Ex Bibl. Car. Morgenstern 1814.

EX BIBLIOTHECA
CAR. MORGENSTERN.
1798.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟ-
μικῶν τὰ διειλεγμένα.

ARISTOTELIS POLITICORVM
ET OECONOMICORVM
libri qui exstant.

Addita in fine Diuersa locorum lectio, partim e vetustis, partim e recentioribus exemplaribus: Emendationes quoq; non paucæ, ex interpretum aliorumq; doctorum virorum notationibus desumptæ: Præterea Index capitum; & duo Rerum ac verborum notatu dignorum Inuentaria; Latinum & Græcum.

53.

Biblioth. Academ. Dorpat.

FRANCOFVRDI
Apud Andreę Wecheli heredes, Claudium Marnium, & Ioann. Aubrium,
MDLXXXVII.

2587

IOANNI LEONCLAIO, & THEODORO CANTERO, viris clarissimis,

FRIDERICVS SYLBVRGIVS S.P.D.

SICVT reliquos Aristotelis tomos, ita hunc quoque ad tales viros mittere libuit, qui doctrina & iudicio excellerent. ii enim non tantum tueri nostra & cõmendare possunt apud alios, sed etiam nos, vbi forte impegimus, monere, atq; insuper suppeditare quæ vel ad horũ ipsorum, vel ad aliorum librorum emendationem conducant. Cum ergo ceteros tomos maiori ex parte viris apud exteros insignibus dicauerim, visi sunt etiam Germani nostri aliquam eius prouinciæ partem sibi deposcere. In quorum frequentia etsi multi occurrebant qui meritorum gloria honorem istum sibi vindicarent, tamen nescio quo priuilegio ad vos id munus pertinere visum est. Vt enim alia reticeã, & ea tantum quę huius loci sunt, attingã, vterq; bonorum scriptorum editione doctrinæ & iudicii luculenta specimina edidistis; & quidquid a publicis negotiis supereſt otii, etiamnum ad bonos auctores non tantum perlegendos, sed etiam perpurgandos, pro vestro erga rempublicam studio gnauiter confertis. Vt autem intelligatis quid a me in hoc tomo sit præstitum, superiorem editionem nostram contuli primum cum Veneta Ioannis Baptistæ Camotii; deinde cum Basileensi, Theodori Zuingeri; quæ præter Petri Victorii & Dionysii Lambini versiones, commentariosque & adnotationes, habet etiam ipsius Zuingeri scholia perpetua. Tum si cubi editiones istæ aliquid suspicionis mouerent, alteram Basileensem, Michaelis Isingrinii, consului. atque ista editionum collatione, si manifesta se offerrent vitia, genuinam scripturam reposui: sin discrepans aut dubia occurreret lectio, diuersitatem illam seorsum in Notarum libello exposui. In eundem etiam libellum retuli, siquid de mendosorum suspectorumve locorũ emendatione a doctis hominib. notatum animadverterem. Quæ igitur a Victorio partim in Commentariis, partim in Variis lectionibus; quæ item a Lambino & Zuingero; quæ deniq; a Ioachimo Camerario in doctissima Politicorum & Oeconomicorum explicatione, de talibus locis notata reperi, breuiter indicaui. tum si qua in Variarum lectionũ libris a M. Antonio Mureto, Hieronymo Mercuriale, Ioanne Hartungo, & aliis obseruata essent, & ipsa paucis attigi. Ex interpretum etiã versionib. non paucas nec aspernãdas emendationum cõiecturas deprompsi. Sed & e nostro nonnum q̃ penu, quãuis paupere ac macro, quędã in mediũ protuli. Adhæc vt cõpendiosa & facilis totius voluminis exstaret σύνοψις, triplicem

ei Indicem adieci. quorum primo capita cuiusque libri expoſui: alteris duobus verba & res quæ notatu digniores viderentur, alphabeti ordine pertexui: verba & phraſes, Græce; res autem, plerasq; Latine. Quoniam autem a Victorio etiam ante Commẽtarios quædam diuerſæ lectionis adnotatio cum Græco textu fuit edita, volui & ipſam vt in ſuperiore, ita etiam in hac editione denuo prodire, atq; adeo noſtris notationib. ſuo merito præire. Hæc ſunt, Leonclai & Cantere, quæ in hoc tomo a me ſunt præſtita. In quib. etſi hoc vnice operam dedi, vt omnes ab elegantiſſimo tomo iſto mendarum maculæ abstergerentur; tamen ingenue fateor id nequaquã a me vsquequaque eſſe præſtitum, ſed multa veſtræ veſtrique ſimilium ſagacitati atque induſtriæ relicta eſſe. Precor itaque vt horis ſucciſiuis in hoc pulcherrimo philoſophiæ foro exſpatiemini, quæq; a nobis aut plane non ſunt animaduerſa, aut animaduerſa ſecius, candide nobis ac per nos reip. impertiatis. In quo ſtudii genere quia ſocietas magnopere tum adiuuat tum acuit, non dubito quin velitis etiam alios ſe nobis ſocios adiungere: in primis autem Iulium Pacium, & Simonem Steniũ; viros tum in ceteris diſciplinis, tum in hac philoſophiæ parte verſatiſſimos. De quibus vt multa & præclara mihi polliceor, ita ſpero etiam Adrianum Borkium in hanc æmulationis palæſtram eſſe proditurum; qui quanto generis nobilitate præſtat, tanto ardentiore omnis politę litteraturæ ſtudio adnititur, vt Borkium ſidus micet inter omnes. Quoniam vero harum regionum ea eſt infelicitas, vt fere coniecturis tantum cogamur agere, videntur accerſenda etiam externa auxilia, eorum inprimis qui ditiſſimarum bibliothecarum ope nos adiuuare poſſunt. Inter eos plurimum adiumẽti afferre potuiſſet M. Antonius Muretus; vt tum adnotationes eius declarant, tum familiares confirmant. Sed cum eo viro præmature orbata ſit respublica, ex Italia nobis aſciſcendus erit Fuluius Vrſinus, vir de litteris iamdiu præclare meritus. inter Gallos vero tum alii luculentas conferre ſymbolas poterunt, tum præcellentes genere ac doctrina viri, Ludouicus Caſtaneus, & Petrus Pithœus: quorum hic e vetuſto codice, ille ex Mureti theſauris multas & inſignes huius tomi emendationes habere dicitur. Vnde autem ea quæ vtriq; operi deeſſe cenſentur, vel peti, vel ſperari poſſint, quæſtio eſt admodũ anceps. nam vt Politicorum nonum & decimum Cyriacus Stroza non e Græco vertiſſe, ſed de ſuo addidiſſe iudicatur, ita etiam ſecundum Oeconomicorum ſuppoſuiſſe putatur Leonardus Aretinus. vt de vtroque defectu ſupplendo ſpes ſit fere nulla: præſertim cum etiam veteris interpretis ætate libros illos deſideratos fuiſſe conſtet. Niſi forte aliquis nihil Politicis deeſſe, ſed tantum quædam in illis præpoſtere collocata eſſe malit: ſicut Italica Politicorum verſio aliam librorum diſtinctionem habere fertur: quippe quæ vulgo ſiniſtre poſitos in natiuum ordinem redegerit. Hæc mea eſt de pulcherrimi huius tomi expolitione cogitatio, viri optimi. Quam quia confido vobis quoque placitu-

placituram eſſe, hoc vnum ſupereſt, vt in ea perficienda diligenter mecum laboretis, & tum alios tum eos quos modo dixi viros præſtãtes ad Spartam hanc magis ac magis exornandam communibus precibus mecũ ſolliciteris. Hos enim ſi nobis adiungere potuerimus, non eſt dubium quin alii quoq; viſa tam laudabili æmulatione, ad idem concertationis genus animum adiecturi ſint, totisque viribus rem litterariam nobiscum adiuturi. Valete viri optimi, & ſtudia conatusque noſtros iuuare pergite. Francofurdi VI Id. Martias MDLXXXVII.

PETRVS VICTORIVS IOANNI CASÆ, Archiepiſcopo Boneuentano, S.

CVM & ipſe præclare intelligas, quantopere te diligam, ſingularesq; animi tui dotes atq; ingenii magnitudinem admirer; & non pauci præterea alii communes amici, politi ac diſerti viri, qui ſæpe me & probitatem tuam & doctrinam celebrantem, ac veris laudibus in cælum ferentem audiuerunt: iampridem deſiderio quodam incredibili exarſi animum meum erga te cupidis literarum indicandi, ac, quod iudicium fecerim de plurimis ac maximis virtutibus tuis, declarandi: quamquam teſtimonio meo illæ non egent, ſed ſuis viribus nixæ, per ſe ſatis claræ ſunt, atq; magnifice per omnium ora vagãtur. Cum autem non viderem quomodo cõſequi poſſem quod vellem: nam genus ſcriptorum meorum huiuscemodi non eſt, vt longinquas terras peragrare poſſit, citoque ad aures eruditorum hominum ſua commendatione peruenire: tenui me vsque ad hoc tempus, exſpectauiq; dum cum aliquo eximio præſtantiq; auctore epiſtolam hanc meam coniungerem; cuius fauore gratiaq; illa adiuuaretur, & tamquam alas ad volandum caperet. Cum igitur laboribus meis, qui vt tenues atq; humiles ſunt, ita fideles vtilesq; non ſine cauſa fortaſſe dici poſſunt, libros Ariſtotelis De optimo ſtatu ciuitatis, integriores (vt puto) reddiderim, ac multis labibus expurgarim; eosq; poſtea magna adhibita diligentia imprimendos curarim: ad te illos mittere decreui, teq; ipſum tamquam arbitrum atque exiſtimatorem facere iudicii ſedulitatisq; meæ, vnoq; tempore cupiditati illi veteri ſeruire. Huiuscemodi namq; eſt opus hoc, vt quicquid ſibi adnexum fuerit, ſine vlla dubitatione ſit in illuſtri loco poſiturum. Iuſtam autem hoc faciendi illam quoq; cauſam habui, quod a ſtudio diligentiaque tua in hoc conſilio meo adiutus ſum. miſiſti enim ad me peramanter ſuperiore anno, quæ in his libris accurate legendis, & cum antiquis exemplaribus conferendis, adnotaras. vt enim totius philoſophiæ ſtudio teneris, ita partis huius quæ ad mores pertinet, viamq; bene ac beate viuendi monſtrat, cupiditate flagras. id nãq; perſona, quam ſuſtines, præcipue conuenire videtur; cum in eo dignitatis gradu locatus ſis, vt

teipsum specimen continentiæ grauitatisq3, vt facis, præbere omnibus debeas, & aliorum vitam factaq3 tamquam e specula aliqua intueri. Huic vero etiam muneri fungendo, ac nostris hominibus corrigendis, ab omnique vitio ac culpa retrahendis, & Platonis & Aristotelis monimenta prosunt; quæ diligenter tractasti, vt scripta tua eruditionis atq3 elegantiæ plena testantur. non enim facere possum, quin laudem hanc tuam tangam, ac de mirifica vi ingenii tui loquar; cum Latine soluta oratione Ciceronē exprimas; & in lyrico carmine pangendo cum Horatio certes; vel potius, secutus vestigia Thebani poetæ, grauitatemq3 ipsius ac spiritus adeptus, magnopere illum laudatum superes. quam etiam gloriam in patrio sermone colendo consecutus es: ac geminam hic quoq3 palmam accepisti: qui noster sermo post Græcum Latinumq3 primum elegantiæ copiaq3 verborum nunc locum tenet, ac diuinorum ingeniorum monimentis auctus atq3 illustratus est. Vnde merito homines tā tam naturæ tuæ vim seu artem admirantur; nec cogitare secum possunt, quomodo tam diuersis inter se rebus, ac pene repugnantibus, efficiendis par esse potueris. Sed vtinam vt ingenio vales, animiq3 robore plurimum polles, ita corpore firmiore esses. maiores namq3 fructus ex doctrina ingenioq3 tuo caperentur, qui nunc imbecillitate valetudinis, articulorumq3 doloribus, sæpius quam vellem te opprimentibus, impediuntur. Verum humanæ res huiusce modi sunt; nihilq3 integrū vndiq3 ac vegetum apud nos inuenitur. cum enim animi dotibus in primis floreas, externaq3 etiam bona fortuna tibi copiose dilargita sit, hoc vnum molestum est, ac vitam vndiq3 beatam violat. Sed vt animi bona longe præstant bonis corporis, sic tu, expletus cumulatusq3 illis, æquiore animo tentari te aliquando parte hac, ferre debes: præsertim cum diligentia curaq3 tua modereris huic incōmodo, & continentia impetum morbi coerceas ac frangas. Virtutes autem illæ tuæ solidæ ac firmæ, quæ vno omnium ore celebrantur, ac mirificos sui amatores cotidie inueniunt, cum honore non paruo dignitateq3 decoratæ sint, videbantur adhuc altiore gradu dignæ. vt probi viri non sine causa sæpe questi sint, tibi eum honorem delatum non esse, ad quem alii, minoribus fortasse laudibus commēdati, facile peruenerunt. Nec tamen non ALEXANDER FARNESIVS, optimus ac clarissimus inuenis, tuiq3 amantissimus, qui plurimum olim in hoc potuit, ac de probitate doctrinaq3 tua egregie semper sensit, nō magnopere pro te laborauit; vt mihi ipse crebro, cum apud nos maneret, commemorauit: & tibi enim ipsi honoriq3 tuo toto animo fauebat, & hanc rem auo suo Pontifici max. laudi datum iri intelligebat. Sed vincit sæpe omnia omniū studia fortuna iniquitas, ac fatum ipsum: quod tibi tunc, non sine damno summi ordinis, contigit: cui, quamuis amplissimo, ac sanctissimis pluribus honestissimisque viris fulgenti, splendoris aliquid decorisq3 virtutibus tuis attulisses. Vera tamen laus est, dignum se præbere maximis honoribus, non altissimum dignitatis locum adipisci. Ignoscies autem mihi si hoc vulnus nunc refricui. vt enim te reliquis bonis instructum libenter video, ita hac quoque specie auctum incredibiliter cupio. Libri vero hi, qui merito

merito tibi semper cari fuerunt, erunt (vt opinor) nunc gratiores, opera ac studio meo expoliti: & quia omnia mea tibi grata iucundaque esse consuerunt, & quia multæ inde maculæ deletæ sunt, quæ sententiarum luminibus officiebant. Eos autem quamuis olim manibus contriueris, crebro tamen releges. quæ enim lectio iucundior esse fructuosiorq3 potest ei, qui & honesto loco in nobilissima ciuitate natus sit; & cum pectus cognitione bonarum artium munierit, in republ. quoq3 Christiana tutanda versatus sit, pulcherrimamq3 ipsius partem susceperit? missus enim nuncius ad Venetorum eximiam præstantissimamq3 remp. ab sapientissimo Pontifice, acerrimoque humanorum ingeniorum existimatore, PAVLO III, munus illud integre sapienterq3 obisti: ac testimonio grauissimorum ciuium, iudicioq3 prudentissimi senis, laudatus inde discessisti. Non parua autem laus est, vniuersæ ciuitati, honestæ præsertim ac graui, vitam factaq3 sua probari, summoq3 viro, atq3 omni ætate in maximis curis negotiisque versato, placere. Nam amores illorum ciuium inte, ac quātum ipsi doctrina, probitati, morum elegantiæ, comitati tuæ tribuerint, cui notū non est? Quæ causa in aliis nonnullis etiam fuit, vt his miseris calamitosisq3 temporibus te eodem contuleris, cæliq3 istius benignitate ac hominū caritate latius perfruare. Ipse autem, qui cōmoda fortunasq3 tuas aliter adiuuare nō possum, precor DEVM opt. max. vt res tuas secundas ornet, atq3 aduersis auxil. ū ferat; in primisq3 odioso morbo leuet; vt diu amicis præsidio esse possis, atq3 vti virtute tua sine molestia vlla, siue in studiis literarum ingenuisque artibus colendis, siue in procuratione reip. maximisque rebus gerendis. vtrisq3 enim personæ sustinendæ maxime idoneus es, & potes ambas has vitas, quæ raro admodum coniunguntur, summa cū laude gloriaq3 colere, ac principem etiam in ipsis locum non magno negotio obtinere. Vale, & me, vt facis, ama. Florentia, Idib. Quint. MDLII.

ADMONITIO F. S. AD LECTOREM.

Quæ signis istis [ ] inclusa passim occurrunt, lector, ea ab aliquib. exemplarib. abesse merito neris. a quibus autem editionibus absint, plerumque in Notarum libello indicatur. Marginales numeri Græci vulgatam distinctionem capitum designant: Latini, Zuingeri distinctionē signficant. Ex eodem Zuingero Notationib. nostris suo loco interseres spicilegium hoc:

P.8, v.27, Lābinus pro εὔνοια maluit εὐνομία. P.9, v.23, Lamb. censet negationem delēdam esse: vel sic legendum, εἰ εἰσὶν οἱ μὴ: i. vtrū alii sint natura serui, alii liberi, nécne. P.15, v.2, L. explicatius leg. ☞ νόμῳ παντάπασι. P.17, v.6, Zuing. post τῶν ζώων addit, δηλοῖ πάσης ἢ ἡ μεταβλητική: & rursum v.8, post ἡ, expungit μεταβλητικῆς. P.39, v.18, L.l. ἀλλὰ ☞ ἐὰν μὴ ὀρθῇ. P.40, v.9, L.l. ὅσον συμφέρῃ πλῆθ. P.41, v.1, pro εἴρηκε L. suspicatur legendū διήρηκε, vel διώρικε, definiuit, distinxit. P.67, v.5, L.l. ☞ παξιαρχεῖν παξιαρχικὸν, ☞ λοχαγεῖν λοχαγικόν. P.71, v.5, L. copulate legit, ☞ κῦ τὸ ἁπλῶς δικαιον. Idem ibidem v.27 legit, ☞ μᾶλλον μετ' αὐτοῦ. P.79, v.17, Lamb. legit, πιεῖ φανερὸν ὅτι δεῖ οὐδὲν ἕτερον οὕτως ὡς τοὺς νόμους εἶναι κυρίους.

CATALOGVS AVCTORVM QVI AB ARIstotele in hoc tomo citantur.

Androdamas I.
Apollodorus Lemn.
Archilochus p.
Chares Parius
Charondas I.
Draco I.
Epimenides I.
Euripides
Gorgias Leont.
Hesiodus
Hippodamas Milesius
Homerus
Lycophron soph.
Lycurgus Laced.
Musæus
Onomacritus
Orpheus
Phaleas Chalced.
Phido Corinth.
Philolaus
Pittacus I.
Plato
Pythagorei
Scylax geogr.
Socrates
Solon I.
Sophocles
Thales
Theodectes
Tyrtæus poeta
Zaleucus.

ΑΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟ Α.

ΠΕΙΔΗ πᾶσαν πόλιν ὁρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν, καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν· τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ μάλιστα πάντων καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων, ἡ πασῶν κυριωτάτη, καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις, καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική. Πόσοι μὲν οὖν οἴονται πολιτικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ οἰκονομικὸν, καὶ δεσποτικὸν εἶναι τὸν αὐτὸν, οὐ καλῶς λέγουσι· πλήθει γὰρ καὶ ὀλιγότητι νομίζουσι διαφέρειν, ἀλλ' οὐκ εἴδει, τούτων ἕκαστον· οἷον ἂν μὲν ὀλίγων, δεσπότου· ἂν δ' ὑπὲρ πλείονων, οἰκονόμου· ἂν δ' ἔτι πλείόνων, πολιτικὸν, ἢ βασιλικόν· ὡς οὐδὲν διαφέρουσαν μεγάλῃ οἰκίαν, ἢ μικρὰν πόλιν· καὶ πολιτικὸν δὲ, καὶ βασιλικὸν, ὅταν μὲν αὐτὸς ἐφεστήκῃ, βασιλικόν· ὅταν δ' κατὰ λόγους τῆς ἐπιστήμης τῆς αὐτῆς, κατὰ μέρος ἄρχων καὶ ἀρχόμενος, πολιτικόν. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἀληθῆ. δῆλον δὲ ἔκ τῶν λεγομένων ἐπισκοποῦσι κατὰ τὴν ὑφη-

a. i Ethic. 4.

Contra Sententiam Socratis apud Plat. in politico p. 259 & Xenoph. 3 ἀπομνημ.

Sic lib. 4. Cap 1.

ζημιώδη μέθοδον. ὥς τε γὰρ ἐν τοῖς ἀλλοις τὸ σωφέτον μέρος τῶν ἀσωφέτων ἀνάγκη διαφθείρ. ταῦτα γὰρ ἐλάχιστα μόρια τῆς πρώτης· ἔτι τὴν πόλιν ἐξ ὧν σύγκειται σκοποῦντες, ὀφθόμεθα· καὶ περὶ τούτων μᾶλλον, τί τε διαφέρουσιν ἀλλήλων, καὶ εἴ τι τεχνικὴν ἐνδέχεται λαβεῖν περὶ ἕκαστον τῶν ῥηθέντων. Εἰ δή τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέψειεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀλλοις, καὶ ἐν τούτοις, κάλλιστ' ἂν οὕτω θεωρήσειεν. ἀνάγκη δὴ πρῶτον συνδυάζειν τοὺς μὴ δυναμένους ἄνευ ἀλλήλων εἶναι· οἷον θήλυ μὲν καὶ ἄρρεν τῆς γενέσεως ἕνεκεν, καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀλλοις ζώοις καὶ φυτοῖς φυσικὸν τὸ ἐφίεσθαι, οἷον αὐτὸν καταλιπεῖν ἕτερον· ἄρχον δὲ φύσει καὶ πρεσβύτερον καὶ τέλειον· τὸ μὲν γὰρ δυνάμενον τῇ διανοίᾳ προορᾶν, ἄρχον φύσει, καὶ δεσπόζον φύσει· τὸ δὲ δυνάμενον τῷ σώματι ταῦτα ποιεῖν, ἀρχόμενον, καὶ φύσει δοῦλον. διὸ δεσπότῃ καὶ δούλῳ ταὐτὸ συμφέρει. Φύσει μὲν οὖν διώρισται τὸ θῆλυ, καὶ τὸ δοῦλον. οὐθὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον χαλκοτύποι τινὲς [Δημοκρίτῳ] μάχαιραν πενιχρὰν, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν. οὕτω γὰρ ἂν ἀποτελοῖτο κάλλιστα τῶν ὀργάνων ἕκαστον, μὴ πολλοῖς ἔργοις, ἀλλ' ἑνὶ δουλεῦον. ἐν δὲ τοῖς βαρβάροις τὸ θῆλυ καὶ δοῦλον τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν. αἴτιον δή, ὅτι τὸ φύσει ἄρχον οὐκ ἔνεστιν, ἀλλὰ γίνεται ἡ κοινωνία αὐτῶν, δούλης καὶ δούλου. διὸ φασιν οἱ ποιηταὶ, Βαρβάρων μὲν Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός· ὡς ταὐτὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον ὄν. ἐκ μὲν οὖν τούτων τῶν δύο κοινωνιῶν, οἰκία πρώτη. καὶ ὀρθῶς Ἡσίοδος εἶπε ποιήσας,

»Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀρότηρα.

ὁ γὰρ βοῦς αὐτὶ οἰκέτου τοῖς πένησίν ἐστιν. ἡ μὲν οὖν εἰς πᾶσαν ἡμέραν συνεστηκυῖα κοινωνία κατὰ φύσιν, οἰκός ἐστιν· οὓς Χαρώνδας μὲν καλοῦ ὁμοσιπύους, Ἐπιμενίδης ὁ Κρὴς ὁμοκάπνους. ἡ δὲ ἐκ πλειόνων οἰκιῶν κοινωνία πρώτη χρήσεως ἕνεκεν μὴ ἐφημέρου, κώμη. μάλιστα

Proverb.

Domus.

Pagus.

μάλιστα δ' κατὰ φύσιν ἔοικεν ἡ κώμη ἀποικία οἰκίας εἶναι· οὓς καλοῦσί τινες ὁμογάλακτας, παῖδάς τε καὶ παίδων παῖδας. διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις, καὶ νῦν ἔτι τὰ ἔθνη· ἐκ βασιλευομένων γὰρ συνῆλθον. πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται· καὶ τῶν προσεχῶν τὴν φύσιν ἕνεκα καὶ τῶν ἀπογόνων. διὸ καὶτὰ Χαρώνδου καὶ Ζαλεύκου νόμιμα περὶ τὰς ἀγροικικὰς συνουσίας· καὶ τὰ τῶν παλαιῶν ἔθη περὶ τὰς τῶν ἀπογόνων ἀναγκαῖα. ἡ δὲ ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκείας, ὡς ἔπος εἰπεῖν· γινομένη μὲν οὖν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἐστὶν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωνίαι· τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων· ἡ δὲ φύσις, τέλος ἐστίν. οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι, τῆς γενέσεως τελεσθείσης, ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὡς περ ἀνθρώπου, ἵππου, οἰκίας. ἔτι δὲ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος, βέλτιστον· ἡ δ' αὐταρκεια, τέλος, καὶ βέλτιστον. ἐκ τούτων οὖν φανερὸν ὅτι τῶν φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῷον· καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἤτοι φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος· ὥσπερ καὶ ὁ ὑφ' Ὁμήρου λοιδορηθείς, Α. 1. »Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιος· Camerar. legit ἐὼν ἅμα γὰρ φύσει τοιοῦτος, καὶ πολέμου ἐπιθυμητὴς, ἄτε περ ἄζυξ ὥσπερ ἐν πεττευτοῖς. διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῷον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. ὑπὲρ γὰρ, ὡς φαμὲν, ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων. ἡ μὲν οὖν φωνὴ, τῶν ἡδέος καὶ λυπηροῦ ἐστι σημεῖον· διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθεν, ὥστε αἰσθάνεσθαι τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος, καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις. ὁ

Δ. α. ἀνὰ τὸ ἐμὸν οἶκος ἄναξ ἔβδομος ἡμέτερος, καὶ δμῳῶν ἕξ

Β. Ciuitas

1 Ethicor. 7.

Lib 7. Pol. cap. 13

Lucret lib. 5. de varia brutorum voce.

δὲ λόγος ὅτι ᾧ δηλοῖ ὅτι ὃ συμφέρον καὶ ὃ βλαβερόν· ὥστε καὶ ὃ δίκαιον, καὶ ὃ ἄδικον. τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου, καὶ τῶν ἄλλων αἰσθησιν ἔχειν. ἡ δὲ τούτων κοινωνία, ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν. καὶ πρότερον δὴ τῇ φύσει πόλις ἢ οἰκία καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐστι. τὸ γὰρ ὅλον, πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους· ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ ὅλου, οὐκέτι ἔσται ποῦς, οὐδὲ χεὶρ, εἰ μὴ ὁμωνύμως, ὥσπερ εἴ τις λέγοι τὸν λίθινον. διαφθαρήσεται γὰρ ἔσται τοιαύτη. πάντα δὲ τῷ ἔργῳ ὁρίζεται, καὶ τῇ δυνάμει. ὥστε μηκέτι τοιαῦτα ὄντα, ἃ λεκτέον τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' ὁμώνυμα. ὅτι μὲν οὖν ἡ πόλις φύσει πρότερον ἢ ἕκαστος, δῆλον· εἰ γὰρ μὴ αὐτάρκης ἕκαστος χωρισθεὶς, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἔξει πρὸς τὸ ὅλον· ὁ δὲ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν, ἢ μηδὲν δεόμενος δι' αὐτάρκειαν, οὐθὲν μέρος πόλεως· ὥστε ἢ θηρίον, ἢ θεός. Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ὅτι τοιαύτην κοινωνίαν ὁ πρῶτος συστήσας, μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. ὥσπερ γὰρ τελεωθὲν, βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν· οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης, χείριστον πάντων. χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δ' ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ· οἷς ἐπὶ πᾶσι μάλιστα δεῖ χρῆσθαι. δίκη δ' ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἀνὰ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χείριστον· ἡ δὲ δικαιοσύνη, πολιτικόν. ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστὶν· ἡ δὲ δίκη τοῦ δικαίου κρίσις.

Intelligit ἀρετὴν οὐκ ἠθικὴν: sed quam lib. 5 Ethic. cap. 13. opponit πονηρίᾳ ἐστὶν ἕξις ἐν ἀγαθοῖς μάλιστα. Vide cap. 6 de virtute Ζ. Sollertia in agendo, appellatque ἀρετὴν φυσικὴν: quomodo & cap 4. hujus libri vocabulum accipit.

3. γ. III. Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ἐξ ὧν μορίων ἡ πόλις συνέστηκεν, ἀνάγκη περὶ οἰκονομίας εἰπεῖν πρότερον. πᾶσα γὰρ πόλις, ἐξ οἰκιῶν σύγκειται. οἰκίας δὲ μέρη, ἐξ ὧν αἱ οἰκίαι συνίστανται· οἰκία δὲ τέλειος, ἐκ δούλων, καὶ ἐλευθέρων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις πρῶτον ἕκαστον ζητητέον· πρῶτα δὲ καὶ ἐλάχιστα μέρη οἰκίας, δεσπότης καὶ δοῦλος, καὶ πόσις καὶ ἄλοχος, καὶ πατὴρ καὶ τέκνα. περὶ τριῶν τούτων σκεπτέον

Perfecta familia.

Supra 2. v. 2.

In oeconomia sunt

Res & Personæ, distinctæ in

1 Dominū / Seruum	2 Maritū / uxorem	3 Parentes / Liberos.
δεσποτικὴ	γαμικὴ	τεκνοποιητικὴ.

τέον ἂν εἴη τί ἕκαστον, καὶ ποῖον δεῖ εἶναι). Ταῦτα δὲ ὅτι δεσποτικὴ, καὶ γαμικὴ· ἀνώνυμον γὰρ ἡ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς σύζευξις· καὶ τέκνων ἡ τεκνοποιητική· καὶ γὰρ αὕτη οὐκ ὠνόμασται ἰδίῳ ὀνόματι. ἔστωσαν δὲ αὗται τρεῖς ἃς εἶπομεν. ἔστι δέ τι μέρος, ὃ δοκεῖ τοῖς μὲν εἶναι) οἰκονομία, τοῖς δὲ μέγιστον μέρος αὐτῆς. ὅπως δ' ἔχει, θεωρητέον. λέγω δὲ περὶ τὴν καλουμένην χρηματιστικήν. Πρῶτον δὲ περὶ δεσπότου καὶ δούλου εἴπωμεν, ἵνα τά τε πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἴδωμεν, καὶ εἴ τι πρὸς τὸ εἰδέναι περὶ αὐτῶν δυνάμεθα λαβεῖν βέλτιον τῶν νῦν ὑπολαμβανομένων. τοῖς μὲν δοκεῖ ὁπτικήν τις εἶναι) ἡ δεσποτεία, καὶ ἡ αὐτὴ οἰκονομία καὶ δεσποτεία, καὶ πολιτικὴ καὶ βασιλική, καθάπερ εἴπομεν ἀρχόμενοι· τοῖς δὲ παρὰ φύσιν τὸ δεσπόζειν. νόμῳ γάρ, τὸν μὲν δοῦλον εἶναι), τὸν δὲ ἐλεύθερον· φύσει δ' οὐθὲν διαφέρειν. διὸ οὐδὲ δίκαιον· βίαιον γάρ. ἐπεὶ οὖν ἡ κτῆσις μέρος τῆς οἰκίας ἐστὶ, καὶ ἡ κτητικὴ μέρος τῆς οἰκονομίας· ἀνάγκη γὰρ τοῖς ἀναγκαίοις ἀδύνατον καὶ ζῆν, καὶ εὖ ζῆν.

1. Opiniones duæ.

2. Capite 1.

Πρῶτον οὖν τὰ εἰσημένας τέχνας ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑπάρχειν τὰ οἰκεῖα ὄργανα, εἰ μέλλει ἀποτελεσθήσεσθαι τὸ ἔργον, οὕτω καὶ τῶν οἰκονομικῶν. τῶν δ' ὀργάνων, τὰ μὲν, ἄψυχα· τὰ δ', ἔμψυχα· οἷον τῷ κυβερνήτῃ, ὁ μὲν οἴαξ ἄψυχον, ὁ δὲ πρωρεὺς ἔμψυχον· ὁ γὰρ ὑπηρέτης ἐν ὀργάνου εἴδει ταῖς τέχναις ἐστίν. ὕστω καὶ τὸ κτῆμα ὄργανον πρὸς ζωήν ἐστι· καὶ ἡ κτῆσις, πλῆθος ὀργάνων ἐστὶ, καὶ ὁ δοῦλος κτῆμά τι ἔμψυχον· καὶ ὡς ὄργανον πρὸ ὀργάνων, πᾶς ὑπηρέτης. εἰ γὰρ ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν, ἢ προαισθανόμενον, ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν, ἢ τοῖς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας, οἵτινες φησὶν ὁ ποιητὴς, ἀυτόματα θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα· οὕτως εἰ αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα

III. Ὀργανικὸν τῶν ἐν τέχναις.

Λ. σ. p. 316.

Nota discrimen inter architectum & fabros.

ὄργανα, ποιητικὰ ὄργανά ἐστι· τὸ δὲ κτῆμα, πρακτικόν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς κερκίδος ἕτερόν τι γίγνεται παρὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς· ἀπὸ δὲ τῆς ἐσθῆτος καὶ τῆς κλίνης, ἡ χρῆσις μόνον. ἔτι δὲ, ἐπεὶ διαφέρει ἡ ποίησις εἴδει καὶ ἡ πρᾶξις, καὶ δέονται ἀμφότεραι ὀργάνων, ἀνάγκη καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν ἔχειν διαφοράν· ὁ δὲ βίος, πρᾶξις, οὐ ποίησίς ἐστι· διὸ καὶ ὁ δοῦλος ὑπηρέτης τῶν πρὸς τὴν πρᾶξιν· τὸ δὲ κτῆμα λέγεται, ὥσπερ καὶ τὸ μόριον. τό τε γὰρ μόριον, οὐ μόνον ἀνθρώπου ἐστὶ μόριον, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀνθρώπου. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κτῆμα. διὸ ὁ μὲν δεσπότης, τοῦ δούλου δεσπότης μόνον, ἐκείνου δ' οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ δοῦλος, οὐ μόνον δεσπότου δοῦλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὅλος ἐκείνου.

Natura seruus.

τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τοῦ δούλου, καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐκ τούτων δῆλον· ὁ γὰρ μὴ αὐτοῦ φύσει, ἀλλ' ἀνθρώπου, ἄνθρωπος δὲ, οὗτος φύσει δοῦλός ἐστιν· ἀνθρώπου δ' ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς ἂν κτῆμα ᾖ, ἄνθρωπος ὤν· κτῆμα δὲ, ὄργανον πρακτικὸν καὶ χωριστόν.

V.

Πότερον δ' ἐστί τις φύσει τοιοῦτος ἢ οὔ, καὶ πότερον βέλτιον καὶ δίκαιον τινὶ δουλεύειν ἢ οὔ, ἀλλὰ πᾶσα δουλεία παρὰ φύσιν ἐστὶ, μετὰ ταῦτα σκεπτέον. οὐ χαλεπὸν δὲ καὶ τῷ λόγῳ θεωρῆσαι, καὶ ἐκ τῶν γινομένων καταμαθεῖν. τὸ γὰρ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόντων ἐστὶ, καὶ εὐθὺς ἐκ γενετῆς ἔνια διέστηκε, τὰ μὲν ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ τὸ ἄρχειν. καὶ εἴδη πολλὰ καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ἐστί. καὶ ἀεὶ βελτίων ἡ ἀρχὴ, ἡ τῶν βελτιόνων ἀρχομένων· οἷς ἀνθρώπου, ἢ θηρίου. τὸ γὰρ ἀποτελούμενον ἀπὸ τῶν βελτιόνων, βέλτιον ἔργον. ὅπου δὲ τὸ μὲν ἄρχει, τὸ δ' ἄρχεται, ἐστί τι τούτων ἔργον. ὅσα γὰρ ἐκ πλειόνων συνέστηκε, καὶ γίγνεται ἕν τι κοινὸν, εἴτε ἐκ συνεχῶν, εἴτε ἐκ διῃρημένων, ἐν ἅπασιν ἐμφαίνεται τὸ ἄρχον, καὶ τὸ ἀρχόμενον· καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἁπάσης φύσεως ἐνυπάρχει τοῖς ἐμψύχοις. καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὴ μετέχουσι ζωῆς, ἐστί τις ἀρχὴ, οἷς ἁρμονίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἐξω-

Vtrum quis natura seruus nec ne.

P.V. legit ἀψύχοις.

ἐξωτερικωτέρας ἐστὶ σκέψεως. τὸ δὲ ζῶον πρῶτον συνέστηκεν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ὧν τὸ μὲν, ἄρχον ἐστὶ φύσει· τὸ δ', ἀρχόμενον. δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μᾶλλον, τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις. διὸ καὶ τὸν βέλτιστα διακείμενον καὶ κατὰ σῶμα, καὶ κατὰ ψυχὴν, ἄνθρωπον θεωρητέον, ἐν ᾧ τοῦτο δῆλον. τῶν γὰρ μοχθηρῶν καὶ μοχθηρῶς ἐχόντων, δόξειεν ἂν ἄρχειν πολλάκις τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, διὰ τὸ φαύλως καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν. ἔστι δ' οὖν ὥσπερ λέγομεν, πρῶτον ἐν ζώῳ θεωρῆσαι καὶ δεσποτικὴν ἀρχὴν, καὶ πολιτικήν. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ, τοῦ σώματος ἄρχει, δεσποτικὴν ἀρχήν· ὁ δὲ νοῦς, τῆς ὀρέξεως, πολιτικὴν καὶ βασιλικήν· ἐν οἷς φανερόν ἐστιν, ὅτι κατὰ φύσιν καὶ συμφέρον τὸ ἄρχεσθαι τῷ σώματι ὑπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ τῷ παθητικῷ μορίῳ ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ μορίου τοῦ λόγον ἔχοντος· τὸ δ' ἐξ ἴσου, ἢ ἀνάπαλιν, βλαβερὸν πᾶσι. πάλιν ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὡσαύτως. τὰ μὲν γὰρ ἥμερα, τῶν ἀγρίων βελτίω τὴν φύσιν. τούτοις δὲ πᾶσι βέλτιον ἄρχεσθαι ὑπ' ἀνθρώπου· τυγχάνει γὰρ σωτηρίας οὕτως. ἔτι δὲ τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ φύσει, τὸ μὲν κρεῖττον, τὸ δὲ χεῖρον· καὶ τὸ μὲν ἄρχον, τὸ δὲ ἀρχόμενον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων. ὅσοι μὲν οὖν τοσοῦτον διεστᾶσιν, ὅσον ψυχὴ σώματος, καὶ ἄνθρωπος θηρίου· διάκειν δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅσων ἐστὶν ἔργον ἡ τοῦ σώματος χρῆσις, καὶ τοῦτ' ἐστ' ἀπ' αὐτῶν βέλτιστον· οὗτοι μὲν εἰσι φύσει δοῦλοι, οἷς βέλτιόν ἐστιν ἄρχεσθαι ταύτην τὴν ἀρχὴν, εἴπερ καὶ τοῖς εἰρημένοις· ἔστι γὰρ φύσει δοῦλος, ὁ δυνάμενος ἄλλου εἶναι· διὸ καὶ ἄλλου ἐστί· καὶ ὁ κοινωνῶν λόγου τοσοῦτον ὅσον αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἔχειν· τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα οὐ λόγου αἰσθανόμενα, ἀλλὰ παθήμασιν ὑπηρετεῖ. καὶ ἡ χρεία δὲ παραλλάττει μικρόν· ἡ γὰρ πρὸς τἀναγκαῖα τῷ σώματι βοήθεια γίνεται παρ' ἀμφοῖν, παρά τε τῶν δούλων, καὶ παρὰ τῶν ἡμέρων ζώων. βούλεται μὲν

Res consideranda quatenus perfecta.

Vide infra cap 5. p. 12

οὖν ἡ φύσις καὶ τὰ σώματα διαφέροντα ποιεῖν τὰ τῶν ἐλευθέρων, καὶ τῶν δούλων· τὰ μὲν, ἰσχυρὰ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν· τὰ δ', ὀρθὰ, καὶ ἄχρηστα πρὸς τὰς τοιαύτας ἐργασίας, ἀλλὰ χρήσιμα πρὸς πολιτικὸν βίον· ἔστι δὲ καὶ γίνεται διῃρημένος εἴς τε τὴν πολεμικὴν χρείαν, καὶ τὴν εἰρηνικήν. συμβαίνει δὲ πολλάκις καὶ τοὐναντίον, τοὺς μὲν τὰ σώματ' ἔχειν ἐλευθέρων, τοὺς δὲ τὰς ψυχάς· ἐπεὶ τοῦτό γε φανερὸν, ὡς εἰ τοσοῦτον γένοιντο διάφοροι τὸ σῶμα μόνον, ὅσον αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες, τοὺς ὑπολειπομένους πάντες φαῖεν ἂν ἀξίους εἶναι τούτοις δουλεύειν. εἰ δ' ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦτ' ἀληθὲς, πολὺ δικαιότερον ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦτο διωρίσθαι. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ῥάδιον ἰδεῖν τό τε τῆς ψυχῆς κάλλος, καὶ τὸ τοῦ σώματος. ὅτι μὲν τοίνυν εἰσὶ φύσει τινὲς, οἱ μὲν ἐλεύθεροι, οἱ δὲ δοῦλοι, φανερὸν, οἷς καὶ συμφέρει τὸ δουλεύειν, καὶ δίκαιόν ἐστιν.

4. δ. VI. ¶ Ὅτι δὲ καὶ οἱ τἀναντία φάσκοντες, τρόπον τινὰ λέγουσιν ὀρθῶς, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. διχῶς γὰρ λέγεται τὸ δουλεύειν, καὶ ὁ δοῦλος. ἔστι γάρ τις κατὰ νόμον δοῦλος, καὶ δουλεύων· ὁ γὰρ νόμος, ὁμολογία τίς ἐστιν· ἐν ᾧ τὰ κατὰ πόλεμον κρατούμενα τῶν κρατούντων εἶναί φασι. τοῦτο δὲ τὸ δίκαιον πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νόμοις, ὥσπερ ῥήτορα, γράφονται παρανόμων, ὡς δεινὸν, εἰ τοῦ βιάσασθαι δυναμένου, καὶ κατὰ δύναμιν κρείττονος, ἔσται δοῦλον καὶ ἀρχόμενον τὸ βιασθέν· καὶ τοῖς μὲν οὕτω δοκεῖ, τοῖς δ' ἐκείνως, καὶ τῶν σοφῶν.

Lex belli.

αἴτιον δὲ ταύτης τῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ ὃ ποιεῖ τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν, ὅτι τρόπον τινὰ ἀρετὴ τυγχάνουσα χορηγίας, καὶ βιάζεσθαι δύναται μάλιστα, καὶ ἔστιν ἀεὶ τὸ κρατοῦν ἐν ὑπεροχῇ ἀγαθοῦ τινος· ὥστε δοκεῖν μὴ ἄνευ ἀρετῆς εἶναι τὴν βίαν, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου μόνον εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν. διὰ γὰρ τοῦτο, τοῖς μὲν εὔνοια δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι, τοῖς δ' αὐτὸ τοῦτο δίκαιον, τὸ τὸν κρείττονα ἄρχειν· ἐπεὶ διαστάντων γε χωρὶς τούτων τῶν λόγων, οὔτ' ἰσχυρὸν

ἀρετὴ pro calliditate ut supra cap. 2.

οὐθὲν ἔχουσιν, οὔτε πιθανὸν ἅτεροι λόγοι, ὡς οὐ δεῖ τὸ βέλτιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ὅλως δ' ἀντεχόμενοί τινες, ὡς οἴονται, δικαίου τινός· ὁ γὰρ νόμος δίκαιόν τι· τὴν κατὰ πόλεμον δουλείαν τιθέασι δικαίαν· ὅλως δ' οὔ φασι. τὴν [τε] γὰρ ἀρχὴν ἐνδέχεται μὴ δικαίαν εἶναι τῶν πολέμων, καὶ τὸν ἀνάξιον δουλεύειν οὐδαμῶς ἂν φαίη τις δοῦλον εἶναι· εἰ δὲ μὴ, συμβήσεται τοὺς εὐγενεστάτους εἶναι δοκοῦντας, δούλους εἶναι, καὶ ἐκ δούλων, ἐὰν συμβῇ πραθῆναι ληφθέντας. διόπερ αὐτοὺς οὐ βούλονται λέγειν δούλους, ἀλλὰ τοὺς βαρβάρους. καί τοι ὅταν τοῦτο λέγωσιν, οὐθὲν ἄλλο ζητοῦσιν, ἢ τὸ φύσει δοῦλον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἴπομεν. ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινας φάναι, τοὺς μὲν πανταχοῦ δούλους, τοὺς δ' οὐδαμοῦ· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ περὶ εὐγενείας. αὐτοὺς μὲν γὰρ οὐ μόνον παρ' αὑτοῖς εὐγενεῖς, ἀλλὰ πανταχοῦ νομίζουσι· τοὺς δὴ βαρβάρους οἴκοι μόνον· ὡς ὄν τι, τὸ μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς καὶ ἐλεύθερον, τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς· ὥσπερ καὶ ἡ Θεοδέκτου Ἑλένη φησί,

Quare quæ ex lege est servitus, iniusta esse possit.

ἔκγονον legit Camerar.

„Θείων δ' ἀπ' ἀμφοῖν ~~ἐκγόνοιν~~ ῥιζωμάτων,
„Τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειεν λάτριν;

ὅταν δὲ τοῦτο λέγωσιν, οὐθενὶ ἀλλ' ἢ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διορίζουσι τὸ δοῦλον καὶ ἐλεύθερον, καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς δυσγενεῖς. ἀξιοῦσι γὰρ, ὥσπερ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον, καὶ ἐκ θηρίων γίνεσθαι θηρίον, οὕτω καὶ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθόν· ἡ δὲ φύσις βούλεται μὲν τοῦτο ποιεῖν πολλάκις, οὐ μέντοι δύναται. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τινὰ λόγον ἡ ἀμφισβήτησις, καὶ οὐκ εἰσὶν οἱ μὲν φύσει δοῦλοι, οἱ δ' ἐλεύθεροι, δῆλον· καὶ ὅτι ἔν τισι διώρισται τὸ τοιοῦτον, ὧν συμφέρει τῷ μὲν τὸ δουλεύειν, ᾧ δὲ τὸ δεσπόζειν· καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι, τὸ δ' ἄρχειν, ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν ἄρχειν· ὥστε καὶ δεσπόζειν τὸ δὲ κακῶς, ἀσυμφόρως ἐστὶν ἀμφοῖν· τὸ γὰρ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ ᾧ ὅλῳ, καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· ὁ δὲ δοῦλος, μέρος τι τοῦ δεσπότου, οἷον

Cap. 1. he. p 2. v 14.

1. esse aliquos qui non sint natura servi, ut nobiles captos: Et similiter esse, qui non sunt natura liberi, ut barbaros ex superioribus liquet. Ex iisdem et alterum patet, esse aliquos natura servos, quos servire utile et iustum sit.

quomodo autē e' gnatem
erus cum seruo amicitia
am aptat vide Eth. 8. cap
11.

ἔμψυχόν τι τῶν σώματος, κεχωρισμένον ὡς μέρος. διὸ καὶ συμφέρον ἐστί τι καὶ φιλία δούλῳ καὶ δεσπότῃ πρὸς ἀλλήλους, τοῖς φύσει δούλοις καὶ δεσπόταις οὖσιν· τοῖς δὲ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλὰ κατὰ νόμον καὶ βιασθεῖσι, τοὐναντίον. ¶ Φανερὸν δὲ καὶ ἐκ τούτων, ὅτι ἡ τοιαύτη δεσποτεία καὶ πολιτικὴ, οὐδὲ πᾶσαι ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί, ὥσπερ τινές φασιν. ἡ μὲν γὰρ, ἐλευθέρων φύσει, ἡ δὲ, δούλων ἐστί. καὶ ἡ μὲν οἰκονομικὴ, μοναρχία· μοναρχεῖται γὰρ πᾶς οἶκος· ἡ δὲ πολιτικὴ, ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἀρχή. ὁ μὲν οὖν δεσπότης οὐ λέγεται κατ' ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῷ τοιόσδε εἶναι). ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος. ἐπιστήμη δ' αὖ εἴη καὶ δεσποτικὴ, καὶ δουλική. δουλικὴ μὲν, οἵαπερ ὁ ἐν Συρακούσαις ἐπαίδευεν. ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τις μισθὸν ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τοὺς παῖδας. εἴη δ' ἄν καὶ ὅτι πλέον τοῦ τοιούτων μάθησις, οἷον ὀψοποιϊκὴ, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα γένη τῆς μαγειρίας. ἕτερα γὰρ ἕτερα, τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δ' ἀναγκαιότερα· καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

"Δοῦλος μὲν δούλου, δεσπότης δὲ δεσπότου.

αἱ μὲν οὖν τοιαῦται πᾶσαι δουλικαὶ ἐπιστῆμαί εἰσι. δεσποτικὴ δ' ἐπιστήμη ἐστὶν, ἡ χρηστικὴ δούλων. ὁ γὰρ δεσπότης οὐκ ἐν τῷ κτᾶσθαι τοὺς δούλους, ἀλλ' ἐν τῷ χρῆσθαι δούλοις. ἔστι δ' αὕτη ἡ ἐπιστήμη, οὐδὲν μέγα ἔχουσα, οὐδὲ σεμνόν. ἃ γὰρ τὸν δοῦλον ἐπίστασθαι δεῖ ποιεῖν, ἐκεῖνον δεῖ ταῦτα ἐπίστασθαι ἐπιτάττειν. διὸ ὅσοις ἐξουσία μὴ αὐτοῖς κακοπαθεῖν, ἐπίτροπος λαμβάνει ταύτην τὴν τιμήν· αὐτοὶ δὲ πολιτεύονται, ἢ φιλοσοφοῦσιν. ἡ δὲ κτητικὴ, ἑτέρα ἀμφοτέρων τούτων, οἷον ἡ δικαία, πολεμικὴ τις οὖσα, ἢ θηρευτική. περὶ μὲν οὖν δούλου καὶ δεσπότου τοῦτον διωρίσθω τὸν τρόπον.

VII. Contra sententiā Socratis p. 1.

In quo scientia heri consistat.

¶ Ὅλως δὲ περὶ πάσης κτήσεως καὶ χρηματιστικῆς θεωρήσωμεν τὸν ὑφηγημένον τρόπον· ἐπεὶ καὶ ὁ δοῦλος κτήσεως μέρος τι ἦν. πρῶτον μὲν οὖν ἀπορήσειέ τις, πότερον ἡ χρηματιστικὴ

VIII.

Vtrum disciplina acquirendi eadē cum œconomia?

1. ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἐστιν, ἢ μέρος τι, ἢ ὑπηρετική· καὶ εἰ ὑπηρετική, πότερον ὡς ἡ κερκιδοποιϊκὴ τῇ ὑφαντικῇ, ἢ ὡς ἡ χαλκευτικὴ τῇ ἀνδριαντοποιΐᾳ· ἄλλον γὰρ ὡσαύτως ὑπηρετοῦσιν, ἀλλ' ἡ μὲν ὄργανα παρέχεται, ἡ δὲ τὴν ὕλην. λέγω δὲ ὕλην, ὃ ὑποκείμενον, ἐξ οὗ τι ἀποτελεσθὲν ἔργον, οἷον ὑφάντῃ μὲν ἔρια, ἀνδριαντοποιῷ χαλκόν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἡ αὐτὴ οἰκονομικὴ τῇ χρηματιστικῇ, δῆλον. τὸ μὲν γὰρ, τὸ παρεῖσθαι· τὸ δὲ, τὸ χρήσασθαι. τίς γὰρ ἔσται ἡ χρησομένη τοῖς κτῆμασιν ἄλλη τὴν οἰκίαν τοῦ τὴν τοῦ οἰκονομικοῦ;

Partis 1. Solutio.

II. ¶ πότερον δὲ μέρος αὐτὸ ἐστί τι, ἢ ἕτερον εἶδος, ἔχει διαμφισβήτησιν. εἰ γὰρ ἐστὶ τῇ χρηματιστικῇ θεωρῆσαι πόθεν χρήματα καὶ κτῆσις ἔσται· ἡ δὲ κτῆσις πολλὰ προειλήφε μέρη, καὶ ὁ πλοῦτος· ὥστε πρῶτον ἡ γεωργικὴ πότερον μέρος τι τῆς χρηματιστικῆς, ἢ ἕτερόν τι γένος, καὶ καθόλου ἡ περὶ τὰ ἔφυλα ἐπιμέλεια καὶ κτῆσις; ἀλλὰ μὴν εἴδη γε πολλὰ ἔχει. διὸ καὶ βίοι πολλοί, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσίν· οὐ γὰρ οἷόν τε ζῆν ἄνευ ἔδους. ὥστε αἱ διαφοραὶ τῶν ἔδων τοὺς βίους πεποιήκασι διαφέροντας τῶν ζώων. τῶν τε γὰρ θηρίων, τὰ μὲν ἀγελαῖα, τὰ δὲ μονοφαδικά ἐστιν, ὁποτέρως συμφέρῃ πρὸς τὴν τροφὴν αὐτοῖς, διὰ δὲ τὰ μὲν ζωοφάγα, τὰ δὲ καρποφάγα, τὰ δὲ παμφάγα αὐτῶν εἴη). ὥστε πρὸς τὰς ῥᾳστώνας καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν τούτων ἡ φύσις τοὺς βίους αὐτῶν διώρισεν. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον οὐ ῥᾴδιον τῇ φύσει, ἀλλὰ ἕτερα ἑτέροις, καὶ αὐτῶν τῶν ζωοφάγων καὶ τῶν καρποφάγων οἱ βίοι πρὸς ἀλλήλους διεστᾶσιν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων. πολλοῖς γὰρ διαφέρουσιν οἱ τούτων βίοι. οἱ μὲν οὖν ἀργότατοι, νομάδες εἰσίν· ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν ἡμέρων ἔφηι ζώων, ἄνευ πόνου τοῦ περὶ ἀγοράζουσιν. ἀναγκαίου δ' ὄντος μεταβαίνειν τοῖς καιρῶσι διὰ τὰς νομὰς, καὶ αὐτοὶ ἀναγκάζονται συνακολουθεῖν, ὡσπερ γεωργίαν ζωῆς θεωροῦντες· οἱ δὲ ἀπὸ θήρας ζῶσι, καὶ θήρας ἕτεροι ἑτέρας· οἷον, οἱ μὲν ἀπὸ ληστείας, οἱ δὲ ἀφ' ἁλιείας,

1. ut minore labore victum inueniant, quod difficile foret, si eodem cibo pascantur.

Distinguuntur animalia ratione alimentorum.

Pastores hominum pigerrimi. Varro de RR. lib 2. cap. 1. Scalig de re poet. lib. 1 cap 4.

Venatores.

ὅσοι λίμνας, καὶ ἕλη, καὶ ποταμούς, ἢ θάλατταν διαὐτὰ τροφοσυλλέγουσιν· οἱ δ', ἀπ' ὀρνίθων, ἢ θηρίων ἀγρίων. ὃ δὲ πλεῖστον γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς γῆς ζῇ, καὶ [τῶν] ἡμέρων καρπῶν. οἱ μὲν οὖν βίοι τοσοῦτοί γε δοκοῦσιν εἶναι, ὅσοι γε αὐτόφυτον ἔχουσι τὴν ἐργασίαν, καὶ μὴ δι' ἀλλαγῆς καὶ καπηλείας τοιοῦνται τὴν τροφήν, νομαδικὸς, γεωργικὸς, ληστρικὸς, ἁλιευτικὸς, θηρευτικός· οἱ δὲ καὶ μιγνύντες, ἐκ τούτων ἡδέως ζῶσι, τροσαναπληροῦντες τὸν ἐνδεέστατον βίον, ἢ τυγχάνει ἐλλείπων τροὸς τὸ αὐτάρκης εἶναι· οἷον, οἱ μὲν νομαδικὸν ἅμα καὶ ληστρικόν, οἱ δὲ γεωργικὸν καὶ θηρευτικόν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὡς ἂν ἡ χρεία συναναγκάζῃ, τοῦτον τὸν τρόπον διάγουσιν. ¶ ἡ μὲν οὖν τοιαύτη κτῆσις ἐκ αὐτῆς φαίνεται τῆς φύσεως διδοῦσα πᾶσιν, ὥστε καὶ ἐξ ἀρχῆς ἰοῦσιν, καὶ τοῖς τροφοῦσι ἰοῦσιν ὁμοίως, οὕτω καὶ τελεσθεῖσι. καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἰόντων, τὰ μὲν συνεκλίκτει τῶν ζώων τοσαῦτα τροφοῦ, ὡς ἱκανοῦ εἶναι, μέχρις οὗ ἂν δύνηται αὐτὸ αὐτῷ τροεῖσθαι τὸ ἰόν· οἷς, ὅσα σκωληκοβόσκει, ἢ ᾠοτοκεῖ· ὅσα δὲ ζωοτοκεῖ, τοῖς ἰοῦσιν ἔχει τροφοῦ ἐν αὐτοῖς μέχρι τινὸς, τοῦ καλουμένου γάλακτος φύσιν. ὥσθ' ὁμοίως δῆλον ὅτι καὶ ἰοῦσιν οἰητέον, τὰ τε φυτὰ τῶν ζώων ἕνεκεν εἶναι, καὶ τὰ ἄλλα ζῶα τῶν ἀνθρώπων χάριν· τὰ μὲν ἥμερα, καὶ διὰ τὴν χρῆσιν, καὶ διὰ τὴν τροφήν· τῶν δ' ἀγρίων, εἰ μὴ πάντα, ἀλλὰ τὰ γε πλεῖστα τῆς τροφῆς καὶ ἄλλης βοηθείας ἕνεκεν, ἵνα καὶ ἐσθῆς, καὶ ἄλλα ὄργανα γίνηται ἐξ αὐτῶν. εἰ οὖν ἡ φύσις μηδὲν, μήτε ἀτελὲς ποιεῖ, μήτε μάτην, ἀναγκαῖον τῶν ἀνθρώπων ἕνεκεν αὐτὰ πάντα πεποιηκέναι τὴν φύσιν. διὸ καὶ ἡ πολεμικὴ φύσει κτητικὴ πως ἔσται. ἡ γὰρ θηρευτικὴ, μέρος αὐτῆς· ἣν δεῖ χρῆσθαι τροὸς τε τὰ θηρία, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι πεφυκότες ἄρχεσθαι, μὴ θέλουσιν· ὡς φύσει δίκαιον ὄντα τὸν πόλεμον. ¶ ἓν μὲν οὖν εἶδος κτητικῆς κατὰ φύσιν, τῆς οἰκονομικῆς μέρος ἐστὶν· ὃ δεῖ ἢ τοι ὑπάρχειν, ἢ τροεῖσθαι

Virgil 9 Æneid. p. 323. Venatu inuigilant pueri &c.

Natura de victu animantib. prospexit.

εἰς ἣν αὐτὸν ὅπως ἔσται ἀρχή, ὧν ὄντι θησαυρισμὸς χρημάτων, τροὸς ζωὴν ἀναγκαίων, καὶ χρησίμων εἰς κοινωνίαν πόλεως, ἢ οἰκίας. καὶ ἔοικεν οὗ ὁ πλοῦτος τῶν τοιούτων εἶναι. ἡ γὰρ τοιαύτης κτήσεως αὐτάρκεια, τροὸς ἀγαθὴν ζωὴν ὁμοίως ἀπαιτεῖται, ὥσπερ Σόλων φησὶ ποιήσας, τροσεῖπε τὰ δὲ ἄλλα τῶν χρημάτων ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις ἕπεσθαι· οὐδεμία γὰρ ὄργανον ἄπτεται τέχνη, ὅτου μὴ πρόσεστιν οἰκεῖον εἶδος· ἀλλὰ τοῦτο ποιεῖται τὸ ὄργανον ἢ πολλὰ, ἢ ἁπλοῦν, καὶ πολλῶν ἕνεκεν, ἢ μιᾶς μόνης· οἷον ἡ ἰατρικὴ, καὶ ἡ κιθαριστικὴ, τὸ μὲν ἁπλοῦν ἔχουσι, τὸ δὲ πολλῶν· ἡ δὲ τῶν ἀνδριαντοποιῶν, ἐὰν ἐργαστήριον ᾖ τινος, πολλῶν ἕνεκεν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ τῆς χειρουργικῆς τεχνῶν ἐστὶν ἃ λέγομεν· ἐργαστήριον γὰρ ἕκαστον αὐτῶν ἐστίν. οὕτω δὴ καὶ ἡ κτητικὴ τῶν ἐπιτηδείων ἐστὶν ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς, ἢ πλοῦτος, ἢ χρημάτων πλῆθος ἐστὶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν. ὅτι μὲν τοίνυν ἐστί τις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκονόμοις, καὶ τοῖς πολιτικοῖς, καὶ διὰ τί ἐστιν αἰτία, δῆλον.

6. ¶ Ἔστι δὲ γένος δεύτερον κτητικῆς, ὃ μάλιστα καλοῦσι, καὶ δίκαιον αὐτὸ καλεῖν, χρηματιστικὸν, διὰ τὸ δοκεῖ πέρας εἶναι πλούτου καὶ κτήσεως· ἐοικὸς γὰρ ἀνθρώπους πολλοὶ νομίζουσι διὰ τὴν γειτνίασιν. ἔστι δ' οὐδὲ ἡ αὐτὴ τῇ εἰρημένῃ, οὐδὲ πόρρω ἐκείνης. ἔστι δὲ ἡ μὲν φύσει, ἡ δὲ οὐ φύσει αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ ἐμπειρίας τινὸς καὶ τέχνης γιγνομένη μᾶλλον. λάβωμεν δὲ τροῖ αὐτῆς τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν. ἑκάστου γὰρ κτήματος διττὴ ἡ χρῆσις ἐστὶν. ἀμφότεραι δὲ, καθ' αὐτὸ μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως καθ' αὐτὸ, ἀλλ' ἡ μὲν οἰκεία, ἡ δ' οὐκ οἰκεία τοῦ τροάγματος· οἷον ὑποδήματος, ἥ τε ὑποδέσις, καὶ ἡ μεταβλητική· ἀμφότεραι γὰρ ὑποδήματος χρήσεις. καὶ γὰρ ὁ ἀλλαττόμενος τῷ δεομένῳ ὑποδήματος, αὐτὶ νομίσματος ἢ τροφῆς, χρῆται τοῦ ὑποδήματι, ᾗ ὑπόδημα, ἀλλ' οὐ τῇ οἰκείαν χρῆσιν. οὐ γὰρ ἀλλαγῆς ἕνεκεν γέγονε. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ τροῖ τῶν ἄλλων κτημάτων. ἔστι γὰρ ἡ μεταβλητικὴ πάντων ἀρξαμένη, οὐ μὲν τροῶτον ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν, τοῦ τὰ μὲν πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν ἔχειν τοὺς αὐθρώπους. ἢ καὶ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι φύσει τοῦ χρηματιστικῆς ἡ καπηλική· ἔσον γὰρ

ὁ πλοῦτος τί.

cap. 3 p. 5.

IX.

Ade qua cap. præcedente egit.

ἐκθυὸν αὐτοῖς, ἀναλκαῖον ἰὼ ποιεῖσθαι τ̃ ἀλλαγήν. ¶ Ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ κοινωνίᾳ, τοῦτο δ' ἐστὶν οἰκία, φανερὸν ὅτι οὐδὲν ἔστιν ἔργον αὐτῆς, ἀλλ' ἢ δὴ πλείονος ἡ κοινωνίας οὔσης. οἱ μὲν γὰρ, τῶν αὐτῶν ἐκκοινώνουσι πρώτων· οἱ δ', κεχωρισμένοι, πολλῶν πάλιν καὶ ἑτέρων· ὧν χρῄζοντες δείσεως ἀναλκαῖον ποιεῖσθαι τὰς μεταδόσεις, καθάπερ ἔτι πολλὰ ποιεῖ καὶ τῶν βαρβαρικῶν ἐθνῶν χρῶνται πρὸς ἀλλαγήν. αὐτὰ γὰρ τὰ χρήσιμα πρὸς αὐτὰ καταλλάττονται, ὁπόσα πλέον δ' ἐδέν· οἷον οἶνον πρὸς σῖτον διδόντες, καὶ λαμβάνοντες, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον. ἡ μὲν οὖν τοιαύτη μεταβλητικὴ, οὔτε παρὰ φύσιν, οὔτε χρηματιστικῆς ἐστὶν εἶδος οὐδέν· εἰς ἀναπλήρωσιν γὰρ τ̃ κατὰ φύσιν αὐταρκείας ἦν. ἐκ μὲν τοι ταύτης ἐγένετο ἐκείνη κατὰ λόγον. ξενικωτέρας γὰρ γινομένης τ̃ κομιδῆς τῶν εἰσαγεσθαι ὧν ἐνδεές, καὶ ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης ἡ τῶν νομισμάτων ἐποιήθη χρῆσις. ἐ γὰρ ὠνόητον ἕκαστον τ̃ κατὰ φύσιν ἀναλκαίων· δὴ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτόν τι συνέθεντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὃ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὂν, εἶχε τὴν χρείαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν· οἷ ὁ σίδηρος καὶ ἄργυρος, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον. τὸ μὲν πρώτον ἁπλῶς ὁρισθὲν μεγέθει καὶ σταθμῷ· τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτῆρα ἐπιβαλόντων, ἵνα ἀπολύσῃ τ̃ μετρήσεως αὐτοῖς· ὁ γὰρ χαρακτὴρ ἐτέθη τοῦ ποσοῦ σημεῖον. ¶ προειρημένου οὖν ἤδη νομίσματος ἐκ τῆς ἀναλκαίας ἀλλαγῆς, ἤδη τέρον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς ἐγένετο, τὸ καπηλικόν· τὸ μὲν πρῶτον ἁπλῶς ἴσως γινόμενον· εἶτα δι' ἐμπειρίας ἤδη τεχνικώτερον, πόθεν καὶ πῶς μεταβαλόμενον, πλεῖστον ποιήσῃ κέρδος. ὅθεν δοκεῖ ἡ χρηματιστικὴ μάλιστα περὶ τὸ νόμισμα εἶναι, καὶ ἔργον αὐτ̃ τὸ δύνασθαι θεωρῆσαι πόθεν ἔσται πλῆθος χρημάτων· ποιητικὴ γὰρ εἶναι τ̃ πλούτου καὶ χρημάτων. καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον πολλάκις τιθέασι νομίσματος πλῆθος, διὰ τὸ περὶ τοῦτ' εἶναι τὴν χρηματιστικήν

ἀλλαγὴ ἀ domestica Societate excluditur.

Permutationem nummi usus Secubus est, i. rudis, deinde signati.

Vsus nummi cauponariā peperit.

2. Opinio. πλὴν καὶ τὴν καπηλικήν· ὁτὲ γὰρ πάλιν λῆρος εἶναι δοκεῖ τὸ νόμισμα, καὶ νόμος πᾶσι πρωτάπασι, φύσει δ' οὐθέν, ὅτι μεταθεμένων τε τῶν χρωμένων, οὐθενὸς ἄξιον, οὔτε χρήσιμον πρὸς οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐστί· καὶ νομίσματος πλουτοῦντα, πολλάκις ἀπορήσειν τ̃ ἀναγκαίας ἐφῆς. καὶ τοι ἄτοπον τοιοῦτον εἶναι πλοῦτον, οὗ ὑπορῶν λιμῷ ἀπολεῖται· καθάπερ καὶ τὸν Μίδαν ἐκεῖνον μυθολογοῦσι διὰ τὴν ἀπληστίαν τῆς εὐχῆς, πάντων αὐτῷ γενομένων τῶν προτεθεμένων χρυσῶν. ¶ Διὸ ζητοῦσιν ἕτερόν τι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν χρηματιστικὴν, ὀρθῶς ζητοῦντες. ἔστι γὰρ ἑτέρα ἡ χρηματιστικὴ, καὶ ὁ πλοῦτος ὁ κατὰ φύσιν· καὶ αὕτη τοῦ οἰκονομικὴ, ἡ δὲ καπηλικὴ, ποιητικὴ χρημάτων, οὐ πάντως, ἀλλ' ἢ διὰ χρημάτων μεταβολῆς, καὶ δοκεῖ περὶ τὸ νόμισμα αὕτη εἶναι. τὸ γὰρ νόμισμα, στοιχεῖον καὶ πέρας τ̃ ἀλλαγῆς ἐστί. καὶ ἄπειρος δὴ οὗτος ὁ πλοῦτος ὁ ἀπὸ ταύτης τῆς χρηματιστικῆς. ὥσπερ γὰρ ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς ἄπειρόν ἐστι, καὶ ἑκάστη τῶν τεχνῶν τοῦ τέλους εἰς ἄπειρον· ὅτι μάλιστα γὰρ ἐκεῖνο βούλονται ποιεῖν· τῶν δὲ πρὸς τὸ τέλος, οὐκ εἰς ἄπειρον· πέρας γὰρ τὸ τέλος πᾶσιν· ὅτω καὶ ταύτης τ̃ χρηματιστικῆς οὐκ ἔστι τοῦ τέλους πέρας. τέλος δ' ὁ τοιοῦτος πλοῦτος, καὶ χρημάτων κτῆσις. τ̃ δ' οἰκονομικῆς, οὐ χρηματιστικῆς ἐστὶ πέρας. οὐ γὰρ τοῦτο τ̃ οἰκονομικῆς ἔργον. διὸ τῇ μὲν φαίνεται ἀναγκαῖον εἶναι πάντος πλούτου πέρας· ὁρᾶται δὲ τῶν γινομένων ἐναντίον συμβαῖνον τοὐναντίον. πάντες γὰρ εἰς ἄπειρον αὔξουσιν οἱ χρηματιζόμενοι τὸ νόμισμα· αἴτιον δ' ὅτι σπουδάζουσι αὐτῶν. ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις τοῦ αὐτοῦ οὖσα ἑκατέρα τ̃ χρηματιστικῆς. τ̃ γὰρ αὐτῆς ἐστι χρήσεως κτῆσις, ἀλλ' οὐχ τ̃ αὐτοῦ, ἀλλὰ τ̃ μὲν ἑτέρου τέλος, τῆς δ' ἡ αὔξησις. ὥστε δοκεῖ πᾶσι τοῦτ' εἶναι τῆς οἰκονομικῆς ἔργον· καὶ σχεδὸν λοῦσιν, ἢ σώζειν οἰόμενοι δεῖν, ἢ αὔξειν τὸν τοῦ νομίσματος ὄγκον εἰς ἄπειρον. αἴτιον δὲ ταύτης τῆς διαθέσεως, ὃ σπουδάζειν

Vnaquæque ars finis sui in infinitum appetens.

1. Opinio. Veteres pecuniam augere debant.

1. hæc ratio pecuniæ quæ rendæ, fini suo termino non statuit

1. sagacitas ung pro altero sumitur

V. lectio.

1. communis quæstu utroque quæsitu paratur, id est usus ac fructus.

τοῦ δὲ ζῆν, ἀλλὰ μὴ δι' ὃ ζῆν. εἰς ἄπειρον οὖν ἐκείνης τῆς ἐπιθυμίας οὔσης, καὶ τῶν ποιητικῶν ἀπείρων ἐπιθυμοῦσιν. ὅσοι δὲ καὶ τοῦ εὖ ζῆν ἐπιβάλλονται, ὃ τοῖς μὲν ἀπολαύσεις ζητοῦσι σωματικὰς ζητοῦσιν. ὥστ', ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἐν τῇ κτήσει φαίνεται τὸ πᾶν ἡ χρηματιστικὴ περὶ τὸν χρηματισμόν ἐστι, καὶ ὁ ἕτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς περὶ τοῦτ' ἐλήλυθεν. ἐν ὑπερβολῇ γὰρ ἔστι τῆς ἀπολαύσεως, τὴν τῆς ἀπολαυστικῆς ὑπερβολῆς ποιητικὴν ζητοῦσι· καὶ μὴ οἷόν τε χρηματιστικῆς δυνῶνται ποιεῖσθαι, δι' ἄλλης αἰτίας τοῦτο πειρῶνται, ἐκάστη χρώμενοι τῶν δυνάμεων ἃ κατὰ φύσιν. ἀνδρία γὰρ οὐ χρήματα ποιεῖν ἐστιν, ἀλλὰ θάρσος· οὐδὲ στρατηγικῆς, καὶ ἰατρικῆς, ἀλλὰ τὴν μὲν νίκην, τὴν δὲ ὑγίειαν. οἱ δὲ πάσας ποιοῦσι χρηματιστικάς, ὡς τοῦτο τέλος ὄν. πρὸς ὃ δὲ τέλος ἅπαντα δεῖ ἀπαντᾶν. περὶ μὲν οὖν τὴν μὴ ἀναγκαίας χρηματιστικῆς, καὶ τίς, καὶ διὰ αἰτίαν τίνα ἐν χρείᾳ ἐσμὲν αὐτῆς, εἴρηται· καὶ περὶ τῆς ἀναγκαίας, ὅτι ἑτέρα μὲν αὐτῆς, οἰκονομικὴ δὲ κατὰ φύσιν ἡ περὶ τὴν τροφήν, οὐχ ὡσαύτως ἀπέρας, ἀλλὰ ἔχουσα ὅρον.

Omnes fere disciplinæ relicto fine proprio, quæstum Sectantur.

initio 12 capitis V.

§. 7 ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὃ ἀπορούμενον ἐξ ἀρχῆς, πότερον τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν ἔστιν ἡ χρηματιστική, ἢ οὔ, ἀλλὰ δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἀνθρώπους ἡ πολιτικὴ, ἀλλὰ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως χρῆται αὐτοῖς· οὕτω καὶ τροφὴν τὴν φύσιν δεῖ παρασκευάζειν ἢ θάλατταν, ἢ ἄλλό τι· ἐκ τούτων, ὡς δεῖ χρῆσθαι, διανοεῖται. ἔργον γὰρ οἰκονόμου τὸ ἐνυπάρχοντα διοικεῖν· ἔστι γὰρ οὐδὲν ἃ μὴ χρῆται ἡ οἰκία. ἀλλὰ τούτων μὲν οὕτως ἔχει· ἔστι δὲ τὸ κτητικὸν μέρος τοῦ οἰκονομικοῦ, ἐξ οὗ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ χρήσιμον εἰς τὸ ζῆν. φαίνεται δὲ μάλιστα μὲν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἕνεκα τροφὴ ὑπάρχειν τοῖς ζῴοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τῆς γῆς καὶ τῶν φυτῶν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν ὑπάρχει, τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ τῆς οἰκονομικῆς ἔργον, ἐπισκοπεῖν τὸν οἰκονόμον, ἔστι δὲ ὡς ὄν, ἀλλὰ τῆς οἰκονομικῆς· μᾶλλον δὲ, καθάπερ εἴρηται πρότερον, δεῖ φύσει τοῦτο ὑπάρχειν. φύσεως γάρ ἐστιν ἔργον, τροφὴν τῷ γεννηθέντι παρέχειν· πάντι γὰρ ὑπολειπομένῳ τοῦ γεννήσαντος, τροφή ἐστιν ἡ τοῦ γεννήσαντος μαστός. ὥστε καὶ χρηματιστικὴ πᾶσιν, ἀπὸ τῶν καρπῶν, καὶ τῶν ζώων. διπλῆς δὲ οὔσης αὐτῆς, ὥσπερ εἴρηται, καὶ τοῦ μὲν καπηλικῆς, τὸ δὲ οἰκονομικῆς· καὶ ταύτης μὲν, ἀναγκαίας καὶ ἐπαινουμένης, τὴν δὲ μεταβλητικῆς ψεγομένης δικαίως· οὐ γὰρ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἀπ' ἀλλήλων ἐστίν. δύσνοιάτατα μισεῖται ἡ ὀβολοστατική, διὰ τὸ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νομίσματος εἶναι τὴν κτῆσιν, καὶ οὐκ ἐφ' οἷς ἐπορίσθη· μεταβολῆς γὰρ ἐγένετο χάριν. ὁ δὲ τόκος αὐτὸ ποιεῖ πλέον· ὅθεν καὶ τοὔνομα τοῦτ' εἴληφεν· ὅμοια γὰρ τὰ τίκτόμενα τοῖς γεννῶσιν αὐτά ἐστιν· ὁ δὲ τόκος τόκος. γίνεται νόμισμα νομίσματος· ὥστε [καὶ] μάλιστα παρὰ φύσιν ἐστὶ τῶν χρηματισμῶν ἐστιν.

XI. ¶ Ἐπεὶ δὲ [τὰ] περὶ τῶν γνώσιν διωρίκαμεν ἱκανῶς, τὰ περὶ τὰ χρήσιν δεῖ διελθεῖν. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα, τὰ μὲν ἀναγκαίου ἐλεύθερον ἔχει, τὰ δὲ ἐμπορείαν δυσχερῆ. ἔστι δὲ χρηματιστικῆς μέρη χρήσιμα, ὁ περὶ τὰ κτήματα ἔμπορον εἶδος, ποῖα λοιτελέστατα, καὶ πῶ, καὶ πῶς· οἷ ἵππων κτῆσις ποία τις, ἢ βοῶν, ἢ τῶν θηριοβάτων, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ λοιπῶν ζώων. δεῖ γὰρ ἔμπορον εἶδος περὶ μὴ λάττω τε τούτων τίνα λοιτελέστατα, καὶ ποῖα ἐν ποίοις τόποις· μήλα γὰρ ἐν μήλοις εὐθηνοῦσι χώραις. εἶτα περὶ γεωργίας, καὶ ταύτης ἥδ' ἡ ψιλῆς τε καὶ πεφυτευμένης, καὶ μελιττουργίας, καὶ τῶν μὴ ζώων τῶν πλωτῶν ἢ πλωτῶν, ἀφ' ὅσων ἐστὶ τυγχάνειν βοηθείας. τὰ μὲν οὖν οἰκειότατα τῆς χρηματιστικῆς ταῦτα μόρια καὶ πρῶτα· τὸ δὲ μεταβλητικῆς μέγιστον μὲν ἐμπορεία· καὶ ταύτης μέρη τέχνη, ναυκληρία, φορτηγία, πρᾶσις. διαφέρει δὲ τούτων ἕτερα ἑτέρων, τῷ τὰ μὲν ἀσφαλέστερα εἶναι, τὰ δὲ πλείω ποιεῖν τὸν ὀπωρπί-

1 Causa

2 causa

γ. 17. v. 28

τόκος.

δν· δεύτερον ὃ, τοκισμός· τέτον ὃ, μισθαρνία. τέτων δ' ἡ μὲν, τῶν βαναύσων τεχνῶν· ἡ ὃ, τῶν ἀτέχνων καὶ τῶ σώματι μόνῳ χρησίμων. τρίτον ὃ εἶδος χρηματιστικῆς, μεταξὺ τέτων καὶ τῶν εἰρημένων. ἔχει γὰρ καὶ τῶν κατὰ φύσιν τι μέρος, καὶ τῶν μεταβλητικῆς, ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ τῶν ἀπὸ γῆς γινομένων, ἀκάρπων μὲν, χρησίμων δέ· οἷον ὑλοτομία τε καὶ πᾶσα μεταλλευτική. αὕτη δὲ πολλὰ ἤδη συνείληφε γένη. πολλὰ γὰρ εἴδη τῶν ἐκ γῆς μεταλλευομένων ἐστί. περὶ ἑκάστου δὲ τούτων, καθόλου μὲν εἴρηται καὶ νῦν· ὅτι δὲ κατὰ μέρος ἀκριβολογεῖσθαι, χρήσιμον μὲν πρὸς τὰς ἐργασίας, φορτικὸν δὲ ὂν ἀκαταίβλητον. εἰσὶ δὲ τεχνικώτατα μὲν τῶν ἐργασιῶν, ὅπου ἐλάχιστον [τὸ] τύχης· βαναυσότατα δὲ, ἐν αἷς τὰ σώματα λωβῶνται μάλιστα· δουλικώτατα δὲ, ὅπου τὰ σώματος πλεῖστον χρῆσις· ἀγυμνέστατα δὲ, ὅπου ἐλάχιστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιτήδειον ἐστί. ἔστι δ' ὅσα γένη ἐστὶν οἷς γεγραμμένα πρὸς τούτων, οἷον Χάρητι δὴ τῷ Παρίῳ, καὶ Ἀπολλοδώρῳ τῷ Λημνίῳ, περὶ γεωργίας, καὶ ὑλῆς καὶ πεφυκότων· ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοις περὶ ἄλλων. ταῦτα μὲν ἐκ τούτων θεωρείτω, ὅτῳ ἐπιμελές· ἔτι δὲ καὶ τὰ λεγόμενα σποράδην, δι' ὧν ἐπιτετυχήκασιν ἔνιοι χρηματιζόμενοι, δεῖ συλλέγειν. πρὸς γὰρ ὠφέλιμα ταῦτ' ἐστὶ τοῖς τιμῶσι τὸ χρηματιστικόν· οἷς καὶ Θάλεω τις Μιλησίου· τοῦτο γάρ ἐστι κατανόημά τι χρηματιστικὸν, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν διὰ τὴν σοφίαν προσάπτουσι, τυγχάνει δὲ καθόλου τι ὄν. ὀνείδιζόντων γάρ αὐτὸν διὰ τὴν πενίαν, ὡς ἀνωφελῆς ἡ φιλοσοφία ἔστιν, κατανοήσαντα φασὶν αὐτὸν ἐλαίων φορὰν ἐσομένην ἐκ τῆς ἀστρολογίας, ἔτι χειμῶνος ὄντος, εὐπορήσαντα χρημάτων ὀλίγων ἀρραβῶνας διδόναι τῶν ἐλαιουργίων, τῶν τε ἐν Μιλήτῳ καὶ Χίῳ πάντων, ὀλίγου μισθωσάμενον, ἅτε οὐδενὸς ἐπιβάλλοντος· ἐπεὶ δ' ὁ καιρὸς ἦκε, πολλῶν ζητουμένων, ἅμα καὶ ἐξαίφνης ἐκμισθοῦντα ὃν ἕνα ἤθελε, πολλὰ χρήματα συλλέξαντα, ἐπιδεῖξαι ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι πλου-

Thaletis inuentum χρηματιστικὸν.

τεῖν τοῖς φιλοσόφοις ἂν βούλωνται, ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἐστὶ περὶ ὃ σπουδάζουσι. Θαλῆς μὲν οὖν λέγεται τοῦτον τὸν τρόπον ἐπίδειξιν ποιήσασθαι τῆς σοφίας. ἔστι δ', ὡς περ εἴπομεν, καθόλου τοιοῦτον χρηματιστικήν, εἴ τις δύναιτο μονοπωλίαν αὐτῷ κατασκευάζειν. διὸ καὶ τῶν πόλεων ἔνιαι τοῦτον ποιοῦνται τὸν πόρον, ὅταν ἀπορῶσι χρημάτων. μονοπωλίαν γὰρ τῶν ὠνίων ποιοῦσιν. ἐν Σικελίᾳ δέ τις τεθέντος παρ' αὐτῷ νομίσματος, συνεπρίατο πάντα τὸν σίδηρον ἐκ τῶν σιδηρείων. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἀφίκοντο οἱ ἔμποροι, ἐπώλει μόνος, οὐ πολλῷ ποιήσας πλείονος τὴν ζημίαν· ἀλλ' ὅμως διὰ τοῦτο ὁ Διονύσιος ἐκέλευσε μὴ χρῆσθαι· ἐπιβαλὼν γὰρ πεντηκονταπλάσιον ἐπέλαβεν ἑκατόν. τοῦτο μὲν οὖν ὁ Διονύσιος ἀγαθόν, τὰ μὲν χρήματα ἐκέλευσεν ἐκκομίσασθαι· μὴ μέντοι γ' ἐπὶ μείζων συναγούσης, ὡς πόροις οὐκ εἰσκομισθεῖσι τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν ἀσυμφόροις. τὸ μέντοι σόφισμα Θάλεω καὶ τούτου ταὐτόν ἐστιν· ἀμφοτέροις γὰρ ἑαυτοῖς ἐτέχνασαν μονοπωλίαν. χρήσιμον δὲ γνωρίζειν ταῦτα καὶ τοῖς πολιτικοῖς· πολλαῖς γὰρ πόλεσι δεῖ χρηματισμοῦ, καὶ τοιούτων πόρων, ὥσπερ οἰκίᾳ· μᾶλλον δὲ, διόπερ τινὲς καὶ πολιτεύονται τῶν πολιτευομένων ταῦτα μόνον.

Mercatoris Siculi μονοπωλία.

8. Ἐπεὶ δὲ τρία [μέρη] τῆς οἰκονομικῆς ἦν, ἓν μὲν δεσποτικὴ, περὶ ἧς εἴρηται πρότερον· ἓν δὲ, πατρικὴ· τρίτον δὲ, γαμικὴ· καὶ γὰρ γυναικὸς ἀρχὴν καὶ τέκνων, ὡς ἐλευθέρων μέν· ἀμφοῖν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τὴν ἀρχῆς, ἀλλὰ γυναικὸς μὲν πολιτικῶς, τέκνων δὲ βασιλικῶς· τὸ τε γὰρ ἄρρεν φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον, εἰ μή που συνέστηκε παρὰ φύσιν· καὶ ὁ πρεσβύτερον καὶ τέλειον, τοῦ νεωτέρου καὶ ἀτελοῦς· ἐν μὲν οὖν τῇ πολιτικῇς ἀρχαῖς ταῖς πλείοσις μεταβάλλει ὁ ἄρχον καὶ ὁ ἀρχόμενον· ἐξ ἴσου γὰρ εἶναι βούλεται τὸ φύσιν, καὶ διαφέρειν μηδέν· ὅμως δέ, ὅταν μὲν ἀρχῇ, ὁ δὲ ἄρχηται, ζητεῖ διαφορὰν εἶναι καὶ σχήμασι, καὶ λόγοις, καὶ τιμαῖς·

II.

Herodot. lib. 2. f. 99.

ὥσπερ καὶ Ἄμασις εἶπε τὸν περὶ τὸ ποδάνιπτῆρος λόγον. ὃ μὲν ἄρ-
ρεν ἀεὶ περὶς ὃ θῆλυ τὸν ἔχῃ τὸν τρόπον. ἡ μὲν τέκνων ἀρχή,
βασιλική. ὃ γὰρ γεννῆσαν, καὶ χάριν φιλίαν ἄρχον, καὶ τὸ πρεσβεῖόν
ἐστιν. ὅπερ ἐστὶ βασιλικῆς εἶδος ἀρχῆς· διὸ καλῶς Ὅμηρος τὸν
Δία προσηγόρευσεν εἰπών, Λ. α. ϵ Δ. α. Hoīā Iator atq; Deorum
»πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, Æneid 10. Diuum pater atq; hominū
τὸν βασιλέα τούτων ἀπάντων. φύσει γὰρ τὸν βασιλέα διαφέρειν Rex.
μὲν δεῖ, τῷ γένει δὲ εἶναι τὸν αὐτόν· ὅπερ πέπονθε τὸ πρεσβύτερον
πρὸς τὸ νεώτερον, καὶ ὁ γεννήσας πρὸς τὸ τέκνον. Φανερὸν δὲ τού- ἀνταπόδοσις
τοῦ ἐπὶ
νεων ὅτι πλείων ἡ περὶ τὴν οἰκονομίας περὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ περὶ principio
τὴν τῶν ἀψύχων κτῆσιν, καὶ περὶ τὴν ἀρετὴν τούτων, ἢ περὶ [τὴν] cap. posito.
τὴν κτήσεως, ὃν καλοῦμεν πλοῦτον· καὶ τῶν ἐλευθέρων μᾶλλον ἢ
δούλων. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ δούλων σκοπήσειεν ἄν τις, πότε-
ρον ἔστιν ἀρετή τις δούλου παρὰ τὰς ὀργανικὰς καὶ διακονικὰς δεῖν Vtrum virtus cadat in seruū, feminā & puerū.
τιμιωτέρα τούτων, οἷον σωφροσύνη, καὶ ἀνδρία, καὶ δικαιοσύνη, καὶ
τῶν δεόντων τῶν τοιούτων ἕξεων, ἢ οὐκ ἔστιν ἀλλὰ τὰς
σωματικὰς ὑπηρεσίας. ἔχει γὰρ ἀπορίαν ἀμφοτέρως. εἴτε γὰρ
ἔστι, τί διοίσουσι τῶν ἐλευθέρων; εἴτε μὴ ἔστιν, ὄντων ἀνθρώπων, καὶ
λόγου κοινωνούντων, ἄτοπον. σχεδὸν δὲ παρόμοιον ἔστι τὸ ζητούμενον καὶ
περὶ γυναικὸς καὶ παιδός, πότερα καὶ τούτων εἰσὶν ἀρεταί, καὶ
δεῖ τὴν γυναῖκα εἶναι σώφρονα, καὶ ἀνδρείαν, καὶ δικαίαν· καὶ παῖς
ἔστιν ἀκόλαστος, καὶ σώφρων, ἢ οὔ; καὶ καθόλου δὲ περὶ τοῦτ' ἔστιν ὑπο-
σκεπτέον περὶ ἄρχοντος φύσει καὶ ἀρχομένου, πότερον ἡ αὐτὴ ἀρε-
τὴ, ἢ ἑτέρα. εἰ μὲν γὰρ δεῖ ἀμφοτέρους μετέχειν καλοκἀγαθίας,
διὰ τί τὸν μὲν ἄρχειν δέοι ἄν, τὸν δὲ ἄρχεσθαι καθάπαξ; οὐδὲν γὰρ
τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον οἷόν τε διαφέρειν. τὸ μὲν γὰρ ἄρχεσθαι καὶ
ἄρχειν, εἶδος διαφέρει· τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδέν. εἰ δὲ τὸν μὲν
δεῖ, τὸν δὲ μή, θαυμαστόν. εἴτε γὰρ ὁ ἄρχων μὴ ἔσται σώφρων καὶ δί-
καιος,

καιος, πῶς ἄρξει καλῶς; εἴθ' ὁ ἀρχόμενος, πῶς ἀρχθήσεται κα-
λῶς; ἀκόλαστος γὰρ ὢν καὶ δειλὸς, οὐδὲν ποιήσει τῶν προσηκόντων.
Solutio quæstionis. Φανερὸν τοίνυν, ὅτι ἀνάγκη μὲν μετέχειν ἀμφοτέρους ἀρετῆς, τοιού-
της δὴ εἶναι διαφορὰς, ὥσπερ καὶ τῶν φύσει ἀρχομένων. καὶ τὸ-
το λύσις ὑφήγηται περὶ τῆς ψυχῆς. ἐν ταύτῃ γάρ ἐστι φύσει, ὃ
μὲν ἄρχειν, ὃ δὲ ἀρχόμενον· ὧν ἑτέραν φαμὲν εἶναι ἀρετὴν, οἷον
τὸ λόγον ἔχοντος, καὶ τὸ ἄλογον. δῆλον τοίνυν ὅτι τὸν αὐτὸν τρό-
πον ἔχει καὶ ὅπερ τῶν μερῶν. ὥστε φύσει τὰ πλείω ἄρχοντα καὶ ἀρ-
χόμενα. ἄλλον γὰρ τρόπον τὸ ἐλεύθερον τοῦ δούλου ἄρχει, καὶ ὃ ἀρ-
ρεν τοῦ θήλεος, καὶ ἀνὴρ παιδός· καὶ πᾶσιν ἐνυπάρχει μὲν τὰ μόρια
τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐνυπάρχει διαφερόντως. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος, ὅλως
οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν· τὸ δὲ θῆλυ, ἔχει μὲν, ἀλλ' ἄκυρον· ὁ δὲ
παῖς, ἔχει μὲν, ἀλλ' ἀτελές. ὁμοίως τοίνυν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ περὶ
τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ὑποληπτέον· δεῖν μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ'
οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὐτοῦ ἔργον. διὸ τὸν
μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· ὁ γὰρ ἔργον ἐστὶν
ἁπλῶς τοῦ ἀρχιτέκτονος· ὁ δὲ λόγος ἀρχιτέκτων· τῶν δὲ ἀνάγ-
καιον, ὅσον ὑπηρετικὰς ἀνάγκης. ὥστε φανερὸν ὅτι ἔστιν ἠθικὴ ἀρετὴ
τῶν εἰρημένων πάντων, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς, καὶ ἀν-
δρός· οὐδὲ ἀνδρία, καὶ δικαιοσύνη, καθάπερ ᾤετο Σωκράτης· ἀλλ' «
ἡ μὲν, ἀρχικὴ ἀνδρία, ἡ δὲ, ὑπηρετική. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ περὶ
τὰς ἄλλας. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ κατὰ μέρος μᾶλλον ὑπισχνοῦσι· κα-
θόλου γὰρ οἱ λέγοντες ἐξαπατῶσιν ἑαυτούς, ὅτι ὃ δεῖ ἔχειν τὸν σω- Definitiones virtutis ve-
φρονα, ἀρετὴν, ἢ τὸ ὀρθοπραγεῖν, ἢ τι τῶν τοιούτων. πολὺ γὰρ ἄμεινον rum.
λέγουσιν οἱ ἐξαριθμοῦντες τὰς ἀρετὰς, ὥσπερ Γοργίας, τῶν ὕστε-
ρον ζητουμένων. δῆλον δὲ, ὥσπερ ὁ ποιητὴς εἴρηκε περὶ γυναικὸς, ὅταν νο-
μίζῃ ἔχειν περὶ πάντων. Sophocles in Aiace.
»γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

ἀλλ' ἀνδρὶ οὐκέτι τοῦτο. ἐπεὶ δ' ὁ παῖς ἀτελὴς, δῆλον ὅτι τούτου μὲν καὶ ἡ ἀρετὴ οὐκ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν τέλειον, καὶ τὸν ἡγούμενον. ὁμοίως δὲ καὶ δούλου πρὸς δεσπότην. ἔθεμεν δὲ πρὸς τἀναγκαῖα χρήσιμον εἶναι τὸν δοῦλον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἀρετῆς δεῖται μικρᾶς, καὶ τοσαύτης ὅπως μήτε δι' ἀκολασίαν, μήτε διὰ δειλίαν ἐμείψῃ τῶν ἔργων.

Victor. τὸ τέλος legit.

¶ Ἀπορήσειε δ' ἄν τις τὸ νῦν εἰρημένον εἰ ἀληθὲς, ἆρα καὶ τοὺς τεχνίτας δεήσει ἔχειν ἀρετήν· πολλάκις γὰρ δι' ἀκολασίαν ἐμείποισι τῶν ἔργων· ἢ διαφέρει τούτων πλεῖστον. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος, κοινωνὸς ζωῆς· ὁ δὲ, πορρώτερον, καὶ τοσοῦτον ἐπιβαλεῖ ἀρετῆς, ὅσον περ καὶ δουλείας. ὁ γὰρ βάναυσος τεχνίτης, ἀφωρισμένην τινὰ ἔχει δουλείαν· καὶ ὁ μὲν δοῦλος, τῶν φύσει· σκυτοτόμος δ' οὐθεὶς, οὐδὲ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν. φανερὸν τοίνυν ὅτι τῆς τοιαύτης ἀρετῆ αἴτιον εἶναι δεῖ τῷ δούλῳ τὸν δεσπότην, ἀλλ' οὐ τὴν διδασκαλικὴν ἔχοντα τῶν ἔργων δεσποτικήν. διὸ λέγουσιν οὐ καλῶς οἱ λόγου τοὺς δούλους ἀποστεροῦντες, καὶ φάσκοντες ἐπιτάξει χρῆσθαι μόνον· νουθετητέον γὰρ μᾶλλον τοὺς δούλους ἢ τοὺς παῖδας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον. ¶ Περὶ δὲ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς, καὶ τέκνων καὶ πατρὸς, τῆς τε περὶ ἕκαστον αὐτῶν ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμιλίας, τί τὸ καλῶς καὶ μὴ καλῶς ἐστι, καὶ πῶς δεῖ τὸ μὲν εὖ διώκειν, τὸ δὲ κακῶς φεύγειν, ἐν τοῖς περὶ τὰς πολιτείας ἀναγκαῖον ἐπελθεῖν. ἐπεὶ γὰρ οἰκία μὲν πᾶσα μέρος πόλεως, ταῦτα δ' οἰκίας· τὴν δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὴν τοῦ ὅλου δεῖ βλέπειν ἀρετὴν, ἀναγκαῖον πρὸς τὴν πολιτείαν βλέποντας, παιδεύειν καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας· εἴπερ τι διαφέρει πρὸς τὸ τὴν πόλιν εἶναι σπουδαίαν, καὶ τοὺς παῖδας εἶναι σπουδαίους, καὶ τὰς γυναῖκας σπουδαίας· ἀναγκαῖον δὲ διαφέρειν. αἱ μὲν γὰρ γυναῖκες, ἥμισυ μέρος τῶν ἐλευθέρων· ἐκ δὲ

1. Differ.

2.

δὲ τῶν παίδων οἱ κοινωνοὶ γίνονται τῆς πολιτείας. ὥστ', ἐπεὶ περὶ μὲν τούτων διώρισται, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐν ἄλλοις λεκτέον, ἀφέντες ὡς τέλος ἔχοντας τοὺς νῦν λόγους, ἄλλην ἀρχὴν ποιησάμενοι, λέγωμεν· καὶ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν ἀποφηναμένων περὶ τῆς πολιτείας τῆς ἀρίστης.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙτικῶν τὸ Β. 11.

ΕΠΕΙ δὲ προαιρούμεθα θεωρῆσαι περὶ τῆς κοινωνίας τῆς πολιτικῆς, ἣ κρατίστη πασῶν τοῖς δυναμένοις ζῆν ὅτι μάλιστα κατ' εὐχὴν, δεῖ καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκέψασθαι πολιτείας, αἷς τε χρῶνταί τινες τῶν πόλεων τῶν εὐνομεῖσθαι λεγομένων· κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν ὑπὸ τινῶν εἰρημέναι, καὶ δοκοῦσαι καλῶς ἔχειν, ἵνα τό τ' ὀρθῶς ἔχον ὀφθῇ, καὶ τὸ χρήσιμον· ἔτι δὲ τὸ ζητεῖν τι παρ' αὐτὰς ἕτερον, μὴ δοκῇ πάντως εἶναι σοφίζεσθαι βουλομένων, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καλῶς ἔχειν ταύτας τὰς νῦν ὑπαρχούσας, διὰ τοῦτο ταύτην δοκῶμεν ἐπιβαλέσθαι τὴν μέθοδον. ἀρχὴν δὲ πρῶτον ποιητέον, ἥπερ πέφυκεν ἀρχὴ ταύτης τῆς σκέψεως. ἀνάγκη γὰρ ἤτοι πάντας πάντων κοινωνεῖν τοὺς πολίτας, ἢ μηδενός· ἢ τινῶν μὲν, τινῶν δὲ μή. τὸ μὲν οὖν μηδενὸς κοινωνεῖν, φανερὸν ὡς ἀδύνατον· ἡ γὰρ πολιτεία, κοινωνία τίς ἐστι. καὶ πρῶτον ἀνάγκη τοῦ τόπου κοινωνεῖν. ὁ μὲν γὰρ τόπος, ἰσότης μιᾶς πόλεως· οἱ δὲ πολῖται, κοινωνοὶ τῆς μιᾶς πόλεως. ¶ Ἀλλὰ πότερον ὅσων ἐνδέχεται κοινωνῆσαι, πάντων βέλτιον κοινωνεῖν τὴν μέλλουσαν οἰκήσεσθαι

α.

Fundamentum disputationis contra Remp Platonis.

πόλιν καλῶς, ἢ πίνων μὲν, πίνων δ' ὑ βέλτιον; ἐνδέχεται γὰρ καὶ τέκνων, καὶ γυναικῶν, καὶ κτημάτων κοινωνῆν τὸς πολίτας ἀνὴ ἄλοις,
" ὥσπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῦ Πλάτωνος. ἐκεῖ γὰρ ὁ Σωκράτης φησὶ δεῖν κοινὰ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἶ), καὶ τὰς κτήσεις. τῦτο δὴ πότερον ὡς νῦν ὕτω βέλτιον ἔχειν, ἢ κατ' τὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ γεγραμμένον νόμον; Ἔχει δ' δυσχερείας ἀνῆας τε πολλὰς ὃ πρώτων εἶ) τὰς γυναῖκας κοινάς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν φησὶ δεῖν νενομοθετῆσθαι τὸν τρόπον τῦτον ὁ Σωκράτης, ὑ φαίνε) συμβαίνον ἐκ τ̃ λόγων. ἔτι δὲ τρίτος ὃ τέλος ὃ φησι τῇ πόλ δεῖν εἶναι μίαν, ὡς μὲν εἰρηται νῦν, ἀδύνατον· πῶς δ' δεῖ διελθν, σκεπτέον διώρισται λέγω δ' ὃ μίαν εἶ) τὴν πόλιν πᾶσαν, ὡς ἄριστον [ὂν] ὅτι μάλιστα. λαμβάνει γὰρ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὁ Σωκράτης. καί τοι φανερόν ἐστιν, ὡς πορρωτέρω ἰοῦσα καὶ γινομένη μία μᾶλλον, οὐδὲ πόλις ἔσται· πλῆθός γάρ τι τὴν φύσιν ἐστὶν ἡ πόλις· γινομένη τε μία μᾶλλον, οἰκία μὲν ἐκ πόλεως, ἀνθρωπος δ' ἐξ οἰκίας ἔσται· μᾶλλον γὰρ μίαν τὴν οἰκίαν τ πόλεως φαίημεν ἄν, καὶ τὸν ἕνα τ οἰκίας. ὥστ' εἰ καὶ δυνατός τις εἴη τῦτο δρᾶν, ὑ ποιητέον· ἀναιρήσει γὰρ τὴν πόλιν, ὑ μόνον δὲ ἐκ πλειόνων ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ ἐξ εἴδει διαφερόντων. ὑ γὰρ τῆς πόλις ἐξ ὁμοίων· ἕτερον γὰρ συμμαχία καὶ πόλις. ὃ μὲν γὰρ τῷ ποσῷ χρήσιμον, καὶ ἡ ὅλη τῷ εἴδει· βοηθείας γὰρ χάριν ἡ συμμαχία πέφυκεν, ὥσπερ ἂν εἰ σταθμὸς πλεῖον ἑλκύσει. διοίσει δ' τῷ τοιούτῳ καὶ πόλις ἔθνους, ὅταν μὴ κατὰ κώμας ὦσι κεχωρισμένοι ὃ πλῆθος, ἀλλ' οἷ Ἀρκάδες. ἐξ ὧν δὲ δεῖ ἓν γενέσθαι, εἴδει διαφέρει· διόπερ ὃ ἴσον ὃ ἀντιπεπονθὸς σώζει τὰς πόλεις, ὥσπερ ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται πρότερον· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἐλευθέροις καὶ ἴσοις δυνάμει τῦτ' ἔστι). ἅμα γὰρ ὑ οἷόν τε πάντας ἄρχειν, ἀλλ' ἢ κατ' ἐνιαυτόν, ἢ κατά τινα ἄλλην τάξιν, ἢ χρόνον. καὶ συμβαίνει δὴ τὸ ἕν τον, ὥστε πάντας ἄρχειν, ὥσπερ εἰ μετέβαλον οἱ σκυτεῖς, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ μὴ οἱ αὐτοὶ ἀεὶ σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες ἦσαν. ἐπεὶ βέλτιον οὕτως ἔχειν καὶ τὰ περὶ τὴν κοινωνίαν τὴν πολιτικήν, δῆλον ὡς τὸς αὐτοὺς ἀεὶ βέλτιον ἄρχειν, εἰ δυνατόν· ἐν οἷς δὲ μὴ δυνατόν, ἀλλὰ τὸ τῇ φύσει ἴσους εἶ) πάντας· ἅμα γὰρ δίκαιον, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον τὸ ἄρχειν, πάσας αὐτὸ μετέχειν· ἐν τούτοις δὲ μιμεῖσθαι τὸ ἐν μέρει τὸς ἴσους εἶναι ὁμοίως τοῖς ἐξ ἀρχῆς. οἱ μὲν γὰρ ἄρχουσιν, οἱ δ' ἄρχονται παρὰ μέρος, ὥσπερ ἂν ἄλλοι γιγνόμενοι. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον [τ] ἀρχόντων ἕτεροι ἑτέρας ἄρχουσιν ἀρχάς. φανερὸν τοίνυν ἐκ τούτων, ὡς οὔτε πέφυκε μίαν οὕτως εἶ) τὴν πόλιν, ὥσπερ λέγουσί τινες, καὶ τὸ λεχθὲν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι τὰς πόλεις ἀναιρεῖ. καὶ τοι τό γε ἑκάστου ἀγαθὸν σώζει ἕκαστον. ἔστι δὲ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον φανερὸν, ὅτι τὸ λίαν ἑνοῦν ζητεῖν τὴν πόλιν, οὐκ ἔστιν ἄμεινον. οἰκία μὲν γὰρ αὐτάρκεστέρα ἑνὸς, πόλις δὲ οἰκίας· καὶ βάλεται γ' ἤδη τότε εἶ) πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνῃ τὴν κοινωνίαν εἶναι τῶν πλήθους. εἰ οὖν οἷόν τε αἱρετώτερον τὸ αὐταρκέστερον, καὶ τὸ ἧττον ἕν, τοῦ μᾶλλον, αἱρετώτερον.

Contra communionē uxorū & liberorum. B. III.

Ἀλλὰ μὴν οὐδ' εἰ τῦτο ἄριστόν ἐστι τὸ μίαν ὅτι μάλιστ' εἶ) τὴν κοινωνίαν, οὐδὲ τῦτ' ἀποδείκνυσθαι φαίνεται κατὰ τὸν λόγον, ἐὰν πάντες ἅμα λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ μὴ ἐμόν. τῦτο γὰρ οἴεται ὁ Σωκράτης σημεῖον εἶ) τοῦ τὴν πόλιν τελέως εἶ) μίαν. τὸ γὰρ Παντες, διττόν. εἰ μὲν οὖν ὡς ἕκαστος, τάχ' ἂν εἴη μᾶλλον, ὃ βούλεται ποιεῖν ὁ Σωκράτης· ἕκαστος γὰρ ἂν ἐαυτῷ φήσ τὸν αὐτὸν, καὶ γυναῖκα δὴ τὴν αὐτὴν, καὶ παῖδα τὸν αὐτὸν, καὶ κτήσεις τὰς αὐτὰς, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστος δὴ τῶν συμβαινόντων ὡσαύτως. νῦν δ' οὐχ οὕτω φήσουσιν οἱ κοινὰς ποιούμενοι τὰς γυναῖκας, καὶ τοῖς τέκνοις· ἀλλὰ πάντες μὲν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ' αὐτῶν. ὅτι μὲν τοίνυν εὐλογισμός τίς ἐστι ὃ λέγων πάντας, φανερόν. ὃ δὲ Παντες καὶ Ἀμφότερα, καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια

λον οἱ σκυτεῖς, καὶ οἱ τέκτονες, καὶ μὴ οἱ αὐτοὶ ἀεὶ σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες ἦσαν. ἐπεὶ βέλτιον οὕτως ἔχειν καὶ τὰ περὶ τὴν κοινωνίαν τὴν πολιτικήν, δῆλον ὡς τὸς αὐτοὺς ἀεὶ βέλτιον ἄρχειν, εἰ δυνατόν· ἐν οἷς δὲ μὴ δυνατόν, ἀλλὰ τὸ τῇ φύσει ἴσους εἶναι πάντας· ἅμα γὰρ δίκαιον, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον τὸ ἄρχειν, πάσας αὐτὸ μετέχειν· ἐν τούτοις δὲ μιμεῖσθαι τὸ ἐν μέρει τὸς ἴσους εἶναι ὁμοίως τοῖς ἐξ ἀρχῆς. οἱ μὲν γὰρ ἄρχουσιν, οἱ δ' ἄρχονται παρὰ μέρος, ὥσπερ ἂν ἄλλοι γιγνόμενοι. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον [τ] ἀρχόντων ἕτεροι ἑτέρας ἄρχουσιν ἀρχάς. φανερὸν τοίνυν ἐκ τούτων, ὡς οὔτε πέφυκε μίαν οὕτως εἶ) τὴν πόλιν, ὥσπερ λέγουσί τινες, καὶ τὸ λεχθὲν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι τὰς πόλεις ἀναιρεῖ. καὶ τοι τό γε ἑκάστου ἀγαθὸν σώζει ἕκαστον. ἔστι δὲ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον φανερὸν, ὅτι τὸ λίαν ἑνοῦν ζητεῖν τὴν πόλιν, οὐκ ἔστιν ἄμεινον. οἰκία μὲν γὰρ αὐτάρκεστέρα ἑνὸς, πόλις δὲ οἰκίας· καὶ βάλεται γ' ἤδη τότε εἶ) πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνῃ τὴν κοινωνίαν εἶναι τῶν πλήθους. εἰ οὖν οἷόν τε αἱρετώτερον τὸ αὐταρκέστερον, καὶ τὸ ἧττον ἕν, τοῦ μᾶλλον, αἱρετώτερον.

Contra communionē uxorū & liberorum. B. III.

Ἀλλὰ μὴν οὐδ' εἰ τῦτο ἄριστόν ἐστι τὸ μίαν ὅτι μάλιστ' εἶ) τὴν κοινωνίαν, οὐδὲ τῦτ' ἀποδείκνυσθαι φαίνεται κατὰ τὸν λόγον, ἐὰν πάντες ἅμα λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ μὴ ἐμόν. τῦτο γὰρ οἴεται ὁ Σωκράτης σημεῖον εἶ) τοῦ τὴν πόλιν τελέως εἶ) μίαν. τὸ γὰρ Παντες, διττόν. εἰ μὲν οὖν ὡς ἕκαστος, τάχ' ἂν εἴη μᾶλλον, ὃ βούλεται ποιεῖν ὁ Σωκράτης· ἕκαστος γὰρ ἂν ἐαυτῷ φήσ τὸν αὐτὸν, καὶ γυναῖκα δὴ τὴν αὐτὴν, καὶ παῖδα τὸν αὐτὸν, καὶ κτήσεις τὰς αὐτὰς, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστος δὴ τῶν συμβαινόντων ὡσαύτως. νῦν δ' οὐχ οὕτω φήσουσιν οἱ κοινὰς ποιούμενοι τὰς γυναῖκας, καὶ τοῖς τέκνοις· ἀλλὰ πάντες μὲν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ' αὐτῶν. ὅτι μὲν τοίνυν εὐλογισμός τίς ἐστι ὃ λέγων πάντας, φανερόν. ὃ δὲ Παντες καὶ Ἀμφότερα, καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια

Lex Platonis.

II.

Fundamentū legis platonicæ.

1. Ratio Aristotelis.

2. Ratio

Lib. 5 cap. 5.

Cur lex tonis stari nō possit.

3. Ratio.

2.

Argm 1.

quia vita generis est ens, aut ens

ens, aut ens

compositum

Omnes, dicitur & de universis & de singulis.

ἀλλὰ τὸ διττὸν, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἐριστικοὺς ποιεῖ συλλογισμούς· διὸ
ἐστὶ τὸ πάντας τὸ αὐτὸ λέγειν, ὡδὶ μὲν καλὸν, ἀλλ' οὐ δυνατόν· ὡ-
II. δὶ δ' οὐδὲν ὁμονοητικόν. Πρὸς δὲ τούτοις, ἑτέραν ἔχει βλάβην τὸ
λεγόμενον. ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν·
τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσι, τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκά-
στῳ ἐπιβάλλει. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ὡς ἑτέρου φροντίζοντος, ὀλι-
γωροῦσι μᾶλλον, ὥσπερ ἐν ταῖς οἰκετικαῖς διακονίαις οἱ πολλοὶ
θεράποντες ἐνίοτε χεῖρον ὑπηρετοῦσι, τῶν ἐλαττόνων· γίνονται
δ' ἑκάστῳ χίλιοι τῶν πολιτῶν υἱοὶ, καὶ οὗτοι οὐχ ὡς ἑκάστου, ἀλ-
λὰ τοῦ τυχόντος ὁ τυχὼν ὁμοίως ἐστὶν υἱός· ὥστε πάντες ὁμοίως ὀλι-
III. γωρήσουσιν. Ἔτι οὕτως ἕκαστος ἐμὸς λέγει τὸν εὖ πράττοντα τῶν
πολιτῶν, ἢ κακῶς, ὁπόστος τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν ὤν, οἷτ' ἐμὸς, ἢ τοῦ
δεῖνος, τοῦτον τὸν τρόπον λέγων καθ' ἕκαστον τῶν χιλίων, ἢ ὅσων ἡ
πόλις ἐστὶ, καὶ τοῦτο διστάζων. ἄδηλον γὰρ ᾧ συνέβη γενέσθαι
τέκνον, καὶ σωθῆναι γενόμενον. καίτοι πότερον οὕτω κρεῖττον τὸ ἐ-
μὸν λέγειν ἕκαστον, τὸ αὐτὸ μὲν προσαγορεύοντας δισχιλίων, ἢ μυ-
ρίων, ἢ μᾶλλον ὡς νῦν ἐν ταῖς πόλεσι τὸ ἐμὸν λέγουσιν; ὁ μὲν γὰρ
υἱὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ προσαγορεύει τὸν αὐτὸν, ὁ δὲ ἀνεψιὸν,
ἢ κατ' ἄλλην τινὰ συγγένειαν, ἢ πρὸς αἵματος, ἢ κατ' οἰκειότη-
τα καὶ κηδείαν αὐτοῦ πρῶτον, ἢ τῶν αὐτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις, ἕτερον
φράτορα, ἢ φυλέτην· κρεῖττον γὰρ ἴδιον ἀνεψιὸν εἶναι, ἢ τὸν τρό-
IV. πον τοῦτον υἱόν. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ διαφυγεῖν δυνατὸν, τὸ μὴ
τινὰς ὑπολαμβάνειν ἑαυτῶν ἀδελφούς τε, καὶ παῖδας, καὶ πατέ-
ρας καὶ μητέρας· κατὰ γὰρ τὰς ὁμοιότητας αἳ γίνονται τοῖς τέκνοις
πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ἀναγκαῖον λαμβάνειν περὶ ἀλλήλων τὰς
πίστεις· ὅπερ φασι καὶ συμβαίνειν τινὲς τῶν τὰς τῆς γῆς περιόδους
πραγματευομένων· εἶναι γάρ τισι τῶν ἄνω Λιβύων κοινὰς τὰς
Herodotus in Melpomene γυναῖκας· τὰ μέντοι γενόμενα τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότη-
τας.

τας. εἰσὶ δέ τινες καὶ γυναῖκες καὶ τῶν ἄλλων ζώων, οἷτ' ἵπποι καὶ βόες,
αἳ σφόδρα πεφύκασιν ὅμοια ἀποδιδόναι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν,
V. ὥσπερ ἡ ἐν Φαρσάλῳ κληθεῖσα Δικαία ἵππος. Ἔτι δὲ καὶ τὰς IIII.
τοιαύτας δυσχερείας οὐ ῥᾴδιον εὐλαβηθῆναι τοῖς ταύτην κατα-
σκευάζουσι τὴν κοινωνίαν, οἷτ' αἰκίας, καὶ φόνους, τοὺς μὲν ἀκουσίους,
τοὺς δὲ ἑκουσίους, καὶ μάχας, καὶ λοιδορίας· ὧν οὐδὲν ὅσιόν ἐστι γίνε-
σθαι πρὸς πατέρας καὶ μητέρας, καὶ τοὺς μὴ πόρρω τῆς συγγενείας
ὄντας, ὥσπερ πρὸς τοὺς ἄπωθεν· ἀλλὰ καὶ πλεῖον συμβαίνειν ἀ-
ναγκαῖον ἀγνοούντων, ἢ γνωριζόντων· καὶ γενομένων, τῶν μὲν
γνωριζόντων ἐνδέχεται τὰς νομιζομένας γίνεσθαι λύσεις, τῶν δὲ,
VI. μηδεμίαν. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ κοινοὺς ποιήσαντα τοὺς υἱοὺς, τὸ συνεῖ-
ναι μόνον ἀφελεῖν τῶν ἐρώντων, τὸ δ' ἐρᾶν μὴ κωλύσαι, μηδὲ
τὰς χρήσεις τὰς ἄλλας, ἃς πατρὶ πρὸς υἱὸν εἶναι πάντων ἐστὶν ἀ-
πρεπέστατον, καὶ ἀδελφῷ πρὸς ἀδελφόν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐρᾶν μόνον.
ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὴν συνουσίαν ἀφελεῖν, δι' ἄλλην μὲν αἰτίαν μη-
δεμίαν, ὡς λίαν δὲ ἰσχυρᾶς τῆς ἡδονῆς γινομένης· ὅτι δὲ ὁ μὲν πα-
τὴρ, ἢ υἱὸς, οἱ δ' ἀδελφοὶ ἀλλήλων, μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν.
VII. Ἔοικε δὲ μᾶλλον τοῖς γεωργοῖς, εἶναι χρήσιμον, τὸ κοινὰς εἶναι τὰς γυ-
ναῖκας, καὶ τοὺς παῖδας, ἢ τοῖς φύλαξιν. ἧττον γὰρ ἔσται φιλία,
κοινῶν ὄντων τῶν τέκνων, καὶ τῶν γυναικῶν. δεῖ δὲ τοιούτους εἶναι
VIII. τοὺς ἀρχομένους πρὸς τὸ πειθαρχεῖν, καὶ μὴ νεωτερίζειν. Ὅλως
δὲ συμβαίνειν ἀνάγκη τοὐναντίον διὰ τὸν τοιοῦτον νόμον, ὧν
προσήκει τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους αἰτίους γίνεσθαι, καὶ δι' ἣν
αἰτίαν ὁ Σωκράτης οὕτως οἴεται δεῖν τάττειν τὰ περὶ τὰ τέκνα
καὶ τὰς γυναῖκας. φιλίαν τε γὰρ οἰόμεθα μέγιστον εἶναι τῶν ἀ-
γαθῶν ταῖς πόλεσιν· οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα στασιάζοιεν. καὶ τὸ μίαν εἶ-
ναι τὴν πόλιν ἐπαινεῖ μάλιστ' ὁ Σωκράτης· ὃ καὶ δοκεῖ, κἀκεῖ-
νος εἶναί φησι, τῆς φιλίας ἔργον· καθάπερ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς λόγοις

» ἴσμεν λέγοντα τὸν Ἀριστοφάνην, ὡς τῶν ἐρώντων διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν ἐπιθυμούντων συμφῦναι, καὶ γενέσθαι ἐκ δύο ὄντων ἀμφοτέρους ἕνα. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἀνάγκη ἀμφοτέρους ἐφθάρθαι, ἢ τὸν ἕνα· ἐν δὲ τῇ πόλει τὴν φιλίαν ἀναγκαῖον ὑδαρῆ γίνεσθαι διὰ τὴν κοινωνίαν τὴν τοιαύτην, καὶ ἥκιστα λέγειν τὸν ἐμὸν ἢ υἱὸν πατέρα, ἢ πατέρα υἱόν. ὥσπερ γὰρ μικρὸν γλυκὺ εἰς πολὺ ὕδωρ μιχθὲν, ἀναίσθητον ποιεῖ τὴν κρᾶσιν, οὕτω συμβαίνει καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τούτων, διαφροντίζειν, ἥκιστα ἀναγκαῖον ὄν, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ τοιαύτῃ, ἢ πατέρα ὡς υἱῶν, ἢ υἱὸν ὡς πατρὸς, ἢ ὡς ἀδελφοὺς ἀλλήλων. δύο γὰρ ἐστὶν ἃ μάλιστα ποιεῖ κήδεσθαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλεῖν, τό τε ἴδιον, καὶ τὸ ἀγαπητόν· ὧν οὐδέτερον οἷόν τε ὑπάρχειν τοῖς οὕτω
IX πολιτευομένοις. ¶ ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ μεταφέρειν τὰ γινόμενα τέκνα, τὰ μὲν ἐκ τῶν γεωργῶν καὶ τεχνιτῶν εἰς τοὺς φύλακας, τὰ δὲ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνους, πολλὴν ἔχει ταραχὴν, τίνα ἔσται τρόπον· καὶ γινώσκειν ἀναγκαῖον τοὺς διδόντας καὶ μεταφέροντας τίσι τίνας διδόασιν. ἔτι δὲ καὶ τὰ πάλαι λεχθέντα μᾶλλον ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμβαίνειν, οἷς αἰκίας, ἔρωτας, φόνους. οὐ γὰρ ἔτι προσαγορεύουσιν ἀδελφοὺς, καὶ τέκνα, καὶ πατέρας, καὶ μητέρας, οἵ τε εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας δοθέντες, τοὺς φύλακας, καὶ πάλιν οἱ παρὰ τοῖς φύλαξιν εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας· ὥστ' εὐλαβεῖσθαι τῶν τοιούτων τι πράττειν διὰ τὴν συγγένειαν. περὶ μὲν οὖν τῆς περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας κοινωνίας διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

γ. 3 ¶ Ἐχόμενον δὲ τούτων ἐστὶν ἐπισκέψασθαι περὶ τῆς κτήσεως, τίνα
V. τρόπον δεῖ κατασκευάζεσθαι τοῖς μέλλουσι πολιτεύεσθαι τὴν ἀρίστην πολιτείαν, πότερον κοινὴν, ἢ μὴ κοινὴν εἶναι τὴν κτῆσιν. τοῦτο δ' ἄν τις καὶ χωρὶς σκέψαιτο ἀπὸ τῶν περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας νενομοθετημένων· λέγω δὲ τὰ περὶ τὴν κτῆσιν, πότερον

Contra communionem facultatum.

καὶ

καὶ ἢ ἐκεῖνα χωρὶς, καθ' ὃν νῦν τρόπον ἔχει πᾶσι, τάς τε κτήσεις κοινὰς εἶναι βέλτιον, καὶ τὰς χρήσεις· οἷς τὰ μὲν γήπεδα χωρὶς, τοὺς δὲ καρποὺς εἰς τὸ κοινὸν φέροντας ἀναλίσκειν· ὅπερ ἔνια ποιεῖ τῶν ἐθνῶν· ἢ τοὐναντίον, τὴν μὲν γῆν κοινὴν εἶναι καὶ γεωργεῖν κοινῇ, τοὺς δὲ καρποὺς διαιρεῖσθαι πρὸς τὰς ἰδίας χρήσεις· λέγονται δέ τινες καὶ τοῦτον τὸν τρόπον κοινωνεῖν τῶν βαρβαρίων· ἢ καὶ τὰ γήπεδα, καὶ τοὺς καρποὺς κοινούς. ¶ ἑτέρων μὲν οὖν ὄντων τῶν γεωργούντων, ἄλλος ἂν εἴη τρόπος καὶ ῥᾴων· αὐτῶν δ' αὐτοῖς διαπονούντων τὰ περὶ τὰς κτήσεις, πλείους ἂν παρέχοι δυσκολίας. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις μὴ γινομένων ἴσων, ἀλλ' ἀνίσων, ἀναγκαῖον ἐγκλήματα γίνεσθαι πρὸς τοὺς ἀπολαύοντας μὲν ἢ λαμβάνοντας πολλὰ, ὀλίγα δὲ πονοῦντας, τοῖς ἐλάττω μὲν λαμβάνουσι, πλείω δὲ πονοῦσιν. ὅλως δὲ τὸ συζῆν καὶ κοινωνεῖν τῶν ἀνθρωπικῶν πάντων χαλεπὸν, καὶ μάλιστα τῶν τοιούτων· δηλοῦσι δ' αἱ τῶν συναποδήμων κοινωνίαι· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι διαφερόμενοι, ἐκ τῶν ἐν ποσὶ, καὶ ἐκ μικρῶν προσκρούοντες ἀλλήλοις. ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα προσκρούομεν, οἷς πλεῖστα προσχρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. τὸ μὲν οὖν κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις, ταύτας τε καὶ ἄλλας τοιαύτας ἔχει δυσχερείας. ¶ ὃν δὲ νῦν τρόπον ἔχει, καὶ ἐπικοσμηθὲν ἤθεσι καὶ τάξει νόμων ὀρθῶν, οὐ μικρὸν ἂν διενέγκαι· ἕξει γὰρ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἀγαθόν. λέγω δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων, τὸ ἐκ τοῦ κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις, καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἰδίας. δεῖ
Argm. I. γὰρ πῶς μὲν εἶναι κοινὰς, ὅλως δ' ἰδίας. αἱ μὲν γὰρ ἐπιμέλειαι διηρημέναι, τὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλλήλους οὐ ποιήσουσι· μᾶλλον δ' ἐπιδώσουσιν, ὡς πρὸς ἴδιον ἑκάστου προσεδρεύοντος· δι' ἀρετὴν δ' ἔσται, πρὸς τὸ χρῆσθαι κατὰ τὴν παροιμίαν, Κοινὰ τὰ φίλων. ἔστι δὲ καὶ νῦν τὸν τρόπον τοῦτον ἐν ἐνίαις πόλεσιν οὕτως ὑπογεγραμμένον, ὡς οὐκ ὂν ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς καλῶς

Commendat distinctionē bonorum.

« Prouerb.

οἰκουμένοις, τὰ μὲν ἐστι, τὰ δὲ γένοιτ' ἄν. ἰδίαν γὰρ ἕκαστος τὴν κτῆσιν ἔχων, τὰ μὲν χρήσιμα ποιεῖ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ χρῆται ὡς κοινοῖς, οἷον καὶ ἐν Λακεδαίμονι, τοῖς τε δούλοις χρῶνται τοῖς ἀλλήλων, ὡς εἰπεῖν ἰδίοις· ἔτι δ' ἵπποις καὶ κυσὶ, κἂν δεηθῶσιν ἐφοδίων ἐν τοῖς ἀγροῖς κατὰ τὴν χώραν. Φανερὸν τοίνυν ὅτι βέλτιον, εἴη μὲν ἰδίας τὰς κτήσεις, τῇ δὲ χρήσει ποιεῖν κοινάς. ὅπως δὲ γίνονται τοιοῦτοι, τοῦ νομοθέτου τοῦτ' ἔργον ἴδιόν ἐστιν. ¶ Ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἡδονὴν, ἀμύθητον ὅσον διαφέρει τὸ νομίζειν ἴδιόν τι. μὴ γὰρ οὐ μάτην τὴν πρὸς αὑτὸν αὐτὸς ἔχει φιλίαν ἕκαστος, ἀλλ' ἔστι τοῦτο φυσικόν· τὸ δὲ φίλαυτον εἴη, ψέγεται δικαίως. οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο τὸ φιλεῖν ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ φιλεῖν· καθάπερ καὶ τὸν φιλοχρήματον· ἐπεὶ φιλοῦσί γε πάντες, ὡς εἰπεῖν, ἕκαστον τῶν τοιούτων. ¶ Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ χαρίσασθαι καὶ βοηθῆσαι φίλοις, ἢ ξένοις, ἢ ἑταίροις, ἥδιστον· ὃ γίνεται τῆς κτήσεως ἰδίας οὔσης. ταῦτά τε δὴ οὐ συμβαίνει τοῖς λίαν ἓν ποιοῦσι τὴν πόλιν. ¶ Καὶ πρὸς τούτοις ἀναιροῦσιν ἔργα δυοῖν ἀρεταῖν φανερῶς, σωφροσύνης μὲν, τὸ περὶ τὰς γυναῖκας· ἔργον γὰρ καλὸν, ἀλλοτρίας οὔσης ἀπέχεσθαι διὰ σωφροσύνην· ἐλευθεριότητος δὲ, τὸ περὶ τὰς κτήσεις. οὔτε γὰρ ἔσται φανερὸς ἐλευθέριος ὢν, οὔτε πράξει πρᾶξιν ἐλευθέριον οὐδεμίαν· ἐν γὰρ τῇ χρήσει τῶν κτημάτων τὸ τῆς ἐλευθεριότητος ἔργον ἐστίν. ¶ Εὐπρόσωπος μὲν οὖν ἡ τοιαύτη νομοθεσία καὶ φιλάνθρωπος ἂν εἴη δόξειεν· ὁ γὰρ ἀκροώμενος, ἄσμενος ἀποδέχεται, νομίζων ἔσεσθαι φιλίαν τινὰ θαυμαστὴν πᾶσι πρὸς ἅπαντας· ἀλλώς τε καὶ ὅταν κατηγορῇ τις τῶν νῦν ὑπαρχόντων ἐν ταῖς πολιτείαις κακῶν, ὡς γινομένων διὰ τὸ μὴ κοινὴν εἶναι τὴν οὐσίαν· λέγω δὲ δίκας τε πρὸς ἀλλήλους περὶ συμβολαίων, καὶ ψευδομαρτυριῶν κρίσεις, καὶ πλουσίων κολακείας, ὧν οὐδὲν γίνεται διὰ τὴν ἀκοινωνησίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν μοχθηρίαν· ἐπεὶ καὶ τοὺς κοινὰ κε-

Xenoph. in rep. Lacedem.

ἠθικ. 9 cap 8.

2.

3.

4.

5.

κεκτημένους καὶ κοινωνοῦντας, πολλῷ διαφερομένους μᾶλλον ὁρῶμεν, ἢ τοὺς χωρὶς τὰς οὐσίας ἔχοντας· ἀλλὰ θεωροῦμεν ὀλίγους τῶν ἐκ τῶν κοινωνιῶν διαφερομένους, πρὸς πολλοὺς συμβάλλοντες, τοὺς κεκτημένους ἰδίᾳ τὰς κτήσεις. ἔτι δὲ δίκαιον μὴ μόνον λέγειν ὅσων στερήσονται κακῶν κοινωνήσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἀγαθῶν. φαίνεται δ' εἴη πάμπαν ἀδύνατος ὁ βίος. ¶ Αἴτιον δὲ ᾧ Σωκράτει τῆς παρακρούσεως χρὴ νομίζειν τὴν ὑπόθεσιν οὐκ οὖσαν ὀρθήν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναί πως μίαν καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐ πάντως· ἔστι μὲν γὰρ ὡς οὐκ ἔσται προϊοῦσα πόλις, ἔστι δ' ὡς ἔσται μὲν, ἐπὶ τὸ δ' οὖσα τοῦ μὴ πόλις εἴη, ἔσται χείρων πόλις· ὥσπερ κἂν εἴ τις τὴν συμφωνίαν ποιήσειεν ὁμοφωνίαν, ἢ τὸν ῥυθμὸν βάσιν μίαν. ἀλλὰ δεῖ πλῆθος ὄν, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, διὰ τὴν παιδείαν κοινὴν καὶ μίαν ποιεῖν, καὶ τόν γε μέλλοντα παιδείαν εἰσάγειν, καὶ νομίζοντα διὰ ταύτης ἔσεσθαι τὴν πόλιν σπουδαίαν, ἄτοπον τοῖς τοιούτοις οἴεσθαι διορθοῦν, ἀλλὰ μὴ τοῖς ἔθεσι, καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ τοῖς νόμοις, ὥσπερ τὰ περὶ τὰς κτήσεις ἐν Λακεδαίμονι καὶ Κρήτῃ τοῖς συσσιτίοις ὁ νομοθέτης ἐκοίνωσε. δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, ὅτι χρὴ προσέχειν ᾧ πολλῷ χρόνῳ καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτεσιν, ἐν οἷς οὐκ ἂν ἔλαθεν εἰ ταῦτα καλῶς εἶχε. πάντα γὰρ σχεδὸν εὕρηται μὲν, ἀλλὰ τὰ μὲν οὐ συνῆκται, τοῖς δ' οὐ χρῶνται γινώσκοντες. μάλιστα δ' ἂν γένοιτο φανερὸν, εἴ τις τοῖς ἔργοις ἴδοι τὴν τοιαύτην πολιτείαν κατασκευαζομένην. οὐ γὰρ δυνήσεται μὴ μερίζων αὐτὰ καὶ χωρίζων, ποιῆσαι τὴν πόλιν, τὰ μὲν εἰς συσσίτια, τὰ δὲ εἰς φρατρίας καὶ φυλάς. ὥστε οὐδὲν ἀλλο συμβήσεται νενομοθετημένον, πλὴν μὴ γεωργεῖν τοὺς φύλακας· ὅπερ καὶ νῦν Λακεδαιμόνιοι ποιεῖν ἐπιχειροῦσιν. ¶ Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς ὅλης πολιτείας τίς ἔσται τοῖς κοινωνοῦσιν, οὔτ' εἴρηκεν ὁ Σωκράτης, οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν. καί τοι σχεδὸν

6.

Multa in politia Socratis dubia et indistincta.

τόγε πλῆθος τ̃ πόλεως ὃ τ̃ῶν ἀῤῥήνων πολιτ̃ῶν ἓν̃ πλῆθος, ὥστε ὧν ὁσδὲν διώεισαι, πότερον καὶ τοῖς γεωργοῖς κοινὰς εἶ) δεῖ ἁπάσας κτήσασθ, ἢ [κ] καθ' ἕκαστον ἰδίας· ἔτι δ' καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ἰδίους, ἢ κοινούς. εἰ μὲν γὰρ τὸν αὐτὸν τ̃ρόπον κοινὰ πάντα πάντων, τί διῤῥίσουσιν ἔτοι ἐκείνων τ̃ῶν φυλάκων; ἢ τί πλέον τοῖς ἀπολιμπάνουσι τὴν ἀρχὴν αὐτ̃ῶν, ἢ τί μαθόντες ἀπολιμπάνουσι τὴν ἀρχὴν, ἐὰν μή τι σοφίζωνται τοιοῦτον οἷ̃ Κρῆτες; ἐκεῖνοι γὰρ τἆλλα ἅπαντα τοῖς δούλοις ἀφέντες, μόνον ἀπῤῥήκασι τὰ γυμνάσια, καὶ τὴν τ̃ῶν ὅπλων κτῆσιν. εἰ δ', καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, κ̀ παρ' ἐκείνοις ἐς αι τὰ τοιαῦτα, τίς ὁ τ̃ρόπος ἐς αι τ̃ κοινωνίας; ἀν μιᾶ γὰρ πόλει δύο πόλεις ἀναγκαῖον ἔσ), καὶ ταύτας ἀπεναντίας ἀλλήλαις. ποιεῖ γὰρ τοὺς μὲν φύλακας οἷ̃ φρουροὺς, τοὺς δὲ γεωργοὺς, καὶ τοὺς τεχνίτας, καὶ τοὺς ἄλλους, πολίτας. ἐγκλήματα δ', καὶ δίκαι, καὶ ὅσα ἄλλα ταῖς πόλεσιν ἀπαντᾶν φησὶ κακά, πάντ' ἀπαρέξει κ̀ τούτοις. καί τοι λέγει ὁ Σωκράτης, ὡς ὀλίγων δεήσοντα νομίμων ἁλλὰ τῆς παιδείας, οἷ̃ἀστυνομικῶν, καὶ ἀγορανομικῶν, καὶ τ̃ῶν ἄλλων τ̃ῶν τοιούτων, ἀποδιδοὺς μόνον τῇ παιδείᾳ τοῖς φύλαξιν. ἔτι δὲ κυρίους ποιεῖ τ̃ῶν κτημάτων τοὺς γεωργοὺς, ἀποφορὰν φέροντας. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἔσ) χαλεποὺς, καὶ φρονήματος πλήρεις, ἢ ταῖς παρ' οἰνίοις εἰλωτείαις τε καὶ πενεστείαις, κ̀ δουλείαις. ἀλλὰ γὰρ εἴτ' ἀναγκαῖα ταῦθ' ὁμοίως, εἴτε μή, νῦν γ' ὁσδὲν διώεισαι καὶ περὶ τ̃ῶν ἐχομένων τίς ἡ τούτων τε πολιτεία κ̀ παιδεία, κ̀ νόμοι τίνες. ἔστι δ' οὔθ' ῥᾴδιον ῥᾴδιον, οὔτε ὃ ἀφαφέρον μικρόν, ὃ ποιοὺς τινας εἶ) τούτους χρὴς ὃ σώζεσθαι τὴν τ̃ῶν φυλάκων κοινωνίαν. ἀλλὰ μὲν, εἴγε ταῖς μὲν γυναῖξὶ ποιήσ κοινὰς, ταῖς δ' κτήσ ἰδίας, τίς οἰκονομήσ [χρὴ δὲ εἰ κοιναὶ αἱ κτήσις, κ̀ αἱ τ̃ῶν γεωργῶν γυναῖκες] ὥσπερ τὰ ὄντα τ̃ῶν ἀγρῶν οἱ ἄνδρες αὐτ̃ῶν; ἄτοπον δ' κ̀ ὃ ἐκ τ̃ῶν θηλειῶν ποιεῖσθαι τὴν ἀποβολὴν, ὅπ

παθόντες.

De his vide infra p 45. V 24.

Plato. 3 Rep.

Plato 5 de Rep.

ὅτι δεῖ τὰ αὐτὰ ἁπανταχοῦ ταῖς γυναιξὶ τοῖς ἀνδράσιν, οἷς οἰκονομίας ὁσδὲν μέτεστιν. Ἐπισφαλὲς δ' καὶ τοὺς ἄρχοντας ὡς καθίστησιν ὁ Σωκράτης· ἀεὶ γὰρ ποιεῖ τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας. τοῦτο δ' σάφεως ἄτοπον ἔχ καὶ τοῖς μηδὲν ἀξίωμα κεκτημένοις, ἢ πως γε δὴ καὶ τοῦτό γε θυμοειδέσι καὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν. ὅτι δ' ἀναγκαῖον αὐτὰ ποιεῖν τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας, φανερόν· ὁ γὰρ ὁτὲ μὲν ἀῤῥένοις, ὁτὲ δὲ θήλεσι μέμικται ταῖς ψυχαῖς ὁ θεὸς τοὺς θεοῦ χρυσοὺς, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς. φησὶ δ', τοῖς μὲν εὐθὺ γινομένοις μίξαι χρυσὸν, τοῖς δὲ ἀργυροῦν· χαλκοῦν δὲ καὶ σίδηρον τοῖς τεχνίταις μέλλουσιν ἔσεσθαι καὶ γεωργοῖς. ἔπι δ' καὶ τ̃ εὐδαιμονίαν ἀφαιρούμενος τ̃ῶν φυλάκων, ὅλῳ φησὶ δεῖν εὐδαίμονα ποιεῖν τὴν πόλιν τὸν νομοθέτην. ἀδύνατον δὲ εὐδαίμονα ὅλον, μὴ τ̃ῶν πλείστων, ἢ μὴ πάντων μερῶν, ἢ τινῶν ἐχόντων τὴν εὐδαιμονίαν· ὁ γὰρ τ̃ῶν αὐτ̃ῶν ὃ εὐδαίμονα, ὥσπερ ὃ ἄρτιον. τοῦτο μὲν γὰρ ἐνδέχ τ̃ῶν ὅλῳ ἀπαρτίαν, τ̃ῶν δὲ μερῶν μηδετέρῳ· ὃ δὲ εὐδαίμονα ἀδύνατον. ἀλλὰ μὴν εἰ οἱ φύλακες μὴ εὐδαίμονες, τίνες ἕτεροι; ὁ γὰρ δὴ οἵ γε τεχνῖται, καὶ ὃ πλῆθος ὃ τ̃ῶν βαναύσων. ἡ μὲν οὖν πολιτεία τοιαύτη ἐστὶν ἧς ὁ Σωκράτης εἴρηκε, ταύτας τε ταῖς ἀποικίας ἔχ, καὶ τούτων ὁσὲν ἐλάττους ἑτέρας.

4. Σχεδὸν δὲ ἁπλοῦς καὶ περὶ τοὺς νόμους ἔχ τοὺς ὕστερον γεγραφέναι· δῆλον καὶ περὶ τῆς ἐνταῦθα πολιτείας ἐπισκέψασθαι μικρὰ, βέλτιον. καὶ γὰρ ἐν τῇ πολιτείᾳ περὶ ὀλίγων πάμπαν διώρικεν ὁ Σωκράτης, περί τε γυναικῶν καὶ τέκνων κοινωνίας, πῶς ἔχειν δεῖ, καὶ περὶ κτήσεως, καὶ τ̃ πολιτείας τὴν τάξιν. διαῤῥήσεται γὰρ εἰς δύο μέρη ὃ πλῆθος τ̃ῶν οἰκητ̃ῶν, ὃ μὲν εἰς τοὺς γεωργοὺς, ὃ δὲ εἰς ὃ περὶ πολεμοῦσι μέρος· τρίτον δ' ἐκ τούτων τὸ βουλευόμενον, καὶ κύριον τ̃ πόλεως. περὶ ὃ τ̃ῶν γεωργῶν καὶ τ̃ῶν τεχνιτ̃ῶν, πότερον κοινὰς, ἢ μετέχουσι τινὸς ἀρχῆς, καὶ

Contra alteram Platonis, quam in libris legum formauit Republicam.

πότερον ὅπλα δεῖ κεκτῆσθαι καὶ τούτους, καὶ συμπολεμεῖν, ἢ μή,
" ὡς δὲ τάττων οὐδὲν διώρικεν ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας οἴεται δεῖν συμπολεμεῖν, καὶ παιδείας μετέχειν τῆς αὐτῆς τοῖς φύλαξι· τὰ δὲ ἀναγκαῖα, τοῖς ἔξωθεν λόγοις πεπλήρωκε τὸν λόγον· καὶ ὡς τῆς παιδείας, ποίαν τινὰ δεῖ γίνεσθαι τῶν φυλάκων· τῶν δὲ νόμων, ὃ μάλιστα πλῆθος μέρος νόμοι τυγχάνουσιν ὄντες, ὀλίγα δὲ ὡς τῆς πολιτείας εἴρηκε. καὶ τούτῳ βουλόμενος κοινοτέραν ποιεῖν τὴν πόλιν, τῷ μικρὸν ὠφελεῖσθαι πάλιν ὡς πρὸς τὴν ἑτέραν πολιτείαν. ἔξω γὰρ τῆς τῶν γυναικῶν κοινωνίας, καὶ τῆς κτήσεως, τὰ αὐτὰ ἀποδίδωσιν ἀμφοτέραις ταῖς πολιτείαις. καὶ γὰρ παιδείαν τὴν αὐτὴν, καὶ ὃ τῶν ἔργων τῶν ἀναγκαίων ἀπεχομένους ζῆν· καὶ ὡς συσσιτίων ὡσαύτως· πλὴν ἐν ταύτῃ φησὶ δεῖν εἶ) συσσίτια καὶ γυναικῶν, καὶ τὴν μὲν χιλίων τῶν ὁπλα κεκτημένων, ταύτην δὲ πεντακισχιλίων. ὃ μὲν οὖν ὡς εἰπὸν ἔνιοι πρώτης οἱ τὸ Σωκράτους λόγοι, καὶ ὃ κομψόν, καὶ ὃ καινοτόμον, καὶ ὃ ζητητικόν· καλῶς δ' ἴσως πρώτα ἴσως χαλεπόν· ἐπεὶ καὶ ὃ νῦν εἰρημένον πλῆθος δεῖ μὴ λανθάνειν, ὅτι χώρας δεήσει τοῖς τοσούτοις Βαβυλωνίας, ἢ τινος ἄλλης ἀφθόνου ὃ πλῆθος, ὃς ἢ ἀργοὶ πεντακισχίλιοι θρέψονται, καὶ πρὸς τούτοις γυναικῶν καὶ θεραπόντων ἕτερος ὄχλος πολλαπλάσιος. δεῖ μὲν οὖν ὑποτίθεσθαι κατ' εὐχὴν, μηδὲν μάτην ἀδύνατον· λέγεται δ', ὡς δεῖ τὸν νομοθετοῦντα πρὸς δύο βλέποντα τίθεναι τοῖς νόμοις, πρός τε τὴν χώραν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ἔτι δὲ καλῶς ἔχει πρὸς θάλατταν καὶ πρὸς τοὺς γειτνιῶντας τόπους, εἰ δεῖ τὴν πολιν ζῆν βίον πολιτικόν. ἃ γὰρ μόνον ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτῷ τοιούτοις χρῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον ὅπλοις, ἃ χρήσιμα κατὰ τὴν οἰκείαν χώραν ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξω τόπους. εἰ δέ τις μὴ τοιοῦτον ἀποδέχεται βίον, μήτε τὸν ἴδιον, μήτε τὸν κοινὸν τῆς πόλεως, ὅμως οὐδὲν ἧττον

Legislatori quæ consideranda.

alienis forsitan monibus forsitan scripsit

πρὸς τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ μὴ ἀναγκαῖα τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν ἡ πολιτική. οὐ γὰρ ὠφελεῖσθαι δεῖ τοὺς ἐν τῇ πόλει τοὺς ἀναγκαίους ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς ἐλευθερίους· καὶ τοὺς μὲν ἀναγκαίους ἁπλῶς, ἐστὶν ἐν οἰκετείᾳ δουλεύοντας, ὃς ἐστὶν ἐν ἀναγκαίᾳ ὑπηρεσίᾳ, ἐν ᾗ οὐδὲν ἔστιν ἐλευθέριον ἔργον· τοὺς δὲ ἐλευθερίους, ἐστὶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἐλευθερίοις, ἃ

πῶς οἰόμθα βέλτιον ἂν ἔχειν, λεκτέον ὕστερον. Τ ἐγέλφθαι δὲ τοῖς IV.
νόμοις τούτοις καὶ τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς, ὅπως ἔσονται διαφέροντες τῶν ἀρχομένων. φησὶ γὰρ δεῖν, ὥσπερ ὅτε ἑτέρου τὸ σημεῖον ἐστὶν γίνεται τὸ κρόκης, οὕτω καὶ τὰς ἀρχοντας ἕνα δεῖν παρὰ τοὺς ἀρχομένους. ἐπεὶ δὲ τὸ πᾶσαν οὐσίαν ἐφίησι γίνεσθαι μείζονα V.
μέρει πενταπλασίας, διὰ τί τοῦτ' οὐκ ἂν εἴη ὅπερ τὸ γῆς μέρει πόνος; Τ καὶ τὸ τὸ οἰκοπέδων ὃ διαίρεσιν δεῖ σκοπεῖν, μή ποτ' ἡ συμφέρῃ πρὸς οἰκονομίαν. δύο γὰρ οἰκόπεδα ἑκάστῳ ἔνεστι, διελὼν χωρεῖς. χαλεπὸν δ' οἰκίας δύο οἰκεῖν. Τ ἡ δὲ συνταξις ὅλη, βούλε) μὴν εἰ) μήτε δημοκρατία, μήτε ὀλιγαρχία, μέσον δ' τούτων, ἐν ᾗ καλοῦσι πολιτείαν. ἐκ γὰρ τῶν ὁπλιτευόντων ἐστίν. εἰ μὲν οὖν ὡς καινοτάτην ταύτην κατασκευάζει ταῖς πόλεσι τὴν μέσων πολιτείαν, καλῶς εἴρηκεν ἴσως· εἰ δ' ὡς ἀεὶ ζητεῖ μᾶλλον τὴν φερίτην πολιτείαν, καλῶς. πάχα γὰρ τὴν τῶν Λακώνων αἴ τις ἐπαινέσαι μᾶλλον, ἢ καὶ μέσην πινὰ ἀειτοκρατικωτέραν. ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν, ὡς δεῖ τὴν ἀεὶ ζητεῖν πολιτείαν ἐξ ἁπασῶν εἰ) τῶν πολιτειῶν μεμιγμένην· δεῖ καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαινοῦσιν· εἰ) δὲ αὐτὴν, οἱ μὲν ἐξ ὀλιγαρχίας, καὶ μοναρχίας, καὶ δημοκρατίας φασὶ, λέγοντες τὴν μὲν βασιλείαν, μοναρχίαν· τὴν δ' τῶν γερόντων ἀρχὴν, ὀλιγαρχίαν· δημοκρατεῖσθαι δ' ἐν τῷ τῶν ἐφόρων ἀρχῇ, διὰ δὲ ἐκ τοῦ δήμου εἰ) τοὺς ἐφόρους· οἱ δ' τὴν μὲν ἐφορείαν εἰ) τυραννίδα, δημοκρατεῖσθαι δὲ καὶ τὰ συσσίτια, καὶ τὸν ἡμέρον βίον τὸν καθ' ἡμέραν. ἐν δὲ τοῖς νόμοις εἴρηται τούτοις, ὡς δέον συσκεῖσθαι τὴν ἀεὶ ζητεῖν πολιτείαν ἐκ δημοκρατίας καὶ τυραννίδος, ἀς ἡ μὲν δοκοῦσα ἐκ πασῶν, ἡ δὲ ἐκ οὐδεμιᾶς ἐστὶν πολιτείας, ἢ ἐλαχίστας παρεκβάσεις ἔχουσα. βέλτιον οὖν λέγουσιν οἱ πλείους μιγνύντες· ἢ γὰρ ἐκ πλειόνων συγκειμένη πολιτεία, βελτίων· ἔπειτ' οὐδ' ἔχουσα φαίνεται μοναρχικὴν οὐδεν, ἀλλ' ὀλιγαρχικὰ, καὶ δημοκρατικά· μᾶλλον

Quæ optima Respub.

Plato Reip suam vult constare ex democratia et tyrannide.

λον δ' ἐγκλίνειν βούλεται πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν. δῆλον δ' ἐκ τῶν ἀρχόντων καταστάσεως. ὃ μὲν γὰρ ἐξ αἱρετῶν κληρωτοῖς, καὶ νὸν ἀμφοῖν· ὃ δὲ, τοῖς μὲν δυπορωτέροις ἐποιάσχες ἐκκλησιάζειν εἰ), καὶ φέρειν ἀρχοντας, ἢ ἃ ποιεῖν δεῖ τῶν πολιτικῶν, τοὺς δ' ἀφεσθαι, τοῦτο δ' ὀλιγαρχικόν· καὶ ὃ πειρᾶσθαι πλείους ἐκ τῶν δυπόρων εἰ) τοὺς ἀρχοντας, καὶ τοὺς μεγίστας ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων. ὀλιγαρχικὸν δ' ποιεῖ καὶ τὴν τῆς βουλῆς αἵρεσιν. αἱρεθῶσι μὲν γὰρ πάντες ἐποιάγχες, ἀλλ' ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος· εἶτα πάλιν ἴσοις ἐκ τοῦ δευτέρου, εἶτ' ἐκ τῶν τρίτων. πλὴν δ' πᾶσιν ἐποιάγχες ἕως τοῖς ἐκ τῶν τρίτων, ἢ τετάρτων· ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου, τῶν τετάρτων μόνοις ἐποιάγχες τοῖς πρώτοις, καὶ τοῖς δευτέροις. εἶτ' ἐκ τούτων ἴσον ἀφ' ἑκάστου τιμήματος ἀποδεῖξαί φησι δεῖν ἀριθμόν. ἔσονται δὴ πλείους οἱ ἐκ τῶν μείζων τιμημάτων, καὶ βελτίους, [διὰ δὲ σπίσις μὴ αἱρεθαι τῶν δημοτικῶν,] διὰ δὲ μὴ ἐποιάγχες. ὡς μὲν οὖν οὐκ ἐκ δημοκρατίας καὶ μοναρχίας δεῖ συνιστάναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν, ἐκ τούτων φανερὸν, καὶ τῶν ὕστερον ῥηθησομένων, ὅταν ἐμβάλῃ πρὸς τῆς τοιαύτης πολιτείας ἡ σκέψις. ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὰς αἱρέσεις τῶν ἀρχόντων τὸ διὰ αἱρετῶν αἱρετὸς, ἐπικίνδυνον. εἰ γὰρ ἕνες συστῶσαι θέλουσι καὶ μέτριοι τὸ πλῆθος, ἀεὶ κατὰ τὴν τούτων αἵρεσιν βήσουσιν. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας τὰς ἐν τοῖς νόμοις, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

Ε. VII.

Plato forsan ex duabus ijsdemque Politijs formauit.

Ubi res turbant. Cum tempus venerit dirimendi.

Εἰσὶ δέ τινες πολιτείαι καὶ δῆμοι, αἱ μὲν ἰδιωτῶν, αἱ δὲ φιλοσόφων καὶ πολιτικῶν· πᾶσαι δὲ τῶν καθεστηκυιῶν, καὶ καθ' ἃς πολιτεύονται νῦν, ἐπίτερόν εἰσι τούτων ἀμφοτέρων. οὐδεὶς γὰρ οὔτε τὴν περὶ τὰ τέκνα κοινότητα καὶ τὰς γυναῖκας, ἧς κεκοινωνοτόμηκεν, οὔτε περὶ τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων ἄρχονται μᾶλλον. δοκεῖ γάρ τισι τὸ περὶ τὰς οὐσίας εἰ) μέ-

γιστον τετάχθαι καλῶς. περὶ γὰρ τούτων ποιεῖσθαί φασι τὰς στάσεις I.
πάντας. διὸ Φαλέας ὁ Χαλκηδόνιος τοῦτ' εἰσήνεγκε πρῶτος. φη-
σὶ γὰρ δεῖν ἴσας εἶναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν. τοῦτο δὲ κατοικι-
ζομένοις μὲν εὐθὺς οὐ χαλεπὸν ᾤετο ποιεῖν· τὰς δὴ κατοικουμέ-
νας, ἐργωδέστερον μὲν, ὅμως δὲ τάχιστ' ἂν ὁμαλισθῆναι τῷ τὰς
Plaut. in Aulular. προῖκας, τοὺς μὲν πλουσίους, διδόναι μὲν, λαμβάνειν δὲ μή· τοὺς δὲ
πένητας, μὴ διδόναι μὲν, λαμβάνειν δέ. Πλάτων δὲ τοὺς νόμους γρά-
φων, μέχρι μέν τινος ᾤετο δεῖν ἐᾶν· πλεῖον δὲ τοῦ πενταπλασίαν
εἶναι τῆς ἐλαχίστης, μηδενὶ τῶν πολιτῶν ἐξουσίαν εἶναι κτήσασθαι,
καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο λανθάνειν τοὺς
οὕτω νομοθετοῦντας, ὃ λανθάνει νῦν, ὅτι δὲ τῆς οὐσίας τάττοντας πλῆ-
θος, προσήκει καὶ τῶν τέκνων δὲ πλῆθος τάττειν. ἐὰν γὰρ ὑπεραί- Ratio. 1.
ρῃ τῆς οὐσίας δὲ μέγεθος ὁ τῶν τέκνων ἀριθμὸς, ἀνάγκη τόν γε νόμον
λύεσθαι, καὶ χωρὶς τῆς λύσεως φαῦλον δὲ πολλοὺς ἐκ πλουσίων γί-
νεσθαι πένητας. ἔργον γὰρ μὴ νεωτεροποιοὺς εἶναι τοὺς τοιούτους. διό-
τι μὲν οὖν ἔχει τινὰ δύναμιν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἡ τῆς οὐ-
σίας ὁμαλότης, καὶ τῶν πάλαι τινὲς φαίνονται διεγνωκότες, οἷον καὶ
Σόλων ἐνομοθέτησε, καὶ παρ' ἄλλοις ἐστὶ νόμος, ὃς κωλύει κτᾶσθαι
γῆν, ὁπόσην ἂν βούληταί τις. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πωλεῖν οἱ
νόμοι κωλύουσιν, ὥσπερ ἐν Λοκροῖς νόμος ἐστὶ μὴ πωλεῖν, ἐὰν μὴ
φανερὰν ἀτυχίαν δείξῃ συμβεβηκυῖαν. ἔτι δὲ τοὺς παλαιοὺς
κλήρους διασώζειν. τοῦτο δὲ λυθὲν καὶ περὶ Λευκάδα, δημοτι-
κὴν ἐποίησε λίαν τὴν πολιτείαν αὐτῶν. οὐ γὰρ ἔτι συνέβαινεν
ἀπὸ τῶν ὡρισμένων τιμημάτων εἰς τὰς ἀρχὰς βαδίζειν. ἀλλ' ἔ-
στι τὴν ἰσότητα μὲν ὑπάρχειν τῆς οὐσίας, ταύτην δ' ἢ λίαν εἶναι 2. Ratio
πολλὴν, ὥστε τρυφᾶν· ἢ λίαν ὀλίγην, ὥστε ζῆν γλίσχρως. δῆλον
οὖν, ὡς οὐχ ἱκανὸν δὲ τὰς οὐσίας ἴσας ποιῆσαι τὸν νομοθέτην, ἀλλὰ
τοῦ μέσου στοχαστέον. ἔτι δ', εἴ τις καὶ τὴν μετρίαν τάξειεν οὐ-
σίαν

σίαν πᾶσιν, οὐδὲν ὄφελος. μᾶλλον γὰρ δεῖ τὰς ἐπιθυμίας ὁμαλί-
ζειν, ἢ τὰς οὐσίας. τοῦτο δ' οὐκ ἔστι μὴ παιδευομένοις ἱκανῶς ὑπὸ
II. τῶν νόμων. Ἀλλ' ἴσως εἴποι ἂν ὁ Φαλέας, ὅτι ταῦτα τυγχάνει λέ-
γων αὐτός· οἴεται γὰρ δυοῖν τούτοιν ἰσότητα δεῖν ὑπάρχειν τῶν πό-
λεσι, κτήσεως καὶ παιδείας. ἀλλὰ τήν τε παιδείαν ἥτις ἔσται, δεῖ λέ-
γειν· καὶ δὲ μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν, οὐδὲν ὄφελος. ἔστι γὰρ τὴν αὐτὴν μὲν
εἶναι καὶ μίαν, ἀλλὰ ταύτην εἶναι τοιαύτην, ἐξ ἧς ἔσονται προαιρετι-
κοὶ τοῦ πλεονεκτεῖν, ἢ χρημάτων, ἢ τιμῆς, ἢ συναμφοτέρων.
III. Ἔτι στασιάζουσιν οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνισότητα τῆς κτήσεως, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὴν τῶν τιμῶν. τοὐναντίον δὲ περὶ ἑκάτερον· οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ, Causae seditionum apud alios aliae.
διὰ δὲ περὶ τὰς κτήσεις ἄνισον· οἱ δὲ χαρίεντες, περὶ τῶν τιμῶν,
ἐὰν ἴσαι. ὅθεν καὶ Λ. 1. querela Achillis

»Ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς, ἠδὲ καὶ ἐσθλός.

Causae in iustarum actionum. οὐ μόνον δ' οἱ ἄνθρωποι διὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀδικοῦσιν, ὧν ἄκος εἶναι
νομίζει τὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας, ὥστε μὴ λωποδυτεῖν διὰ δὲ ῥιγοῦν
ἢ πεινῆν· ἀλλὰ καὶ ὅπως χαίρωσι, καὶ μὴ ἐπιθυμῶσιν. ἐὰν γὰρ μεί-
ζω ἔχωσιν ἐπιθυμίαν τῶν ἀναγκαίων, διὰ τὴν ταύτης ἰατρείαν
ἀδικήσουσιν. οὐ τοίνυν διὰ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιθυ-
μοῖεν, ἵνα χαίρωσι ταῖς ἄνευ λυπῶν ἡδοναῖς. τί οὖν ἄκος τῶν τρι-
ῶν τούτων; τοῖς μὲν, οὐσία βραχεῖα καὶ ἐργασία· τοῖς δὲ, σωφρο-
σύνη· τρίτον δ', εἴ τινες βούλοιντο δι' αὐτῶν χαίρειν, οὐκ ἂν ἐπι-
ζητοῖεν, εἰ μὴ παρὰ φιλοσοφίας ἄκος. αἱ γὰρ ἄλλαι, ἀνθρώπων
δέονται· ἐπεὶ ἀδικοῦσί γε τὰ μέγιστα διὰ τὰς ὑπερβολὰς,
ἀλλ' οὐ διὰ τὰ ἀναγκαῖα· οἷον τυραννοῦσιν, οὐχ ἵνα μὴ ῥιγῶσι. διὸ
καὶ αἱ τιμαὶ μεγάλαι, ἂν ἀποκτείνῃ τις, οὐ κλέπτην, ἀλλὰ τύ-
ραννον. ὥστε πρὸς τὰς μικρὰς ἀδικίας βοηθητικὸς μόνον ὁ τρόπος
IV. τῆς Φαλέου πολιτείας. Ἔτι τὰ πολλὰ βούλεται κατασκευάζειν, ἐξ
ὧν τὰ πρὸς αὐτοὺς πολιτεύσονται καλῶς. δεῖ δὲ καὶ πρὸς τοὺς

γειλιῶντας, καὶ τὰς ἔξωθεν πόλεις. ἀναλαβεῖν ἄρα τῷ πολιτείαν συντεταχθαι πρὸς τὸν πολεμικὸν ἀγῶνα, περὶ οὗ ἐκεῖνος οὐδὲν εἴρηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὴν κτῆσιν. δεῖ γὰρ μόνον πρὸς τὰς πολιτικὰς χρήσεις ἀφωρίσθαι τὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἔξωθεν κινδύνους. διόπερ οὔτε ζωστὸν δεῖ πλῆθος ὑπάρχειν, ὧν οἱ πλησίον καὶ χρείττους ὀπιθυμήσουσιν, οἱ δ' ἔχοντες ἀμῦναι δυνήσονται τοῖς ὀπιοῦσιν· οὐθ' ὅπως ὀλίγων, ὥστε μὴ δυνασθαι πολεμον ὑπενεγκεῖν, μηδὲ τῶν ἴσων καὶ τῶν ὁμοίων. ἐκεῖνος μὲν οὖν οὐδὲν διώρικε. δεῖ δ' τοῦτο μὴ λανθάνειν, ὅτι συμφέρει πλῆθος οὐσίας. ἴσως οὖν ἄριστος ὅρος, ὃ μὴ λοιμὸν ἔχειν τοῖς χρείττοσι διὰ τὸ ὑπερβολὴν πολεμεῖν, ἀλλ' ὅπως, ὡς ἂν καὶ μὴ ἐχόντων τοσαύτην δύναμιν

Simile quid Isocrates de Scythis πεῖν, ἐκέλευσεν αὐτὸν σκεψάμενον ἐν πόσῳ χρόνῳ λήψεται ὁ ἀφθόνου fert lib. 2. p. 20. χωρίον, λογισάσθαι τὸ χρόνου τούτου τῷ δαπανᾶν· ἐθέλειν γὰρ ἐλαττον τούτου λαβὼν ἐκλιπεῖν ἤδη τὸν Ἀπαρνέα. ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐποίησε τὸν Αὐτοφραδάτην σιώνοια ἡμόμενον, παύσασθαι τὸν πολιορκίας. ¶ ἔστι μὲν οὖν τι τῶν συμφερόντων, τὸ τὰς οὐσίας εἶναι ἴσας τοῖς πολίταις, πρὸς ὃ μὴ ζητεῖν πρὸς ἀλλήλους· ἀμεινον μέν οὐδὲν ὡς εἰπεῖν. καὶ γὰρ αἱ οἰκειότατα ἀγωνιοῦσιν αἱ, ὡς οὐκ ἴσων ὄντες ἄξιοι· διὸ καὶ φαίνονται πολλάκις ὀπιπτεύοντες καὶ ζητοῦντες. ¶ ἔτι δ' ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ἄπληστον· καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἓν ὀβολὸν διωβόλια μόνον· ὅταν δ' ἤδη τοῦτ' ᾖ πάτειον, ἀεὶ δέονται τοῦ πλείονος, ἕως εἰς ἄπειρον ἔλθωσιν· ἄπειρος γὰρ ἡ τῆς ὀπιθυμίας φύσις· ἧς πρὸς τὰναπλήρωσιν οἱ πολλοὶ ζῶσι. τῶν οὖν τοιούτων ἀρχὴ μᾶλλον τοῦ τὰς οὐσίας ὁμαλίζειν, ὃ τοὺς μὲν ἐπιεικεῖς τῇ φύσει τοιούτους πρασκευάζειν, ὥστε μὴ βούλεσθαι πλεονεκτεῖν· τοὺς δὲ φαύλους, ὥστε μὴ δύνασθαι. τοῦτο δ' ἔστιν, ἂν ἥπιους τε ὦσι, καὶ μὴ ἀδικῶν. ¶ καλῶς δ' ἔχει τὴν ἰσότητα τῶν οὐσίας

οὐσίας εἴρηκε. περὶ γὰρ τὴν τῆς γῆς κτῆσιν ἰσάζειν μόνον. ἔστι δὲ καὶ δούλων καὶ βοσκημάτων πλῆθος, καὶ νομίσματος, καὶ κατασκευὴ πολλὴ τῶν καλουμένων ὀπίπλων. ἢ πάντων οὖν τούτων ἰσότητα ζητητέον ἢ τάξιν τινὰ μετρίαν, ἢ πάντα ἐατέον. ¶ φαίνεται δ' ὁ νομοθεσίας κατασκευάζων τὴν πόλιν μικρὰν, εἰ γ' οἱ τεχνῖται πάντες δημόσιοι ἔσονται, καὶ μὴ πλήρωμά τι παρέξονται τῇ πόλεως· ἀλλ' εἰ δεῖ δημοσίους εἶναι τοὺς τὰ κοινὰ ἐργαζομένους, δεῖ καθάπερ ἐν Ἐπιδάμνῳ τε, καὶ ὡς Διόφαντός ποτε κατεσκεύαζεν Ἀθήνησι, τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον. περὶ μὲν οὖν τὴν Φαλέου πολιτείαν ἔχειν τούτων δ' τις θεωρήσειεν, εἴ τι τυγχάνει καλῶς εἰρημένον, ἢ μὴ καλῶς.

6. ¶ Ἱππόδαμος ὁ Εὐρυφῶντος Μιλήσιος, ὃς καὶ τὴν τῶν πόλεων διαίρεσιν εὗρε, καὶ τὸν Πειραᾶ κατέτεμε, γυμνικὸς καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιττότερος δόξᾳ φιλοτιμίαν, ὥστε δοκεῖν ἐνίοις ζῆν περιεργότερον, τειχῶν τε πλήθει καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ· ἔτι δ' ἐθέλοντος δὲ τελεῖν μέν, δημόσιος δ', ὅτι ἐν τοῖς χείμωνι μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἄλλην χρόνον· λόγιος δ' καὶ περὶ τὸ ὅλον φύσιν ὅλως βουλόμενος, πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων ἐπεχείρησέ τι περὶ πολιτείας εἰπεῖν τῆς ἀρίστης. κατεσκεύαζε δὲ τὴν πόλιν, τῷ πλήθει μὲν μυριάνδρων, εἰς τρία δ' μέρη διῃρημένων· ἐποίει γὰρ ἓν μὲν μέρος τεχνίτας, ἓν δ' γεωργούς, τρίτον δ' τὸ περὶ πολεμοῦν καὶ τὰ ὅπλα ἔχον. διῄρει δὲ εἰς τρία μέρη τὴν χώραν, τὴν μὲν ἱεράν, τὴν δ' δημοσίαν, τὴν δὲ ἰδίαν· ὅθεν μὲν τὰ νομιζόμενα ποιήσουσι πρὸς τοὺς θεούς, ἱεράν· ἀφ' ὧν δὲ οἱ περὶ πολεμοῦντες βιώσονται, κοινήν· τὴν δὲ τῶν γεωργῶν, ἰδίαν. ᾤετο δ' εἶδός τι καὶ τῶν νόμων εἶναι τρία μόνον. περὶ γὰρ δίκας γίνονται, τρία ταῦτ' εἶναι τὸν ἀριθμὸν, ὕβριν, βλάβην, θάνατον. ἐνομοθέτει δὲ καὶ δικαστήριον ἓν δοκοῦν, εἰς ὃ πάσας ἀνάγεσθαι δεῖν τὰς μὴ καλῶς κεκρίσθαι δοκούσας δίκας· τοῦτο δὲ

κατεσκεύαζεν ὁκ ὀλιγῶν γεφύντων ἀρετῆς· ἀλλ' ἡ κρίσις ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐφ' ἃ ἡ ψηφοφορία ἔφετο γίνεσθαι δεῖν, ἀλλὰ φέρειν ἔλαττον πινάκιον, ἐν ᾧ γεγράφην, εἰ καταδικάζοι ἁπλῶς τὴν δίκην· εἰ δ' ἀπολύοι ἁπλῶς, κενόν· εἰ γὰρ ἅμα, τοῦτο δηλοῖ ζῆν. νῦν γὰρ οὐκ ἔφετο νενομοθετῆσθαι καλῶς· ἀναγκάζειν γὰρ ὀμνύειν, ἢ ταῦτα, ἢ ταῦτα δικάζοντας. ἐπὶ δὲ νόμον τοῖς μὴ εἰσιόντων τι τῇ πόλει συμφέρειν, ὅπως τυγχάνωσι τιμῆς, καὶ τοῖς παισὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτώντων ὁκ δημοσίου γίνεσθαι τὴν ἔφεσιν· ὡς οὔπω τοῦτο παρ' ἡμῖν νενομοθετημένον· ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις οὗτος ὁ νόμος νεῖν, καὶ ἐν ἑτέραις τῶν πόλεων. τοὺς δ' ἄρχοντας αἱρετοὺς εἶναι τοῦ δήμου ἐκ πάντων· δῆμον δ' ἐποίει τὰ τέλη μέρη τῆς πόλεως· τοὺς δ' αἱρεθέντας ὀφείλειν μελεῖσθαι καινῶν, καὶ ξενικῶν, καὶ ὀρφανικῶν. τὰ μὲν δὴ πλεῖστα καὶ τὰ μάλιστα ἀξιόλογα τῆς Ἱπποδάμου τάξεως, ταῦτ' ἐστίν. ἀπορήσειε δ' ἄν τις, πρῶτον μὲν τὴν διαίρεσιν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν. οὔτε γὰρ τεχνῖται, καὶ οἱ γεωργοί, καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας πάντες· οἱ μὲν γεωργοί, ὁκ ἔχοντες ὅπλα· οἱ δὲ τεχνῖται, οὔτε χῶν, οὔτε ὅπλα· ὥστε γίνονται σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. μετέχειν μὲν οὖν πασῶν τιμῶν ἀδύνατον. ἀνάγκη γὰρ ὁκ τοὺς τὰ ὅπλα ἐχόντων, καθίσασθαι καὶ στρατηγοὺς, καὶ πολιτοφύλακας, καὶ τὰς κυριωτάτας ἀρχάς· ὡς εἰπεῖν· μὴ μετέχοντας δὲ τῆς πολιτείας, πῶς οἷόν τε φιλικῶς ἔχειν τοὺς τὴν πολιτείαν; ἀλλὰ δεῖ κρείττους εἶναι τοὺς τὰ ὅπλα γε κεκτημένους ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· τοῦτο δ' οὐ ῥᾴδιον, μὴ πολλοὺς ὄντας. εἰ δὲ τοῦτ' ἔστιν, τί δεῖ τοὺς δήμους μετέχειν τῆς πολιτείας, καὶ κυρίους εἶναι τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως; ἔπι οἱ γεωργοὶ τί χρήσιμοι τῇ πόλει; τεχνίτας μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι· πᾶσα γὰρ δεῖται πόλις τεχνιτῶν· καὶ δυνανται ἀφ' ἑαυτῶν γίνεσθαι καθάπερ ἐν ταῖς δήμοις πόλεσιν ἀπὸ τῆς τέχνης· οἱ

δὲ γεωργοὶ, ποριζόντες μὲν τοῖς τὰ ὅπλα κεκτημένοις τὴν ἔφοδον, δίκαιον ἂν εἴη ἀπολογοῦσί τι τῆς πόλεως μέρος. νῦν δ' ἰδίαν ἔχουσι, καὶ ταύτην ἰδίᾳ γεωργοῦσιν. ἔτι δὲ τοῖς κοινοῖς ἀφ' ἧς οἱ πάντες πολεμοῦντες ἔξουσι τὴν ἔφοδον, εἰ μὲν αὐτοὶ γεωργήσουσιν, οὐκ ἂν εἴη σφῶν μάχιμον ἕτερον καὶ σῶν γεωργῶν· βούλεται δ' ὁ νομοθέτης. εἰ δ' ἕτεροί τινες ἔσονται τὰ ἴδια γεωργοῦντων καὶ τῶν μαχίμων, τέταρτον ἂν μόριον ἕξαιτο τῆς πόλεως, οὐδενὸς μετέχον, ἀλλὰ [καὶ] δημότερον τῆς πολιτείας. ἀλλὰ μὴν εἴ τις τοὺς αὐτοὺς φήσει τοὺς τε τοῖς ἰδίαν, καὶ τοὺς τοῖς κοινοῖς γεωργοῦντας, τότε πλῆθος ἄπορον ἕξαιτο τῶν καρπῶν, ἐξ ὧν ἕκαστος συστήσεται δύο οἰκίας. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῶν αὐτῶν κλήρων αὐτοῖς τε τοῖς ἔφοις λήψονται, καὶ τοῖς μαχίμοις παρέξουσι; ταῦτα δὴ πρῶτα πολλοῖς ἔχει ταραχήν. ἔπειτα καλῶς δ' ὁ νόμος τῆς κρίσεως ἔχει νόμος, ὃν κρίνειν ἀξιοῖ διαφερόντως τῆς κρίσεως ἁπλῶς γεγραμμένης, καὶ γίνεσθαι τὸν δικαστὴν διαγιγνώσκειν. τοῦτο δ' ἐν μὲν τῇ διαίτῃ καὶ πλείοσιν ἐνδέχεται· κοινολογοῦνται γὰρ ἀλλήλοις περὶ τῆς κρίσεως· ἐν δὲ τοῖς δικαστηρίοις οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν ἐναντίον τούτῳ τῷ νομοθέτῃ οἱ πολλοὶ προσκαλοῦσιν, ὅπως οἱ δικασταὶ μὴ κοινολογῶνται πρὸς ἀλλήλους. ἔπειτα πῶς οὐκ ἔσται ταραχώδης ἡ κρίσις, ὅταν ὀφείλῃ ὁ μὲν δικαστὴς οἴηται, μὴ τοσοῦτον δ' ὅσον ὁ δικαζόμενος; ὁ μὲν γὰρ εἴκοσι μνᾶς, ὁ δὲ δικαστὴς κρίνῃ δέκα μνᾶς· ἢ ὁ μὲν πλέον, ὁ δ' ἔλαττον· δῆλος δὲ πέντε, ὁ δὲ τέτταρας· καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον δηλονότι μειοῦσιν, οἱ δὲ πρῶτα καταδικάσουσιν, οἱ δ' οὐδέν. τίς οὖν ὁ τρόπος ἔσται τῆς ἀμφιλογῆς τῶν ψήφων; ἔτι δ' οὐδεὶς ὀφείλειν ἀναγκάζῃ τὸν ἁπλῶς ἀποδικάσαντα ἢ καταδικάσαντα, εἰ μὴ ἁπλῶς ὀφείλημα γέγραπται δικαίως. ὁ γὰρ μηδὲν ὀφείλων ὁ ἀποδικάσας κρίνῃ, ἀλλὰ τὰς εἴκοσι μνᾶς· ἀλλ' ἐκεῖνος ἤδη ὀφείλει ὁ καταδικάζας, μὴ νομίζων

ὀφείλειν ταῖς εἰκόσι μυᾶς. ὡσεὶ δ' τῶν τοῖς ἰατρείοις τι τῇ πόλει συμφέρον, ὡς δεῖ γίνεσθαί τινα τιμὴν, ὃν ἔστιν ἀσφαλὲς ὃ νομοθετεῖν, ἀλλ' ἀόφθαλμον ἀκοῦσαι μόνον. ἔσχε γὰρ συκοφαντίας, καὶ κινήσεις, ἂν τύχῃ, πολιτείας· ἐμπίπτει δ' εἰς ἄλλο ἁμάρτημα ἡ σκέψις ἑτέραν. ἀποροῦσι γάρ τινες, πότερον βλαβερὸν, ἢ συμφέρον ταῖς πόλεσι τὸ κινεῖν τοὺς πατρίους νόμους, ἂν ᾖ τις ἄλλος βελτίων. ὥστ' ἐάν τε ῥᾴδιον τῷ λεγοντι ταχὺ συγχωρεῖν, εἴτ' μὴ συμφέρει κινεῖν. ἐνδέχεται δ' εἰσηγεῖσθαί τινας νόμων λύσιν, ἢ πολιτείας, ὡς κοινὸν ἀγαθόν. ἐπεὶ δ' πεποιήμεθα μυείαν, ἔτι μικρὰ ὡσεὶ αὐτὰ διαπεῖσθαι βέλτιον. ἔσχε γὰρ, ὥσπερ εἴπομεν, ἀποδεικνὺς δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι τὸ κινεῖν. ὅπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑπῆρξεν ἐπιστήμων τοῦτο συνενδύεται· οἷον ἰατρικὴ κινηθεῖσα ὡδὶ τὰ πάντα, καὶ γυμναστικὴ, καὶ ὅλως αἱ τέχναι πᾶσαι, καὶ αἱ δυνάμεις. ὥστ' ἐπεὶ μίαν τούτων θετέον καὶ τὴν πολιτικὴν, δηλονότι καὶ περὶ ταύτην ἀναγκαῖον ὁμοίως ἔχειν. σημεῖον δ' ἐπὶ γεγενέναι φαίνεται τῶν ἔργων. τοῖς γὰρ ἀρχαίοις νόμοις λίαν ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς. ἐσθ' ὑπὸ φορεσιῶτο γὰρ οἱ Ἕλληνες, καὶ ταῖς γυναιξὶν ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων. ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστὶ πάντα νομίμων, ἀνήθη πάμπαν ἐστίν. οἷς ἐν Κύμῃ περὶ τὰ φονικὰ νόμος ἐστὶν, ἂν πλῆθός τι ὡμολόγηται μαρτύρων ὁ διώκων τὸν φόνον τοῦ αὑτῷ συγγενῶν, ἔνοχον εἶναι τῷ φόνῳ τὸν φεύγοντα. ζητοῦσι δ' ὅλως ἁπλοῦν τὸ πάτριον, ἀλλὰ τἀγαθὸν πάντες· εἰκός τε τοὺς πρώτους, εἴτε γηγενεῖς ἦσαν, εἴτ' ἐκ φθορᾶς τινος ἐσώθησαν, ὁμοίους εἶναι καὶ τοὺς τυχόντας καὶ τοὺς ἀνοήτους, ὥσπερ καὶ λέγεται περὶ τῶν γηγενῶν. ὥστ' ἄτοπον μᾶλλον ἐν τοῖς τούτων δόγμασι. ὡσεὶ δ' τούτοις, οὐδὲ τοὺς γεγραμμένους ἐᾶν ἀκινήτους βέλτιον. ὥσπερ γὰρ καὶ ὡσεὶ τἆλλα τέχνας, καὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἀδύνατον ἀκριβῶς πάντα γραφῆναι· καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γραφῆναι· αἱ δ' ὡσαύτως ὡσεὶ τῶν

πρὸς ἕκαστόν εἰσιν. ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι κινητέον καὶ τινὲς, καὶ ποτὲ τῶν νόμων εἰσίν. ἀνῆκον δ' ἔοικεν ἐπισκοπεῖσιν, ἀλλαβείας δ' οὐ δόξειεν ἂν πολλῆς. ὅταν γὰρ ᾖ, τὸ μὲν βέλτιον μικρὸν, τὸ δ' ἐθίζειν ἀχερῶς λύειν τοὺς νόμους φαῦλον, φανερὸν ὡς ἑαυτέον ἐνίας ἁμαρτίας καὶ τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν ἀρχόντων. οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσεται κινήσας, ὅσον βλαβήσεται τοῖς ἄρχουσιν ἀπειθεῖν ἐθισθείς. ψεῦδος δ' καὶ τὸ παράδειγμα τὸ περὶ τὰς τέχνας. οὐ γὰρ ὅμοιον [τὸ] κινεῖν τέχνην καὶ νόμον. ὁ γὰρ νόμος ἰσχὺν οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὸ πείθεσθαι, πλὴν ὑπὸ τοῦ ἔθους· τοῦτο δ' οὐ γίνεται εἰ μὴ ἀφ' χρόνου πλῆθος. ὥστε ὁ ῥᾳδίως μεταβιβάζων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νόμων εἰς ἑτέρους νόμους καινοὺς, ἀσθενῆ ποιεῖ τὴν τοῦ νόμου δύναμιν. ἔτι δ', εἰ καὶ κινητέον, πότερον καὶ πάντες, καὶ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ, ἢ οὔ; καὶ πότερον τῷ τυχόντι, ἢ τισί; ταῦτα γὰρ ἔχει μεγάλην διαφοράν. διὸ νικῶν μὲν ἀφωρίσθω τοῦτον τὸν σκέψιν· δῆλον γὰρ ὅτι χαιρεῖν.

7. Περὶ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων πολιτείας, καὶ τῆς Κρητικῆς, σχεδὸν δὲ καὶ ὡσεὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, δύο εἰσὶν αἱ σκέψεις· μία μὲν, εἴ τι καλῶς, ἢ μὴ καλῶς, ὡσεὶς τὴν ἀείς ἴων νενομοθέτηται τάξιν· ἑτέρα δ', εἴ τι ὡσεὶς τὴν ὑποθεσιν καὶ τὸν ἕπτον, ὑπεναντίως τῇ ὡσκειμένης ἀρίστης πολιτείας. ὅτι μὲν οὖν δεῖ τῇ μελλούσῃ καλῶς πολιτεύεσθαι τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν σχολὴν, ὁμολογούμενόν ἐστι· πῦρ ὃ ἕπτον ὑπάρχειν, ἐ ῥᾴδιον λαβεῖν. ἡ τε γὰρ Θετταλῶν πενεστεία πολλάκις ἐπέθετο τοῖς Θετταλοῖς· ὁμοίως δ' καὶ τοῖς Λάκωσιν οἱ Εἵλωτες· ὥσπερ γὰρ ἐφεδρεύοντες τοῖς ἀτυχήμασι διαπολεμοῦσι. ὡσεὶ δ' τὰς Κρῆτας οὐδέν πω τοιοῦτον συμβέβηκεν. αἴτιον δ' ἴσως, ὃ τὰς γειτνιώσας πόλεις καθ' πολεμούσας ἀλλήλαις, μηδεμίαν εἶναι σύμμαχον τοῖς ἀφισταμένοις, διὰ τὸ μὴ συμφέρειν καὶ αὐτὰς κεκινημένους ὡσεισθαι· τοῖς δ' Λάκωσιν οἱ γει-

ξ. IX.

τνιῶντες ἐχθροὶ πάντες ἦσαν, Ἀργεῖοι, καὶ Μεσσήνιοι, καὶ Ἀρκάδες· ἐπεὶ καὶ τοῖς Θετταλοῖς κατ' ἀρχὰς ἀφίσταντο, διὰ τὸ πολεμεῖν ἔτι τοῖς προσχώροις, Ἀχαιοῖς καὶ Περραιβοῖς, καὶ Μάγνησιν. ἔοικε δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ τό γε τῆς ἐπιμελείας ἐργῶδες εἶναι, τίνα δεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁμιλῆσαι τρόπον. ἀνιέμενοί τε γὰρ ὑβρίζουσι, καὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς τοῖς κυρίοις· καὶ κακοπαθῶς ζῶντες, ἐπιβουλεύουσι, καὶ μισοῦσι. δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐξευρίσκουσι τὸν βέλτιστον τρόπον, οἷς τοῦτο συμβαίνει, περὶ τὴν εἰλωτείαν. ἔτι δ' ἡ περὶ τὰς γυναῖκας ἄνεσις, καὶ πρὸς τὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας βλαβερὰ, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως. ὥσπερ γὰρ οἰκίας μέρος ἀνὴρ καὶ γυνὴ, δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐγγὺς τοῦ δίχα διῃρῆσθαι δεῖ νομίζειν, εἴς τε τὸ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ τὸ τῶν γυναικῶν. ὥστ' ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως ἔχει τὸ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως εἶναι δεῖ νομίζειν ἀνομοθέτητον. ὅπερ ἐκεῖ συμβέβηκεν· ὅλην γὰρ τὴν πόλιν ὁ νομοθέτης εἶναι βουλόμενος καρτερικὴν, κατὰ μὲν τοὺς ἄνδρας φανερός ἐστι τοιοῦτος ὤν, ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἐξημέληκε· ζῶσι γὰρ ἀκολάστως πρὸς ἅπασαν ἀκολασίαν, καὶ τρυφερῶς. ὥστε ἀναγκαῖον ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ τιμᾶσθαι τὸν πλοῦτον, ἀνάγως τε κἀν τυγχάνωσι γυναικοκρατούμενοι, καθάπερ τὰ πολλὰ τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολεμικῶν γενῶν, ἔξω Κελτῶν· ἢ κἀν εἴ τινες ἕτεροι φανερῶς τετιμήκασι τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας συνουσίαν. ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος, οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν Ἄρη πρὸς τὴν Ἀφροδίτην. ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν, ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν, φαίνονται κατακώχιμοι πάντες οἱ τοιοῦτοι. διὸ παρὰ τοῖς Λάκωσι τοῦθ' ὑπῆρχε, καὶ πολλὰ διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. καί τοι τί διαφέρει γυναῖκας ἄρχειν, ἢ τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἄρχεσθαι; ταὐτὸ γὰρ συμβαίνει. χρησίμου δ' οὔσης τῆς θρασύτητος πρὸς

οὐδὲν

οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων, ἀλλ' εἴπερ πρὸς τὸν πόλεμον, βλαβερώταται καὶ πρὸς ταῦθ' αἱ τῶν Λακώνων ἦσαν. ἐδήλωσαν δ' ἐπὶ τῆς Θηβαίων ἐμβολῆς· χρήσιμοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν, ὥσπερ ἐν ἑτέραις πόλεσι· θόρυβον δὲ παρεῖχον πλείω τῶν πολεμίων. ἐξ ἀρχῆς μὲν οὖν ἔοικε συμβεβηκέναι τοῖς Λάκωσιν εὐλόγως ἡ τῶν γυναικῶν ἄνεσις. ἔξω γὰρ τῆς οἰκίας διὰ τὰς στρατείας ἀπεξενοῦντο πολὺν χρόνον, πολεμοῦντες τόν τε πρὸς Ἀργείους πόλεμον, καὶ πάλιν τὸν πρὸς Ἀρκάδας καὶ Μεσσηνίους· σχολάσαντες δὲ, αὐτοὺς μὲν παρεῖχον τῷ νομοθέτῃ προωδοπεποιημένους διὰ τὸν στρατιωτικὸν βίον· πολλὰ γὰρ ἔχει μέρη τῆς ἀρετῆς· τὰς δὲ γυναῖκας, φασὶ μὲν ἄγειν ἐπιχειρῆσαι τὸν Λυκοῦργον ἐπὶ τοὺς νόμους· ὡς δ' ἀντέκρουον, ἀποστῆναι πάλιν. αἰτίαι μὲν οὖν εἰσὶν αὗται τῶν γενομένων· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ταύτης τῆς ἁμαρτίας. ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τοῦτο σκοποῦμεν, τίνι δεῖ συγγνώμην ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. τὰ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας ἔχοντα μὴ καλῶς, ἔοικεν, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, οὐ μόνον ἀπρέπειάν τινα ποιεῖν τῆς πολιτείας αὐτῆς καθ' αὑτὴν, ἀλλὰ συμβάλλεσθαί τι πρὸς τὴν φιλοχρηματίαν. μετὰ γὰρ τὰ νῦν ῥηθέντα, τοῖς περὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κτήσεως ἐπιτιμήσειεν ἄν τις. τοῖς μὲν γὰρ αὐτῶν συμβέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν λίαν οὐσίαν, τοῖς δὲ πάμπαν μικράν· διόπερ εἰς ὀλίγους ἧκεν ἡ χώρα. τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν νόμων τέτακται φαύλως. ὠνεῖσθαι μὲν γὰρ ἢ πωλεῖν τὴν ὑπάρχουσαν, ἐποίησεν οὐ καλὸν, ὀρθῶς ποιήσας· διδόναι δὲ καὶ καταλείπειν ἐξουσίαν ἔδωκε τοῖς βουλομένοις. καί τοι ταὐτὸ συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἐκείνως τε καὶ οὕτως. ἔστι δὲ καὶ τῶν γυναικῶν σχεδὸν τῆς πάσης χώρας τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο, τῶν τε ἐπικλήρων πολλῶν γινομένων, καὶ διὰ τὸ προῖκας διδόναι μεγάλας. καί τοι βέλτιον ἦν μηδεμίαν, ἢ ὀλίγην, ἢ καὶ μετρίαν τετάχθαι. νῦν δ' ἔξεστι

δωῶαί τε τ῎ι ὀπίκλητον ὅτῳ ἂν βάληται· κἠν ἀποθάνῃ μὴ ἀφαιρεῖσθαι ὃν ἂν καταλίπῃ κληρονόμον, ἀλλ' ᾧ ἂν θέλῃ δίδωσι. Διγάμοις δὲ δυναμένης τὰς χώρας χιλίας ἱππεῖς βέβαια καὶ πεντακοσίας, καὶ ὁπλίτας τετρακισμυρίους, οὐδὲ χίλιοι ὅ πλῆθος ἦσαν. γέγονε δ' ἀφ' ὧν ἔργων αὐτῶν δῆλον, ὅτι φαύλως ἀῤῥῆς εἶχε τὰ περὶ τ῎ι τάξιν ταύτην. μίαν γὰρ πληγὴν οὐκ ἐπήνεγκεν ἡ πόλις, ἀλλ' ἀπώλεσε διὰ τὴν ὀλιγανθρωπίαν. λέγεται δ' ὡς ὅτε μὲν τῶν πρώτερον βασιλέων μετεδίδοσαν τὰς πολιτείας, ὥστ' ἐγίνεσθαι τότε ὀλιγανθρωπίαν πολεμούντων πολὺν χρόνον· καὶ φασὶν εἶναί ποτε τῆς Σπαρτιάτας καὶ μυρίους. ἐμὲν οὖν ἀλλ' εἴτ' ὄντες ἐλήλυθεν εἴτε μή, βέλτιον ὃ διὰ τὴν κτήσεως ὠμαλισμένης πληθύειν ἀνδρῶν τὴν πόλιν. οὐκ ἐναντίος δ' ἂν ὁ περὶ τ῎ι τεκνοποιίαν νόμος πρὸς ταύτην τὴν διόρθωσιν. βουλόμενος γὰρ ὁ νομοθέτης ὡς πλείστους εἶ) τὰς Σπαρτιάτας, προτρέπεται τοὺς πολίτας ὅτι πλείστους ποιεῖσθαι παῖδας. ἔστι γὰρ αὐτῆς νόμος, τὸν μὲν γεννήσαντα τρεῖς υἱοὺς, ἀφεῦσθαι εἶ)· τὸν δὲ τέτταρας, ἀτελῆ πάντων. καὶ τοι φανερὸν ὅτι πολλῶν γινομένων, τὴν χώραν οὕτω διηρημένης, ἀναλκῆ πολλοὺς γίνεσθαι πένητας. ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ τὰ περὶ τὴν ἐφορείαν ἔχει φαύλως. ἡ γὰρ ἀρχὴ, κυρία μὲν αὐτὴ τῶν μεγίστων αὐτῆς ἐστι, γίνονται δ' ἐκ τοῦ δήμου πάντες. ὥστε πολλάκις ἐμπίπτουσιν αὐτῇ θετοὶ σφόδρα πένητες εἰς τὸ ἀρχεῖον, οἱ διὰ τὴν ἀπορίαν ὤνιοι ἦσαν. ἐδήλωσαν δὲ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, καὶ νῦν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς. διαφθαρέντες γὰρ ἀργυρίῳ τινὲς, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅλην τὴν πόλιν ἀπώλεσαν. καὶ διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν εἶ) λίαν μεγάλην καὶ ἰσοτύραννον, δημαγωγεῖν ἀνάγκη τοὺς βασιλέας· ὥστε καὶ ταύτῃ συνεπιβλάπτεσθαι τὴν πολιτείαν· δημοκρατία γὰρ ἐξ ἀριστοκρατίας συνέβαινε. συνέχει μὲν οὖν τὴν πολιτείαν τὸ ἀρχεῖον τοῦτο· ἠσυχάζει γὰρ ὁ δῆ-

μος διὰ τὸ μετέχειν τῆς μεγίστης ἀρχῆς. ὥστ' εἴτε διὰ τὸν νομοθέτην, εἴτε διὰ τύχην τοῦτο συμπέπτωκε, συμφερόντως ἔχει τοῖς πράγμασι. δεῖ γὰρ τὴν πολιτείαν τὴν μέλλουσαν σώζεσθαι, πάντα βούλεσθαι τὰ μέρη τῆς πόλεως εἶ) καὶ διαμένειν ταύτά. οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς διὰ τὴν αὐτῶν τιμὴν, ὅτιπερ ἔχουσιν· οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ, διὰ τὴν γερουσίαν· ἆθλον γὰρ ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς ἀρετῆς ἐστιν· ὁ δὲ δῆμος, διὰ τὴν ἐφορείαν· καθίσταται γὰρ ἐξ ἁπάντων. ἀλλ' ἀρετὴν ἔδει τὴν ἀρχὴν εἶ) ταύτην, ἐξ ἁπάντων μὲν, μὴ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον ὃν νῦν· παιδαγωγὸς γάρ ἐστι λίαν. ἔτι δὲ καὶ κρίσεών εἰσι μεγάλων κύριοι, ὄντες οἱ τυχόντες. διόπερ οὐκ ἀγωνώμονας δέλτιον κρίνειν, ἀλλὰ κατὰ τὰ γράμματα καὶ τοὺς νόμους. ἔστι δὲ καὶ ἡ δίαιτα τῶν ἐφόρων οὐκ ὁμολογουμένη τῇ βουλήματι τῆς πόλεως. αὐτὴ μὲν γὰρ ἀνάρμοστόν λίαν ἐστίν· ὧν δὲ τοῖς ἄλλοις μᾶλλον ἐπιβαίνει τὸ σκληρόν· ὥστε μὴ δύνασθαι καρτερεῖν, ἀλλὰ λάθρα τὸν νόμον ἀποδιδράσκοντας ἀπολαύειν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν. ἔχει δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν οὐ καλῶς ἀῤῥῆς. ἐπιφανῶν μὲν γὰρ ὄντων καὶ πεπαιδευμένων ἐκφανῶς εἰς ἀνδραγαθίαν, τάχ' ἂν εἴποιέ τις συμφέρειν τῇ πόλει. καὶ τοι τό γε διὰ βίου κυρίους εἶ) κρίσεων μεγάλων, ἀμφισβητήσιμον. ἔστι γὰρ ὥσπερ καὶ σώματος, καὶ διανοίας γῆρας. τὸν δὲ τρόπον δὲ τοῦτον πεπαιδευμένων, ὥστε καὶ τὸν νομοθέτην αὐτὸν ἀπιστεῖν, ὡς οὐκ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, οὐκ ἀσφαλές. φαίνονται δ' οὐ καταδεεστέρως ἔχοντες καὶ καταχαιζόμενοι πολλὰ τῶν κοινῶν οἱ κεκοινωνηκότες τῆς ἀρχῆς ταύτης. διόπερ βέλτιον ἀῤῥῆς μὴ ἀθλοθετοῦσιν εἶ)· νῦν δ' εἰσί. δόξειε δ' ἂν ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ πᾶσαν διύβυνεν τὰς ἀρχάς· τοῦτο δὲ τῇ ἐφορείᾳ μέγα λίαν δῶρον, καὶ τὸν τρόπον ὃν τοῦτον λέγομεν διδόναι δεῖν τὰς διθυράς. ἔτι δὲ καὶ τὴν αἵρεσιν ὡς ποιοῦνται τῶν γερόντων, καὶ τὸ τε τὴν κρίσιν ἔχει

παιδαριώδης, καὶ τὸ αὐτὸν αἰτεῖσθαι τὸν ἀξιωθησόμενον τῆς ἀρχῆς, οὐκ ὀρθῶς ἔχει. δεῖ γὰρ καὶ βουλόμενον καὶ μὴ βουλόμενον ἄρχειν τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς. νῦν δ', ὅπερ καὶ περὶ τὴν ἀνήνην πολιτείαν, ὁ νομοθέτης φαίνεται ποιῶν. φιλοτίμους γὰρ κατασκευάζων τοὺς πολίτας, τούτοις κέχρηται πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἄρχειν αἰτήσαιτο, μὴ φιλότιμος ὤν. καί τοι τῶν γ' ἀδικημάτων ἑκουσίων τὰ πλεῖστα συμβαίνει σχεδὸν διὰ φιλοτιμίαν καὶ διὰ φιλοχρηματίαν τοῖς ἀνθρώποις. περὶ δὲ βασιλείας, εἰ μὲν μὴ βέλτιόν ἐστιν ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν, ἢ βέλτιον, ἄλλος ἔστω λόγος. ἀλλὰ μὴν βέλτιόν γε μὴ καθάπερ νῦν, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ βίον ἕκαστον κρίνεσθαι τῶν βασιλέων. ὅτι δὲ ὁ νομοθέτης οὐδ' αὐτὸς οἴεται δύνασθαι ποιεῖν καλοὺς κἀγαθοὺς, δῆλον. ἀπιστεῖ γοῦν ὡς οὐκ οὖσιν ἱκανῶς ἀγαθοῖς ἀνδράσι· διόπερ ἐξέπεμπον συμπρεσβευτὰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ σωτηρίαν ἐνόμιζον τῇ πόλει εἶναι τὸ στασιάζειν τοὺς βασιλεῖς. οὐ καλῶς δ' οὐδὲ περὶ τὰ συσσίτια τὰ καλούμενα φιδίτια, νενομοθέτηται τῷ καταστήσαντι πρῶτον. ἔδει γὰρ ἀπὸ κοινοῦ μᾶλλον εἶναι τὴν σύνοδον, καθάπερ ἐν Κρήτῃ· παρὰ δὲ τοῖς Λάκωσιν ἕκαστον δεῖ φέρειν, καὶ σφόδρα πενήτων ἐνίων ὄντων, καὶ τοῦτο τὸ ἀνάλωμα οὐ δυναμένων δαπανᾶν· ὥστε συμβαίνειν τοὐναντίον τῷ νομοθέτῃ τῆς προαιρέσεως. βούλεται μὲν γὰρ δημοκρατικὸν εἶναι τὸ κατασκεύασμα τῶν συσσιτίων, γίνεται δ' ἥκιστα δημοκρατικὸν οὕτω νενομοθετημένον. μετέχειν μὲν γὰρ οὐ ῥᾴδιον τοῖς λίαν πένησιν. ὅρος δὲ τῆς πολιτείας οὗτός ἐστιν αὐτοῖς ὁ πάτριος, τὸν μὴ δυνάμενον τοῦτο τὸ τέλος φέρειν, μὴ μετέχειν αὐτῆς. τῷ δὲ περὶ τοὺς ναυάρχους νόμῳ καὶ ἕτεροί τινες ἐπιτετιμήκασιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντες. στάσεως γὰρ γίνεται αἴτιος. ἐπὶ γὰρ τοῖς βασιλεῦσιν οὖσι στρατηγοῖς ἀΐδιος ἡ ναυαρχία, σχεδὸν ἑτέρα βασιλεία καθέστηκε. καὶ ὡδὶ δὲ τῇ ὑποθέσει τοῦ νομοθέτου ἐπιτιμήσειεν

μήσειεν ἄν τις, ὅπερ καὶ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐπιτετίμηκε. πρὸς γὰρ μέρος ἀρετῆς ἡ πᾶσα σύνταξις τῶν νόμων ἐστὶ, τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ χρησίμη πρὸς τὸ κρατεῖν. τοιγαροῦν ἐσώζοντο μὲν πολεμοῦντες, ἀπώλλυντο δὲ ἄρξαντες, διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι σχολάζειν, μηδὲ ἠσκηκέναι μηδεμίαν ἄσκησιν ἑτέραν κυριωτέραν τῆς πολεμικῆς. τοῦτο δὲ ἁμάρτημα οὐκ ἔλαττον. νομίζουσι μὲν γὰρ γίνεσθαι τἀγαθὰ τὰ περιμάχητα, δι' ἀρετῆς μᾶλλον ἢ κακίας· καὶ τοῦτο μὲν καλῶς· ὅτι μέν τοι ταῦτα κρείττω τῆς ἀρετῆς ὑπολαμβάνουσιν, οὐ καλῶς. φαύλως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰ κοινὰ χρήματα τοῖς Σπαρτιάταις. οὔτε γὰρ ἐν ᾧ κοινῷ τῆς πόλεώς ἐστιν οὐδὲν, πολέμους μεγάλους ἀναγκαζομένοις πολεμεῖν· εἰσφέρουσί τε κακῶς. διὰ γὰρ τὸ τῶν Σπαρτιατῶν εἶναι τὴν πλείστην γῆν, οὐκ ἐξετάζουσιν ἀλλήλων τὰς εἰσφοράς· ἀποβέβηκέ τε τοὐναντίον τῷ νομοθέτῃ τοῦ συμφέροντος. τὴν μὲν γὰρ πόλιν πεποίηκεν ἀχρήματον, τοὺς δ' ἰδιώτας φιλοχρημάτους. περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ μάλιστ' ἄν τις ἐπιτιμήσειεν.

8. ¶ Ἡ δὲ Κρητικὴ πολιτεία, πάρεγγυς μέν ἐστι ταύτης· ἔχει δὲ, μικρὰ μὲν, οὐ χεῖρον· τὸ δὲ πλεῖον, ἧττον γλαφυρῶς. καὶ γὰρ ἔοικε, καὶ λέγεται δὲ, τὰ πλεῖστα μεμιμῆσθαι τὴν Κρητικὴν πολιτείαν ἡ τῶν Λακώνων· τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ἀρχαίων, ἧττον διήρθρωται τῶν νεωτέρων. φασὶ γὰρ τὸν Λυκοῦργον, ὅτε τὴν ἐπιτροπείαν τὴν Χαρίλλου τοῦ βασιλέως καταλιπὼν ἀπεδήμησε, τότε τὸν πλεῖστον διατρίψαι χρόνον περὶ τὴν Κρήτην διὰ τὴν συγγένειαν. ἄποικοι γὰρ οἱ Λύκτιοι τῶν Λακώνων ἦσαν· κατέλαβον δ' οἱ πρὸς τὴν ἀποικίαν ἐλθόντες, τὴν τάξιν τῶν νόμων ὑπαρχούσαν ἐν τοῖς τότε κατοικοῦσι. διὸ καὶ νῦν οἱ περίοικοι τὸν αὐτὸν τρόπον χρῶνται αὐτοῖς, ὡς κατασκευάσαντος Μίνω πρώτου τὴν τάξιν τῶν νόμων. δοκεῖ δ' ἡ νῆσος καὶ

πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πεφυκέναι καὶ κεῖσθαι καλῶς· πάσῃ γὰρ ἐπίκειται τῇ θαλάσσῃ, σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων ἱδρυμένων περὶ τὴν θάλασσαν πάντων. ἀπέχει γὰρ, τῇ μὲν ὀλίγον τῆς Πελοποννήσου, τῇ δὲ τῆς Ἀσίας τοῦ περὶ Τριόπιον τόπου καὶ Ῥόδον· διὸ καὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἀρχὴν κατέσχεν ὁ Μίνως, καὶ τὰς νήσους, τὰς μὲν ἐχειρώσατο, τὰς δ' ᾤκισε· τέλος δὲ ἐπιθέμενος τῇ Σικελίᾳ, τὸν βίον ἐτελεύτησεν ἐκεῖ περὶ Κάμικον. ἔχει δ' ἀνάλογον ἡ Κρητικὴ τάξις πρὸς τὴν Λακωνικήν. γεωργοῦσί τε γὰρ, τοῖς μὲν εἴλωτες, τοῖς δὲ Κρησὶν οἱ περίοικοι. καὶ συσσίτια παρ' ἀμφοτέροις ἐστί· καὶ τό γε ἀρχαῖον ἐκάλουν οἱ Λάκωνες οὐ φιδίτια, ἀλλὰ ἄνδρια, καθάπερ οἱ Κρῆτες. ἢ καὶ δῆλον ὅτι ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν. ἔτι δὲ τῆς πολιτείας ἡ τάξις. οἱ μὲν γὰρ ἔφοροι τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν τοῖς ἐν τῇ Κρήτῃ καλουμένοις κόσμοις. πλὴν οἱ μὲν ἔφοροι, πέντε τὸν ἀριθμόν· οἱ δὲ κόσμοι, δέκα εἰσίν. οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέρουσιν, οὓς καλοῦσιν οἱ Κρῆτες βουλὴν, ἴσοι. βασιλεία δὲ πρότερον μὲν ἦν, εἶτα κατέλυσαν οἱ Κρῆτες, καὶ τὴν ἡγεμονίαν οἱ κόσμοι τὴν κατὰ πόλεμον ἔχουσιν. ἐκκλησίας δὲ μετέχουσι πάντες· κυρία δ' οὐδενός ἐστιν, ἀλλ' ἢ συνεπιψηφίσαι τὰ δόξαντα τοῖς γέρουσι καὶ τοῖς κόσμοις. τὰ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων ἔχει βέλτιον τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς Λάκωσιν. ἐν μὲν γὰρ Λακεδαίμονι κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος εἰσφέρει τὸ τεταγμένον· εἰ δὲ μὴ, μετέχειν νόμος κωλύει τῆς πολιτείας, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον· ἐν δὲ Κρήτῃ, κοινοτέρως. ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν γινομένων καρπῶν τε καὶ βοσκημάτων, [καὶ] ἐκ τῶν δημοσίων καὶ φόρων οὓς φέρουσιν οἱ περίοικοι, τέτακται μέρος, τὸ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς κοινὰς λειτουργίας, τὸ δὲ τοῖς συσσιτίοις, ὥστε ἐκ κοινοῦ τρέφεσθαι πάντας καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας, καὶ ἄνδρας. πρὸς δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν, ὡς ὠφέλιμον, πολλὰ πεφιλοσόφηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν, ἵνα

μὴ

μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας ποιήσας ὁμιλίαν. περὶ ἧς εἰ φαύλως, ἢ μὴ φαύλως, ἕτερος ἔσται τοῦ διασκέψασθαι καιρός. ὅτι δὲ τὰ περὶ τὰ συσσίτια βέλτιον τέτακται τοῖς Κρησὶν, ἢ τοῖς Λάκωσι, φανερόν. τὰ δὲ περὶ τοὺς κόσμους, ἔτι χεῖρον τῶν ἐφόρων. ὁ μὲν γὰρ ἔχει κακὸν τὸ τῶν ἐφόρων ἀρχεῖον, ὑπάρχει καὶ τούτων· γίνονται γὰρ οἱ τυχόντες. ὁ δ' ἐκεῖ συμφέρει πρὸς τὴν πολιτείαν, ἐνταῦθ' οὐκ ἔστιν. ἐκεῖ μὲν γὰρ, διὰ τὸ τὴν αἵρεσιν ἐκ πάντων εἶναι, μετέχων ὁ δῆμος τῆς μεγίστης ἀρχῆς, βούλεται μένειν τὴν πολιτείαν· ἐνταῦθα δ' οὐκ ἐξ ἁπάντων αἱροῦνται τοὺς κόσμους, ἀλλ' ἐκ τινῶν γενῶν, καὶ τοὺς γέροντας ἐκ τῶν κεκοσμηκότων. περὶ ὧν τοὺς αὐτοὺς ἄν τις εἴπειε λόγους, καὶ περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι γινομένων. τὸ γὰρ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ διὰ βίου, μεῖζόν ἐστι γέρας τῆς ἀξίας αὐτοῖς· καὶ τὸ μὴ κατὰ γράμματα ἄρχειν, ἀλλ' αὐτογνώμονας ἐπισφαλές. τὸ δ' ἡσυχάζειν μὴ μετέχοντα τὸν δῆμον, οὐδὲν σημεῖον τοῦ τετάχθαι καλῶς· οὐδὲ γὰρ λήμματός τι τοῖς κόσμοις, ὥσπερ τοῖς ἐφόροις, πόρρω γ' ἀποικοῦσιν ἐν νήσῳ τῶν διαφθερούντων. ἢν δὲ ποιοῦνται τῆς ἁμαρτίας ταύτης ἰατρείαν, ἄτοπος, καὶ οὐ πολιτικὴ, ἀλλὰ δυναστευτική. πολλάκις γὰρ ἐκβάλλουσι συστάντες τινὲς τοὺς κόσμους, ἢ τῶν συναρχόντων αὐτῶν, ἢ τῶν ἰδιωτῶν. ἔξεστι δὲ καὶ μεταξὺ τοῖς κόσμοις ἀπειπεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτα δὴ πάντα βέλτιον γίνεσθαι κατὰ νόμον, ἢ κατὰ ἀνθρώπων βούλησιν· οὐ γὰρ ἀσφαλὴς ὁ κανών. πάντων δὲ φαυλότατον, τὸ τῆς ἀκοσμίας ἢν καθιστᾶσι πολλάκις, ὅταν μὴ δίκας βούλωνται δοῦναι, τῶν δυνατῶν. ἢ καὶ δῆλον ὡς ἔχει τι πολιτείας ἡ τάξις, ἀλλ' οὐ πολιτεία ἐστὶν, ἀλλὰ δυναστεία μᾶλλον. εἰώθασι δὲ, διαλαμβάνοντες τὸν δῆμον καὶ τοὺς φίλους, μοναρχίαν ποιεῖν καὶ στασιάζειν, καὶ μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους. καί τοι τί διαφέρει τὸ τοιοῦτον, ἢ διά τινος χρόνου μηκέτι πόλιν εἶναι τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ λύεσθαι τὴν πολιτικὴν κοινω-

νίαν; ἔστι δ' ἐπικίνδυνος οὕτως ἔχουσα πόλις τῶν βουλομένων ἐπιτίθεσθαι καὶ δυναμένων. ἀλλὰ, καθάπερ εἴρηται, σώζεται διὰ τὸν τόπον· ξενηλασίας γὰρ τὸ πόρρω πεποίηκε. διὸ καὶ τὸ τῶν περιοίκων μένει τοῖς Κρησίν· οἱ δ' εἴλωτες ἀφίστανται πολλάκις. οὔτε γὰρ ἐξωτερικῆς ἀρχῆς κοινωνοῦσιν οἱ Κρῆτες, νεωστί τε πόλεμος ξενικὸς διαβέβηκεν εἰς τὴν νῆσον· ὃ πεποίηκε φανερὰν τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐκεῖ νόμων. περὶ μὲν οὖν ταύτης εἰρήσθω τοσαῦθ' ἡμῖν τῆς πολιτείας.

θ. 9. ¶ Πολιτεύεσθαι δὲ δοκοῦσι καὶ Καρχηδόνιοι καλῶς, καὶ πολλὰ περιττῶς πρὸς τοὺς ἄλλους· μάλιστα δ' ἔνια παραπλησίως τοῖς Λάκωσιν. αὗται γὰρ αἱ πολιτεῖαι τρεῖς, ἀλλήλαις τε συνεγγύς πως εἰσὶ, καὶ τῶν ἄλλων πολὺ διαφέρουσιν, ἥ τε Κρητικὴ, καὶ ἡ Λακωνικὴ, καὶ τρίτη τούτων, ἡ [τῶν] Καρχηδονίων· καὶ πολλὰ τῶν τεταγμένων ἔχει παρ' αὐτοῖς καλῶς. σημεῖον δὲ πολιτείας συντεταγμένης, τὸ τὸν δῆμον ἔχουσαν, διαμένειν ἐν τῇ τάξει τῆς πολιτείας, καὶ μήτε στάσιν, ὅ τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, γεγενῆσθαι, μήτε τύραννον. ἔχει δὲ παραπλήσια τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ, τὰ μὲν συσσίτια τῶν ἑταιρίων, τοῖς φιδιτίοις· τὴν δὲ τῶν ἑκατὸν καὶ τετταρῶν ἀρχὴν, τοῖς ἐφόροις, πλὴν οὐ χεῖρον. οἱ μὲν γὰρ, ἐκ τῶν τυχόντων εἰσί· ταύτην δ' αἱροῦνται τὴν ἀρχὴν ἀριστίνδην. τοὺς δὲ βασιλεῖς καὶ τὴν γερουσίαν, ἀνάλογον τοῖς ἐκεῖ βασιλεῦσι καὶ γέρουσι. καὶ βέλτιον δὲ τοὺς βασιλεῖς, μήτε κατὰ τὸ αὐτὸ εἶναι γένος, μηδὲ τοῦτο τὸ τυχὸν, εἴτε διαφέρον ἐκ τούτων αἱρετοὺς μᾶλλον ἢ καθ' ἡλικίαν. μεγάλων γὰρ κύριοι καθεστῶτες, ἂν εὐτελεῖς ὦσι, μεγάλα βλάπτουσι, καὶ ἔβλαψαν ἤδη τὴν πόλιν τὴν τῶν Λακεδαιμονίων. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἐπιτιμηθέντων ἂν διὰ τὰς παρεκβάσεις, κοινὰ τυγχάνει πάσαις ὄντα ταῖς εἰρημέναις πολιτείαις· τῶν δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ τῆς πολιτείας, τὰ μὲν εἰς δῆμον ἐκκλίνει μᾶλλον, τὰ δ'

εἰς

εἰς ὀλιγαρχίαν. τῶν μὲν γὰρ, τὸ μὲν προσάγειν, τὸ δὲ μὴ προσάγειν πρὸς τὸν δῆμον, οἱ βασιλεῖς κύριοι μετὰ τῶν γερόντων, ἂν ὁμογνωμονῶσι πάντες· εἰ δὲ μὴ, καὶ τούτων ὁ δῆμος· ἃ δ' ἂν εἰσφέρωσιν οὗτοι, οὐ διακοῦσαι μόνον ἀποδιδόασι τῷ δήμῳ τὰ δόξαντα τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλὰ κύριοι κρίνειν εἰσί· καὶ τῷ βουλομένῳ τοῖς εἰσφερομένοις ἀντειπεῖν ἔξεστιν· ὅπερ ἐν ταῖς ἑτέραις πολιτείαις οὐκ ἔστι. τὸ δὲ τὰς πενταρχίας, κυρίας οὔσας πολλῶν καὶ μεγάλων, ὑφ' αὑτῶν αἱρετὰς εἶναι, καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν ταύτας αἱρεῖσθαι τὴν μεγίστην ἀρχήν· ἔτι δὲ ταύτας πλείονα ἄρχειν χρόνον τῶν ἄλλων· καὶ γὰρ ἐξελήλυθότες ἄρχουσι, καὶ μέλλοντες· ὀλιγαρχικόν· τὸ δ' ἀμίσθους καὶ μὴ κληρωτὰς, ἀριστοκρατικὸν θετέον, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον· καὶ τὸ τὰς δίκας ὑπὸ τῶν ἀρχείων δικάζεσθαι πάσας, καὶ μὴ ἄλλας ὑπ' ἄλλων, καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι. παρεκβαίνει δὲ τῆς ἀριστοκρατίας ἡ τάξις τῶν Καρχηδονίων μάλιστα πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν κατά τινα διάνοιαν, ἣ συνδοκεῖ τοῖς πολλοῖς. οὐ γὰρ μόνον ἀριστίνδην, ἀλλὰ καὶ πλουτίνδην οἴονται δεῖν αἱρεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας. ἀδύνατον γὰρ τὸν ἀποροῦντα καλῶς ἄρχειν καὶ σχολάζειν. εἴπερ οὖν τὸ μὲν αἱρεῖσθαι πλουτίνδην, ὀλιγαρχικὸν, τὸ δὲ κατ' ἀρετὴν, ἀριστοκρατικὸν, αὕτη τις ἂν εἴη τάξις τρίτη, καθ' ἣν περ συντέτακται καὶ τοῖς Καρχηδονίοις τὰ περὶ τὴν πολιτείαν. αἱροῦνται γὰρ εἰς δύο ταῦτα βλέποντες, καὶ μάλιστα τὰς μεγίστας, τούς τε βασιλεῖς, καὶ τοὺς στρατηγούς. δεῖ δὲ νομίζειν ἁμάρτημα νομοθέτου, τὴν παρέκβασιν εἶναι τῆς ἀριστοκρατίας ταύτην. ἐξ ἀρχῆς γὰρ τοῦθ' ὁρᾷν ἐστι τῶν ἀναγκαιοτάτων, ὅπως οἱ βέλτιστοι δύνωνται σχολάζειν, καὶ μηδὲν ἀσχημονεῖν, μὴ μόνον ἄρχοντες, ἀλλὰ μηδ' ἰδιωτεύοντες. εἰ δὲ δεῖ βλέπειν καὶ πρὸς εὐπορίαν, χάριν σχολῆς, φαῦλον τὸ τὰς μεγίστας ὠνητὰς εἶναι τῶν ἀρχῶν, τήν τε βασιλείαν, καὶ τὴν στρατηγίαν. ἔντιμον γὰρ ὁ νόμος οὗτος ποιεῖ τὸν πλοῦτον

μᾶλλον τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν πόλιν ὅλην φιλοχρήματον. ὅ τι δ' ἂν ὑπολάβῃ τίμιον εἶναι τὸ κύριον, ἀνάγκη καὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν πολιτῶν δόξαν ἀκολουθεῖν τούτοις. ὅπου δὲ μὴ μάλιστα ἀρετὴ τιμᾶται, ταύτην οὐχ οἷόν τε εἶναι βεβαίως ἀριστοκρατικὴν πολιτείαν. ἐθίζεσθαι δὲ εὔλογον κερδαίνειν τοὺς ὠνουμένους, ὅταν δαπανήσαντες ἄρχωσιν· ἄτοπον γὰρ, εἰ πένης μὲν ὤν, ἐπιεικὴς δὲ, βουλήσεται κερδαίνειν· φαυλότερος δ' ὤν, οὐ βουλήσεται, δαπανήσας. διὸ δεῖ τοὺς δυναμένους ἀριστάρχειν, τούτοις ἄρχειν. βέλτιον δ', εἰ καὶ προεῖτο τὴν ἀπορίαν τῶν ἐπιεικῶν ὁ νομοθέτης, ἀλλὰ ἀρχόντων γε ἐπιμελεῖσθαι τῆς σχολῆς. φαῦλον δ' ἂν δόξειεν εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχὰς τὸν αὐτὸν ἄρχειν· ὅπερ εὐδοκιμεῖ παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις. ἓν γὰρ ὑφ' ἑνὸς ἔργον ἄριστ' ἀποτελεῖται. δεῖ δ' ὅπως γίνηται τοῦθ' ὁρᾶν τὸν νομοθέτην, καὶ μὴ προστάττειν τὸν αὐτὸν αὐλεῖν καὶ σκυτοτομεῖν. ὥστε ὅπου μὴ μικρὰ πόλις, πολιτικώτερον πλείονας μετέχειν τῶν ἀρχῶν, καὶ δημοτικώτερον. κοινότερόν τε γὰρ, καθάπερ εἴπομεν, καὶ κάλλιον ἕκαστον ἀποτελεῖται ὑπὸ τῶν αὐτῶν, καὶ θᾶττον. δῆλον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν πολεμικῶν, καὶ τῶν ναυτικῶν. ἐν τούτοις γὰρ ἀμφοτέροις, διὰ πάντων, ὡς εἰπεῖν, διελήλυθε τὸ ἄρχειν καὶ τὸ ἄρχεσθαι. ὀλιγαρχικῆς δ' οὔσης τῆς πολιτείας, ἄριστα ἐκφεύγουσι, τῷ πλουτεῖν, αἰεί τι τοῦ δήμου μέρος ἐκπέμποντες ἐπὶ τὰς πόλεις. τούτῳ γὰρ ἰῶνται, καὶ ποιοῦσι μόνιμον τὴν πολιτείαν. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τύχης ἔργον. δεῖ δὲ ἀστασιάστους εἶναι διὰ τὸν νομοθέτην. νῦν δ', ἂν ἀτυχία γένηταί τις, καὶ τὸ πλῆθος ἀποστῇ τῶν ἀρχομένων, οὐδέν ἐστι φάρμακον διὰ τῶν νόμων, τῆς ἡσυχίας. περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας, καὶ Κρητικῆς, καὶ τῆς Καρχηδονίων, αἵπερ δικαίως εὐδοκιμοῦσι, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

1. 10. ¶ Τῶν δὲ ἀποφηναμένων τι περὶ πολιτείας, ἔνιοι μὲν οὐκ

XII. ἐκοι-

ἐκοινώνησαν πράξεων πολιτικῶν οὐδ' ὡντινωνοῦν, ἀλλὰ διετέλεσαν ἰδιωτεύοντες τὸν βίον· περὶ ὧν εἴ τι ἀξιόλογον, εἴρηται σχεδὸν περὶ πάντων. ἔνιοι δὲ νομοθέται γεγόνασιν, οἱ μὲν τῆς οἰκείας πόλεσιν, οἱ δὲ καὶ τῶν ὀθνείων τισὶ, πολιτευθέντες αὐτοί· καὶ τούτων, οἱ μὲν νόμων ἐγένοντο δημιουργοὶ μόνον, οἱ δὲ καὶ πολιτείας, οἷον καὶ Λυκοῦργος, καὶ Σόλων· οὗτοι γὰρ καὶ νόμους καὶ πολιτείας κατέστησαν. περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων εἴρηται. Σόλωνα δ', ἔνιοι μὲν οἴονται νομοθέτην γενέσθαι σπουδαῖον· ὀλιγαρχίαν τε γὰρ καταλῦσαι, λίαν ἄκρατον οὖσαν, καὶ δουλεύοντα τὸν δῆμον παῦσαι, καὶ δημοκρατίαν καταστῆσαι τὴν πάτριον, μίξαντα καλῶς τὴν πολιτείαν. εἶναι γὰρ, τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν, ὀλιγαρχικόν· τὸ δὲ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς, ἀριστοκρατικόν· τὰ δὲ δικαστήρια, δημοτικόν. ἔοικε δὲ Σόλων, ἐκεῖνα μὲν ὑπάρχοντα πρότερον οὐ καταλῦσαι, τήν τε βουλὴν, καὶ τὴν τῶν ἀρχῶν αἵρεσιν· τὸν δὲ δῆμον καταστῆσαι, τὰ δικαστήρια ποιήσας ἐκ πάντων. διὸ καὶ μέμφονταί τινες αὐτῷ. λῦσαι γὰρ θάτερον, κύριον ποιήσαντα τὸ δικαστήριον πάντων, κληρωτὸν ὄν. ἐπεὶ γὰρ τοῦτ' ἴσχυεν, ὥσπερ τυράννῳ τῷ δήμῳ χαριζόμενοι, τὴν πολιτείαν εἰς τὴν νῦν δημοκρατίαν κατέστησαν. καὶ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν Ἐφιάλτης ἐκόλουσε, καὶ Περικλῆς· τὰ δὲ δικαστήρια, μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς. καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἕκαστος τῶν δημαγωγῶν προήγαγεν, αὔξων εἰς τὴν νῦν δημοκρατίαν. φαίνεται δ' οὐ κατὰ τὴν Σόλωνος γενέσθαι τοῦτο προαίρεσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ συμπτώματος. τῆς ναυαρχίας γὰρ ἐν τοῖς Μηδικοῖς ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος, ἐφρονηματίσθη, καὶ δημαγωγοὺς ἔλαβε φαύλους ἀντιπολιτευομένων τῶν ἐπιεικῶν· ἐπεὶ Σόλων γε ἔοικε τὴν ἀναγκαιοτάτην ἀποδιδόναι τῷ δήμῳ δύναμιν, τὸ τὰς ἀρχὰς

αἱρεῖσθαι καὶ εὐθύνειν· μηδὲ γὰρ τούτου κύριος ὢν ὁ δῆμος, δοῦλος ἂν εἴη καὶ πολέμιος· τὰς δὲ ἀρχὰς ἐκ τῶν γνωρίμων καὶ τῶν εὐπόρων κατέστησε πάντας, ἐκ τῶν πεντακοσιομεδίμνων, καὶ ζευγιτῶν, καὶ τρίτου τέλους τῆς καλουμένης ἱππάδος· τὸ δὲ τέταρτον, θητικὸν, οἷς οὐδεμιᾶς ἀρχῆς μετῆν. νομοθέται δ' ἐγένοντο Ζάλευκός τε Λοκροῖς τοῖς ἐπιζεφυρίοις, καὶ Χαρώνδας ὁ Κατανᾶιος τοῖς αὐτοῦ πολίταις, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσι, ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. πειρῶνται δέ τινες καὶ συνάγειν ὡς Ονομακρίτου μὲν γενομένου πρώτου δεινοῦ περὶ νομοθεσίαν, γυμνασθῆναι δ' αὐτὸν ἐν Κρήτῃ Λοκρὸν ὄντα, καὶ ἐπιδημοῦντα κατὰ τέχνην μαντικήν. τούτου δὲ γενέσθαι Θάλητα ἑταῖρον· Θάλητος δ' ἀκροατὴν Λυκοῦργον, καὶ Ζάλευκον· Ζαλεύκου δὲ, Χαρώνδαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λέγουσιν ἀσκεπτότερον τῷ χρόνῳ λέγοντες. ἐγένετο δὲ καὶ Φιλόλαος ὁ Κορίνθιος νομοθέτης Θηβαίοις. ἦν δ' ὁ Φιλόλαος, τὸ μὲν γένος, τῶν Βακχιαδῶν· ἐραστὴς δὲ γενόμενος Διοκλέους τοῦ νικήσαντος ὀλυμπιάσιν, ὡς ἐκεῖνος τὴν πόλιν ἔλιπε, διαμισήσας τὸν ἔρωτα τὸν τῆς μητρὸς Ἀλκυόνης, ἀπῆλθεν εἰς Θήβας· κἀκεῖ τὸν βίον ἐτελεύτησαν ἀμφότεροι· καὶ νῦν ἔτι δεικνύουσι τοὺς τάφους αὐτῶν, ἀλλήλοις μὲν εὐσυνόπτους ὄντας· πρὸς δὲ τὴν τῶν Κορινθίων χώραν, τοῦ μὲν συνόπτου, τοῦ δ' οὐ συνόπτου. μυθολογοῦσι γὰρ αὐτοὺς οὕτω τάξασθαι τὴν ταφήν· τὸν μὲν Διοκλέα, διὰ τὴν ἀπέχθειαν τοῦ πάθους, ὅπως μὴ ἄποπτος ἔσται ἡ Κορινθία ἀπὸ τοῦ χώματος· τὸν δὲ Φιλόλαον, ὅπως ἄποπτος. ᾤκησαν μὲν οὖν διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν παρὰ τοῖς Θηβαίοις· νομοθέτης δ' αὐτοῖς ἐγένετο Φιλόλαος, περί τ' ἄλλων τινῶν, καὶ περὶ τῆς παιδοποιΐας· οὓς καλοῦσιν ἐκεῖνοι νόμους θετικούς. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἰδίως ὑπ' ἐκείνου νενομοθετημένον, ὅπως ὁ ἀριθμὸς σώζηται τῶν κλήρων. Χαρώνδου δ' ἴδιον μὲν

μὲν οὐδέν ἐστι, πλὴν αἱ δίκαι τῶν ψευδομαρτύρων· πρῶτος γὰρ ἐποίησε τὴν ἐπίσκεψιν· τῇ δ' ἀκριβείᾳ τῶν νόμων ἐστὶ γλαφυρώτερος καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν. Φιλολάου δ' ἴδιον ἡ τῶν οὐσιῶν ἀνομάλωσις. Πλάτωνος δ' ἥ τε τῶν γυναικῶν, καὶ παίδων, καὶ τῆς οὐσίας κοινότης, καὶ τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν. ἔτι δ' ὁ περὶ τὴν μέθην νόμος, τὸ τοὺς νήφοντας συμποσιαρχεῖν· καὶ τὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἄσκησιν, ὅπως ἀμφιδέξιοι γίνονται κατὰ τὴν μελέτην, ὡς δέον μὴ τὴν μὲν χρήσιμον εἶναι ταῖν χεροῖν, τὴν δὲ ἄχρηστον.

Δράκοντος δὲ νόμοι μὲν εἰσι, πολιτείᾳ δ' ὑπαρχούσῃ τοὺς νόμους ἔθηκεν. ἴδιον δ' ἐν τοῖς νόμοις οὐδέν ἐστιν ὅ τι καὶ μνείας ἄξιον, πλὴν ἡ χαλεπότης, διὰ τὸ τῆς ζημίας μέγεθος. ἐγένετο δὲ καὶ Πιττακὸς νόμων δημιουργὸς, ἀλλ' οὐ πολιτείας· νόμος δ' ἴδιος αὐτοῦ, τὸ τοὺς μεθύοντας, ἂν τυπτήσωσι, πλείω ζημίαν ἀποτίνειν τῶν νηφόντων. διὰ γὰρ τὸ πλείους ὑβρίζειν μεθύοντας ἢ νήφοντας, οὐ πρὸς τὴν συγνώμην ἀπέβλεψεν, ὅτι δεῖ μεθύουσιν ἔχειν μᾶλλον· ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον. ἐγένετο δὲ καὶ Ανδροδάμας Ῥηγῖνος νομοθέτης Χαλκιδεῦσι τοῖς ἐπὶ Θρᾴκης· οὗ περί τε τὰ φονικὰ καὶ τὰς ἐπικλήρους ἐστίν. οὐ μὴν ἀλλὰ ἴδιόν γε οὐδὲν αὐτοῦ λέγειν ἔχοι τις ἄν. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας, τάς τε κυρίας, καὶ τὰς ὑπὸ τινῶν εἰρημένας, ἔστω τεθεωρημένα τὸν τρόπον τοῦτον.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙ-
τικῶν ὃ Γ. III.

α. 1 Ὧι περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἑκάστη, καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτέ ἐστιν ἡ πόλις. νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν· οἱ μὲν, φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν· οἱ δ', οὐ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν, ἢ τὸν τύραννον. τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὁρῶμεν τὴν πραγματείαν οὖσαν περὶ πόλιν· ἡ δὲ πολιτεία, τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξίς τις. ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων μὲν, συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος. ἡ γὰρ πόλις, πολίτῶν τι πλῆθός ἐστιν. ὥστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην, καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ, σκεπτέον. καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην. ἔστι γάρ τις ὃς ἐν δημοκρατίᾳ πολίτης ὤν, ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλάκις οὐκ ἔστι πολίτης. τοὺς μὲν οὖν ἄλλως πως τυγχάνοντας ταύτης τῆς προσηγορίας, οἷς τοὺς ποιητοὺς πολίτας, ἀφετέον. ὁ δὲ πολίτης, οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστί· καὶ γὰρ μέτοικοι καὶ δοῦλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκήσεως· οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως, ὥστε καὶ δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι· τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσι. καὶ γὰρ ταῦτα τούτοις ὑπάρχει. πολλαχοῦ μὲν οὖν οὐδὲ τούτων τελέως οἱ μέτοικοι μετέχουσιν· ἀλλ' ἀνάγκη νέμειν προστάτην. διὸ ἀτελῶς πως μετέχουσι τῆς τοιαύτης κοινωνίας· ἀλλὰ καθάπερ καὶ παῖδας τοὺς μή πω δι' ἡλικίαν ἐγγεγραμμένους, καὶ τοὺς γέροντας τοὺς ἀφειμένους, φατέον εἶναι μέν πως πολίτας, οὐχ ἁπλῶς δὲ λίαν, ἀλλὰ προστιθέντας,

τοὺς

τοὺς μὲν ἀτελεῖς, τοὺς δὲ παρηκμακότας, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον· οὐδὲν γὰρ διαφέρει· δῆλον γὰρ ὃ λεγόμενον· ζητοῦμεν γὰρ τὸν ἁπλῶς πολίτην, καὶ μηδὲν ἔχοντα τοιοῦτον ἔγκλημα διορθώσεως δεόμενον· ἐπεὶ καὶ περὶ τῶν ἀτίμων καὶ φυγάδων ἐστὶ τὰ τοιαῦτα καὶ διαπορεῖν καὶ λύειν. πολίτης δ' ἁπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὁρίζεται μᾶλλον, ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς. τῶν δ' ἀρχῶν αἱ μὲν εἰσι διῃρημέναι κατὰ χρόνον· ὥστ' ἐνίας μὲν ὅλως δὶς τὸν αὐτὸν οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν, ἢ διὰ τινῶν ὡρισμένων χρόνων· ἡ δ' ἀόριστος, οἷς ὁ δικαστὴς καὶ ἐκκλησιαστής. τάχα μὲν οὖν ἂν φαίη τις οὐδ' ἄρχοντας εἶναι τοὺς τοιούτους, οὐδὲ μετέχειν διὰ ταῦτ' ἀρχῆς. καί τοι γελοῖον τοὺς κυριωτάτους ἀποστερεῖν ἀρχῆς. ἀλλὰ διαφερέτω μηδέν· περὶ ὀνόματος γὰρ ὁ λόγος· ἀνώνυμον γὰρ ὃ κοινὸν ἐπὶ δικαστοῦ καὶ ἐκκλησιαστοῦ, τί δεῖ ταῦτ' ἄμφω καλεῖν. ἔστω δὴ διορισμοῦ χάριν, ἀόριστος ἀρχή. τίθεμεν δὴ πολίτας τοὺς οὕτω μετέχοντας. ὁ μὲν οὖν μάλιστ' ἂν ἐφαρμόσας πολίτης ἐπὶ πάντας τοὺς λεγομένους πολίτας, σχεδὸν τοιοῦτός ἐστι. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι τῶν πραγμάτων ἐν οἷς τὰ ὑποκείμενα διαφέρει τῷ εἴδει, καὶ ὃ μὲν αὐτῶν ἐστι πρῶτον, ὃ δὲ δεύτερον, ὃ δ' ἐχόμενον, ἢ ὃ παράπαν οὐδέν ἐστιν, ἢ τοιαῦτα, ὃ κοινὸν, ἢ γλίσχρως· τὰς δὲ πολιτείας ὁρῶμεν εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ τὰς μὲν ὑστέρας, τὰς δὲ προτέρας οὔσας. τὰς γὰρ ἡμαρτημένας καὶ παρεκβεβηκυίας, ἀναγκαῖον ὑστέρας εἶναι τῶν ἀναμαρτήτων· τὰς δὲ παρεκβεβηκυίας πῶς λέγομεν, ὕστερον ἔσται φανερόν. ὥστε καὶ τὸν πολίτην ἕτερον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν καθ' ἑκάστην πολιτείαν. διόπερ ὁ λεχθεὶς, ἐν μὲν δημοκρατίᾳ μάλιστ' ἐστὶ πολίτης, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐνδέχεται μὲν, οὐ μὴν ἀναγκαῖον. ἐνίαις γὰρ οὐκ ἔστι δῆμος, οὐδ' ἐκκλησίαν νομίζουσιν, ἀλλὰ συγκλήτους, καὶ τὰς δίκας δικάζουσι κατὰ μέρος· οἷον ἐν Λακεδαίμονι τὰς τῶν συμβολαίων δικάζει τῶν ἐφόρων ἄλλος ἄλλ-

λας· οἱ δὲ γέροντες, τὰς φονικάς· ἑτέρα δ' ἴσως ἀρχή τις ἑτέρας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ Καρχηδόνα. πάσας γὰρ ἀρχαί τινες κρίνουσι τὰς δίκας. ἀλλ' ἔχει γὰρ διόρθωσιν ὁ τῶν πολίτου διορισμός. ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις πολιτείαις οὐχ ὁ ἀόριστος ἄρχων ἐκκλησιαστής ἐστι καὶ δικαστής, ἀλλὰ ὁ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὡρισμένος. τούτων γὰρ ἢ πᾶσιν ἢ τισὶν ἀποδέδοται τὸ βουλεύεσθαι καὶ δικάζειν, ἢ περὶ πάντων, ἢ περὶ τινῶν. τίς μὲν οὖν ἐστιν ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν. ᾧ γὰρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς, ἢ κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως· πόλιν δὲ, τὸ τῶν τοιούτων πλῆθος ἱκανὸν πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν.

II. Ὁρίζονται δὴ πρὸς τὴν χρῆσιν πολίτην τὸν ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν, καὶ μὴ θατέρου μόνον, οἷον πατρὸς ἢ μητρός· οἱ δὲ καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλέον ζητοῦσιν, οἷον ἐπὶ πάππους δύο, ἢ τρεῖς, ἢ πλείους. οὕτω δὴ ὁριζομένων πολιτικῶς καὶ ταχέως, ἀποροῦσί τινες τὸν τρίτον ἐκεῖνον ἢ τέταρτον, πῶς ἔσται πολίτης. Γοργίας μὲν οὖν ὁ Λεοντῖνος, τὰ μὲν ἴσως ἀπορῶν, τὰ δ' εἰρωνευόμενος, ἔφη, καθάπερ ὅλμους εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν ὁλμοποιῶν πεποιημένους, οὕτω καὶ Λαρισσαίους τοὺς ὑπὸ τῶν δημιουργῶν πεποιημένους· εἶναι γάρ τινας λαρισσοποιούς. ἔστι δ' ἁπλοῦν. εἰ γὰρ μετεῖχον κατὰ τὸν ῥηθέντα διορισμὸν τῆς πολιτείας, ἦσαν ἂν πολῖται. καὶ γὰρ οὐδὲ δυνατὸν ἐφαρμόττειν τὸ ἐκ πολίτου, ἢ ἐκ πολίτιδος, ἐπὶ τῶν πρώτων οἰκησάντων ἢ κτισάντων· ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνοι μᾶλλον ἔχουσιν ἀπορίαν, ὅσοι μετέσχον, μεταβολῆς γενομένης πολιτείας· οἷον Ἀθήνησιν ἐποίησε Κλεισθένης μετὰ τὴν τῶν τυράννων ἐκβολήν. πολλοὺς γὰρ ἐφυλέτευσε ξένους καὶ δούλους μετοίκους. τὸ δ' ἀμφισβήτημα πρὸς τούτους ἐστίν, οὐ τίς πολίτης, ἀλλὰ πότερον ἀδίκως ἢ δικαίως. καί τοι καὶ τοῦτό τις ἔτι προσαπορήσειεν, ἆρ' εἰ μὴ δικαίως πολίτης, οὐ πολίτης· ὡς ταὐτὸ δυναμένου τοῦτ' ἀδίκου καὶ τοῦ ψευδοῦς.

δοῦς. ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν καὶ ἄρχοντάς τινας ἀδίκως, οὓς ἄρχειν μὲν φήσομεν, ἀλλ' οὐ δικαίως· ὁ δὲ πολίτης ἀρχῇ τινι διωρισμένος ἐστίν· ὁ γὰρ κοινωνῶν τῆς τοιᾶσδε ἀρχῆς, πολίτης ἐστίν, ὡς ἔφαμεν· δῆλον ὅτι πολίτας μὲν εἶναι φατέον καὶ τούτους. Περὶ δὲ τοῦ III.
δικαίως ἢ μὴ δικαίως, συνάπτει πρὸς τὴν εἰρημένην πρότερον ἀμφισβήτησιν. ἀποροῦσι γάρ τινες, πόθ' ἡ πόλις ἔπραξε, καὶ πότε οὐχ ἡ πόλις· οἷον ὅταν ἐξ ὀλιγαρχίας ἢ τυραννίδος γένηται δημοκρατία. τότε γὰρ οὔτε τὰ συμβόλαια ἔνιοι βούλονται διαλύειν, ὡς οὐ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τοῦ τυράννου λαβόντος· οὔτ' ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων, ὡς ἐνίας τῶν πολιτειῶν τῷ κρατεῖν οὔσας, ἀλλὰ οὐ διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον. εἴπερ οὖν καὶ δημοκρατοῦνταί τινες κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, ὁμοίως τῆς πόλεως φατέον εἶναι ταύτης τὰς τῆς πολιτείας ταύτης πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ τῆς τυραννίδος.

Σ. ¶ Ἔοικε δ' οἰκεῖος ὁ λόγος εἶναι τῆς ἀπορίας ταύτης, πῶς ποτε β.
χρὴ λέγειν τὴν πόλιν εἶναι τὴν αὐτὴν, ἢ μὴ τὴν αὐτὴν, ἀλλ' ἑτέραν. ἡ μὲν οὖν ἐπὶ πολαιοτάτη τῆς ἀπορίας ζήτησις, περὶ τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐστίν. ἐνδέχεται γὰρ διαζευχθῆναι τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς μὲν ἕτερον, τοὺς δ' ἕτερον οἰκῆσαι τόπον. ταύτην μὲν οὖν πραοτέραν θετέον τὴν ἀπορίαν. πολλαχῶς γὰρ τῆς πόλεως λεγομένης, ἐστί πως εὐμάρεια τῆς τοιαύτης ζητήσεως· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν τὸν αὐτὸν τόπον κατοικούντων ἀνθρώπων, πότε δεῖ νομίζειν μίαν εἶναι τὴν πόλιν. οὐ γὰρ δὴ τοῖς τείχεσιν. εἴη γὰρ ἂν Πελοποννήσῳ περιβαλεῖν ἓν τεῖχος· τοιαύτη δ' ἴσως ἐστὶ καὶ Βαβυλὼν, καὶ πᾶσα ἥτις ἔχει περιγραφὴν μᾶλλον ἔθνους ἢ πόλεως· ἧς γέ φασιν ἑαλωκυίας τρίτην ἡμέραν, οὐκ αἰσθέσθαί τι μέρος τῆς πόλεως. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς ἀπορίας, εἰς ἄλλον καιρὸν χρήσιμος ἡ σκέψις. περὶ γὰρ μεγέθους τῆς

πόλεως, τό τε πόσον, καὶ πότερον ἔθνος ἓν ἢ πλείω συμφέρει, δεῖ μὴ λανθάνειν τὸν πολιτικὸν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν κατοικούντων τὸν αὐτὸν τόπον, πότερον ἕως ἂν ᾖ ὁ γένος ταὐτὸ τῶν κατοικούντων, τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν· καίπερ ἀεὶ, τῶν μὲν φθειρομένων, τῶν δὲ γινομένων· ὥσπερ καὶ ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς, καὶ κρήνας τὰς αὐτὰς, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος, τοῦ δ' ὑπεξιόντος· ἢ τοὺς μὲν ἀνθρώπους φατέον εἶναι τοὺς αὐτοὺς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τὴν δὲ πόλιν ἑτέραν. εἴπερ γάρ ἐστι κοινωνία τις ἡ πόλις, ἔστι δὲ κοινωνία πολιτῶν, πολιτείας γιγνομένης ἑτέρας τῷ εἴδει, καὶ διαφερούσης τῆς πολιτείας, ἀναγκαῖον εἶναι δόξειεν ἂν καὶ τὴν πόλιν εἶναι μὴ τὴν αὐτὴν, ὥσπερ γε καὶ χορὸν, ὁτὲ μὲν κωμικὸν, ὁτὲ δὲ τραγικὸν, ἕτερον εἶναί φαμεν, τῶν αὐτῶν πολλάκις ἀνθρώπων ὄντων. ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσαν ἄλλην κοινωνίαν καὶ σύνθεσιν ἑτέραν, ἂν εἶδος ἕτερον ᾖ τῆς συνθέσεως· οἷον ἁρμονίαν τῶν αὐτῶν φθόγγων, ἑτέραν εἶναι λέγομεν, ἂν ὁτὲ μὲν ᾖ Δώριος, ὁτὲ δὲ Φρύγιος. εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερὸν ὅτι μάλιστα λεκτέον τὴν αὐτὴν πόλιν, εἰς τὴν πολιτείαν βλέποντας· ὄνομα δὲ καλεῖν ἕτερον, ἢ ταὐτὸν, ἔξεστι καὶ τῶν αὐτῶν κατοικούντων αὐτὴν, καὶ πάμπαν ἑτέρων ἀνθρώπων. εἰ δὲ δίκαιον διαλύειν, ἢ μὴ διαλύειν, ὅταν εἰς ἑτέραν μεταβάλλῃ πολιτείαν ἡ πόλις, λόγος ἕτερος.

γ. 3 ¶ Τῶν δὲ νῦν εἰρημένων ἐχόμενόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι, πότερον
IIII. τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου θετέον, ἢ μὴ τὴν αὐτήν. ἀλλὰ μὴν εἴ γε τοῦτο τυχεῖν δεῖ ζητήσεως, τὴν τῶν πολίτου τύπῳ τινὶ πρῶτον ληπτέον. ὥσπερ οὖν ὁ πλωτὴρ, εἷς τις τῶν κοινωνῶν ἐστιν, οὕτω καὶ τὸν πολίτην φαμέν. τῶν δὲ πλωτήρων, καίπερ ἀνομοίων ὄντων τὴν δύναμιν· ὁ μὲν γάρ ἐστιν ἐρέτης, ὁ δὲ κυβερνήτης, ὁ δὲ πρωρεὺς, ὁ δ' ἄλλην τιν' ἔχων τοιαύτην ἐπωνυμίαν·

μίαν· δῆλον ὡς ὁ μὲν ἀκριβέστατος ἑκάστου λόγος ἴδιος ἔσται τῆς ἀρετῆς. ὁμοίως δὲ καὶ κοινός τις ἐφαρμόσει πᾶσιν. ἡ γὰρ σωτηρία τῆς ναυτιλίας, ἔργον ἐστὶν αὐτῶν πάντων· τούτου γὰρ ἕκαστος ὀρέγεται τῶν πλωτήρων. ὁμοίως τοίνυν καὶ τῶν πολιτῶν, καίπερ ἀνομοίων ὄντων, ἡ σωτηρία τῆς κοινωνίας ἔργον ἐστί· κοινωνία δ' ἐστὶν ἡ πολιτεία· διὸ τὴν ἀρετὴν ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ πολίτου πρὸς τὴν πολιτείαν.

εἴπερ οὖν ἐστι πλείω πολιτείας εἴδη, δῆλον ὡς οὐκ ἐνδέχεται τοῦ σπουδαίου πολίτου μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν· τὸν δ' ἀγαθὸν ἄνδρα φαμὲν εἶναι κατ' ἀρετὴν τελείαν. ὅτι μὲν οὖν ἐνδέχεται, πολίτην ὄντα σπουδαῖον, μὴ κεκτῆσθαι τὴν ἀρετὴν, καθ' ἣν σπουδαῖος ἀνὴρ, φανερόν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἐστὶ διαπορούντας ἐπεξιθεῖν τὸν αὐτὸν λόγον περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας. εἰ γὰρ ἀδύνατον ἐξ ἁπάντων σπουδαίων ὄντων εἶναι πόλιν· δεῖ δ' ἕκαστον ὃ καθ' αὑτὸν ἔργον εὖ ποιεῖν· τοῦτο δὲ ἀπ' ἀρετῆς· ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ὁμοίους εἶναι πάντας τοὺς πολίτας· οὐκ ἂν εἴη μία ἀρετὴ πολίτου καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. τὴν μὲν γὰρ τοῦ σπουδαίου πολίτου, δεῖ πᾶσιν ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ ἀρίστην ἀναγκαῖον εἶναι τὴν πόλιν· τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀγαθοῦ, ἀδύνατον, εἰ μὴ πάντας ἀναγκαῖον ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς ἐν τῇ σπουδαίᾳ πόλει πολίτας. ἔτι ἐπεὶ ἐξ ἀνομοίων ἡ πόλις, ὥσπερ ζῶον εὐθὺς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ψυχὴ ἐκ λόγου καὶ ὀρέξεως, καὶ οἰκία ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, καὶ κτῆσις ἐκ δεσπότου καὶ δούλου· τὸν αὐτὸν [δὲ] τρόπον καὶ πόλις ἐξ ἁπάντων τε τούτων, καὶ πρὸς τούτοις ἐξ ἄλλων ἀνομοίων συνέστηκεν εἰδῶν· ἀνάγκη μὴ μίαν εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν πάντων ἀρετὴν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν χορευτῶν κορυφαίου καὶ παραστάτου. διότι μὲν τοίνυν ἁπλῶς οὐχ ἡ αὐτὴ, φανερὸν ἐκ τούτων. ἀλλ' ἄρα ἔσται τινὸς ἡ αὐτὴ ἀρετὴ, πολίτου τε σπουδαίου, καὶ ἀνδρὸς σπουδαίου; φαμὲν δὴ τὸν ἄρχοντα τὸν σπουδαῖον, ἀγαθὸν εἶναι καὶ φρόνιμον·

τὸν δὲ πολιτικὸν, ἀναγκαῖον εἶναι φρόνιμον. καὶ τὴν παιδείαν δ' εὐθὺς ἑτέραν εἶναι λέγουσί τινες τοῦ ἄρχοντος· ὥσπερ καὶ φαίνονται οἱ τῶν βασιλέων υἱεῖς ἱππικὴν καὶ πολεμικὴν παιδευόμενοι· καὶ Εὐριπίδης φησὶ,

„Μή μοι τὰ κόμψ', ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ·

ὡς οὖσάν τινα ἄρχοντος παιδείαν. εἰ δὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἄρχοντός τε ἀγαθοῦ καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, πολίτης δ' ἐστὶ καὶ ὁ ἀρχόμενος, οὐχ ἡ αὐτὴ ἁπλῶς ἂν εἴη πολίτου καὶ ἀνδρός· τινὸς μέν τοι πολίτου· οὐ „γὰρ ἡ αὐτὴ ἄρχοντος καὶ πολίτου. καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως Ιάσων ἔφη „πεινῆν, ὅτε μὴ τυραννοῖ· ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι. ἀλλὰ μὴν ἐπαινεῖταί γε τὸ δύνασθαι ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι· καὶ πολίτου δοκίμου ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι καλῶς. εἰ οὖν τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τίθεμεν ἀρχικὴν, τὴν δὴ τοῦ πολίτου ἄμφω, οὐκ ἂν εἴη ἄμφω ἐπαινετὰ ὁμοίως. ἐπεὶ οὖν ποτε δοκεῖ ἀμφότερα, καὶ οὐ ταὐτὰ, δεῖν τὸν ἄρχοντα μανθάνειν καὶ τὸν ἀρχόμενον· τὸν δὴ πολίτην ἀμφότερ' ἐπίστασθαι καὶ μετέχειν ἀμφοῖν, τοὐντεῦθεν ἂν κατίδοι τις. ἔστι γὰρ ἀρχὴ δεσποτική· ταύτην δὴ τὴν περὶ τἀναγκαῖα λεγόμενα, ἃ ποιεῖν ἐπίστασθαι τὸν ἄρχοντ' οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ χρῆσθαι μᾶλλον· θάτερον δὲ καὶ ἀνδραποδῶδες. λέγω δὲ θάτερον, τὸ δύνασθαι καὶ ὑπηρετεῖν τὰς διακονικὰς πράξεις. δούλου δ' εἴδη πλείω λέγομεν. αἱ γὰρ ἐργασίαι πλείους· ὧν ἓν μέρος κατέχουσιν οἱ χερνῆτες. οὗτοι δ' εἰσὶν, ὥσπερ σημαίνει καὶ τοὔνομ' αὐτοὺς, οἱ ζῶντες ἀπὸ τῶν χειρῶν. ἐν οἷς ὁ βάναυσος τεχνίτης ἐστί. διὸ παρ' ἐνίοις οὐ μετεῖχον οἱ δημιουργοὶ τὸ παλαιὸν ἀρχῶν, πρὶν δῆμον γενέσθαι τὸν ἔσχατον. τὰ μὲν οὖν ἔργα τῶν ἀρχομένων οὕτως, οὐ δεῖ τὸν ἀγαθὸν, οὐδὲ τὸν πολιτικὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν μανθάνειν, εἰ μή ποτε χρείας χάριν αὐτῷ πρὸς αὑτόν. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει

βαίνει γίνεσθαι, τὸν μὲν δεσπότην, τὸν δὲ δοῦλον· ἀλλ' ἔστί τις ἀρχὴ καθ' ἣν ἀρχεῖ τῶν ὁμοίων τῷ γένει, καὶ τῶν ἐλευθέρων. ταύτην γὰρ λέγομεν εἶναι τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν, ἣν δεῖ τὸν ἄρχοντα ἀρχόμενον μαθεῖν, οἷον ἱππαρχεῖν ἱππαρχηθέντα, [στρατηγεῖν] στρατηγηθέντα, καὶ ταξιαρχήσαντα, καὶ λοχαγήσαντα. διὸ καὶ λέγεται τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι, μὴ ἀρχθέντα. τούτων δὴ, „ἀρετὴ μὲν ἑτέρα· δεῖ δὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν ἐπίστασθαι καὶ δύνασθαι καὶ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν. καὶ αὕτη ἀρετὴ πολίτου, τὸ τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ἐπίστασθαι ἐπ' ἀμφότερα. καὶ ἀνδρὸς δὴ ἀγαθοῦ ἄμφω. καὶ εἰ ἕτερον εἶδος σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀρχικῆς· καὶ γὰρ ἀρχομένου μὲν, ἐλευθέρου δὲ· δῆλον ὅτι οὐ μία ἂν εἴη τοῦ ἀγαθοῦ ἀρετὴ, οἷον δικαιοσύνη· ἀλλ' εἴδη ἔχουσα, καθ' ἃ ἄρξει καὶ ἄρξεται· ὥσπερ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἑτέρα σωφροσύνη καὶ ἀνδρία. δόξαι γὰρ ἂν εἶναι δειλὸς ἀνὴρ, εἰ οὕτως ἀνδρεῖος εἴη ὥσπερ γυνὴ ἀνδρεία· καὶ γυνὴ λάλος, εἰ οὕτω κοσμία εἴη ὥσπερ ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγαθός· ἐπεὶ καὶ οἰκονομία ἑτέρα ἀνδρὸς καὶ γυναικός· τοῦ μὲν γὰρ, κτᾶσθαι· τῆς δὲ, φυλάττειν ἔργον ἐστίν. ἡ δὴ φρόνησις, ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη. τὰς γὰρ ἄλλας ἔοικεν ἀναγκαῖον εἶναι κοινὰς καὶ τῶν ἀρχομένων καὶ τῶν ἀρχόντων. ἀρχομένου δέ γε οὐκ ἔστιν ἀρετὴ φρόνησις, ἀλλὰ δόξα ἀληθής· ὥσπερ αὐλοποιὸς γὰρ, ὁ ἀρχόμενος· ὁ δ' ἄρχων, αὐλητὴς ὁ χρώμενος. πότερον μὲν οὖν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καὶ πολίτου σπουδαίου, ἢ ἑτέρα, καὶ πῶς ἡ αὐτὴ, καὶ πῶς ἑτέρα, φανερὸν ἐκ τούτων. Περὶ δὴ τὸν πολίτην ἔτι V.
λείπεταί τις τῶν ἀπορίων. ὡς ἀληθῶς γὰρ πότερον πολίτης ἐστὶν ᾧ κοινωνεῖν ἔξεστιν ἀρχῆς, ἢ καὶ τοὺς βαναύσους πολίτας θετέον; εἰ μὲν οὖν καὶ τούτους θετέον οἷς μὴ μέτεστιν ἀρχῶν, οὐχ οἷόν τε πάντος εἶναι πολίτου τὴν τοιαύτην ἀρετήν· οὗτος γὰρ πολίτης.

εἰ δὲ μηδεὶς τῶν τοιούτων πολίτης, ἐν τίνι μέρει θετέος ἕκαστος; οὐδὲ γὰρ μέτοικος, οὐδὲ ξένος. ἢ διά γε τοῦτον τὸν λόγον, οὐδὲν φήσομεν συμβαίνειν ἄτοπον; οὐδὲ γὰρ οἱ δοῦλοι τῶν εἰρημένων οὐδέν, οὐδ' οἱ ἀπελεύθεροι. τοῦτο γὰρ ἀληθὲς, ὡς οὐ πάντας θετέον πολίτας, ὧν ἄνευ οὐκ ἂν εἴη πόλις· ἐπεὶ οὐδ' οἱ παῖδες ὡσαύτως πολῖται καὶ οἱ ἄνδρες· ἀλλ' οἱ μὲν ἁπλῶς, οἱ δ' ἐξ ὑποθέσεως. πολῖται μὲν γάρ εἰσιν, ἀλλ' ἀτελεῖς. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, παρ' ἐνίοις ἦν δοῦλον τὸ βάναυσον, ἢ ξενικόν· διόπερ οἱ πολλοὶ τοιοῦτοι καὶ νῦν. ἡ δὲ βελτίστη πόλις οὐ ποιήσει βάναυσον πολίτην· εἰ δὲ καὶ οὗτος πολίτης, ἀλλὰ πολίτου ἀρετὴν, ἣν εἴπομεν, λεκτέον οὐ παντὸς, οὐδ' ἐλευθέρου μόνον, ἀλλ' ὅσοι τῶν ἔργων εἰσὶν ἀφειμένοι τῶν ἀναγκαίων· τῶν δ' ἀναγκαίων, οἱ μὲν ἑνὶ λειτουργοῦντες τὰ τοιαῦτα, δοῦλοι· οἱ δὲ κοινῇ, βάναυσοι καὶ θῆτες. φανερὸν δὲ ἐντεῦθεν, μικρὸν ἐπισκεψαμένοις, πῶς ἔχει περὶ αὐτῶν. αὐτὸ γὰρ φανὲν τὸ λεχθὲν ποιεῖ δῆλον. ἐπεὶ γὰρ πλείους εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι, καὶ εἴδη πολίτου ἀναγκαῖον εἶναι πλείω, καὶ μάλιστα τοῦ ἀρχομένου πολίτου. ὥστ' ἐν μὲν τινι πολιτείᾳ τὸν βάναυσον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸν θῆτα πολίτας, ἔν τισι δ' ἀδύνατον· οἷον, εἴ τίς ἐστιν ἣν καλοῦσιν ἀριστοκρατικὴν, καὶ ἐν ᾗ κατ' ἀρετὴν αἱ τιμαὶ δίδονται, καὶ κατ' ἀξίαν· οὐ γὰρ οἷόν τ' ἐπιτηδεῦσαι τὰ τῆς ἀρετῆς, ζῶντα βίον βάναυσον ἢ θητικόν· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις, θῆτα μὲν οὐκ ἐνδέχεται εἶναι πολίτην· ἀπὸ τιμημάτων γὰρ μακρῶν αἱ μεθέξεις τῶν ἀρχῶν· βάναυσον δ' ἐνδέχεται· πλουτοῦσι γὰρ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν τεχνιτῶν. ἐν Θήβαις δὲ νόμος ἦν, τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχειν ἀρχῆς. ἐν πολλαῖς δὲ πολιτείαις προσεφέλκεται καὶ τῶν ξένων ὁ νόμος. ὁ γὰρ ἐκ πολίτιδος, ἔν τισι δημοκρατίαις πολίτης ἐστί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ τὰ περὶ τοὺς νόθους παρὰ πολλοῖς. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ δι' ἔνδειαν τῶν γνησίων

σίων πολιτῶν ποιοῦνται πολίτας τοὺς τοιούτους· διὰ γὰρ ὀλιγανθρωπίαν οὕτω χρῶνται τοῖς νόμοις· εὐποροῦντες [δ'] ὄχλου, κατὰ μικρὸν παραιροῦνται τοὺς ἐκ δούλου πρῶτον ἢ δούλης, εἶτα τοὺς ἀπογυναικῶν· τέλος δὲ μόνον τοὺς ἐξ ἀμφοῖν αὐτῶν πολίτας ποιοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν εἴδη πλείω πολίτου, φανερὸν ἐκ τούτων, καὶ ὅτι λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν τιμῶν· ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν, -ὡς εἰ τιν' ἀτίμητον μετανάστην. ὥσπερ μέτοικος γὰρ ἐστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων. ἀλλ' ὅπου τὸ τοιοῦτον ἐπικεκρυμμένον ἐστὶν, ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων ἐστίν. πότερον μὲν οὖν ἑτέραν ἢ τὴν αὐτὴν θετέον, καθ' ἣν ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι καὶ πολίτης σπουδαῖος, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τινὸς μὲν πόλεως ὁ αὐτὸς, τινὸς δ' ἕτερος, κἀκεῖνος οὐ πᾶς, ἀλλ' ὁ πολιτικὸς καὶ κύριος, ἢ δυνάμενος εἶναι κύριος, ἢ καθ' αὑτὸν, ἢ μετ' ἄλλων, τῆς τῶν κοινῶν ἐπιμελείας.

4. ¶ Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διώρισται, τὸ μετὰ ταῦτα σκεπτέον πότερον μίαν θετέον πολιτείαν, ἢ πλείους· καὶ εἰ πλείους, τίνες καὶ πόσαι, καὶ διαφοραὶ τίνες αὐτῶν εἰσιν. ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις, τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν, καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων. κύριον μὲν γὰρ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως· πολίτευμα δ' ἐστὶν ἡ πολιτεία. λέγω δ' οἷον, ἐν μὲν ταῖς δημοκρατικαῖς, κύριος ὁ δῆμος· οἱ δ' ὀλίγοι τοὐναντίον ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις. φαμὲν δὲ καὶ πολιτείαν ἑτέραν εἶναι τούτων. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον ἐροῦμεν λόγον καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ὑποθετέον δὲ πρῶτον, τίνος χάριν συνέστηκε πόλις, καὶ τῆς ἀρχῆς εἴδη πόσα τῆς περὶ ἄνθρωπον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ζωῆς. εἴρηται δὴ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους λόγους, ἐν οἷς περὶ οἰκονομίας διωρίσθη καὶ δεσποτείας, ὅτι φύσει μέν ἐστιν ἄνθρωπος ζῶον πολιτικόν· διὸ καὶ μηδὲν δεόμενοι τῆς παρ' ἀλλήλων βοηθείας, οὐκ ἔλαττον ὀρέγονται τοῦ συζῆν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον

δ. VI.

συνάγει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς. μάλιστα μὲν οὖν τοῦτ' ἔστι τέλος, καὶ κοινῇ πᾶσι, καὶ χωρίς. συνέρχονται δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἕνεκεν αὐτοῦ· ἴσως γὰρ ἔνεστί τι τοῦ καλοῦ μόριον· καὶ συνέχουσι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ κατὰ τὸ ζῆν αὐτὸ μόνον, ἂν μὴ τοῖς χαλεποῖς κατὰ τὸν βίον ὑπερβάλλῃ λίαν. δῆλον δ' ὡς καρτεροῦσι πολλὴν κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, γλιχόμενοι τοῦ ζῆν· ὡς ἐνούσης τινὸς εὐημερίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος φυσικῆς. ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἀρχῆς [γε] τοὺς λεγομένους τρόπους ῥᾴδιον διελεῖν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις διωριζόμεθα περὶ αὐτῶν πολλάκις. ἡ μὲν γὰρ δεσποτεία, καίπερ ὄντος κατ' ἀλήθειαν τῷ τε φύσει δούλῳ, καὶ τῷ φύσει δεσπότῃ τ' αὐτοῦ συμφέροντος, ὅμως ἀρχεῖ πρὸς τὸ τοῦ δεσπότου συμφέρον οὐδὲν ἧττον· πρὸς δὲ τὸ τοῦ δούλου, κατὰ συμβεβηκός. οὐ γὰρ ἐνδέχεται φθειρομένου τοῦ δούλου, σώζεσθαι τὴν δεσποτείαν. ἡ δὲ τέκνων ἀρχὴ καὶ γυναικὸς καὶ τῆς οἰκίας πάσης, ἣν δὴ καλοῦμεν οἰκονομικὴν, ἤτοι τῶν ἀρχομένων χάριν ἐστὶν, ἢ κοινοῦ τινος ἀμφοῖν· καθ' αὑτὸ μὲν, τῶν ἀρχομένων, ὥσπερ ὁρῶμεν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, οἷον ἰατρικὴν, καὶ γυμναστικὴν· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, κἂν αὐτῶν εἶεν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν παιδοτρίβην ἕνα τῶν γυμναζομένων ἐνίοτ' εἶναι καὶ αὐτὸν, ὥσπερ ὁ κυβερνήτης εἷς ἐστιν ἀεὶ τῶν πλωτήρων. ὁ μὲν οὖν παιδοτρίβης ἢ κυβερνήτης, σκοπεῖ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀγαθόν· ὅταν δὲ τούτων εἷς γένηται καὶ αὐτὸς, κατὰ συμβεβηκὸς μετέχει τῆς ἀσφαλείας· ὁ μὲν γὰρ, πλωτήρ· ὁ δὲ, τῶν γυμναζομένων εἷς γίνεται, παιδοτρίβης ὤν. διὸ καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς, ὅταν ᾖ κατ' ἰσότητα τῶν πολιτῶν συνεστηκυῖα καὶ καθ' ὁμοιότητα, κατὰ μέρος ἀξιοῦσιν ἄρχειν· πρότερον μὲν, ᾗ πέφυκεν, ἀξιοῦντες ἐν μέρει λειτουργεῖν, καὶ σκοπεῖν τινα πάλιν τὸ αὐτοῦ ἀγαθὸν, ὥσπερ πρότερον αὐτὸς ἄρχων ἐσκόπει τὸ

τὸ ἐκείνου συμφέρον· νῦν δὲ διὰ τὰς ὠφελείας τὰς ἀπὸ τῶν κοινῶν, καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς, βούλονται συνεχῶς ἄρχειν· οἷται εἰ συνέβαινεν ὑγιαίνειν ἀεὶ τοῖς ἄρχουσι, νοσακεροῖς οὖσι. καὶ γὰρ ἂν οὕτως ἴσως ἐδίωκον τὰς ἀρχάς. φανερὸν τοίνυν ὡς ὅσαι μὲν πολιτεῖαι τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦσιν, αὗται μὲν ὀρθαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι κατὰ τὸ ἁπλῶς δίκαιον· ὅσαι δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων, ἡμαρτημέναι πᾶσαι, καὶ παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν· δεσποτικαὶ γάρ. ἡ δὲ πόλις, κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐστί.

5. ¶ Διωρισμένων δὲ τούτων, ἐχόμενόν ἐστι τὰς πολιτείας ἐπισκέψασθαι, πόσαι τὸν ἀριθμὸν, καὶ τίνες εἰσὶ, καὶ πρῶτον τὰς ὀρθὰς αὐτῶν. καὶ γὰρ αἱ παρεκβάσεις ἔσονται φανεραὶ τούτων διορισθεισῶν. ἐπεὶ δὲ πολιτεία μὲν καὶ πολίτευμα σημαίνει ταὐτόν· πολίτευμα δ' ἐστὶ τὸ κύριον τῶν πόλεων· ἀνάγκη δ' εἶναι κύριον ἢ ἕνα, ἢ ὀλίγους, ἢ τοὺς πολλούς· ὅταν μὲν ὁ εἷς, ἢ οἱ ὀλίγοι, ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι τὰς πολιτείας· τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον, ἢ τοῦ ἑνὸς, ἢ τῶν ὀλίγων, ἢ τοῦ πλήθους, παρεκβάσεις. ἢ γὰρ οὐ πολίτας φατέον εἶναι τοὺς μετέχοντας, ἢ δεῖ κοινωνεῖν τοῦ συμφέροντος. καλεῖν δ' εἰώθαμεν, τὴν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον, βασιλείαν· τὴν δὲ τῶν ὀλίγων μὲν, πλειόνων δ' ἑνὸς, ἀριστοκρατίαν, ἢ διὰ τὸ τοὺς ἀρίστους ἄρχειν, ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸ ἄριστον τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῆς. ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύηται συμφέρον, καλεῖται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. συμβαίνει δ' εὐλόγως. ἕνα μὲν γὰρ διαφέρειν κατ' ἀρετὴν, ἢ ὀλίγους, ἐνδέχεται· πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν· ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ ἐν πλήθει γίγνεται. διόπερ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν, κυριώτατον τὸ προπολεμοῦν, καὶ μετέχουσιν αὐτῆς οἱ κεκτημένοι τὰ ὅπλα. παρεκβάσεις δὲ τῶν εἰρημένων, τυραννὶς μὲν, βασιλείας·

ε. VII.

ὀλιγαρχία δὲ, ἀριστοκρατίας· δημοκρατία δὲ, πολιτείας. ἡ μὲν γὰρ τυραννὶς, ἐστὶ μοναρχία, πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τοῦ μοναρχοῦντος· ἡ δ' ὀλιγαρχία, πρὸς τὸ τῶν εὐπόρων· ἡ δὲ δημοκρατία, πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τῶν ἀπόρων· πρὸς δὲ τὸ τῷ κοινῷ λυσιτελοῦν, οὐδεμία αὐτῶν. Δεῖ δὲ μικρῷ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν, τίς ἑκάστη τούτων τῶν πολιτειῶν ἐστι. καὶ γὰρ ἔχει τινὰς ἀπορίας. τῷ δὲ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι, καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν, οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾷν, μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν. ἔστι δὲ τυραννὶς μὲν, μοναρχία, καθάπερ εἴρηται, δεσποτικὴ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας· ὀλιγαρχία δ', ὅταν ὦσι κύριοι τῆς πολιτείας οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες· δημοκρατία δὲ, τοὐναντίον, ὅταν οἱ μὴ κεκτημένοι πλῆθος οὐσίας, ἀλλ' ἄποροι. πρώτη δ' ἀπορία πρὸς τὸν διορισμόν ἐστιν. εἰ γὰρ εἶεν οἱ πλείους, ὄντες εὔποροι, κύριοι τῆς πόλεως· δημοκρατία δ' ἐστὶν, ὅταν ᾖ κύριον τὸ πλῆθος· ὁμοίως δὲ πάλιν κἂν εἴ που συμβαίνῃ, τοὺς ἀπόρους ἐλάττους μὲν εἶναι τῶν εὐπόρων· κρείττους δ' ὄντας, κυρίους εἶναι τῆς πολιτείας· ὅπου δ' ὀλίγον κύριον πλῆθος, ὀλιγαρχίαν εἶναι φασίν· οὐκ ἂν καλῶς δόξειεν διωρίσθαι περὶ τῶν πολιτειῶν. ἀλλὰ μὴν, κἄν τις συνθεὶς τῇ μὲν εὐπορίᾳ τὴν ὀλιγότητα, τῇ δ' ἀπορίᾳ τὸ πλῆθος, οὕτω προσαγορεύῃ τὰς πολιτείας· ὀλιγαρχίαν μὲν, ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οἱ εὔποροι, ὀλίγοι τὸ πλῆθος ὄντες· δημοκρατίαν δὲ, ἐν ᾗ οἱ ἄποροι, πολλοὶ τὸ πλῆθος ὄντες· ἀλλὴν ἀπορίαν ἔχει τίνας γὰρ ἐροῦμεν τὰς ἄρτι λεχθείσας πολιτείας· τὴν ἐν ᾗ πλείους εὔποροι, καὶ ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ ἄποροι· κύριοι δ' ἑκάτεροι τῶν πολιτειῶν, εἴπερ μηδεμία ἄλλη πολιτεία παρὰ τὰς εἰρημένας ἐστίν; ἔοικε τοίνυν ὁ λόγος ποιεῖν δῆλον, ὅτι τὸ μὲν ὀλίγους ἢ πολλοὺς εἶναι κυρίους, συμβεβηκός ἐστι, τὸ μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις, τὸ δὲ ταῖς δημοκρατίαις, διὰ τὸ τοὺς μὲν εὐ-

VIII.

πόρους ὀλίγους, πολλοὺς δ' εἶναι τοὺς ἀπόρους πανταχοῦ· διὸ καὶ οὐ συμβαίνει τὰς ῥηθείσας αἰτίας γίνεσθαι διαφορᾶς. ᾧ δὲ διαφέρουσιν ἥ τε δημοκρατία καὶ ἡ ὀλιγαρχία ἀλλήλων, πενία καὶ πλοῦτός ἐστι· καὶ ἀναγκαῖον μὲν, ὅπου ἂν ἄρχωσι διὰ πλοῦτον, ἄν τ' ἐλάττους, ἄν τε πλείους, εἶναι ταύτην ὀλιγαρχίαν· ὅπου δ' οἱ ἄποροι, δημοκρατίαν. ἀλλὰ συμβαίνει, καθάπερ εἴπομεν, τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι, τοὺς δὲ πολλούς. εὐποροῦσι μὲν γὰρ ὀλίγοι· τῆς δὲ ἐλευθερίας μετέχουσι πάντες· δι' ἃς αἰτίας ἀμφισβητοῦσιν ἀμφότεροι τῆς πολιτείας.

ϛ. ¶ Λεπτέον δὲ πρῶτον, τίνας ὅρους λέγουσι τῆς ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, καὶ τί τὸ δίκαιον, τό τε ὀλιγαρχικὸν, καὶ δημοκρατικόν. πάντες γὰρ ἅπτονται δικαίου τινὸς, ἀλλὰ μέχρι τινὸς προέρχονται, καὶ λέγουσιν οὐ πᾶν τὸ κυρίως δίκαιον· οἷον δοκεῖ τὸ ἴσον δίκαιον εἶναι· καὶ [γὰρ] ἔστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἴσοις· καὶ τὸ ἄνισον δοκεῖ δίκαιον εἶναι· καὶ γὰρ ἔστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνίσοις. οἱ δὲ τοῦτ' ἀφαιροῦσι, τὸ οἷς, καὶ κρίνουσι κακῶς. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι περὶ αὑτῶν ἡ κρίσις. σχεδὸν δ' οἱ πλεῖστοι, φαῦλοι κριταὶ περὶ τῶν οἰκείων. ὥστ' ἐπεὶ τὸ δίκαιον, τισὶ, καὶ διῄρηται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε τῶν πραγμάτων, καὶ οἷς, καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς ἠθικοῖς· τὴν μὲν τοῦ πράγματος ἰσότητα ὁμολογοῦσι, τὴν δὲ οἷς, ἀμφισβητοῦσι, μάλιστα μὲν διὰ τὸ λεχθὲν ἄρτι, διότι κρίνουσι τὰ περὶ αὑτοὺς κακῶς· ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ λέγειν μέχρι τινὸς ἑκατέρους δίκαιόν τι, νομίζουσι δίκαιον λέγειν ἁπλῶς. οἱ μὲν γὰρ, ἂν κατά τι ἄνισοι ὦσιν, οἷον χρήμασιν, ὅλως οἴονται ἄνισοι εἶναι· οἱ δ', ἂν κατά τι ἴσοι, οἷον ἐλευθερίᾳ, ὅλως ἴσοι. τὸ δὲ κυριώτατον οὐ λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ τῶν κτημάτων χάριν ἐκοινώνησαν καὶ συνῆλθον, τοσοῦτον μετέχουσι τῆς πόλεως, ὅσον περ καὶ τῆς κτήσεως. ὥσθ' ὁ τῶν ὀλιγαρχικῶν λόγος δόξειεν ἂν ἰσχύειν. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον ἴσον μετέχειν τῶν ἑκατὸν

ϛ. IX.

μνῶν τὸν εἰσενέγκαντα μίαν μνᾶν, ᾧ δόντι τὸ λοιπὸν πᾶν, οὔτε τῶν ἐξ ἀρχῆς, οὔτε τῶν ἐπιγινομένων. εἰ δὲ μήτε τοῦ ζῆν μόνον ἕνεκεν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ εὖ ζῆν· καὶ γὰρ ἂν δούλων καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἦν πόλις· νῦν δ' οὐκ ἔστι, διὰ τὸ μὴ μετέχειν εὐδαιμονίας, μηδὲ τοῦ ζῆν κατὰ προαίρεσιν· μήτε συμμαχίας ἕνεκεν, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἀδικῶνται· μήτε διὰ τὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν χρῆσιν τὴν πρὸς ἀλλήλους. καὶ γὰρ ἂν Τυρρηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, καὶ πάντες οἷς ἐστι σύμβολα πρὸς ἀλλήλους, ὡς μιᾶς ἂν πολῖται πόλεως ἦσαν. εἰσὶ γοῦν αὐτοῖς συνθῆκαι περὶ τῶν εἰσαγωγίμων, καὶ σύμβολα περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν, καὶ γραφαὶ περὶ συμμαχίας. ἀλλ' οὔτ' ἀρχαὶ πᾶσιν ἐπὶ τούτοις κοιναὶ καθεστᾶσιν, ἀλλ' ἕτεραι παρ' ἑκατέροις, οὔτε τοῦ ποίους τινας εἶναι δεῖ φροντίζουσιν ἅτεροι τοὺς ἑτέρους, οὐδ' ὅπως μηδεὶς ἄδικος ἔσται τῶν ὑπὸ τὰς συνθήκας, μηδὲ μοχθηρίαν [ἕξει μηδεμίαν,] ἀλλὰ μόνον ὅπως μηδὲν ἀδικήσουσιν ἀλλήλους. περὶ δ' ἀρετῆς καὶ κακίας πολιτικῆς διασκοποῦσιν ὅσοι φροντίζουσιν εὐνομίας. ἢ καὶ φανερὸν, ὅτι δεῖ περὶ ἀρετῆς ἐπιμελὲς εἶναι τῇ γ' ὡς ἀληθῶς ὀνομαζομένῃ πόλει, μὴ λόγου χάριν. γίνεται γὰρ ἡ κοινωνία συμμαχία τῶν ἄλλων τόπῳ διαφέρουσα μόνον, τῶν ἄποθεν συμμάχων· καὶ ὁ νόμος συνθήκη, καὶ καθάπερ ἔφη Λυκόφρων ὁ σοφιστὴς, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τῶν δικαίων, ἀλλ' οὐχ οἷος ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους τοὺς πολίτας. ὅτι δὲ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερόν. εἰ γάρ τις καὶ συνάγοι τοὺς τόπους εἰς ἓν, ὥστε ἅπτεσθαι τὴν Μεγαρέων πόλιν καὶ Κορινθίων τοῖς τείχεσιν, ὅμως οὐ μία πόλις· οὐδ' εἰ πρὸς ἀλλήλους ἐπιγαμίας ποιήσαιντο· καί τοι τοῦτο τῶν ἰδίων ταῖς πόλεσι κοινωνημάτων ἐστίν. ὁμοίως δ' οὐδ' εἴ τινες οἰκοῖεν χωρὶς μὲν, μὴ μέν τοι τοσοῦτον ἄποθεν, ὥστε μὴ κοινωνεῖν, ἀλλ' εἰ ἦσαν αὐτοῖς νόμοι, τοῦ μὴ σφᾶς αὐτοὺς ἀδικεῖν περὶ τὰς μεταδόσεις· οἷον, εἰ ὁ μὲν εἴη τέκτων,

ὁ δὲ

ὁ δὲ γεωργὸς, ὁ δὲ σκυτοτόμος, ὁ δ' ἄλλό τι τοιοῦτον, καὶ τὸ πλῆθος εἶεν μυρίοι, μὴ μέν τοι κοινωνοῖεν ἄλλου μηδενὸς ἢ τῶν τοιούτων, οἷον ἀλλαγῆς καὶ συμμαχίας· οὐδ' οὕτω που πόλις. διὰ τίνα δή ποτ' αἰτίαν; οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ μὴ συνέγγυς τῆς κοινωνίας. εἰ γὰρ καὶ συνέλθοιεν οὕτω κοινωνοῦντες, ἕκαστος μέν τοι χρῷτο τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ, ὥσπερ πόλει, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὡς ἐπιμαχίας οὔσης, βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας μόνον· οὐδ' οὕτως ἂν εἶναι δόξειε πόλις τοῖς ἀκριβῶς θεωροῦσιν, εἴπερ ὁμοίως ὁμιλοῖεν συνελθόντες καὶ χωρίς. φανερὸν τοίνυν ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἔστι κοινωνία τόπου, καὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν σφᾶς αὐτοὺς, καὶ τῆς μεταδόσεως χάριν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, εἴπερ ἔσται πόλις· οὐ μὴν οὐδ' ὑπαρχόντων τούτων ἁπάντων, ἤδη πόλις, ἀλλ' ἡ τοῦ εὖ ζῆν κοινωνία καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς γένεσι, ζωῆς τελείας χάριν καὶ αὐτάρκους. οὐκ ἔσται μέν τοι τοῦτο μὴ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κατοικούντων τόπον, καὶ χρωμένων ἐπιγαμίαις. διὸ κηδεῖαί τ' ἐγένοντο κατὰ τὰς πόλεις, καὶ φρατρίαι, καὶ θυσίαι, καὶ διαγωγαὶ τοῦ συζῆν. τὸ δὲ τοιοῦτον, φιλίας ἔργον. ἡ γὰρ τοῦ συζῆν προαίρεσις, φιλία. τέλος μὲν οὖν πόλεως, τὸ εὖ ζῆν· ταῦτα δὲ, τοῦ τέλους χάριν. πόλις δὲ, ἡ γενῶν καὶ κωμῶν κοινωνία ζωῆς τελείας καὶ αὐτάρκους. τοῦτο δ' ἐστὶν, ὥς φαμεν, τὸ ζῆν εὐδαιμόνως καὶ καλῶς. τῶν καλῶν ἄρα πράξεων χάριν θετέον εἶναι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ συζῆν. διόπερ ὅσοι συμβαλλόνται πλεῖστον εἰς τὴν τοιαύτην κοινωνίαν, τούτοις τῆς πόλεως μέτεστι πλεῖον, ἢ τοῖς κατὰ μὲν ἐλευθερίαν καὶ γένος ἴσοις, ἢ μείζοσι, κατὰ δὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ἀνίσοις· ἢ τοῖς κατὰ πλοῦτον ὑπερέχουσι, κατ' ἀρετὴν δ' ὑπερεχομένοις. ὅτι μὲν οὖν πάντες οἱ περὶ τῶν πολιτειῶν ἀμφισβητοῦντες, μέρος τι τοῦ δικαίου λέγουσι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

7. ¶ Ἔχει δ' ἀπορίαν, τί δεῖ τὸ κύριον εἶναι τῆς πόλεως. ἢ γάρ τοι τὸ ζ. X.

πλῆθος, ἢ τοὺς πλουσίους· ἢ τοὺς ἐπιεικεῖς, ἢ τὸν βέλτιστον ἕνα πάν-
των, ἢ τύραννον. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἔχειν φαίνεται δυσκολίαν.
τί γὰρ; ἂν οἱ πένητες, διὰ τὸ πλείους εἶναι, διανέμωνται τὰ τῶν πλου-
σίων; τοῦτ' οὐκ ἄδικόν ἐστιν; ἔδοξε γὰρ [ἂν] νὴ Δία τῷ κυρίῳ δι-
καίως. τὴν οὖν ἀδικίαν τί χρὴ λέγειν τὴν ἐσχάτην; πάλιν τε, πάντων
ληφθέντων, οἱ πλείους τὰ τῶν ἐλαττόνων ἂν διανέμωνται, φανε-
ρὸν ὅτι φθείρουσι τὴν πόλιν. Ἀλλὰ μὴν, οὐχ ἥ γ' ἀρετὴ φθείρει
τὸ ἔχον αὐτὴν, οὐδὲ τὸ δίκαιον πόλεως φθαρτικόν. ὥστε δῆλον ὅτι
καὶ τὸν νόμον τοῦτον οὐχ οἷόν τ' εἶναι δίκαιον. ἔτι καὶ τὰς πράξεις ὅσας
ὁ τύραννος ἔπραξεν, ἀναγκαῖον εἶναι πάσας ἀδίκους. βιάζεται γὰρ
ὢν κρείττων, ὥσπερ καὶ τὸ πλῆθος τοὺς πλουσίους. Ἀλλ' ἆρα τοὺς
ἐλάττους δίκαιον ἄρχειν καὶ τοὺς πλουσίους; ἂν οὖν κἀκεῖνοι ταῦτα
ποιῶσι καὶ διαρπάζωσι, καὶ τὰ κτήματα ἀφαιρῶνται τοῦ πλήθους,
τοῦτ' ἔστι δίκαιον; καὶ θάτερον ἄρα. ταῦτα μὲν τοίνυν ὅτι πάντα
φαῦλα καὶ οὐ δίκαια, φανερόν. Ἀλλὰ τοὺς ἐπιεικεῖς ἄρχειν δεῖ, καὶ
κυρίους εἶναι πάντων; οὐκοῦν ἀνάγκη τοὺς ἀνίους ἀτίμους εἶναι
πάντας, μὴ τιμωμένους ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς. τιμὰς γὰρ λέγο-
μεν εἶναι τὰς ἀρχάς. ἀρχόντων δ' αἰεὶ τῶν αὐτῶν, ἀναγκαῖον εἶναι
τοὺς ἀνίους ἀτίμους. Ἀλλ' ἕνα τὸν σπουδαιότατον ἄρχειν βέλτιον;
ἀλλ' ἔτι τοῦτο ὀλιγαρχικώτερον· οἱ γὰρ ἄτιμοι πλείους. Ἀλλ' ἴσως
φαίη τις ἄν, τὸ, κύριον ὅλως ἄνθρωπον εἶναι, ἔχοντά γε τὰ συμβαί-
νοντα πάθη περὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ μὴ νόμον, φαῦλον. ἂν οὖν ᾖ νό-
μος μὲν, ὀλιγαρχικὸς ᾖ, ἢ δημοκρατικὸς, τί διοίσει περὶ τῶν ἠπορη-
XI. μένων; συμβήσεται γὰρ ὁμοίως τὰ λεχθέντα πρότερον. Περὶ μὲν
οὖν τῶν ἀνίων, ἔστω τις ἕτερος λόγος. ὅτι ᾖ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλ-
λον τὸ πλῆθος, ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν, ὀλίγους ᾖ, δόξειεν ἂν λύεσθαι, καί
τιν' ἔχειν ἀπορίαν, τάχα δὲ καὶ ἀλήθειαν. τοὺς γὰρ πολλοὺς, ὧν ἕκα-
στός ἐστιν οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι
βελ-

βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον, ἀλλ' ὡς σύμπαντας· οἷον τὰ συμ-
φορητὰ δεῖπνα, τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων. πολλῶν γὰρ
ὄντων, ἕκαστον μόριον ἔχειν ἀρετὴ καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι συν-
ελθόντας ὥσπερ ἕνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολύποδα καὶ πολύχει-
ρα, καὶ πολλὰς ἔχοντα αἰσθήσεις· οὕτω καὶ περὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν διά-
νοιαν. διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα, καὶ
τὰ τῶν ποιητῶν. ἄλλοι γὰρ ἄλλό τι μόριον· πάντα ᾖ πάντες. Ἀλλὰ
τούτῳ διαφέρουσιν οἱ σπουδαῖοι τῶν ἀνδρῶν, ἑκάστου τῶν πολ-
λῶν, ὥσπερ καὶ τῶν μὴ καλῶν τοὺς καλούς φασι, καὶ τὰ γεγραμμέ-
να διὰ τέχνης τῶν ἀληθινῶν, τῷ συνῆχθαι τὰ διεσπαρμένα χω-
ρὶς εἰς ἕν· ἐπεὶ κεχωρισμένων γε κάλλιον ἔχειν τοῦ γεγραμμένου,
τουδὶ μὲν τὸν ὀφθαλμὸν, ἑτέρου δέ τινος ἕτερον μόριον. εἰ μὲν
οὖν περὶ πάντα δῆμον καὶ περὶ πᾶν πλῆθος ἐνδέχεται ταύτην
εἶναι τὴν διαφορὰν τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους σπουδαίους, ἄδη-
λον· ἴσως ᾖ νὴ Δία δῆλον ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον. ὁ γὰρ αὐτὸς κἂν
ἐπὶ τῶν θηρίων ἁρμόσειε λόγος. καί τοι τί διαφέρουσιν ἔνιοι τῶν
θηρίων, ὡς ἔπος εἰπεῖν; ἀλλὰ περί τι πλῆθος οὐδὲν εἶναι κωλύει
τὸ λεχθὲν ἀληθές. διὸ καὶ τὴν πρότερον εἰρημένην ἀπορίαν λύ-
σειεν ἄν τις διὰ τούτων, καὶ τὴν ἐχομένην αὐτῆς, τίνων δεῖ κυρίους
εἶναι τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν
ὅσοι [μήτε πλούσιοι,] μήτε ἀξίωμα ἔχουσιν ἀρετῆς μηδέν. τὸ μὲν
γὰρ μετέχειν αὐτοὺς τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων, οὐκ ἀσφαλές. διά
τε γὰρ ἀδικίαν, καὶ δι' ἀφροσύνην, τὰ μὲν ἀδικεῖν ἄν, τὰ δ' ἁμαρ-
τάνειν αὐτούς. τὸ ᾖ μὴ μεταδιδόναι, μηδὲ μετέχειν, φοβερόν. ὅταν
γὰρ ἄτιμοι πολλοὶ καὶ πένητες ὑπάρχωσι, πολεμίων ἀναγκαῖον εἶ-
ναι πλήρη τὴν πόλιν ταύτην. λείπεται δὴ τοῦ βουλεύεσθαι καὶ κρί-
νειν μετέχειν αὐτούς. διόπερ καὶ Σόλων καὶ τῶν ἄλλων τινὲς νομοθετῶν
τάττουσιν ἐπί τε τὰς ἀρχαιρεσίας, καὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόν-

των· ἀρχεῖν δὲ κατὰ μόνας οὐκ ἐῶσι. πάντες μὲν γὰρ ἔχουσι συνελθόντες ἱκανὴν αἴσθησιν, καὶ μιγνύμενοι τοῖς βελτίοσι, τὰς πόλεις ὠφελοῦσι, καθάπερ ἡ μὴ καθαρὰ τροφὴ μετὰ τῆς καθαρᾶς τὴν πᾶσαν ποιεῖ χρησιμωτέραν τῆς ὀλίγης· χωρὶς δὲ ἕκαστος ἀτελὴς περὶ τὸ κρίνειν ἐστίν. ἔχει δὲ ἡ τάξις αὕτη τῆς πολιτείας, ἀπορίαν· πρώτην μὲν, ὅτι δόξειεν ἂν τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ κρῖναι τίς ὀρθῶς ἰάτρευκεν, οὗπερ καὶ τὸ ἰατρεῦσαι καὶ ποιῆσαι ὑγιᾶ τὸν κάμνοντα τῆς νόσου τῆς παρούσης· οὗτος δ' ἐστὶν ἰατρός. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐμπειρίας καὶ τέχνας. ὥσπερ οὖν ἰατρὸν δεῖ διδόναι τὰς εὐθύνας ἐν ἰατροῖς, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τοῖς ὁμοίοις· ἰατρὸς δ' ὅ τε δημιουργὸς, καὶ ὁ ἀρχιτεκτονικὸς, καὶ τρίτος ὁ πεπαιδευμένος περὶ τὴν τέχνην. εἰσὶ γὰρ τινες τοιοῦτοι περὶ πάσας, ὡς εἰπεῖν, τὰς τέχνας· ἀποδίδομεν δὲ τὸ κρίνειν οὐδὲν ἧττον τοῖς πεπαιδευμένοις, ἢ τοῖς εἰδόσιν. ἔπειτα καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τὸν αὐτὸν ἂν δόξειεν ἔχειν τρόπον. καὶ γὰρ τὸ ἑλέσθαι ὀρθῶς, τῶν εἰδότων ἔργον ἐστὶν, οἷον γεωμέτρην τε τῶν γεωμετρικῶν, καὶ κυβερνήτην τῶν κυβερνητικῶν. εἰ γὰρ καὶ περὶ ἐνίων ἔργων καὶ τεχνῶν μετέχουσι καὶ τῶν ἰδιωτῶν τινες, ἀλλ' οὔ τι τῶν εἰδότων γε μᾶλλον. ὥστε κατὰ μὲν τοῦτον τὸν λόγον, οὐκ ἂν εἴη τὸ πλῆθος ποιητέον κύριον, οὔτε τῶν ἀρχαιρεσιῶν, οὔτε τῶν εὐθυνῶν. ἀλλ' ἴσως οὐ πάντα ταῦτα λέγεται καλῶς, διά τε τὸν πάλαι λόγον, ἂν ᾖ τὸ πλῆθος μὴ λίαν ἀνδραποδῶδες· ἔσται γὰρ ἕκαστος μὲν, χείρων κριτὴς τῶν εἰδότων· ἅπαντες δὲ συνελθόντες, ἢ βελτίους, ἢ οὐ χείρους· καὶ ὅτι περὶ ἐνίων, οὔτε μόνον ὁ ποιήσας, οὔτ' ἄρις' ἂν κρίνειεν, ὅσων τὰ ἔργα γιγνώσκουσι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν τέχνην· οἷς οἰκίαν, οὐ μόνον ἐστὶ γνῶναι τοῦ ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ βέλτιον ὁ χρώμενος αὐτῇ κρινεῖ· χρῆται δ' ὁ οἰκονόμος· καὶ πηδάλιον, κυβερνήτης τέκτονος· καὶ θοίνην ὁ δαιτυμὼν, ἀλλ' οὐχ ὁ μάγειρος. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν τάχα δόξειέ τις ἂν οὕτω λύειν ἱκανῶς· ἀλλὰ δ'

δ' ἐστὶν ἐχομένη ταύτης. δοκεῖ γὰρ ἄτοπον εἶναι, τὸ μειζόνων εἶναι κυρίους τοὺς φαύλους τῶν ἐπιεικῶν· αἱ δ' εὐθύναι, καὶ αἱ τῶν ἀρχῶν αἱρέσεις, εἰσὶ μέγιστον· ἃς ἐνίαις πολιτείαις, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς δήμοις ἀποδιδόασιν· ἡ γὰρ ἐκκλησία, κυρία πάντων τῶν τοιούτων ἐστί. καί τοι τῆς μὲν ἐκκλησίας μετέχουσι, καὶ βουλεύουσι, καὶ δικάζουσιν ἀπὸ μικρῶν τιμημάτων, καὶ τῆς τυχούσης ἡλικίας· ταμιεύουσι δὲ, καὶ στρατηγοῦσι, καὶ τὰς μεγίστας ἀρχὰς ἄρχουσιν, ἀπὸ μεγάλων. ὁμοίως δή τις ἂν λύσειε καὶ ταύτην τὴν ἀπορίαν. ἴσως γὰρ ἔχει καὶ ταῦτ' ὀρθῶς. οὐ γὰρ ὁ δικαστὴς, οὐδ' ὁ βουλευτὴς, οὐδ' ὁ ἐκκλησιαστὴς, ἄρχων ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον, καὶ ἡ βουλὴ, καὶ ὁ δῆμος· τῶν δὲ ῥηθέντων ἕκαστος, μόριόν ἐστι τούτων. λέγω δὲ μόριον τὸν βουλευτὴν, καὶ τὸν ἐκκλησιαστὴν, καὶ τὸν δικαστήν. ὥστε δικαίως κύριον μειζόνων τὸ πλῆθος. ἐκ γὰρ πολλῶν ὁ δῆμος, καὶ ἡ βουλὴ, καὶ τὸ δικαστήριον. καὶ τὸ τίμημα δὲ πλεῖον τὸ πάντων τούτων, ἢ τὸ τῶν καθ' ἕνα, καὶ κατ' ὀλίγους, μεγάλας ἀρχὰς ἀρχόντων. ταῦτα μὲν οὖν διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον· ἡ δὲ πρώτη λεχθεῖσα ἀπορία ποιεῖ φανερὸν οὐδὲν οὕτως ἕτερον, ὡς ὅτι δεῖ τοὺς νόμους εἶναι κυρίους κειμένους ὀρθῶς· τὸν ἄρχοντα δὲ, ἄν τε εἷς, ἄν τε πλείους ὦσι, περὶ τούτων εἶναι κυρίους, περὶ ὅσων ἐξαδυνατοῦσιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκριβῶς, διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι καθόλου δηλῶσαι περὶ πάντων. ὁποίους μέν τοι τινὰς εἶναι δεῖ τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους, οὐδέπω δῆλον, ἀλλ' ἔτι μένει τὸ πάλαι διαπορηθέν. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁμοίως ταῖς πολιτείαις ἀνάγκη καὶ τοὺς νόμους φαύλους ἢ σπουδαίους εἶναι, καὶ δικαίους ἢ ἀδίκους. πλὴν τοῦτό γε φανερὸν, ὅτι δεῖ πρὸς τὴν πολιτείαν κεῖσθαι τοὺς νόμους. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, δῆλον ὅτι τοὺς μὲν κατὰ τὰς ὀρθὰς πολιτείας, ἀναγκαῖον εἶναι δικαίους· τοὺς δὲ κατὰ τὰς παρεκβεβηκυίας, οὐ δικαίους.

8. η. XII. Ἐπεὶ δ' ἐν πάσαις μὲν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις ἀγαθὸν τὸ τέλος, μέγιστον δὲ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κυριωτάτῃ πασῶν· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ πολιτικὴ δύναμις· ἔστι δὲ πολιτικὸν ἀγαθὸν τὸ δίκαιον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κοινῇ συμφέρον· δοκεῖ δὲ πᾶσιν ἴσόν τι τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ μέχρι γέ τινος ὁμολογοῦσι τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν λόγοις, ἐν οἷς διώρισται περὶ τῶν ἠθικῶν· τί γὰρ καὶ τίσι τὸ δίκαιον, καὶ δεῖν τοῖς ἴσοις ἴσον εἶναί φασι· ποίων δ' ἰσότης ἐστὶ, καὶ ποίων ἀνισότης, δεῖ μὴ λανθάνειν· ἔχει γὰρ τοῦτ' ἀπορίαν καὶ φιλοσοφίαν πολιτικήν. ἴσως γὰρ ἂν φαίη τις κατὰ παντὸς ὑπεροχὴν ἀγαθοῦ δεῖν ἀνίσως νενεμῆσθαι τὰς ἀρχὰς, εἰ πάντα τὰ λοιπὰ μηδὲν διαφέροιεν, ἀλλ' ὅμοιοι τυγχάνοιεν ὄντες· τοῖς γὰρ διαφέρουσιν, ἕτερον εἶναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτ' ἀληθὲς, ἔσται καὶ κατὰ χρῶμα, καὶ κατὰ μέγεθος, καὶ καθ' ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν, πλεονεξία τις τῶν πολιτικῶν δικαίων τοῖς ὑπερέχουσιν· ἢ τοῦτο ἐπιπόλαιον τὸ ψεῦδος. φανερὸν δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων. τῶν γὰρ ὁμοίων αὐλητῶν τὴν τέχνην, οὐ δοτέον πλεονεξίαν τῶν αὐλῶν τοῖς εὐγενεστέροις· οὐδὲν γὰρ αὐλήσουσι βέλτιον. δεῖ δὲ τῷ κατὰ τὸ ἔργον ὑπερέχοντι διδόναι καὶ τῶν ὀργάνων τὴν ὑπεροχήν. εἰ δὲ μή πω δῆλον τὸ λεγόμενον, ἔτι μᾶλλον αὐτὸ προαγαγοῦσιν ἔσται φανερόν. εἰ γὰρ εἴη τις ὑπερέχων μὲν κατὰ τὴν αὐλητικὴν, πολὺ δ' ἐλείπων κατ' εὐγένειαν ἢ κάλλος, εἰ καὶ μεῖζον ἕκαστον ἐκείνων ἀγαθόν ἐστι τῆς αὐλητικῆς· λέγω δὲ τήν τ' εὐγένειαν, καὶ τὸ κάλλος· καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ὑπερέχουσι πλέον τῆς αὐλητικῆς, ἢ ἐκεῖνος κατὰ τὴν αὐλητικήν· ὅμως τούτῳ δοτέον τοὺς διαφέροντας τῶν αὐλῶν. δεῖ γὰρ εἰς τὸ ἔργον συμβαλλέσθαι τὴν ὑπεροχὴν, καὶ τοῦ πλούτου, καὶ τῆς εὐγενείας· συμβάλλονται δ' οὐδέν. ἔτι κατά γε τοῦτον τὸν λόγον πᾶν ἀγαθὸν πρὸς πᾶν ἂν εἴη συμβλητόν. εἰ γὰρ μᾶλλον τὸ τὶ μέγεθος, καὶ ὅλως ἂν τὸ μέγεθος ἐνάμιλλον εἴη καὶ πρὸς πλοῦτον,

τον, καὶ πρὸς ἐλευθερίαν. ὥστ' εἰ πλεῖον ὁδὶ διαφέρει κατὰ μέγεθος, ἢ ὁδὶ κατ' ἀρετὴν, καὶ πλεῖον ὑπερέχει ὅλως ἀρετῆς μέγεθος, εἴη ἂν συμβλητὰ πάντα. τοσόνδε γὰρ μέγεθος, εἰ κρεῖττον τοσοῦδε, τοσόνδε δῆλον ὡς ἴσον. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, δῆλον ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν εὐλόγως οὐ κατὰ πᾶσαν ἀνισότητα ἀμφισβητοῦσι τῶν ἀρχῶν. εἰ γὰρ οἱ μὲν βραδεῖς, οἱ δὲ ταχεῖς, οὐδὲν διὰ τοῦτο δεῖ τοὺς μὲν πλεῖον, τοὺς δ' ἔλαττον ἔχειν· ἀλλ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἡ τούτων διαφορὰ λαμβάνει τὴν τιμήν. ἀλλ' ἐξ ὧν πόλις συνέστηκεν, ἐν τούτοις ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν. διόπερ εὐλόγως ἀντιποιοῦνται τῆς τιμῆς οἱ εὐγενεῖς, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ πλούσιοι. δεῖ γὰρ ἐλευθέρους τ' εἶναι, καὶ τίμημα φέροντας. οὐ γὰρ ἂν εἴη πόλις ἐξ ἀπόρων πάντων, ὥσπερ οὐδ' ἐκ δούλων. ἀλλὰ μὴν εἰ δεῖ τούτων, δηλονότι καὶ δικαιοσύνης, καὶ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἄνευ τούτων οἰκεῖσθαι πόλιν δυνατόν· πλὴν ἄνευ μὲν τῶν προτέρων ἀδύνατον εἶναι πόλιν, ἄνευ δὲ τούτων οἰκεῖσθαι καλῶς. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πόλιν εἶναι, δόξειεν ἂν ἢ πάντα, ἢ ἔνιά γε τούτων ὀρθῶς ἀμφισβητεῖν· πρὸς μὲν τοι ζωὴν ἀγαθὴν ἡ παιδεία, καὶ ἡ ἀρετὴ, μάλιστα δικαίως [ἂν] ἀμφισβητήσειαν, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. ἐπεὶ δ' οὔτε πάντων ἴσον ἔχειν δεῖ τοὺς ἴσους, ἕν τι μόνον ὄντας, οὔτε ἄνισον τοὺς ἀνίσους καθ' ἕν, ἀνάγκη πάσας εἶναι τὰς τοιαύτας πολιτείας παρεκβάσεις. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρότερον, ὅτι διαμφισβητοῦσι τόπον τινὰ δικαίως πάντες, ἁπλῶς δ' οὐ πάντες δικαίως· οἱ πλούσιοι μὲν, ὅτι πλεῖον μέτεστι τῆς χώρας αὐτοῖς· ἡ δὲ χώρα κοινόν· ἔτι πρὸς τὰ συμβόλαια πιστοὶ μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ πλέον· οἱ δ' ἐλεύθεροι καὶ εὐγενεῖς, ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων. πολῖται γὰρ μᾶλλον οἱ γενναιότεροι, τῶν ἀγεννῶν· ἡ δ' εὐγένεια παρ' ἑκάστοις οἴκοι τίμιος. ἔτι διότι βελτίους εἰκὸς τοὺς ἐκ βελτιόνων· εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους. ὁμοίως δὴ φήσομεν δικαίως καὶ τὴν ἀρε-

XIII.

τὴν ἀμφισβητεῖν. κοινωνικὴν γὰρ ἀρετὴν εἶναί φαμεν τὴν δικαιοσύνην, ἣ πάσας ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν τὰς ἄλλας. ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ πλείους πρὸς τοὺς ἐλάττους. καὶ γὰρ κρείττους καὶ πλουσιώτεροι καὶ βελτίους εἰσὶν, ὡς λαμβανομένων τῶν πλειόνων πρὸς τοὺς ἐλάττους. ἆρ' οὖν εἰ πάντες εἶεν ἐν μιᾷ πόλει· λέγω δ' οἷς οἵ τ' ἀγαθοὶ, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς, ἔτι δὲ πλῆθος ἄλλό τι πολιτικόν· πότερον ἀμφισβήτησις ἔσται, τίνας ἄρχειν δεῖ, ἢ οὐκ ἔσται; καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πολιτείαν τῶν εἰρημένων, ἀναμφισβήτητος ἡ κρίσις τίνας ἄρχειν δεῖ. τοῖς γὰρ κυρίοις διαφέρουσιν ἀλλήλων· οἷς ἡ μὲν, τῷ διὰ πλουσίων· ἡ δὲ, τῷ διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι· καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τὸν αὐτὸν τρόπον. ἀλλ' ὅμως σκοπῶμεν ὅταν περὶ τὸν αὐτὸν ταῦθ' ὑπαρχῇ χρόνον, πῶς διορισέον. εἰ δὴ τὸν ἀριθμὸν εἶεν ὀλίγοι πάμπαν οἱ τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, τίνα δεῖ διελεῖν [τὴν] τρόπον; ἢ τὸ Ὀλίγοι πρὸς τὸ ἔργον δεῖ σκοπεῖν, εἰ δυνατοὶ διοικεῖν τὴν πόλιν· ἢ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος, ὥστ' εἶναι πόλιν ἐξ αὐτῶν; ἔστι δὲ ἀπορία τις πρὸς ἅπαντας τοὺς διαμφισβητοῦντας περὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν. δόξαιεν γὰρ οὐδὲν λέγειν δίκαιον οἱ διὰ τὸν πλοῦτον ἀξιοῦντες ἄρχειν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ κατὰ γένος· δῆλον γὰρ, ὡς εἴ τις πάλιν εἷς πλουσιώτερος ἁπάντων ἐστὶ, δηλονότι κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον τοῦτον ἄρχειν τὸν ἕνα ἁπάντων δεήσει· ὁμοίως δὲ καὶ τὸν εὐγενείᾳ διαφέροντα, τῶν ἀμφισβητούντων δι' ἐλευθερίαν. ταὐτὸ δὲ τοῦτ' ἴσως συμβήσεται καὶ περὶ τὰς ἀριστοκρατίας ἐπὶ τῆς ἀρετῆς. εἰ γάρ τις εἷς ἀμείνων ἀνὴρ εἴη τῶν ἄλλων, τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι σπουδαίων ὄντων, τοῦτον εἶναι δεῖ κύριον κατὰ ταὐτὸ δίκαιον. οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ πλῆθος εἶναί γε δεῖ κύριον, διότι κρείττους εἰσὶ τῶν ὀλίγων, κἂν εἷς, ἢ πλείους μὲν τοῦ ἑνὸς, ἐλάττους δὲ τῶν πολλῶν, κρείττους ὦσι τῶν ἄλλων, τούτους ἂν δέοι κυρίους εἶναι μᾶλλον, ἢ τὸ πλῆθος. πάντα δὴ ταῦτ' ἔοικε φανερὸν ποιεῖν, ὅτι τούτων

τῶν

τῶν ὅρων οὐδεὶς ὀρθός ἐστι, καθ' ὃν ἀξιοῦσιν αὐτοὶ μὲν ἄρχειν, τοὺς δ' ἄλλους ὑπὸ σφῶν ἄρχεσθαι πάντας. καὶ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τοὺς κατ' ἀρετὴν ἀξιοῦντας κυρίους εἶναι τοῦ πολιτεύματος, ὁμοίως δὲ καὶ [πρὸς] τοὺς κατὰ πλοῦτον, ἔχοιεν ἂν λέγειν τὰ πλήθη λόγον τινὰ δίκαιον· οὐδὲν γὰρ κωλύει ποτὲ τὸ πλῆθος εἶναι βέλτιον τῶν ὀλίγων καὶ πλουσιώτερον, οὐχ ὡς καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ὡς ἀθρόους.

διὸ καὶ πρὸς τὴν ἀπορίαν, ἣν ζητοῦσι καὶ προβαλλόμενοί τινες, ἐνδέχεται τοῦτον τὸν τρόπον ἀπαντᾶν. ἀποροῦσι γάρ τινες, πότερον τῷ νομοθέτῃ νομοθετητέον βουλομένῳ τίθεσθαι τοὺς ὀρθοτάτους νόμους, πρὸς τὸ τῶν βελτιόνων συμφέρον, ἢ πρὸς τὸ τῶν πλειόνων, ὅταν συμβαίνῃ τὸ λεχθέν. τὸ δ' ὀρθὸν ληπτέον ἴσως· τὸ δ' ἴσως ὀρθὸν, πρὸς τὸ τῆς πόλεως ὅλης συμφέρον, καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τὸ τῶν πολιτῶν. πολίτης δὲ κοινῇ μὲν, ὁ μετέχων τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, ἐστί· καθ' ἑκάστην δὲ πολιτείαν, ἕτερος· πρὸς δὲ τὴν ἀρίστην, ὁ δυνάμενος καὶ προαιρούμενος ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν πρὸς τὸν βίον τὸν κατ' ἀρετήν.

9. ¶ Εἰ δέ τις ἐστὶν εἷς τοσοῦτον διαφέρων κατ' ἀρετῆς ὑπερβολὴν, ἢ πλείους μὲν ἑνὸς, μὴ μέν τοι δυνατοὶ πλήρωμα παρασχέσθαι πόλεως, ὥστε μὴ συμβλητὴν εἶναι τὴν τῶν ἄλλων ἀρετὴν πάντων, μηδὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν τὴν πολιτικὴν πρὸς τὴν ἐκείνων, εἰ πλείους· εἰ δ' εἷς, τὴν ἐκείνου μόνον· οὐκέτι θετέον τούτους μέρος πόλεως. ἀδικήσονται γὰρ ἀξιούμενοι τῶν ἴσων, ἄνισοι τοσοῦτον κατ' ἀρετὴν ὄντες, καὶ τὴν πολιτικὴν δύναμιν· ὥσπερ γὰρ θεὸν ἐν ἀνθρώποις εἰκὸς εἶναι τὸν τοιοῦτον. ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ τὴν νομοθεσίαν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ τοὺς ἴσους, καὶ τῷ γένει καὶ τῇ δυνάμει· κατὰ δὲ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. αὐτοὶ γάρ εἰσι νόμος. καὶ γὰρ γελοῖος ἂν εἴη νομοθετεῖν τις πειρώμενος κατ' αὐτῶν. λέγοιεν γὰρ ἂν ἴσως ἅπερ Ἀντισθένης «

θ.

ἔφη τοὺς λέοντας δημηγορούντων τῶν δασυπόδων, καὶ τὸ ἴσον ἀξιούντων πάντας ἔχειν. διὸ καὶ τίθενται τὸν ὀστρακισμὸν αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις, διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. αὗται γὰρ δὴ δοκοῦσι διώκειν τὴν ἰσότητα μάλιστα πάντων. ὥστε τοὺς δοκοῦντας ὑπερέχειν δυνάμει διὰ πλοῦτον, ἢ πολυφιλίαν, ἤ τινα ἄλλην πολιτικὴν ἰσχὺν, ὀστράκιζον καὶ μεθίστασαν ἐκ τῆς πόλεως χρόνους ὡρισμένους. μυθολογεῖται δὲ καὶ τοὺς Ἀργοναύτας τὸν Ἡρακλέα καταλιπεῖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν. οὐ γὰρ ἐθέλειν αὐτὸν ἄγειν τὴν Ἀργὼ μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς ὑπερβάλλοντα πολὺ τῶν πλωτήρων. διὸ καὶ τοὺς ψέγοντας τὴν τυραννίδα, καὶ τὴν Περιάνδρου Θρασυβούλῳ συμβουλίαν, οὐχ ἁπλῶς οἰητέον ὀρθῶς ἐπιτιμᾶν. φασὶ γὰρ τὸν Περίανδρον εἰπεῖν μὲν οὐδὲν πρὸς τὸν πεμφθέντα κήρυκα περὶ τῆς συμβουλίας, ἀφαιροῦντα δὲ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν σταχύων, ὁμαλῦναι τὴν ἄρουραν· ὅθεν ἀγνοοῦντος μὲν τοῦ κήρυκος τοῦ γινομένου τὴν αἰτίαν, ἀπαγγείλαντος δὲ τὸ συμπεσὸν, συννοῆσαι τὸν Θρασύβουλον, ὅτι δεῖ τοὺς ὑπερέχοντας ἄνδρας ἀναιρεῖν. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον συμφέρει τοῖς τυράννοις, οὐδὲ μόνον οἱ τύραννοι ποιοῦσιν· ἀλλ' ὁμοίως ἔχει καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας, καὶ τὰς δημοκρατίας. ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τρόπον τινὰ τῷ κολούειν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύειν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη ποιοῦσιν οἱ κύριοι τῆς δυνάμεως· οἷς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ Σαμίους, καὶ Χίους, καὶ Λεσβίους· ἐπεὶ γὰρ θᾶττον ἐγκρατῶς ἔσχον τὴν ἀρχὴν, ἐταπείνωσαν αὐτοὺς παρὰ τὰς συνθήκας· ὁ δὲ Περσῶν βασιλεὺς Μήδους καὶ Βαβυλωνίους καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πεφρονηματισμένους, διὰ τὸ γενέσθαί ποτ' ἐπ' ἀρχῆς, ἐπέκοπτε πολλάκις. τὸ δὲ πρόβλημα καθόλου περὶ πάσας ἐστὶ τὰς πολιτείας, καὶ τὰς ὀρθάς. αἱ μὲν γὰρ παρεκβεβηκυῖαι, πρὸς τὸ ἴδιον ἀποσκοποῦσαι, τοῦτο δρῶσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ τὰς τὸ κοι-

νὸν

νὸν ἀγαθὸν ἐπισκοπούσας, τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, καὶ ἐπιστημῶν. οὔτε γὰρ γραφεὺς ἐάσειεν ἂν τὸν ὑπερβάλλοντα πόδα τῆς συμμετρίας ἔχειν τὸ ζῷον, οὐδ' εἰ διαφέροι τὸ κάλλος· οὔτε ναυπηγὸς πρύμναν, ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων τῶν τῆς νεώς· οὐδὲ δὴ χοροδιδάσκαλος τὸν μεῖζον καὶ κάλλιον τοῦ παντὸς χοροῦ φθεγγόμενον ἐάσει συγχορεύειν. ὥστε διὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν κωλύει τοὺς μοναρχοῦς συμφωνεῖν ταῖς πόλεσιν, εἰ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ὠφελίμου ταῖς πόλεσιν οὔσης, τοῦτο δρῶσι. διὸ κατὰ τὰς ὁμολογουμένας ὑπεροχὰς, ἔχει τι δίκαιον πολιτικὸν ὁ λόγος ὁ περὶ τὸν ὀστρακισμόν. βέλτιον μὲν οὖν τὸν νομοθέτην ἐξ ἀρχῆς οὕτω συστῆσαι τὴν πολιτείαν, ὥστε μὴ δεῖσθαι τοιαύτης ἰατρείας· δεύτερος δὲ πλοῦς, ἂν συμβῇ, πειρᾶσθαι τοιούτῳ τινὶ διορθώματι διορθοῦν. ὅπερ οὐκ ἐγίνετο περὶ τὰς πόλεις. οὐ γὰρ ἔβλεπον πρὸς τὸ τῆς πολιτείας τῆς οἰκείας συμφέρον, ἀλλὰ στασιαστικῶς ἐχρῶντο τοῖς ὀστρακισμοῖς. ἐν μὲν οὖν ταῖς παρεκβεβηκυίαις πολιτείαις, ὅτι μὲν ἰδίᾳ συμφέρει καὶ δίκαιόν ἐστι, φανερόν· ἴσως δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς δίκαιον, καὶ τοῦτο φανερόν. ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας ἔχει πολλὴν ἀπορίαν, οὐ κατὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὴν ὑπεροχὴν, οἷς ἰσχύος καὶ πλούτου, καὶ πολυφιλίας· ἀλλὰ ἄν τις γένηται διαφέρων κατ' ἀρετὴν, τί χρὴ ποιεῖν; οὐ γὰρ δὴ φαῖεν ἂν δεῖν ἐκβάλλειν καὶ μεθιστάναι τὸν τοιοῦτον. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄρχειν γε τοῦ τοιούτου. παραπλήσιον γὰρ κἂν εἰ τοῦ Διὸς ἄρχειν ἀξιοῖεν, μερίζοντες τὰς ἀρχάς. λείπεται τοίνυν, ὅπερ ἔοικε πεφυκέναι, πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ πάντας ἀσμένως· ὥστε βασιλέας εἶναι τοὺς τοιούτους αἰδίους ἐν ταῖς πόλεσιν.

10. ¶ Ἴσως δὲ καλῶς ἔχει μετὰ τοὺς εἰρημένους λόγους μεταβῆναι καὶ σκέψασθαι περὶ βασιλείας. φαμὲν γὰρ τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν μίαν εἶναι ταύτην. σκεπτέον δὲ πότερον συμφέρει τῇ μελλούσῃ κα- 1. XIIII.

λως οἰκήσεσθαι καὶ πόλει καὶ χώρᾳ, βασιλεύεσθαι, ἢ οὔ, ἀλλ' ἀνάγκη τις πολιτεία μᾶλλον· ἢ τισὶ μὲν συμφέρει, τισὶ δ' οὐ συμφέρει. δεῖ δὲ πρῶτον διελέσθαι, πότερον ἓν τὸ γένος ἐστὶν αὐτῆς, ἢ πλείους ἔχει διαφοράς. ῥᾴδιον δὴ τοῦτό γε καταμαθεῖν, ὅτι πλείω τε γένη περιέχει, καὶ τῆς ἀρχῆς ὁ τρόπος ἐστὶν οὐχ εἷς πασῶν. ἡ γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ, δοκεῖ μὲν εἶναι βασιλεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον· οὐκ ἔστι δὲ κυρία πάντων· ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τὴν χώραν, ἡγεμών ἐστι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀποδέδοται τοῖς βασιλεῦσιν. αὕτη μὲν οὖν ἡ βασιλεία, οἷα στρατηγία τις αὐτοκρατόρων, καὶ ἀΐδιός ἐστι. κτεῖναι γὰρ οὐ κύριος, εἰ μὴ ἔν τινι βασιλείᾳ, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐξόδοις ἐν χειρὸς νόμῳ. δηλοῖ δ' Ὅμηρος. ὁ γὰρ Ἀγαμέμνων κακῶς μὲν ἀκούων ἠνείχετο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις· ἐξελθόντων δὲ, καὶ κτεῖναι κύριος ἦν. λέγει γοῦν,

„Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης, —— οὔ οἱ
„Ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας, ἠδ' οἰωνούς.
„Πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος.

ἓν μὲν οὖν τοῦτ' εἶδος βασιλείας, στρατηγία διὰ βίου. τούτων δ' αἱ μὲν, κατὰ γένος εἰσίν· αἱ δ', αἱρεταί. παρὰ ταύτην δ' ἄλλο μοναρχίας εἶδος, οἷαι παρ' ἐνίοις εἰσὶ βασιλεῖαι τῶν βαρβάρων. ἔχουσι δ' αὗται τὴν δύναμιν πᾶσαι παραπλησίαν τυραννικῇ· εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ νόμον, καὶ πατρικαί. διὰ γὰρ τὸ δουλικώτεροι εἶναι τὰ ἤθη φύσει, οἱ μὲν βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν, τῶν περὶ τὴν Εὐρώπην, ὑπομένουσι τὴν δεσποτικὴν ἀρχὴν, οὐδὲν δυσχεραίνοντες. τυραννικαὶ μὲν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτόν εἰσιν· ἀσφαλεῖς δὲ, διὰ τὸ πάτριαι καὶ κατὰ νόμον εἶναι. καὶ ἡ φυλακὴ δὲ βασιλικὴ καὶ οὐ τυραννικὴ, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. οἱ γὰρ πολῖται, φυλάττουσιν ὅπλοις τοὺς βασιλεῖς· τοὺς δὲ τυράννους, ξενικόν.

οἱ

οἱ μὲν γὰρ, κατὰ νόμον, καὶ ἑκόντων· οἱ δ', ἀκόντων ἄρχουσιν. ὥστε οἱ μὲν, παρὰ τῶν πολιτῶν· οἱ δ', ἐπὶ τοὺς πολίτας ἔχουσι τὴν φυλακήν. δύο μὲν οὖν εἴδη ταῦτα μοναρχίας· ἕτερον δ', ὅπερ ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, οὓς καλοῦσιν αἰσυμνήτας. ἔστι δὲ τοῦτ', ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, αἱρετὴ τυραννίς· διαφέρουσα δὲ τῆς βαρβαρικῆς, οὐ ᾧ μὴ κατὰ νόμον, ἀλλὰ τῷ μὴ πάτριος εἶναι μόνον. ἦρχον δὲ οἱ μὲν, διὰ βίου τὴν ἀρχὴν ταύτην· οἱ δὲ, μέχρι τινῶν ὡρισμένων χρόνων ἢ πράξεων· οἷα εἵλοντό ποτε Μιτυληναῖοι Πιττακὸν πρὸς τοὺς φυγάδας, ὧν προειστήκεσαν Ἀντιμενίδης καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητής. δηλοῖ δ' Ἀλκαῖος, ὅτι τύραννον εἵλοντο τὸν Πιττακὸν, ἔν τινι τῶν σκολιῶν μελῶν. ἐπιτιμᾷ γὰρ ὅτι τὸν κακοπάτριδα Πιττακὸν „πόλεως τᾶς ἀχόλω καὶ βαρυδαίμονος ἐστάσαντο τύραννον, μέγ' „ἐπαινέοντες ἀολλέες. αὗται μὲν οὖν εἰσί τε καὶ ἦσαν, διὰ μὲν τὸ „τυραννικαὶ εἶναι, δεσποτικαί· διὰ δὲ τὸ αἱρεταὶ, καὶ ἑκόντων, βασιλικαί. τέταρτον δ' εἶδος μοναρχίας βασιλικῆς, αἱ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους ἑκούσιαί τε καὶ πάτριαι γιγνόμεναι κατὰ νόμον. διὰ γὰρ τὸ τοὺς πρώτους γενέσθαι τοῦ πλήθους εὐεργέτας κατὰ τέχνας ἢ πόλεμον, ἢ διὰ τὸ συναγαγεῖν, ἢ πορίσαι χώραν, ἐγίγνοντο βασιλεῖς ἑκόντων, καὶ τοῖς παραλαμβάνουσι πάτριοι· κύριοι δὲ ἦσαν τῆς τε κατὰ πόλεμον ἡγεμονίας, καὶ τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερατικαί· καὶ πρὸς τούτοις, τὰς δίκας ἔκρινον. τοῦτο δ' ἐποίουν, οἱ μὲν, οὐκ ὀμνύοντες· οἱ δ', ὀμνύοντες· ὁ δ' ὅρκος ἦν τοῦ σκήπτρου ἐπανάτασις. οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, καὶ τὰ κατὰ πόλιν, καὶ τὰ ἔνδημα, καὶ τὰ ὑπερόρια, συνεχῶς ἦρχον· ὕστερον δὲ, τὰ μὲν αὐτῶν παριέντων τῶν βασιλέων, τὰ δὲ τῶν ὄχλων παραιρουμένων, ἐν μὲν ταῖς ἀνάγαις πόλεσι θυσίαι κατελείφθησαν τοῖς βασιλεῦσι μόνον· ὅπου δ' ἄξιον εἰπεῖν εἶναι βασιλείαν, ἐν τοῖς ὑπερορίοις τῶν πολεμικῶν τὴν ἡγεμονίαν μόνον εἶχον.

ια. 11 ¶ Βασιλείας μὲν οὖν εἴδη ταῦτα, τέτταρα τὸν ἀριθμόν· μία μὲν, ἡ περὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους· αὕτη δ' ἦν ἑκόντων μὲν, ἐπί τισι δ' ὡρισμένοις· στρατηγὸς γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος· δευτέρα δὲ, ἡ βαρβαρική· αὕτη δ' ἐστὶν ἐκ γένους ἀρχὴ δεσποτικὴ κατὰ νόμον· τρίτη δὲ, ἣν αἰσυμνητείαν προσαγορεύουσιν· αὕτη δ' ἐστὶν αἱρετὴ τυραννίς· τετάρτη δὲ, ἡ Λακωνικὴ, τούτων· αὕτη δ' ἐστὶν, ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς, στρατηγία κατὰ γένος ἀΐδιος. αὗται μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον διαφέρουσιν ἀλλήλων. πέμπτον δ' εἶδος βασιλείας, ὅταν ᾖ πάντων κύριος εἷς ὤν, ὥσπερ ἕκαστον ἔθνος, καὶ πόλις ἑκάστη, τῶν κοινῶν, τεταγμένη κατὰ τὴν οἰκονομικήν. ὥσπερ γὰρ ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία τις οἰκίας ἐστὶν, οὕτως ἡ βασιλεία πόλεως, καὶ ἔθνους ἑνὸς, ἢ πλείονος, οἰκονομία.

XV. Σχεδὸν δὴ δύο ἐστὶν, ὡς εἰπεῖν, εἴδη βασιλείας περὶ ὧν σκεπτέον, αὕτη τε, καὶ ἡ Λακωνική. τῶν γὰρ ἄλλων αἱ πολλαὶ, μεταξὺ τούτων εἰσίν. ἐλαττόνων μὲν γὰρ κύριοι τῆς παμβασιλείας, πλειόνων δ' εἰσὶ τῆς Λακωνικῆς. ὥστε τὸ σκέμμα σχεδὸν περὶ δυοῖν ἐστιν· ἓν μὲν, πότερον συμφέρει ταῖς πόλεσι στρατηγὸν ἀΐδιον εἶναι, καὶ τοῦτον ἢ κατὰ γένος, ἢ κατὰ μέρος, ἢ οὐ συμφέρει· ἓν δὲ, πότερον ἕνα συμφέρει κύριον εἶναι πάντων, ἢ οὐ συμφέρει. τὸ μὲν οὖν περὶ τῆς τοιαύτης στρατηγίας ἐπισκοπεῖν, νόμον ἔχει μᾶλλον εἶδος, ἢ πολιτείας. ἐν ἁπάσαις γὰρ ἐνδέχεται γίγνεσθαι τοῦτο ταῖς πολιτείαις. ὥστ' ἀφείσθω τὴν πρώτην. ὁ δὲ λοιπὸς τρόπος τῆς βασιλείας, [πολιτείας] εἶδός ἐστιν. ὥστε περὶ τούτου δεῖ θεωρῆσαι, καὶ τὰς ἀπορίας ἐπιδραμεῖν τὰς ἐνούσας. ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς ζητήσεως αὕτη, πότερον συμφέρει μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀνδρὸς ἄρχεσθαι, ἢ ὑπὸ τῶν ἀρίστων νόμων. δοκοῦσι δὴ τοῖς νομίζουσι συμφέρειν βασιλεύεσθαι, τὸ καθόλου μόνον οἱ νόμοι λέγειν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ προσπίπτοντα ἐπιτάττειν. ὥστ' ἐν ὁποιαοῦν τέχνῃ τὸ κατὰ γράμματα ἄρχειν, ἠλίθιον· καὶ ἐν

ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν τετραήμερον κινεῖν ἔξεστι τοῖς ἰατροῖς· ἐὰν δὲ πρότερον, ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κινδυνῷ. φανερὸν τοίνυν ὡς οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ γράμματα καὶ νόμους, ἀρίστη πολιτεία, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνον δεῖ ὑπάρχειν τὸν λόγον τὸν καθόλου τοῖς ἄρχουσι· κρεῖττον δ', ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ παθητικὸν ὅλως, ἢ ᾧ συμφυές. τῷ μὲν οὖν νόμῳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει, ψυχὴν δ' ἀνθρωπίνην ἀνάγκη τοῦτ' ἔχειν πᾶσαν. ἀλλ' ἴσως ἂν φαίη τις, ὡς ἀντὶ τούτου βουλεύσεται περὶ τῶν καθ' ἕκαστα κάλλιον. ὅτι μὲν τοίνυν ἀνάγκη νομοθέτην αὐτὸν εἶναι, δῆλον, καὶ κεῖσθαι νόμους, ἀλλὰ μὴ κυρίους, ᾗ παρεκβαίνουσιν· ἐπεὶ περὶ τῶν γ' ἄλλων εἶναι δεῖ κυρίους, ὅσα μὴ δυνατὸν τὸν νόμον κρίνειν, ἢ ὅλως, ἢ εὖ. πότερον δὲ ἕνα τὸν ἄριστον δεῖ ἄρχειν, ἢ πάντας; καὶ γὰρ νῦν συνιόντες δικάζουσι, καὶ βουλεύονται, καὶ κρίνουσιν· αὗται δ' αἱ κρίσεις εἰσὶ πᾶσαι περὶ τῶν καθ' ἕκαστον. καθ' ἕνα μὲν οὖν συμβαλλόμενος ὁστισοῦν, ἴσως χείρων· ἀλλ' ἔστιν ἡ πόλις ἐκ πολλῶν, ὥσπερ ἑστίασις συμφορητὸς καλλίων μιᾶς καὶ ἁπλῆς. διὰ τοῦτο καὶ κρίνει ἄμεινον ὄχλος πολλὰ, ἢ εἷς ὁστισοῦν. ἔτι μᾶλλον ἀδιάφθορον τὸ πολύ· καθάπερ ὕδωρ τὸ πλεῖον, οὕτω καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀλίγων ἀδιαφθορώτερον· τοῦ δ' ἑνὸς ὑπ' ὀργῆς κρατηθέντος, ἢ τινὸς ἑτέρου πάθους τοιούτου, ἀναγκαῖον διεφθάρθαι τὴν κρίσιν· ἐκεῖ δ' ἔργον ἅμα πάντας ὀργισθῆναι καὶ ἁμαρτεῖν. ἔστω δὲ τὸ πλῆθος οἱ ἐλεύθεροι, μηδὲν παρὰ τὸν νόμον πράττοντες, ἀλλ' ἢ περὶ ὧν ἐκλείπειν ἀναγκαῖον αὐτόν.

εἰ δὲ δὴ τοῦτο μὴ ῥᾴδιον ἐν πολλοῖς, ἀλλ' εἰ πλείους εἶεν ἀγαθοὶ καὶ ἄνδρες καὶ πολῖται, πότερον ὁ εἷς ἀδιαφθορώτερος ἄρχων, ἢ μᾶλλον οἱ πλείους μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἀγαθοὶ δὲ πάντες; ἢ δῆλον ὡς οἱ πλείους; ἀλλ' οἱ μὲν, στασιάζουσιν· ὁ δὲ εἷς, ἀστασίαστος. ἀλλὰ πρὸς τοῦτ' ἀντιθετέον ἴσως, ὅτι σπουδαῖοι τὴν ψυχὴν, ὥσπερ κἀκεῖνος ὁ εἷς. εἰ δὴ τὴν μὲν τῶν πλειόνων ἀρχὴν, ἀγαθῶν δ' ἀνδρῶν

πόλιτων ἀειτοκρατίαν θετέον, τὼ ὁ τὸ ἑνὸς, βασιλείαν, αἱρετώτερον ἀν εἴη τᾶις πόλεσιν ἀειτοκρατία βασιλείας, καὶ μὴ δυνάμεως καὶ χωρὶς δυνάμεως οὔσης τῆς ἀρχῆς, ἀν ἢ λαβεῖν πλείους ὁμοίως. καὶ ἀφ' τᾶτ' ἴσως ἐβασιλεύοντο πρότερον, ὅτι σπάνιον ἦν εὑρεῖν ἄνδρας πολὺ διαφέροντας κατ' ἀρετὼ, μήπω τε καὶ τότε μικρὰς οἰκουμένας πόλις. ἔπι δὲ ἀπὸ διαιρέσιας καθίσασαν τὸς βασιλῆς· ὥσπερ ὄστιν ἔργον τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἐπεὶ ὁ συνέβαινε γίνεσθαι πολλοὶς ὁμοίοις περὶς ἀρετὼ, οὐκ ἔτι ῥᾴδιον ἦν, ἀλλ' ἐζήτουν κοινόν τι, καὶ πολιτείαν καθίσασαν. ἐπεὶ δὲ χείρεις γινόμενοι ἐχρημάτιζοντο ἀπὸ τῶν κοινῶν, ἐντεῦθεν ποθεν δῆλον ἦν γίνεσθαι τᾶς ὀλιγαρχίας. ἔντιμον γὰρ ἐποίησαν τὸν πλῆτον. οὐκ δὲ τούτων, πρῶτον εἰς τυραννίδας μετέβαινον· οὐκ δὲ τῶν τυραννίδων, εἰς δημοκρατίαν. αὐξανόμενοι γὰρ εἰς ἐλάττους ἄγοντες δι' αἰσχροκέρδειαν, ἰσχυρότερον τὸ πλῆθος κατέστησαν, ὥστ' ἐπιθέσθαι, καὶ γίνεσθαι δημοκρατίας. ἐπεὶ ὁ καὶ μείζως εἰ συμβέβηκε τᾶς πόλεις, ἴσως ῥᾴδιον ἔτι γίνεσθαι πολιτείαν ἑτέραν πρὸς δημοκρατίαν. εἰ ὁ δή τις ἄειτον θείη τὸ βασιλεύεσθαι ταῖς πόλεσι, πῶς ἔξει τὰ περὶ τῶν τέκνων; πότερον καὶ τὸ γένος δεῖ βασιλεύειν; ἀλλὰ γιγνομένων ὁποίων τινὲς ἔτυχον, ὠφελεῖ. ἀλλ' ὁ καταλείψει τὸς υἱῆς βασιλεὺς, ἐπ' ἐξουσίας ἔχων ὅτο ποιῆσαι; ἀλλ' οὐκ ἔτι ὅτο ῥᾴδιον πιστεῦσαι· χαλεπὸν γὰρ, καὶ μείζονος ἀρετῆς ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν. ἔχει δὲ ἀπορίαν καὶ περὶ τὸ δυνάμεως, πότερον ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα βασιλεύειν ἰσχύν τινα περὶ αὐτὸν, ἥτις δυνήσεται διαζεῦσθαι τὸς μὴ βουλομένους πείθαρχεῖν· ἢ πῶς ἐνδέχεται τὴν ἀρχὴν διοικεῖν. εἰ γὰρ καὶ τὸν νόμον εἴη κύριος, μηδὲν πρὸς ἁπλῶν τὸ αὐτῷ βούλησιν ποιεῖν τὸν νόμον, ὅμως ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῷ δυνάμιν, ἥτις φυλάξει τὸς νόμους. τάχα μὲν οὖν τὰ περὶ τὸν βασιλέα τὸν τοιοῦτον, ὁ χαλεπὸν διῃ-

ρεῖσαι· δῆλὸν δ' αὐτὸν μὲν ἔχειν ἰσχυρὸν εἰ ὅσον τοσαύτων τὴν ἰσχυὸν, ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλόνων, κρείττω, τὸ δὲ πλῆθος, ἧττω· καθάπερ οἱ τὰ ἀρχαῖοι τᾶς φυλακὰς ἐδίδοσαν, ὅτε καθιστᾶεν πινα τῆς πόλεως ἢ ἐκάλουν αὐσυμπότειν, ἢ τύραννον· καὶ Διονυσίῳ πις, ὅτ' ᾔτει τὸς φύλακας, συνεβούλευε τοῖς Συρακουσίοις διδόναι τοσούτους τὸς φύλακας.

ΙΣ. Περὶ δὲ τοῦ βασιλέως, τοῦ κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν πόλιτα πρακτέοντος, ὁ τε λόγος ἐφέστηκε νῦν, καὶ ποιητέον τὴν σκέψιν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς οὐκ ἔστιν εἶδος, καθάπερ εἴπομεν, πολιτείας. ἐν πάσαις γὰρ οὐσαρχὴν ἐνδέχεται στρατηγίαν αἰδίον, οἷς ἐν δημοκρατίᾳ, καὶ ἀειτοκρατίᾳ· καὶ πολλοὶ ποιοῦσιν ἕνα κύριον τοῦ διοικήσεως. τοιαύτη γὰρ ἀρχή πις ἐστὶ καὶ πρὸς Ἐπίδαμνον, καὶ πρὸς Ὀπουντίους, κατά τι μέρος ἔλαττον. πρὸς δὲ τὸ παμβασιλείας καλουμένης, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἀρχὴ πάντων κατ' αὐτοῦ βούλησιν ἁπλῶς ἐστὶ (ἢν γὰρ ὁ στρατηγὸς κατὰ νόμον ἄρχων ἐστὶ) ὁ κύριον ἕνα πάντων εἶναι τῶν πολιτῶν, ὅπως σωθήσηται ὀλιγαρχία καὶ δημοκρατία· τοῖς γὰρ ὁμοίοις φύσει τὸ αὐτὸ δίκαιον ἀναγκαῖον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἀξίαν κατὰ φύσιν εἶναι). ὥστε εἰ καὶ ὁ ἴσον ἔχων τὸς ἀνίσους ἔφθειρε καὶ ὁ τοῖς τιμαῖς ὁμοίως τοῖνυν καὶ ὁ ἄνισον τὸς ἴσους. δῆλον οὖν ὅτι μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἄρχεσθαι δίκαιον· καὶ ὁ κατὰ μέρος τοῖνυν ὡσαύτως. τοῦτο δὲ ἤδη νόμος· ἡ γὰρ τάξις, νόμος. τὸν ἄρχοντα νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν ἕνα τινά. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον, κἂν εἴ τινας ἄρχειν βέλτιον, τούτοις καταστατέον νομοφύλακας καὶ ὑπηρέτας τοῖς νόμοις. ἀναγκαῖον γὰρ εἶναί τινας ἀρχάς· ἀλλ' οὐχ ἕνα τοῦτον εἶναί φασι δίκαιον, ὁμοίων γε ὄντων πάντων. ἀλλὰ μὴν ὅσα γε μὴ δοκεῖ δύνασθαι διορίζειν ὁ νόμος, οὐδὲ ἄνθρωπος ἂν δύναιτο γνωρίζειν. ἀλλ' ὁπότ' ἂν δόξῃ παραδοῦσα ὁ νόμος,

ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ γνώμῃ κρίνειν καὶ διοικεῖν τοὺς ἄρχοντας. ἔτι δ' ἐπανορθοῦσθαι δίδωσιν, ὅ τι ἂν δόξῃ, πειρωμένοις ἄμεινον εἶναι τῶν κειμένων. ὁ μὲν οὖν τὸν νοῦν κελεύων ἄρχειν, δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους· ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων, προστίθησι καὶ θηρίον. ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον, καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας διαστρέφει, καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας. διόπερ ἄνευ ὀρέξεως νοῦς ὁ νόμος ἐστί. τὸ δὲ τῶν τεχνῶν εἶναι δοκεῖ παράδειγμα ψεῦδος, ὅτι τὸ κατὰ γράμματα ἰατρεύεσθαι φαῦλον, ἀλλὰ καὶ αἱρετώτερον χρῆσθαι τοῖς ἔχουσι τὰς τέχνας. οἱ μὲν γὰρ οὐδὲν διὰ φιλίαν παρὰ τὸν λόγον ποιοῦσιν, ἀλλ' ἄρνυνται τὸν μισθὸν τοὺς κάμνοντας ὑγιάσαντες· οἱ δ' ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς πολλὰ πρὸς ἐπήρειαν καὶ χάριν εἰώθασι πράττειν· ἐπεὶ καὶ τοὺς ἰατροὺς, ὅταν ὑποπτεύωσι πιστευθέντας τοῖς ἐχθροῖς διαφθείρειν διὰ κέρδος, τότε τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων θεραπείαν ζητήσαιεν ἂν μᾶλλον. ἀλλὰ μὴν εἰσάγονταί γε ἐφ' ἑαυτοὺς οἱ ἰατροὶ κάμνοντες ἄλλους ἰατροὺς, καὶ οἱ παιδοτρίβαι γυμναζόμενοι παιδοτρίβας, ὡς οὐ δυνάμενοι κρίνειν τὸ ἀληθὲς, διὰ τὸ κρίνειν περί τε οἰκείων, καὶ ἐν πάθει ὄντες. ὥστε δῆλον ὅτι τὸ δίκαιον ζητοῦντες, τὸ μέσον ζητοῦσιν· ὁ γὰρ νόμος τὸ μέσον. ἔτι κυριώτεροι καὶ περὶ κυριωτέρων τῶν κατὰ γράμματα νόμων, οἱ κατὰ τὰ ἔθη εἰσίν. ὥστε τῶν κατὰ γράμματα ἄνθρωπος ἄρχων ἀσφαλέστερος, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ τὸ ἔθος. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ῥᾴδιον ἐφορᾶν πολλὰ τὸν ἕνα. δεήσει ἄρα πλείονας εἶναι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καθισταμένους ἄρχοντας. ὥστε τί διαφέρει τοῦτο ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ὑπάρχειν, ἢ τὸν ἕνα καταστῆσαι τοῦτον τὸν τρόπον; ἔτι, ὃ καὶ πρότερον εἰρημένον ἐστὶν, εἴπερ ὁ ἀνὴρ ὁ σπουδαῖος, διότι βελτίων, ἄρχειν δίκαιος· τοῦ δὲ ἑνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ,

»Σύν τε δύ ἐρχομένω· καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Αγαμέμνονος,

»Τοι-

»Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες.

εἰσὶ δὲ καὶ νῦν περὶ ἐνίων αἱ ἀρχαὶ κύριαι κρίνειν, ὥσπερ ὁ δικαστὴς, περὶ ὧν ὁ νόμος ἀδυνατεῖ διορίζειν. ὡς οὐκ ἂν ἄριστα ὁ νόμος ἄρξειε καὶ κρίνειεν· ἐπεὶ περὶ ὧν δυνατὸς, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ περὶ τούτων. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἐνδέχεται περιληφθῆναι τοῖς νόμοις, τὰ δ' ἀδύνατα, ταῦτ' ἐστὶν ἃ ποιεῖ διαπορεῖν καὶ ζητεῖν, πότερον τὸν ἄριστον νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον, ἢ τὸν ἄνδρα τὸν ἄριστον. περὶ ὧν γὰρ βουλεύονται νομοθετῆσαι, τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. οὐ τοίνυν τοῦτό γ' ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἄνθρωπον εἶναι τὸν κρινοῦντα περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὅτι οὐχ ἕνα μόνον, ἀλλὰ πολλούς. κρίνει γὰρ ἕκαστος ἄρχων πεπαιδευμένος ὑπὸ τοῦ νόμου καλῶς. ἄτοπον δ' ἴσως ἂν εἶναι δόξειεν, εἰ βέλτιον ἴδοι τις δυοῖν ὄμμασι καὶ δυσὶν ἀκοαῖς κρίνων, καὶ πράττων δυσὶ ποσὶ καὶ χερσὶν, ἢ πολλοὶ πολλοῖς· ἐπεὶ καὶ νῦν ὀφθαλμοὺς πολλοὺς οἱ μόναρχοι ποιοῦσιν αὐτῶν, καὶ ὦτα, καὶ χεῖρας, καὶ πόδας. τοὺς γὰρ τῇ ἀρχῇ καὶ αὐτοῦ φίλους ποιοῦνται συνάρχους. μὴ φίλοι μὲν οὖν ὄντες, οὐ ποιήσουσι κατὰ τὴν τοῦ μονάρχου προαίρεσιν· εἰ δὲ φίλοι κἀκείνου, καὶ τῆς ἀρχῆς· ὅ τε φίλος ἴσος καὶ ὅμοιος. ὥστ' εἰ τούτους οἴεται δεῖν ἄρχειν, τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους ἄρχειν οἴεται δεῖν ὁμοίως. ἃ μὲν οὖν οἱ διαμφισβητοῦντες πρὸς τὴν βασιλείαν λέγουσι, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. Ἀλλ' ἴσως ταῦτ' ἐπὶ μὲν τινων ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον, ἐπὶ δὲ τινων οὐχ οὕτως. ἔστι γάρ τι φύσει δεσποτὸν, καὶ ἄλλο βασιλευτὸν, καὶ ἄλλο πολιτικὸν, καὶ δίκαιον, καὶ συμφέρον· τυραννικὸν δ' οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, οὐδὲ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ὅσαι παρεκβάσεις εἰσί. ταῦτα γὰρ γίγνεται παρὰ φύσιν. ἀλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων γε φανερὸν, ὡς ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις, οὔτε συμφέρον ἐστὶν, οὔτε δίκαιον, ἕνα κύριον εἶναι πάντων, οὔτε μὴ νόμων ὄντων, ἀλλ' αὐτὸν ὡς νόμον ὄντα, οὔτε νόμων ὄντων· οὔτε ἀγαθὸν ἀγαθῶν, οὔ-

XVII.

τε μὴ ἀγαθῶν μὴ ἀγαθόν· οὐδ' ἂν κατ' ἀρετὴν ἀμείνων ᾖ, εἰ μὴ τρόπον τινά. τίς δ' ὁ τρόπος, λεκτέον· εἴρηται δέ πως ἤδη καὶ πρότερον. πρῶτον δὲ διοριστέον τί τὸ βασιλευτὸν, καὶ τί τὸ ἀριστοκρατικὸν, καὶ τί τὸ πολιτικόν. βασιλευτὸν μὲν οὖν τὸ τοιοῦτόν ἐστι πλῆθος, ὃ πέφυκε φέρειν γένος ὑπερέχον κατ' ἀρετὴν πρὸς ἡγεμονίαν πολιτικήν· ἀριστοκρατικὸν δὲ πλῆθος, ὃ πέφυκε φέρειν πλῆθος ἀρχεσθαι δυνάμενον τῶν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ὑπὸ τῶν κατ' ἀρετὴν ἡγεμονικῶν πρὸς πολιτικὴν ἀρχήν· πολιτικὸν δὲ πλῆθος, ἐν ᾧ πέφυκε [καὶ ἓν] ἐγγίνεσθαι πλῆθος πολεμικὸν, δυνάμενον ἀρχεσθαι καὶ ἄρχειν κατὰ νόμον τὸν κατ' ἀξίαν διανέμοντα τοῖς εὐπόροις τὰς ἀρχάς. ὅταν οὖν ἢ γένος ὅλον, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἕνα τινὰ συμβῇ διαφέροντα γενέσθαι κατ' ἀρετὴν τοσοῦτον, ὥστε ὑπερέχειν τὴν ἐκείνου τῆς τῶν ἄλλων πάντων, τότε δίκαιον τὸ γένος εἶναι τοῦτο βασιλικὸν, καὶ κύριον πάντων, καὶ βασιλέα τὸν ἕνα τοῦτον. καθάπερ γὰρ εἴρηται πρότερον, οὐ μόνον οὕτως ἔχει κατὰ τὸ δίκαιον, ὃ προφέρειν εἰώθασιν οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες, οἵ τε τὰς ἀριστοκρατικὰς, καὶ οἱ τὰς ὀλιγαρχικὰς, καὶ πάλιν οἱ τὰς δημοκρατικάς· πάντες γὰρ καθ' ὑπεροχὴν ἀξιοῦσιν· ἀλλ' ὑπεροχὴν οὐ τὴν αὐτὴν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον λεχθέν. οὔτε γὰρ κτείνειν, ἢ φυγαδεύειν, οὐδ' ὀστρακίζειν δή που τὸν τοιοῦτον πρέπον ἐστὶν, οὔτ' ἀξιοῦν ἄρχεσθαι κατὰ μέρος. οὐ γὰρ πέφυκε τὸ μέρος ὑπερέχειν τῶν πάντος· τῷ δὲ τηλικαύτην ὑπερβολὴν ἔχοντι τοῦτο συμβέβηκεν. ὥστε λείπεται μόνον τὸ πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ, καὶ κύριον εἶναι μὴ κατὰ μέρος τοῦτον, ἀλλ' ἁπλῶς. περὶ μὲν οὖν βασιλείας, τίνας ἔχει διαφορὰς, καὶ πότερον οὐ συμφέρει τῶν πόλεσιν, ἢ

XVIII. συμφέρει, καὶ τίσι, καὶ πῶς, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. Ἐπεὶ δὲ τρεῖς φαμὲν εἶναι τὰς ὀρθὰς πολιτείας, τούτων δ' ἀναγκαῖον ἀρίστην εἶναι τὴν ὑπὸ τῶν ἀρίστων οἰκονομουμένην· τοιαύτη δ' ἐστὶν ἐν ᾗ συμβέβηκεν, ἢ ἕνα τινὰ συμπάντων, ἢ γένος ὅλον, ἢ πλῆθος ὑπερέχον εἶναι κατ'

κατ' ἀρετὴν, τῶν μὲν ἄρχεσθαι δυναμένων, τῶν δ' ἄρχειν, πρὸς τὴν αἱρετωτάτην ζωήν· ἐν δὲ τοῖς πρώτοις ἐδείχθη λόγοις, ὅτι τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι καὶ πολίτου τῆς πόλεως τῆς ἀρίστης· φανερὸν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀνήρ τε γίνεται σπουδαῖος, καὶ πόλιν συστήσειεν ἄν τις ἀριστοκρατουμένην, ἢ βασιλευομένην. ὥστ' ἔσται καὶ παιδεία καὶ ἔθη ταὐτὰ σχεδὸν τὰ ποιοῦντα σπουδαῖον ἄνδρα, καὶ τὰ ποιοῦντα πολιτικὸν, καὶ βασιλικόν. διωρισμένων δὲ τούτων, περὶ τῆς πολιτείας ἤδη πειρατέον λέγειν τῆς ἀρίστης, τίνα πέφυκε γίνεσθαι τρόπον, καὶ καθίστασθαί πως. ἀνάγκη γὰρ περὶ αὐτῆς ποιήσασθαι τὴν προσήκουσαν σκέψιν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙτικῶν τὸ Δ. IV.

ΕΝ ἁπάσαις ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ταῖς μὴ κατὰ μόριον γινομέναις, ἀλλὰ περὶ γένος ἕν τι τελείαις οὔσαις, μιᾶς ἐστι θεωρῆσαι τὸ περὶ ἕκαστον γένος ἁρμόττον· οἷον, ἄσκησις σώματι ποία τε ποίῳ συμφέρει, καὶ τίς ἀρίστη· τῷ γὰρ κάλλιστα πεφυκότι, καὶ κεχορηγημένῳ, τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἁρμόττειν· καὶ τίς τοῖς πλείστοις μία πᾶσι· καὶ γὰρ τοῦτο τῆς γυμναστικῆς ἐστιν. ἔτι δ', ἐάν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ μήθ' ἕξεως, μήτ' ἐπιστήμης τῶν περὶ τὴν ἀγωνίαν, μηδὲν ἧττον τοῦ παιδοτρίβου καὶ τῶν γυμναστικοῦ παρασκευάσαι τε καὶ ταύτην ἔτι τὴν δύναμιν. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ ἰατρικὴν, καὶ περὶ ναυπηγίαν, καὶ ἐσθῆτα, καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην τέχνην ὁρῶμεν συμβαῖνον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ πολιτείαν τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης τὴν

ἀρίστην θεωρῆσαι τίς ἐστι, καὶ ποία τις ἂν οὖσα μάλιστ' εἴη κατ' εὐχὴν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῶν ἐκτός· καὶ τίς τίσιν ἁρμόττουσα· πολλοῖς γὰρ τῆς ἀρίστης τυχεῖν ἴσως ἀδύνατον. ὥστε τὴν κρατίστην τε ἁπλῶς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀρίστην, οὐ δεῖ λεληθέναι τὸν νομοθέτην, καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς πολιτικόν. ἔτι δὲ τρίτην τὴν ἐξ ὑποθέσεως. δεῖ γὰρ καὶ τὴν δοθεῖσαν δύνασθαι θεωρεῖν, ἐξ ἀρχῆς τε πῶς ἂν γένοιτο, καὶ γενομένη τίνα τρόπον ἂν σώζοιτο πλεῖστον χρόνον· λέγω δὲ, οἷ τε εἴ τινι πόλει συμβέβηκε, μήτε τὴν ἀρίστην πολιτεύεσθαι πολιτείαν, ἀχορήγητόν τε εἶναι καὶ τῶν ἀναγκαίων, μήτε τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἀλλά τινα φαυλοτέραν. παρὰ πάντα δὲ ταῦτα, τὴν μάλιστα πάσαις ταῖς πόλεσιν ἁρμόττουσαν δεῖ γνωρίζειν, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἀποφαινομένων περὶ πολιτείας· καὶ εἰ τἄλλα λέγουσι καλῶς, τῶν γε χρησίμων διαμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀρίστην δεῖ θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατήν. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ῥᾴω καὶ κοινοτέραν ἁπάσαις. νῦν δ' οἱ μὲν τὴν ἀκροτάτην, καὶ δεομένην πολλῆς χορηγίας, ζητοῦσι μόνον· οἱ δὲ μᾶλλον κοινήν τινα λέγοντες, τὰς ὑπαρχούσας ἀναιροῦντες πολιτείας, τὴν Λακωνικὴν, ἤ τινα ἄλλην ἐπαινοῦσι. χρὴ δὲ τοιαύτην εἰσηγεῖσθαι τάξιν, ἣν ῥᾳδίως ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ πεισθήσονται, καὶ δυνήσονται κοινωνεῖν. ὡς ἔστιν οὐκ ἔλαττον ἔργον, τὸ ἐπανορθῶσαι πολιτείαν, ἢ κατασκευάζειν ἐξ ἀρχῆς· ὥσπερ καὶ τὸ μεταμανθάνειν, τοῦ μανθάνειν ἐξ ἀρχῆς. διὸ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῖς ὑπαρχούσαις πολιτείαις δεῖ δύνασθαι βοηθεῖν τὸν πολιτικὸν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον· τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἀγνοοῦντα πόσα πολιτείας ἐστὶν εἴδη. νῦν δὲ μίαν δημοκρατίαν οἴονταί τινες εἶναι, καὶ μίαν ὀλιγαρχίαν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτ' ἀληθές. ὥστε δεῖ τὰς διαφορὰς μὴ λανθάνειν τὰς τῶν πολιτειῶν, πόσαι, καὶ συντίθενται ποσαχῶς. μετὰ δὲ τῆς αὐτῆς φρονή-

σεως

σεως ταύτης, καὶ νόμους τοὺς ἀρίστους ἰδεῖν, καὶ τοὺς ἑκάστῃ τῶν πολιτειῶν ἁρμόττοντας· πρὸς γὰρ τὰς πολιτείας τοὺς νόμους δεῖ τίθεσθαι, καὶ τίθενται πάντες· ἀλλ' οὐ τὰς πολιτείας πρὸς τοὺς νόμους. πολιτεία μὲν γὰρ ἐστὶ τάξις ταῖς πόλεσιν ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς τί α τρόπον νενέμηνται, καὶ τί τὸ κύριον τῆς πολιτείας, καὶ τί τὸ τέλος ἑκάστης τῆς κοινωνίας ἐστί. νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῶν δηλούντων τὴν πολιτείαν, καθ' οὓς δεῖ τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν, καὶ φυλάττειν τοὺς παραβαίνοντας αὐτούς. ὥστε δῆλον ὅτι τὰς διαφορὰς ἀναγκαῖον, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν τῆς πολιτείας ἑκάστης, καὶ πρὸς τὰς τῶν νόμων θέσεις. οὐ γὰρ οἷόν τε τοὺς αὐτοὺς νόμους συμφέρειν ταῖς ὀλιγαρχίαις, οὐδὲ ταῖς δημοκρατίαις πάσαις, εἴπερ δὴ πλείω, καὶ μὴ μία δημοκρατία, μηδὲ ὀλιγαρχία μόνον ἐστίν.

Σ. ¶ Ἐπεὶ δ' ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ [περὶ] τῶν πολιτειῶν διειλόμεθα, β.
τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας, βασιλείαν, ἀριστοκρατίαν, πολιτείαν· II.
τρεῖς δὲ τὰς τούτων παρεκβάσεις, τυραννίδα μὲν, βασιλείας· ὀλιγαρχίαν δὲ, ἀριστοκρατίας· δημοκρατίαν δὲ, πολιτείας· καὶ περὶ μὲν ἀριστοκρατίας καὶ βασιλείας εἴρηται· τὸ γὰρ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας θεωρῆσαι, ταὐτὸ καὶ περὶ τούτων ἐστὶν εἰπεῖν τῶν ὀνομάτων· βούλεται γὰρ ἑκατέρα κατ' ἀρετὴν συνεστάναι κεχορηγημένην· ἔτι δὲ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων ἀριστοκρατία, καὶ βασιλεία, καὶ πότε δεῖ βασιλείαν νομίζειν, διώρισται πρότερον· λοιπὸν περὶ πολιτείας διελθεῖν τῆς τῷ κοινῷ προσαγορευομένης ὀνόματι, καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, ὀλιγαρχίας τε καὶ δημοκρατίας, καὶ τυραννίδος. φανερὸν μὲν οὖν καὶ τούτων τῶν παρεκβάσεων τίς χειρίστη, καὶ δευτέρα τίς· ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν τῆς πρώτης καὶ θειοτάτης παρέκβασιν, εἶναι χειρίστην· τὴν δὲ βασιλείαν ἀναγκαῖον [ἢ] τοὔνομα μόνον ἔχειν, οὐκ οὖσαν· ἢ διὰ πολλὴν ὑπεροχὴν εἶναι τὴν τοῦ βασιλεύοντος. ὥστε [καὶ] τὴν τυ-

ραννίδα, χειρίστην οὖσαν, πλεῖστον ἀπέχειν πολιτείας· δεύτερον δὲ, τὴν ὀλιγαρχίαν· ἡ γὰρ ἀριστοκρατία διέστηκεν ἀπὸ ταύτης πολὺ τῆς πολιτείας· μετριωτάτην δὲ, τὴν δημοκρατίαν. ἤδη μὲν οὖν τις ἀπεφήνατο καὶ τῶν πρότερον οὕτως· οὐ μὴν εἰς ταὐτὸ βλέψας ἡμῖν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔκρινε, πασῶν μὲν οὐσῶν ἐπιεικῶν· οἷον, ὀλιγαρχίας τε χρηστῆς, καὶ τῶν ἄλλων, χειρίστην δημοκρατίαν· φαύλων δὲ, ἀρίστην. ἡμεῖς δὲ ὅλως ταύτας ἐξημαρτημένας εἶναί φαμεν· καὶ βεβιτίω μὲν ὀλιγαρχίαν ἄλλην ἄλλης, οὐ καλῶς ἔχει λέγειν· ἧττον δὲ φαύλην. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης κρίσεως ἀφείσθω τἀνῦν· ἡμῖν δὲ, πρῶτον μὲν διαιρετέον, πόσαι διαφοραὶ τῶν πολιτειῶν· εἴπερ ἐστὶν εἴδη πλείονα τῆς τε δημοκρατίας, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας· ἔπειτα τίς κοινοτάτη, καὶ τίς αἱρετωτάτη μετὰ τὴν ἀρίστην πολιτείαν· καὶ εἴ τις ἄλλη τετύχηκεν ἀριστοκρατικὴ, καὶ συνεστῶσα καλῶς· ἀλλὰ ταῖς πλείσταις ἁρμόττουσα πόλεσι τίς ἐστιν. ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων τίς τίσιν αἱρετή· τάχα γὰρ, τοῖς μὲν ἀναγκαία δημοκρατία μᾶλλον ὀλιγαρχίας· τοῖς δ' αὕτη μᾶλλον ἐκείνης. μετὰ δὲ ταῦτα, τίνα τρόπον δεῖ καθιστάναι τὸν βουλόμενον ταύτας τὰς πολιτείας· λέγω δὲ δημοκρατίας τε καθ' ἕκαστον εἶδος, καὶ πάλιν ὀλιγαρχίας. τέλος δὲ πάντων τούτων, ὅταν ποιησώμεθα συντόμως τὴν ἐνδεχομένην μνείαν, πειρατέον ἐπεβθεῖν, τίνες φθοραὶ, καὶ [τίνες] σωτηρίαι τῶν πολιτειῶν, καὶ κοινῇ, καὶ χωρὶς ἑκάστης, καὶ διὰ τίνας αἰτίας ταῦτα μάλιστα γίνεσθαι πέφυκε.

γ. 3 ¶ Τοῦ μὲν οὖν εἶναι πλείους πολιτείας αἴτιον, ὅτι πάσης ἐστὶ μέρη πλείω πόλεως τὸν ἀριθμόν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐξ οἰκιῶν συγκειμένας πάσας ὁρῶμεν τὰς πόλεις· ἔπειτα πάλιν τούτου τοῦ πλήθους, τοὺς μὲν εὐπόρους ἀναγκαῖον εἶναι, τοὺς δ' ἀπόρους, τοὺς δὲ μέσους· καὶ τῶν εὐπόρων δὲ καὶ τῶν ἀπόρων, τὸ μὲν ὁπλιτικὸν, τὸ δὲ ἄοπλον·

III.

πλον· καὶ τὸν μὲν, γεωργικὸν δῆμον ὁρῶμεν ὄντα, τὸν δ' ἀγοραῖον, τὸν δὲ βάναυσον· καὶ τῶν γνωρίμων εἰσὶ διαφοραὶ, καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον, καὶ τὰ μεγέθη τῆς οὐσίας, οἷον ἱπποτροφίας· τοῦτο γὰρ οὐ ῥᾴδιον, μὴ πλουτοῦντας, ποιεῖν. διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεσιν ἐν τοῖς ἵπποις ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις ἦσαν. ἐχρῶντο δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἵπποις πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας· οἷον Ἐρετριεῖς, καὶ Χαλκιδεῖς, καὶ Μάγνητες οἱ ἐπὶ Μαιάνδρῳ, καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσίαν. ἔτι πρὸς ταῖς κατὰ πλοῦτον διαφοραῖς, ἔστιν ἡ μὲν κατὰ γένος, ἡ δὲ κατ' ἀρετήν· καὶ εἴ τι δὴ τοιοῦτον ἕτερον εἴρηται πόλεως εἶναι μέρος ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀριστοκρατίαν· ἐκεῖ γὰρ διειλόμεθα ἐκ πόσων μερῶν ἀναγκαίων ἐστὶ πᾶσα πόλις. τούτων γὰρ τῶν μερῶν, ὁτὲ μὲν πάντα μετέχει τῆς πολιτείας, ὁτὲ δὲ ἐλάττω, ὁτὲ δὲ πλείω. φανερὸν τοίνυν, ὅτι πλείους ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείας, εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων. καὶ γὰρ ταῦτ' εἴδει διαφέρει τὰ μέρη σφῶν αὐτῶν. πολιτεία μὲν γὰρ, ἡ τῶν ἀρχῶν τάξις ἐστί. ταύτην δὲ διανέμονται πάντες, ἢ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν μετεχόντων, ἢ κατά τινα αὐτῶν ἰσότητα κοινήν· λέγω δὲ οἷον τῶν ἀπόρων, ἢ τῶν εὐπόρων, ἢ κοινήν τιν' ἀμφοῖν. ἀναγκαῖον ἄρα πολιτείας εἶναι τοσαύτας, ὅσαιπερ τάξεις κατὰ τὰς ὑπεροχάς εἰσι, καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν μορίων. μάλιστα δὲ δοκοῦσιν εἶναι δύο· καθάπερ ἐπὶ τῶν πνευμάτων λέγεται τὰ μὲν βόρεια, τὰ δὲ νότια, τὰ δ' ἄλλα, τούτων παρεκβάσεις· οὕτω καὶ τῶν πολιτειῶν, δύο, δῆμος, καὶ ὀλιγαρχία. τὴν γὰρ ἀριστοκρατίαν τῆς ὀλιγαρχίας εἶδος τιθέασιν, ὡς οὖσαν ὀλιγαρχίαν τινά· καὶ τὴν καλουμένην πολιτείαν, δημοκρατίαν· ὥσπερ ἐν τοῖς πνεύμασι, τὸν μὲν ζέφυρον, τοῦ βορέου, τοῦ δὲ νότου, τὸν εὖρον. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἁρμονίας, ὥς φασί τινες. καὶ γὰρ ἐκεῖ τίθενται εἴδη δύο, τὴν δωριστὶ, καὶ τὴν φρυγιστί· τὰ δ' ἄλλα συντάγματα, τὰ μὲν,

Δώρια· τὰ δὲ, Φρύγια καλοῦσι. μάλιστα μὲν οὖν εἰώθασιν οὕτως ὑπολαμβάνειν περὶ τῶν πολιτειῶν· ἀληθέστερον δὲ καὶ βέλτιον ὡς ἡμεῖς διείλομεν, δυοῖν ἢ μιᾶς οὔσης τῆς καλῶς συνεστηκυίας, τὰς ἀνάγας εἶναι παρεκβάσεις· τὰς μὲν, τῆς εὖ κεκραμένης ἁρμονίας· τὰς δὲ, τῆς ἀρίστης πολιτείας· ὀλιγαρχικὰς μὲν, τὰς συντονωτέρας καὶ δεσποτικωτέρας· τὰς δ' ἀνειμένας καὶ μαλακὰς, δημοτικάς.

δ. 4 ¶ Οὐ δεῖ δὲ τιθέναι δημοκρατίαν, καθάπερ εἰώθασί τινες νῦν ἁπλῶς οὕτως, ὅπου κύριον τὸ πλῆθος· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ πανταχοῦ, τὸ πλέον μέρος κύριον· οὐδ' ὀλιγαρχίαν, ὅπου κύριοι τῆς πολιτείας ὀλίγοι. εἰ γὰρ εἴησαν οἱ πάντες χίλιοι καὶ τριακόσιοι, καὶ τούτων οἱ χίλιοι πλούσιοι, καὶ μὴ μεταδιδοῖεν ἀρχῆς τοῖς τριακοσίοις καὶ πένησιν, ἐλευθέροις οὖσι, καὶ τἄλλα ὁμοίοις, οὐθεὶς ἂν φαίη δημοκρατεῖσθαι τούτους. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πένητες μὲν ὀλίγοι εἶεν, κρείττους δὲ τῶν εὐπόρων, πλειόνων ὄντων, οὐδεὶς ἂν ὀλιγαρχίαν προσαγορεύσειεν· οὐδὲ τὴν τοιαύτην, εἰ τοῖς ἀνάγοις οὖσι πλουσίοις μὴ μετείη τῶν τιμῶν. μᾶλλον τοίνυν λεκτέον, ὅτι δῆμος μέν ἐστιν, ὅταν οἱ ἐλεύθεροι κύριοι ὦσιν· ὀλιγαρχία δ', ὅταν οἱ πλούσιοι. ἀλλὰ συμβαίνει, τοὺς μὲν πολλοὺς εἶναι, τοὺς δ' ὀλίγους· ἐλεύθεροι μὲν γὰρ πολλοὶ, πλούσιοι δ' ὀλίγοι. καὶ γὰρ ἂν εἰ κατὰ μέγεθος διενέμοντο τὰς ἀρχὰς, ὥσπερ ἐν Αἰθιοπίᾳ φασί τινες, ἢ κατὰ κάλλος, ὀλιγαρχία ἦν ἄν· ὀλίγον γὰρ τὸ πλῆθος, καὶ τὸ τῶν καλῶν, καὶ τὸ τῶν μεγάλων. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τούτοις μόνον ἱκανῶς ἔχει διωρίσθαι τὰς πολιτείας ταύτας· ἀλλ' ἐπεὶ πλείονα μόρια καὶ τοῦ δήμου, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας εἰσὶν, ἔτι διαληπτέον ὡς οὔτ', ἂν οἱ ἐλεύθεροι, ὀλίγοι ὄντες, πλειόνων καὶ μὴ ἐλευθέρων ἄρχωσι, δῆμος· οἷον, ἐν Απολλωνίᾳ τῇ ἐν τῷ Ιονίῳ, καὶ ἐν Θήρᾳ· ἐν τούτων γὰρ ἑκατέρᾳ τῶν πόλεων ἐν ταῖς τιμαῖς ἦσαν οἱ διαφέρον-

φέροντες κατ' εὐγένειαν, καὶ πρῶτοι καταχόντες τὰς ἀποικίας, ὀλίγοι ὄντες πολλῶν· οὔτ', ἂν οἱ πλούσιοι, διὰ τὸ κατὰ πλῆθος ὑπερέχειν, δῆμος· οἷον ἐν Κολοφῶνι τὸ παλαιόν· ἐκεῖ γὰρ ἐκέκτηντο μακρὰν οὐσίαν οἱ πλείους, πρὶν γενέσθαι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λυδοὺς· ἀλλ' ἔστι δημοκρατία μὲν, ὅταν οἱ ἐλεύθεροι καὶ ἄποροι, πλείους ὄντες, κύριοι τῆς ἀρχῆς ὦσιν· ὀλιγαρχία δὲ, ὅταν οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενέστεροι, ὀλίγοι ὄντες. Ὅτι μὲν οὖν πολιτεῖαι πλείους, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἴρηται. διότι δὲ πλείους τῶν εἰρημένων, καὶ τίνες, καὶ διὰ τί, λέγωμεν, ἀρχὴν λαβόντες τὴν εἰρημένην πρότερον. ὁμολογοῦμεν γὰρ οὐχ ἓν μέρος, ἀλλὰ πλείω πᾶσαν ἔχειν πόλιν. ὥσπερ οὖν εἰ ζώου προηρούμεθα λαβεῖν εἴδη, πρῶτον ἂν ἀποδιορίζομεν, ὅπερ ἀναγκαῖον πᾶν ἔχειν ζῶον, οἷον ἔνιά τε τῶν αἰσθητηρίων, καὶ τὸ τῆς τροφῆς ἐργαστικὸν καὶ δεκτικὸν, οἷον στόμα καὶ κοιλίαν· πρὸς δὲ τούτοις, οἷς κινεῖται μορίοις ἕκαστον αὐτῶν· εἰ δὴ τοσαῦτα εἴδη μόνον, τούτων δ' εἶεν διαφοραί· λέγω δ', οἷον στόματος τινα πλείω γένη, καὶ κοιλίας, καὶ τῶν αἰσθητηρίων· ἔτι δὲ καὶ τῶν κινητικῶν μορίων, ὁ τῆς συζεύξεως τῆς τούτων ἀριθμὸς, ἐξ ἀνάγκης ποιήσει πλείω γένη ζώων· οὐ γὰρ οἷόν τε ταὐτὸν ζῶον ἔχειν πλείους στόματος διαφοράς· ὁμοίως δὲ οὐδ' ὤτων. ὥσθ' ὅταν ληφθῶσι τούτων πάντες οἱ ἐνδεχόμενοι συνδυασμοὶ, ποιήσουσιν εἴδη ζώου· καὶ τοσαῦτ' εἴδη τοῦ ζώου, ὅσαιπερ αἱ συζεύξεις τῶν ἀναγκαίων μορίων εἰσί· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν εἰρημένων πολιτειῶν. καὶ γὰρ αἱ πόλεις οὐκ ἐξ ἑνὸς, ἀλλ' ἐκ πολλῶν σύγκεινται μερῶν, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις. ἓν μὲν οὖν ἐστι τὸ περὶ τὴν τροφὴν πλῆθος, οἱ καλούμενοι γεωργοί. δεύτερον δὲ, τὸ καλούμενον βάναυσον· ἔστι δὲ τοῦτο περὶ τὰς τέχνας, ὧν ἄνευ πόλιν ἀδύνατον οἰκεῖσθαι. τούτων δὲ τῶν τεχνῶν τὰς μὲν, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν δεῖ· τὰς δὲ, εἰς τρυφὴν, ἢ τὸ καλῶς ζῆν. τρίτον δ', ἀγοραῖον· λέγω δὲ ἀγοραῖον, τὸ περὶ

IIII.

τὰς πράσεις, καὶ τὰς ὠνὰς, καὶ τὰς ἐμπορίας καὶ καπηλείας διατρίβον. τέταρτον δὲ, τὸ θητικόν. πέμπτον δὲ γένος, τὸ προπολεμῆσον· ὃ τούτων οὐθὲν ἧττόν ἐστιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, εἰ μέλλουσι μὴ δουλεύσειν τοῖς ἐπιοῦσι. μὴ γὰρ ἓν τῶν ἀδυνάτων ᾖ, πόλιν ἄξιον εἶναι καλεῖν τὴν φύσει δούλην· αὐτάρκης γὰρ ἡ πόλις, τὸ δὲ δοῦλον οὐκ αὔταρκες. διόπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ κομψῶς τοῦτο, οὐχ ἱκανῶς δὲ εἴρηται. φησὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἐκ τεττάρων τῶν ἀναγκαιοτάτων πόλιν συγκεῖσθαι· λέγει δὲ τούτους, ὑφάντην, καὶ γεωργὸν, καὶ σκυτοτόμον, καὶ οἰκοδόμον· πάλιν δὲ προστίθησιν, ὡς οὐκ αὐτάρκων τούτων, χαλκέα, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις βοσκήμασιν· ἔτι δ', ἔμπορόν τε καὶ κάπηλον· καὶ ταῦτα πάντα γίνεται πλήρωμα τῆς πρώτης πόλεως· ὡς τῶν ἀναγκαίων γε χάριν πᾶσαν πόλιν συνεστηκυῖαν, ἀλλ' οὐ τοῦ καλοῦ μᾶλλον· ἴσόν τε δεομένην σκυτέων τε καὶ γεωργῶν. τὸ δὲ προπολεμοῦν οὐ πρότερον ἀποδίδωσι μέρος, πρὶν ἢ τῆς χώρας αὐξομένης καὶ τῆς τῶν πλησίον ἁπτομένης, εἰς πόλεμον καταστῶσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τοῖς τέτταρσι καὶ τοῖς ὁποσοισοῦν κοινωνοῖς, ἀναγκαῖον εἶναί τινα τὸν ἀποδώσοντα καὶ κρινοῦντα τὸ δίκαιον. εἴπερ οὖν καὶ ψυχὴν ἄν τις θείη ζώου μόριον μᾶλλον, ἢ σῶμα, καὶ πόλεων τὰ τοιαῦτα μᾶλλον θετέον, τῶν εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν συντεινόντων, τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ μετέχον δικαιοσύνης δικαστικῆς· πρὸς δὲ τούτοις, τὸ βουλευόμενον· ὅπερ ἐστὶ συνέσεως πολιτικῆς ἔργον. καὶ ταῦτ' εἴτε κεχωρισμένως ὑπάρχει τισὶν, εἴτε τοῖς αὐτοῖς, οὐθὲν διαφέρει πρὸς τὸν λόγον· καὶ γὰρ ὁπλιτεύειν καὶ γεωργεῖν συμβαίνει τοῖς αὐτοῖς πολλάκις. ὥστε εἴπερ καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα θετέα μόρια τῆς πόλεως, φανερὸν ὅτι τό γε ὁπλιτικὸν ἀναγκαῖόν ἐστι μόριον τῆς πόλεως. ἕβδομον δὲ, τὸ ταῖς οὐσίαις λειτουργοῦν· ὃ καλοῦμεν εὐπόρους. ὄγδοον δὲ, τὸ δημιουργικὸν, καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς λειτουργοῦν· εἴπερ ἄνευ ἀρχόντων ἀδύνατον

δύνατον εἶναι πόλιν. ἀναγκαῖον οὖν εἶναί τινας τοὺς δυναμένους ἄρχειν, καὶ λειτουργοῦντας, ἢ συνεχῶς, ἢ κατὰ μέρος, τῇ πόλει ταύτην τὴν λειτουργίαν. λοιπὰ δὲ περὶ ὧν τυγχάνομεν διωρικότες ἀρτίως, τὸ βουλευόμενον καὶ κρῖνον περὶ τῶν δικαίων τοῖς ἀμφισβητοῦσιν. εἴπερ οὖν ταῦτα δεῖ γενέσθαι ταῖς πόλεσι καὶ καλῶς γίνεσθαι καὶ δικαίως, ἀναγκαῖον καὶ μετέχοντας εἶναί τινας ἀρετῆς τῶν πολιτικῶν. τὰς μὲν οὖν ἀλλὰς δυνάμεις τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν ἐνδέχεσθαι δοκεῖ πολλοῖς, οἷον τοὺς αὐτοὺς εἶναι προπολεμοῦντας, καὶ γεωργοῦντας, καὶ τεχνίτας· ἔτι δὲ τοὺς βουλευομένους τε καὶ κρίνοντας. ἀντιποιοῦνται δὲ καὶ τῆς ἀρετῆς πάντες, καὶ τὰς πλείστας [ἀρχὰς] ἄρχειν οἴονται δύνασθαι· ἀλλὰ πένεσθαι καὶ πλουτεῖν τοὺς αὐτοὺς, ἀδύνατον. διὸ ταῦτα μέρη μάλιστα εἶναι δοκεῖ πόλεως, οἱ εὔποροι, καὶ οἱ ἄποροι. ἔτι δὲ διὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι, τοὺς δὲ πολλοὺς, ταῦτα ἐναντία μέρη φαίνεται τῶν τῆς πόλεως μορίων. ὥστε καὶ τὰς πολιτείας κατὰ τὰς ὑπεροχὰς τούτων καθιστᾶσι· καὶ δύο πολιτεῖαι δοκοῦσιν εἶναι, δημοκρατία, καὶ ὀλιγαρχία. ὅτι μὲν οὖν εἰσι πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τίνας αἰτίας, εἴρηται πρότερον. ὅτι δ' ἐστὶ καὶ δημοκρατίας εἴδη πλείω καὶ ὀλιγαρχίας, λέγωμεν. φανερὸν δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων. εἴδη γὰρ πλείω τοῦ τε δήμου καὶ τῶν λεγομένων γνωρίμων ἐστίν· οἷον, δήμου μὲν εἴδη, ἓν μὲν, οἱ γεωργοί· ἕτερον δὲ, τὸ περὶ τὰς τέχνας· ἄλλο δὲ, τὸ ἀγοραῖον, τὸ περὶ ὠνὴν καὶ πράσιν διατρίβον· ἄλλο δὲ, τὸ περὶ θάλατταν· καὶ τούτου, τὸ μὲν, πολεμικόν· τὸ δὲ, χρηματιστικόν· τὸ δὲ, πορθμευτικόν· τὸ δ', ἁλιευτικόν· πολλαχοῦ γὰρ ἕκαστα τούτων πολύοχλα· οἷον, ἁλιεῖς μὲν ἐν Τάραντι καὶ Βυζαντίῳ, τριηρικὸν δὲ Ἀθήνῃσιν, ἐμπορικὸν δὲ ἐν Αἰγίνῃ καὶ Χίῳ, πορθμευτικὸν ἐν Τενέδῳ· πρὸς δὲ τούτοις, τὸ χερνητικὸν, καὶ τὸ μικρὰν ἔχον οὐσίαν, ὥστε μὴ δύνασθαι σχολάζειν· ἔτι, τὸ μὴ ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν ἐλεύθερον, κἂν εἰ

τι τοιοῦτον ἑτέρου πλήθους εἶδος. τῶν δὲ γνωρίμων, πλοῦτος, εὐγένεια, ἀρετὴ, παιδεία, καὶ τὰ τούτοις [ὅμοια,] λεγόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν διαφοράν. δημοκρατία μὲν οὖν ἐστι, πρώτη μὲν ἡ λεγομένη μάλιστα κατὰ τὸ ἴσον. ἴσον γάρ φησιν ὁ νόμος, ὁ τῆς τοιαύτης δημοκρατίας, τὸ μηδὲν μᾶλλον ὑπάρχειν τοὺς ἀπόρους, ἢ τοὺς εὐπόρους· μηδὲ κυρίους εἶναι ὁποτερουσοῦν, ἀλλ' ὁμοίους ἀμφοτέρους. εἴπερ γὰρ ἐλευθερία μάλιστ' ἐστὶν ἐν δημοκρατίᾳ, καθάπερ ὑπολαμβάνουσί τινες, καὶ ἰσότης, οὕτως ἂν εἴη μάλιστα, κοινωνούντων ἁπάντων μάλιστα τῆς πολιτείας ὁμοίως. ἐπεὶ δὲ πλείων ὁ δῆμος, κύριον δὲ τὸ δόξαν τοῖς πλείοσιν, ἀνάγκη δημοκρατίαν εἶναι ταύτην. ἓν μὲν οὖν εἶδος δημοκρατίας τοῦτο· ἄλλο δὲ, τὸ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τιμημάτων εἶναι βραχέων δὲ τούτων ὄντων· δεῖ δὲ τῷ κτωμένῳ ἐξουσίαν εἶναι μετέχειν, καὶ τὸν ἀποβάλλοντα μὴ μετέχειν. ἕτερον εἶδος δημοκρατίας, τὸ μετέχειν ἅπαντας τοὺς πολίτας, ὅσοι ἀνυπεύθυνοι· ἄρχειν δὲ τὸν νόμον. ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας, τὸ πᾶσι μετεῖναι τῶν ἀρχῶν, ἐὰν μόνον ᾖ πολίτης· ἄρχειν δὲ τὸν νόμον. ἕτερον δ' εἶδος δημοκρατίας, τἄλλα μὲν εἶναι ταὐτά· κύριον δ' εἶναι τὸ πλῆθος, καὶ μὴ τὸν νόμον· τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν τὰ ψηφίσματα κύρια ᾖ, ἀλλὰ μὴ ὁ νόμος. συμβαίνει δὲ τοῦτο, διὰ τοὺς δημαγωγούς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις, οὐ γίνεται δημαγωγὸς, ἀλλ' οἱ βέλτιστοι τῶν πολιτῶν εἰσιν ἐν προεδρίᾳ. ὅπου δ' οἱ νόμοι μή εἰσι κύριοι, ἐν ταῦθα γίνονται δημαγωγοί. μόναρχος γὰρ ὁ δῆμος γίνεται, συνθετος εἷς ἐκ πολλῶν· οἱ γὰρ πολλοὶ κύριοί εἰσιν, οὐχ ὡς ἕκαστος, ἀλλὰ πάντες. Ὅμηρος δὲ ποίαν λέγει οὐκ ἀγαθὸν εἶναι πολυκοιρανίην, πότερον ταύτην, ἢ ὅταν πλείους ὦσιν οἱ ἄρχοντες ὡς ἕκαστος, ἄδηλον. ὁ δ' οὖν τοιοῦτος δῆμος, ἅτε μόναρχος ὤν, ζητεῖ μοναρχεῖν, διὰ τὸ μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ νόμου, καὶ γίνεται δεσποτικός· ὥστε οἱ κόλακες, ἔντιμοι· καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος δῆμος,

μος, ἀνάλογον τῶν μοναρχιῶν τῇ τυραννίδι. διὸ καὶ τὸ ἦθος τὸ αὐτὸ, καὶ ἄμφω δεσποτικὰ τῶν βελτιόνων, καὶ τὰ ψηφίσματα, ὥσπερ ἐκεῖ τὰ ἐπιτάγματα· καὶ ὁ δημαγωγὸς, καὶ ὁ κόλαξ, οἱ αὐτοὶ καὶ ἀνάλογον· καὶ μάλιστα δ' ἑκάτεροι παρ' ἑκατέροις ἰσχύουσιν, οἱ μὲν κόλακες παρὰ τυράννοις, οἱ δὲ δημαγωγοὶ παρὰ τοῖς δήμοις τοῖς τοιούτοις· αἴτιοι δέ εἰσι τοῦ εἶναι τὰ ψηφίσματα κύρια, ἀλλὰ μὴ τοὺς νόμους, οὗτοι, πάντα ἀνάγοντες εἰς τὸν δῆμον. συμβαίνει γὰρ αὐτοῖς γίνεσθαι μεγάλοις, διὰ τὸ, τὸν μὲν δῆμον εἶναι κύριον, τῆς δὲ τοῦ δήμου δόξης, τούτους· πείθεται γὰρ τὸ πλῆθος τούτοις. ἔτι δὲ οἱ ταῖς ἀρχαῖς ἐγκαλοῦντες, τὸν δῆμον φασὶ δεῖν κρίνειν· ὁ δὲ ἀσμένως δέχεται τὴν πρόκλησιν. ὥστε καταλύονται πᾶσαι αἱ ἀρχαί. εὐλόγως δὲ ἂν δόξειεν ἐπιτιμᾶν ὁ φάσκων τὴν τοιαύτην εἶναι δημοκρατίαν, οὐ πολιτείαν. ὅπου γὰρ μὴ νόμοι ἄρχουσιν, οὐκ ἔστι πολιτεία. δεῖ γὰρ τὸν μὲν νόμον ἄρχειν πάντων· τῶν δὲ καθ' ἕκαστα, τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πολιτείαν κρίνειν. ὥστ' εἴπερ ἐστὶ δημοκρατία μία τῶν πολιτειῶν, φανερὸν ὡς ἡ τοιαύτη κατάστασις, ἐν ᾗ ψηφίσμασι πάντα διοικεῖται, οὐδὲ δημοκρατία κυρίως. οὐδὲν γὰρ ἐνδέχεται ψήφισμα εἶναι καθόλου. τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

ε. ¶ Ὀλιγαρχίας δὲ εἴδη, ἓν μὲν, τὸ ἀπὸ τιμημάτων εἶναι τὰς ἀρχὰς τηλικούτων, ὥστε τοὺς ἀπόρους μὴ μετέχειν, πλείους ὄντας· ἐξεῖναι δὲ τῷ κτωμένῳ μετέχειν τῆς πολιτείας. ἄλλο δὲ, ὅταν ἀπὸ τιμημάτων μακρῶν ὦσιν αἱ ἀρχαὶ, καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ τοὺς ἐλείποντας. ἂν μὲν οὖν ἐκ πάντων τούτων τοῦτο ποιῶσι, δοκεῖ τοῦτ' εἶναι μᾶλλον ἀριστοκρατικόν· ἐὰν δὲ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων, ὀλιγαρχικόν. ἕτερον δὲ εἶδος ὀλιγαρχίας, ὅταν παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ. τέταρτον δ', ὅταν ὑπάρχῃ τό τε νῦν λεχθὲν, καὶ ἄρχῃ μὴ ὁ νόμος, ἀλλ' οἱ ἄρχοντες. καὶ ἔστιν ἀντίστροφος αὕτη ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, ὥσπερ ἡ τυ-

ραννὶς ἐν ταῖς μοναρχίαις, καὶ περὶ ἧς τελευταίας εἴπομεν δημοκρατίας ἐν ταῖς δημοκρατίαις· καὶ καλοῦσι δὴ τὴν τοιαύτην ὀλιγαρχίαν, δυναστείαν. ὀλιγαρχίας μὲν οὖν εἴδη τοσαῦτα, καὶ δημοκρατίας. οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν, ὅτι πολλαχοῦ συμβέβηκεν, ὥστε τὴν μὲν πολιτείαν τὴν κατὰ τοὺς νόμους, μὴ δημοτικὴν εἶναι· διὰ δὲ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀγωγὴν, πολιτεύεσθαι δημοτικῶς· ὁμοίως δὲ πάλιν παρ' ἄλλοις, τὴν μὲν κατὰ τοὺς νόμους, εἶναι πολιτείαν δημοτικωτέραν· τῇ δ' ἀγωγῇ καὶ τοῖς ἔθεσιν, ὀλιγαρχεῖσθαι μᾶλλον. συμβαίνει δὲ τοῦτο μάλιστα μετὰ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν. οὐ γὰρ εὐθὺς μεταβαίνουσιν, ἀλλὰ ἀγαπῶσι τὰ πρῶτα, μικρὰ πλεονεκτοῦντες παρ' ἀλλήλων. ὥστε οἱ μὲν νόμοι διαμένουσιν οἱ προϋπάρχοντες· κρατοῦσι δ' οἱ μεταβαλλόντες τὴν πολιτείαν.

5. 6. ¶ Ὅτι δ' ἐστὶ τοσαῦτα εἴδη δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας, ἐξ
VI. αὐτῶν τῶν εἰρημένων φανερόν ἐστιν. ἀνάγκη γὰρ ἢ πάντα τὰ εἰρημένα μέρη τοῦ δήμου κοινωνεῖν τῆς πολιτείας, ἢ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή. ὅταν μὲν οὖν τὸ γεωργικὸν, καὶ τὸ κεκτημένον μετρίαν οὐσίαν, κύριον ᾖ τῆς πολιτείας, πολιτεύονται κατὰ νόμους· ἔχουσι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῆν, οὐ δύνανται δὲ σχολάζειν. ὥστε τὸν νόμον ἐπιστήσαντες, ἐκκλησιάζουσι τὰς ἀναγκαίας ἐκκλησίας· τοῖς δὲ ἄλλοις μετέχειν ἔξεστιν, ὅταν κτήσωνται τὸ τίμημα τὸ διωρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων. [διὸ πᾶσι τοῖς κτωμένοις ἔξεστι μετέχειν.] ὅλως μὲν γὰρ, τὸ μὲν μὴ ἐξεῖναι πᾶσιν, ὀλιγαρχικόν· τὸ δὲ δὴ ἐξεῖναι σχολάζειν, ἀδύνατον, μὴ προσόδων οὐσῶν. τοῦτο μὲν οὖν εἶδος ἓν δημοκρατίας, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας· ἕτερον δὲ εἶδος, διὰ τὴν ἐχομένην αἵρεσιν· ἔστι γὰρ καὶ πᾶσιν ἐξεῖναι τοῖς ἀνυπευθύνοις κατὰ τὸ γένος, μετέχειν μέν τοι δυναμένοις σχολάζειν. διόπερ ἐν τῇ τοιαύτῃ δημοκρατίᾳ οἱ νόμοι ἄρχουσι, διὰ τὸ μὴ εἶναι πρόσοδον. τρίτον δ' εἶδος, τὸ πᾶσιν ἐξεῖναι, ὅσοι ἂν ἐλεύθεροι ὦσι, μετέχειν τῆς πολιτείας· μὴ μέν τοι μετέ-

χειν

χειν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. ὥστ' ἀναγκαῖον καὶ ἐν ταύτῃ ἄρχειν τὸν νόμον. τέταρτον δὲ εἶδος δημοκρατίας, ἡ τελευταία τοῖς χρόνοις ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένη. διὰ γὰρ τὸ μείζους γεγονέναι πολὺ τὰς πόλεις τῶν ἐξ ὑπαρχῆς, καὶ προσόδων ὑπάρχειν εὐπορίας, μετέχουσι μὲν πάντες τῆς πολιτείας, διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλήθους· κοινωνοῦσι δὲ καὶ πολιτεύονται, διὰ τὸ δύνασθαι σχολάζειν καὶ τοὺς ἀπόρους, λαμβάνοντας μισθόν. καὶ μάλιστα δὲ σχολάζει τὸ τοιοῦτον πλῆθος· οὐ γὰρ ἐμποδίζει αὐτοὺς οὐθὲν ἡ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια· τοὺς δὲ πλουσίους ἐμποδίζει. ὥστε πολλάκις οὐ κοινωνοῦσι τῆς ἐκκλησίας, οὔτε τοῦ δικάζειν. διὸ γίνεται τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος κύριον τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐχ οἱ νόμοι. τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διὰ ταύτας τὰς ἀνάγκας ἐστί· τὰ δὲ τῆς ὀλιγαρχίας, ὅταν μὲν πλείους ἔχωσιν οὐσίαν, ἐλάττω δὲ καὶ μὴ πολλὴν λίαν, τὸ τῆς πρώτης ὀλιγαρχίας εἶδός ἐστι· ποιοῦσι γὰρ ἐξουσίαν μετέχειν τῷ κτωμένῳ. καὶ διὰ τὸ, πλῆθος εἶναι τῶν μετεχόντων τοῦ πολιτεύματος, ἀνάγκη μὴ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν νόμον εἶναι κύριον. ὅσῳ γὰρ ἂν πλεῖον ἀπέχωσι τῆς μοναρχίας, καὶ μήτε τοσαύτην ἔχωσιν οὐσίαν, ὥστε σχολάζειν ἀμελοῦντας· μήθ' οὕτως ὀλίγην, ὥστε τρέφεσθαι ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀνάγκη τὸν νόμον ἀξιοῦν αὐτοῖς ἄρχειν, ἀλλὰ μὴ αὐτούς. ἐὰν δὲ δὴ ἐλάττους ὦσιν οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, ἢ οἱ τὸ πρότερον, πλείω δὲ, τὸ τῆς δευτέρας ὀλιγαρχίας γίνεται εἶδος· μᾶλλον γὰρ ἰσχύοντες, πλεονεκτεῖν ἀξιοῦσι. διὸ αὐτοὶ μὲν αἱροῦνται ἐκ τῶν ἀλλῶν τοὺς εἰς τὸ πολίτευμα βαδίζοντας· διὰ δὲ τὸ μή πω οὕτως ἰσχυροὶ εἶναι ὥστ' ἄνευ νόμου ἄρχειν, τὸν νόμον τίθενται τοιοῦτον. ἐὰν δ' ἐπιτείνωσι τῷ ἐλάττονες ὄντες, μείζονας οὐσίας ἔχειν, ἡ τρίτη ἐπίδοσις γίνεται τῆς ὀλιγαρχίας, τὸ δι' αὐτῶν μὲν τὰς ἀρχὰς ἔχειν, κατὰ νόμον δὲ τὴν κελεύοντα τῶν τελευτώντων διαδέχεσθαι τοὺς υἱεῖς. ὅταν δὲ ἤδη πολὺ ὑπερτείνωσι

ταῖς οὐσίαις, καὶ ταῖς πολυφιλίαις, ἐγγὺς ἡ τοιαύτη δυναστεία μοναρχίας ἐστὶ, καὶ κύριοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οὐχ ὁ νόμος· καὶ τὸ τέταρτον εἶδος τῆς ὀλιγαρχίας τοῦτ' ἔστιν, ἀντίστροφον τῷ τελευταίῳ τῆς δημοκρατίας.

ζ. 7. VII. ¶ Ἔτι δ' εἰσὶ δύο πολιτεῖαι παρὰ δημοκρατίαν τε καὶ ὀλιγαρχίαν, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν λέγουσί τε πάντες, καὶ εἴρηται τῶν τεττάρων πολιτειῶν εἶδος ἕν· λέγουσι δὲ τέτταρας, μοναρχίαν, ὀλιγαρχίαν, δημοκρατίαν, τέταρτον δὲ τὴν καλουμένην ἀριστοκρατίαν· πέμπτη δ' ἐστὶν, ἣ προσαγορεύεται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν· πολιτείαν γὰρ καλοῦσιν· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ πολλάκις γίνεσθαι, λανθάνει τοὺς πειρωμένους ἀριθμεῖν τὰ τῶν πολιτειῶν εἴδη· καὶ χρῶνται » ταῖς τέτταρσι μόνον, ὥσπερ Πλάτων ἐν ταῖς πολιτείαις. ἀριστοκρατίαν μὲν οὖν καλῶς ἔχει καλεῖν, περὶ ἧς διήλθομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις· τὴν γὰρ ἐκ τῶν ἀρίστων ἁπλῶς κατ' ἀρετὴν πολιτείαν καὶ μὴ πρὸς ὑπόθεσίν τινα ἀγαθῶν ἀνδρῶν, μόνην δίκαιον προσαγορεύειν ἀριστοκρατίαν. ἐν μόνῃ γὰρ ἁπλῶς ὁ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ πολίτης ἀγαθός ἐστιν· οἱ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἀγαθοὶ, πρὸς τὴν πολιτείαν εἰσὶ τὴν αὐτῶν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰσί τινες, αἳ πρός τε τὰς ὀλιγαρχουμένας ἔχουσι διαφορὰς, καὶ καλοῦνται ἀριστοκρατίαι, καὶ πρὸς τὴν καλουμένην πολιτείαν· ὅπου γε μὴ μόνον πλουτίνδην, ἀλλὰ καὶ ἀριστίνδην αἱροῦνται τὰς ἀρχάς. αὕτη ἡ πολιτεία διαφέρει τε ἀμφοῖν, καὶ ἀριστοκρατικὴ καλεῖται. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μὴ ποιουμέναις κοινὴν ἐπιμέλειαν ἀρετῆς, εἰσὶν ὅμως τινὲς οἱ εὐδοκιμοῦντες, καὶ δοκοῦντες εἶναι ἐπιεικεῖς. ὅπου οὖν ἡ πολιτεία βλέπει εἴς τε πλοῦτον, καὶ ἀρετὴν, καὶ δῆμον, οἷον ἐν Καρχηδόνι, αὕτη ἀριστοκρατική ἐστι· καὶ ἐν αἷς εἰς τὰ δύο μόνον, οἷον ἡ Λακεδαιμονίων εἰς ἀρετήν τε καὶ δῆμον· καὶ ἔστι μίξις τῶν δύο τούτων, δημοκρατίας τε καὶ ἀρετῆς. ἀριστοκρατίας μὲν οὖν

παρὰ

παρὰ τὴν πρώτην τὴν ἀρίστην πολιτείαν, ταῦτα δύο εἴδη· καὶ τρίτον, ὅσαι τῆς καλουμένης πολιτείας ῥέπουσι πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον.

8. η. VIII. ¶ Λοιπὸν δ' ἐστὶν ἡμῖν περί τε τῆς νομιζομένης πολιτείας εἰπεῖν, καὶ περὶ τυραννίδος· ἐτάξαμεν δ' οὕτως, οὐκ οὖσαν οὔτε ταύτην παρέκβασιν, οὔτε τὰς ἄρτι ῥηθείσας ἀριστοκρατίας, ὅτι τὸ μὲν ἀληθὲς, πᾶσαι διημαρτήκασι τῆς ὀρθοτάτης πολιτείας· ἔπειτα καταριθμοῦνται μετὰ τούτων· εἰσί τ' αὐτῶν αὗται παρεκβάσεις, ὥσπερ ἐν τοῖς κατ' ἀρχὴν εἴπομεν. τελευταῖον δὲ περὶ τυραννίδος εὔλογόν ἐστι ποιήσασθαι μνείαν, διὰ τὸ πασῶν ἥκιστα ταύτην εἶναι πολιτείαν, ἡμῖν δὲ τὴν μέθοδον εἶναι περὶ πολιτείας. δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν τέτακται τὸν τρόπον τοῦτον, εἴρηται. νῦν δὲ δεκτέον ἡμῖν περὶ πολιτείας. φανερωτέρα γὰρ ἡ δύναμις αὐτῆς διωρισμένων τῶν περὶ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. ἔστι γὰρ ἡ πολιτεία, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, μίξις ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. εἰώθασι δὲ καλεῖν, τὰς μὲν ἀποκλινούσας ὡς πρὸς τὴν δημοκρατίαν, πολιτείας· τὰς δὲ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν, μᾶλλον ἀριστοκρατίας, διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν παιδείαν καὶ εὐγένειαν τοῖς εὐπορωτέροις. ἔτι δὲ δοκοῦσιν ἔχειν οἱ εὔποροι, ὧν ἕνεκεν οἱ ἀδικοῦντες ἀδικοῦσιν· ὅθεν καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς, καὶ γνωρίμους τούτους προσαγορεύουσιν. ἐπεὶ οὖν ἡ ἀριστοκρατία βούλεται τὴν ὑπεροχὴν ἀπονέμειν τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν, καὶ τὰς ὀλιγαρχίας εἶναί φασιν ἐκ τῶν καλῶν κἀγαθῶν μᾶλλον. δοκεῖ δὲ εἶναι τῶν ἀδυνάτων τὸ μὴ εὐνομεῖσθαι τὴν ἀριστοκρατουμένην πόλιν, ἀλλὰ πονηροκρατουμένην· ὁμοίως δὲ καὶ ἀριστοκρατεῖσθαι τὴν μὴ εὐνομουμένην. οὐκ ἔστι δὲ εὐνομία τὸ εὖ κεῖσθαι τοὺς νόμους, μὴ πείθεσθαι δέ. διὸ μίαν μὲν εὐνομίαν ὑποληπτέον εἶναι, τὸ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις νόμοις· ἑτέραν δὲ, τὸ καλῶς κεῖσθαι τοὺς νόμους,

οἷς ἐμμένουσιν· ἔστι γὰρ πείθεσθαι καὶ κακῶς κειμένοις. τοῦτο δὲ ἐνδέχεται διχῶς· ἢ γὰρ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐνδεχομένων αὐτοῖς, ἢ τοῖς ἁπλῶς ἀρίστοις. δοκεῖ δὲ ἀριστοκρατία μὲν εἶναι μάλιστα, ὃ τὰς τιμὰς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν· ἀριστοκρατίας μὲν γὰρ ὅρος, ἀρετή· ὀλιγαρχίας δὲ, πλοῦτος· δήμου δ', ἐλευθερία· ὃ δ' ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσιν, ἐν πάσαις ὑπάρχει· καὶ γὰρ ἐν ὀλιγαρχίᾳ, καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ, καὶ ἐν δήμοις, ὅ τι ἂν δόξῃ τῷ πλείονι μέρει τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας, τοῦτ' ἔστι κύριον. ἐν μὲν οὖν ταῖς πλείσταις πόλεσι ὃ τῆς πολιτείας εἶδος καλεῖται· μόνον γὰρ ἡ μίξις στοχάζεται τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πλούτου καὶ ἐλευθερίας· σχεδὸν γὰρ παρὰ τοῖς πλείστοις οἱ εὔποροι τῶν καλῶν κἀγαθῶν δοκοῦσι κατέχειν χώραν. ἐπεὶ δὲ τρία ἐστὶ τὰ ἀμφισβητούντα τῆς ἰσότητος τῆς πολιτείας, ἐλευθερία, πλοῦτος, ἀρετή· ὃ γὰρ τέταρτον, ὃ καλοῦσιν εὐγένειαν, ἀκολουθεῖ τοῖς δυσίν· ἡ γὰρ εὐγένεια, ἐστὶν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή· φανερὸν ὅτι τὴν μὲν τοῖν δυοῖν μίξιν, τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πολιτείαν λεκτέον, τὴν δὲ τῶν τριῶν, ἀριστοκρατίαν μάλιστα τῶν ἄλλων, παρὰ τὴν ἀληθινὴν καὶ πρώτην. ὅτι μὲν οὖν ἐστι καὶ ἕτερα πολιτείας εἴδη παρὰ μοναρχίαν τε, καὶ δημοκρατίαν, καὶ ὀλιγαρχίαν, εἴρηται· καὶ ποῖα ταῦτα, καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων, αἵ τ' ἀριστοκρατίαι, καὶ αἱ πολιτεῖαι, τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ ὅτι οὐ πόρρω αὗται ἀλλήλων, φανερόν.

θ. 9. ¶ Τίνα δὲ τρόπον γίνεται παρὰ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν ἡ
IX. καλουμένη πολιτεία, καὶ πῶς αὐτὴν δεῖ καθιστάναι, λέγωμεν ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις. ἅμα δὲ δῆλον ἔσται καὶ οἷς ὁρίζονται τὴν δημοκρατίαν, καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν· ληπτέον γὰρ τὴν τούτων διαίρεσιν. εἶτα ἐκ τούτων ἀφ' ἑκατέρας ὥσπερ σύμβολον λαμβάνοντας, συνθετέον. εἰσὶ δὲ [οἱ] ὅροι τρεῖς τῆς συνθέσεως καὶ μίξεως. ἢ γὰρ

γὰρ ἀμφότερα ληπτέον, ὧν ἑκάτεραι νομοθετοῦσιν, οἷον περὶ τοῦ δικάζειν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς δ' ἀπόροις, οὐδένα μισθόν· ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, τοῖς μὲν ἀπόροις, μισθόν· τοῖς δ' εὐπόροις, οὐδεμίαν ζημίαν. κοινὸν δὲ καὶ μέσον τούτων, ἀμφότερα ταῦτα· διὸ καὶ πολιτικόν· μέμικται γὰρ ἐξ ἀμφοῖν. εἷς μὲν οὖν οὗτος τοῦ συνδυασμοῦ τρόπος· ἕτερος δὲ, ὃ μέσον λαμβάνειν ὧν ἑκάτεροι τάττουσιν· οἷον ἐκκλησιάζειν, οἱ μὲν, ἀπὸ τιμήματος οὐθενὸς, ἢ μικροῦ πάμπαν· οἱ δ', ἀπὸ μακροῦ τιμήματος. κοινὸν δέ γε οὐδέτερον, ἀλλὰ ὃ μέσον ἑκατέρου τιμήματος τούτων. τρίτον δ', ἐκ δυοῖν ταγμάτοιν· τὰ μὲν ἐκ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ νόμου, τὰ δ' ἐκ τοῦ δημοκρατικοῦ. λέγω δ' οἷον, δοκεῖ δημοκρατικὸν μὲν εἶναι, ὃ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχὰς, ὃ δ' αἱρετὰς, ὀλιγαρχικόν· καὶ δημοκρατικὸν μὲν, ὃ μὴ ἀπὸ τιμήματος· ὀλιγαρχικὸν δὲ, ὃ ἀπὸ τιμήματος. ἀριστοκρατικὸν τοίνυν καὶ πολιτικὸν, ὃ ἐξ ἑκατέρας ἑκάτερον λαβεῖν· ἐκ μὲν τῆς ὀλιγαρχίας, ὃ αἱρετὰς ποιεῖν τὰς ἀρχάς· ἐκ δὲ τῆς δημοκρατίας, ὃ μὴ ἀπὸ τιμήματος. ὁ μὲν οὖν τρόπος τῆς μίξεως οὗτος. τοῦ δ' εὖ μεμίχθαι δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν, δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν. δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο πάσχουσιν οἱ λέγοντες, διὰ τὸ μεμίχθαι καλῶς. πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ ὃ μέσον. ἐμφαίνεται γὰρ ἑκάτερον ἐν αὐτῷ τῶν ἄκρων· ὅπερ συμβαίνει περὶ τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν. πολλοὶ γὰρ ἐγχειροῦσι λέγειν ὡς δημοκρατίας οὔσης. διὰ τὸ δημοκρατικὰ πολλὰ τὴν τάξιν ἔχειν· οἷον, πρῶτον ὃ περὶ τὴν τροφὴν τῶν παίδων· ὁμοίως γὰρ οἱ τῶν πλουσίων τρέφονται τοῖς τῶν πενήτων, καὶ παιδεύονται τὸν τρόπον τοῦτον, ὃν ἂν δύναιντο καὶ τῶν πενήτων οἱ παῖδες. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐχομένης ἡλικίας, καὶ ὅταν ἄνδρες γένωνται, τὸν αὐτὸν τρόπον. οὐθὲν γὰρ ἄδηλος ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης. οὕτω τὰ περὶ

τῷ ἐφ' ὧ ταὐτὰ πᾶσιν ἐν τοῖς συσπτίοις· καὶ τὴν ἐναντίαν οἱ πλέ-
στοι δι' αὐτήν, οἵαν αὖ τις δύναιτο καὶ δύναται δυνατὸ, καὶ τῶν πενή-
των ὄχλησιν. ἔπι τῶν δύο δὴ τὰς μεγίστας ἀρχὰς, τὸ μὴ αἱρεῖσθαι τοὺς
πλήμον, τοὺς δὲ μετέχειν· τὸς μὲν γὰρ γένους αἱρετοὺς, τοὺς δὲ ἐφορεί-
ας μετέχειν. οἱ δὲ, ὀλιγαρχίαν, ἀφ' ὧ πολλὰ ἔχειν ὀλιγαρ- 5
χικά· οἷ δ' πάσας αἱρετὰς εἶναι), καὶ μηδεμίαν κληρωτὴν· καὶ ὀλί-
γους εἶναι κυρίους θανάτου καὶ φυγῆς, καὶ δήμα ταὐτὰ πολλά. δεῖ
δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ μεμιγμένῃ καλῶς, ἀμφότερα δοκεῖν εἶναι, καὶ
μηδέτερον· καὶ σώζεσθαι δι' αὐτῆς, καὶ μὴ ἔξωθεν· καὶ δι' αὐτῆς, μὴ
τῶν πλείους ἔξωθεν εἶναι) τὸς βουλομένους. εἴη γὰρ ἂν καὶ πονηρὰ πο- 10
λιτεία τοῦθ' ὑπάρχον· ἀλλὰ τῷ μηδ' ἂν βούλεσθαι πολιτείαν
ἑτέραν μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μείων ὅλως. τίνα μὲν οὖν τρό-
πον δεῖ καθίστασθαι τὴν πολιτείαν, ὁμοίως ἢ καὶ τὰς ὀνομαζομένας
ἀριστοκρατίας, νῦν εἴρηται.

1.10 Περὶ δὲ τυραννίδος ἐῶ ἡμῖν λοιπὸν εἰπεῖν· οὐχ ὡς ἀνάσης πο- 15
X. λυλογίας τοῦ αὐτὴν, ἀλλ' ὅπως λάβῃ τὸ μεθόδου τὸ μέρος· ἐπεὶ
δὴ καὶ ταύτην τίθεμεν τῶν πολιτειῶν τι μέρος. τοῦ μὲν οὖν βασι-
λείας διωρίσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις, ἐν οἷς τοῦ τὰ μάλι-
στα λεγομένης βασιλείας ἐποιούμεθα τὴν σκέψιν, πότερον ἀσύμ-
φορον, ἢ συμφέρει ταῖς πόλεσι· καὶ τίνα, καὶ πόθεν δεῖ καθίστασθαι, καὶ 20
πῶς. τυραννίδος δ' εἴδη δύο μὲν διείλομεν, ἐν οἷς τοῦ βασιλείας
ἐπεσκοποῦμεν, ἀφ' ὧ τὴν δύναμιν ἐπαλλάττει πως αὐτῶν, καὶ
τοῦτο τὴν βασιλείαν, ἀφ' ὧ κατὰ νόμον εἶναι) ἀμφοτέρας ταύτας
τὰς ἀρχάς· ἔν τε γὰρ τῶν βαρβάρων τισὶν αἱροῦνται αὐτοκράτο-
ρας μοναρχοὺς· καὶ τὸ παλαιὸν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐγίγνοντό 25
τινες μόναρχοι τὸν τρόπον τοῦτον, οὓς ἐπαίνου αἰσυμνήτας. ἔχουσι
δέ τινας τοῦτο ἀλλήλας αὗται ἀφορεάς. ἦσαν δ' ἀφ' μὲν τὸ
κατὰ νόμον, βασιλικαὶ, καὶ ἀφ' ὧ μοναρχεῖν ἑκόντων· τυραννικαὶ δὲ,

ἀφ'

ἀφ' ὧ δεσποτικῶς ἄρχειν [καὶ] κατὰ τὴν αὐτῶν γνώμην. τρίτον δὲ
εἶδος τυραννίδος, ἣν μάλιστ' εἶναι δοκῇ τυραννὶς, αὐτοτροφος ὅσα
τῇ βασιλείᾳ. τοιαύτην δ' ἀναγκαῖον εἶναι) τυραννίδα τὴν μοναρχίαν,
ἥτις αἱρετὸ γένος ἄρχει τῶν ὁμοίων, καὶ βελτιόνων πρὸς τοὺς
φαύλους ἀρχὴ τοῦ ὁμοίων, καὶ βελτιόνων πρὸς τοὺς
τὸ συμφέρον, ἀλλὰ μὴ τοὺς τὸ τῶν ἀρχομένων.
διόπερ ἀκούσιοι. ἑκοῦσι γὰρ ἐκὼν ὑπομένει τῶν ἐλευθέρων τὴν τοι-
αύτην ἀρχήν. τυραννίδος μὲν οὖν εἴδη τοσαῦτα, καὶ τοσαῦτα,
διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας.

11. ¶ Τίς δ' ἀείστη πολιτεία, καὶ τίς ἄειστος βίος τοῖς πλείστοις πό- ια.
λεσι, καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων· μήτε πρὸς ἀρετὴν συγ- XI.
κρίνοντες, τὴν ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας· μήτε πρὸς παιδείαν, ἃ φύσεως
δεῖται καὶ χορηγίας τυχηρᾶς· μήτε πρὸς πολιτείαν τὴν κατ' εὐ-
χὴν συνορῶντες, ἀλλὰ βίον τε τὸν τοῖς πλείστοις κοινωνῆσαι δυνα-
τὸν, καὶ πολιτείαν ἧς τὰς πλείστας πόλεις ἐνδέχεται μετασχεῖν. καὶ
δὲ καλοῦσιν ἀριστοκρατίας, πρὸς ὧν νῦν εἴπομεν, τὰς μὲν ἐξω-
τέρω πίπτουσι τῆς πλείστας τῶν πόλεων, τὰς δὲ γειτνιώσι τῇ κα-
λουμένῃ πολιτείᾳ. διὸ πρὸς ἀμφοῖν, ὡς μιᾶς, λεκτέον. ἡ δὲ δὴ
κρίσις πρὸς ἀπάντων τούτων, ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐστίν. εἰ γὰρ
καλῶς ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται, ὃ τὸν εὐδαίμονα βίον εἶναι) τὸν κατ' «
ἀρετὴν ἀνεμπόδιστον· μεσότης δὲ τὶς ἀρετή· τὸν μέσον ἀναγ- «
καῖον εἶναι) βίον βέλτιστον, τὴν ἑκάστοις ἐνδεχομένης τυχεῖν μεσότητος·
τοῖς δὲ αὐτοῖς τούτοις ὅροις ἀναγκαῖον εἶναι) καὶ πόλεως ἀρετὴ καὶ κα-
κίας, καὶ πολιτείας. ἡ γὰρ πολιτεία βίος τίς ἐστι πόλεως. ἐν ἁπά-
σαις δὴ ταῖς πόλεσίν ἐστι τρία μέρη τῆς πόλεως· οἱ μὲν, εὐπορεῖ σφό-
δρα· οἱ δ', ἀπορεῖ σφόδρα· οἱ δὲ τρίτοι, οἱ μέσοι τούτων. ἐπεὶ τοίνυν
ὁμολογεῖται τὸ μέτριον ἄριστον, καὶ τὸ μέσον, φανερὸν ὅτι καὶ τῶν
εὐτυχημάτων ἡ κτῆσις ἡ μέση, βέλτιστη πάντων· ῥᾴστη γὰρ τῷ λό-
γῳ πειθαρχεῖν. ὑπερκαλεῖ δὲ, ἢ ὑπερίσχυσιν, ἢ ὑπερδυνῆ, ἢ

ὑπερπλούσιον· ἢ τἀναντία τούτοις, ὑπέρπτωχον, ἢ ὑπερασθενῆ, καὶ σφόδρα ἄτιμον, χαλεπὸν τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖν. γίγνονται γὰρ, οἱ μὲν, ὑβρισταὶ, καὶ μεγαλοπόνηροι μᾶλλον· οἱ δὲ, κακοῦργοι, καὶ μικροπόνηροι λίαν. τῶν δ' ἀδικημάτων τὰ μὲν γίγνεται δι' ὕβριν, τὰ δὲ διὰ κακουργίαν. ἔτι δ' ἥκισθ' οὗτοι φυλαρχοῦσι καὶ βουλαρχοῦσι. ταῦτα δ' ἀμφότερα βλαβερὰ ταῖς πόλεσι. πρὸς δὲ τούτοις, οἱ μὲν ἐν ὑπεροχαῖς εὐτυχημάτων ὄντες, ἰσχύος, καὶ πλούτου, καὶ φίλων, καὶ τῶν ἀνάλων τῶν τοιούτων, ἄρχεσθαι οὔτε βούλονται, οὔτε ἐπίστανται· καὶ τοῦτ' εὐθὺς οἴκοθεν ὑπάρχει παισὶν οὖσι· διὰ γὰρ τὴν τρυφὴν οὐδ' ἐν τοῖς διδασκάλοις ἄρχεσθαι σύνηθες αὐτοῖς· οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐν ἐνδείᾳ τούτων, ταπεινοὶ λίαν. ὥστε οἱ μὲν, ἄρχειν οὐκ ἐπίστανται, ἀλλ' ἄρχεσθαι δουλικὴν ἀρχήν· οἱ δ', ἄρχεσθαι μὲν οὐδεμιᾷ ἀρχῇ, ἄρχειν δὲ δεσποτικὴν ἀρχήν. γίνεται οὖν δούλων καὶ δεσποτῶν πόλις, ἀλλ' οὐκ ἐλευθέρων· καὶ τῶν μὲν φθονούντων, τῶν δὲ καταφρονούντων· ἃ πλεῖστον ἀπέχει φιλίας καὶ κοινωνίας πολιτικῆς. ἡ γὰρ κοινωνία, φιλικόν· οὐδὲ γὰρ ὁδοῦ βούλονται κοινωνεῖν τοῖς ἐχθροῖς. βούλεται δέ γε ἡ πόλις ἐξ ἴσων εἶναι καὶ ὁμοίων ὅτι μάλιστα. τοῦτο δ' ὑπάρχει μάλιστα τοῖς μέσοις. ὥστ' ἀναγκαῖον ἄριστα πολιτεύεσθαι ταύτην τὴν πόλιν ἐστὶν, ἐξ ὧν φαμὲν φύσει τὴν σύστασιν εἶναι τῆς πόλεως. καὶ σώζονται δ' ἐν ταῖς πόλεσιν οὗτοι μάλιστα τῶν πολιτῶν. οὔτε γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων, ὥσπερ οἱ πένητες, ἐπιθυμοῦσιν· οὔτε τῆς τούτων ἕτεροι, καθάπερ τῆς τῶν πλουσίων οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσι. καὶ διὰ τὸ μήτ' ἐπιβουλεύεσθαι μήτ' ἐπιβουλεύειν, ἀκινδύνως διάγουσι. διὰ τοῦτο καλῶς ἤυξατο Φωκυλίδης·

»Πολλὰ μέσοισιν ἄριστα· μέσος θέλω ἐν πόλει εἶναι.

δῆλον ἄρα ὅτι καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτικὴ ἀρίστη, ἡ διὰ τῶν μέσων· καὶ τὰς τοιαύτας ἐνδέχεται εὖ πολιτεύεσθαι πόλεις, ἐν αἷς δὴ πολὺ

λὺ τὸ μέσον, καὶ κρεῖττον, μάλιστα μὲν ἀμφοῖν· εἰ δὲ μὴ, θατέρου μέρους. προστιθέμενον γὰρ, ποιεῖ ῥοπὴν, καὶ κωλύει γίνεσθαι τὰς ἐναντίας ὑπερβολάς. διόπερ εὐτυχία μεγίστη τοὺς πολιτευομένους οὐσίαν ἔχειν μέσην καὶ ἱκανήν. ὡς ὅπου οἱ μὲν πολλὰ σφόδρα κέκτηνται, οἱ δὲ μηθὲν, ἢ δῆμος ἔσχατος γίγνεται, ἢ ὀλιγαρχία ἄκρατος, ἢ τυραννὶς, δι' ἀμφοτέρας τὰς ὑπερβολάς. καὶ γὰρ ἐκ δημοκρατίας τῆς νεανικωτάτης, καὶ ἐξ ὀλιγαρχίας, γίνεται τυραννίς· ἐκ δὲ τῶν μέσων καὶ τῶν σύνεγγυς, πολὺ ἧττον. τὴν δ' αἰτίαν ὕστερον, ἐν τοῖς περὶ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν, ἐροῦμεν. ὅτι δ' ἡ μέση βελτίστη, φανερόν· μόνη γὰρ ἀστασίαστος· ὅπου γὰρ πολὺ τὸ διὰ μέσου, ἥκιστα στάσεις καὶ διαστάσεις γίγνονται τῶν πολιτειῶν. καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις ἀστασιαστότεραι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὅτι πολὺ τὸ μέσον· ἐν δὲ ταῖς μικραῖς, ῥᾴδιόν τε διαλαβεῖν εἰς δύο πάντας, ὥστε μηθὲν καταλιπεῖν μέσον. καὶ πάντες σχεδὸν ἄποροι, ἢ εὔποροί εἰσι. καὶ αἱ δημοκρατίαι δὲ ἀσφαλέστεραι τῶν ὀλιγαρχιῶν εἰσι καὶ πολυχρονιώτεραι, διὰ τοὺς μέσους· πλείους τε γάρ εἰσι, καὶ μᾶλλον μετέχουσι τῶν τιμῶν ἐν ταῖς δημοκρατίαις, ἢ ταῖς ὀλιγαρχίαις· ἐπεὶ ὅταν ἄνευ τούτων τῷ πλήθει ὑπερτείνωσιν οἱ ἄποροι, κακοπραγία γίνεται, καὶ ἀπόλλυνται ταχέως. σημεῖον δὲ δεῖ νομίζειν, καὶ τὸ τοὺς βελτίστους νομοθέτας εἶναι τῶν μέσων πολιτῶν. Σόλων τε γὰρ ἦν τούτων· δηλοῖ δ' ἐκ τῆς ποιήσεως· καὶ Λυκοῦργος· οὐ γὰρ ἦν βασιλεύς· καὶ Χαρώνδας, καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνάλων. φανερὸν δ' ἐκ τούτων, καὶ διότι αἱ πλεῖσται πολιτεῖαι, αἱ μὲν δημοκρατικαί εἰσιν, αἱ δ' ὀλιγαρχικαί· διὰ γὰρ τὸ ἐν ταύταις πολλάκις ὀλίγον εἶναι τὸ μέσον, αἰεὶ, ὁπότεροι ἂν ὑπερέχωσιν, εἴθ' οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, εἴθ' ὁ δῆμος, οἱ τὸ μέσον ἐκβαίνοντες, καθ' αὑτοὺς ἄγουσι τὴν πολιτείαν. ὥστε ἢ δῆμος γίγνεται, ἢ ὀλιγαρχία. πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὸ στάσεις γίνεσθαι καὶ μάχας

πρὸς ἀλλήλους τῷ δήμῳ, καὶ τοῖς εὐπόροις, ὁποτέροις ἂν μᾶλλον συμβῇ κρατῆσαι τῶν ἐναντίων, οὐ καθιστᾶσι κοινὴν πολιτείαν, οὐδ' ἴσην· ἀλλὰ τῆς νίκης ἆθλον τὴν ὑπεροχὴν τῆς πολιτείας λαμβάνουσι· καὶ οἱ μὲν δημοκρατίαν, οἱ δ' ὀλιγαρχίαν ποιοῦσιν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίᾳ γενομένων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὴν παρ' αὐτοῖς ἑκάτεροι πολιτείαν ἀποβλέποντες, οἱ μὲν δημοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσι καθίστασαν, οἱ δ' ὀλιγαρχίας· οὐ πρὸς τὸ τῶν πόλεων συμφέρον σκοποῦντες, ἀλλὰ πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῶν. ὥστε διὰ ταύτας τὰς αἰτίας, ἢ μηδέποτε τὴν μέσην γίνεσθαι πολιτείαν, ἢ ὀλιγάκις καὶ παρ' ὀλίγοις. εἷς γὰρ ἀνὴρ συνεπείσθη μόνος τῶν πρότερον ἐφ' ἡγεμονίᾳ γενομένων, ταύτην ἀποδοῦναι τὴν τάξιν. ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθος καθέστηκε, μηδὲ βούλεσθαι τὸ ἴσον, ἀλλ' ἢ ἀρχὴν ζητεῖν, ἢ κρατουμένους ὑπομένειν. τίς μὲν οὖν ἀρίστη πολιτεία, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, ἐκ τούτων φανερόν. τῶν δ' ἄλλων πολιτειῶν, ἐπεὶ πλείους δημοκρατίας, καὶ πλείους ὀλιγαρχίας φαμὲν εἶναι, ποίαν πρώτην θετέον, καὶ δευτέραν, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐχομένην, τῷ τὴν μὲν εἶναι βελτίω, τὴν δὲ χείρω, διωρισμένης τῆς ἀρίστης, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. δεῖ γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι βελτίω, τὴν εὐτύτατα ταύτης· χείρω δὲ, τὴν ἀφεστηκυῖαν τοῦ μέσου πλεῖον· ἂν μὴ πρὸς ὑπόθεσιν κρίνῃ τις. λέγω δὲ τὸ πρὸς ὑπόθεσιν, ὅτι πολλάκις οὔσης ἄλλης πολιτείας αἱρετωτέρας, ἐνίοις οὐθὲν κωλύσει συμφέρειν ἑτέραν μᾶλλον εἶναι πολιτείαν.

ιβ. 12. ¶ Τίς δὲ πολιτεία τίσι, καὶ ποία συμφέρει ποίοις, ἐχόμενόν ἐστι τῶν
XII. εἰρημένων διελθεῖν. ληπτέον δὴ πρῶτον περὶ πασῶν καθόλου, ταὐτόν· δεῖ γὰρ κρεῖττον εἶναι τὸ βουλόμενον μέρος τῆς πόλεως, τοῦ μὴ βουλομένου, μένειν τὴν πολιτείαν. ἔστι δὲ πᾶσα πόλις ἔκ τε τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ. λέγω δὲ ποιὸν μὲν, ἐλευθερίαν, πλοῦτον, παιδείαν, εὐγένειαν

γένειαν· ποσὸν δὲ, τὴν τοῦ πλήθους ὑπεροχήν. ἐνδέχεται δὲ, τὸ μὲν ποιὸν ὑπάρχειν ἑτέρῳ μέρει τῆς πόλεως, ἐξ ὧν συνέστηκε μερῶν ἡ πόλις· ἄλλῳ δὲ μέρει τὸ ποσὸν, οἷον πλείους τὸν ἀριθμὸν εἶναι τῶν γενναίων τοὺς ἀγεννεῖς ἢ τῶν πλουσίων τοὺς ἀπόρους· μὴ μέν τοι τοσοῦτον ὑπερέχειν τῷ ποσῷ, ὅσον λείπεσθαι τῷ ποιῷ. διὰ ταῦτα πρὸς ἄλληλα συγκριτέον. ὅπου μὲν οὖν ὑπερέχει τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος τὴν εἰρημένην ἀναλογίαν, ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι δημοκρατίαν. [εἴπερ γὰρ γεωργοὶ ὑπερέχουσι, γίνεται γεωργῶν δημοκρατία·] καὶ ἕκαστον εἶδος δημοκρατίας, κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ δήμου ἑκάστου· οἷον, ἐὰν μὲν τὸ τῶν γεωργῶν ὑπερτείνῃ πλῆθος, τὴν πρώτην δημοκρατίαν· ἐὰν δὲ τὸ τῶν βαναύσων καὶ μισθαρνούντων, τὴν τελευταίαν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας τὰς μεταξὺ τούτων. ὅπου δὲ τὸ τῶν εὐπόρων καὶ γνωρίμων μᾶλλον ὑπερτείνει τῷ ποιῷ, ἢ λείπεται τῷ ποσῷ, ἐνταῦθα δὲ ὀλιγαρχίαν, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας τὴν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον εἶδος, κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πλήθους. δεῖ δ' ἀεὶ τὸν νομοθέτην ἐν τῇ πολιτείᾳ προσλαμβάνειν τοὺς μέσους. ἄν τε γὰρ ὀλιγαρχικοὺς τοὺς νόμους τιθῇ, στοχάζεσθαι χρὴ τῶν μέσων· ἐάν τε δημοκρατικοὺς, προσάγεσθαι τοῖς νόμοις τούτους. ὅπου δὲ τὸ τῶν μέσων ὑπερτείνει πλῆθος, ἢ συναμφοτέρων τῶν ἄκρων, ἢ καὶ θατέρου μόνον, ἐνταῦθ' ἐνδέχεται πολιτείαν εἶναι μόνιμον. οὐθὲν γὰρ φοβερὸν, μή ποτε συμφωνήσωσιν οἱ πλούσιοι τοῖς πένησιν ἐπὶ τούτους. οὐδέποτε γὰρ ἄτεροι βουλήσονται δουλεύειν τοῖς ἑτέροις. κοινοτέραν δ' ἂν ζητῶσιν, οὐδὲ μίαν εὑρήσουσιν ἄλλην ταύτης. ἐν μέρει γὰρ ἄρχειν οὐκ ἂν ὑπομείνειαν, διὰ τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους. πανταχοῦ δὲ πιστότατος ὁ διαιτητής· διαιτητὴς δ', ὁ μέσος. ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον ἡ πολιτεία μιχθῇ, τοσούτῳ μονιμωτέρα. διαμφιστάνουσι δὲ πολλοὶ καὶ τῶν τὰς ἀριστοκρατικὰς βουλομένων ποιεῖν πολιτείας, οὐ μόνον ἐν τῷ πλεῖον

νέμειν τοῖς ὑπόροις, ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ συλλαχρύεσθαι τὸν δῆμον. ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν ψευδῶν ἀγαθῶν, δῆλον ἐνταῦθα συμβῆναι κακόν. αἱ γὰρ πλεονεξίαι τῶν πλουσίων, ἀπολλύουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν, ἢ αἱ τοῦ δήμου.

ιγ. 13. ¶ Ἔστι δ' ὅσα τοῦ φάσεως χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται

XIII. τοῦ τὸν δῆμον, πέντε τὸν ἀριθμόν· οἷον ἐκκλησίαν, οἷον ἀρχάς, οἷον δικαστήρια, οἷον ὅπλισιν, οἷον γυμνασίαν. οἷον ἐκκλησίαν μὲν, ὃ ἐξεῖναι ἐκκλησιάζειν πᾶσι· ζημίαν ἐπιθεῖναι τοῖς ὑπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν· ἢ μόνοις, ἢ μείζω πολλῷ. οἷον δ' ἀρχάς, ὃ τοῖς μὲν ἔχουσι τίμημα, μὴ ἐξεῖναι ἐξόμνυσθαι· τοῖς δ' ἀπόροις ἐξεῖναι. καὶ οἷον τὰ δικαστήρια, τοῖς μὲν ὑπόροις ἐπὶ ζημίαν, ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς δ' ἀπόροις, ἀδέκαστον· ἢ τοῖς μὲν μεγάλων, τοῖς δὲ μικρῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς Χαρώνδου νόμοις. ἐνίοις δ' ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀποχειροτονήσασι, ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν· ἐὰν δ' ἀποχειροτονήσωσι, μήτε ἐκκλησιάζωσι, μήτε δικάζωσιν, ἐπιθεῖναι μεγάλην ζημίαν τοῖς· ἵνα ἀφὶ μὲν τὴν ζημίαν, φεύγωσι δὲ ἀποχειροτονεῖν· ἀφὶ δ' ὃ μὴ ἀποχειροτονεῖν, μὴ δικάζωσι, μηδ' ἐκκλησιάζωσι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ οἷον τὰ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τὸ γυμνάζεσθαι νομοθετοῦσι. τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις ἔξεστι μὴ κεκτῆσθαι, τοῖς δ' ὑπόροις, ἐπιζήμιον μὴ κεκτημένοις. καὶ μὴ γυμνάζων), τοῖς μὲν εὐδεμία ζημία· τοῖς δ' ὑπόροις, ἐπιζήμιον· ὅπως οἱ μὲν, ἀφὶ τὴν ζημίαν, μετέχωσιν· οἱ δὲ, ἀφὶ ὃ μὴ φοβῆται, μὴ μετέχωσι. ταῦτα μὲν οὖν ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας. ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, οἷον ταῦτ' ἀντισοφίζονται. τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις μισθὸν ποιοῦσιν, ἐκκλησιάζοισι καὶ δικάζοισι· τοῖς δ' ὑπόροις εὐδεμίαν τάττουσι ζημίαν. ὥστε φανερὸν ὅτι εἴ τις βούλοιτο μιγνύειν δικαίως, δεῖ τὰ παρ' ἑκατέροις σωθῆναι, καὶ τοῖς μὲν μισθὸν ποιεῖν, τοῖς δὲ ζημίαν.

μίαν. ὅταν γὰρ ἀμφοτέροις ἀπόντες ἐκείνως δὲ ἡ πολιτεία γίνεται τῶν ἑτέρων μόνον. δεῖ δὲ τὴν πολιτείαν, εἶναι μὴ ἐκ τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων μόνον· ὃ ἐστὶ τιμήματος ὁ πλῆθος, ἁπλῶς μὲν ἐισαμβύες οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τοσοῦτον ὑπάρξαι· ἀλλὰ σκεψαμβύες ὅ, ποῖον ὑπερβάλῃ μακρότατον· ὥστε τὸς μετέχοντας τῆς πολιτείας εἶναι πλείους τῶν μὴ μετεχόντων, τοῦτο ποιῆσαι. ἐθέλουσι γὰρ οἱ πένητες καὶ μὴ μετέχοντες τῶν τιμῶν, ἡσυχίαν ἄγειν, ἐὰν μὴ ὑβρίζηται τις αὐτοῖς· μήτε ἀφαιρῆταί μηδὲν τῆς οὐσίας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ῥᾴδιον. ὃ γὰρ ἀεὶ συμβαίνει χαλεπαίνειν τοῖς μετέχουσι τοῦ πολιτεύματος. καὶ εἰώθασι ὀλίγοι, ὅταν πόλεμος ᾖ, σκήψεις, ἂν μὴ λαμβάνωσι σχολὴν, ἀπορεῖν δὲ ὧσιν· ἐὰν δὲ ποιήσῃ τις σχολὴν, βούλονται πολεμεῖν. ἔστι δὲ καὶ ἡ πολιτεία παρ' ἐνίοις, οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁπλιτευόντων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡπλιτευκότων. ἐν Μαλιεῦσι δὲ, ἡ μὲν πολιτεία ἐκ τούτων· τὰς δ' ἀρχὰς ἡροῦντο ἐκ τῶν στρατευομένων. καὶ ἡ πρόσθεν δὲ πολιτεία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο μετὰ τὰς βασιλείας, ἐκ τῶν πολεμούντων· ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς, ἐκ τῶν ἱππέων· τὸ γὰρ ἰσχυρὸν καὶ τὸ χρήσιμον ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ὁ πόλεμος εἶχεν· ἄνευ μὲν γὰρ συντάξεως ἄχρηστον ὁ ὁπλιτικόν. αἱ δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐμπειρίαι καὶ τάξις, ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐκ ὑπῆρχον. ὥστε ἐν τοῖς ἱππεῦσιν εἶναι τὸ ἰσχυρόν. αὐξανομένων δὲ τῶν πόλεων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχυόντων μᾶλλον, πλείους μετεῖχον τῆς πολιτείας. διόπερ ἀς νῦν καλοῦμεν πολιτείας, οἱ πρότερον ἐκάλουν δημοκρατίας. ἦσαν δὲ αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι ἁπάσαι ὀλιγαρχικαί· καὶ βασιλικαί· δι' ὀλιγανθρωπίαν γὰρ οὐκ εἶχον πολὺ τὸ μέσον. ὥστ' ὀλίγοι ὄντες τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὴν συνταξιν μᾶλλον ὑπέμενον τὰς ἀρχὰς ἠθροῦντο ἐκ τῶν στρατιωτικῶν. καὶ ἡ πρώτη δὲ πολιτεία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο μετὰ τὰς βασιλείας, ἐκ τῶν πολεμούντων· ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς, ἐκ τῶν ἱππέων· τὸ γὰρ ἰσχυρὸν καὶ τὸ χρήσιμον ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ὁ πόλεμος εἶχεν· ἄνευ μὲν γὰρ συντάξεως ἄχρηστον ὁ ὁπλιτικόν. αἱ δὲ περὶ τούτων ἐμπειρίαι καὶ τάξις, ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐκ ὑπῆρχον. ὥστε ἐν τοῖς ἱππεῦσιν εἶναι τὸ ἰσχυρόν. αὐξανομένων δὲ τῶν πόλεων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχυόντων μᾶλλον, πλείους μετεῖχον τῆς πολιτείας. διόπερ ἃς νῦν καλοῦμεν πολιτείας, οἱ πρότερον ἐκάλουν δημοκρατίας. ἦσαν δὲ αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι ἁπάσαι ὀλιγαρχικαί· καὶ βασιλικαί· δι' ὀλιγανθρωπίαν γὰρ οὐκ εἶχον πολὺ τὸ μέσον. ὥστ' ὀλίγοι ὄντες τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὴν συνταξιν μᾶλλον ὑπέμενον τὰς ἀρχὰς ἠθροῦντο ἐκ τῶν στρατιωτικῶν. καὶ ἡ πρώτη δὲ πολιτεία παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο μετὰ τὰς βασιλείας, ἐκ τῶν πολεμούντων· ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς, ἐκ τῶν ἱππέων· τὸ γὰρ ἰσχυρὸν καὶ τὸ χρήσιμον ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ὁ πόλεμος εἶχεν· ἄνευ μὲν γὰρ συντάξεως ἄχρηστον ὁ ὁπλιτικόν. αἱ δὲ περὶ τούτων ἐμπειρίαι καὶ τάξις, ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐκ ὑπῆρχον. ὥστ'

ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, καὶ τῶν δήμων ποία ποίοις ἁρμόττει τῶν πολιτειῶν, εἴρηται.

ιδ. 14 ¶ Πάλιν δὲ καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς περὶ ἑκάστης λέγωμεν περὶ τῶν
XIIII. ἐφεξῆς, λαβόντες ἀρχὴν τὴν προσήκουσαν αὐτῶν. ἔστι δὲ τρία μόρια τῶν πολιτειῶν πασῶν, περὶ ὧν δεῖ θεωρεῖν τὸν σπουδαῖον νομοθέτην, ἑκάστῃ τὸ συμφέρον. ὧν ἐχόντων καλῶς, ἀνάγκη τὴν πολιτείαν ἔχειν καλῶς, καὶ τὰς πολιτείας ἀλλήλων διαφέρειν, ἐν τῷ διαφέρειν ἕκαστον τούτων. ἔστι δὲ τῶν τριῶν τούτων, ἓν μέν τι τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν κοινῶν· δεύτερον δὲ, τὸ περὶ τὰς ἀρχάς· τοῦτο δ' ἐστὶν, ἃς δεῖ, καὶ τίνων εἶναι κυρίας· καὶ ποίαν τινὰ δεῖ γίγνεσθαι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν. τρίτον δὲ, τί τὸ δικάζον. κυρίον δ' ἐστὶ τὸ βουλευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ συμμαχίας καὶ διαλύσεως, καὶ περὶ νόμων, καὶ περὶ θανάτου, καὶ φυγῆς, καὶ δημεύσεως, καὶ τῶν εὐθυνῶν· ἀναγκαῖον δ' ἤτοι πᾶσι τοῖς πολίταις ἀποδεδόσθαι ταύτας τὰς κρίσεις, ἢ τισὶ, πάσας· οἷς ἀρχῇ τινι μιᾷ, ἢ πλείοσιν, ἢ ἑτέραις ἑτέρας· ἢ, τινὰς μὲν αὐτῶν, πᾶσι· τινὰς δὲ, τισί. τὸ μὲν οὖν πάντας καὶ περὶ ἁπάντων, δημοτικόν. τὴν τοιαύτην γὰρ ἰσότητα ζητεῖ ὁ δῆμος. εἰσὶ δὲ οἱ τρόποι τοῦ πάντας, πλείους· εἷς μὲν, τὸ κατὰ μέρος, ἀλλὰ μὴ πάντας ἀθρόους, ὥσπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Τηλεκλέους ἐστὶ τοῦ Μιλησίου. καὶ ἐν δήμαις δὲ πολιτείαις βουλεύονται αἱ συναρχίαι συνιοῦσαι. εἰς δὲ τὰς ἀρχὰς βαδίζουσι πάντες κατὰ μέρος ἐκ τῶν φυλῶν, καὶ τῶν μορίων, τῶν ἐλαχίστων πάντελῶς, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων· συνιέναι δὲ μόνον περί τε νόμων θέσεως, καὶ τῶν περὶ τῆς πολιτείας· καὶ τὰ παραγγελλόμενα ἀκουσομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. δήμος δὲ τρόπος, τὸ πάντας ἀθρόους· συνιέναι δὲ μόνον πρός τε τὰς ἀρχαιρεσίας αἱρησομένους, καὶ πρὸς τὰς νομοθεσίας· καὶ περὶ πολέμου, καὶ εἰρήνης, καὶ πρὸς εὐθύνας· τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς βουλεύεσθαι τὰς ἐφ' ἑκάστοις

στοις τεταγμένας, αἱρετὰς οὔσας ἐξ ἁπάντων, ἢ κληρωτάς. δήμος δὲ τρόπος, τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς εὐθύνας ἁπαντᾶν τοὺς πολίτας, καὶ περὶ πολέμου βουλευσομένους, καὶ συμμαχίας· τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς διοικεῖν, αἱρετὰς οὔσας, ὅσας ἐνδέχεται. τοιαῦται δ' εἰσὶν ὅσας ἄρχειν ἀναγκαῖον τοὺς ἐπισταμένους. τέταρτος δὲ τρόπος, τὸ πάντας περὶ πάντων βουλεύεσθαι συνιόντας· τὰς δ' ἀρχὰς περὶ μηθενὸς κρίνειν, ἀλλὰ μόνον προανακρίνειν· ὅνπερ ἡ τελευταία δημοκρατία νῦν διοικεῖται τρόπον· ἣν ἀνάλογόν φαμεν εἶναι ὀλιγαρχίᾳ τε δυνασταυτικῇ, καὶ μοναρχίᾳ τυραννικῇ. οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι δημοκρατικοὶ πάντες· τὸ δὲ τινὰς περὶ πάντων, ὀλιγαρχικόν. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο διαφορὰς πλείους. ὅταν μὲν γὰρ ἀπὸ τιμημάτων μετριωτέρων αἱρετοί τε ὦσι καὶ πλείους διὰ τὴν μετριότητα τοῦ τιμήματος, καὶ περὶ ὧν ὁ νόμος ἀπαγορεύει μὴ κινῶσιν, ἀλλ' ἀκολουθῶσι, καὶ ἐξῇ κτωμένῳ τὸ τίμημα μετέχειν, ὀλιγαρχία μὲν, πολιτικὴ δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη, διὰ τὸ μετριάζειν. ὅταν δὲ μὴ πάντες τοῦ βουλεύεσθαι μετέχωσιν, ἀλλ' αἱρετοὶ, κατὰ νόμον δ' ἄρχωσιν ὥσπερ καὶ πρότερον, ὀλιγαρχικόν. ὅταν δὲ καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ αὑτοὺς οἱ κύριοι τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ ὅταν παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ, καὶ κύριοι τῶν νόμων ὦσιν, ὀλιγαρχικὴν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τάξιν ταύτην. ὅταν δὲ τινῶν τινες, οἷς, πολέμου μὲν καὶ εἰρήνης, καὶ εὐθυνῶν, πάντες· τῶν δὲ δήμων, ἄρχοντες· καὶ οὗτοι αἱρετοὶ, ἢ κληρωτοὶ, ἀριστοκρατία μέν ἐστι [ἡ] πολιτεία· ἐὰν δὲ, ἐνίων μὲν αἱρετοὶ, ἐνίων δὲ κληρωτοὶ· καὶ κληρωτοὶ, ἢ ἁπλῶς, ἢ ἐκ προκρίτων, ἢ κοινῇ αἱρετοὶ καὶ κληρωτοὶ, τὰ μὲν, πολιτείας ἀριστοκρατικῆς ἐστι τούτων· τὰ δὲ, πολιτείας αὐτῆς. διῄρηται μὲν οὖν τὸ βουλευόμενον πρὸς τὰς πολιτείας τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ διοικεῖται ἑκάστη πολιτεία κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. συμφέρει δὲ δημοκρατίᾳ τε, τῇ μάλιστ' εἶναι δοκούσῃ δημοκρατίᾳ νῦν· λέγω δὲ τοιαύτην, ἐν ᾗ κύριος ὁ δῆμος καὶ τῶν

νόμων ἐστί· πρὸς τὸ βουλεύεσθαι, βέλτιόν τε αὐτὸ ποιεῖν, ὅπερ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· τάττουσι γὰρ ζημίαν τούτοις, οὓς βούλονται δικάζειν, ἵνα δικάζωσιν· ἡ δὲ δημοκρατία, μισθὸν τοῖς ἀπόροις. τοῦτο δὲ καὶ περὶ τὰς ἐκκλησίας ποιεῖν· βουλεύσονται γὰρ βέλτιον κοινῇ βουλευόμενοι πάντες· ὁ μὲν δῆμος, μετὰ τῶν γνωρίμων· οὗτοι δὲ, μετὰ τοῦ πλήθους. συμφέρει δὲ καὶ τὸ αἱρετοὺς εἶναι τοὺς βουλευομένους, ἢ κληρωτοὺς, ἴσως ἐκ τῶν μορίων. συμφέρει δὲ κἂν ὑπερβαλλώσι πολὺ κατὰ τὸ πλῆθος οἱ δημοτικοὶ τῶν πολιτικῶν, ἢ μὴ πᾶσι διδόναι μισθὸν, ἀλλ' ὅσοι σύμμετροι πρὸς τὸ τῶν γνωρίμων πλῆθος, ἢ ἀποκληροῦν τοὺς πλείους. ἐν δὲ τοῦ ὀλιγαρχίαις, ἢ προαιρεῖσθαί τινας ἐκ τοῦ πλήθους, ἢ κατασκευάσαντας ἀρχεῖον, οἷτοι ἐν ἐνίαις πολιτείαις ἐστὶν, οὓς καλοῦσι προβούλους, καὶ νομοφύλακας· καὶ περὶ τούτων χρηματίζειν, περὶ ὧν ἂν οὗτοι προβουλεύσωσιν. οὕτω γὰρ μεθέξει ὁ δῆμος τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ λύειν οὐθὲν δυνήσεται τῶν περὶ τὴν πολιτείαν. ἔτι ἢ ταὐτὰ ψηφίζεσθαι τὸν δῆμον, ἢ μηθὲν ἐναντίον τοῖς εἰσφερομένοις· ἢ τῆς συμβουλῆς μὲν μεταδιδόναι πᾶσι, βουλεύεσθαι δὲ τοὺς ἄρχοντας. καὶ τὸ ἀντικείμενον δὲ τοῦ ἐν ταῖς πολιτείαις γιγνομένου δεῖ ποιεῖν. ἀποψηφιζόμενον μὲν γὰρ κύριον δεῖ ποιεῖν τὸ πλῆθος· καταψηφιζόμενον δὲ, μὴ κύριον· ἀλλ' ἐπαναγέσθω πάλιν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας. ἐν γὰρ ταῖς πολιτείαις ἀντεστραμμένως ποιοῦσιν. οἱ γὰρ ὀλίγοι, ἀποψηφισάμενοι μὲν, κύριοι· καταψηφισάμενοι δὲ, οὐ κύριοι· ἀλλ' ἐπαναγέται εἰς τοὺς πλείστους αἰεί. περὶ μὲν οὖν τοῦ βουλευομένου, καὶ τῶν κυρίου δὴ τῆς πολιτείας, τοῦτον διωρίσθω τὸν τρόπον.

ιε. 15. ¶ Ἐχομένη δὲ τούτων ἐστὶν ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς διαίρεσις· ἔχει γὰρ
XV. καὶ τοῦτο τὸ μόριον τῆς πολιτείας πολλὰς διαφοράς· πόσαι τε ἀρχαὶ, καὶ κύριαι τίνων· καὶ περὶ χρόνου, πόσος ἑκάστης ἀρχῆς· οἱ μὲν γὰρ ἑξαμήνους, οἱ δὲ ἐλάττονος, οἱ δ' ἐνιαυσίας, οἱ δὲ πολυχρονιω-

χρονιωτέρας ποιοῦσι τὰς ἀρχάς· καὶ πότερον εἶναι δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀϊδίους, ἢ πολυχρονίους, ἢ μηδέτερον· ἀλλὰ πλεονάκις τοὺς αὐτοὺς, ἢ μὴ τὸν αὐτὸν δὶς, ἀλλ' ἅπαξ μόνον. ἔτι δὲ περὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἀρχῶν ἐκ τίνων δεῖ γίνεσθαι, καὶ ὑπὸ τίνων, καὶ πῶς. περὶ πάντων γὰρ τούτων δεῖ δύνασθαι διελεῖν κατὰ πόσους ἐνδέχεται γενέσθαι τρόπους· κἄπειτα προσαρμόσαι, ποίαις ποῖαι πολιτεῖαι συμφέρουσιν. ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο διορίσαι ῥᾴδιον, ποίας δεῖ καλεῖν ἀρχάς· πολλῶν γὰρ ἐπιστατῶν ἡ πολιτικὴ κοινωνία δεῖται. διόπερ πάντας, οὔτε τοὺς αἱρετοὺς, οὔτε τοὺς κληρωτοὺς, ἄρχοντας θετέον· οἷτοι τοὺς ἱερεῖς πρῶτον· τοῦτο γὰρ ἕτερόν τι παρὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς θετέον· ἔτι δὲ, καὶ χορηγοὶ καὶ κήρυκες. αἱροῦνται δὲ καὶ πρεσβευταί. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν πολιτικαὶ τῶν ἐπιμελειῶν, ἢ πάντων τῶν πολιτῶν πρός τινα πρᾶξιν· οἷτοι, στρατηγὸς στρατευομένων· ἢ κατὰ μέρος· οἷτοι, ὁ γυναικονόμος, ἢ παιδονόμος· αἱ δ' οἰκονομικαί· πολλάκις γὰρ αἱροῦνται σιτομέτρας· αἱ δ' ὑπηρετικαὶ, πρὸς ἃς, ἂν εὐπορῶσι, τάττουσι δούλους. μάλιστα δ', ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀρχὰς λεκτέον ταύτας, ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περί τινων, καὶ κρῖναι, καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάλιστα τοῦτο. τὸ γὰρ ἐπιτάττειν, ἀρχικώτερόν ἐστιν. ἀλλὰ ταῦτα διαφέρει πρὸς μὲν τὰς χρήσεις οὐθὲν, ὡς εἰπεῖν· οὐ γάρ πω κρίσις γέγονεν ἀμφισβητούντων περὶ τοῦ ὀνόματος. ἔχει δέ τιν' ἄλλην διανοητικὴν πραγματείαν. ποῖαι δ' ἀρχαὶ, καὶ πόσαι ἀναγκαῖαι, εἰ ἔσται πόλις· καὶ ποῖαι ἀναγκαῖαι μὲν, οὐ χρήσιμοι δὲ πρὸς σπουδαίαν πολιτείαν, μᾶλλον ἄν τις ἀπορήσειε, πρὸς ἅπασάν τε δὴ πολιτείαν, καὶ δὴ καὶ τὰς μικρὰς πόλεις. ἐν μὲν γὰρ δὴ ταῖς μεγάλαις ἐνδέχεταί τε καὶ δεῖ μίαν τετάχθαι πρὸς ἓν ἔργον· πολλούς τε γὰρ εἰς τὰ ἀρχεῖα ἐνδέχεται βαδίζειν, διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς πολίτας· ὥστε τὰς μὲν διαλείπειν πολὺν χρόνον, τὰς

" δ' ἅπαξ ἀρχήν. καὶ βέλτιον ἔκαστον ἔργον τυγχάνει τ' ὀπιμελείας
" μονοτραγματούσης, ἢ πολυτραγματούσης. ὃν δὲ ταῖς μικραῖς, ἀνάγκη συνάγειν εἰς ὀλίγους πολλὰς ἀρχάς. ἅμα γὰρ ὀλιγανθρωπίαν, ῥᾴδιον ἐστίν· πολλοῖς γὰρ ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι· τίνες γὰρ οἱ τούτους ἔσονται ἁμα δεξόμενοι πάλιν; δέονται δ' ἐνίοτε τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ νόμων αἱ μικραὶ ταῖς μεγάλαις· πλείω αἱ μεν, δέονται πολλάκις τῶν αὐτῶν· ταῖς δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ τοῦτο συμβαίνει. διόπερ ἄδηλον κωλύει πολλὰς ὀπιμελείας ἅμα τοιαύτην. ἅμα γὰρ ἐμποδίζουσιν ἀλλήλαις· καὶ τοῖς τὴν ὀλιγανθρωπίαν ἀναγκαῖον τὰ ἀρχεῖα οἷς ἀβελτιοχολύχνια ποιεῖν. ἐὰν οὖν ἔχωμεν λέγειν πόσας ἀναγκαῖον εἶναι ἀρχὴν πάσῃ πόλει, καὶ πόσας οὐκ ἀναγκαῖον μέν, δοκεῖ δ' εἶναι ἀρχήν, ῥᾴον ἂν τις εἰδὼς ταῦτα συνάγοι, ποίας ἁρμόττει συνάγειν ἀρχὰς, εἰς μίαν ἀρχήν. ἁρμόττει δ' καὶ τὰ ζῶ μὴ λελῆθέναι, ποῖα δεῖ κατὰ τόπον ἀρχεῖα πολλῶν ὀπιμελεῖσθαι, καὶ ποίων πανταχοῦ μίαν ἀρχὴν εἶναι κυρίαν· οἷς, δυνησομένοις, πορεύεσθαι ἐν ἀγορᾷ μὲν ἀγορανόμον, ἄλλον δ' κατ' ἄλλον τόπον, ἢ πανταχοῦ τὸν αὐτόν. καὶ πότερον κατὰ τὸ πρᾶγμα δεῖ διαιρεῖν, ἢ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους· λέγω δ', οἷον ἕνα τὰ δυνησομένοις, ἢ παίδων ἄλλον, καὶ γυναικῶν. καὶ κατὰ τὰς πολιτείας δ', πότερον διαφερόντως καθ' ἑκάστην καὶ τὸ τῶν ἀρχῶν γένος, ἢ ἄδηλον· οἷς, ἐν δημοκρατίᾳ, καὶ ὀλιγαρχίᾳ, καὶ ἀριστοκρατίᾳ, καὶ μοναρχίᾳ, πότερον αἱ αὐταὶ μέν εἰσιν ἀρχαὶ κύριαι· οὐκ ἐξ ἴσων δ', ἀλλ' ἐξ ὁμοίων, ἀλλ' ἑτέραι ἐν ἑτέραις· οἷς ἐν μὲν ταῖς ἀριστοκρατίαις ἐκ πεπαιδευμένων· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις, ἐκ πλουσίων· ἐν δ' ταῖς δημοκρατίαις, ἐκ τῶν ἐλευθέρων. ἢ τυγχάνουσι μέν εἰσι ἔσαι καὶ κατ' αὐτὰς τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχῶν· ἔστι δ' ὅπου συμφέρουσιν αἱ αὐταὶ, καὶ ὅπου διαφέρουσιν. ἔνθα μὲν γὰρ ἁρμόττει μεγάλας, ἔνθα δ' εἶναι μικρὰς ταύτας αὐτάς. ἐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἴδιαί τινές εἰσιν· οἷς ἡ τοῦ βουλεύειν αὐ-

τη

τη γὰρ δημοκρατικὴ, βουλὴ δὲ δημοτικόν. διὰ μὲν γὰρ εἶναί τι δικαστὴν, ᾧ ὀπτιμελὲς ἐστὶ τὸ δήμου τοῦ βουλεύειν· ὅπως ἀφροσύνη ἐστὶ τοῦτο δὲ, ἂν ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ὦσιν, ὀλιγαρχικόν· τὸ δὲ τοῦ βουλεύειν ὀλίγους ἀναγκαῖον εἶναι· ὁ πλῆθος· ὥστ' ὀλιγαρχικόν. ἀλλ' ὅπου ἄμφω αὗται αἱ ἀρχαὶ, οἱ τοῦ βουλεύειν καθεζόμενοι· ὅτι τοῖς βουλευταῖς. ὁ μὲν γὰρ βουλευτὴς, δημοτικόν· ὁ δὲ τοῦ βουλεύειν, ὀλιγαρχικόν. καταλύεται δὲ καὶ τὸ βουλῆς ἡ δύναμις ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις, ἐν αἷς αὐτὸς συνεὼν ὁ δῆμος χρηματίζει τοῦ πλήθους. τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰώθειν, ὅταν μὴ πολεία τις ᾖ ἡ μισθὸς τοῖς ἐκκλησιάζουσι· σχολάζοντες γὰρ συλλέγονταί τε πολλάκις, καὶ ἄπορα αὐτοὶ κρίνουσι. παιδονόμος δὲ, καὶ γυναικονόμος, καὶ εἴ τις ὄνος ἀρχὴν κύριος ὅτι τοιαύτης ὀπιμελείας, ἀριστοκρατικόν· δημοκρατικὸν δὲ ὅ· πῶς γὰρ οἷόν τε κωλύειν ἐξιέναι τὰς τῶν ἀπόρων; οὐδὲ ὀλιγαρχικόν· χρυφῶσι γὰρ αἱ τῶν ὀλιγαρχουμένων. ἀλλὰ τοῦ μὲν τούτων, ὅτι τοσοῦτον εἰρήσθω νῦν.

16. Περὶ δὲ τὰς τῶν ἀρχῶν καταστάσεις πρωτέον ἐξ ἀρχῆς διελθεῖν. εἰσὶ δ' αἱ διαφοραὶ τοιοῦτοι ὅρισι· ὧν συμπεπτωκότων, ἀναγκαῖον πολίτας εἰληφθαι τοὺς τόπους. ἔστι δὲ τούτων τοιῶν, ἓν μὲν, τίνες οἱ καθιστάντες τὰς ἀρχάς· δεύτερον δ', ἐκ τίνων· λοιπὸν δ', τίνα τρόπον. ἑκάστου δὲ τούτων τῶν διαφοραὶ τρεῖς εἰσιν. ἢ γὰρ πολῖται καθιστᾶσιν, ἢ τινές· καὶ ἢ ἐκ πολλῶν, ἢ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων· οἷς, ἢ τιμήματι, ἢ γνώσει, ἢ ἀρετῇ, ἢ τινι τοιούτῳ ἄλλῳ· ὥσπερ ἐν Μεγάροις ἐκ τῶν συγκατελθόντων, καὶ συμμαχεσαμένων τοῖς τὸν δῆμον· καὶ ταῦτα, ἢ αἱρέσει, ἢ κλήρῳ. πάλιν ταῦτα συνδυαζόμενα. λέγω δ', τὰς μὲν τινὲς, τὰς δὲ πολῖται· καὶ τὰς μὲν ἐκ πολλῶν, τὰς δ' ἐκ τινῶν· καὶ τὰς μὲν αἱρέσει, τὰς δὲ κλήρῳ. τούτων δ' ἑκάστης ἔσονται τρόποι τέτταρες. ἢ γὰρ πολῖται ἐκ πολλῶν αἱρέσει, ἢ πολῖται ἐκ πολλῶν κλήρῳ· καὶ ἢ ἐξ ἀπολ-

των, ἢ ὡς ἀνὰ μέρος· οἷς, κατὰ φυλὰς, καὶ δήμους, καὶ φρατρίας, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων τῶν πολιτῶν· ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων· καὶ τὰ μὲν οὕτω, τὰ δὲ ἐκείνως. πάλιν, εἰ τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει, ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ· ἢ ἐκ τινῶν αἱρέσει, ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ· ἢ τὰ μὲν οὕτω, τὰ δ' ἐκείνως. λέγω δὲ τὰ μὲν ἐκ πάντων, αἱρέσει· τὰ δὲ, κλήρῳ. ὥστε δώδεκα οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. τούτων δ', αἱ μὲν δύο καταστάσεις, δημοτικαὶ, τὸ, πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει, ἢ κλήρῳ γίνεσθαι, ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ, τὰς δ' αἱρέσει, τῶν ἀρχῶν. τὸ δὲ, μὴ πάντας ἅμα μὲν καθιστάναι, ἐξ ἁπάντων δ', ἢ ἐκ τινῶν· ἢ κλήρῳ, ἢ αἱρέσει, ἢ ἀμφοῖν· ἢ τὰς μὲν ἐκ πάντων, τὰς δ' ἐκ τινῶν, ἀμφοῖν· τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω, τὰς μὲν κλήρῳ, τὰς δ' αἱρέσει· πολιτικόν. καὶ τὸ, τινὰς ἐκ πάντων, τὰς μὲν αἱρέσει καθιστάναι, τὰς δὲ κλήρῳ· ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ, τὰς δ' αἱρέσει, ὀλιγαρχικόν· ὀλιγαρχικώτερον δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν. τὸ δὲ, τὰς μὲν ἐκ πάντων, τὰς δ' ἐκ τινῶν, πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς· ἢ τὰς μὲν αἱρέσει, τὰς δὲ κλήρῳ. τὸ δὲ, τινὰς ἐκ τινῶν, ὀλιγαρχικόν· καὶ τὸ, τινὰς ἐκ τινῶν κλήρῳ, μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως· καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν, ἀμφοῖν. τὸ δὲ, τινὰς ἐξ ἁπάντων, οὐκ ὀλιγαρχικόν. τὸ δὲ, ἐκ τινῶν αἱρέσει πάντας, ἀριστοκρατικόν. οἱ μὲν οὖν τρόποι τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς, τοσοῦτοι τὸν ἀριθμόν εἰσι, καὶ διῄρηνται κατὰ τὰς πολιτείας οὕτω. τίνα δὲ τίσι συμφέρει, καὶ πῶς δεῖ γίνεσθαι τὰς καταστάσεις ἅμα ταῖς δυνάμεσι τῶν ἀρχῶν, καὶ τίνες εἰσὶν, ἔσται φανερόν. λέγω δὲ δύναμιν ἀρχῆς, οἷς, τὴν κυρίαν τῶν προσόδων, καὶ τὴν κυρίαν τῆς φυλακῆς. ἄλλο γὰρ εἶδος δυνάμεως· οἷς στρατηγίας, καὶ τῆς τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν συμβολαίων κυρίας.

ιζ. 17. ¶ Λοιπὸν δὲ τῶν τριῶν τὸ δικαστικὸν εἰπεῖν. ληπτέον δὲ καὶ τούτων
XVI. τοὺς τρόπους, κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. ἔστι δὲ διαφορὰ τῶν δικαστη-

καστηρίων ἐν τρισὶν ὅροις· ἐξ ὧν τε, καὶ περὶ ὧν, καὶ πῶς. λέγω δὲ, ἐξ ὧν μὲν, πότερον ἐκ πάντων, ἢ ἐκ τινῶν· περὶ ὧν δὲ, πόσα εἴδη δικαστηρίων· τὸ δὲ πῶς, πότερον κλήρῳ, ἢ αἱρέσει. πρᾶτον οὖν διαιρείσθω, πόσα εἴδη δικαστηρίων. ἔστι δὲ τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ. ἓν μὲν, εὐθυντικόν· ἀλλὸ δὲ, εἴ τίς τι τῶν κοινῶν ἀδικεῖ. ἕτερον, ὅσα εἰς τὴν πολιτείαν φέρει. τέταρτον, καὶ ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις, ὅσα περὶ ζημιώσεων ἀμφισβητοῦσι. πέμπτον, τὸ περὶ τῶν ἰδίων συναλλαγμάτων, καὶ ἐχόντων μέγεθος. καὶ παρὰ ταῦτα, τό τε φονικὸν, καὶ τὸ ξενικόν. φονικοῦ μὲν οὖν εἴδη, ἄν τ' ἐν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς, ἄν τ' ἐν ἄλλοις· περί τε τῶν ἐκ προνοίας, καὶ περὶ τῶν ἀκουσίων· καὶ ὅσα μὲν ὁμολογεῖται, ἀμφισβητεῖται δὲ περὶ τοῦ δικαίου. τέταρτον δὲ, ὅσα τοῖς φεύγουσι φόνου, ἐπὶ καθόδῳ ἐπιφέρεται· οἷς Ἀθήνησι λέγεται καὶ τὸ ἐν Φρεαττοῖ δικαστήριον. συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ὀλίγα, καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι. τοῦ δὲ ξενικοῦ, ἓν μὲν ξένοις πρὸς ξένους· ἄλλο, ξένοις πρὸς ἀστούς. ἔτι δὲ παρὰ πάντα ταῦτα περὶ τῶν μικρῶν συναλλαγμάτων, ὅσα δραχμιαῖα, καὶ πεντάδραχμα, καὶ μικρῷ πλείονος. δεῖ μὲν γὰρ καὶ περὶ τούτων γίνεσθαι κρίσιν· οὐκ ἐμπίπτει δὲ εἰς δικαστῶν πλῆθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀφείσθω, καὶ τῶν φονικῶν, καὶ τῶν ξενικῶν· περὶ δὲ τῶν πολιτικῶν λέγωμεν· περὶ ὧν μὴ γινομένων καλῶς, διαστάσεις γίνονται, καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ κινήσεις. ἀνάγκη δ' ἤτοι πάντας περὶ πάντων κρίνειν τῶν διῃρημένων, αἱρέσει, ἢ κλήρῳ· ἢ πάντας περὶ πάντων, τὰ μὲν κλήρῳ, τὰ δ' αἱρέσει· ἢ περὶ ἐνίων τῶν αὐτῶν τοὺς μὲν κληρωτοὺς, τοὺς δ' αἱρετούς. οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι τέτταρες τὸν ἀριθμόν. τοσοῦτοι δ' ἕτεροι καὶ οἱ κατὰ μέρος. πάλιν γὰρ ἐκ τινῶν καὶ οἱ δικάζοντες περὶ πάντων αἱρέσει, ἢ ἐκ τινῶν περὶ πάντων κλήρῳ· ἢ τὰ μὲν κλήρῳ, τὰ δὲ αἱρέσει· ἢ ἔνια δικαστήρια περὶ τῶν αὐτῶν ἐκ κληρωτῶν καὶ

αἱρετῶν. οὗτοι μὲν οὖν ὥσπερ ἐλέχθησαν, οἱ τρόποι τοῖς εἰρημένοις. ἔτι δὲ τὰ αὐτὰ συνδυαζόμενα. λέγω δ' οἷον, τὰ μὲν ἐκ πάντων, τὰ δ' ἐκ τινῶν, τὰ δ' ἐξ ἀμφοῖν· οἷον, εἰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου εἶεν, οἱ μὲν ἐκ πάντων, οἱ δ' ἐκ τινῶν· καὶ ἢ κλήρῳ, ἢ αἱρέσει, ἢ ἀμφοῖν. ὅσους μὲν οὖν ἐνδέχεται τρόπους εἶναι τὰ δικαστήρια, εἴρηται. τούτων δὲ, τὰ μὲν πρῶτα, δημοτικὰ, ὅσα ἐκ πάντων, ἢ περὶ πάντων· τὰ δὲ δεύτερα, ὀλιγαρχικὰ, ὅσα ἐκ τινῶν περὶ πάντων· τὰ δὲ τρίτα, ἀριστοκρατικὰ, καὶ πολιτικὰ, ὅσα τὰ μὲν ἐκ πάντων, τὰ δ' ἐκ τινῶν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙτικῶν τὸ Ε. V.

α. ΠΕΡΙ μὲν οὖν τῶν ἀνίσων ὧν προειλόμεθα, σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων. ἐκ τίνων δὲ μεταβάλλουσιν αἱ πολιτεῖαι, καὶ πόσων, καὶ ποίων, καὶ τίνες ἑκάστης πολιτείας φθοραὶ, καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται· ἔτι δὲ σωτηρίαι τίνες καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης εἰσίν· ἔτι δὲ διὰ τίνων ἂν μάλιστα σώζοιτο τῶν πολιτειῶν ἑκάστη, σκεπτέον ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις. δεῖ δὲ πρῶτον ὑπολαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ὅτι πολλαὶ γεγένηνται πολιτεῖαι, πάντων μὲν ὁμολογούντων τὸ δίκαιον, καὶ τὸ κατ' ἀναλογίαν ἴσον· τούτου δ' ἁμαρτανόντων, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον. δῆμος μὲν γὰρ ἐγένετο, ἐκ τοῦ ἴσους ὁτιοῦν ὄντας, οἴεσθαι ἁπλῶς ἴσους εἶναι· ὅτι γὰρ ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως, ἁπλῶς εἶναι νομίζουσιν. ὀλιγαρχία δὲ, ἐκ τοῦ ἀνίσους ἕν τι ὄντας, ὅλως εἶναι ἀνίσους ὑπολαμβάνειν· κατ' οὐσίαν γὰρ ἄνισοι ὄντες, ἁπλῶς

πλῶς ἄνισοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι. εἶτα, οἱ μὲν, ὡς ἴσοι ὄντες, πάντων τῶν ἴσων ἀξιοῦσι μετέχειν· οἱ δ', ὡς ἄνισοι ὄντες, πλεονεκτεῖν ζητοῦσι· τὸ γὰρ πλεῖον, ἄνισον. ἔχουσι μὲν οὖν τι πᾶσαι δίκαιον· ἡμαρτημέναι δ' ἁπλῶς εἰσί. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ὅταν μὴ κατὰ τὴν ὑπόληψιν, ἣν ἑκάτεροι τυγχάνουσιν ἔχοντες, μετέχωσι τῆς πολιτείας, στασιάζουσι. πάντων δὲ δικαιότατα μὲν ἂν στασιάζοιεν, ἥκιστα δὲ τοῦτο πράττουσιν οἱ κατ' ἀρετὴν διαφέροντες· μάλιστα γὰρ εὔλογον ἀνίσους ἁπλῶς εἶναι τούτους μόνον. εἰσὶ δέ τινες οἳ κατὰ γένος ὑπερέχοντες, οὐκ ἀξιοῦσι τῶν ἴσων αὐτοὺς, διὰ τὴν ἀνισότητα ταύτην· εὐγενεῖς γὰρ εἶναι δοκοῦσιν, οἷς ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ, καὶ πλοῦτος. ἀρχαὶ μὲν οὖν, ὡς εἰπεῖν, αὗται, καὶ πηγαὶ τῶν στάσεών εἰσιν, ὅθεν στασιάζουσι. διὸ καὶ αἱ μεταβολαὶ γίγνονται διχῶς· ὁτὲ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως ἐκ τῆς καθεστηκυίας ἄλλην καταστήσωσιν· οἷον, ἐκ δημοκρατίας ὀλιγαρχίαν, ἢ δημοκρατίαν ἐξ ὀλιγαρχίας, ἢ πολιτείαν καὶ ἀριστοκρατίαν ἐκ τούτων· ἢ ταύτας ἐξ ἐκείνων· ὁτὲ δ' οὐ πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν μὲν κατάστασιν προαιροῦνται τὴν αὐτήν· δι' αὐτῶν δ' εἶναι βούλονται ταύτην· οἷον τὴν ὀλιγαρχίαν, ἢ τὴν μοναρχίαν. ἔτι περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον· οἷον, ἢ ὀλιγαρχίαν οὖσαν, εἰς τὸ μᾶλλον ὀλιγαρχεῖσθαι, ἢ εἰς τὸ ἧττον· ἢ δημοκρατίαν οὖσαν, εἰς τὸ μᾶλλον δημοκρατεῖσθαι, ἢ εἰς τὸ ἧττον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πολιτειῶν, ἢ ἵνα ἐπιταθῶσιν, ἢ ἀνεθῶσιν. ἔτι πρὸς τὸ μέρος τι κινῆσαι τῆς πολιτείας, οἷον, ἀρχήν τινα καταστῆσαι, ἢ ἀνελεῖν. ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονί φασι Λύσανδρόν τινες ἐπιχειρῆσαι καταλῦσαι τὴν βασιλείαν· καὶ Παυσανίαν τὸν βασιλέα τὴν ἐφορείαν. καὶ ἐν Επιδάμνῳ δὲ μετέβαλεν ἡ πολιτεία κατὰ μόριον· ἀντὶ γὰρ τῶν φυλάρχων, βουλὴν ἐποίησαν· εἰς δὲ τὴν Ἡλιαίαν ἐπάναγκές ἐστιν ἔτι τῷ αὐτῷ πολιτεύματι βαδίζειν τὰς ἀρχὰς, ὅταν ἐπιψηφίζηται ἀρχή τις. ὀλιγαρ-

χικὸν δὲ καὶ ὁ ἄρχων ὁ εἷς ὢν ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ· πανταχοῦ γὰρ διὰ τὸ ἄνισον ἡ στάσις. οὐ μὴν τοῖς ἀνίσοις ὑπάρχει ἀνάλογον· ἀΐδιος γὰρ βασιλεία ἄνισος, ἐὰν ᾖ ἐν ἴσοις· ὅλως γὰρ τὸ ἴσον ζητοῦντες στασιάζουσιν. ἔστι δὲ διττὸν τὸ ἴσον· τὸ μὲν γὰρ, ἀριθμῷ· τὸ δὲ, κατ' ἀξίαν ἐστί. λέγω δὲ, ἀριθμῷ μὲν, τὸ πλήθει ἢ μεγέθει ταὐτὸν καὶ ἴσον· κατ' ἀξίαν δὲ, τὸ τῷ λόγῳ· οἷτι ὑπερέχει, κατ' ἀριθμὸν μὲν ἴσον τὰ τρία τοῖν δυοῖν, καὶ ταῦτα τοῦ ἑνός· λόγῳ δὲ, τέτταρα τοῖν δυοῖν, καὶ ταῦτα τοῦ ἑνός· ἴσον γὰρ μέρος τὰ δύο τῶν τεταρῶν, καὶ τὸ ἓν τοῖν δυοῖν· ἄμφω γὰρ ἡμίση. ὁμολογοῦντες δὲ [τὸ] ἁπλῶς εἶναι δίκαιον, τὸ κατ' ἀξίαν διαφέρονται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον· οἱ μὲν, ὅτι, ἐὰν κατά τι ἴσοι ὦσιν, ὅλως ἴσοι νομίζουσιν εἶναι· οἱ δὲ, ὅτι, ἐὰν κατά τι ἄνισοι, πάντων ἀνίσων ἀξιοῦσιν ἑαυτούς. διὸ καὶ μάλιστα δύο γίνονται πολιτεῖαι, δῆμος καὶ ὀλιγαρχία· εὐγένεια γὰρ καὶ ἀρετὴ, ἐν ὀλίγοις· ταῦτα δὲ, ἐν πλείοσιν· εὐγενεῖς γὰρ καὶ ἀγαθοὶ οὐδαμοῦ ἑκατόν· ἄποροι δὲ πολλοὶ πολλαχοῦ. τὸ δὲ ἁπλῶς πάντῃ καθ' ἑκατέραν τετάχθαι τὴν ἰσότητα, φαῦλον. φανερὸν δ' ἐκ τοῦ συμβαίνοντος· εὐδεμία γὰρ μόνιμος ἐκ τῶν τοιούτων πολιτειῶν. τούτου δ' αἴτιον, ὅτι ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἡμαρτημένου, μὴ ἀπαντᾶν εἰς τὸ τέλος κακόν τι. διὸ δεῖ, τὰ μὲν ἀριθμητικῇ ἰσότητι χρῆσθαι, τὰ δὲ τῇ κατ' ἀξίαν. ὅμως δὲ ἀσφαλεστέρα καὶ ἀστασίαστος μᾶλλον ἡ δημοκρατία τῆς ὀλιγαρχίας. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐγγίνονται δύο, ἥ τε πρὸς ἀλλήλους στάσις, καὶ ἔτι ἡ πρὸς τὸν δῆμον· ἐν δὲ τῇ δημοκρατίαις, ἡ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μόνον. αὐτῷ δὲ πρὸς αὑτὸν, ὅ τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, οὐκ ἐγγίγνεται τῷ δήμῳ στάσις. ἔτι δὲ ἡ ἐκ τῶν μέσων πολιτεία, ἐγγυτέρω τοῦ δήμου, ἢ ἡ τῶν ὀλίγων, ἥπερ ἐστὶν ἀσφαλεστάτη τῶν τοιούτων πολιτειῶν.

β. II. 2 ¶ Ἐπεὶ δὲ σκοποῦμεν ἐκ τίνων αἵ τε στάσεις γίγνονται, καὶ αἱ μεταβολαὶ

βολαὶ περὶ τὰς πολιτείας, ληπτέον καθόλου πρῶτον τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν. εἰσὶ δὲ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, τρεῖς τὸν ἀριθμόν· ἃς διορισέον καθ' αὑτὰς τύπῳ πρῶτον. δεῖ γὰρ λαβεῖν, πῶς τε ἔχοντες στασιάζουσι, καὶ τίνων ἕνεκεν· καὶ τρίτον, τίνες ἀρχαὶ γίνονται τῶν πολιτικῶν ταραχῶν, καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους στάσεων. τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς ἔχειν πως πρὸς τὴν μεταβολὴν, αἰτίαν καθόλου μάλιστα θετέον, περὶ ἧς ἤδη τυγχάνομεν εἰρηκότες. οἱ μὲν γὰρ ἰσότητος ἐφιέμενοι, στασιάζουσιν, ἂν νομίζωσιν ἔλαττον ἔχειν, ὄντες ἴσοι τοῖς πλεονεκτοῦσιν· οἱ δὲ τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς ὑπεροχῆς, ἂν ὑπολαμβάνωσιν, ὄντες ἄνισοι, μὴ πλέον ἔχειν, ἀλλ' ἴσον ἢ ἔλαττον. τούτων δ', ἔστι μὲν ὀρέγεσθαι δικαίως, ἔστι δὲ καὶ ἀδίκως. ἐλάττους τε γὰρ ὄντες, ὅπως ἴσοι ὦσι, στασιάζουσι· καὶ ἴσοι ὄντες, ὅπως μείζους. πῶς μὲν οὖν ἔχοντες στασιάζουσιν, εἴρηται. περὶ ὧν δὲ στασιάζουσιν, ἔστι κέρδος καὶ τιμὴ, καὶ τἀναντία τούτοις. καὶ γὰρ ἀτιμίαν φεύγοντες καὶ ζημίαν, ἢ ὑπὲρ αὑτῶν, ἢ τῶν φίλων, στασιάζουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν. αἱ δ' αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τῶν κινήσεων, ὅθεν αὐτοί τε διατίθενται τὸν εἰρημένον τρόπον, καὶ περὶ τῶν λεχθέντων, ἔστι μὲν ὡς τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ τυγχάνουσιν οὖσαι, ἔστι δ' ὡς πλείους. ὧν δύο μέν ἐστι ταὐτὰ τοῖς εἰρημένοις, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως. διὰ κέρδος γὰρ καὶ διὰ τιμὴν παροξύνονται πρὸς ἀλλήλους· οὐχ ἵνα κτήσωνται σφίσιν αὐτοῖς, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, ἀλλ' ἑτέρους ὁρῶντες, τοὺς μὲν δικαίως, τοὺς δ' ἀδίκως πλεονεκτοῦντας τούτων. ἔτι διὰ ὕβριν, διὰ φόβον, διὰ ὑπεροχὴν, διὰ καταφρόνησιν, διὰ αὔξησιν τὴν παρὰ τὸ ἀνάλογον. ἔτι δὲ ἄλλον τρόπον, δι' ἐρίθειαν, δι' ὀλιγωρίαν, διὰ μικρότητα, δι' ἀνομοιότητα.

3. ¶ Τούτων δὲ, ὕβρις μὲν καὶ κέρδος τίνα ἔχουσι δύναμιν, καὶ πῶς αἴτια, σχεδόν ἐστι φανερόν. ὑβριζόντων τε γὰρ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ πλεονεκτούντων, στασιάζουσι καὶ πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς γ. III.

τὰς πολιτείας τὰς διδούσας τὴν ἐξουσίαν. ἡ δὲ πλεονεξία γίνεται, ὅτε μὲν ἀπὸ τῶν ἰδίων, ὁτὲ δὲ ἀπὸ τῶν κοινῶν. δῆλον δὴ καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τί δύναται, καὶ πῶς αἰτία στάσεως· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀτιμαζόμενοι, καὶ ἄλλους ὁρῶντες τιμωμένους, στασιάζουσι· ταῦτα δὲ, ἀδίκως μὲν γίνεται, ὅταν παρὰ τὴν ἀξίαν ἢ τιμῶνταί τινες, ἢ ἀτιμάζωνται· δικαίως δὲ, ὅταν κατὰ τὴν ἀξίαν· δι' ὑπεροχὴν δὲ, ὅταν τις ἢ τῇ δυνάμει μείζων, ἢ εἷς, ἢ πλείους, ἢ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πολιτεύματος. γίνεσθαι γὰρ εἴωθεν ἐκ τῶν τοιούτων μοναρχία, ἢ δυναστεία. διὸ ἐνιαχοῦ εἰώθασιν ὀστρακίζειν· οἷον ἐν Ἄργει καὶ Ἀθήνῃσι. καί τοι βέλτιον ἐξ ἀρχῆς ὁρᾷν, ὅπως μὴ ἐνέσονται τοσοῦτον ὑπερέχοντες, ἢ ἐάσαντας γενέσθαι, ἰᾶσθαι ὕστερον. διὰ δὴ φόβον στασιάζουσιν οἵ τε ἠδικηκότες, δεδιότες μὴ δῶσι δίκην· καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικηθῆναι· ὥσπερ ἐν Ῥόδῳ συνέστησαν οἱ γνώριμοι ἐπὶ τὸν δῆμον, διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας. διὰ καταφρόνησιν δὴ καὶ στασιάζουσι, καὶ ἐπιτίθενται· οἷον, ἔν τε ταῖς ὀλιγαρχίαις, ὅταν πλείους ὦσιν οἱ μὴ μετέχοντες τῆς πολιτείας· κρείττους γὰρ οἴονται εἶναι· καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις οἱ εὔποροι, καταφρονήσαντες τῆς ἀταξίας καὶ ἀναρχίας· οἷον καὶ ἐν Θήβαις μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην, κακῶς πολιτευομένων, ἡ δημοκρατία διεφθάρη. καὶ ἡ Μεγαρέων, δι' ἀταξίαν καὶ ἀναρχίαν ἡττηθέντων. καὶ ἐν Συρακούσαις, πρὸ τῆς Γέλωνος τυραννίδος. καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁ δῆμος, πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως. γίνονται δὴ καὶ δι' αὔξησιν τὴν παρὰ τὸ ἀνάλογον μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν. ὥσπερ γὰρ σῶμα ἐκ μερῶν σύγκειται, καὶ δεῖ αὐξάνεσθαι ἀνάλογον, ἵνα μένῃ συμμετρία· εἰ δὲ μὴ, φθείρεται· ὅταν, ὁ μὲν ποὺς, τετταρῶν πηχῶν ᾖ· τὸ δ' ἄλλο σῶμα, δυοῖν σπιθαμαῖν· ἐνίοτε δὲ, κἂν εἰς ἄλλου ζώου μεταβάλλοι μορφὴν, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὸ ποσὸν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποιὸν αὐξάνοιτο παρὰ τὸ ἀνάλογον· οὕτω καὶ πόλις σύγκειται

ἐκ

ἐκ μερῶν, ὧν πολλάκις λανθάνει τι αὐξανόμενον· οἷον, τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος ἐν τῇ δημοκρατίαις καὶ πολιτείαις. συμβαίνει δ' ἐνίοτε τοῦτο καὶ διὰ τύχας· οἷον, ἐν Τάραντι ἡττηθέντων καὶ ἀπολομένων πολλῶν γνωρίμων ὑπὸ τῶν Ἰαπύγων, μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν, δημοκρατία ἐγένετο ἐκ πολιτείας. καὶ ἐν Ἄργει, τῶν ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀπολομένων ὑπὸ Κλεομένους τοῦ Λάκωνος, ἠναγκάσθησαν παραδέξασθαι τῶν περιοίκων τινάς. καὶ ἐν Ἀθήναις ἀτυχούντων πεζῇ, οἱ γνώριμοι ἐλάττους ἐγένοντο, διὰ τὸ ἐκ καταλόγου στρατεύεσθαι ὑπὸ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον. συμβαίνει δὴ τοῦτο καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις· ἧττον δέ. πλειόνων γὰρ τῶν ἀπόρων γινομένων, ἢ τῶν οὐσιῶν αὐξανομένων, μεταβάλλουσιν εἰς ὀλιγαρχίας καὶ δυναστείας. μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι καὶ ἄνευ στάσεως, διά τε τὰς ἐριθείας, ὥσπερ ἐν Ἡραίᾳ· ἐξ αἱρετῶν γὰρ διὰ τοῦτο ἐποίησαν κληρωτὰς, ὅτι ἡροῦντο τοὺς ἐριθευομένους· καὶ δι' ὀλιγωρίαν, ὅταν ἐάσωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς κυρίας παριέναι τοὺς μὴ τῆς πολιτείας φίλους· ὥσπερ ἐν Ὠρεῷ κατελύθη ἡ ὀλιγαρχία τῶν ἀρχόντων γενομένου Ἡρακλεοδώρου, ὃς ἐξ ὀλιγαρχίας πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν κατεσκεύασεν. ἔτι διὰ τὸ παρὰ μικρόν. λέγω δὴ παρὰ μικρὸν, ὅτι πολλάκις λανθάνει μεγάλη γινομένη μετάβασις τῶν νομίμων, ὅταν παρορῶσι τὸ μικρόν. ὥσπερ ἐν Αμβρακίᾳ μικρὸν ἦν τὸ τίμημα· τέλος δ' οὐθενὸς ἦρχον· ὡς ἔτιον ἢ μηθὲν διαφέρον τοῦ μηθὲν τὸ μικρόν. στασιωτικὸν δὴ καὶ τὸ μὴ ὁμόφυλον, ἕως ἂν συμπνεύσῃ. ὥσπερ γὰρ οὐδ' ἐκ τοῦ τυχόντος πλήθους πόλις γίγνεται, οὕτως οὐδ' ἐν τῷ τυχόντι χρόνῳ. διὸ ὅσοι ἤδη συνοίκους ἐδέξαντο ἢ ἐποίκους, οἱ πλεῖστοι ἐστασίασαν· οἷον, Τροιζηνίοις Ἀχαιοὶ συνῴκησαν Σύβαριν· εἶτα πλείους οἱ Ἀχαιοὶ γενόμενοι, ἐξέβαλον τοὺς Τροιζηνίους. ὅθεν τὸ ἄγος συνέβη τοῖς Συβαρίταις. καὶ ἐν Θουρίοις Συβαρῖται τοῖς συνοικήσασι. πλεονεκτεῖν γὰρ

ἀξιῶντες, ὡς σφετέρας τῆς χώρας, ἐξέπεσον. καὶ Βυζαντίοις οἱ ἔποικοι βαλλόμενοι φωραθέντες, ἐξέπεσον ἀπὸ μάχης· καὶ Ἀνδριανοῖ τὰς Χίων φυλάδας εἰσδεξάμενοι, ἀπὸ μάχης ἐξέβαλον. Ζαγκλαῖοι δὲ Σαμίους ὑποδεξάμενοι, ἐξέπεσον καὶ αὐτοί. καὶ Ἀπολλωνιάται οἱ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, ἐποίκους ἐπαγαγόμενοι, ἐξασίασαν. καὶ Συρακόσιοι μετὰ τυραννικὰ, τοὺς ξένους καὶ τοὺς μισθοφόρους πολίτας ποιησάμενοι, ἐξασίασαν, καὶ εἰς μάχην ἦλθον. καὶ Ἀμφιπολῖται, δεξάμενοι Χαλκιδέων ἀποίκους, ἐξέπεσον ὑπὸ τούτων οἱ πλείους αὐτῶν. στασιάζουσι δ', ὅταν μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ πολλοὶ, ὡς ἀδικούμενοι, ὅτι οὐ μετέχουσι τῶν ἴσων, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἴσοι ὄντες· ὅταν δὲ ταῖς δημοκρατίαις οἱ γνώριμοι, ὅτι μετέχουσι τῶν ἴσων, οὐκ ἴσοι ὄντες. στασιάζουσι δ' ἐνίοτε αἱ πόλεις καὶ διὰ τοὺς τόπους, ὅταν μὴ δύφυῶς ἔχῃ ἡ χώρα πρὸς τὸ μίαν εἶναι πόλιν· οἷον ὅταν Κλαζομεναῖς οἱ ὑπὸ Χύτρῳ, πρὸς τοὺς ὑπὸ νήσῳ· καὶ Κολοφώνιοι, καὶ Νοθεῖς. καὶ Ἀθηναῖοι οὐχ ὁμοίως εἰσὶν, ἀλλὰ μᾶλλον δημοτικοὶ οἱ τὸν Πειραιᾶ οἰκοῦντες τῶν τὸ ἄστυ. ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις αἱ διαβάσεις τῶν ὀχετῶν, καὶ τὰ πρώην σμικρὰ, διασώσασι τοὺς φάλαγγας, ὥστε ἔοικε πᾶσα διαφορὰ ποιεῖν διάστασιν. μεγίστη μὲν οὖν ἴσως διάστασις, ἀρετὴ καὶ μοχθηρία· εἶτα πλοῦτος καὶ πενία· καὶ ἕτερα δὴ ἕτερα ἑτέρας μᾶλλον· ὧν μία καὶ ἡ εἰρημένη ἐστί.

δ. 4. Γίγνονται μὲν οὖν αἱ στάσεις οὐ περὶ μικρῶν, ἀλλ' ἐκ μικρῶν·
IIII. στασιάζουσι δὲ περὶ μεγάλων. μάλιστα δὲ καὶ αἱ μικραὶ ἰσχύουσιν, ὅταν ἐν τοῖς κυρίοις γένωνται· οἷον συνέβη καὶ ἐν Συρακούσαις ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις· μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων στασιασάντων, ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων, περὶ ἐρωτικοῦ αἰτίαν. θατέρου γὰρ ἀποδημοῦντος, ἑταῖρος ὢν τις, τὸν ἐρώμενον αὐτοῦ ἐπεποιήσατο. πάλιν δὲ ἐκεῖνος τούτῳ χαλεπήνας, τῷ γυναῖκα αὐτοῦ ἀπέστησεν, ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν. ὅθεν προσλαμβάνοντες τοὺς ἐν τῷ πολι-

τεύμασι, διεστασίασαν πρώτας. διόπερ ἀρχομένων δεῖ λαμβάνεσθαι τῶν τοιούτων, καὶ διαλύειν τὰς τῶν ἡγεμόνων καὶ δυναμένων στάσεις. ἐν ἀρχῇ γὰρ γίγνεται τὸ ἁμάρτημα· ἡ δ' ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός. ὥστε καὶ τὸ ἐν αὐτῇ μικρὸν ἁμάρτημα, ἀνάλογόν ἐστι τοῖς ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν. ὅλως δ' ἁπάντων γνωρίμων στάσις συναπολαύει ποιοῦσι καὶ τῶν ὅλων πόλιν· οἷον, ἐν Ἐστιαίᾳ συνέβη μετὰ τὰ Μηδικὰ, δύο ἀδελφῶν περὶ τῶν πατρίων νομῶν διενεχθέντων. ὁ μὲν γὰρ ἀπορώτερος, ὡς οὐκ ἀποφαίνοντος θατέρου τὴν οὐσίαν, οὐδὲ τὸν θησαυρὸν, ὃν εὗρεν ὁ πατὴρ, προσήγετο τοὺς δημοτικούς· ὁ δ' ἕτερος, ἔχων οὐσίαν πολλήν, τοὺς ὑποδείους. καὶ ἐν Δελφοῖς ἐκ κηδείας γενομένης ἀφορμὴ στάσεως ἐγένετο τῶν πρώτων καὶ ὑστέρων. ὁ μὲν γὰρ, οἰωνισάμενός τι σύμφωνον, ὡς ἦλθεν ὑπὲρ τοῦ νυμφίου, καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν· οἱ δ', ὡς ὑβρισθέντες, ἐνέβαλον τῶν ἱερῶν χρημάτων, θύοντος· καὶ πρόφασιν ὡς ἱεροσυλον ἀπέκτειναν. καὶ περὶ Μιτυλήνην δὲ ἐξ ὑποκλήρων στάσεως γενομένης, πολλῶν ἐγένετο ἀρχὴ κακῶν, καὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς Ἀθηναίους, ἐν ᾧ Πάχης ἔλαβε τὴν πόλιν αὐτῶν. Τιμοφάνους γὰρ, τῶν δυνατῶν ἑνὸς, καταλιπόντος δύο θυγατέρας, ὁ περιωπιαθεὶς, καὶ ὁ λαβὼν τοῖς ἑαυτοῦ, Δόξανδρος, ἦρξε τῆς στάσεως· καὶ τοὺς Ἀθηναίους παρώξυνε, προξένος ὢν τῆς πόλεως. καὶ ἐν Φωκεῦσιν ἐξ ὑποκλήρου στάσεως γενομένης περὶ Μνασέαν τὸν Μνήσωνος πατέρα, καὶ Εὐθυκράτη τὸν Ὀνομάρχου, ἡ στάσις αὕτη ἀρχὴ τοῦ ἱεροῦ πολέμου κατέστη τοῖς Φωκεῦσι. μετέβαλε δὲ καὶ ἐν Ἐπιδάμνῳ ἡ πολιτεία ἐκ γαμικῶν. ἐπομνησευσάμενος γάρ τις θυγατέρα, ὡς ἐζημίωσεν αὐτὸν ὁ τὴν ἐπομνησευθέντος πατὴρ, γνώμονας τῶν ἀρχόντων, ἄτερος συμπαρέλαβε τοὺς ἐκτὸς τῆς πολιτείας, ὡς ἐπηρεασθείς. μεταβάλλουσι δὲ καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν, καὶ εἰς δῆμον, καὶ εἰς πολιτείαν, ἐκ τοῦ δοκιμῆσαί τι, ἢ αὐξηθῶσαι· ἢ ἀρχεῖον, ἢ μόριον τῆς πόλεως·

οἷον, ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ, εὐδοκιμήσαντα ἐν τοῖς Μηδικοῖς, ἔδοξε συντονωτέραν ποιῆσαι τὴν πολιτείαν. καὶ πάλιν ὁ ναυτικὸς ὄχλος, γενόμενος αἴτιος τῆς περὶ Σαλαμῖνα νίκης, καὶ διὰ ταύτης, τῆς ἡγεμονίας, διὰ τὴν κατὰ θάλατταν δύναμιν, τὴν δημοκρατίαν ἰσχυροτέραν ἐποίησε. καὶ ἐν Ἄργει οἱ γνώριμοι εὐδοκιμήσαντες περὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐπεχείρησαν καταλύειν τὸν δῆμον. καὶ ἐν Συρακούσαις ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος τῆς νίκης τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀθηναίους, ἐκ πολιτείας εἰς δημοκρατίαν μετέβαλε. καὶ ἐν Χαλκίδι Φόξον τὸν τύραννον μετὰ τῶν γνωρίμων ὁ δῆμος ἀνελὼν, εὐθὺς εἴχετο τῆς πολιτείας. καὶ ἐν Ἀμβρακίᾳ πάλιν ὡσαύτως Περίανδρον συνεκβαλὼν τοῖς ἐπιτιθεμένοις ὁ δῆμος τὸν τύραννον, εἰς ἑαυτὸν περιέστησε τὴν πολιτείαν. καὶ ὅλως δὴ δεῖ τοῦτο μὴ λανθάνειν, ὡς οἱ δυνάμεως αἴτιοι γενόμενοι, καὶ ἰδιῶται, καὶ ἀρχαὶ, καὶ φυλαὶ, καὶ ὅλως μέρος καὶ ὁποιονοῦν πλῆθος, στάσιν κινοῦσιν. ἢ γὰρ οἱ τούτοις φθονοῦντες τιμωμένοις, ἄρχουσι τῆς στάσεως· ἢ οὗτοι, διὰ τὴν ὑπεροχὴν, οὐ θέλουσι μένειν ἐπὶ τῶν ἴσων. κινοῦνται δ' αἱ πολιτεῖαι, καὶ ὅταν τἀναντία εἶναι δοκοῦντα μέρη τῆς πόλεως, ἰσάζῃ ἀλλήλοις· οἷον οἱ πλούσιοι καὶ ὁ δῆμος· μέσον δ', ἢ μικρὸν, ἢ μηθὲν πάμπαν. ἂν γὰρ πολὺ ὑπερέχῃ ὁπότερονοῦν τῶν μερῶν πρὸς τὸ φανερῶς κρεῖττον, τὸ λοιπὸν οὐ θέλει κινδυνεύειν. δι' ὃ καὶ οἱ κατ' ἀρετὴν διαφέροντες οὐ ποιοῦσι στάσιν, ὡς εἰπεῖν· ὀλίγοι γὰρ γίγνονται πρὸς πολλούς. καθόλου μὲν οὖν περὶ πάσας τὰς πολιτείας αἱ ἀρχαὶ καὶ αἰτίαι τῶν στάσεων καὶ τῶν μεταβολῶν, τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον. κινοῦσι δὲ τὰς πολιτείας, ὁτὲ μὲν, διὰ βίας· ὁτὲ δὲ, δι' ἀπάτης. διὰ βίας μὲν, ἢ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἢ ὕστερον ἀναγκάζοντες. καὶ γὰρ ἡ ἀπάτη διττή. ὁτὲ μὲν γὰρ ἐξαπατήσαντες τὸ πρῶτον, ἑκόντων μεταβάλλουσι τὴν πολιτείαν· εἶθ' ὕστερον βίᾳ κατέχουσιν ἀκόντων· οἷον ἐπὶ

τῶν

τῶν τετρακοσίων τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, φάσκοντες τὸν βασιλέα χρήματα παρέξειν πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους· ψευσάμενοι δὲ, κατέχειν ἐπειρῶντο τὴν πολιτείαν. ὁτὲ δὲ ἐξ ἀρχῆς τε πείσαντες, καὶ ὕστερον πάλιν πεισθέντων, ἑκόντων ἄρχουσιν αὐτῶν. ἁπλῶς μὲν οὖν περὶ πάσας τὰς πολιτείας, ἐκ τῶν εἰρημένων συμβέβηκε γίγνεσθαι τὰς μεταβολάς.

5. ¶ Καθ' ἕκαστον δ' εἶδος πολιτείας ἐκ τούτων μερίζοντας, τὰ συμβαίνοντα δεῖ θεωρεῖν. αἱ μὲν οὖν δημοκρατίαι μάλιστα μεταβάλλουσι διὰ τὴν τῶν δημαγωγῶν ἀσέλγειαν. τὰ μὲν γὰρ, ἰδίᾳ συκοφαντοῦντες τοὺς τὰς οὐσίας ἔχοντας, συστρέφουσιν αὐτούς· συνάγει γὰρ καὶ τοὺς ἐχθίστους ὁ κοινὸς φόβος· τὰ δὲ, κοινῇ τὸ πλῆθος ἐπάγοντες. καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλῶν ἄν τις ἴδοι γιγνόμενον οὕτω. καὶ γὰρ ἐν Κῷ ἡ δημοκρατία μετέβαλε πονηρῶν ἐγγενομένων δημαγωγῶν· οἱ γὰρ γνώριμοι συνέστησαν. καὶ ἐν Ῥόδῳ· μισθοφοράν τε γὰρ οἱ δημαγωγοὶ ἐπόριζον, καὶ ἐκώλυον ἀποδιδόναι τὰ ὀφειλόμενα τοῖς τριηράρχοις· οἱ δὲ, διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας, ἠναγκάσθησαν συστάντες, καταλῦσαι τὸν δῆμον. κατελύθη δὲ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ ὁ δῆμος μετὰ τὴν ἀποικισμὸν εὐθὺς, διὰ τοὺς δημαγωγούς. ἀδικούμενοι γὰρ ὑπ' αὐτῶν οἱ γνώριμοι, ἐξέπιπτον· ἔπειτα ἀθροισθέντες οἱ ἐκπίπτοντες, καὶ κατελθόντες, κατέλυσαν τὸν δῆμον. παραπλησίως δὲ καὶ ἡ ἐν Μεγάροις κατελύθη δημοκρατία. οἱ γὰρ δημαγωγοὶ, ἵνα χρήματα ἔχωσι δημεύειν, ἐξέβαλον πολλοὺς τῶν γνωρίμων, ἕως πολλοὺς ἐποίησαν τοὺς φεύγοντας· οἱ δὲ, κατιόντες, ἐνίκησαν μαχόμενοι τὸν δῆμον, καὶ κατέστησαν τὴν ὀλιγαρχίαν. συνέβη δὲ ταὐτὸν καὶ περὶ Κύμην ἐπὶ τῆς δημοκρατίας, ἣν κατέλυσε Θρασύμαχος. σχεδὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄν τις ἴδοι θεωρῶν τὰς μεταβολὰς τοῦτον ἐχούσας τὸν τρόπον. ὁτὲ μὲν γὰρ, ἵνα χαρίζωνται, ἀδικοῦντες τοὺς γνωρίμους συνιστᾶσιν· ἢ τὰς οὐσίας ἀναδάστους ποιοῦντες, ἢ τὰς προσόδους

ταῖς λειτουργίαις· ὁ τὲ δὴ, διαβαλλόντες, ἵν' ἔχωσι δημεύειν τὰ κτήματα τῶν πλουσίων. ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαίων, ὅτε γένοιτο ὁ αὐτὸς δημαγωγὸς καὶ στρατηγὸς, εἰς τυραννίδα μετέβαλλον. σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων τυράννων, ἐκ δημαγωγῶν γεγόνασιν. αἴτιον δὲ τοῦ τότε μὲν γίγνεσθαι, νῦν δὲ μή· ὅτι τότε μὲν οἱ δημαγωγοὶ ἦσαν ἐκ τῶν στρατηγούντων· οὐ γὰρ πω δεινοὶ ἦσαν λέγειν· νῦν δὲ, τῆς ῥητορικῆς ηὐξημένης, οἱ δυνάμενοι λέγειν, δημαγωγοῦσι μὲν, δι' ἀπειρίαν δὲ τῶν πολεμικῶν, οὐκ ἐπιτίθενται, πλὴν εἴπου βραχύ τι γέγονε τοιοῦτον. ἐγίγνοντο δὲ τυραννίδες πρότερον μᾶλλον ἢ νῦν, καὶ διὰ τὸ μεγάλας ἀρχὰς ἐγχειρίζεσθαί τισιν· ὥσπερ ἐν Μιλήτῳ ἐκ τῆς πρυτανείας· πολλῶν γὰρ ἦν καὶ μεγάλων κύριος ὁ πρύτανις. ἔτι δὲ, διὰ τὸ μὴ μεγάλας εἶναι τότε τὰς πόλεις, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἰκεῖν τὸν δῆμον, ἄσχολον ὄντα πρὸς τοῖς ἔργοις, οἱ προστάται τοῦ δήμου, ὅτε πολεμικοὶ γένοιντο, τυραννίδι ἐπετίθεντο. πάντες δὲ οὗτο ἔδρων ὑπὸ τῶν δήμου πιστευθέντες· ἡ δὲ πίστις ἦν ἡ ἀπέχθεια ἡ πρὸς τοὺς πλουσίους· οἷον Ἀθήνησί τε Πεισίστρατος στασιάσας πρὸς τοὺς πεδιακούς· καὶ Θεαγένης ἐν Μεγάροις τῶν εὐπόρων τὰ κτήνη ἀποσφάξας, λαβὼν παρὰ τὸν ποταμὸν ἐπινέμοντας. καὶ Διονύσιος κατηγορῶν Δαφναίου, καὶ τῶν πλουσίων, ἠξιώθη τῆς τυραννίδος, διὰ τὴν ἔχθραν πιστευθεὶς, ὡς δημοτικὸς ὤν. μεταβαλλόυσι δὲ καὶ ἐκ τῆς πατρίας δημοκρατίας εἰς τὴν νεωτάτην. ὅπου γὰρ αἱρεταὶ μὲν αἱ ἀρχαὶ, μὴ ἀπὸ τιμημάτων δέ· αἱρεῖται δὲ ὁ δῆμος, δημαγωγοῦντες οἱ σπουδαρχιῶντες, εἰς τοῦτο καθιστᾶσιν ὡς κύριον εἶναι τὸν δῆμον καὶ τῶν νόμων. ἄκος δὲ τοῦ ἢ μὴ γίνεσθαι, ἢ τοῦ γίνεσθαι ἧττον, τὸ τὰς φυλὰς φέρειν τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ μὴ πάντα τὸν δῆμον. τῶν μὲν οὖν δημοκρατιῶν αἱ μεταβολαὶ γίγνονται πᾶσαι σχεδὸν διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

ϛ. 6 ¶ Αἱ δ' ὀλιγαρχίαι μεταβαλλόυσι διὰ δύο μάλιστα τρόπους
VI. τοὺς φανερωτάτους. ἕνα μὲν, ἐὰν ἀδικῶσι τὸ πλῆθος· πᾶς γὰρ ἱκανὸς

γὰρ προστάτης· μάλιστα δ', ὅταν ἐξ αὐτῆς συμβῇ τῆς ὀλιγαρχίας γίνεσθαι τὸν ἡγεμόνα· καθάπερ ἐν Νάξῳ Λύγδαμις, ὃς καὶ ἐτυράννησεν ὕστερον τῶν Ναξίων. ἔχει δὲ καὶ ἡ ἐξ ἀλλῶν ἀρχὴ, στάσεως διαφοράς. ὁ τὲ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν εὐπόρων, οὐ τῶν ὄντων δ' ἐν ταῖς ἀρχαῖς, γίγνεται κατάλυσις, ὅταν ὀλίγοι σφόδρα ὦσιν οἱ ἐν τῇ τιμαῖς· οἷον ἐν Μασσαλίᾳ, καὶ ἐν Ἴστρῳ, καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ, καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι συμβέβηκεν. οἱ γὰρ μὴ μετέχοντες τῶν ἀρχῶν, ἐκίνουν, ἕως μετέλαβον οἱ πρεσβύτεροι πρότερον τῶν ἀδελφῶν· ὕστερον δ' οἱ νεώτεροι πάλιν· οὐ γὰρ ἄρχουσιν, ἐνιαχοῦ μὲν ἅμα πατήρ τε καὶ υἱός· ἐνιαχοῦ δὲ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφός· καὶ ἔνθα μὲν, πολιτικωτέρα ἐγένετο ὀλιγαρχία· ἐν Ἴστρῳ δ' εἰς δῆμον ἀπετελεύτησεν· ἐν Ἡρακλείᾳ δ' ἐξ ἐλαττόνων εἰς ἑξακοσίους ἦλθε. μετέβαλε δὲ καὶ ἐν Κνίδῳ ἡ ὀλιγαρχία, στασιασάντων τῶν γνωρίμων αὐτῶν πρὸς αὑτοὺς, διὰ τὸ ὀλίγους μετέχειν· καὶ, καθάπερ εἴρηται, εἰ πατὴρ, υἱὸν μὴ μετέχειν· μηδ' εἰ πλείους ἀδελφοὶ, ἀλλ' ἢ τὸν πρεσβύτατον· ἐπιλαβόμενος γὰρ στασιαζόντων ὁ δῆμος, καὶ λαβὼν προστάτην ἐκ τῶν γνωρίμων, ἐπιθέμενος ἐκράτησεν· ἀσθενὲς γὰρ τὸ στασιάζον. καὶ ἐν Ἐρυθραῖς δὲ, ἐπὶ τῆς τῶν βασιλίδων ὀλιγαρχίας, ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις· καίπερ καλῶς ἐπιμελουμένων τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὅμως διὰ τὸ ὑπ' ὀλίγων ἄρχεσθαι ἀγανακτῶν ὁ δῆμος, μετέβαλε τὴν πολιτείαν. κινοῦνται δ' αἱ ὀλιγαρχίαι ἐξ αὑτῶν, καὶ διὰ φιλονεικίαν δημαγωγούντων. ἡ δημαγωγία δὲ διττή· ἡ μὲν, ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀλίγοις· ἐγίνετο γὰρ δημαγωγὸς, κἂν πάνυ ὀλίγοι ὦσιν· οἷον, ἐν τοῖς τριάκοντα Ἀθήνησιν, οἱ περὶ Χαρικλέα ἴσχυσαν, τοὺς τριάκοντα δημαγωγοῦντες· καὶ ἐν τοῖς τετρακοσίοις οἱ περὶ Φρύνιχον τὸν αὐτὸν τρόπον. ἢ ὅταν τὸν ὄχλον δημαγωγῶσιν οἱ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ὄντες· οἷον ἐν Λαρίσσῃ οἱ πολιτοφύλακες, διὰ τὸ αἱρεῖσθαι αὐτοὺς τὸν

ὄχλον, ἐδημαγώγησαν· καὶ ἐν ὅσαις ὀλιγαρχίαις οὐχ ἧττον αἱρεῖ τὰς ἀρχάς, ἐξ ὧν οἱ ἄρχοντες εἰσίν· ἀλλ' αἱ μὲν ἀρχαὶ ἐκ νόμων μεγάλων εἰσίν, ἡ ἑταιρειῶν· ἀφεστῶται δ' οἱ ὁπλῖται, ἡ ὁ δῆμος· ὅθεν ἐν Αβύδῳ στασίασαν· καὶ ὅπου τὰ δικαστήρια μὴ ἐκ τοῦ πολλοῦμάτος ἐστί· δημαγωγοῦντες γὰρ περὶ τὰς κρίσεις, μεταβαίνουσι τὴν πολιτείαν· ὅθεν καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ ἐγένετο τῇ ἐν τῷ Πόντῳ. ἐπὶ δ', ὅταν ἕνιοι εἰς ὀλίγους ἕλκωσι τὴν ὀλιγαρχίαν· οἱ γὰρ ἴσον ζητοῦντες, ἀναγκάζουσι βοηθὸν ἐπαγαγέσθαι τὸν δῆμον. γίνονται δὲ μεταβολαὶ τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια, ζῶντες ἀσελγῶς· καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι καινοτομεῖν ζητοῦσι· καὶ ἡ τυραννὶς ὁπότ' ἐπίδηται αὐτοῖς, ἢ κατασκευάζουσιν ἕτερον· ὡς ἔφη [ὁ] Ἱππανεῖνος Διονύσιον ἐν Συρακούσαις· καὶ ἐν Ἀμφιπόλει, ᾧ ὄνομα ἦν Κλεόπομος, τοὺς ἐποίκους τοὺς Χαλκιδέων ἤγαγε· καὶ ἐλθόντων, διεσάσασεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς δυνάστας. καὶ ἐν Αἰγίνῃ ὁ τῶν πρώτων ἀξίωσις τὸν πρὸς Χάρητα πρόφασις, ἐπεχείρησε μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν διὰ τοιαύτην αἰτίαν. ὁτὲ μὲν οὖν ὑπόπτευόσί τι κινεῖν, ὁτὲ δὲ κλέπτουσι τὰ κοινά· ὅθεν πρὸς αὐτοὺς στασιάζουσιν ἢ ὅτοι, ἢ οἱ πρὸς τούτους μαχόμενοι κλέπτοντας· ὅθεν ἐν Ἀπολλωνίᾳ στασίασε τῇ ἐν τῷ Πόντῳ. ὁμονοοῦσα δ' ὀλιγαρχία, σπάνιον διαφθορὰς ἐξ αὑτῆς. σημεῖον δὲ ἡ ἐν Φαρσάλῳ πολιτεία. ἐκεῖνοι γὰρ, ὀλίγοι ὄντες, πολλῶν κύριοί εἰσι, διὰ τὸ χρῆσθαι σφίσιν αὐτοῖς καλῶς. καταλύουσι δ', καὶ ὅταν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἑτέραν ὀλιγαρχίαν ἐμποιῶσι. τοῦτο δ' ἔστιν, ὅταν τοῦ πρώτου πολιτεύματος ὀλίγου ὄντος, τῶν μεγίστων ἀρχῶν μὴ μετέχωσιν οἱ ὀλίγοι πρῶτοι· ὅθεν ἐν Ἠλιδι στασιάσαι ποτέ. τῆς πολιτείας γὰρ δι' ὀλίγων ὄσης τῶν γεγόντων, ὀλίγοι πάμπαν ἐγίνοντο, διὰ τὸ ἀδίδυς εἶναι, ἐννενηκοντα ὄντας· τὸν δὲ αἵρεσιν δυναστευτικὸν εἶναι, καὶ ὁμοίαν τῇ τῶν ἐν Λακεδαίμονι γερόντων. γίνεται δὲ μεταβολὴ τῶν ὀλιγαρχῶν καὶ ἐν πολέμῳ, καὶ ἐν εἰρήνῃ.

ρήνῃ. ἐν μὲν πολέμῳ, διὰ τὸν φόβον τοῦ δήμου ἀπιστίαν, στρατώτας ἀναγκαζομένων χρῆσθαι. ᾧ γὰρ ἂν ἐγχείσωσιν, ἕτος πολλάκις γίνεται τύραννος· ὥσπερ ἐν Κοίνθῳ Τιμοφάνης. ἂν δ' ὦσι πλείους, ἵνα αὐτοῖς πιστοποιῶνται δυναστείαν. ὅτε δὲ ταῦτα δεδόχθαι, μεταδιδόασι τῷ πλήθει τῆς πολιτείας, διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τῷ δήμῳ χρῆσθαι. ἐν δὲ τῇ εἰρήνῃ, διὰ τὴν ἀπιστίαν τοῦ φόβου τοῖς ἀλλήλοις, ἐγχείζουσι τοῖς φυλακίοις στρατιώτας καὶ ἄρχοντι μεσιδίῳ, ὃς ἐνίοτε γίνεται κύριος ἀμφοτέρων. ὅθεν συνέβη ἐν Λαρίσῃ ὅτι τῆς Ἀλευάδων ἀρχῆς τοῖς περὶ Σάμον. καὶ ἐν Αβύδῳ ὅτι τῶν ἑταιρειῶν· ὧν ἦν μία ἡ Ιφιάδου. γίνονται δὲ κἀκ τοῦ πειρᾶσθαι ἑτέροις ὑφ' ἑτέρων, τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ αὐτῶν· καὶ καταστασιάζεσθαι πρὸς γάμους, ἢ δίκας· οἷον, ἐκ γαμικῆς μὲν αἰτίας, ἀφ' ἑρμιόνης πρότερον. καὶ τοῦ ἐν Ερετρίᾳ δὲ ὀλιγαρχίαν τῶν ἱππέων, διαφόρως [δὲ] κατέλυσεν ἀδικηθεὶς περὶ γάμον. ἐκ δὲ δικαστηρίου κρίσεως, ἡ ἐν Ἡρακλείᾳ στάσις ἐγένετο· καὶ ἐν Θήβαις ἐπ' αἰτίᾳ μοιχείας· δικαίως μὲν, στασιωδικῶς δὲ ποιησαμένων τὴν κόλασιν· τῶν μὲν ἐν Ἡρακλείᾳ, κατ' Εὐρυτίωνος· τῶν δὲ ἐν Θήβαις, κατ' Ἀρχίου· ἐφιλονείκησαν γὰρ αὐτοῖς οἱ ἐξαίρετοι, ὥστε δεηθῆναι ἐν ἀγορᾷ ἐν τῷ κύφωνι. πολλαὶ δὲ καὶ ἐκ δήμου δεσποτικὰς εἰς τὰς ὀλιγαρχίας, ὅταν τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τινῶν δυσχερανάντων κατελύθησαν· ὥσπερ ἡ ἐν Κνίδῳ, καὶ ἡ ἐν Χίῳ ὀλιγαρχία. γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ συμπτώματος μεταβολαὶ, καὶ τοῦ καλουμένης πολιτείας, καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν· ἐν ὅσαις ἀπὸ τιμήματος βιβλίοις καὶ δικάζουσι, καὶ τὰς δήμους ἀρχὰς ἄρχουσι. πολλάκις γὰρ ὀλίγον τοσοῦτον τίμημα τοῖς παρούσας κατοικοῦσιν, ὥστε μετέχειν, ἐν μὲν τῇ ὀλιγαρχίᾳ, ὀλίγοις· ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ, τοῖς μέσοις, δυνατοῖς γιγνομένης δὲ εἰρήνης, ἢ δι' ἄλλο τινὰ δυτυχίαν, συμβαίνει πολλαπλασίοις γίνεσθαι τιμή-

ματος ἀξίας τὰς αὐτὰς κτήσεις, ὥστε πάντας πάντων μετέχειν· ὁ-
τὲ μὲν ἐκ προσαγωγῆς, καὶ κατὰ μικρὸν γινομένης τῆς μεταβολῆς καὶ
λανθανούσης· ὁτὲ δὲ καὶ θᾶττον. αἱ μὲν οὖν ὀλιγαρχίαι μεταβάλ-
λουσι καὶ στασιάζουσι διὰ τοιαύτας αἰτίας. ὅλως δὲ καὶ αἱ δημοκρατίαι,
καὶ ὀλιγαρχίαι, ἐξίστανται ἐνίοτε, οὐκ εἰς τὰς ἐναντίας πολιτείας,
ἀλλ' εἰς τὰς ἐν τῷ αὐτῷ γένει· οἷον, ἐκ τῶν ἐννόμων δημοκρατιῶν, καὶ
ὀλιγαρχιῶν, εἰς τὰς κυρίους, καὶ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνας.

ζ. VII. ¶ Ἐν δὲ ταῖς ἀριστοκρατίαις γίγνονται αἱ στάσεις· αἱ μὲν, διὰ τὸ
ὀλίγους τῶν τιμῶν μετέχειν· ὅπερ εἴρηται κινεῖν καὶ τὰς ὀλιγαρχίας,
διὰ τὸ καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν ὀλιγαρχίαν εἶναί πως· ἐν ἀμφοτέ-
ραις γὰρ ὀλίγοι οἱ ἄρχοντες· οὐ μέν τοι διὰ ταὐτὸν ὀλίγοι· ἐπεὶ δο-
κεῖ γε διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἀριστοκρατία ὀλιγαρχία εἶναι. μάλιστα δὲ
τοῦτο συμβαίνειν ἀναγκαῖον, ὅταν ᾖ τὸ πλῆθος τῶν πεφρονηματι-
σμένων, ὡς ὅμοιον κατ' ἀρετήν· οἷον ἐν Λακεδαίμονι οἱ λεγόμενοι
Παρθενίαι· ἐκ τῶν ὁμοίων γὰρ ἦσαν· οὓς φωράσαντες ἐπιβουλεύ-
σαντας, ἀπέστειλαν Τάραντος οἰκιστάς. ἢ ὅταν τινὲς ἀτιμάζων-
ται μεγάλοι ὄντες, καὶ μηθενὸς ἥττους κατ' ἀρετήν, ὑπὸ τινῶν ἐντι-
μοτέρων· οἷον Λύσανδρος ὑπὸ τῶν βασιλέων· ἢ ὅταν ἀνδρώδης τις
ὤν, μὴ μετέχῃ τῶν τιμῶν· οἷον Κινάδων ὁ τὴν ἐπ' Ἀγησιλάῳ συ-
στήσας ἐπίθεσιν ἐπὶ τοὺς Σπαρτιάτας. ἔτι ὅταν οἱ μὲν ἀπορῶσι
λίαν, οἱ δ' εὐπορῶσι· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις τοῦτο γίγνεται. συνέ-
βη δὲ καὶ τοῦτο ἐν Λακεδαίμονι ὑπὸ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον.
δῆλον δὲ καὶ τοῦτο ἐκ τῆς Τυρταίου ποιήσεως τῆς καλουμένης εὐνομίας·
θλιβόμενοι γάρ τινες διὰ τὸν πόλεμον, ἠξίουν ἀνάδαστον ποιεῖν
τὴν χώραν. ἔτι, ἐάν τις μέγας ᾖ, καὶ δυνάμενος ἔτι μείζων εἶναι,
ἵνα μοναρχῇ· ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι δοκεῖ Παυσανίας ὁ στρατη-
γήσας κατὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον· καὶ ἐν Καρχηδόνι Ἄννων. λύονται
δὲ μάλιστα αἵ τε πολιτεῖαι καὶ αἱ ἀριστοκρατίαι διὰ τὴν ἐν αὐτῇ
τῇ

τῇ πολιτείᾳ τοῦ δικαίου παρέκβασιν. ἀρχὴ γὰρ τὸ μὴ μεμίχθαι
καλῶς, ἐν μὲν τῇ πολιτείᾳ, δημοκρατίαν, καὶ ὀλιγαρχίαν· ἐν δὲ
τῇ ἀριστοκρατίᾳ, ταῦτά τε καὶ τὴν ἀρετήν. μάλιστα δὲ, τὰ δύο· λέ-
γω δὲ τὰ δύο, δῆμον, καὶ ὀλιγαρχίαν· ταῦτα γὰρ αἱ πολιτεῖαί τε
πειρῶνται μιγνύναι, καὶ αἱ πολλαὶ τῶν καλουμένων ἀριστοκρα-
τιῶν. διαφέρουσι γὰρ τῶν ὀνομαζομένων πολιτειῶν αἱ ἀριστο-
κρατίαι τούτῳ· καὶ διὰ τοῦτ' εἰσὶν, αἱ μὲν ἧττον, αἱ δὲ μᾶλλον μόνιμοι
αὐτῶν. τὰς γὰρ ἀποκλινούσας μᾶλλον πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν,
ἀριστοκρατίας καλοῦσι· τὰς δὲ πρὸς τὸ πλῆθος, πολιτείας. διόπερ
ἀσφαλέστεραι αἱ τοιαῦται τῶν ἑτέρων εἰσί· κρεῖττόν τε γὰρ τὸ πλεῖον,
καὶ μᾶλλον ἀγαπῶσιν ἴσον ἔχοντες. οἱ δ' ἐν ταῖς εὐπορίαις, ἂν ἡ
πολιτεία διδῷ τὴν ὑπεροχὴν, ὑβρίζειν ζητοῦσι καὶ πλεονεκτεῖν.
ὅλως δ' ἐφ' ὁπότερον ἂν ἐγκλίνῃ ἡ πολιτεία, ἐπὶ ταῦτα μεθίστα-
ται, ἑκατέρων τὸ σφέτερον αὐξανόντων· οἷον, ἡ μὲν πολιτεία, εἰς δῆ-
μον· ἀριστοκρατία δ', εἰς ὀλιγαρχίαν. ἢ εἰς τἀναντία· οἷον, ἡ μὲν ἀ-
ριστοκρατία, εἰς δῆμον· ὡς ἀδικούμενοι γὰρ, περιπεσῶσιν εἰς τοὐναν-
τίον οἱ ἀπορώτεροι· αἱ δὲ πολιτεῖαι, εἰς ὀλιγαρχίαν· μόνον γὰρ μό-
νιμον τὸ κατ' ἀξίαν ἴσον, καὶ τὸ ἔχειν τὰ αὐτῶν. συνέβη δὲ τὸ εἰρη-
μένον ἐν Θουρίοις. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ πλείονος τιμήματος εἶναι
τὰς ἀρχὰς, εἰς ἔλαττον μετέβη, καὶ εἰς ἀρχεῖα πλείω· διὰ δὲ τὸ
τὴν χώραν ὅλην τοὺς γνωρίμους συγκτήσασθαι παρὰ τὸν νόμον· ἡ γὰρ
πολιτεία ὀλιγαρχικωτέρα ἦν· ὥστε ἐδύναντο πλεονεκτεῖν· ὁ δὲ
δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ, τῶν φρουρῶν ἐγένετο κρείτ-
των, ἕως ἀφεῖσαν τῆς χώρας, ὅσοι πλείω ἦσαν ἔχοντες. ἔτι διὰ τὸ
πάσας τὰς ἀριστοκρατικὰς πολιτείας ὀλιγαρχικὰς εἶναι, μᾶλλον
πλεονεκτοῦσιν οἱ γνώριμοι· οἷον καὶ ἐν Λακεδαίμονι εἰς ὀλίγους αἱ
οὐσίαι ἔρχονται· καὶ ἔξεστι ποιεῖν ὅ τι ἂν θέλωσι τοῖς γνωρίμοις μᾶλ-
λον· καὶ κηδεύειν ὅτῳ θέλωσι. διὸ καὶ ἡ Λοκρῶν πόλις ἀπώλετο ἐκ τῆς

πρὸς Διονύσιον κηδείας· ὃ ἐν δημοκρατίᾳ οὐκ ἂν ἐγένετο, οὐδ' ἂν ἐν ἀριστοκρατίᾳ εὖ μεμιγμένῃ. μάλιστα δὲ λανθάνουσιν αἱ ἀριστοκρατίαι μεταβάλλουσαι, τῷ λύεσθαι κατὰ μικρόν· ὅπερ εἴρηται ἐν τοῖς πρότερον καθόλου κατὰ πασῶν τῶν πολιτειῶν, ὅτι αἴτιον τῶν μεταβολῶν καὶ τὸ μικρόν ἐστιν. ὅταν γάρ τι πρόωνται τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν, μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλο, μικρῷ μεῖζον, εὐχερέστερον κινοῦσιν, ἕως ἂν πάντα κινήσωσι τὸν κόσμον. συνέβη δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς Θουρίων πολιτείας. νόμου γὰρ ὄντος, διὰ πέντε ἐτῶν στρατηγεῖν, γενόμενοί τινες πολεμικοὶ τῶν νεωτέρων, καὶ παρὰ τῷ πλήθει τῶν φρουρῶν εὐδοκιμοῦντες, καταφρονήσαντες τῶν ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ νομίζοντες ῥᾳδίως καταχρήσειν, τοῦτον τὸν νόμον λύειν ἐπεχείρησαν πρῶτον, ὥστε ἐξεῖναι τοὺς αὐτοὺς συνεχῶς στρατηγεῖν, ὁρῶντες τὴν δῆμον αὐτοὺς χειροτονήσοντα προθύμως. οἱ δὲ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι τῶν ἀρχόντων, οἱ καλούμενοι σύμβουλοι, ὁρμήσαντες τὸ πρῶτον ἐναντιοῦσθαι, συνεπείσθησαν, ὑπολαμβάνοντες τοῦτον κινήσαντας τὸν νόμον, ἐάσειν τὴν ἄλλην πολιτείαν· ὕστερον δὲ βουλόμενοι κωλύειν ἄλλων κινουμένων, οὐκέτι πλέον ἐποίουν οὐθέν, ἀλλὰ μετέβαλεν ἡ τάξις πᾶσα τῆς πολιτείας εἰς δυναστείαν τῶν ἐπιχειρησάντων νεωτερίζειν. πᾶσαι δ' αἱ πολιτεῖαι λύονται, ὁτὲ μὲν ἐξ αὐτῶν, ὁτὲ δ' ἔξωθεν· ὅταν ἐναντία πολιτεία ᾖ, ἢ πλησίον· ἢ πόρρω μὲν, ἔχουσα δὲ δύναμιν. ὅπερ συνέβαινεν ἐπ' Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι, πανταχοῦ τὰς ὀλιγαρχίας· οἱ δὲ Λάκωνες, τοὺς δήμους κατέλυον. ὅθεν μὲν οὖν αἱ μεταβολαὶ γίνονται τῶν πολιτειῶν καὶ αἱ στάσεις, εἴρηται σχεδόν.

η. ¶ Περὶ δὲ σωτηρίας καὶ κοινῇ, καὶ χωρὶς ἑκάστης πολιτείας, ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν. πρῶτον μὲν οὖν δῆλον ὅτι, εἴπερ ἔχομεν δι' ὧν
VIII. » φθείρονται αἱ πολιτεῖαι, ἔχομεν καὶ δι' ὧν σώζονται· τῶν γὰρ ἐναντίων
» τὰ ἐναντία ποιητικά· φθορὰ δὲ, σωτηρίᾳ ἐναντίον. ἐν μὲν οὖν τῇ

εὖ κεκραμένοις πολιτείαις, ὥσπερ ἄλλό τι δεῖ τηρεῖν, ὅπως μηθὲν παρανομῶσι· καὶ μάλιστα τὸ μικρὸν φυλάττειν· λανθάνει γὰρ ἐπεισδύουσα ἡ παράβασις, ὥσπερ τὰς οὐσίας αἱ μικραὶ δαπάναι δαπανῶσι, πολλάκις γινόμεναι. λανθάνει δὲ ἡ μετάβασις, διὰ τὸ μὴ ἀθρόα γίγνεσθαι. παραλογίζεται γὰρ ἡ διάνοια ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος· εἰ ἕκαστον μικρὸν, καὶ πάντα. τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὡς, ἔστι δ' ὡς οὔ· τὸ γὰρ ὅλον, καὶ τὰ πάντα, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μικρῶν. μίαν μὲν οὖν φυλακὴν πρὸς ταύτην τὴν ἀρχὴν δεῖ ποιεῖσθαι· ἔπειτα μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις· ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων. ποῖα δὲ λέγομεν τῶν πολιτειῶν σοφίσματα, πρότερον εἴρηται. ἔτι δ' ὁρᾶν, ὅτι ἔνιαι μένουσιν οὐ μόνον ἀριστοκρατίαι, ἀλλὰ καὶ ὀλιγαρχίαι, οὐ διὰ τὸ ἀσφαλεῖς εἶναι τὰς πολιτείας, ἀλλὰ διὰ τὸ εὖ χρῆσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς γινομένους, καὶ τοῖς ἔξω τῆς πολιτείας, καὶ τοῖς ἐν τῷ πολιτεύματι· τοὺς μὲν μὴ μετέχοντας, τῷ μὴ ἀδικεῖν, καὶ τῷ τοὺς ἡγεμονικοὺς αὐτῶν εἰσάγειν εἰς τὴν πολιτείαν· καὶ τοὺς μὲν φιλοτίμους μὴ ἀδικεῖν εἰς ἀτιμίαν, τοὺς δὲ πολλοὺς εἰς κέρδος· πρὸς αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς μετέχοντας, τῷ χρῆσθαι ἀλλήλοις δημοτικῶς. ὃ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλήθους ζητοῦσιν οἱ δημοτικοὶ τὸ ἴσον, τοῦτ' ἐπὶ τῶν ὁμοίων οὐ μόνον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ συμφέρον ἐστί. διὸ ἐὰν πλείους ὦσιν ἐν τῷ πολιτεύματι, πολλὰ συμφέρει τῶν δημοτικῶν νομοθετημάτων· οἷς, τὸ ἑξαμήνους τὰς ἀρχὰς εἶναι, ἵνα πάντες οἱ ὅμοιοι μετέχωσιν· ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι. διὸ καὶ ἐν τούτοις ἐγγίγνονται δημαγωγοὶ πολλάκις, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. ἔπειθ' ἧττον εἰς δυναστείας ἐμπίπτουσιν αἱ ὀλιγαρχίαι καὶ ἀριστοκρατίαι. οὐ γὰρ ὁμοίως ῥᾴδιον κακουργῆσαι ὀλίγον χρόνον ἄρχοντας, καὶ πολύν· ἐπεὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ δημοκρατίαις γίγνονται τυραννίδες. ἢ γὰρ οἱ μέγιστοι ἐν ἑκατέρᾳ ἐπιτίθενται

τυραννίδι· ἔνθα μὲν, οἱ δημαγωγοὶ, ἔνθα δ', οἱ δυνάσται· ἢ οἱ τὰς μεγίστας ἔχοντες ἀρχὰς, ὅταν πολὺν χρόνον ἄρχωσι. σώζονται δ' αἱ πολιτεῖαι οὐ μόνον διὰ τὸ πόρρω εἶναι τῶν διαφθειρόντων, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ διὰ τὸ ἐγγύς. φοβούμενοι γὰρ, διὰ χειρῶν ἔχουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν. ὥστε δεῖ τοὺς τῆς πολιτείας φροντίζοντας, φόβους παρασκευάζειν, ἵνα φυλάττωσι, καὶ μὴ καταλύωσιν ὥσπερ νυκτερινὴν φυλακὴν, τὴν τῆς πολιτείας τήρησιν· καὶ τὸ πόρρω ἐγγὺς ποιεῖν. ἔτι τὰς τῶν γνωρίμων φιλονεικίας καὶ στάσεις, καὶ διὰ τῶν νόμων πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν, καὶ τοὺς ἔξω τῆς φιλονεικίας ὄν-
» τας, πρὶν παρειληφέναι καὶ αὐτούς· ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ γινόμενον κακὸν
» γνῶναι, οὐ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ πολιτικοῦ ἀνδρός. πρὸς δὲ τὴν διὰ τὰ τιμήματα γιγνομένην μεταβολὴν, ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ πολιτείας, ὅταν συμβαίνῃ τοῦτο, μενόντων μὲν τῶν αὐτῶν τιμημάτων, εὐπορίας δὲ νομίσματος γιγνομένης, συμφέρει τοῦ τιμήματος ἐπισκοπεῖν τοῦ κοινοῦ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ παρελθὸν [κατὰ τῶν τῶν χρόνον,] ἐν ὅσαις μὲν πόλεσι τιμῶνται κατ' ἐνιαυτόν· ἐν δὲ ταῖς μείζοσι, διὰ τριετηρίδος, ἢ πενταετηρίδος· κἂν ᾖ πολλαπλάσιον, ἢ πολλοστημόριον τοῦ πρότερον, ἐν ᾧ αἱ τιμήσεις κατέστησαν τῆς πολιτείας, νόμον εἶναι καὶ τὰ τιμήματα ἐπιτείνειν ἢ ἀνιέναι· ἐὰν μὲν ὑπερβάλλῃ, ἐπιτείνοντας κατὰ τὴν πολλαπλασίωσιν· ἐὰν δ' ἐλλείπῃ, ἀνιέντας καὶ ἐλάττω ποιοῦντας τὴν τίμησιν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς πολιτείαις, μὴ ποιούντων μὲν οὕτως, ἔνθα μὲν ὀλιγαρχίαν, ἔνθα δὲ δυναστείαν γίγνεσθαι συμβαίνει· ἐκείνως δὲ, ἐκ μὲν πολιτείας δημοκρατίαν, ἐκ δ' ὀλιγαρχίας πολιτείαν ἢ δῆμον. κοινὸν δὲ καὶ ἐν δήμῳ, καὶ ὀλιγαρχίᾳ, καὶ μοναρχίᾳ, καὶ πάσῃ πολιτείᾳ, μήτ' αὐξάνειν λίαν μηθένα παρὰ τὴν συμμετρίαν, ἀλλὰ μᾶλλον πειρᾶσθαι μικρὰς καὶ πολυχρονίους διδόναι τιμὰς, ἢ ταχὺ μεγάλας. διαφθείρονται γὰρ· καὶ φέρειν οὐ πάντος

ἀνδρὸς

ἀνδρὸς εὐτυχίαν. εἰ δὲ μὴ, μή τοί γ' ἀθρόας δόντας, ἀφαιρεῖσθαι πάλιν ἀθρόας, ἀλλ' ἐκ προσαγωγῆς. καὶ μάλιστα μὲν πειρᾶσθαι τοῖς νόμοις οὕτως ἄγειν, ὥστε μηθένα ἐγγίγνεσθαι πολὺ ὑπερέχοντα δυνάμει, μήτε φίλων, μήτε χρημάτων· εἰ δὲ μὴ, ἀποδημητικὰς ποιεῖσθαι τὰς παραστάσεις αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἰδίους βίους νεωτερίζουσι, δεῖ ἐμποιεῖν ἀρχήν τινα τὴν ἐποψομένην τοὺς ζῶντας ἀσυμφόρως πρὸς τὴν πολιτείαν· ἐν μὲν δημοκρατίᾳ, πρὸς τὴν δημοκρατίαν· ἐν δὲ ὀλιγαρχίᾳ, πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ἑκάστῃ. καὶ τὸ εὐημεροῦν δὲ τῆς πόλεως ἀνὰ μέρος φυλάττεσθαι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. τούτου δ' ἄκος, τὸ αἰεὶ τοῖς ἀντικειμένοις μορίοις ἐγχειρίζειν τὰς πράξεις, καὶ τὰς ἀρχάς· λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τοὺς ἐπιεικεῖς τῷ πλήθει, καὶ τοὺς ἀπόρους τοῖς εὐπόροις. καὶ τὸ πειρᾶσθαι ἢ συμμιγνύναι τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος, καὶ τὸ τῶν εὐπόρων, ἢ τὸ μέσον αὔξειν. τοῦτο γὰρ διαλύει τὰς διὰ τὴν ἀνισότητα στάσεις. μέγιστον δὲ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ, τὸ καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ ἄλλῃ οἰκονομίᾳ οὕτω τετάχθαι, ὥστε μὴ εἶναι τὰς ἀρχὰς κερδαίνειν. τοῦτο δὲ μάλιστα ἐν ταῖς ὀλιγαρχικαῖς δεῖ τηρεῖν. οὐ γὰρ οὕτως ἀγανακτοῦσιν εἰργόμενοι τοῦ ἄρχειν οἱ πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ χαίρουσιν, ἐάν τις ἐᾷ πρὸς τοῖς ἰδίοις σχολάζειν, ὡς, ἐὰν οἴωνται τὰ κοινὰ κλέπτειν τοὺς ἄρχοντας· τότε δ' ἀμφότερα λυπεῖ, τό τε τῶν τιμῶν μὴ μετέχειν, καὶ τὸ τῶν κερδῶν. μοναχῶς δὲ καὶ ἐνδέχεται ἅμα εἶναι δημοκρατίαν καὶ ἀριστοκρατίαν, εἰ τοῦτο κατασκευάσειέ τις. ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν καὶ τοὺς γνωρίμους καὶ τὸ πλῆθος ἔχειν, ἃ βούλονται, ἀμφοτέρους. τὸ μὲν γὰρ ἐξεῖναι πᾶσιν ἄρχειν, δημοκρατικόν· τὸ δὲ τοὺς γνωρίμους εἶναι ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀριστοκρατικόν. τοῦτο δ' ἔσται, ὅταν μὴ ᾖ κερδαίνειν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν. οἱ γὰρ ἄποροι οὐ βουλήσονται ἄρχειν, ᾧ μηδὲν κερδαίνειν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἰδίοις εἶναι μᾶλλον· οἱ δ' εὔποροι, δυνήσονται, διὰ τὸ μηδενὸς

προσδεῖσθαι τῶν κοινῶν. ὥστε συμβήσεται, τοῖς μὲν ἀπόροις, γίνεσθαι εὐπόροις, διὰ τὸ διατρίβειν πρὸς τοῖς ἔργοις· τοῖς δὲ γνωρίμοις, μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ τῶν τυχόντων. τοῦ μὲν οὖν μὴ κλέπτεσθαι τὰ κοινὰ, ἡ παράδοσις γιγνέσθω τῶν χρημάτων, παρόντων πάντων τῶν πολιτῶν· καὶ ἀντίγραφα κατὰ φρατρίας, καὶ λόχους, καὶ φυλὰς, τιθέσθωσαν. τοῦ δὲ ἀκερδῶς ἄρχειν, τιμὰς εἶναι δεῖ νενομοθετημένας τοῖς εὐδοκιμοῦσι. δεῖ δ' ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις τῶν εὐπόρων φείδεσθαι, μὴ μόνον τὰς κτήσεις μὴ ποιεῖν ἀναδάστους, ἀλλὰ μηδὲ τοὺς καρπούς· ὃ ἐν ἐνίαις τῶν πολιτειῶν λανθάνει γιγνόμενον. βέλτιον δὲ καὶ βουλομένους κωλύειν λειτουργεῖν, τὰς δαπανηρὰς μὲν, μὴ χρησίμους δὲ, λειτουργίας· οἷον χορηγίας, καὶ λαμπαδαρχίας, καὶ ὅσαι ἀλλαι τοιαῦται· ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ, τῶν ἀπόρων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι πολλήν· καὶ τὰς ἀρχὰς, ἀφ' ὧν λήμματα, τούτοις ἀπονέμειν· κἂν τις ὑβρίσῃ τῶν εὐπόρων, εἰς τούτους μείζω τὰ ἐπιτίμια εἶναι, ἢ ἂν σφῶν αὐτῶν. καὶ τὰς κληρονομίας μὴ κατὰ δόσιν εἶναι, ἀλλὰ κατὰ γένος· μηδὲ πλειόνων ἢ μιᾶς τὸν αὐτὸν κληρονομεῖν. οὕτω γὰρ ἂν ὁμαλώτεραι αἱ οὐσίαι εἶεν, καὶ τῶν ἀπόρων εἰς εὐπορίαν ἂν καθίσταιντο πλείους. συμφέρει δὲ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ, καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ, τῶν ἀλλῶν ἢ ἰσότητα ἢ προεδρίαν νέμειν τοῖς ἧττον κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας· ἐν μὲν δήμῳ, τοῖς εὐπόροις· ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ, τοῖς ἀπόροις· πλὴν ὅσαι ἀρχαὶ κύριαι τῆς πολιτείας· ταύτας δὲ τοῖς ἐκ τῆς πολιτείας ἐγχειρίζειν μόνοις, ἢ πλείοσι.

θ. ¶ Τρία δέ τινα χρὴ ἔχειν τοὺς μέλλοντας ἄρξειν τὰς κυρίας ἀρ-
IX. χάς· πρῶτον μὲν, φιλίαν πρὸς τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν· ἔπειτα, δύναμιν μεγίστην τῶν ἔργων τῆς ἀρχῆς· τρίτον δ', ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην ἐν ἑκάστῃ πολιτείᾳ, τὴν πρὸς τὴν πολιτείαν. εἰ γὰρ μὴ ταὐτὸν τὸ δίκαιον κατὰ πάσας τὰς πολιτείας, ἀνάγκη καὶ τῆς

δι-

δικαιοσύνης εἶναι διαφοράς. ἔχει δ' ἀπορίαν, ὅταν μὴ συμβαίνῃ ταῦτα πάντα περὶ τὸν αὐτὸν, πῶς χρὴ ποιεῖσθαι τὴν διαίρεσιν· οἷον, εἰ στρατηγικὸς μὲν τις εἴη, πονηρὸς δὲ, καὶ μὴ τῇ πολιτείᾳ φίλος· ὁ δὲ, δίκαιος καὶ φίλος, πῶς δεῖ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν; ἔοικε δὲ δεῖν βλέπειν εἰς δύο· τίνος πλεῖον μετέχουσι πάντες, καὶ τίνος ἔλαττον. διὸ ἐν στρατηγίᾳ μὲν, εἰς τὴν ἐμπειρίαν μᾶλλον τῆς ἀρετῆς· ἔλαττον γὰρ στρατηγίας μετέχουσι, τῆς δ' ἐπιεικείας πλεῖον· ἐν δὲ φυλακῇ καὶ ταμιείᾳ, τοὐναντίον· πλείονος γὰρ ἀρετῆς δεῖται, ἢ ὅσην οἱ πολλοὶ ἔχουσιν· ἡ δὲ ἐπιστήμη, κοινὴ πᾶσιν. ἀπορήσειε δ' ἄν τις, κἂν δύναμις ὑπάρχῃ τῆς πολιτείας καὶ φιλίας, τί δεῖ τῆς ἀρετῆς; ποιήσει γὰρ τὰ συμφέροντα κατὰ δύο· ἢ ὅτι ἐνδέχεται τοὺς τὰ δύο ταῦτα ἔχοντας, ἀκρατεῖς εἶναι· ὥστε καθάπερ καὶ αὐτοῖς οὐχ ὑπηρετοῦσιν εἰδότες καὶ φιλοῦντες αὐτοὺς, οὕτω καὶ πρὸς τὸ κοινὸν οὐθὲν κωλύει ἔχειν ἐνίοις. ἁπλῶς δὲ, ὅσα ἐν τοῖς νόμοις, ὡς συμφέροντα λέγομεν ταῖς πολιτείαις, ἅπαντα ταῦτα σώζει τὰς πολιτείας. καὶ τὸ πολλάκις εἰρημένον μέγιστον στοιχεῖον, τὸ τηρεῖν ὅπως κρεῖττον ἔσται τὸ βουλόμενον τὴν πολιτείαν πλῆθος, τοῦ μὴ βουλομένου. παρὰ πάντα δὲ ταῦτα δεῖ μὴ λανθάνειν, ὃ νῦν λανθάνει τὰς παρεκβεβηκυίας πολιτείας, τὸ μέσον· πολλὰ γὰρ τῶν δοκούντων δημοτικῶν, λύει τὰς δημοκρατίας· καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν, τὰς ὀλιγαρχίας· οἱ δ' οἰόμενοι ταύτην εἶναι μίαν ἀρετὴν, ἕλκουσιν εἰς τὴν ὑπερβολήν· ἀγνοοῦντες ὅτι καθάπερ ῥίς ἐστι παρεκβεβηκυῖα μὲν τὴν εὐθύτητα τὴν καλλίστην, πρὸς τὸ γρυπὸν, ἢ τὸ σιμὸν, ἀλλ' ὅμως ἔτι καλὴ καὶ χάριν ἔχουσα πρὸς τὴν ὄψιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐὰν ἐπιτείνῃ τις ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ὑπερβολὴν, πρῶτον μὲν ἀποβαλεῖ τὴν μετριότητα τοῦ μορίου· τέλος δ' οὕτως, ὥστε μηδὲ ῥῖνα ποιήσει φαίνεσθαι, διὰ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐναντίων. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ περὶ τῶν ἄλλων

μορίων. συμβαίνει δὴ τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἀνίας πολιτείας. καὶ γὰρ ὀλιγαρχίαν καὶ δημοκρατίαν ἐστὶν ὥστ' ἔχειν ἱκανῶς, καίπερ ἐξεστηκυίας τῆς βελτίστης τάξεως· ἐὰν δέ τις ἐπιτείνῃ μᾶλλον ἑκατέραν αὐτῶν, πρῶτον μὲν χείρω ποιήσει τὴν πολιτείαν· τέλος δ', οὐδὲ πολιτείαν. διὸ δεῖ τοῦτο μὴ ἀγνοεῖν τὸν νομοθέτην καὶ τὴν πολιτικὸν, ποῖα σώζει τῶν δημοτικῶν, καὶ ποῖα φθείρει τὴν δημοκρατίαν, καὶ ποῖα τῶν ὀλιγαρχικῶν τὴν ὀλιγαρχίαν. οὐδετέραν μὲν γὰρ ἐνδέχεται αὐτῶν εἶναι καὶ διαμένειν ἄνευ τῶν εὐπόρων καὶ τοῦ πλήθους· ἀλλ' ὅταν ὁμαλότης γένηται τῆς οὐσίας, ἀνίην ἀνάγκη εἶναι ταύτην τὴν πολιτείαν. ὥστε φθείροντες τοῖς καθ' ὑπεροχὴν νόμοις, φθείρουσι τὰς πολιτείας. ἁμαρτάνουσι δὴ καὶ ἐν τῇ δημοκρατίαις, καὶ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις, οἱ δημαγωγοὶ, ὅπου τὸ πλῆθος κύριον τῶν νόμων· δύο γὰρ ποιοῦσιν ἀεὶ τὴν πόλιν, μαχόμενοι τοῖς εὐπόροις· δεῖ δὲ τοὐναντίον, αἰεὶ δοκεῖν λέγειν ὑπὲρ εὐπόρων· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς ὀλιγαρχικοὺς, καὶ τοὺς ὅρκους ἐναντίους ἢ νῦν ὀμνύναι τοὺς ὀλιγαρχικούς. νῦν μὲν γὰρ ἐν
" ἐνίαις ὀμνύουσι, Καὶ τῷ δήμῳ κακόνους ἔσομαι, καὶ βουλεύσω ὅ τι
" ἂν ἔχω κακόν. χρὴ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν καὶ ὑποκρίνεσθαι τοὐναντίον, ἐπισημαινομένους ἐν τοῖς ὅρκοις, ὅτι Οὐκ ἀδικήσω τὸν δῆμον. μέγιστον δὲ πάντων τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ διαμένειν τὰς πολιτείας, οὗ νῦν ὀλιγωροῦσι πάντες, τὸ παιδεύεσθαι πρὸς τὰς πολιτείας. ὄφελος γὰρ οὐθὲν τῶν ὠφελιμωτάτων νόμων, καὶ συνδεδοξασμένων ὑπὸ πάντων τῶν πολιτευομένων, εἰ μὴ ἔσονται εἰθισμένοι καὶ πεπαιδευμένοι ἐν τῇ πολιτείᾳ· εἰ μὲν οἱ νόμοι δημοτικοὶ, δημοτικῶς· εἰ δ' ὀλιγαρχικοὶ, ὀλιγαρχικῶς. εἴπερ γάρ ἐστιν ἐφ' ἑνὸς ἀκρασία, ἔστι καὶ ἐπὶ πόλεως. ἔστι δὲ τὸ πεπαιδεῦσθαι πρὸς τὴν πολιτείαν οὐ τοῦτο, τὸ ποιεῖν οἷς χαίρουσιν οἱ ὀλιγαρχοῦντες, ἢ οἱ δημοκρατίαν βουλόμενοι, ἀλλ' οἷς δυνήσονται, οἱ μὲν ὀλιγαρχεῖν,

χεῖν, οἱ δὲ δημοκρατεῖσθαι. νῦν δ' ἐν μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ τῶν ἀρχόντων υἱοὶ τρυφῶσιν· οἱ δὲ τῶν ἀπόρων, γίγνονται γεγυμνασμένοι καὶ πεπονηκότες· ὥστε καὶ βούλονται μᾶλλον, καὶ δύνανται νεωτερίζειν. ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ταῖς μάλιστα εἶναι δοκούσαις δημοκρατικαῖς, τοὐναντίον τοῦ συμφέροντος καθέστηκεν. αἴτιον δὲ τούτου, ὅτι κακῶς ὁρίζονται τὸ ἐλεύθερον. δύο γάρ ἐστιν οἷς ἡ δημοκρατία δοκεῖ ὡρίσθαι, τῷ τὸ πλεῖον εἶναι κύριον, καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ. τὸ μὲν γὰρ δίκαιον, ἴσον δοκεῖ εἶναι· ἴσον δ', ὅ τι ἂν δόξῃ τῷ πλήθει, τοῦτ' εἶναι κύριον. ἐλεύθερον δὲ καὶ ἴσον, τὸ, ὅ τι ἂν βούληταί τις, ποιεῖν. ὥστε ζῇ ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις ἕκαστος ὡς βούλεται, καὶ εἰς ὃ χρῄζων, ὥς φησιν Εὐριπίδης. τοῦτο δ' ἐστὶ φαῦλον. οὐ γὰρ δεῖ οἴεσθαι δουλείαν εἶναι τὸ ζῆν πρὸς τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ σωτηρίαν. ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσι καὶ φθείρονται, καὶ διὰ τίνων σώζονται καὶ διαμένουσιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τοσαῦτά ἐστι.

¶ Λείπεται δ' ἐπελθεῖν καὶ περὶ μοναρχίας, ἐξ ὧν τε φθείρεται, καὶ δι' ὧν σώζεσθαι πέφυκε. σχεδὸν δὲ παραπλήσια τοῖς εἰρημένοις περὶ τὰς πολιτείας ἐστὶ, καὶ τὰ συμβαίνοντα περὶ τὰς βασιλείας, καὶ τὰς τυραννίδας. ἡ μὲν γὰρ βασιλεία, κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν ἐστίν· ἡ δὲ τυραννὶς, ἐξ ὀλιγαρχίας τῆς ὑστάτης σύγκειται καὶ δημοκρατίας. διὸ δὴ καὶ βλαβερωτάτη τοῖς ἀρχομένοις ἐστὶν, ἅτε ἐκ δυοῖν συγκειμένη κακῶν, καὶ τὰς παρεκβάσεις καὶ τὰς ἁμαρτίας ἔχουσα τὰς παρ' ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν. ὑπάρχει δ' ἡ γένεσις εὐθὺς ἐξ ἐναντίων, ἑκατέρᾳ τῶν μοναρχιῶν· ἡ μὲν γὰρ βασιλεία, πρὸς βοήθειαν τὴν ἀπὸ τοῦ δήμου τοῖς ἐπιεικέσι γέγονε, καὶ καθίσταται βασιλεὺς ἐκ τῶν ἐπιεικῶν καθ' ὑπεροχὴν ἀρετῆς ἢ πράξεων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ἢ καθ' ὑπεροχὴν τοιούτου γένους· ὁ δὲ τύραννος, ἐκ τοῦ δήμου καὶ τοῦ πλήθους ἐπὶ τοὺς γνωρίμους, ὅπως ὁ δῆμος ἀδικῆται μηθὲν ὑπ' αὐτῶν. φανερὸν δ' ἐκ τῶν

I.
X.

συμβεβηκότων. σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν τυράννων γεγόνασιν ἐκ δημαγωγῶν, ὡς εἰπεῖν, πιστευθέντες ἐκ τοῦ διαβάλλειν τοὺς γνωρίμους. αἱ μὲν γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον κατέστησαν τῶν τυραννίδων, ἤδη τῶν πόλεων ἠυξημένων· αἱ δὲ πρὸ τούτων, ἔκ τε τῶν βασιλέων παρεκβαινόντων τὰ πάτρια, καὶ δεσποτικωτέρας ἀρχῆς ὀρεγομένων· αἱ δ', ἐκ τῶν αἱρετῶν ἐπὶ τὰς κυρίας ἀρχάς· ὃ γὰρ ἀρχαῖον οἱ δῆμοι καθίστασαν πολυχρονίους τὰς δημιουργίας, καὶ τὰς θεωρίας· αἱ δ', ἐκ τῶν ὀλιγαρχιῶν αἱρουμένων ἕνα τινὰ κύριον ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. πᾶσι γὰρ ὑπῆρχε τοῖς τρόποις τούτοις ὃ κατεργάζεσθαι ῥᾳδίως, εἰ μόνον βουληθεῖεν, διὰ ὃ δύναμιν προϋπάρχειν, τοῖς μὲν, βασιλικῆς ἀρχῆς, τοῖς δὲ, τῆς τῆς τιμῆς· οἷον, Φείδων μὲν περὶ Ἄργος, καὶ ἕτεροι, τύραννοι κατέστησαν, βασιλείας ὑπαρχούσης. οἱ δὲ περὶ τὴν Ἰωνίαν, καὶ Φάλαρις, ἐκ τῶν τιμῶν. Παναίτιος δὲ ἐν Λεοντίνοις, καὶ Κύψελος ἐν Κορίνθῳ, καὶ Πεισίστρατος Ἀθήνησι, καὶ Διονύσιος ἐν Συρακούσαις, καὶ ἕτεροι τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐκ δημαγωγίας. καθάπερ οὖν εἴπομεν, ἡ βασιλεία τέτακται κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν. κατ' ἀξίαν γάρ ἐστιν, ἢ κατ' ἰδίαν ἀρετὴν, ἢ κατὰ γένους, ἢ κατ' εὐεργεσίας, ἢ κατὰ ταῦτά τε καὶ δύναμιν. ἅπαντες γὰρ εὐεργετήσαντες, ἢ δυνάμενοι τὰς πόλεις ἢ τὰ ἔθνη εὐεργετεῖν, ἐτύγχανον τῆς τιμῆς ταύτης· οἱ μὲν, κατὰ πόλεμον κωλύσαντες δουλεύειν, ὥσπερ Κόδρος· οἱ δ', ἐλευθερώσαντες, ὥσπερ Κῦρος· ἢ κτίσαντες, ἢ κτησάμενοι χώραν, ὥσπερ οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς, καὶ Μακεδόνων, καὶ Μολοττῶν. βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας, μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. ἡ δὲ τυραννὶς, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, πρὸς οὐδὲν ἀποβλέπει κοινὸν, εἰ μὴ τῆς ἰδίας ὠφελείας χάριν. ἔστι δὲ σκοπὸς, τυραννικὸς μὲν, ὃ ἡδύ· βασιλικὸς δὲ, ὃ καλόν. διὸ καὶ τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ μὲν χρήματα

τα, τυραννικά· τὰ δ' εἰς τιμὴν, βασιλικὰ μᾶλλον. καὶ φυλακὴ, βασιλικὴ μὲν, πολιτική· τυραννικὴ δὲ, διὰ ξένων. ὅτι δ' ἡ τυραννὶς ἔχει κακὰ, καὶ τὰ τῆς δημοκρατίας, καὶ τὰ τῆς ὀλιγαρχίας, φανερόν· ἐκ μὲν ὀλιγαρχίας, τὸ ὃ τέλος εἶναι πλοῦτον· οὕτω γὰρ καὶ διαμένειν ἀναγκαῖον μόνως τήν τε φυλακὴν, καὶ τὴν τρυφὴν· καὶ ὃ τῷ πλήθει μηδὲν πιστεύειν· διὸ καὶ τὴν παραίρεσιν ποιοῦνται τῶν ὅπλων· καὶ ὃ κακοῦν τὸν ὄχλον, καὶ ὃ ἐκ τοῦ ἄστεος ἀπελαύνειν καὶ διοικίζειν, ἀμφοτέρων κοινὸν, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ τῆς τυραννίδος. ἐκ δημοκρατίας δὲ, ὃ πολεμεῖν τοῖς γνωρίμοις, καὶ διαφθείρειν λάθρα καὶ φανερῶς· καὶ φυγαδεύειν, ὡς ἀντιτέχνους, καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους. ἐκ γὰρ τούτων συμβαίνει γίγνεσθαι καὶ τὰς ἐπιβουλάς· τῶν μὲν, ἄρχειν αὐτῶν βουλομένων, τῶν δὲ, μὴ δουλεύειν. ὅθεν καὶ ὃ Περιάνδρου πρὸς Θρασύβουλον συμβούλευμά ἐστιν, ἡ τῶν ὑπερεχόντων σταχύων κόλουσις· ὡς δέον ἀεὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν πολιτῶν ἀναιρεῖν. καθάπερ οὖν σχεδὸν ἐλέχθη, τὰς αὐτὰς ἀρχὰς δεῖ νομίζειν περί τε τὰς πολιτείας εἶναι τῶν μεταβολῶν, καὶ περὶ τὰς μοναρχίας. διά τε γὰρ ἀδικίαν, καὶ διὰ φόβον, καὶ διὰ καταφρόνησιν, ἐπιτίθενται πολλοὶ τῶν ἀρχομένων ταῖς μοναρχίαις· τῆς δὲ ἀδικίας μάλιστα δι' ὕβριν· ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν ἰδίων στέρησιν. ἔστι δὲ καὶ τὰ τέλη ταὐτὰ, καθάπερ κἀκεῖ, καὶ περὶ τὰς τυραννίδας καὶ τὰς βασιλείας. μέγεθος γὰρ ὑπάρχει πλούτου καὶ τιμῆς τοῖς μονάρχοις, ὧν ἐφίεν πάντες. τῶν δ' ἐπιθέσεων, αἱ μὲν ἐπὶ ὃ σῶμα γίγνονται τῶν ἀρχόντων, αἱ δ' ἐπὶ τὴν ἀρχήν. αἱ μὲν οὖν δι' ὕβριν, ἐπὶ ὃ σῶμα. τῆς δ' ὕβρεως οὔσης πολυμεροῦς, ἕκαστον αὐτῶν αἴτιον γίγνεται τῆς ὀργῆς. τῶν δ' ὀργιζομένων σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τιμωρίας χάριν ἐπιτίθενται, ἀλλ' οὐχ ὑπεροχῆς· οἷον, ἡ μὲν τῶν Πεισιστρατιδῶν, διὰ ὃ προπηλακίσαι μὲν τὴν Ἁρμοδίου ἀδελφὴν, ἐπηρεάσαι δ' Ἁρμόδιον. ὁ μὲν γὰρ Ἁρμόδιος, διὰ τὴν ἀδελφήν· ὁ δὲ

Αεισυγείτων, διὰ τὸν Ἁρμόδιον. ἐπεβούλευσαν δὲ καὶ Πεισάνδρῳ τῷ τὴν Ἀμβρακίαν τυραννοῦντα, διὰ τὸ συμπίνοντα μετὰ τῶν παιδικῶν, ἐρωτῆσαι αὐτὸν εἰ ἤδη ἐξ αὐτοῦ κύει. ἢ δὲ Φιλίππου τοῦ Παυσανίου, διὰ τὸ ἐᾶσαι ὑβρισθῆναι αὐτὸν τοῦ τῶν περὶ Ἄτταλον. καὶ ἡ Ἀμύντου τοῦ μικροῦ τοῦ Πέρδα, διὰ τὸ καυχήσασθαι εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ. καὶ ἡ τοῦ Δύνιχου Εὐαγόρα τῷ Κυπρίῳ· διὰ γὰρ τὸ τὴν γυναῖκα παρελέσθαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπεκτόνεν, ὡς ὑβρισμένος. πολλαὶ δὲ ὀπτάσεις γεγένηται, καὶ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰκισθῆναι τῶν μοναρχῶν τινας· οἷς, καὶ ἡ Κρατοῦς εἰς Ἀρχέλαον· αἰεὶ γὰρ βαρέως εἶχε πρὸς τὴν ὁμιλίαν. ὥστε ἰσχνὴ καὶ ἐλάττων ἐγένετο πρόφασις, διότι τῶν θυγατέρων τὴν ἐπιμέλειαν ἔδωκεν ὁμολογήσας αὐτῷ· ἀλλὰ τὴν μὲν πρώτερον, κατεχόμενος ὑπὸ πολέμου πρὸς Σιρραν καὶ Ἀράβαιον, ἔδωκε τῷ βασιλεῖ τῷ τῆς Ἐλιμείας· τὴν δὲ νεωτέραν τῷ υἱεῖ Ἀμύντᾳ, οἰόμενος οὕτως ἂν ἧττον ἐκείνου ἥκιστα διαφέρεσθαι, καὶ τὸν ἐκ τοῦ Κλεοπάτρας. ἀλλὰ τῆς γε ἀλλοτριότητος ὑπῆρχεν ἀρχή, ὁ βαρέως φέρειν πρὸς τὴν ἀφροδισιαστικὴν χάριν. σπανίως δὲ καὶ Ἑλλανοκράτης ὁ Λαεαναῖος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ὡς γὰρ χαίρομενος αὐτῇ τῇ ἡλικίᾳ, ἀκατῄλλακτος ὑπῆρχεν, διὰ τὸ ὑβρίζειν καὶ ἅ διὰ ἐρωτικὴν ὀπτὴν ἐμίσει τὴν γεγυμνασμένην ὁμιλίαν. Παρὼν δὲ καὶ Ἡρακλείδης οἱ Αἰνιοι Κότυν διέφθειραν, τῶν πατρὶ πιστευθέντων. Ἀδάμας δὲ ἀπέκτεινε Κότυος, διὰ τὸ ἐκλιμπάνεσθαι παῖς ὢν ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ὑβρισμένος. πολλοὶ δὲ καὶ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰκιαθῆναι πληγαῖς, ὀργισθέντες, οἱ μὲν διέφθειραν, οἱ δὲ ἐπεχείρησαν, ὡς ὑβρισθέντες· καὶ τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ βασιλικὰς δυναστείας· οἷς, ὃν Μιτυλήνη τοὺς Πενταλίδας Μεγακλῆς περιόντας, καὶ τύραννος τῆς χωρίας, ὑπεριδόμενος μετὰ τῶν φίλων ἀπῆλθε. καὶ ὕστερον Σμέρδις Πένθιλον πληγὰς λαβὼν, καὶ πρὸς τῆς γυναικὸς ἐξελκυ-

σθείς,

σθείς, διέφθειρε. καὶ τὸ Ἀρχελάου δὲ ὑπόθεσις Δεκάμνιχος ἡγεμὼν ἐλθὼν, παροξύνων τοὺς ὑπομένοντας πρόσθεν. αἴτιον δὲ τὸ ὀργῆς, ὅτι αὐτὸν ἐξέδωκε μαστιγώσαι Εὐριπίδῃ τῷ ποιητῇ· ὁ δὲ Εὐριπίδης ἐχαλέπαινεν, εἰ πόντος τι αὐτοῦ εἰς δεξωδίαν τοῦ σώματος. καὶ δῆλοι ὄντες πολλοὶ διὰ τοιαύτας αἰτίας, οἱ μὲν ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ ἐπεβουλεύθησαν. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ φόβον. ἐν γάρ τι τοῦτο τῶν αἰτιῶν ἐστιν, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς μοναρχίας· οἷς, Ξέρξῃ Ἀρταπάνης, φοβούμενος τὴν διαβολὴν τὴν περὶ Δαρεῖον, ὅτι ἐκρέμασεν ὁ κελεύσαντος Ξέρξου, ἀλλ' οἰόμενος συγγνώσεσθαι ὡς ἀμνημονοῦντα διὰ τὸ δι' ὀφθῆναι. οἱ δὲ, διὰ καταφρόνησιν· ὥσπερ Σαρδανάπαλον ἰδών τις ξαίνοντα μετὰ τῶν γυναικῶν, εἰ ἀληθῆ ταῦτα οἱ μυθολογοῦντες λέγουσιν· εἰ δὲ μὴ ἐπ' ἐκείνου, ἀλλ' ἐπ' ἄλλου γε ἂν γένοιτο ἀληθές. καὶ Διονυσίῳ τῷ ὑστέρῳ Δίων ἐπέθετο, διὰ τὸ καταφρονεῖν, ὁρῶν τὸς τε πολίτας ὄντως ἐχόντας, καὶ αὐτὸν ἀεὶ μεθύοντα. καὶ τῶν φίλων δέ τινες ὑπετίθεντο διὰ καταφρόνησιν· διὰ γὰρ τὸ πιστεύειν, καταφρονοῦσιν ὡς λήσοντες. καὶ οἱ οἰόμενοι δυνασθαι καταρχεῖν τῆς ἀρχῆς, ὅπου τινὰ διὰ τὸ καταφρονεῖν ὑπέπιπτεν). ὡς δυνάμενοι γὰρ, καὶ καταφρονοῦντες ἧττον κινδυνεύουσι διὰ τὴν δυνάμιν, ὑπερῤῥᾴδιοι ῥᾳδίως, ὥσπερ οἱ στρατηγοῦντες τοῖς μοναρχοις· οἷς, Κῦρος Ἀστυάγη, καὶ τῆς βίᾳ καταφρονῶν, καὶ τὴν δυνάμεως, διὰ τὸ τὴν μὲν δύναμιν ἐξηρτημένην, αὐτὸν δὲ ψυφᾶν· καὶ Σεύθης ὁ Θρᾴξ Ἀμαδόκῳ, στρατηγὸς ὤν. οἱ δὲ καὶ διὰ πλείω τούτων ὑπετίθεν)· οἷς, καὶ καταφρονοῦντες, καὶ διὰ κέρδος· ὥσπερ Ἀριοβαρζάνῃ Μιθριδάτης. μάλιστα δὲ διὰ τοῦτο τὴν αἰτίαν ἐξηγοῦσιν οἱ τὴν φύσιν μὲν θρασεῖς, τιμὴν δὲ ἔχοντες πολεμικὴν παρὰ τοῖς μοναρχοις· ἀνδρία γὰρ δύναμιν ἔχουσα, θράσος ἐστί. δι' ἃς ἀμφοτέρας, ὡς ῥᾳδίως κατήσοντες, ποιοῦνται τὰς ὑπιθέσεις. τὸ τε διὰ φιλοτιμίαν ὑπιδεμένων, ἕτερος τρόπος ἐστὶ τοῦ

αἰτίας παρὰ τοὺς εἰρημένους πρότερον. οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιοι τοῖς τυράννοις ἐπιχειροῦσιν, ὁρῶντες κέρδη τε μεγάλα, καὶ τιμὰς μεγάλας οὔσας αὐτοῖς, οὕτω καὶ τῶν διὰ φιλοτιμίαν ἐπιτιθεμένων ἕκαστος προαιρεῖται κινδυνεύειν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν· οὗτοι δ', ὥσπερ καὶ ἀνάγης τινὸς γενομένης πράξεως περιττῆς, καὶ δι' ἣν ὀνομαστοὶ γίγνονται καὶ γνώριμοι τοῖς ἀνάγοις, οὕτω καὶ τοῖς μοναρχοῖς ἐπιχειροῦσιν, οὐ κτήσασθαι βουλόμενοι μοναρχίαν, ἀλλὰ δόξαν οὐ μὴν ἀλλ' ἐλάχιστοί γε τὸν ἀριθμόν εἰσιν οἱ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁρμῶντες· ὑποκεῖσθαι γὰρ δεῖ τὸ τοῦ σωθῆναι μηδὲν φροντίζειν, ἂν μὴ μέλλῃ καταχήσειν τὴν πρᾶξιν. οἷς ἀκολουθεῖν μὲν δεῖ τὴν Δίωνος ὑπόληψιν· οὐ ῥᾴδιον δ' αὐτὴν ἐγγενέσθαι πολλοῖς. ἐκεῖνος γὰρ μετ' ὀλίγων ἐστράτευσεν ἐπὶ Διονύσιον, οὕτως ἔχειν φάσκων, ὡς ὅπου περ ἂν δύνηται προελθεῖν, ἱκανὸν αὐτῷ τοσοῦτον μεταχεῖν τῆς πράξεως· οἷτι, εἰ μικρὸν ἐπιβάντα τῆς γῆς εὐθὺς συμβαίη τελευτῆσαι, τοῦτον καλῶς ἔχειν αὐτῷ τὴν θάνατον.

Φθείρεται δὲ τυραννὶς, ἕνα μὲν τρόπον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη πολιτείων, ἔξωθεν, ἐὰν ἐναντία τις ᾖ πολιτεία κρείττων. τὸ μὲν γὰρ βούλεσθαι, δῆλον ὡς ὑπάρξει διὰ τὴν ἐναντιότητα τῆς προαιρέσεως· ἃ δὲ βούλονται, δυνάμενοι, πράττουσι πάντες. ἐναντίαι δ' αἱ πολιτεῖαι, δῆμος μὲν τυραννίδι, καθ' Ἡσίοδον,

„Ὡς κεραμεῖ κεραμεύς·

καὶ γὰρ ἡ δημοκρατία ἡ τελευταία, τυραννίς ἐστι· βασιλεία δὲ καὶ ἀριστοκρατία, διὰ τὴν ἐναντιότητα τῆς πολιτείας. διὸ Λακεδαιμόνιοι πλείστας κατέλυσαν τυραννίδας· καὶ Συρακούσιοι κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἐπολιτεύοντο καλῶς. ἕνα δ', ἐξ αὐτῆς, ὅταν οἱ μετέχοντες στασιάζωσιν· ὥσπερ ἡ τῶν περὶ Γέλωνα, καὶ νῦν ἡ τῶν περὶ Διονύσιον. ἡ μὲν Γέλωνος, Θρασυβούλου τοῦ Ἱέρωνος ἀδελφοῦ, τὸν υἱὸν τοῦ Γέλωνος δημαγωγοῦντος, καὶ πρὸς ἡδονὰς ὁρμῶντος, ἵν' αὐτὸς ἄρχῃ.

τῶν

τῶν δ' οἰκείων συστησάντων, ἵνα μὴ τυραννὶς ὅλως καταλυθῇ, ἀλλὰ Θρασύβουλος· οἱ δὲ συστάντες αὐτῶν, ὡς καιρὸν ἔχοντες, ἐξέβαλον ἅπαντας αὐτούς. Διονύσιον δὲ Δίων στρατεύσας, κηδεστὴς ὤν, καὶ προσλαβὼν τὸν δῆμον, ἐκεῖνον ἐκβαλὼν, διεφθάρη. δύο δὲ οὐσῶν αἰτιῶν δι' ἃς μάλιστ' ἐπιτίθενται ταῖς τυραννίσι, μίσους καὶ καταφρονήσεως, θάτερον μὲν δὲ τούτων ὑπάρχειν τοῖς τυράννοις, τὸ μῖσος· ἐκ δὲ τοῦ καταφρονεῖσθαι πολλαὶ γίνονται τῶν καταλύσεων. σημεῖον δέ. τῶν μὲν γὰρ κτησαμένων οἱ πλεῖστοι, καὶ διεφύλαξαν τὰς ἀρχάς· οἱ δὲ, παραλαβόντες, εὐθὺς, ὡς εἰπεῖν, ἀπολλύασι πάντες. ἀπολαυστικῶς γὰρ ζῶντες, εὐκαταφρόνητοί τε γίγνονται, καὶ πολλοὺς καιροὺς παραδιδόασι τοῖς ἐπιτιθεμένοις. μόριον δέ τι τῶν μίσους καὶ τὴν ὀργὴν δεῖ τιθέναι· τρόπον γάρ τινα τῶν αὐτῶν αἰτία γίγνεται πράξεων· πολλάκις δὲ καὶ πρακτικώτερον τοῦ μίσους· συντονώτερον γὰρ ἐπιτίθενται διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι λογιμῷ τὸ πάθος. μάλιστα δὲ συμβαίνει τοῖς θυμοῖς ἀκολουθεῖν διὰ τὴν ὕβριν· δι' ἣν αἰτίαν, ἥτε τῶν Πεισιστρατιδῶν κατελύθη τυραννὶς, καὶ πολλαὶ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μῖσος. ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ, μετὰ λύπης πάρεστιν· ὥστε οὐ ῥᾴδιον λογίζεσθαι· ἡ δὲ ἔχθρα, ἄνευ λύπης. ὡς δὲ ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν, ὅσας αἰτίας εἰρήκαμεν τῆς τε ὀλιγαρχίας τῆς ἀκράτου καὶ τελευταίας, καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς ἐσχάτης, τοσαύτας καὶ τῆς τυραννίδος θετέον· καὶ γὰρ αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι διαιρεταὶ τυραννίδες.

βασιλεία δὲ ὑπὸ μὲν τῶν ἔξωθεν ἥκιστα φθείρεται· διὸ καὶ πολυχρόνιός ἐστιν· ἐξ αὐτῆς δ' αἱ πλεῖσται φθοραὶ συμβαίνουσι. φθείρεται δὲ κατὰ δύο τρόπους· ἕνα μὲν, στασιασάντων τῶν μετεχόντων τῆς βασιλείας· ἄλλον δὲ τρόπον, τυραννικώτερον πειρωμένων διοικεῖν, ὅταν εἶναι κύριοι πλειόνων ἀξιῶσι καὶ παρὰ τὸν νόμον. οὐ γίγνονται δ' ἔτι βασιλεῖαι νῦν, ἀλλ' ἂν περ γίγνωνται, μοναρχίαι καὶ τυραννίδες μᾶλλον· διὰ τὸ τὴν βασιλείαν ἑκούσιον μὲν ἀρχὴν εἶναι, μειζό-

νων δὲ κυρίαν· πολλοὶς δ' εἴ) τὺς ὁμοίους, καὶ μηδένα διαφέροντα τοσοῦτον, ὥστε ἀπαρτίζειν πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τὴν ἀρχῆς. ὥστε δῆλον μὴν τοῦτο, ἐκόντες οὐκ ἐποιοῦντο· αὖ δὲ δι' ἀπάτης ἄρξη τις ἢ βίας, ἥδη δοκεῖ τοῦτο εἴ) τυραννίς. ἐν οἷς τε καὶ ὅλος βασιλείας πᾶσα δεῖ τὴν φθορᾶς αἰτίαν πρὸς ταῖς εἰρημέναις, καὶ τὸ γίνεσθαι πολλὺς δύνασταφέροντας, καὶ τὸ δυνάμιν μὴ κεκτημένους τυραννικὴν, ἀλλὰ βασιλικὴν τιμήν, ὑφείζειν· ῥᾴδια γὰρ ἐγίνετο ἡ κατάλυσις. μὴ βουλομένων γὰρ οὐθὺς εἶναι βασιλέα, ἀλλ' ὁ τύραννος καὶ μὴ ἐβουλόμενον. φθείρονται μὲν οὖν αἱ μοναρχίαι διὰ ταύτας καὶ τοιαύτας ἑτέρας αἰτίας.

ια. XI. Σώζονται δὲ δῆλον, ὡς ἁπλῶς μὲν εἰπεῖν, οὐκ ἐκ τῶν ἐναντίων· ὡς δὲ καθ' ἕκαστον, ταῖς μὲν βασιλείας ἀγὴν ὅτι τὸ μετριώτερον. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐλαττόνων ὦσι κύριοι, πλείω χρόνον ἀναλλαγὴν μένειν πᾶσαν τὴν ἀρχήν. αὐτοί τε γὰρ ἧττον γίνονται δεσποτικοὶ, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἴσοι μᾶλλον, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχομένων φθονοῦνται ἧττον. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ περὶ Μολοσσὺς πολὺν χρόνον βασιλεία διέμεινε· καὶ ἡ Λακεδαιμονίων, διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἴσε εἰς δύο μέρη διαιρεθῆναι τὴν ἀρχήν· καὶ πάλιν Θεοπόμπου μετεισάντος τοῖς τε δήμοις, καὶ τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχήν· ὑπὸ καταλύσαντος. τῆς γὰρ δυνάμεως ἀφελὼν, ἠύξησε τῷ χρόνῳ τὴν βασιλείαν. ὥστε δῆπον τινὰ ἐποίησεν οὐκ ἐλάττονα, ἀλλὰ μείζονα αὐτήν. ὅθεν καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα ἀποκρίνασθαί φασιν αὐτὸν, εἰπούσαν, εἰ μηδὲν αἰσχύνῃ) τὴν βασιλείαν ἐλάττω παραδιδοὺς τοῖς υἱέσιν, ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβεν, Οὐ δῆτα φαίη· παραδίδωμι γὰρ πολυχρονιωτέραν. αἱ δὲ τυραννίδες σώζονται χρὶ δύο δῆπου τοὺς ἐναντιωτάτους· ὧν ἄτερός ἐστιν ὁ παρεδεδομένος, καθ' ὃν διοικοῦσιν οἱ πλῆθοι τῶν τυράννων τὴν ἀρχήν. τούτων δὲ τὰ πολλὰ φασι καταῦσαι Περίανδρον τὸν Κορίνθιον. πολλὰ δ' καὶ παρὰ τῶν Περσῶν ἀρχῆς

ἐστί.

ἐστὶ διαῦλα λαβεῖν. ἔστι δὲ τά τε πάλαι λεχθέντα πρὸς σωτηρίαν, ὡς οἷόν τε, τῆς τυραννίδος, τὰ τοὺς ὑποφέροντας κολούειν, καὶ τοὺς φρονηματίας ἀναιρεῖν· καὶ μήτε συσσίτια εἶναι, μήτε ἑταιρείαν, μήτε παιδείαν, μήτε ἄλλο μηδὲν τοιοῦτον. ἀλλὰ [πάντα] φυλάττειν ὅπως εἰδὼς γίνεσθαι δύο, φρονήματά τε καὶ πίστις· καὶ μήτε σχολὰς, μήτε ἄλλους συλλόγους ὁπηδέπειν γίνεσθαι σχολαστικοὺς, καὶ πάντα ποιεῖν ὥστε ὅτι μάλιστα ἀγνῶτες ἀλλήλοις ἔσονται πάντες· ἡ γὰρ γνῶσις πίστιν ποιεῖ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους. καὶ τὸ τὰς ὁπὸ δημοῦσθαι ἀεὶ φανερὰς εἶναι), καὶ μαστείειν πρὸς ἀγρούς· ὕπως γὰρ αἴ τις λαιθαίοιεν τὶ πράττοισι· καὶ φρονεῖν αὖ ἐλάττοιντο μικρὸν, ἀεὶ δουλεύοντες. καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα Περσικὰ καὶ βάρβαρα, τυραννικά ἐστι· πάντα γὰρ ταῦτ' ἴσασι δυνάμενα. καὶ ὃ μὴ λαιθάνειν πράττων, ὅσα τυγχάνει τις λέγων ἢ πράττων τὰ ἐγχωροῦντα, ἀλλ' εἴ) καταγνώσεσθαι· οἷς, πρὸς Συρακούσας αἱ πρὸς Γελωνίδες καλούμεναι. καὶ τὰς ὠμαγωγὰς ἐξέπεμπεν Ἱέρων, ὅπως μὴ εἴη συνουσία καὶ σύλλογος. παρρησιάζονταί τε γὰρ ἧττον, φοβούμενοι τὰς τοιαύτας· καὶ παρρησιάζων), λαιθάνειν ἧττον. καὶ ὃ ἐμβάλλειν ἀλλήλοις καὶ συγχρᾶσθαι, καὶ φίλους φίλοις, καὶ πρὸς δῆμον τοῖς γνωρίμοις, καὶ τὰς πλουσίους ἑαυτοῖς, καὶ ὃ πένεσθαι ποιεῖν τὰς ἀρχομένους, τυραννικὸν, ὅπως μήτε φυλακὴ γένηται), καὶ ὡρὸς ὃν καθ' ἡμέραν ὄντες, ἄσχολοι ὦσιν ὑπὸ βουλεύεσθαι. ὃ δὲ βούλεται ὁ τύραννος αἵ τε πυραμίδες αἱ πρὸς Αἴγυπτον, καὶ τὰ ἀναθήματα τῆς Κυψελιδῶν, καὶ τὰ τοῦ Ὀλυμπίου ἡ οἰκοδόμησις ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν, καὶ τὰ περὶ Σάμον ἔργα Πολυκράτεια· πάντα γὰρ ταῦτα δυνάμεις) ταὐτὸν, ἀσχολίαν καὶ πενίαν τῶν ἀρχομένων. καὶ ἡ εἰσφορὰ τῶν τελῶν· οἷς ἐν Συρακούσαις· ἐν πέντε γὰρ ἔτεσιν, ὑπὸ Διονυσίου ἡ οὐσία ἅπασαν εἰσενήνοχεναι συνέβαινεν. ἔστι δὲ καὶ πολεμοποιὸς ὁ τύραννος, ὅπως ἀεὶ τε ὦσι, καὶ ἡγεμόνος ἐν χρείᾳ δεόμενοι ὦσιν ὄντες. καὶ ἡ μὲν βασιλεία σώζει) δι' ἃ φίλων· τυραννικὸν δὲ τὸ μάλιστ'

ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βελτιόνων μὲν πόλιν, δυναμένων δὲ μᾶλλον τούτων [αὐτὸν καθεῖλεν.] καὶ τὰς τοῦ δημοκρατίαν δὲ γιγνόμενα τὴν τελευταίαν, τυραννικὰ πολλὰ γίνεται κρατία [τε] τοῦ τὰς οἰκίας, ἵν' ἐξαιρέλωσι καὶ τὴν ἀνδρῶν· καὶ δῆλον ἀνέσις, δέχεται τὴν αὐτὴν αἰτίαν· ἅπτε γὰρ ὑπερβάλλουσιν οἱ δῆλοι καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς τυράννοις. διήμεσθαι τὰς τε ἀναλκίαν δύνοις εἶ) καὶ τὴν τυραννίσι, καὶ τὴν δημοκρατίας· καὶ γὰρ ὁ δῆμος εἶ) βούλε) μόναρχος. διὸ καὶ ὁ κόλακες παρ' ἀμφοτέροις ἔντιμος· τοῦ δὲ μὲν τοῖς δήμοις, ὁ δημαγωγός· ἔστι γὰρ ὁ δημαγωγὸς, τὸν δῆμον κόλακι. τοῦ δὲ τοῖς τυράννοις, οἱ ταπεινῶς ὁμιλοῦντες· ὅπερ ἐστὶν ἔργον κολακείας· καὶ διὰ τοῦτο πονηρόφιλον ἡ τυραννίς· κολακεύονται γὰρ χαίρουσι. τοῦτο δὲ δῆλον ἐπὶ εἰς ποιήσαι φρόνημα ἔχων ἐλεύθερον· ἀλλὰ φιλοῦσιν οἱ ὑπήκοοι, ἢ δὲ κολακεύουσι. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ εἰς τὰ πονηρά· ἥλω γὰρ ὁ ἥλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. καὶ ὁ μισθενὶ χαίρων σμικρῷ, μισθὲ ἐλεύθερος, τυραννικὸν· αὐτὸν γὰρ εἶ) μόνον ἀξιοῖ τοιοῦτον ὁ τύραννος· ὁ δὲ ἀντιποιούμενος καὶ ἐλευθεριάζων, ἀφαιρεῖται τὴν ὑποχὴν καὶ ὁ δεσποτικὸν τὴν τυραννίδος. μισοῦσιν οὖν ὥσπερ καταλύοντας τὴν ἀρχήν. καὶ ὁ χρῆσθαι συναίτοις καὶ σύνημερεύταις ξενικοῖς μᾶλλον ἢ πολιτικοῖς, τυραννικὸν· ὡς τοῦ μὲν, πολεμίους, τοὺς δὲ, οὐκ ἀντιποιουμένους. Ταῦτα καὶ τὰ ἴδιαῦτα, τυραννικὰ μὲν καὶ σωτήρια τὴν ἀρχῆς· οὐδὲν δὲ μεῖζον μοχθηρίας. ἔστι δὲ, ὡς εἰπεῖν, πάντα ταῦτα συμβεβλημένα τρισὶν εἴδεσι. στοχάζεται γὰρ ἡ τυραννὶς τριῶν· ἑνὸς μὲν, τοῦ μικρὰ φρονεῖν τοὺς ἀρχομένους· οὐδενὶ γὰρ ἂν μικρόψυχος ὑπεβάλλουσε. δευτέρου δὲ, τοῦ ἀπιστεῖν ἀλλήλοις· οὐ καταλύεται γὰρ πρότερον τυραννὶς, πρὶν ἡ πιστεύσωσί τινες αὐτοῖς· διὸ καὶ ταῖς ὑπεκέσι πολεμοῦσιν, ὡς βλαβερᾶς πρὸς τὴν ἀρχήν· οὐ μόνον διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν ἄρχεσθαι δεσποτικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πιστοὺς καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις εἶ), καὶ μὴ

μὴ καταλύειν μήτε ἑαυτὸν, μήτε τῶν ἄλλων. τρίτον δὲ, ἀδυναμίαν τοῦ πράγματος· ὥστε οὐ καὶ τοῖς ἀδυνάτοις. ὥσθ' ὑπὸ τυραννίδα καταλύειν, μὴ δυνάμενος ἄρχειν. εἰς οὓς μὲν οὖν ὅρους ἀνάγε) τὰ βελτίστα τῶν τυράννων, εἴτοι βίᾳ τυγχάνουσιν ὄντες. πάντα γὰρ ἀναγάγοι τις ἂν τὰ τυραννικὰ πρὸς ταύτας τὰς ὑποθέσεις· τὰ μὲν, ὅπως μὴ πιστεύωσιν ἀλλήλοις· τὰ δὲ, ὅπως μὴ δύνωνται· τὰ δὲ, ὅπως μικρὸν φρονήσουσιν. ὁ μὲν οὖν εἷς τρόπος δι' οὗ γίγνεται σωτηρία τῶν τυραννίσι, τοιοῦτός ἐστιν· ὁ δὲ ἕτερος, μᾶλλον ἐξ ἐναντίας ἔχει τοῖς εἰρημένοις· τὸν ὑπιμέλεσθαι. ἔστι δὲ λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς φθορᾶς τῶν βασιλειῶν. ὥσπερ γὰρ τὰ βασιλείας εἷς τρόπος τῆς φθορᾶς ὅ ποιεῖν τὴν ἀρχὴν τυραννικωτέραν, ἵνα τῆς τυραννίδος σωτηρία, ποιεῖν αὐλικὸν βασιλικωτέραν, ἓν φυλάττοντα μόνον, τὸ δυνάμενον· ὅπως ἀρχὴ μὴ μόνον βελτιόνων, ἀλλὰ καὶ μὴ βελτιόνων· πρόεται γὰρ καὶ τοῦτο, πρόεται καὶ ὁ τυραννεῖν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὥσπερ ὑποτέθεται, δεῖ μόνον· τὰ δὲ ἄλλα, τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ δοκεῖν, ὑποκρινόμενον ὁ βασιλικὸν καλῶς. πρῶτον μὲν, δοκεῖν φροντίζειν τὴν κοινῶν· μήτε δαπανῶντα δωρεὰς ποιούσας, ἐφ' αἷς τὰ πλῆθη χαλεπαίνουσιν, ὅταν ἀπ' αὐτῶν μὲν λαμβάνωσιν ἐργαζομένων καὶ πονούντων γλίσχρως, διδῶσι δὲ ἑταίραις καὶ ξένοις καὶ τεχνίταις ἀφόνως· λόγον τε ἀποδιδόντα τῶν λαμβανομένων καὶ δαπανωμένων· ὅπερ ἤδη πεποίηκάσι τινες τῶν τυράννων· ὅταν γὰρ δύ τις ὄγκων, οἰκονόμος, ἀλλ' ὁ τύραννος εἶ) δόξει. ὁ δεῖ ὀφθαλμὸν μή ποτε ἀπορήσῃ χρημάτων, κύριος ὢν τῆς πόλεως· ἀλλὰ τοῖς γ' ὑπὸ τοῦ τυράννου ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ συμφέρει τοῦτο μᾶλλον, ἢ καταλιπεῖν ἀφῃσιάνοντας· ἦττον γὰρ δύ οἱ φυλάττοντες ὑπιθυμοῦντο τοῖς πράγμασιν. εἰσὶ δὲ φοβερώτεροι τῶν τυράννων τοῖς ἀποδημοῦσιν οἱ φυλάττοντες, τὸν πολίτην· οἱ μὲν γὰρ, σὺν ἀποδημοῦσιν· οἱ δὲ, ὑπομένουσιν. ἔπεται δὲ τοῖς εἰσφοραῖς καὶ τοῖς λῃτουργίας δεῖ φαίνεσθαι τὸν τε οἰ-

κονομίας ἕνεκα σωάγοντα· καὶ πόλε δεηθῆ, χρῆναι τοὺς τὰς πολεμικὰς καιρούς. ὅλως τε αὐτὸν δεῖ σκοπεῖν φύλακα καὶ ταμίαν ὡς κοινῶν, ἀλλὰ μὴ ὡς ἰδίων. καὶ φαίνεσθαι μὴ χαλεπόν, ἀλλὰ σεμνόν. ἔτι δ' ἥκιστον, ὥστε μὴ φοβεῖσθαι τὰς ἀντυχούσας, ἀλλὰ μᾶλλον αἰδεῖσθαι. τούτου μὲν τοι τυχεῖν ἃ ῥᾴδιον, ὄντα δικαταφρόνητον. δεῖ δεῖ, καὶ μὴ τὰ δοκοῦντα ἀρετῶν ὑπομένειν ποιεῖν, δηλαδὴ τὰ πολιτικῆς, καὶ δόξαν ἐμποιεῖν τοιαύτην. ἔτι δὲ μὴ μόνον αὐτὸν φαίνεσθαι μηδένα τῶν ἀρχομένων ὑβρίζοντα, μήτε νέον, μήτε νέαν, ἀλλὰ μηδὲ δοῦλον μηδένα τῶν τοῦ αὐτόν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς οἰκείας ἔχειν γυναῖκας πρὸς τοὺς δοῦλας· ὡς καὶ διὰ γυναικῶν ὕβρεις πολλαὶ τυραννίδες ἀπολώλασι. πρὸς τε τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωμαλικὰς ἐναντίον ποιεῖν, ἢ νεῦν τινες τῶν τυράννων ποιοῦσιν. ἃ γὰρ μόνον ὑμᾶς ἔωθεν τοῦτο δρῶσι, καὶ συνεχῶς πολλὰς ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ φαίνεσθαι τοῖς δοῦλοις ἐάλην) τοῦτο προσπονίες, ἵν' ὡς εὐδαίμονας καὶ μακαρίους θαυμάσωσιν. ἀλλὰ μάλιστα μὲν μετειδέναι τοῖς τοιούτοις· εἰ δὲ μή, τό γε φαίνεσθαι τοῖς δοῦλοις ἀφαφυκτέον. ἄτε γὰρ ἀνεπίφθονος, ἅτ' ἀκαταφρόνητος ὁ νήφων, ἀλλ' ὁ μεθύων· οὐδ' ὁ ἄγρυπνος, ἀλλ' ὁ καθεύδων. ἐναντίον τε ποιητέον τὰ πάλαι λεγόμενα τῶν ἀρχόντων πρότων. καταστρέφειν γὰρ δεῖ καὶ κοσμεῖν τὴν πόλιν, ὡς ἐπίδοπον ὄντα, καὶ μὴ τύραννον. ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα ἀφαφερόντως. ἥδιον τε γὰρ φοβοῦνται ὃ πάσχειν τι προσδόκιμον ὑπὸ τῶν τοιούτων, ἐὰν δοκῶσι δαίμονα νομίζειν καὶ τὸν ἄρχοντα, καὶ φειδίζειν τὰ θεῶν· καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον, ὡς συμμάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς. δεῖ δ' αὖθ' ἁβελτηρίας φαίνεσθαι τοιοῦτον. ἐκ τε ἀγαθοῦ προσεῖναι τι γνωμοδοτοῦντος ἡμᾶν ὕστως, ὥστε μὴ νομίζειν δι' πόλε τιμηθῆναι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ πολίτου αὐτονόμων ὄντων. καὶ τὰς μὲν τοιαύτας ὑμὰς ἀπονέμειν αὐτόν· τὰς δ' κολάσεις δι' ἑτέρων ἀρχόντων καὶ δικαστηρίων. κοινὴ δ' φυλακὴ πάσης μοναρχίας,

χίας, ὃ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν· ἀλλ' εἰ μὲν, πλείους· τηρήσουσι γὰρ ἀλλήλους· ἐὰν δ' ἄρα μονὰ δέη ποιῆσαι μέγαν, μή τοι τό γε ἦθος θρασύν· ἥκιστα δ' ἂν τοιοῦτον ἦθος πᾶσας τὰς πράξεις κρατοῖ δυνάμενος μονὰ δοκῇ πᾶσι λύειν, οὐκ ἐπισπάσηται τοῦτο δρᾶν, καὶ μὴ πᾶσαν ἀφορμὰν τοῦ ἐξουσίαν. ἔτι δ', πάσης μὲν ὕβρεως εἴργειν· πρὸς δὲ πάσας δὲ δυοῖν, τό τε εἰς τὰ σώματα κολάσεως, καὶ τὸ εἰς τὴν ἡλικίαν. μάλιστα δὲ τούτῳ ποιητέον τὴν φυλάττειν πρὸς τοὺς φιλοτίμους. τὸ μὲν γὰρ εἰς τὰ χρήματα ὀλιγωρεῖν, οἱ φιλοχρήματοι φέρουσι βαρέως· τὸ δὲ εἰς ἀτιμίαν, οἵ τε φιλόλυμοι καὶ οἱ ὑπέχειν τὸ ἀνθρώπων. διὸ πρὸς ἢ μὴ χρῆναι δὴ τοῖς τοιούτοις, ἢ τὰς μὲν κολάσεις πατρικῶς φαίνεσθαι ποιούμενον, καὶ μὴ δι' ὀλιγωρείαν· τὰς δὲ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὁμιλίας, δι' ἐρωτικὰς αἰτίας, ἀλλὰ μὴ δι' ἐξουσίαν. ὅλως δὲ τὰς δοκούσας ἀτιμίας ἐξωνεῖσθαι μείζοσι τιμαῖς. τὸ δ' ὑπερόντων ὅτι τὸ τὸ σώματος ἁμαρτάνει, ὅτοι φοβερώτατοι, καὶ δεόν) πλείσης φυλακῆς, ὅσοι μὴ προσαμεσῶνται προϊσθαι ὃ ζῶν ἁμαρτείσαντες. δεῖ μάλιστα δὲ φυλάττεσθαι δὲ τοὺς ὑβρίζεσθαι νομίζοντας, ἢ αὐτοὺς, ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν· ἀφειδῶς γὰρ ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ δι' θυμὸν ὑπερβάντες. καθάπερ καὶ Ἡράκλειτος εἶπε, χαλεπὸν φάσκων εἶ) θυμῷ μάχεσθαι· ψυχῆς γὰρ ὠνοῦσθαι. ἐπεὶ δ' αἱ πόλεις ἐκ δύο συνεστήκασι μορίων, ἔκ τε τῶν ἀπόρων ἀνθρώπων, καὶ τῶν εὐπόρων, μάλιστα μὲν ἀμφοτέρους ὑπολαμβάνειν δεῖ σώζεσθαι διὰ τὸ ἀρχικὸν, καὶ τοὺς ἑτέρους ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἀδικεῖσθαι μηδέν· ὁπότεροι δ' ἂν ὦσι χρειώδεις, τούτους ἰδίως μάλιστα ποιεῖσθαι τὰ ἀρχῆς· ὡς, αἰεὶ ὑπάρξει τοῦτο τοῖς πράγμασιν, ὅτε δούλων ἐλευθέρωσιν ἀνάγκη ποιεῖσθαι τὸν τύραννον, οὔτε ὅπλων παραίρεσιν· ἰσχυρὸν γὰρ θάτερον μέρος πρὸς τὴν δυνάμει προϋπαρχόμενον, ὥστε χρείττους εἶ) τὸ ὁπλισθέντων. προϊέρηται δὲ λέγειν καθ' ἕκαστον τῶν τοιούτων. ὁ δὲ σκοπὸς φανερὸς, ὅτι δεῖ μὴ

τυραννικὸν, ἀλλ' οἰκονόμον καὶ βασιλικὸν εἶναι φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις· καὶ μὴ σφετερίστην, ἀλλ' ἐπίτροπον· καὶ τὰς μετριότητας τοῦ βίου διώκειν, μὴ τὰς ὑπερβολάς. ἔτι δὲ τοὺς μὲν γνωρίμους καθομιλεῖν, τοὺς δὲ πολλοὺς δημαγωγεῖν. ἐκ γὰρ τούτων ἀναγκαῖον, οὐ μόνον τὴν ἀρχὴν εἶναι καὶ καλλίω καὶ ζηλωτοτέραν, ᾧ βελτιόνων ἄρχειν, καὶ μὴ τεταπεινωμένων· μηδὲ μισούμενον καὶ φοβούμενον διατελεῖν· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν εἶναι πολυχρονιωτέραν. ἔτι δ' αὐτὸν διακεῖσθαι κατὰ τὸ ἦθος, ἤτοι καλῶς πρὸς ἀρετὴν, ἢ ἡμίχρηστον ὄντα· καὶ μὴ πονηρὸν, ἀλλ' ἡμιπόνηρον.

ιβ. XII. ¶ Καί τοι πασῶν ὀλιγοχρονιώτεραι τῶν πολιτειῶν εἰσιν, ὀλιγαρχία καὶ τυραννίς. πλεῖστον γὰρ ἐγένετο χρόνον ἡ περὶ Σικυῶνα τυραννὶς, ἡ τῶν Ὀρθαγόρου παίδων, καὶ αὐτοῦ Ὀρθαγόρου· ἔτη δ' αὕτη διέμεινεν ἑκατόν. τούτου δ' αἴτιον, ὅτι τοῖς ἀρχομένοις ἐχρῶντο μετρίως, καὶ πολλὰ τοῖς νόμοις ἐδούλευον. καὶ διὰ τὸ πολεμικὸς γενέσθαι Κλεισθένης, οὐκ ἦν εὐκαταφρόνητος. καὶ τὰ πολλὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἐδημαγώγουν. λέγεται γοῦν Κλεισθένης τὸν ἀποκρίναντα τῆς νίκης αὐτὸν, ὡς ἐστεφάνωσεν· ἔνιοι δ' εἰκόνα φασὶν εἶναι τοῦ κρίναντος οὕτω, τὸν ἀνδριάντα τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενον. φασὶ δὲ καὶ Πεισίστρατον ὑπομεῖναί ποτε προσκληθέντα δίκην εἰς Ἄρειον πάγον. δευτέρα δὲ περὶ Κόρινθον ἡ τῶν Κυψελιδῶν· καὶ γὰρ αὕτη διετέλεσεν ἔτη τρία καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ ἓξ μῆνας. Κύψελος μὲν γὰρ, ἐτυράννησεν ἔτη τριάκοντα· Περίανδρος δὲ, τετταράκοντα καὶ τέτταρα· Ψαμμήτιχος δ' ὁ Γορδίου, τρία ἔτη. τὰ δ' αἴτια, ταὐτὰ καὶ ταύτης· ὁ μὲν γὰρ Κύψελος, δημαγωγὸς ἦν, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν διετέλεσεν ἀδορυφόρητος· Περίανδρος δ', ἐγένετο μὲν τυραννικὸς, ἀλλὰ πολεμικός. τρίτη δ' ἡ τῶν Πεισιστρατιδῶν Ἀθήνῃσιν· οὐκ ἐγένετο δὲ συνεχής· δὶς γὰρ ἔφυγε Πεισίστρατος τυραννῶν. ὥστε ἐν ἔτεσι τριάκοντα καὶ τρισὶν, ἑπτακαίδεκα ἔτη τούτων ἐτυράννευσεν·

σεν· ὀκτωκαίδεκα δὲ οἱ παῖδες. ὥστε τὰ πάντα ἐγένετο ἔτη τριάκοντα καὶ πέντε. τῶν δὲ λοιπῶν, ἡ περὶ Ἱέρωνα καὶ Γέλωνα περὶ Συρακούσαις. ἔτη δ' οὐδ' αὕτη πολλὰ διέμεινεν, ἀλλὰ τὰ σύμπαντα δυοῖν δέοντα εἴκοσι. Γέλων μὲν γὰρ, ἑπτὰ τυραννεύσας, τῷ ὀγδόῳ τὸν βίον ἐτελεύτησε· δέκα δ', Ἱέρων· Θρασύβουλος δὲ, ᾧ ἑνδεκάτῳ μηνὶ ἐξέπεσεν. αἱ δὲ πολλαὶ τῶν τυραννίδων ὀλιγοχρόνιαι πᾶσαι γεγόνασι παντελῶς. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας, καὶ τὰ περὶ τὰς μοναρχίας, ἐξ ὧν τε φθείρονται, καὶ πάλιν σώζονται, σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων. ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ λέγεται μὲν περὶ τῶν μεταβολῶν ὑπὸ τοῦ Σωκράτους· οὐ μέν τοι λέγεται καλῶς· τῆς τε γὰρ ἀρίστης πολιτείας καὶ πρώτης οὔσης, οὐ λέγει τὴν μεταβολὴν ἰδίως. φησὶ γὰρ αἴτιον εἶναι τὸ μὴ μένειν μηθὲν, ἀλλ' ἔν τινι περιόδῳ μεταβαλλεῖν. ἀρχὴν δ' εἶναι τούτων, ὧν ἐπίτριτος πυθμὴν πεμπάδι συζυγεὶς δύο ἁρμονίας παρέχεται· λέγων, ὅταν ὁ τοῦ διαγράμματος ἀριθμὸς τούτου γένηται στερεὸς, ὡς τῆς φύσεώς ποτε φυούσης φαύλους καὶ κρείττους τῆς παιδείας· τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ λέγων ἴσως οὐ κακῶς· ἐνδέχεται γὰρ εἶναί τινας, οὓς παιδευθῆναι καὶ γενέσθαι σπουδαίους ἄνδρας ἀδύνατον. ἀλλ' αὕτη τί ἂν ἴδιος εἴη μεταβολὴ τῆς ὑπ' ἐκείνου λεγομένης ἀρίστης πολιτείας μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων πασῶν καὶ τῶν γιγνομένων πάντων; καὶ διά τε τοῦ χρόνου, δι' ὃν λέγει πάντα μεταβαλλεῖν, καὶ τὰ μὴ ἅμα ἀρξάμενα γίγνεσθαι, ἅμα μεταβαλλεῖ· οἷον, εἰ τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς τροπῆς, ἅμα ἄρα μεταβαλλεῖ. πρὸς δὲ τούτοις διὰ τίν' αἰτίαν ἐκ ταύτης εἰς τὴν Λακωνικὴν μεταβαλλεῖ; πλεονάκις γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν μεταβαλλόουσι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι, ἢ [εἰς] τὴν συνεγγύς. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν· ἐκ γὰρ τῆς Λακωνικῆς, φησὶ, μεταβαλλεῖ εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν· ἐκ δὲ ταύτης, εἰς δημοκρατίαν· εἰς τυραννίδα δὲ, ἐκ δημοκρατίας. καί τοι καὶ ἀνάπαλιν μεταβαλλου-

οιν· οἷς, ἐκ δήμου εἰς ὀλιγαρχίαν· καὶ μᾶλλον ἢ εἰς μοναρχίαν. ἔτι δὲ τυραννίδος οὐ λέγει, οὔτ' εἰ ἔσται μεταβολὴ, οὔτ' εἰ μὴ ἔσται, διὰ τίν' αἰτίαν, καὶ εἰς ποίαν πολιτείαν. τούτου δ' αἴτιον, ὅτι οὐ ῥᾳδίως ἂν εἶχε λέγειν· ἀόριστον γὰρ· ἐπεὶ κατ' ἐκεῖνον δεῖ εἰς τὴν πρώτην καὶ τὴν ἀρίστην· οὕτω γὰρ ἂν ἐγίγνετο συνεχὲς καὶ κύκλος. ἀλλὰ μεταβαλλεῖ καὶ εἰς τυραννίδα τυραννίς· ὥσπερ ἡ Σικυῶνος ἐκ τῆς Μύρωνος εἰς τὴν Κλεισθένους. καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν· ὥσπερ ἡ ἐν Χαλκίδι, ἡ Ἀντιλέοντος. καὶ εἰς δημοκρατίαν· ὥσπερ ἡ τοῦ Γέλωνος ἐν Συρακούσαις. καὶ εἰς ἀριστοκρατίαν· ὥσπερ ἡ Χαριλάου ἐν Λακεδαίμονι, καὶ ἐν Καρχηδόνι. καὶ εἰς τυραννίδα μεταβαλλεῖ ἐξ ὀλιγαρχίας· ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ σχεδὸν αἱ πλεῖσται τῶν ἀρχαίων· ἐν Λεοντίνοις, εἰς τὴν Παναιτίου τυραννίδα· καὶ ἐν Γέλᾳ, εἰς τὴν Κλεάνδρου· καὶ ἐν Ῥηγίῳ, εἰς τὴν Ἀναξιλάου· καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς πόλεσιν ὡσαύτως. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ οἴεσθαι εἰς ὀλιγαρχίαν διὰ τοῦτο μεταβαλλεῖν, ὅτι φιλοχρήματοι καὶ χρηματισταὶ οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' οὐχ ὅτι οἱ πολλοὶ ὑπερέχοντες ταῖς οὐσίαις, οὐ δίκαιον οἴονται εἶναι, ἴσον μετέχειν τῆς πόλεως τοὺς κεκτημένους μηθὲν τοῖς κεκτημένοις· ἐν πολλαῖς τε ὀλιγαρχίαις οὐκ ἔξεστι χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ νόμοι εἰσὶν οἱ κωλύοντες· ἐν Καρχηδόνι δὲ δημοκρατουμένῃ χρηματίζονται, καὶ οὔπω μεταβεβλήκασιν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ φάναι δύο πόλεις εἶναι τὴν ὀλιγαρχικὴν, πλουσίων, καὶ πενήτων. τί γὰρ αὐτὴ μᾶλλον τῆς Λακωνικῆς πέπονθεν, ἢ ὁποιασοῦν ἄλλης, οὗ μὴ πάντες κέκτηνται ἴσα, ἢ μὴ πάντες ὁμοίως εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες; οὐδενὸς δὲ πενεστέρου γενομένου ἢ πρότερον, οὐθὲν ἧττον μεταβαλλοῦσιν εἰς δῆμον ἐξ ὀλιγαρχίας, ἂν γένωνται πλείους οἱ ἄποροι· καὶ ἐκ δήμου εἰς ὀλιγαρχίαν, ἐὰν κρεῖττον ᾖ τοῦ πλήθους τὸ εὔπορον· καὶ οἱ μὲν ἀμελῶσιν, οἱ δὲ προσέχωσι τὸν νοῦν. πολλῶν τε οὐσῶν αἰτιῶν δι' ὧν γίγνονται αἱ μεταβολαὶ, οὐ λέγει, ἀλλὰ μίαν, ὅτι ἀσωτευόμενοι κατατο-

τατοκιζόμενοι γίγνονται πένητες· ὡς ἐξ ἀρχῆς πλουσίων ὄντων πάντων, ἢ τῶν πλείστων· τοῦτο δ' ἐστὶ ψεῦδος. ἀλλ' ὅταν μὲν τῶν ἡγεμόνων τινὲς ἀπολέσωσι τὰς οὐσίας, καινοτομοῦσιν· ὅταν δὲ τῶν ἄλλων, οὐθὲν γίγνεται δεινόν. καὶ μεταβάλλουσιν οὐθὲν μᾶλλον οὐδέποτε εἰς δῆμον, ἢ εἰς ἄλλην πολιτείαν. ἔτι δὲ, κἂν τιμῶν μὴ μετέχωσι, κἂν ἀδικῶνται, ἢ ὑβρίζωνται, στασιάζουσι, καὶ μεταβαλλοῦσι τὰς πολιτείας, κἂν μὴ καταδαπανήσωσι τὴν οὐσίαν, διὰ τὸ ἐξεῖναι ὅ τι ἂν βούλωνται ποιεῖν. οὗ αἰτίαν τὴν ἄγαν ἐλευθερίαν εἶναί φησι. πλειόνων δ' οὐσῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ δημοκρατιῶν, ὡς μιᾶς οὔσης ἑκατέρας, λέγει τὰς μεταβολὰς ὁ Σωκράτης.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙτικῶν τὸ Ζ. 6.

ΠΟΣΑΙ μὲν οὖν διαφοραὶ καὶ τίνες τοῦ τε βουλευτικοῦ καὶ κυρίου τῆς πολιτείας, καὶ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς τάξεως, καὶ περὶ δικαστηρίων, καὶ ποῖα πρὸς ποίαν συντέτακται πολιτείαν· ἔτι δὲ περὶ φθορᾶς τε καὶ σωτηρίας τῶν πολιτειῶν, ἐκ ποίων τε γίνεται καὶ διὰ τίνας αἰτίας, εἴρηται πρότερον. ἐπεὶ δὲ τετύχηκεν εἴδη πλείω δημοκρατίας ὄντα, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως πολιτειῶν, ἅμα τε περὶ ἐκείνων εἴ τι λοιπὸν, οὐ χεῖρον ἐπισκέψασθαι, καὶ τὸν οἰκεῖον καὶ τὸν συμφέροντα τρόπον ἀποδοῦναι πρὸς ἑκάστην. ἔτι δὲ καὶ τὰς συναγωγὰς αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐπισκεπτέον πάντων τῶν τρόπων· ταῦτα γὰρ συνδυαζόμενα, ποιεῖ τὰς πολιτείας ἐπαλλάττειν· ὥστε ἀριστοκρατίας τε ὀλιγαρχικὰς εἶναι, καὶ πολιτείας δημοκρατικωτέρας. λέγω δὲ

ζις σωδυασμὸς, ὃς δεῖ μὴ ὑπισχνεῖν, ὁκ ἐσκεμμένοι δ' εἰσὶ νῦν· οἷ, αἰ̓ δ' μὴ βελτιόμενον, καὶ δ' ὡὲὶ ζὰς ἀρχαιρεσίας, ὀλιγαρχικῶς ἢ σωτεταγμένον· τὰ δ' ὡὲὶ δικαστήρια, ἀριστοκρατικῶς· ἢ ζαῦτα μὴ καὶ δ' ὡὲὶ δ' βελτιόμενον, ὀλιγαρχικῶς· ἀριστοκρατικῶς δὲ, δ' ὡὲὶ ζὰς ἀρχαιρεσίας· ἢ κατ' ἀήον τινὰ ζρόπον μὴ πόλιτα σωτεθῆ τὰ τ̃ πολίτειας οἰκεῖα. ποία μὲν οὖν δημοκρατία ὡὲὸς ποίαν ἁρμόττ πόλιν· ὡσαύτως δὲ καὶ ποία τ̃ ὀλιγαρχιῶν ποίῳ πλήθ, καὶ τ̃ λοιπῶν δ' πολίτ, τίς συμφέρ τίσιν, εἴρηται ὡρότερον. ὅμως δὲ δεῖ ἡμᾶς δῆλον, μὴ μόνον ποία ζούτων τ̃ πολίτ ἁρίστη ζῆς πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ πῶς δεῖ καταστάζειν καὶ ζαύτας καὶ ζὰς ἀήας, ἐπέλθωμεν σωτόμως. καὶ ὡρῶτον ὡὲὶ δημοκρατίας εἴπωμεν· ἅμα γὰρ καὶ ὡὲὶ τ̃ ἀντικειμένης πολιτείας φανερὸν· αὕτη δ' ἐστὶν ἣν καλοῦσί τινες ὀλιγαρχίαν. λητέον δ' ὡὲὸς ζαύτην τ̃ μέθοδον πόλιτα τὰ δημοτικὰ, καὶ τὰ δοκοῦντα ζῆς δημοκρατίας ἀκολουθεῖν. ὁκ γὰρ ζούτων σωτιθεμένων τὰ τ̃ δημοκρατίας εἴδη γίνεσθαι συμβαίν· καὶ πλείους δημοκρατίας μιᾶς εἶ), καὶ δ' διαφόρους. δύο γὰρ εἰσὶν αἰτίαι, δι' ἃς μάλ αἱ δημοκρατίαι πλείους εἰσί. ὡρῶτον μὲν, ἣν λεχθεῖσα ὡρότερον, ὅτι διάφοροι οἱ δῆμοι γίνε)· γὰ δ' μὲν, γεωργικὸν πλῆθος ὂ ὄ, βαίαυσον καὶ ζηλικόν· ὧν δ' ὡρῶτον ζῷ δ' δ' ὡὲὸς λαμβάνομέν, καὶ τ̃ τέτ πάλιν τοῖς ἀμφοτέροις, μόνον διάφερ τῷ βέλτιον καὶ χείρω γίνεσθ τ̃ δημοκρατίαν, ἀλλὰ καὶ ζῷ μὴ τ̃ αὐτῶν. δ' δ' ὡὲὶ ἧς νῦν λέγομεν· τὰ γὰ τ̃ δημοκρατίας ἀκολουθοῦντα καὶ δοκοῦντα εἶ) τ̃ πολίτειας οἰκεῖα ζαύτης, ποιᾷ σωμιγνύμενα ζαῖς δημοκρατίας ἑτέραις· τῇ μὲν γὰ ἐλάττω, τῇ δ' ἀκολουθοῦσ πλείονα, τῇ δ' ἄ̓πανται ζαῦτα. χρήσιμον δ' ἕκαστον αὐτ̃ γνωρίζειν ὡὲὸς ὃ δ' κατασκευάζειν, ὡῶ δ' τις αὐτ̃ τύχῃ βουλόμενος, καὶ ὡὲὸς ζαῖς διορθώσεις. ζητοῦσι μὲν γὰ, οἱ ζὰς πολιτείας καθιστάντες, ἅ̓πανται τὰ οἰκεῖα σωαγαγ-

σωαγαγὼν ὡρὸς τ̃ ὑ̓πόθεσιν· ἁμάρτημά τι δ' τ̃ τοιούτων, καθάῤῥ ἐν τοῖς ὡὲὶ ζὰς φθορὰς καὶ ζὰς σωτηρίας τ̃ πολίτ εἴρη) ὡρότερον. νυνὶ δ' τὰ ἀξιώματα, καὶ τὰ ἤθη, καθ' ὧν ἐφίε), λέγωμεν. β. ια.

¶ Ὑ πόθεσις μὲν οὖν τ̃ δημοκρατικῆς πολιτείας, ἐλευθερία· τ̃το γὰ λέγ εἰώθασιν, ὡς ἐν μόν τῇ πολιτείᾳ ζαύτῃ μετέχοντας ἐλευθερίας· τ̃το γὰ σοᾴζεσθαί φασι πᾶσαν δημοκρατίαν. ἐλευθερίας δ', ἓν μὲν, τ̃ ἐν μέρ ἄ̓ρχεσθαι καὶ ἄ̓ρχ· καὶ γὰ τ̃ δίκαιον τ̃ δημοτικὸν, τ̃ ἴσον ἔχ νέμ κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ μὴ κατ' ἀξίαν. ζούτου δ' ὄντος τ̃ δικαίου, τ̃ πλῆθος ἀναγκαῖον εἶ) κύριον· καὶ ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι, τ̃τ' εἶ) καὶ τέλος, καὶ τ̃τ' εἶ) τ̃ δίκαιον· φασὶ γὰ δεῖν ἴσον ἔχ ἕκασον τ̃ν πολιτ̃ν. ὥστε ἐν ταῖς δημοκρατίαις συμβαίν κυριωτέρους εἶ) τοὺς ἀ̓πόρους τ̃ν εὐπόρων· πλείους γάρ εἰσι· κύριον δ', ὃ τοῖς πλείοσι δόξαν. ἓν μὲν οὖν τ̃ ἐλευθερίας σημεῖον τ̃το· οὗ τίθε) πάντες οἱ δημοτικοὶ τ̃ πολίτειας ὅρον. ἓν δ', ὃ ζῆν ὡς βούλετά τις· τ̃το γὰ τ̃ς ἐλευθερίας ἔργον εἶναί φασιν, εἴ γ' τ̃ δ' ἄλλου ἄ̓ντος, ὃ ζῆν μὴ ὡς βούλε). τ̃ μὲν οὖν δημοκρατίας ὅρος οὗτος δεύτερος. συνέβη δ' ἐκ τούτ γενέσθαι τὸ μὴ ἄ̓ρχεσθ· μάλισα μὲν ὑ̓πὸ μηδενός· εἰ δὲ μή, χρ' μέρος. καὶ συμβαίν) ζαύτῃ ὡὲὸς τ̃ ἐλευθερίαν τ̃ χρ' τὸ ἴσον. τούτων δ' ὑποκειμένων, καὶ ζοιαύτης οὔσης τ̃ ἀρχῆς, τὰ ζοιαῦτα δημοτικά· τὸ ἁ̓πάζειν ζὰς ἀρχὰς πάν̓τας ἐκ πάντων. τὸ ἄ̓ρχειν πάν̓τας μὲν ἑκάστ, ἕκαστον δ' ἐν μέρ πάντων. τὸ κληροῦσθαι εἶ) ζὰς ἀρχὰς, ἢ πάσας, ἢ ὅσαι μὴ ἐμπειρίας δέονται καὶ τέχνης. τὸ μὴ ἀ̓πὸ τιμήματος μηδενὸς εἶ) ζὰς ἀρχὰς, ἢ ὅτι μικροτάτου. τὸ μὴ δὶς τὸν αὐτὸν ἄ̓ρχειν μηδεμίαν, ἢ ὀλιγάκις, ἢ ὀλίγας· ἔζω τ̃ χρ' πολέμου. τὸ ὀλιγαρχονίους ζὰς ἀρχὰς, ἢ πάσας, ἢ ὅσας ἐνδέχε). τὸ δικάζειν πάν̓τας, καὶ ἐκ πάντων, καὶ ὡὲὶ πάντων· ἢ ὡὲὶ τ̃ πλείστων, καὶ τ̃ μεγίστων, καὶ τ̃ν κυριωτάτων· οἷ, ὡὲὶ ἀθανῶν, καὶ πολιτείας, καὶ τ̃ ἰδίων σωαλλα-

γμάτων. τὸ τὴν ἐκκλησίαν κυρίαν εἶναι πάντων· ἀρχὴν δὲ μηδεμίαν μηθενὸς, ἢ ὅτι ὀλιγίστων, ἢ τῶν μεγίστων κυρίαν. τῶν δ' ἀρχῶν, δημοτικώτατον βουλὴ, ὅπου μὴ μισθοῦ εὐπορία πᾶσιν· ἐν ταῦθα γὰρ ἀφαιροῦνται καὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς τὴν δύναμιν· εἰς αὐτὸν γὰρ ἀνάγει τὰς κρίσεις πάσας ὁ δῆμος, εὐπορῶν μισθοῦ, καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ πρὸ ταύτης. ἔπειτα τὸ μισθοφορεῖν, μάλιστα μὲν πάντας, ἐκκλησίαν, δικαστήρια, ἀρχάς· εἰ δὲ μὴ, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δικαστήρια, καὶ βουλὴν, καὶ τὰς ἐκκλησίας, τὰς κυρίας· ἢ τῶν ἀρχῶν ἃς ἀνάγκη συσσιτεῖν μετ' ἀλλήλων. ἔτι, ἐπειδὴ ὀλιγαρχία καὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ ὁρίζεται, τὰ δημοτικὰ δοκεῖ τἀναντία τούτων εἶναι, ἀγένεια, πενία, βαναυσία. ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχῶν, τὸ μηδεμίαν αἰδίον εἶναι· ἐὰν δέ τις καταλειφθῇ ἐξ ἀρχαίας μεταβολῆς, τότε περιαιρεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν· καὶ ἐξ αἱρετῶν κληρωτοὺς ποιεῖν. τὰ μὲν οὖν κοινὰ ταῖς δημοκρατίαις, ταῦτ' ἐστί. συμβαίνει δ' ἐκ τοῦ δικαίου οὗ ὁμολογουμένου εἶναι δημοκρατικοῦ. οὗτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαντας κατ' ἀριθμὸν, ἡ μάλιστ' εἶναι δοκοῦσα δημοκρατία καὶ δῆμος· ἴσον γὰρ, τὸ μηθὲν μᾶλλον ἄρχειν τοὺς ἀπόρους ἢ τοὺς εὐπόρους· μηδὲ κυρίους εἶναι μόνους, ἀλλὰ πάντας ἐξ ἴσου κατ' ἀριθμόν. οὕτω γὰρ ἂν ὑπάρχειν νομίζοιεν τήν τ' ἰσότητα τῇ πολιτείᾳ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

γ. III. ¶ Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, ἀπορεῖται πῶς ἕξουσι τὸ ἴσον· πότερον δεῖ τὰ τιμήματα διελεῖν χιλίοις τὰ τῶν πεντακοσίων, καὶ τοὺς χιλίους ἴσον δύνασθαι τοῖς πεντακοσίοις· ἢ οὐχ οὕτω δεῖ τιθέναι τὴν κατὰ τοῦτο ἰσότητα· ἀλλὰ διελεῖν μὲν οὕτως· ἔπειτα, ἐκ τῶν πεντακοσίων ἴσους λαβόντα, καὶ ἐκ τῶν χιλίων, τούτους κυρίους εἶναι τῶν διαιρέσεων, καὶ τῶν δικαστηρίων. πότερον οὖν αὕτη ἡ πολιτεία δικαιοτάτη κατὰ τὸ δημοτικὸν δίκαιον, ἢ μᾶλλον ἡ κατὰ τὸ πλῆθος; φασὶ γὰρ οἱ δημοτικοὶ τοῦτο δίκαιον, ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσιν· οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ, ὅ τι ἂν δόξῃ τῇ πλείονι οὐσίᾳ·

οὐσίᾳ· κατὰ πλῆθος γὰρ οὐσίας φασὶ κρίνεσθαι δεῖν. ἔχει δ' ἀμφότερα ἀνισότητα καὶ ἀδικίαν· εἰ μὲν γὰρ ὅ τι ἂν οἱ ὀλίγοι, τυραννίς· καὶ γὰρ, ἐὰν εἷς ἔχῃ πλείω τῶν ἄλλων εὐπόρων, κατὰ τὸ ὀλιγαρχικὸν δίκαιον, ἄρχειν δίκαιος μόνος· εἰ δ' ὅ τι ἂν οἱ πλείους κατ' ἀριθμὸν, ἀδικήσουσι, δημεύοντες τὰ τῶν πλουσίων καὶ ἐλαττόνων, καθάπερ εἴρηται πρότερον. τίς ἂν οὖν εἴη ἰσότης ἣν ὁμολογήσουσιν ἀμφότεροι, σκεπτέον ἐξ ὧν ὁρίζονται δικαίων ἀμφότεροι. λέγουσι γὰρ ὡς, ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι τῶν πολιτῶν, τοῦτο εἶναι δεῖ κύριον. ἔστω δὴ τοῦτο, μὴ μέν τοι πάντως· ἀλλ' ἐπειδὴ δύο μέρη τετύχηκεν ἐξ ὧν ἡ πόλις, πλούσιοι καὶ πένητες, ὅ τι ἂν ἀμφοτέροις δόξῃ, ἢ τοῖς πλείοσι, τοῦτο κύριον ἔστω. ἐὰν δὲ τἀναντία δόξῃ, ὅ τι ἂν οἱ πλείους, καὶ ὧν τὸ τίμημα πλεῖον· οἷον, οἱ μὲν δέκα, οἱ δὲ εἴκοσιν· ἔδοξε δὲ τῶν μὲν πλουσίων τοῖς ἕξ, τῶν δ' ἀπορωτέρων τοῖς πεντεκαίδεκα· προσγεγένηνται τοῖς μὲν πένησι, τέτταρες τῶν πλουσίων· τοῖς δὲ πλουσίοις, πέντε τῶν πενήτων· ὁποτέρων οὖν τὸ τίμημα ὑπερτείνει, συναριθμουμένων ἀμφοτέρων ἑκατέροις, τοῦτο κύριον. ἐὰν δὲ ἴσοι συμπέσωσι, κοινὴν εἶναι ταύτην νομιστέον ἀπορίαν· ὥσπερ νῦν, ἐὰν δίχα ἡ ἐκκλησία γένηται, ἢ τὸ δικαστήριον· ἢ γὰρ ἀποκληρωτέον, ἢ ἄλλό τι τοιοῦτον ποιητέον. ἀλλὰ περὶ μὲν οὗ ἴσου καὶ τοῦ δικαίου, καὶ ἢ πάνυ χαλεπὸν εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν, ὅμως ῥᾷον τυχεῖν, ἢ συμπεῖσαι τοὺς δυναμένους πλεονεκτεῖν. ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἥττους· οἱ δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν φροντίζουσι.

¶ Δημοκρατιῶν δ' οὐσῶν τετταρῶν, βελτίστη μὲν ἡ πρώτη τάξει, καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐλέχθη λόγοις. ἔστι δὲ καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν αὕτη. λέγω δὲ πρώτην, ὥσπερ ἄν τις διέλοι τοὺς δήμους. βέλτιστος γὰρ δῆμος, ὁ γεωργικός ἐστιν. ὥστε καὶ ποιεῖν ἐνδέχεται δημοκρατίαν, ὅπου ζῇ τὸ πλῆθος ἀπὸ γεωργίας, ἢ νομῆς. διὰ μὲν γὰρ τὸ μὴ πολλὴν οὐσίαν ἔχειν, ἄσχολος· ὥστε μὴ πολλά-

δ. IIII.

χις ἐκκλησιάζειν. Δεῖ δ' ὃ μὴ ἔχειν τὴν ἀναγκαῖα, πρὸς τοῖς ἔργοις δεῖται βοηθεῖν, καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐπιθυμοῦσιν· ἀλλ' ἥδιον ὃ ἐργάζεσθαι τὰ πολιτεύεσθαι καὶ ἄρχειν, ὅπου δὴ μὴ ἡ λήμματα μεγάλα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν. οἱ γὰρ πολλοὶ μᾶλλον ὀρέγονται τοῦ κέρδους, ἢ τοῦ τιμᾶν. σημεῖον δὲ καὶ γὰρ τὰς ἀρχαίας τυραννίδας ὑπέμειναν, καὶ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπομένουσιν, ἐὰν τις αὐτοὺς ἐργάζεσθαι μὴ κωλύῃ, μηδ' ἀφαιρῆται μηδέν. ταχέως γὰρ, οἱ μὲν πλουτοῦσιν αὐτοί, οἱ δ' οὐκ ἀπορροῦσιν. ἔτι ὃ κυρίους εἶναι τοῦ ἐλέσθαι καὶ κρῖναι, ἀναπληροῦν ἔνδεια· εἴ τι φιλοτιμίας ἔχουσιν· ἐπεὶ παρ' οἷοις δήμοις, καὶ μὴ μετέχουσι τοῦ αἱρέσεως τοῦ ἀρχῶν, ἀλλά τινες αἱρετοὶ κατὰ μέρος ὑπὸ πάντων, ὥσπερ ἐν Μαντινείᾳ· τοῦτο ὃ βέλτιόν ἐστι κύριοι εἶναι, ἐὰν μὴ ὦσιν, ἐκβιαίως ἔχει τοῖς πολλοῖς. καὶ δεῖ νομίζειν καὶ τοῦτ' εἶδός τι δημοκρατίας, ὥσπερ ἐν Μαντινείᾳ ποτ' ἦν. δεῖ δὲ καὶ συμφέρειν ὅτι τῇ τοιαύτερον ῥηθεῖσαν δημοκρατίᾳ, καὶ τὰ πάτρια εἰώθειν, αἱρεῖσθαι μὲν τὰς ἀρχὰς καὶ κρίνειν καὶ δικάζειν πάντας· ἄρχειν δὲ τὰς μεγίστας αἱρετοὺς, καὶ ἀπὸ τιμημάτων· τὰς μείζους ἀπὸ μειζόνων· ἢ καὶ ἀπὸ τιμημάτων μὲν μηδεμίαν, ἀλλὰ τοὺς δυναμένους. ἀνάγκη δὲ πολιτεύεσθαι καλῶς· αἱ τε γὰρ ἀρχαὶ ἀεὶ ἔσονται τῶν βελτίστων ἔσονται, τοῦ δήμου βουλομένου, καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν ὁ φθονεῖν τοῦτο· καὶ τοῖς ἐπιεικέσι καὶ γνωρίμοις ἀρκοῦσαν εἶναι τοιαύτην τάξιν· ἄρξονται γὰρ οὐκ ἀνάγκη ἐφ' ὧν χρεών· καὶ ἄρξουσι δικαίως, ἔχοντες ὃ τοῦ κρίνειν εἶναι ἑτέρους. ὃ γὰρ ἐπιμελεῖσθαι, καὶ μὴ πάντ' ἔξεστι ποιεῖν, ὅτι ἂν δόξῃ, συμφέρει ἐστίν. ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ φαύλου ὅτι ἂν ἐθέλῃ τις, ἐνίοτε δυνατὸν φυλάττειν ὃ ἐν ἑκάστῳ τοῦ ἀνθρώπων φαῦλον. ὥστε ἀναγκαῖον συμβαίνειν ὅπερ ἐστὶν ὠφελιμώτατον ἐν ταῖς πολιτείαις, ἄρχειν τοὺς ἐπιεικεῖς ἀναμαρτήτους ὄντας, μηδὲ ἐλαττοῦσθαι τὸ πλῆθος. ὅτι μὲν οὖν αὕτη τοῦ δημοκρατίαν ἀείστη, φανερόν· καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, ὅτι

Διὰ

διὰ ὃ ποῖόν τινα εἶναι τὸν δῆμον. πρὸς ὃ ὃ καὶ διασκευάζειν γεωργὸν τὸν δῆμον, τῶν τε νόμων τινὲς τῶν πάλαι τοῖς πολλοῖς κειμένων ὃ ἀρχαῖον, χρήσιμοι πάντες, ἢ ὃ ὅλως μὴ ἐξεῖναι κεκτῆσθαι πλείω χωρὶς μέρη τινός· ἢ ἀπό τινος τόπου πρὸς ὃ ἄστυ, καὶ τὴν πόλιν. ὧν δὲ τὸ γε ἀρχαῖον ἐν πολλαῖς πόλεσι νενομοθετημένον, μηδὲ πωλεῖν ἐξεῖναι τὰς οἰκίους κλήρους. ἔστι γὰρ καὶ ὃν λέγουσιν Ὀξύλου νόμον εἶναι, τοιοῦτόν τι διωρίσθαι, ὃ μὴ δανείζειν εἰς τι μέρος τοῦ ὑπάρχοντος ἑκάστῳ γῆς. νῦν δὲ δεῖ διορθοῦν καὶ τὸν Ἀφυταίων νόμον· πρὸς γὰρ ὃ λέγεται μὲν ὅτι χρήσιμος. ἐκεῖνοι γὰρ, καὶ πάρ' ὀντες πολλοὶ, κεκτημένοι γῆν ὀλίγην, ὅμως πάντες γεωργοῦσι· τιμῶνται γὰρ οὐχ ὅλας τὰς κτήσεις, ἀλλὰ κατὰ τηλικαῦτα μόρια διαιροῦντες, ὥστ' ἔχειν εὐπορεῖσθαι ταῖς τιμήσεσι καὶ τὰς πένησας. μέγα ὃ ὃ γεωργικὸν πλῆθος, βέλτιστος δῆμός ἐστιν, ὅπου νομὰς εἶσι, καὶ ζῶσιν ἀπὸ βοσκημάτων· πολλὰ γὰρ ἔχει τῇ γεωργίᾳ πρὸς ἅπλοιαν· καὶ τὰ πρὸς τὰς πολεμικὰς παρασκευάς, μάλιστ' ἅπτοι γεγυμνασμένοι τὰς ἕξεις, καὶ χρήσιμοι τὰ σώματα, καὶ δυνάμενοι φυλάττειν. τὰ δὲ ἄλλα πλῆθη πόρρω ἀφεστᾶσιν, ἐξ ὧν αἱ λοιπαὶ δημοκρατίαι συνεστᾶσι, πολλῷ φαυλότερα τούτων· ὁ γὰρ βίος φαῦλος, καὶ οὐδὲν ἔργον μετ' ἀρετῆς, ὧν μεταλείπει ὃ πλῆθος· τό τε τῶν βαναύσων, καὶ ὃ τῶν ἀγοραίων καὶ ἀνθρώπων, καὶ ὃ θητικόν. ἔτι ὄ, ἅπασι ὃ πρόσεστι τοῦ ἀγορᾶν καὶ ὃ ἄστυ κυλίεσθαι, πάντων τὸ τοιοῦτον ἄλυσις, ὡς εἰπεῖν, ῥᾳδίως ἐκκλησιάζει. οἱ ὃ γεωργοῦντες, διὰ ὃ διεσπάρθαι κατὰ τὴν χώραν, οὐ τοῦτ' ἀπαντῶσιν, οὐθ' ὁμοίως δέονται τοῦ συνόδου ταύτης. ὅπου ὄ καὶ συμβαίνῃ τὴν χώραν ἱκανὴν θέσιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε τὴν χώραν πολὺ τῆς πόλεως ἀπέχειν τῷ μέτριον, ῥᾴδιον καὶ δημοκρατίαν ποιεῖσθαι χρηστὴν ἐνίοις, καὶ πολιτείαν· ἀναγκάζεται γὰρ ὃ πλῆθος οὐκ ἐν τῷ ἀγορᾷ ποιεῖσθαι τὰς ἀποικίας. ὥστε δεῖ, κἂν ἀγοραῖος ὄχλος ᾖ, μὴ ποιεῖν ἐν ταῖς δημοκρατίαις ἐκκλησίας ἂν μὴ τοῦ κατὰ τὴν χώραν πλήθους. πῶς μὲν οὖν δεῖ

καταστκευάζειν τὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ δήμου καὶ τῶν ἀρίστων, εἴρηται· φανερὸν δὲ καὶ πῶς ἑκάστας δεῖ τὰς δυνάμεις. ἐπομένως γὰρ δεῖ παρεκβαίνειν, καὶ ὁ μὲν ἐλάττω ἀεὶ πλῆθος χωρίζειν τοῦ τελευταίου, ἐξ ὧν δ' πολίτας καὶ κοινωνεῖν, ὅτε πάσης ὄντι πόλεως φέρειν, ὅτε ῥᾴδιον ἐξαμαρτάνειν, μὴ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ὦσι συγκεισμένοις. ἃ δὲ φθείρειν συμβαίνει καὶ ταύτην καὶ τὰς δυνάμεις πολιτείας, εἴρηται πρότερον τὰ πλεῖστα σχεδόν. περὶ δὲ ὁ καθιστάναι ταύτην τὴν δημοκρατίαν, καὶ τὸν δῆμον ποιεῖν ἰσχυρόν, εἰώθασιν οἱ περιστῶντες, τῷ περιλαμβάνειν ὡς πλείστους, καὶ ποιεῖν πολίτας, μὴ μόνον τοὺς γνησίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς [νόθους, καὶ τοὺς] ἐξ ὁποτερουοῦν πολίτου· λέγω δὲ, οἷς παρεῖς ἢ μηδεμία· ἄπαν γὰρ οἰκεῖον τοῦτο ὦν τοιούτῳ δήμῳ μᾶλλον. εἰώθασι μὲν οὖν οἱ δημαγωγοὶ κατασκευάζειν οὕτω. δεῖ μὲν τοι περιλαμβάνειν, μέχρις οὗ ὑπερτείνῃ τὸ πλῆθος τῶν γνωρίμων καὶ τῶν μέσων, καὶ τούτου μὴ πέρα προβαίνειν· ὑπερβάλλοντες γὰρ, ἀλλαχοτέραν τε ποιοῦσι τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς γνωρίμους περὶ ὃ χαλεπῶς ὑπομένειν τὴν δημοκρατίαν, παροξύνουσι μᾶλλον· ὅθεν συνέβη τοῖς περὶ Κυρήνην. ὀλίγον μὲν γὰρ πονηρὸν παροφᾶται· πολὺ δ' ἡνόμηται, ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλόν ἐστιν.

ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα καταστκευάσματα χρήσιμα πρὸς τὴν δημοκρατίαν τὴν τοιαύτην, οἷς Κλεισθένης τε Ἀθήνησιν ἐχρήσατο, βουλόμενος αὔξησαι τὴν δημοκρατίαν, καὶ περὶ Κυρήνην οἱ τὸν δῆμον καθιστάντες. φυλαί τε γὰρ ἕτεραι ποιητέαι πλείους, καὶ φρατρίαι· καὶ τὰ τῶν ἰδίων ἱερῶν συνακτέον εἰς ὀλίγα καὶ κοινά· καὶ πάντα σοφιστέον, ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα ἀναμιχθῶσι πάντες ἀλλήλοις, αἱ δὲ συνήθειαι διαλυθῶσιν αἱ πρότερον. ἔτι δὲ καὶ τὰ τυραννικὰ καταστκευάσματα, δημοτικὰ δοκεῖ πάντα· λέγω δ', οἷ ἀναρχία τε δούλων· αὕτη δ' ἂν εἴη μέχρί τινος συμφέρουσα· καὶ γυναικῶν, καὶ παίδων· καὶ τὸ ζῆν ὅπως τις βούλεται, παρέχειν· πολὺ γὰρ ἂν τῇ

τοιαύτῃ πολιτείᾳ βοηθοῖεν. ἥδιον γὰρ τοῖς πολλοῖς τὸ ζῆν ἀτάκτως, ἢ τὸ σωφρόνως.

ε. V. Ἔστι δ' ἔργον τοῦ νομοθέτου καὶ τῶν βουλομένων σώζειν τινὰ τοιαύτην πολιτείαν, ὅ τι καταξῆσαι μέγιστον ἔργον, οὐδὲ μόνον ἓν, ἀλλ' ὅπως σώζηται μᾶλλον· μίαν γὰρ, ἢ δύο, ἢ βραχείας ἡμέρας, ἅ λεπτὸν μέλημα, πολλοὶ δυνάμενοι ὁπωσοῦν δρᾶν δρᾶσι· τὸ δὲ βέλτιον ἂν τεθεώρηκε) πρότερον, τίνες σωτηρίαι καὶ φθοραὶ τῶν πολιτειῶν, ἐκ τούτων πρέπει καταστκευάζειν τὴν ἀσφάλειαν. διαβουλεύουσι μὲν τὰ φθείροντα, διαβεβουλεύκασι δ' οἱ τοιούτους νόμους καὶ τὰς ἀγραφους καὶ τοὺς γεγραμμένους, οἱ μάλιστα τὰ σώζοντα τὰς πολιτείας· καὶ μὴ νομίζειν τοῦτ' εἶναι) δημοτικὸν, μηδ' ὀλιγαρχικὸν, ὃ ποιήσει τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα δημοκρατεῖσθαι, ἢ ὀλιγαρχεῖσθαι· ἀλλ' ὃ πλεῖστον χρόνον. οἱ δὲ νῦν δημαγωγοὶ, χαριζόμενοι τοῖς δήμοις, πολλὰ διαβεβουλεύκασι δρᾶν τῶν δικαστηρίων· διὸ δεῖ πρὸς ταῦτα ἀντιπαράταξιν τοῖς κινδυνεύουσι τῆς πολιτείας, νομοθετοῦντας μηδὲν εἶναι) δημόσιον τῶν καταδικαζομένων καὶ φερόντων πρὸς τὸ κοινὸν, ἀλλ' ἱερόν. οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες, οὕτω ἧττον βλαβεῖς ἔσονται· ζημιώσονται γὰρ ὁμοίως. ὁ δ' ὄχλος ἧττον καταψηφιεῖται τῶν κρινομένων, λήψεται μηδὲν μέλλων. ἔτι δὲ τὰς γινομένας δημοσίας δίκας, ὡς ὀλιγίστας ἀεὶ ποιεῖν, μεγάλοις ἐπιτιμίοις τοὺς εἰκῇ γραφομένους κωλύοντας. ἐᾶν δὲ τοὺς δημοτικοὺς, ἀλλὰ τοὺς γνωρίμους εἰώθασιν εἰσάγειν. δεῖ δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ πρέπειν μάλιστα μὲν ὄνους εἶναι) τοὺς πολίτας· εἰ δὲ μὴ, μή τί γε ὡς πολεμίους νομίζειν τοὺς κυρίους. ἐπεὶ δ' αἱ τελευταῖαι δημοκρατίαι πολυανθρωποί τε εἰσι, καὶ χαλεπὸν ἐκκλησιάζειν ἀμίαθους, τοῦτο δ' ὅπου προσοδοι μὴ τυγχάνουσιν οὖσαι, πολέμιον τοῖς γνωρίμοις· ἀπό τε δὴ εἰσφορᾶς καὶ δημεύσεως ἀναλίσκεσθαι καὶ δικαστηρίων φαύλων· ἃ πολλαχοῦ ἤδη δημοκρατίας ἀνέτρεψεν· ὅπου μὲν οὖν προσοδοι μὴ τυγχάνουσιν οὖσαι, δεῖ ποιεῖν ὀλίγας

ἐκκλησίας, καὶ δικαστήρια, πολλῶν μὲν, ὀλίγας δὲ ἡμέρας. τοῦτο γὰρ φέρε μὲν ἂν τοὺς ὁ μὴ φοβεῖται τοὺς πλουσίους τὰς δαπάνας, ἐὰν οἱ μὲν ἄποροι μὴ λαμβάνωσι δικαστικὸν, οἱ δὲ ἄποροι. φέρε δ' ἂν τοὺς ὁ κρίνειν τὰς δίκας πολὺ βέλτιον. οἱ γὰρ ἄποροι, πολλὰς μὲν ἡμέρας οὐκ ἐθέλουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι· διὰ τοῦτο δ' ἂν χρόνον ἐθέλουσιν. ὅπου δὲ εἰσὶ τοιοῦτοι, μὴ ποιεῖν ὁ νομοῖ οἱ δημαγωγοὶ ποιοῦσι· τὰ γὰρ τοιαῦτα νέμουσι. λαμβάνουσι δὲ ἅμα, καὶ πάλιν δέονται τοῦ αὐτοῦ· ὁ τε γὰρ μὸς ὅτι πόθος ἡ τοιαύτη βοήθεια τοῖς ἀπόροις. ἀλλὰ δεῖ τὸν ἀληθινῶς δημοκὸν, ὁρᾶν ὅπως ὁ πλῆθος μὴ λίαν ἄποροι ᾖ. τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μοχθηρὰν εἶναι τὴν δημοκρατίαν. τεχναστέον οὖν ὅπως ὡς εὐπορία γίνοιτο χρόνιος. ἐπεὶ δὲ συμφέρει τοῦτο καὶ τοῖς εὐπόροις, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν προσόδων συνάθροισμα σωρηδὸν διανέμειν τοὺς ἀπόρους, ἀθρόα γὰρ ἱκανὰ ἐμποιεῖ τοῖς ἀπόροις· μάλιστα μὲν εἴ τις δύναται τοσοῦτον ἀθροίζων ὅσον εἰς γῆδιόν κτῆσιν· εἰ δὲ μή, τοῦτο ἀφορμὴν εὐπορίας καὶ γεωργίας. καὶ εἰ μὴ πᾶσι δυνατὸν, ἀλλὰ κατὰ φυλὰς, ἢ τι μέρος ἕτερον ἐν μέρει διανέμειν· ἐν δὲ τούτῳ τοὺς εἰσαγκαίας σωσδους τοὺς εὐπόρους εἰς φέρειν τὸν μισθὸν, ἀφιεμένους τῶν καταίων λειτουργιῶν. τοιοῦτον δέ ἐστιν οἷον Καρχηδόνιοι πολιτεύονται, φίλον κέκτηνται τὸν δῆμον. ἀεὶ γὰρ ἵνας ἐκπέμποντες τοῦ δήμου τοὺς εἰσοικίδας, ποιοῦσιν εὐπόρους. σκοποῦντες δ' ὅτι καὶ νοῦν ἐχόντων γνωρίμων, καὶ διαλαμβάνοντας τὰς ἀπορίας, ἀφορμὰς μὲν διδόντας, πέπειν ἐπ' ἐργασίας. καλῶς δ' εἶχε μιμεῖσθαι καὶ τὰ Ταραντίνων· ἐκεῖνοι γὰρ, κοινὰ ποιοῦντες τὰ κτήματα τοῖς ἀπόροις ὑπὸ τὴν χρῆσιν, εὐνοοῦνται δημοκρατίζουσι ὁ πλῆθος. ἔτι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας ἐποίησαν διλάς, τὰς μὲν, αἱρετὰς, τὰς δ', κληρωτάς. τὰς μὲν κληρωτὰς, ὅπως ὁ δῆμος αὐτῶν μετέχῃ· τὰς δ' αἱρετὰς, ἵνα πολιτεύωνται βέλτιον. ἔστι δὲ τοῦτο ποιῆσαι, καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς μεριζούσας, τοὺς μὲν κληρωτοὺς,

ρωτοὺς, τοὺς δ' αἱρετούς. πῶς μὲν οὖν δεῖ τὰς δημοκρατίας καθιστάναι, εἴρηται.

Σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας πῶς δεῖ, φανερὸν ἐκ τούτων. ἐκ τῶν ἐναντίων γὰρ δεῖ σκοπεῖν ἑκάστην ὀλιγαρχίαν πρὸς τὴν ἐναντίαν δημοκρατίαν ἀναλογίζόμενον. τὴν μὲν οὖν κρατίστην μάλιστα τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ προσηκοντῶν· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ συνεγὴς τῇ καλουμένῃ πολιτείᾳ, ἣν δεῖ τὰ τιμήματα διαιρεῖν, τὰ μὲν, ἐλάττω, τὰ δὲ, μείζω ποιοῦντας. ἐλάττω μὲν, ἀφ' ὧν τὰ ἀναγκαίων μετέξουσιν ἀρχῶν· μείζω δ', ἀφ' ὧν τῶν κυριωτέρων· τῷ τε κλωμένῳ ὁ τίμημα μετέχειν ἐξεῖναι τῆς πολιτείας, ὁσοῦτον εἰσφερόμενον τὸ δήμου πλῆθος ὅσοι τὰ τιμήματος, μὴ ἐξ ὀλίγων ἀλλ' ἐκ πλειόνων ἔσονται τῶν μὴ μετεχόντων. ἀεὶ δ' ὁ προσλαμβάνειν ἐκ τοῦ βελτίονος δήμου τοὺς καινωνοῦς· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐχομένῳ ὀλιγαρχίαν ὑπολείνοντας δεῖ μικρὸν καθιστάναι. τῇ δ' αὐτικειμένῃ τῇ τελευταίᾳ δημοκρατίᾳ, τῇ δυναστικωτάτῃ καὶ τυραννικωτάτῃ τῶν ὀλιγαρχιῶν, ὥσπερ χρείαν, τοσούτῳ δεῖ πλείονος φυλακῆς. ὥσπερ γὰρ, τὰ μὲν σώματα διὰ μακρὸν ὑγίειαν, καὶ πλοῖα τὰ μὲν ναυπηγίαν καλῶς ἔχοντα τοῖς πλωτῆρσιν, ὑπὸ δέχεται πλείους ἁμαρτίας, ὥστε μὴ φθείρεται δι' αὐτάς· τὰ δ' νοσερῶς ἔχοντα τῶν σωμάτων, καὶ τὰ τῶν πλοίων σκληρυμένα, καὶ πλωτήρων τετυχηκότα φαύλων, οὐδὲ τὰς μικρὰς δυνατὸν φέρειν ἁμαρτίας· ὅτου καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ χείρισται, πλείστης δέονται φυλακῆς. τὰς μὲν δὴ δημοκρατίας ὅλως ἡ πολυανθρωπία σώζει· ἔστω γὰρ ἀντίκειται τοῖς ὀλίγοις τὸ δίκαιον ὃ κατ' ἀξίαν· τὴν δ' ὀλιγαρχίαν, δῆλον ὅτι τὸ ναυλίον ὑπὸ τὴν δυναστείας δὴ τυγχάνει τὴν σωτηρίας.

Επεὶ δὲ τέτταρα μέν ἐστι μέρη μάλιστα τοῦ πλήθους, γεωργικὸν, βαναυσον, ἀγοραῖον, θητικόν· τέτταρα δὲ τὰ χρήσιμα τοῖς πολεμον, ἱππικὸν, ὁπλιτικὸν, ψιλὸν, ναυτικόν· ὅπου μὲν συμβέβηκε τὴν χώραν εἶναι ἱππάσιμον, ἐνταῦθα μὲν δυφυῶς ἔχει καθιστάναι

τὴν ὀλιγαρχίαν ἰσχυρὰν· ἡ γὰρ σωτηρία τοῖς οἰκέταις ἐκ ταύτης ἐστὶ τὸ δυνάμεως· αἱ δὲ ἱπποτροφίαι, τὸ μαχεσθαι ἐκ τῶν ἱππαζομένων εἰσίν. ὅπου δὲ ὁπλίτευσις, τὸ ἐχομένην ὀλιγαρχίαν· ὁ γὰρ ὁπλιτικὸν, τὸ δυνάτων ἐστὶ μᾶλλον, ἢ τὸ ἀπόρων. ἡ δὲ ψιλὴ δυνάμις, καὶ ναυτικὴ, δημοκρατικὴ πάμπαν. νῦν μὲν οὖν ὅπου τοιοῦτον πολὺ πλῆθός ἐστιν, ὅταν στασιάσωσι, πολλάκις ἀγωνίζονται χείρω. διὸ τοῖς τοῦτο φάρμακον τοῦτο τὸ πολεμικῶν λαμβανέτω στρατηγῶν· οἱ σωδυάζουσι τοῖς ἱππικὴν δυνάμιν καὶ τὸ ὁπλιτικὴν, τὸ ἁρμόττουσι τὸ ψιλῶν. ταύτῃ δὲ ὑπερέχουσιν οἱ δῆμοι τῶν δυνάτων. ψιλοὶ γὰρ ὄντες, τοῖς ἱππικοῖ καὶ ὁπλιτικὴν ἀγωνίζονται ῥᾳδίως. δεῖ μὲν οὖν ἐκ τούτων καθιστάναι ταύτην τὴν δυνάμιν, ἐφ' ἑαυτούς ἐστι καθιστάναι. διὸ διηρημένης τὴν ἡλικίας, καὶ τὰ μὲν ὅπλων πρεσβυτέρων, τὰ δὲ νέων, ἔστι μὲν οὖν καὶ νέους τοὺς αὐτῶν υἱοὺς διδάσκειν τὰς κούφας καὶ τὰς ψιλὰς ἐργασίας· ἐκ κεκριμένους δὲ ἐκ παίδων, ἀθλητὰς εἶναι αὐτοὺς τῶν ἔργων. τὴν δὲ μετάδοσιν γίνεσθαι δεῖ πλήθει τὸ πολιτεύματος, ἤτοι καθάπερ εἴρηται πρότερον, τοῖς δῆμον κεκτημένοις· ἢ καθάπερ Θηβαίοις, ἀποκρινομένοις χρόνον τινὰ τὸ ἐπιτηδευμάτων ἔργων· ἢ καθάπερ ἐν Μασσαλίᾳ, κρίσιν ποιουμένους τὸ ἀξίους τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι, καὶ τὸ ἔξωθεν. ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς κυριωτάτας, ἃς δεῖ τοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέχειν, δεῖ πάσας κεκλῆσθαι λειτουργίας, ἐὰν ἐκὼν ὁ δῆμος μὴ μετέχῃ, καὶ συγγνώμην ἔχῃ τοῖς ἄρχουσιν, ὡς μισθὸν πολιτικὸν διδόντι τὴν ἀρχῆς. ἁρμόττει δὲ θυσίας τε εἰσιούσας ποιεῖσθαι μεγαλοπρεπεῖς· καὶ κατασκευάζειν τι τὸ κοινῶν, ἵνα τῶν πάντων μετέχοντες ἑστιάσεως μετέχων ὁ δῆμος, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κοσμουμένην, τὰ μὲν ἀναθήμασι, τὰ δὲ οἰκοδομήμασιν, ἀσμένως ὁρᾷ μένουσαν τὴν πολιτείαν. συμβαίνει δὲ καὶ τοῖς γνωρίμοις ἔχειν μνημεῖα τὰ δαπανῆσαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἱ νῦν τὰς ὀλιγαρχίας ἁρπάζουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον· λαμβάνουσι γὰρ ζημιοῦσιν ἐκ ἧττον, ἢ τὰ τιμῶν. διόπερ οὐ ἔχει λέγειν τοὺς τρόπους ἔστι δημοκρατίας μικράς. πῶς μὲν οὖν χρὴ καθιστάναι τὰς δημοκρατίας καὶ τὰς ὀλιγαρχίας, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

η. VIII.

Ἀκόλουθον δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ, διηρῆσθαι καλῶς τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς, πόσαι, καὶ τίνες, καὶ τίνων, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον· τῶν μὲν γὰρ ἀναγκαίων ἀρχῶν χρεία, ἀδύνατον εἶναι πόλιν· τῶν δὲ εἰς τάξιαν καὶ κόσμον, ἀδύνατον οἰκεῖαν καλῶς. ἔτι δὲ ἀναγκαῖον, ἐν μὲν ταῖς μικραῖς ἐλαττόπους εἶναι τὰς ἀρχάς· ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις, πλείους, ὡς καὶ τυχόν πρότερον εἰρημένον. ποίας δὲν ἁρμόττει συνάγειν, καὶ ποίας χωρίζειν, δεῖ μὴ λανθάνειν. πρῶτον μὲν δὲν ὑπιμέλειαν τῶν ἀναγκαίων ἡ πρεσβυτέραν τὴν ἀγορᾶν, ἐφ' ἣν δεῖ τινα ἁρμόττειν εἶναι τὴν ἐφορῶσαν πρεσβυτέρων τε τὰ συμβόλαια καὶ τὴν εὐκοσμίαν, καλὸν γὰρ ἀναγκαῖον πάσαις ταῖς πόλεσι, τὰ μὲν ὠνείας, τὰ δὲ πωλῶν, πρὸς τὰλλήλων ἀναγκαίαν χρείαν. καὶ τοῦτ' ἔστιν εὐνομώτατον πρὸς αὐτάρκειαν, διὰ ἣν δοκοῦσιν εἰς μίαν πολιτείαν συνιέναι. ἑτέραν δὲ ὑπιμέλειαν ταύτης ἐχομένην καὶ συνεχῆ, τῶν πρεσβυτέρων τὸ ἄστυ δημοσίων καὶ ἰδίων, ὅπως εὐκοσμία ᾖ, καὶ τῶν πιπτόντων οἰκοδομημάτων καὶ ὁδῶν σωτηρία καὶ διόρθωσις· καὶ τῶν ὁρίων τῶν πρὸς ἀλλήλους, ὅπως ἀνεγκλήτως ἔχωσι· καὶ ὅσα τούτοις ἀκόλουθα τὸ ὑπιμελείας ὁμοίδροπα. καλοῦσι δὲ ἀστυνομίαν οἱ πλέοσι τὸ τοιαύτην ἀρχήν, ἔχει δὲ μόρια πλείω τὸ ἀριθμόν· ὧν ἕτερος ἐφ' ἑτέρᾳ καθίσασιν ἐν ταῖς πολυανθρωποτέραις πόλεσιν· οἷς ἱπποποιὸς, καὶ φρουρῶν ὑπιμελητὰς, καὶ λιμένων φύλακας. ἄλλη δὲ ἀναγκαία τε καὶ τῶν πλησία ταύτῃ. ὁδοὶ τῶν αὐτῶν μὲν γὰρ, ἀλλὰ περὶ τὸ χώραν ἐστὶν, καὶ τὰ περὶ τὰ ἔξω τὸ ἄστεος. καλοῦσι δὲ τοὺς ἄρχοντας τούτους, οἱ μὲν ἀγρονόμους, οἱ δὲ ὑλωρούς. αὗται μὲν οὖν ὑπιμέλειαί εἰσι τούτων ῥᾳδίως. δεύτερα δὲ ἀρχὴ περὶ ἱερῶν ἀναφέρονται· παρ' ὧν φυλαττόντων μείζονα περὶ ἑκάστων ἀγῶνα διήκησιν. καλοῦσι δὲ ἀποδέκτας τούτους, καὶ ταμίας. ἑτέρα δὲ ἀρχὴ περὶ ἱερῶν ἀναγράφειν δεῖ τά τε ἴδια συμβόλαια, καὶ τὰς κρίσεις ἐκ τῶν δικαστη-

εἰων. πῶδὲ ὁ τοῖς αὐλητῆς τούτοις καὶ τοῖς γραφαῖς τῶν δικῶν γίνεσθαι δεῖ, καὶ τοῖς εἰσαγωγαῖς. ἐνιαχοῦ μὲν οὖν μείζοσι καὶ πλείοσι· ἔστι δὲ μία κυρία τούτων πρώτων καλουμένη ἡ ἐξεταστικὴ καὶ μνήμονες, καὶ ὀπτῆται καὶ μνήμονες· καὶ τούτοις ἄλλα ὀνόματα συνεγγίς. μία δὲ ταύτῃ ἐχομένη μέν, ἀναγκαιοτάτη δὲ ἥδιον καὶ χαλεπωτάτη τῶν ἀρχῶν ἐστιν, ἡ περὶ τοὺς περὶ τῶν καταδικασθέντων, καὶ τῶν παρημελημένων τοῖς ἐγγράφοις· καὶ περὶτοὺς φυλακὰς τῶν σωμάτων. χαλεπὴ μὲν οὖν ἐστι διὰ τὸ πολλὴν ἔχειν ἀπέχθειαν· ὥστε ὅπως μὴ μεγάλα ἐστὶ κερδαίνειν, ἄτ' ἀρχὴν ἐπιπονωτάτοις αὐτοῖς· ἄθ' ἡδομένοις ναῦλες, ἐθέλουσι παρεῖναι τοὺς νόμους. ἀναγκαία δ' ἐστίν, ὅτι οὐδὲν ὄφελος γίνεσθαι μὲν δίκας περὶ τῶν δικαίων, ταύτας δὲ μὴ λαμβάνειν τέλος. ὥστ' εἰ μὴ γιγνομένων, κοινωνεῖν ἀδύνατον ἀλλήλοις, καὶ παρεῖναι μὴ γιγνομένων. δεῖ βέλτιον μὴ μίαν εἶναι ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἄλλους ἐξ ἄλλων δικαστηρίων. καὶ περὶ τοὺς παρεθέντας τῶν ἀναγεγραμμένων ὡσαύτως πρέπει θεῖναι διαιρεῖν. ἔτι δ' ἔνια παρεῖται, καὶ τοὺς ἀρχὰς τοὺς τε δημοσίους καὶ τοὺς τῶν νέων μᾶλλον τοὺς νέας· καὶ τοὺς τῶν ἐνεγκόντων, ἑτέρους καταδικάσοντας, ἑτέρους εἶναι τῶν παραπομπῶν· οἷς, ἀφ' ὧν ὁμοίως τοὺς παρὰ τῶν ἀγορανόμων· τοὺς δὲ παρὰ τούτων, ἑτέρους. ὅσῳ γὰρ μεῖζον ἐλάττων ἀπέχθεια ἐπὶ τοῖς παραπομπίοις, τοσούτῳ μᾶλλον ληπτόν) τέλος αἱ παρέξεις. τὸ μὲν οὖν τοὺς αὐλοὺς εἶναι τοὺς καταδικάσαντας καὶ παραπομπούς, ἀπέχθειαν ἔχει διπλῆν. τὸ δὲ περὶ πρώτων τοὺς αὐλοὺς, πολεμίους πᾶσι. πολλαχοῦ δὲ διῄρηται καὶ ἡ φυλακὴ θεῖναι τοὺς παραπομπούς· οἷς, Ἀθηναίοισι τὴν ἕνδεκα καλουμένων. δεῖ βέλτιον καὶ ταύτην χωρίζειν, καὶ τὸ σοφισμα ζητεῖν καὶ περὶ ταύτην. ἀναγκαία μὲν γάρ ἐστιν οὐχ ἧττον τὴν εἰρημένην. συμβαίνει δὲ, τοὺς μὲν ὀπτῆχεῖς φεύγειν μάλιστα ταύτην τὴν ἀρχήν· τοὺς δὲ μοχθηροὺς οὐκ ἀσφαλὲς ποιεῖν κυρίους· αὐλοὶ γὰρ δέονται φυλακῆς μᾶλλον ἢ φυλάττειν δικάζοντες.

δικάζουσιν). δεῖ δὲ μὴ μίαν ἀποτελουμένην ἀρχὴν εἶναι περὶ αὐτοῖς· μηδὲ συνεχῶς τὴν αὐτὴν, ἀλλὰ τῶν τε νέων, ὅπου τις ἐφήβων ἢ φρατρῶν ἐστι τάξις· καὶ τῶν ἀρχῶν δεῖ τὰ μέρη ποιεῖσθαι τὰ ὀπτιμελεῖσθαι ἑτέρους. ταύτας μὲν οὖν τὰς ἀρχὰς, ὡς ἀναγκαιοτάτας δεῖ εἶναι περὶ τοὺς περὶ τῶν ἐγγράφων. τὰς δὲ ταύτας, τὰς ἀναγκαίας μὲν ἥδιον ἢ τιμίου, οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ μείζονι τεταγμένας· καὶ γὰρ ἐμπειρίας καὶ πίστεως δέονται πολλῆς. τοιαῦται δ' εἶεν αἵ τε περὶ τὸ φυλακεῖον τὸ πόλεως, καὶ ὅσαι τάπονται περὶ τὰς πολεμικὰς χρείας. δεῖ δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, πυλῶν τε καὶ τειχῶν φυλακὴν ὁμοίως ὀπτιμελεῖσθαι, καὶ ἐξετάσεως, καὶ σωτάξεως τῶν πολιτῶν. ἔνθα μὲν οὖν, ὁπόσαι πᾶσι τούτοις ἀρχαὶ πλείους εἰσὶν· ἔνθα δ', ἐλάττους· οἷς, ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσι μία περὶ πρώτων. καλοῦσι δὲ στρατηγοὺς καὶ πολεμάρχους τοὺς τοιούτους. ἔτι δὲ καὶ ὧσιν ἱππεῖς, ἢ ψιλοί, ἢ τοξόται, ἢ ναυλοχία· καὶ ὁπόταν τούτων ἑκάστων ἔνιότε καθίσαν) ἀρχαί, αἱ καλοῦνται ναυαρχίαι, καὶ ἱππαρχίαι, καὶ ταξιαρχίαι· καὶ τὰ μέρη δὲ αἱ περὶ τούτας τειχεαρχίαι, καὶ λοχαγίαι, καὶ φυλαρχίαι, καὶ ὅσα τούτων μόρια· ὧν δὲ πρῶτον ἔν τι τούτων ἐστὶν εἶδος ὀπτιμελείας πολεμικῶν. περὶ μὲν οὖν ταύτην τὴν ἀρχὴν ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον. ἐπεὶ δ' ἔνιαι τῶν ἀρχῶν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαι, σχεδὸν πολλὰ τῶν κοινῶν, ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι τὴν λογισμὸν, καὶ περὶ δυνᾶσαν, αὐτὴ μηδὲν ἀφανίζουσαν ἑτέρου. καλοῦσι δὲ τούτους, οἱ μὲν εὐθύνους, οἱ δὲ λογιστὰς, οἱ δὲ ἐξετασὰς, οἱ δὲ συνηγόρους. πᾶσαι δὲ πάσας τὰς ἀρχὰς ἡ μάλιστα κυρία πρώτων ἐστίν. ἡ γὰρ αὐτὴ πολλάκις ἔχει τὸ τέλος καὶ τὴν ἐφορείαν· ἡ περιέχεται τὸ πλῆθος, ὅπου κύριός ἐστιν ὁ δῆμος· δεῖ γὰρ εἶναι τὸ συνάγειν τὸ κύριον τῆς πολιτείας. καλεῖται δ', ἔνθα μὲν βουλή, διὰ τὸ βουλεύειν· ὅπου δὲ τὸ πλῆθος ἐστὶ, βουλὴ μᾶλλον. αἱ μὲν οὖν πολιτικαὶ τῶν ἀρχῶν, ἔχειν τοσαύτας τινὲς εἰσὶν. ἡ δὲ εἶδος ὀπτιμελείας ἡ περὶ τοὺς θεούς·

οἷς, ἱερῆς τε καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν περὶ τὰ ἱερά· τῶν σώζεσθαι τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀνορθοῦσθαι τὰ πίπτοντα τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ τὰ τούτων ὅσα τέτακται περὶ τοὺς θεούς. συμβαίνει δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ἐνίοτε μὲν εἶναι μίαν· οἷς ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσιν· ἐνίοτε δὲ πολλάς καὶ κεχωρισμένας τὴν ἱερωσύνης· οἷς, ἱεροποιούς, καὶ ναοφύλακας, καὶ ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων. ἐχομένη δὲ ταύτης ἡ περὶ τὰς θυσίας ἀφωρισμένη τὰς κοινὰς πάσας, ὅσας μὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κοινῆς ἑστίας ἔχουσι τὴν τιμήν. καλοῦσι δ' οἱ μὲν ἄρχοντας τούτους, οἱ δὲ βασιλέας, οἱ δὲ πρυτάνεις. αἱ μὲν οὖν ἀναγκαῖαι ἐπιμέλειαί εἰσι περὶ τούτων, ὡς εἰπεῖν συλλαβόντι κεφαλαιώσασθαι μύθοις, περί τε τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ πολεμικά, καὶ περὶ τὰς προσόδους, καὶ περὶ τὰ ἀναλισκόμενα, καὶ περὶ ἀγορᾶν, καὶ περὶ ὅλμους, καὶ λιμένας, καὶ τὴν χώραν· ἔτι τὰ περὶ τὰ δικαστήρια, καὶ συναλλαγμάτων ἀναγραφάς, καὶ πρᾶξις, καὶ φυλακάς, καὶ ἐπιλογισμούς τε καὶ ἐξετάσεις, καὶ πρὸς ἄρχοντας τῶν ἀρχόντων· καὶ τέλος αἱ περὶ τὸ βουλόμενον εἶναι τῶν κοινῶν. ἰδίᾳ δ' ταῖς χαλεπωτέραις, καὶ μᾶλλον δημοκρατουμέναις πόλεσιν, ἔτι δὲ φυλάττουσαις δίκαιον, γυναικονομία, νομοφυλακία, παιδονομία, γυμναστική· ἔτι δ' ἐπὶ τούτοις, περὶ ἀγῶνας ἐπιμέλεια γυμνικοὺς καὶ Διονυσιακούς, καὶ εἴ τινας ἑτέρους συμβαίνει τοιούτους θεωρεῖας. τούτων δ' ἔνια φανερῶς εἰσιν ἀρχὰς δημοτικὰς τῶν ἀρχῶν· οἷς, γυναικονομία καὶ παιδονομία· τοῖς γὰρ ἀπόροις ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶν ὡς ἐπ' ἀκολούθοις, καὶ τὴν ἀδειλίαν. τειῶν δ' ὅσων ἀρχῶν, καθ' ἃς αἱρεθῶσί τινες ἀρχὰς τὰς κυρίους, νομοφυλάκων, προβούλων, βουλῆς· οἱ μὲν νομοφύλακες ἀνισοκρατοῦσιν, ὀλιγαρχικὸν δ' οἱ προβουλοι, βουλὴ δὲ δημοτικόν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἀρχῶν, ὡς [ἂν] τύπῳ, ἀρκούντως εἴρηται περὶ πασῶν.

ΑΡΙ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ Τὸ Η.

α. ΠΕΡΙ πολιτείας ἀρίστης τὴν μάλιστα ποιήσασθαι τὴν προσήκουσαν ζήτησιν, ἀνάγκη διορίσασθαι πρῶτον, τίς αἱρετωτάτου βίος. ἀδήλου γὰρ ὄντος τούτου, καὶ τὸν ἄριστα ἀναγκαῖον ἄδηλον εἶναι πολιτείαν. ἄριστα γὰρ προσεῖναι τοῖς προσηκόντως ἔχουσι τὰ πολλὰ εὐλόγως ἂν ὑπολάβοι τις· ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ καὶ τὸν ἄριστα βίον καὶ τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τοῖς ἐπιεικῶς ἐχόντοις πρὸς ἕκαστα. ἐπεὶ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὸν αὐτὸν βίον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, καὶ τὴν αὐτὴν πολιτείαν, ἐπισκεπτέον ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις περὶ τῆς ἀρίστης ζωῆς, καὶ νῦν χρηστέον αὐτοῖς. ὡς δ' ἠθῶς γε πρὸς γε μίαν διαιρεσιν οὐδεὶς ἀμφισβητήσειεν ἄν· ὡς δὲ πρείων ἀσῶν μερίδων, τῶν τε ἐκτὸς, καὶ τῶν ἐν σώματι, καὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, πάντα ταῦτα ὑπάρχειν τοῖς μακαρίοις δεῖ. οὐδεὶς γὰρ ἂν φαίη μακάριον τὸν μηδὲν μόριον ἔχοντα ἀνδρίας, μηδὲ σωφροσύνης, μηδὲ δικαιοσύνης, μηδὲ φρονήσεως, ἀλλὰ σεδρότατα μὲν τὰς ὑποπτεροθύμους μύας ἀπεχόμενον ὃ μηδενός, ἀνθυμήσῃ δ' ἅπτειν ἢ πίειν, τῶν ἑκάστων· ἕνεκα δὲ πατρομιείας ἀφαιρεθείσης τὰς φιλτάτους φίλους· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς τῶν ἀφόνοιαν ὅτως ἄφρονα καὶ διεφθαρμένον, ὡς περ τι παιδίον, ἢ μαινόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λεγόμενα, ὡς περ πάντες συνεχώρησαν· ἀφορίζειν δ' ἐν ᾧ ποσῷ, καὶ τοῖς ὑπερβολαῖς. τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴ ἔχειν ἱκανὸν νομίζουσιν ὁποσονοῦν· πλούτου δ', καὶ χρημάτων, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης, καὶ πάντων τοιούτων, εἰς ἄπειρον ζητοῦσι τὴν ὑπερβολήν. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς ἐροῦμεν, ὅτι ῥᾴδιον μὲν τούτων καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων ἀπολαμβάνειν τὴν πίστιν, ὁρῶντας ὅτι

κτῶνται καὶ φυλάττουσιν οὐ τὰς ἀρετὰς τοῖς ἐκτὸς, ἀλλ' ἐκεῖνα ταύ-
ταις· καὶ τὸ ζῆν εὐδαιμόνως, εἴτ' ἐν ᾧ χαίρειν ἐστὶν, εἴτ' ἐν ἀρετῇ τοῖς
ἀνθρώποις, εἴτ' ἐν ἀμφοῖν, ὅτι μᾶλλον ὑπάρχει τοῖς τὸ ἦθος μὲν
καὶ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένοις εἰς ὑπερβολὴν, περὶ δὲ τὴν ἔξω κτῆ-
σιν τῶν ἀγαθῶν μετριάζουσιν, ἢ τοῖς ἐκεῖνα μὲν κεκτημένοις πλείω τῶν
χρησίμων, ἐν δὲ τούτοις ἐλλείπουσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον
σκοπουμένοις εὐσύνοπτόν ἐστι. τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς, ἔχει πέρας, ὥσπερ
ὄργανόν τι· πᾶν δὲ τὸ χρήσιμόν ἐστιν, ὧν τὴν ὑπερβολὴν, ἢ βλάπτειν
ἀναγκαῖον, ἢ μηθὲν ὄφελος εἶναι αὐτῶν τοῖς ἔχουσι. τῶν δὲ περὶ ψυ-
χὴν ἕκαστον ἀγαθῶν, ὅσῳπερ ἂν ὑπερβαλλῇ, τοσούτῳ μᾶλλον χρή-
σιμον εἶναι· εἰ δεῖ καὶ τούτοις ἐπιλέγειν, μὴ μόνον τὸ καλὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ
χρήσιμον. ὅλως δὲ δῆλον ὡς ἀκολουθεῖν φήσομεν τὴν διάθεσιν τὴν
ἀρίστην ἑκάστου πράγματος πρὸς ἀλλήλα, κατὰ τὴν ὑπεροχὴν
ἣν περ εἴληχε διάστασιν· ὧν φαμὲν αὐτὰς εἶναι διαθέσεις ταύτας.
ὥστ' εἴπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ, καὶ τῆς κτήσεως καὶ τοῦ σώματος τιμιώτερον, καὶ
ἁπλῶς, καὶ ἡμῖν, ἀνάγκη καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου, ἀνάλο-
γον τούτων ἔχειν. ἔτι δὲ τῆς ψυχῆς ἕνεκεν ταῦτα πέφυκεν αἱρετά· καὶ δεῖ
πάντας αἱρεῖσθαι τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων ἕνεκεν τὴν ψυ-
χήν. ὅτι μὲν οὖν ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβαλλέτω τοσοῦτον, ὅσον-
περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύτας, ἔστω συνωμο-
λογημένον ἡμῖν, μάρτυρι τῷ θεῷ χρωμένοις· ὃς εὐδαίμων μὲν
ἐστὶ καὶ μακάριος, δι' οὐθὲν δὲ τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ δι' αὐ-
τὸν αὐτὸς, καὶ ᾧ ποῖός τις εἶναι τὴν φύσιν· ἐπεὶ καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς εὐδαι-
μονίας διὰ ταῦτ' ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι· τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς ἀγαθῶν τῆς
ψυχῆς, αἴτιον ταὐτόματον καὶ ἡ τύχη· δίκαιος δ' οὐδεὶς οὐδὲ σώ-
φρων ἀπὸ τύχης, οὐδὲ διὰ τὴν τύχην ἐστίν. ἐχόμενον δ' ἐστὶ καὶ τῶν
» αὐτῶν λόγων δεόμενον, καὶ πόλιν εὐδαίμονα τὴν ἀρίστην εἶναι καὶ πράτ-
» τουσαν καλῶς· ἀδύνατον δὲ καλῶς πράττειν τοῖς μὴ τὰ καλὰ
πράτ-

πράττουσιν· οὐθὲν δὲ καλὸν ἔργον, οὔτ' ἀνδρὸς, οὔτε πόλεως, χωρὶς ἀ-
ρετῆς καὶ φρονήσεως. ἀνδρία δὲ πόλεως, καὶ δικαιοσύνη, καὶ φρόνησις, τὴν
αὐτὴν ἔχει δύναμιν καὶ μορφήν. ὧν μεταλαχὼν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων,
λέγεται δίκαιος, καὶ φρόνιμος, καὶ σώφρων. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἐπὶ
τοσοῦτον ἔστω πεφροιμιασμένα ᾧ λόγῳ. οὔτε γὰρ μὴ θιγγάνειν αὐτῶν
δυνατὸν, οὔτε πάντας τοὺς οἰκείους ἐπεξεκθεῖν ἐνδέχεται λόγους· ἑτέ-
ρας γάρ ἐστιν ἔργον σχολῆς ταῦτα. νῦν δ' ὑποκείσθω τοσοῦτον, ὅτι
βίος μὲν ἄριστος, καὶ χωρὶς ἑκάστου, καὶ κοινῇ τῇ πόλεσιν, ὁ μετὰ ἀρετῆς "
κεχορηγημένης ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μετέχειν τῶν κατ' ἀρετὴν πρά- "
ξεων. πρὸς δὲ τοὺς ἀμφισβητοῦντας, ἐάσαντας ἐπὶ τῆς νῦν μεθόδου,
διασκεπτέον ὕστερον, εἴ τις τοῖς εἰρημένοις τυγχάνει μὴ πειθόμενος.

¶ Πότερον δὲ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον, ἑνός τε β.
ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων καὶ πόλεως, ἢ μὴ τὴν αὐτὴν, λοιπόν ἐστιν εἰ- II.
πεῖν. φανερὸν δὲ καὶ οὗτο· πάντες γὰρ ἂν ὁμολογήσειαν εἶναι τὴν αὐτήν.
ὅσοι γὰρ ἐν πλούτῳ τὸ ζῆν εὖ τίθεναι ἐφ' ἑνὸς, οὗτοι καὶ τὴν πόλιν ὅ-
λην, ἐὰν ᾖ πλουσία, μακαρίζουσιν. ὅσοι τε τὴν τυραννικὸν βίον μά-
λιστα τιμῶσιν, οὗτοι καὶ πόλιν τὴν πλείστων ἄρχουσαν, εὐδαιμονεστά-
την ἂν εἶναι φαῖεν. εἴ τέ τις τὴν ἕνα δι' ἀρετὴν ἀποδέχεται, καὶ πόλιν
εὐδαιμονεστέραν φήσει τὴν σπουδαιοτέραν. ἀλλὰ ταῦτα ἤδη δύο
ἐστὶν ἃ δεῖται σκέψεως. ἓν μὲν, πότερος αἱρετώτερος βίος, ὁ διὰ τοῦ
συμπολιτεύεσθαι καὶ κοινωνεῖν πόλεως, ἢ μᾶλλον ὁ ξενικὸς καὶ τῆς πο-
λιτικῆς κοινωνίας ἀπολελυμένος. ἔτι δὲ, τίνα πολιτείαν θετέον, καὶ
ποίαν διάθεσιν πόλεως ἀρίστην· εἴτε πᾶσιν ὄντος αἱρετῶν κοινωνεῖν πό-
λεως· εἴτε καὶ, τισὶ μὲν μὴ, τοῖς δὲ πλείστοις. ἐπεὶ δὲ τῆς πολιτικῆς διά-
νοίας καὶ θεωρίας οὗτ' ἔστιν ἔργον, ἀλλ' οὐ τὸ περὶ ἕκαστον αἱρετόν· ἡμεῖς δὲ
ταύτην προῃρήμεθα νῦν τὴν σκέψιν, ἐκεῖνο μὲν πάρεργον ἂν εἴη, τοῦ-
το δ' ἔργον τῆς μεθόδου ταύτης. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείαν
ἀρίστην ταύτην, καθ' ἣν τάξιν κἂν ὁστισοῦν ἄριστα πράττοι καὶ ζῴη
μακαρίως, φανερόν ἐστιν. ἀμφισβητεῖται δὲ παρ' αὐτῶν τῶν ὁμολο-

ζωώτων τ̃ μετ' ἀρετ̃ βίον αἱρετώτατον, πότερον ὁ πολιτικὸς καὶ πρακτικὸς βίος αἱρετὸς, ἢ μᾶλλον ὁ πρώτων τ̃ ἐκτὸς ἀπολελυμένος· οἷς, θεωρητικὸς ὂν μόνον δοκεῖ τισὶν εἶναι φιλόσοφον. φέρεται γὰρ τούτοις τοῖς δύο βίοις τ̃ ἀνθρώπων οἱ φιλοτιμότατοι περὶ ἀρετ̃ φαίνονται πραγματικοί, καὶ τ̃ πρώτερον, καὶ τ̃ νῦν. λέγω δὲ δύο, τόν τε πολιτικὸν καὶ τὸν φιλόσοφον. διαφέρει δὲ μικρὸν πότερος ἕλῃ τὸ δηλητέος. ἀνάγκη γὰρ τὸν μὲ δ̃ φρονῆσαι περὶ τὸν βητὸν σκοπὸν σωτάττεσθαι, καὶ τ̃ ἀνθρώπων ἕκαστον, καὶ κοινῇ τ̃ πολιτείαν. νομίζουσι δ' οἱ μὲν τ̃ πέλας ἀρχὴν, δεσποτικῶς μὲν γινόμενον, μεῖ ἀδικίας πινὸς ἐστὶ τ̃ μείζους· πολιτικῶς δ', τὸ μὲν ἄδικον οὐκ ἔχειν, ἐμπόδιον δ' ἔχειν τῇ πρὸς αὐτ̃ ὑπεροχῇ. τούτων δ' ὡσαύτως διαιρέσεις ἑτεροί τυγχάνουσι δοξάζοντες· μόνον γὰρ ἀνδρὸς τ̃ πρακτικὸν εἶναι βίον καὶ πολιτικόν. ἐφ' ἑκάστης γὰρ πράξεως μηδὲν τοῖς ἰδιώταις, ἢ τοῖς τὰ κοινὰ πράττουσι καὶ πολίταις ὁμοίοις. οἱ μὲν δ' ὥσπερ ὑπολαμβάνουσιν· οἱ δ', τὸν δεσποτικὸν καὶ τυραννικὸν ζήλον τ̃ πολιτείας εἶναι μόνον

τνιῶντες, ποῖα πρὸς ποίους ἀσκητέον, ἢ πῶς τοῖς καθήκουσι πρὸς ἑκάστους χρηστέον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ὕστερον τύχοι τῆς προσηκούσης σκέψεως, πρὸς τί τέλος δεῖ τὴν ἀρίστην πολιτείαν συντείνειν.

γ. III. ¶ Πρὸς δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας μὲν τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον αἱρετώτατον, διαφερομένους δὲ περὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, λεκτέον ἡμῖν πρὸς ἀμφοτέρους αὐτούς· οἱ μὲν γὰρ ἀποδοκιμάζουσι τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς, νομίζοντες τόν τε τοῦ ἐλευθέρου βίον ἕτερόν τινα εἶναι τοῦ πολιτικοῦ, καὶ πάντων αἱρετώτατον· οἱ δὲ, τοῦτον ἄριστον· ἀδύνατον γὰρ, τὸν μηθὲν πράττοντα, πράττειν εὖ· τὴν δ' εὐπραγίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι ταὐτόν· ὅτι τὰ μὲν ἀμφότεροι λέγουσιν ὀρθῶς, τὰ δ' οὐκ ὀρθῶς. οἱ μὲν, ὅτι ὁ τοῦ ἐλευθέρου βίος, τοῦ δεσποτικοῦ ἀμείνων. τοῦτο γὰρ ἀληθές. οὐθὲν γὰρ ᾧ γε δούλῳ, ἢ δοῦλος, χρῆσθαι σεμνόν· ἡ γὰρ ἐπίταξις ἡ περὶ τῶν ἀναγκαίων, οὐδενὸς μετέχει τῶν καλῶν. τὸ μὲν τοι νομίζειν πᾶσαν ἀρχὴν εἶναι δεσποτείαν, οὐκ ὀρθόν. οὐ γὰρ ἔλαττον διέστηκεν ἡ τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴ, τῆς τῶν δούλων, ἢ αὐτὸ φύσει ἐλεύθερον τοῦ φύσει δούλου. διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἱκανῶς ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις. τὸ δὲ μᾶλλον ἐπαινεῖν τὸ ἀπρακτεῖν τοῦ πράττειν, οὐκ ἀληθές· ἡ γὰρ εὐδαιμονία πρᾶξίς ἐστιν. ἔτι δὲ πολλῶν καὶ καλῶν τέλος ἔχουσιν αἱ τῶν δικαίων καὶ σωφρόνων πράξεις. καί τοι τάχ' ἂν ὑπολάβοι τις τούτων οὕτω διωρισμένων, ὅτι τὸ κύριον εἶναι πάντων ἄριστον· οὕτω γὰρ ἂν πλείστων καὶ καλλίστων κύριος εἴη πράξεων. ὥστε οὐ δεῖ τὸν δυνάμενον ἄρχειν παριέναι τῷ πλησίον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφαιρεῖσθαι, καὶ μήτε πατέρα παίδων, μήτε παῖδας πατρὸς, μήθ' ὅλως φίλον φίλου μηθένα ὑπολογίζειν, μηδὲ πρὸς τοῦτο φροντίζειν· τὸ γὰρ ἄριστον, αἱρετώτατον· τὸ δ' εὖ πράττειν, ἄριστον. οὗτο μὲν οὖν ἀληθῶς ἴσως λέγουσιν, εἴπερ ὑπάρξει τοῖς ἀποστεροῦσι καὶ βιαζομένοις, τὸ τῶν ὄντων αἱρετώτατον. ἀλλ' ἴσως οὐχ οἷόν τε ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑποτίθεται τοῦτο [ψεῦδος·] οὐ γὰρ ἔτι καλὰς τὰς πράξεις ἐνδέχεται εἶναι τῷ μὴ διαφέροντι τοσοῦτον, ὅσον ἀνὴρ γυναικὸς, ἢ πατὴρ

τὴρ τέκνων, ἢ δεσπότης δούλων. ὥστε ὁ παραβαίνων, οὐθὲν ἂν τηλικοῦτον κατορθώσειεν ὕστερον, ὅσον ἤδη παρεκβέβηκε τῆς ἀρετῆς. τοῖς γὰρ ὁμοίοις τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον ἐν ᾧ μέρει· τοῦτο γὰρ ἴσον καὶ ὅμοιον. τὸ δὲ μὴ ἴσον τοῖς ἴσοις, καὶ τὸ μὴ ὅμοιον τοῖς ὁμοίοις, παρὰ φύσιν· οὐδὲν δὲ τῶν παρὰ φύσιν καλόν. διὸ καὶ ἄλλός τις ἢ κρείττων κατ' ἀρετὴν καὶ κατὰ δύναμιν τὴν πρακτικὴν τῶν ἀρίστων, τούτῳ καλὸν ἀκολουθεῖν, καὶ τούτῳ πείθεσθαι δίκαιον. δεῖ δ' οὐ μόνον ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ὑπάρχειν, καθ' ἣν ἔσται πρακτικός. ἀλλ' εἰ ταῦτα λέγεται καλῶς, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εὐπραγίαν θετέον, καὶ κοινῇ πάσης πόλεως ἂν εἴη καὶ καθ' ἕκαστον ἄριστος βίος ὁ πρακτικός. ἀλλὰ τὴν πρακτικὸν οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἑτέρους, καθάπερ οἴονταί τινες· οὐδὲ τὰς διανοίας εἶναι μόνας ταύτας πρακτικὰς, τὰς τῶν ἀποβαινόντων χάριν γιγνομένας ἐκ τοῦ πράττειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὰς αὐτοτελεῖς καὶ τὰς αὐτῶν ἕνεκεν θεωρίας καὶ διανοήσεις· ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος. ὥστε καὶ πρᾶξίς τις. μάλιστα δὲ καὶ πράττειν λέγομεν, καὶ κυρίους τῶν ἐξωτερικῶν πράξεων, τοὺς τῶν διανοίαις ἀρχιτέκτονας. ἀλλὰ μὴν, οὐδ' ἀπρακτεῖν ἀναγκαῖον τὰς καθ' αὑτὰς πόλεις ἱδρυμένας, καὶ ζῆν οὕτω προῃρημένας· ἐνδέχεται γὰρ κατὰ μέρη καὶ οὗτο συμβαίνειν. πολλαὶ γὰρ κοινωνίαι πρὸς ἀλλήλα τοῖς μέρεσι τῆς πόλεώς εἰσιν. ὁμοίως δὲ τοῦτο ὑπάρχει καὶ καθ' ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν ἀνθρώπων. σχολῇ γὰρ ἂν ὁ θεὸς ἔχοι καλῶς, καὶ πᾶς ὁ κόσμος, οἷς οὐκ εἰσὶν ἐξωτερικὴ πράξεις παρὰ τὰς οἰκείας τὰς αὐτῶν. ὅτι μὲν οὖν τὴν αὐτὸν βίον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν ἄριστον, ἑκάστῳ τε τῶν ἀνθρώπων, καὶ κοινῇ τῶν πόλεσι καὶ τοῖς ἀνθρώποις, φανερόν ἐστιν. ¶ Ἐπεὶ δὲ πεφροιμίασται τὰ νῦν εἰρημένα περὶ αὐτῶν, καὶ περὶ τὰς ἄλλας πολιτείας ἡμῖν τεθεώρηται πρότερον, ἀρχὴ τῶν λοιπῶν εἰπεῖν πρῶτον, ποίας τινὰς δεῖ τὰς ὑποθέσεις εἶναι [περὶ] τῆς μελλούσης κατ' εὐχὴν συνεστάναι πόλεως. οὐ γὰρ οἷόν τε πολιτείαν γενέσθαι τὴν ἀρίστην ἄνευ συμμέτρου χορηγίας. διὸ δεῖ πολλὰ προϋποτεθεῖσθαι καθάπερ εὐχομένους· εἶναι μὲν τοι μηθὲν τούτων ἀδύνατον.

δ. IIII.

λέγω δὲ, οἷς περί τε πλήθους πολιτῶν, καὶ χώρας. ὥσπερ γὰρ καὶ τοῖς
ἄλλοις δημιουργοῖς, οἷς ὑφάντῃ καὶ ναυπηγῷ, δεῖ τὴν ὕλην ὑπάρχειν,
ἐπιτηδείαν οὖσαν πρὸς τὴν ἐργασίαν· ὅσῳ γὰρ ἂν αὐτὴ τυγχάνῃ πα-
ρεσκευασμένη βέλτιον, ἀνάγκη καὶ τὸ γιγνόμενον ὑπὸ τῆς τέχνης εἶναι
κάλλιον· οὕτω καὶ τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ δεῖ τὴν οἰκείαν ὕλην
ὑπάρχειν ἐπιτηδείως ἔχουσαν. ἔστι δὲ πολιτικῆς χορηγίας πρῶ-
τον, τό τε πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, πόσους τε καὶ ποίους τινὰς ὑπάρχειν
δεῖ φύσει· καὶ κατὰ τὴν χώραν ὡσαύτως, ὅσην τε εἶναι, καὶ ποίαν τινὰ
ταύτην. οἴονται μὲν οὖν οἱ πλεῖστοι προσήκειν μεγάλην εἶναι τὴν
εὐδαίμονα πόλιν. εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθὲς, ἀγνοοῦσι ποία μεγάλη καὶ ποία
μικρὰ πόλις. κατ' ἀριθμοῦ γὰρ πλῆθος τῶν ἐνοικούντων κρίνουσι
τὴν μεγάλην. δεῖ δὲ μᾶλλον μὴ εἰς τὸ πλῆθος, εἰς δὲ δύναμιν ἀπο-
βλέπειν. ἔστι γάρ τι καὶ πόλεως ἔργον. ὥστε τὴν δυναμένην τοῦτο μά-
λιστ' ἀποτελεῖν, ταύτην οἰητέον εἶναι μεγίστην· οἷς, Ἱπποκράτην, οὐκ
ἄνθρωπον, ἀλλ' ἰατρὸν εἶναι μείζω φήσειεν ἄν τις τοῦ διαφέροντος
κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος. οὐ μὴν ἀλλὰ, κἂν εἰ δεῖ κρίνειν πρὸς τὸ
πλῆθος ἀποβλέποντας, οὐ κατὰ τὸ τυχὸν πλῆθος τοῦτο οἰητέον· ἀναγ-
καῖον γὰρ ἐν τῇ πόλεσιν ἴσως ὑπάρχειν καὶ δούλων ἀριθμὸν πολλῶν, καὶ
μετοίκων, καὶ ξένων· ἀλλ' ὅσοι πόλεώς εἰσι μέρος, καὶ ἐξ ὧν συνίστα-
ται πόλις οἰκείων μορίων· ἡ γὰρ τούτων ὑπεροχὴ τοῦ πλήθους, με-
γάλης πόλεως σημεῖον. ἐξ ἧς δὲ βαίνουσι μὲν ἐξέρχονται πολλοὶ τὸν
ἀριθμὸν, ὁπλῖται δὲ ὀλίγοι, ταύτην ἀδύνατον εἶναι μεγάλην. οὐ γὰρ
ταὐτὸν μεγάλη τε πόλις καὶ πολυάνθρωπος. ἀλλὰ μὴν καὶ οὗτό
γε ἐκ τῶν ἔργων φανερὸν ὅτι χαλεπόν. ἴσως δ' ἀδύνατον εὐνομεῖ-
σθαι τὴν λίαν πολυάνθρωπον. τῶν γοῦν δοκούσων πολιτεύεσθαι κα-
λῶς εὐδεμίαν ὁρῶμεν οὖσαν ἀνειμένην πρὸς τὸ πλῆθος. τοῦτο δὲ δῆ-
» λον καὶ διὰ τῆς τῶν λόγων πίστεως. ὅ τε γὰρ νόμος τάξις τίς ἐστι, καὶ τὴν
» εὐνομίαν ἀναγκαῖον εὐταξίαν εἶναι· ὁ δὲ λίαν ὑπερβαλλῶν ἀριθμὸς,
» οὐ δύναται μετέχειν τάξεως. θείας γὰρ δὴ τοῦτο δυνάμεως ἔργον, ἥ-

τις

τις καὶ τόδε συνέχει τὸ πᾶν· ἐπεὶ τό γε καλὸν ἐν πλήθει καὶ μεγέθει
εἴωθε γίνεσθαι. διὸ καὶ πόλιν, ἧς μετὰ μεγέθους ὁ λεχθεὶς ὅρος ὑπάρ-
χει, ταύτην εἶναι καλλίστην ἀναγκαῖον. ἀλλ' ἔστί τι καὶ πόλεσι μεγέθους
μέτρον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πάντων, ζώων, φυτῶν, ὀργάνων. καὶ γὰρ
τούτων ἕκαστον, οὔτε λίαν μικρὸν, οὔτε κατὰ μέγεθος ὑπερβαλλὸν ἕξει
τὴν αὐτοῦ δύναμιν· ἀλλ' ὁτὲ μὲν, ὅλως ἐστερημένον ἔσται τῆς φύσεως,
ὁτὲ δὲ, φαύλως ἔχον· οἷς, πλοῖον σπιθαμιαῖον μὲν, οὐκ ἔσται πλοῖ-
ον ὅλως, οὐδὲ δυοῖν σταδίοιν· εἰς δέ τι μέγεθος ἐλθὸν, ὁτὲ μὲν, διὰ
σμικρότητα φαύλην ποιήσει τὴν ναυτιλίαν, ὁτὲ δὲ, διὰ τὴν ὑπερ-
βολήν. ὁμοίως δὲ καὶ πόλις, ἡ μὲν ἐξ ὀλίγων λίαν, οὐκ αὐτάρκης· ἡ
δὲ πόλις, αὔταρκες· ἡ δὲ ἐκ πολλῶν ἄγαν, ἐν μὲν τοῖς ἀναγκαίοις
αὐτάρκης, ὥσπερ ἔθνος, ἀλλ' οὐ πόλις· πολιτείαν γὰρ οὐ ῥᾴδιον ὑπάρ-
χειν. τίς γὰρ στρατηγὸς ἔσται τοῦ λίαν ὑπερβαλλόντος πλήθους, ἢ τίς
κήρυξ μὴ στεντόρειος; διὸ πρώτην μὲν εἶναι πόλιν ἀναγκαῖον τὴν
ἐκ τοσούτου πλήθους, ὃ πρῶτον πλῆθος αὔταρκες πρὸς τὸ εὖ
ζῆν ἐστι κατὰ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. ἐνδέχεται δὲ καὶ τὴν ταύτης
ὑπερβαλλούσαν κατὰ πλῆθος, εἶναι μείζω πόλιν. ἀλλὰ τοῦτ' οὐκ ἔστιν,
ὥσπερ εἴπομεν, ἀόριστον. τίς δ' ἐστὶν ὁ τῆς ὑπερβολῆς ὅρος, ἐκ τῶν ἔρ-
γων ἰδεῖν ῥᾴδιον. εἰσὶ γὰρ αἱ πράξεις τῆς πόλεως, τῶν μὲν ἀρχόντων,
τῶν δ' ἀρχομένων. ἄρχοντος δ', ἐπίταξις καὶ κρίσις ἔργον. πρὸς δὲ
τὸ κρίνειν περὶ τῶν δικαίων, καὶ πρὸς τὸ τὰς ἀρχὰς διανέμειν
κατ' ἀξίαν, ἀναγκαῖον γνωρίζειν ἀλλήλους, ποῖοί τινές εἰσι, τοὺς πο-
λίτας. ὡς ὅπου τοῦτο μὴ συμβαίνει γίγνεσθαι, φαύλως ἀνάγκη γί-
γνεσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς κρίσεις. περὶ ἀμφότερα γὰρ οὐ
δίκαιον αὐτοσχεδιάζειν· ὅπερ ἐν τῇ πολυανθρωπίᾳ τῇ λίαν ὑπάρ-
χει φανερῶς. ἔτι δὲ ξένοις καὶ μετοίκοις ῥᾴδιον μεταλαμβάνειν τῆς
πολιτείας· οὐ γὰρ χαλεπὸν τὸ λανθάνειν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ
πλήθους. δῆλον τοίνυν ὡς οὗτός ἐστι πόλεως ὅρος ἄριστος, ἡ μεγίστη τοῦ
πλήθους ὑπερβολὴ, πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς εὐσύνοπτος. περὶ

μὲν οὖν μεγέθους πόλεως διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

ε. ¶ Παραπλησίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς χώρας ἔχει. περὶ μὲν γὰρ τῶν ποίαν
V. τινὰ, δῆλον ὅτι τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειε. τοιαύτην δὲ
ἀναγκαῖον εἶναι τὴν πάντοφόρον· τὸ γὰρ πάντα ὑπάρχειν, καὶ δεῖσθαι
μηθενὸς, αὔταρκες. πλήθει δὲ καὶ μεγέθει τοσαύτην, ὥστε δυνάσθαι
τοὺς οἰκοῦντας ζῆν σχολάζοντας, ἐλευθερίως ἅμα καὶ σωφρόνως.
τοῦτον δὲ τὸν ὅρον εἰ καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγομεν, ὕστερον ἐπισκε-
πτέον ἀκριβέστερον, ὅταν ὅλως περὶ κτήσεως καὶ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν εὐ-
πορίας συμβαίνῃ ποιεῖσθαι μνείαν, πῶς δεῖ, καὶ τίνα τρόπον ἔχειν πρὸς
τὴν χρῆσιν αὐτήν. πολλαὶ γὰρ περὶ τὴν σκέψιν ταύτην εἰσὶν ἀμ-
φισβητήσεις, διὰ τοὺς ἕλκοντας ἐφ' ἑκατέραν τοῦ βίου [τὴν] ὑπερβο-
λήν· τοὺς μὲν, ἐπὶ τὴν γλισχρότητα, τοὺς δὲ, ἐπὶ τὴν τρυφήν. τὸ δ'
εἶδος τῆς χώρας οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν. δεῖ δ' ἔνια πείθεσθαι καὶ τοῖς περὶ
τὴν στρατηγίαν ἐμπείροις· ὅτι χρὴ μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι δυσέμ-
βολον, αὐτοῖς δ' εὐέξοδον. ἔτι δ', ὥσπερ τὸ πλῆθος τὸ τῶν ἀνθρώπων
εὐσύνοπτον ἔφαμεν εἶναι δεῖν, οὕτω καὶ τὴν χώραν. τὸ δ' εὐσύνοπτον,
τὸ εὐβοήθητον εἶναι τὴν χώραν ἐστί. τῆς δὲ πόλεως τὴν θέσιν, εἰ χρὴ ποιεῖν
κατ' εὐχὴν, πρός τε τὴν θάλατταν προσήκει κεῖσθαι καλῶς, πρός
τε τὴν χώραν. εἷς μὲν ὁ λεχθεὶς ὅρος· δεῖ γὰρ πρὸς τὰς ἐκβοηθείας
κοινὴν εἶναι τῶν τόπων ἁπάντων· ὁ δὲ λοιπὸς, πρὸς τὰς τῶν γιγνομένων
καρπῶν παραπομπάς. ἔτι δὲ τῆς περὶ ξύλα ὕλης, κἂν εἴ τινα ἄλλην
ἐργασίαν ἡ χώρα τυγχάνοι κεκτημένη τοιαύτην, εὐπαρακόμιστον.

ϛ. ¶ Περὶ δὲ τῆς πρὸς τὴν θάλατταν κοινωνίας, πότερον ὠφέλιμος
VI. τοῦ εὐνομουμένοις πόλεσιν, ἢ βλαβερὰ, πολλὰ τυγχάνουσιν ἀμφισ-
βητοῦντες· τό τε γὰρ ἐπιξενοῦσθαί τινας ἐν ἀλλοῖς τεθραμμένους νό-
μοις, ἀσύμφορον εἶναί φασι πρὸς τὴν εὐνομίαν, καὶ τὴν πολυανθρω-
πίαν· γίνεσθαι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ χρῆσθαι τῇ θαλάσσῃ, διαπέμποντας καὶ
δεχομένους ἐμπόρων πλῆθος. ὑπεναντίαν δ' εἶναι πρὸς τὸ πολιτεύ-
εσθαι καλῶς. ὅτι μὲν οὖν εἰ ταῦτα μὴ συμβαίνει, βέλτιον καὶ πρὸς
ἀσφά-

ἀσφάλειαν, καὶ πρὸς εὐπορίαν τῶν ἀναγκαίων μετέχειν τὴν πόλιν καὶ
τὴν χώραν τῆς θαλάττης, οὐκ ἄδηλον. καὶ γὰρ πρὸς τὸ ῥᾷον φέρειν τοὺς
πολεμίους, εὐβοηθήτους εἶναι δεῖ κατ' ἀμφότερα τοὺς σωθησομέ-
νους, καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν· καὶ πρὸς τὸ βλάψαι τοὺς ἐπιτι-
θεμένους, εἰ μὴ κατ' ἄμφω δυνατὸν, ἀλλὰ κατὰ θάτερον ὑπάρξει
μᾶλλον, ἀμφοτέρων μετέχουσιν. ὅσα τ' ἂν μὴ τυγχάνῃ παρ' αὐτοῖς
ὄντα, δέξασθαι ταῦτα, καὶ τὰ πλεονάζοντα τῶν γιγνομένων ἐκπέμ-
ψασθαι, τῶν ἀναγκαίων ἐστίν· αὐτῇ γὰρ ἐμπορικὴν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἀλλοῖς δεῖ
εἶναι τὴν πόλιν· οἱ δὲ παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς πᾶσιν ἀγορὰν, προσόδου
χάριν ταῦτα πράττουσιν. ἣν δὲ μὴ δεῖ πόλιν τοιαύτης μετέχειν
πλεονεξίας, οὐδ' ἐμπόριον δεῖ κεκτῆσθαι τοιοῦτον. ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ὁρῶμεν
πολλαῖς ὑπάρχον καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπίνεια καὶ λιμένας, εὐφυῶς
κείμενα πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε μήτε τὸ αὐτὸ νέμειν ἄστυ, μήτε πόρρω
λίαν, ἀλλὰ κρατεῖσθαι τείχεσι, καὶ τοιούτοις ἀλλοῖς ἐρύμασι· φανερὸν, ὡς
εἰ μὲν ἀγαθόν τι συμβαίνει γίγνεσθαι διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῶν, ὑπάρξει
τῇ πόλει τοῦτο τὸ ἀγαθόν· εἰ δέ τι βλαβερὸν, φυλάξασθαι ῥᾴδιον τοῖς
νόμοις, φράζοντας καὶ διορίζοντας, τίνας οὐ δεῖ, καὶ τίνας ἐπιμίσγεσθαι
δεῖ πρὸς ἀλλήλους. περὶ δὲ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ὅτι μὲν βέλ-
τιστον ὑπάρχειν μέχρι τινὸς πλήθους, οὐκ ἄδηλον. οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς,
ἀλλὰ καὶ τῶν πλησίον τισὶ δεῖ καὶ φοβεροὺς εἶναι, καὶ δυνάσθαι βοηθεῖν, ὥσ-
περ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν. περὶ δὲ πλήθους ἤδη καὶ μεγέθους τῆς
δυνάμεως ταύτης πρὸς τὴν βίον ἀποσκεπτέον τῆς πόλεως. εἰ μὲν γὰρ
ἡγεμονικὸν καὶ πολιτικὸν ζήσεται βίον, ἀναγκαῖον καὶ ταύτην τὴν δύνα-
μιν ὑπάρχειν πρὸς τὰς πράξεις σύμμετρον. τὴν δὲ πολυανθρωπίαν
τὴν γιγνομένην περὶ τὴν ναυτικὸν ὄχλον, οὐκ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τῆς
πόλεσιν. οὐθὲν γὰρ αὐτοὺς μέρος εἶναι δεῖ τῆς πόλεως. τὸ μὲν γὰρ ἐπιβα-
τικὸν, ἐλεύθερον, καὶ τῶν πεζευόντων ἐστίν· ὃ κύριόν ἐστι, καὶ κρατεῖ τῆς
ναυτιλίας. πλήθους δὲ ὑπάρχοντος περιοίκων, καὶ τῶν τὴν χώραν γεωρ-
γούντων, ἀφθονίαν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ναυτῶν. ὁρῶμεν δὲ καὶ τοῦτο καὶ

νῦν ὑπάρχον τισίν· οἷς, τῇ πόλει τῶν Ἡρακλειωτῶν. πολλὰς γὰρ ἐκπληρῶσι τριήρεις, κεκτημένοι τῷ μεγέθει πόλιν ἑτέρων ἐμμελεστέραν. περὶ μὲν οὖν χώρας, καὶ λιμένων, καὶ πόλεων, καὶ θαλάττης, καὶ περὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἔστω διωρισμένα τὸν τρόπον οὗτον· περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, τίνα μὲν ὅρον ὑπάρχειν χρὴ, πρότερον εἴπομεν.

ζ. VII. ¶ Ποίους δέ τινας τὴν φύσιν εἶναι δεῖ, νῦν λέγωμεν. σχεδὸν δὴ κατανοήσειεν ἄν τις οὗτό γε, βλέψας ἐπί τε τὰς πόλεις τὰς εὐδοκιμούσας τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὡς διείληπται τοῖς ἔθνεσι. τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη, καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην, θυμοῦ μὲν ἐστι πλήρη, διανοίας δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης. διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον· ἀπολίτευτα δὲ, καὶ τῶν πλησίον ἀρχὴν οὐ δυνάμενα. τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν, διανοητικὰ μὲν καὶ τεχνικὰ τὴν ψυχήν· ἄθυμα δέ· διόπερ ἀρχόμενα καὶ δουλεύοντα διατελεῖ. τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος, ὥσπερ μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει. καὶ γὰρ ἔνθυμον καὶ διανοητικόν ἐστι· διόπερ ἐλεύθερόν τε διατελεῖ, καὶ βέλτιστα πολιτευόμενον· καὶ δυνάμενον ἀρχὴν πάντων, μιᾶς τυγχάνον πολιτείας. τὴν αὐτὴν δὲ ἔχει διαφορὰν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθνη πρὸς ἀλλήλα. τὰ μὲν γὰρ ἔχει τὴν φύσιν μονόκωλον, τὰ δὲ εὖ τε κέκραται πρὸς ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις ταύτας. φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ διανοητικούς τε εἶναι καὶ θυμοειδεῖς τὴν φύσιν, τοὺς μέλλοντας εὐαγώγους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ πρὸς τὴν ἀρετήν. ὅπερ γάρ φασί τινες, δεῖν ὑπάρχειν τοῖς φύλαξι, τὸ φιλητικοὺς μὲν εἶναι τῶν γνωρίμων, πρὸς δὲ τοὺς ἀγνῶτας ἀγρίους· ὁ θυμός ἐστιν ὁ ποιῶν τὸ φιλητικόν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς δύναμις, ᾗ φιλοῦμεν. σημεῖον δέ· πρὸς γὰρ τοὺς συνήθεις καὶ φίλους ὁ θυμὸς αἴρεται μᾶλλον, ἢ πρὸς τοὺς ἀγνῶτας, ὀλιγωρεῖσθαι νομίσας. διὸ καὶ Ἀρχίλοχος προσηκόντως τοῖς φίλοις ἐγκαλῶν, διαλέγεται πρὸς τὸν θυμόν·

»Οὐ γὰρ δὴ παρὰ φίλων ἀπάγχεο.

καὶ τὸ ἄρχον δὲ καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς δυνάμεως ταύτης ὑπάρχει πᾶσιν·

πᾶσιν· ἀρχικὸν γὰρ καὶ ἀήττητον ὁ θυμός. οὐ καλῶς δ' ἔχει λέγειν χαλεποὺς εἶναι πρὸς τοὺς ἀγνῶτας· πρὸς οὐθένα γὰρ εἶναι χρὴ τοιοῦτον. οὐδέ εἰσιν οἱ μεγαλόψυχοι τὴν φύσιν ἄγριοι, πλὴν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας. τοῦτο δὲ μᾶλλον ἔτι πρὸς τοὺς συνήθεις πάσχουσιν, ὅπερ εἴρηται πρότερον, ἂν ἀδικεῖσθαι νομίσωσι. καὶ τοῦτο συμβαίνει κατὰ λόγον· παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δεῖν τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει, καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν. ὅθεν εἴρηται,

»Χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν· καὶ,

»Οἵ τοι πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα μισοῦσι.

περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτευομένων, πόσους τε ὑπάρχειν δεῖ, καὶ ποίους τινὰς τὴν φύσιν· ἔτι δὲ τὴν χώραν πόσην τε τινὰ, καὶ ποίαν τινὰ, διώρισται σχεδόν. οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν δεῖ ζητεῖν διά τε τῶν λόγων καὶ τῶν γιγνομένων διὰ τῆς αἰσθήσεως. ¶ Ἐπεὶ δ' ὥσπερ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ φύσιν συνεστώτων, οὐ ταὐτά ἐστι μόρια τῆς ὅλης συστάσεως, ὧν ἄνευ τὸ ὅλον οὐκ ἂν εἴη, δῆλον ὡς οὐδὲ πόλεως μέρη θετέον, ὅσα ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὐδ' ἄλλης κοινωνίας οὐδεμιᾶς, ἐξ ἧς ἕν τι τὸ γένος. ἓν γάρ τι καὶ κοινὸν εἶναι δεῖ καὶ ταὐτὸ τοῖς κοινωνοῖς, ἄν τε ἴσον, ἄν τε ἄνισον μεταλαμβάνωσιν· οἷς, εἴ τε τροφὴ τοῦτό ἐστιν, εἴ τε χώρας πλῆθος, εἴ τε ἄλλό τι τῶν τοιούτων ἐστίν. ὅταν δ' ἦ τὸ μὲν τούτου ἕνεκεν, τὸ δ' οὗ ἕνεκεν, οὐθὲν ἔν γε τούτοις κοινόν· ἀλλ' ἢ ᾧ μὲν ποιῆσαι, ᾧ δὲ λαβεῖν· λέγω δ' οἷς ὀργάνῳ τε παντὶ πρὸς τὸ γιγνόμενον ἔργον, καὶ τοῖς δημιουργοῖς· οἰκίᾳ γὰρ πρὸς οἰκοδόμον, οὐθέν ἐστιν ὃ γίνεται κοινὸν, ἀλλ' ἔστι τῆς οἰκίας χάριν ἡ τῶν οἰκοδόμων τέχνη. διὸ κτήσεως μὲν δεῖ ταῖς πόλεσιν· οὐδὲν δ' ἐστὶν ἡ κτῆσις μέρος τῆς πόλεως. πολλὰ δὲ ἔμψυχα μέρη τῆς κτήσεώς ἐστιν. ἡ δὲ πόλις κοινωνία τις ἐστὶ τῶν ὁμοίων, ἕνεκεν δὲ ζωῆς τῆς ἐνδεχομένης ἀρίστης. ἐπεὶ δ' ἐστὶν εὐδαιμονία τὸ ἄριστον· αὕτη δὲ ἀρετῆς ἐνέργεια καὶ χρῆσίς τις τέλειος· συμβέβηκε δὲ οὕτως, ὥστε τοὺς μὲν ἐνδέχεσθαι μετέχειν αὐτῆς, τοὺς δὲ μικρὸν ἢ μηδέν· δῆλον ὡς τοῦτ' αἴτιον τοῦ γίγνε-

η. VIII.

σθαι πόλεως εἶδη καὶ διαφορὰς, καὶ πολιτείας πλείους· δῆλον γὰρ ὅτι-
που καὶ δι' ἄλλων ἔκαστοι τὸ συμβαῖνον τοῦτο ποιοῦσι τὰς πολιτείας. ὑποκειμένου δὲ καὶ πόσα ταυτί ἐστιν, ὧν ἄνευ πόλις
οὐκ ἂν εἴη. καὶ γὰρ ἂν λέγομεν εἴ μέρη πόλεως, ἂν τύχωσιν οὐκ ἂν εἴη ἀ-
ναγκαῖον ὑπάρχειν. λητέον οὖν ὡσαύτως τὸ ἔργον τὸν ἀριθμόν· ἐκ τούτων γὰρ ἔσται δῆλον. πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τροφὴν, ἔπειτα τέχνας·
" πολλῶν γὰρ ὀργάνων δεῖται ὁ ζῶν. τρίτον δὲ, ὅπλα· ζῶα γὰρ κτινω-
νοῦσας ἀναγκαῖον καὶ ἐν αὐτοῖς ἔχειν ὅπλα· πρός τε τὴν ἀρχὴν, τὴν
ἀπιθούντων χάριν, καὶ πρὸς ζῶα ἔξωθεν ἀδικεῖν ὁπηνίκα ἐπιχειρήσωσας. ἔτι
χρημάτων τινὰ δύναμιν, ὅπως ἔχωσι καὶ πρὸς τὰς καθ' αὑτοὺς
χρείας, καὶ πρὸς πολεμικάς. πέμπτον δὲ καὶ πρῶτον, τὸν περὶ τὸ
" θεῖον ὑπιμέλειαν, ἣν καλοῦσιν ἱερατείαν. ἕκτον δὲ τὸν ἀριθμὸν, καὶ
πάντων ἀναγκαιότατον, κρίσιν περὶ τὰ συμφερόντων καὶ τὰ δικαίων, τὰ
πρὸς ἀλλήλους. τὰ μὲν οὖν ἔργα ταῦτ' ἐστὶν, ὧν δεῖται πᾶσα πόλις,
ὡς εἰπεῖν. ἡ γὰρ πόλις πλῆθός ἐστιν ὃ τυχὸν, ἀλλὰ πρὸς ζωὴν
αὐτάρκεις, ὡς φαμέν. ἐὰν δέ τι τυγχάνῃ τούτων ἐκλεῖπον, ἀδύνα-
τον ἁπλῶς αὐτάρκη τὴν κοινωνίαν εἶναι ταύτην. ἀνάγκη τοίνυν τὰς
ἐργασίας ταύτας σωτεσάναι πόλιν. δεῖ ἄρα γεωργῶν τ' εἶναι πλῆ-
θος, οἳ παρασκευάζοιεν τὴν τροφὴν, καὶ τεχνίτας, καὶ τὸ μάχιμον,
καὶ τὸ ἄποθεν, καὶ ἱερῆς, καὶ κριτὰς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων.

θ. IX. ¶ Διωρισμένων δὲ τούτων λοιπὸν σκέψασθαι, πότερον πᾶσι κοι-
νωνητέον πάντων τούτων· ἐνδέχεται γὰρ τὰς μὲν πόλεις ἅπαντας εἶναι καὶ
γεωργοὺς καὶ τεχνίτας, καὶ τὸν βουλευομένους καὶ δικάζοντας· ἢ καθ'
ἕκαστον ἕτερον τούτων εἰρημένων δεῖ τὰς ἰδίους ὑποθετέον. ἢ τὰ μὲν, τὰ δὲ, τὰ
δὲ κοινὰ τούτων ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. οὐκ ἐν πάσῃ δὲ τῇ πολιτείᾳ. καθάπερ γὰρ εἴπομεν, ἐνδέχεται καὶ πόλεις κοινωνεῖν πάντων, καὶ μὴ
πόλεις πάντων, ἀλλὰ τινὰς τινῶν. ταῦτα γὰρ καὶ ποιεῖ τὰς πολιτείας
ἑτέρας. ἐν μὲν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις, μετέχουσι πάντες πάντων·
ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις, τἀναντίον. ἐπεὶ δὲ τυγχάνομεν σκοποῦντες

πῶς ἡ ἀρίστης πολιτείας· αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἡ πόλις ἂν εἴη μά-
λιστ' εὐδαίμων· τὸν δὲ εὐδαιμονίαν ὅπως χωρὶς ἀρετῆς ἀδύνατον
ὑπάρχειν, εἴρηται πρότερον· φανερὸν ὡς ἐν τῇ κάλλιστα πολιτευο-
μένῃ πόλει, καὶ τῇ κεκτημένῃ δικαίους ἄνδρας ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ
πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ἵνα τε ζαίνωσιν βίον, ἅτ' ἀγαθοῦ δὴ ζῶντες τὰς πο-
λιτείας· ἀγλωνὴς γὰρ ὁ βίος τοῦτος, καὶ πρὸς ἀρετὴν ὑπεναντίος. ἅδε δὴ
γεωργοὺς εἶναι· δῆλον γὰρ ὀλίγῃς καὶ πρὸς τὴν ἡδονὴν τὴν ἀρετὴν, καὶ πρὸς ταῖς "
πράξεις ταῖς πολιτικαῖς. ἔπειτ' ἐστὶ καὶ τὸ πολεμικὸν, καὶ τὸ βουλευόμε- "
νον περὶ τῶν συμφερόντων, καὶ κρῖνον περὶ τῶν δικαίων ἐνυπάρχει, καὶ μέ-
ρη φαίνεται τῆς πόλεως μάλιστα ὄντα, πότερον ἕτερα καὶ ταῦτα θετέ-
ον· ἢ τοῖς αὐτοῖς ἀποδοτέον ἄμφω; φανερὸν δ' ἐστὶ καὶ ἐνταῦθα ὅπου μὲν
τινα τοῖς αὐτοῖς, ὅπου δέ τινα καὶ ἑτέροις. ἡ μὲν γὰρ ἑτέρας ἀνάγκης
ἑκάτερον τῶν ἔργων, καὶ τὸ μὲν δῆτα φρονήσεως, ὃ δ' ἰσχύος, ἑτέ-
ροις· ἡ δὲ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τοὺς δυναμένους βιάζεσθαι καὶ κω-
λύειν, τούτοις ἐπομένους ἀρχομένους ἀεί, ταύτην δὲ τοὺς αὐτοῖς· οἱ γὰρ
τῶν ὅπλων κύριοι, καὶ μόνιμοι καὶ μὴ μόνιμοι κύριοι τὸν πολιτείαν. λεί-
πεται τοίνυν τοῖς αὐτοῖς μὲν ἀμφοτέροις ἀποδιδόναι τὴν πολιτείαν
ταύτην. μὴ ἅμα δὲ, ἀλλ' ὡσπερ πέφυκεν, ἡ μὲν δυνάμις ἐν νεω-
τέροις, ἡ δὲ φρόνησις ἐν πρεσβυτέροις ἐστίν. οὕτω πῶς ἅπτως ἀμ-
φοῖν νενεμῆσθαι συμφέρει καὶ δίκαιον εἶναι· ἔχει γὰρ αὕτη ἡ διαίρεσις τὸ
κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς κλήσεις δεῖ εἶναι τούτοις. ἀναγ-
καῖον γὰρ εὐπορίαν ὑπάρχειν τοῖς πολίταις. πολῖται δὲ οὗτοι. ὁ γὰρ
βάναυσον ἢ μετέχει τῆς πόλεως, οὐδεὶς ἂν φήσῃ ὄχλον, ὃ μὴ τῆς ἀρετῆς
δημιουργόν ἐστι. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῆς ὑποθέσεως. ὅ μὲν γὰρ εὐδαι- "
μονία ἂν πόλιν ὅλην εἰς "
μέρος τι βλέψαντας δεῖ λέγειν αὐτὴν, ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς πολίτας.
φανερὸν δὲ, καὶ ὅτι δεῖ τὰς κλήσεις εἶναι τούτων, εἴπερ ἀναγκαῖον εἶναι
τοὺς γεωργοὺς, δούλους, ἢ βαρβάρους, ἢ περιοίκους. λοιπὸν δὴ ἐκ τῶν
καταριθμηθέντων ὅ τε τῶν ἱερέων ὄχλος. φανερὸν δὲ καὶ ἡ τούτων τά-

ξις. ὅτε γὰρ γεωργὸν, ὅτε βαίαυσον ἱερέα καταστατέον· οὕτω γὰρ τ̃ πολιτ̃ῶν πρέπειν ἡμᾶς θαι τὰς θεούς. ἐπεὶ δ' διήρηται τὸ πολιτικὸν εἰς δύο μέρη, τουτέστι τό τε ὁπλιτικὸν καὶ τὸ βαλλωτικόν· πρέπει δὲ τὴν λειτουργίαν ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς, καὶ τὴν ἀπάτησιν ἔχειν περὶ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντα τὸν χρόνον ἀπειρηκότας, τούτοις αὖ εἶη ταῖς ἱερωσύναις ἀποδοτέον. ὧν μὲν οὖν οὐκ ἄνευ πόλις ἀ σωίσαι), καὶ ὅσα μέρη πόλεως, εἴρηται. γεωργοὶ μὲν γὰρ, καὶ τεχνῖται, καὶ πᾶν τὸ θητικὸν, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τοῖς πόλεσι· μέρη δ' τ̃ πόλεως, τό τε ὁπλιτικὸν, καὶ βαλλωτικόν. καὶ κεχώρισται δὴ τούτων ἕκαστον, τὸ μὲν ἀεί, τὸ δὲ κατὰ μέρος. Ἔοικε δ' ἀ νῦν, οὐδὲ νεωστὶ δ' τ' εἶναι) γνώριμον τοῖς περὶ πολιτείας φιλοσοφοῦσιν, ὅτι δεῖ διηρῆσθαι χωρὶς κατ' ἄλλην τ' πόλιν, καὶ τό τε μάχιμον ἕτερον εἶναι), καὶ τὸ γεωργοῦν. ἐν Αἰγύπτῳ τε γὰρ ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον ἔτι καὶ νῦν· τά τε περὶ τ' Κρήτην. τὰ μὲν οὖν περὶ Αἴγυπτον, Σεσώστριος, ὡς φασιν, ἅπερ νομοθετήσαντος· Μίνω δὲ τὰ περὶ Κρήτην. ἀρχαία δ' ἔοικεν εἶναι) καὶ τ' συσσιτίων ἡ τάξις· τὰ μὲν περὶ Κρήτην, ἡμόμενα περὶ τὸν Μίνω βασιλείαν· τὰ δὲ περὶ τὸν Ἰταλίαν, πολλῷ παλαιότερα τούτων. φασὶ γὰρ οἱ λόγοι τ̃ῶν ἐκ καποικούντων, Ἰταλόν τινα γενέσθαι βασιλέα τ' Οἰνωτρίας· ἀφ' ἧς τό τε ὄνομα μεταβαλόντας, Ἰταλοὺς αὐτ' Οἰνωτροὺς κληθῆναι· καὶ τ' ἀκτὴν τούτων τ' Εὐρώπης, Ἰταλίαν τὸνομα λαβεῖν, ὅση τε τυγχάνει ἐντὸς ἶσα τ' κόλπου τ' Σκυλλητικοῦ, καὶ τ' Λαμητικοῦ· ἀπέχει γὰρ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ὁδὸν ἡμισείας ἡμέρας. τοῦτον δὴ λέγουσι τὸν Ἰταλὸν, νομάδας ποιῆσαι τοὺς Οἰνωτροὺς ὄντας, ποιῆσαι γεωργούς· καὶ νόμους θεῖναί τε αὐτοῖς θέσθαι, καὶ τὰ συσσίτια καταδεῖξαι πρῶτον. διὸ καὶ νῦν ἔτι τ̃ῶν ἀπ' ἐκείνου μίνες χρῶνται τοῖς συσσιτίοις, καὶ τ' νόμον σχεδόν τι τοῖς. ᾤκησαν δ' οἱ μὲν περὶ τ' Τυρρηνίαν· Ὀπικοί, καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὸν ἐπωνυμίαν Αὔσονες· οἱ δὲ περὶ τ' Ἰαπυγίαν καὶ τὸν Ἰόνιον Χῶνες, τ' καλουμένου Σύρτιν. ἦσαν δ' καὶ οἱ Χῶνες Οἰνωτροί· ὅθεν ἡμῖν τῶν συσσιτίων τάξις ἐνταῦθεν

θεν γέγονε πρῶτον· ὁ δὲ χωρισμὸς ὁ κατ' γένος, τῶν πολιτικῶν πλήθους, ἐξ Αἰγύπτου· πολὺ γὰρ ὑπερτείνει τοῖς χρόνοις τὸν Μίνω βασιλείαν ἡ Σεσώστριος. ἀρέσκει μὲν οὖν καὶ τὰ ἄνδρα δύο νομίζειν δύρῆσθαι πολλάκις ἐν ᾧ πολλῷ χρόνῳ μᾶλλον δ' ἀπορεῖσθαι. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα τ' χρείαν διδάσκειν εἰκὸς αὐτήν· τὰ δ' εἰς δύσκημοσύνην καὶ πολυτέλειαν, ὑπὸ ἀρχόντων ἤδη τούτων, δύλογον λαμβάνειν τ' αὔξησιν. ὥστε καὶ τὰ περὶ τὰς πολιτείας οἴεσθαι δεῖ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον. ὅτι δὲ πάντα ἀρχαῖα, σημεῖον τὰ περὶ Αἴγυπτόν ἐστιν. ἔτοι γὰρ ἀρχαιότατοι μὲν δοκοῦσιν εἶναι), νόμων γε τεταχέναι καὶ τάξεως πολιτικῆς. δεῖ δὲ τοῖς μὲν εἰρημένοις ἐκφώνως χρῆσθαι· τὰ δ' ὠφελημένα πορίσασθαι ζητεῖν. ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν χώραν εἶναι) τ' ὅπλα κεκτημένων, καὶ τ̃ῶν τ' πολιτείας μετεχόντων, εἴρηται πρότερον· καὶ δεῖ τὴν γεωργοῦσαν αὐτ̃ῶν ἑτέραν εἶναι) δεῖ· καὶ πόσην τινὰ χρὴ, καὶ ποίαν εἶναι) τὴν χώραν. περὶ δ' τ' Δημοσθένη, καὶ τ̃ῶν γεωργούντων, τίνας καὶ ποίους εἶναι) χρὴ, λεκτέον πρῶτον· ὅπως δ' ὅτε κοινὴν φαμὲν εἶναι) δεῖν τὴν κτῆσιν, ὡς ἔνιοι εἰρήκασιν, ἀλλὰ τὴν χρῆσιν φιλικῶς γινομένην κοινήν· ὅτ' ἀπορεῖ ἕκαστα τ̃ῶν πολιτ̃ῶν ἔνια. περὶ συσσιτίων δὲ σχεδὸν εἶναι) πᾶσι χρήσιμον εἶναι) τὰς εὖ κατεσκευασμένας πόλεσιν ὑπάρχειν. διὰ τί δ' αἰτίαν σχεδὸν καὶ ἡμῖν, ὕστερον ἐρῦμεν. δεῖ δ' τούτων κοινωνεῖν πάντας τοὺς πολίτας. ἀ ῥᾴδιον δ' τοὺς ἀπόρους ἀπὸ τ̃ῶν ἰδίων τελεῖν φέρειν τὸ συντεταγμένον, καὶ δύσκολον τὴν δημοσίαν οἰκίαν. ἔτι δὲ τὰ περὶ τοὺς θεοὺς δαπανήματα κοινὰ πάσης τ' πόλεως ἔστιν. ἀναγκαῖον τοίνυν εἰς δύο μέρη διῃρῆσθαι τ' χώραν· καὶ τὴν μὲν ἐγγὺς κοινὴν, τ' δ' τ' ἰδιωτ̃ῶν· καὶ τούτων ἑκατέραν διῃρῆσθαι δίχα πάλιν. τ' μὲν κοινῆς, τὸ μὲν ἕτερον μέρος εἰς τὰς περὶ τοὺς θεοὺς λειτουργίας· τὸ δ' ἕτερον, εἰς τ' τ' συσσιτίων δαπάνην. τ' δὲ τ' ἰδιωτ̃ῶν τὸ ἕτερον μέρος, τὸ περὶ τὰς ἐσχατιὰς· ἕτερον δ', τὸ περὶ τ' πόλιν· ἵνα δύο κλήρων ἑκάστῳ νεμηθέντων, ἀμφοτέρων τ̃ῶν τόπων πάντες μετέχωσι. τό τε γὰρ ἴσον οὕτως

ἔχῃ, καὶ ὁ δίκαιον, καὶ ὁ πρὸς τοὺς ἀδυνήτους πολέμους, ὁμονοητικώτερον. ὅπου γὰρ μὴ ἔστιν ἔχθρα τὸν ἔξω, οἱ μὲν ὀλιγωροῦσι τοῦ πρὸς τοὺς ὁμόρους ἔρριφθαι, οἱ δὲ λίαν φοβητίζοισι, καὶ πρᾶξαι ὁ καλόν. διὸ παρ' ἐνίοις νόμος ἐστὶ τοὺς γειτνιῶντας τοῖς ὁμόροις, μὴ συμμετέχειν βουλῆς τοῦ πρὸς αὐτοὺς πολέμου· ὡς διὰ ὁ ἴδιον οὐκ ἂν δυναμένους βουλεύσασθαι καλῶς. τοῦ μὲν οὖν χώραν ἀνάγκη διηρῆσθαι τὸν ἔξω ἕκαστον, διὰ τὰς προφημένας αἰτίας· τοὺς δὲ γεωργήσοντας μάλιστα μὲν εἰ δὲ κατ' ὀλίγον δ' ἄλλως ἔχει), μήτε ὁμοφύλων πολλῶν, μήτε θυμοειδῶν. ἕτοιμον γὰρ ἂν πρὸς τε τὸ ἐργασίαν εἶναι χρήσιμοι, καὶ πρὸς ὃ μηδὲν νεωτερίζειν ἀσφαλές. δεύτερον δὲ βαρβάρους πρὸς οἵους περ πλησίους τοῖς εἰρημένοις τὴν φύσιν. τούτων δή, τοὺς μὲν ἰδίους ἂν τοῖς ἰδίοις ἔχῃ) τὸ κεκτημένων τὰς οὐσίας· τοὺς δέ, ὅτι τῇ κοινῇ γῇ, κοινούς. πῶς δὲ δεῖ ἔχειν πρὸς ἄλλους, καὶ διὰ τί βέλτιον πᾶσι τοῖς δήμοις ἄθλον προκεῖσθαι τὴν ἐλευθερίαν, ὕστερον ἐρῶμεν.

ια. XI. Τὸν δὲ πόλιν, ὅτι μὲν δεῖ κοινὸν ἔχῃ) τῆς ἠπείρου τε καὶ τῆς θαλάττης, καὶ τὸ χώρας ἁπάσης ὁμοίως, ἐκ τῶν ἐνδεχομένων εἴρηται πρότερον. αὐτὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἔχῃ) τὸ θέσιν δ' ἔχειν δὴ κατὰ τύχην, φρὸς τέτταρα βλέπουσαν. πρῶτον μὲν, ὡς ἀναγκαῖον, πρὸς ὑγίειαν. αἵ τε γὰρ πρὸς ἕω τὸ ἔγκλισιν ἔχουσαι, καὶ πρὸς τὰ πνεύματα τὰ πνέοντα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς, ὑγιεινότεραι. δεύτερον δὲ, πρὸς βορέαν· δύσχειμεροι γὰρ αὗται μᾶλλον. τῶν δὲ λοιπῶν πρὸς τε τὰς πολιτικὰς πρᾶξις καὶ πολεμικὰς, καλῶς ἔχειν. πρὸς μὲν οὖν τὰς πολεμικὰς, αὐτοῖς μὲν δύ' ἐξοδον ἔχῃ· τοῖς δ' ἐναντίοις δυσπρόσοδον, καὶ δυσπερίληπτον. ὑδάτων τε καὶ ναμάτων, μᾶλλον μὲν ὑπάρχειν πλῆθος οἰκεῖον· εἰ δὲ μή, τοῦτό γ' ἂν εὕρῃ) δεῖ τὸ κλασικῶδάζειν ὑποδοχὰς ὁμβρείοις ὕδασιν ἀφθόνους καὶ μεγάλας· ὥστε μηδέποτε ὑπολείπειν εἰργομένους τὴν χώρας δεῖ πόλεμον. ἐπεὶ δὲ δεῖ πρὸς ὑγιείας φροντίζειν τῶν ἐνοικούντων· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν τῷ κεῖσθαι τὸν τόπον, ἔν τε ᾧ διάγουσι, καὶ πρὸς οἷσπερ ἔστιν ὑγιεινῶν ἢ τοὐναντίον πρὸς ὕδασιν

ὑγιεινοῖς χρῆσθαι· καὶ τούτου τὸ ὅπως μέλεσθαι ἔχειν μὴ παρέργως. οἷς γὰρ πλείστοις χρώμεθα πρὸς τὸ σῶμα καὶ πλεῖστάκις, ταῦτα πλεῖστον συμβάλλεται πρὸς τὴν ὑγίειαν. ἡ δὲ τῶν ὑδάτων καὶ τῶν πνευμάτων δύναμις, διαυτὸν ἔχει τὴν φύσιν. διὸ ὅσαι μὲν ταῖς δύσεσι πρόκεινται διεσταλμέναι πόλεσιν, ἐὰν μὴ πρὸς ὁμοίαν, μήτ' ἀφορίαν τοιούτων ᾖ ναμάτων, χωρεῖν τὰ τε εἰς τὸ φῶς ὕδατα, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀνίσχουσαν χειμερινά. πρὸς δὲ τόπων τὴν ἐρυμνῶν, καὶ πάσας ὁμοίως ἔχειν τὸ συμφέρον ταῖς πολιτείαις· οἷς, ἀκρόπολις, ὀλιγαρχικὴν καὶ μοναρχικήν· δημοκρατικὴν δὲ, ὁμαλότης· ἀριστοκρατικὴν δὲ, οὐδέτερον· ἀλλὰ πολλοὶ ἰσχυροὶ τόποι πλείους. ἡ δὲ τῶν ἰδίων οἰκήσεων διάθεσις, ἡδίων μὲν νομίζεται καὶ χρησιμωτέρα πρὸς τὰς ἀνάγκας πρὸς ἄξις, αἱ δύτομος ᾖ, καὶ πρὸς τὸν νεώτερον καὶ τὸν Ἱπποδάμειον τρόπον· πρὸς δὲ τὰς πολεμικὰς ἀσφαλείας, τὐναντίον, ὡς εἶχον πρὸς τὸν ἀρχαῖον χρόνον· δυσέξοδος γὰρ ἐκείνη τοῖς ξενικοῖς, καὶ δυσεξερεύνητος τοῖς ἐπιχειροῦσιν. διὸ δὴ τούτων ἀμφοτέρων μετέχειν. ἐνδέχεται γὰρ, αἱ τις ὕστω κατασκευάζοι, καθάπερ ἐν τοῖς γεωργοῖς, ἃς καλοῦσί τινες πρὸς ἀμπέλων συστάδας. καὶ πρὸς μὲν ὅλον μὴ ποιεῖν πόλιν δύτομον, πρὸς μέρη δὲ καὶ τόπους. ὕστω γὰρ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ κόσμον ἕξει καλῶς. ὥστε εἰ ἰσχύν, οἱ μὴ φάσκοντες δεῖν ἔχειν τὰς τῶν ἀρετῶν αὐτὴν ποιοῦσι πόλεις, λίαν ἀρχαίως ὑπολαμβάνουσι, καὶ τοῦθ' ὁρῶντες ἐλεγχόμενοι ἔργῳ τοὺς ἐκείνως καλλωπισαμένους. ἔστι δὲ, πρὸς μὲν τοὺς ὁμοίους, καὶ μὴ πολὺ τῷ πλήθει διαφέροντας, τὸ καλὸν τὸ πρέσθαι σώζεσθαι διὰ τὴν τειχῶν ἐρυμνότητος. ἐπεὶ δὲ καὶ συμβαίνει καὶ ἐνδέχεται πλείω τὴν ὑπεροχὴν γίγνεσθαι τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τὴν αὐθεφπίνης καὶ τὴν ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀρετὴν, εἰ δεῖ σώζεσθαι καὶ μὴ πάσχειν κακῶς μηδὲ ὑβρίζεσθαι, τὴν ἀσφαλεστάτην ἐρυμνότητα τῶν τειχῶν οἰητέον εἶναι) πολεμικωτάτην μὲν τὴν ἐπὶ τὰ βέλη καὶ τὰς μηχανὰς εἰς ἀκρίβειαν πρὸς τὰς πολιορκίας. ὅμοιον γὰρ τὸ τείχη μὴ ποιεῖσθαι τοῖς πόλεσιν ἀξίοις,

καὶ δὴ τὴν χώραν διέμβολον ζητεῖν, καὶ ἀφιαρεῖν τὰς ὀρεινὰς τόπους· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οἰκήσεσι τὰς ἰδίας μὴ ἀφιδρύειν τοίχους, ὡς ἀνάνδρων ἐσομένων τῶν κατοικούντων. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ δεῖ γε δεῖ λανθάνειν, ὅτι τοῖς μὲν ἀφιεβλημένοις τείχη ἀφὶ τὴν πόλιν, ἔξεστιν ἀμφοτέρως χρῆσθαι τὴν πόλεσιν, καὶ ὡς ἐχούσαις τείχη, καὶ ὡς μὴ ἐχούσαις· τὰς δὲ μὴ κεκτημένας, οὐκ ἔξεστιν. εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἀχ ὅπι τείχη μόνον ἀφιεβλητέον, ἀλλὰ καὶ τοῦτων ὀπιμελητέον, ὅπως καὶ ἀφὸς κόσμον ἔχῃ τῇ πόλει ἀφεπόντως, καὶ ἀρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας, τάς τε ἀμύνας, καὶ τὰς νεῶν ἐπεξδυρημένας. ὥσπερ γὰρ τοῖς ὀπιτιθεμένοις ὀπιμελὲς ὄστ, δι' ὧν τρόπων πλεονεκτήσουσιν, ἔτω τὰ μὲν ἀύρη), τὰ δὲ δεῖ ζητεῖν καὶ φιλοσοφεῖν καὶ τὰς φυλακιτομένας. ἀρχὴ γὰρ ἀσὶ ὀπιχειροῦσιν ὀπιτίθεσθαι τοῖς ἀὖ παρεσκευασμένοις. ¶ Ἐπεὶ δεῖ τὸ μὲν πλῆθος τῶν πολιτῶν ὁπὸ συσσιτίοις καὶ τεμενισμῆσθαι, τὰ δὲ τείχη διῃρῆσθαι φυλακιτηρίοις καὶ πύργοις κατ' τόπους ὀπικαίρους, δῆλον ὡς αὐτὰ ἀροκαλεῖται ἀφὸς σκυάζειν ἕνια τῶν συσσιτίων ἐν τούτοις τοῖς φυλακιτηρίοις. καὶ ταῦτα μὲν δὴ τὸν αὖ τις διακοσμήσειε τὸν τρόπον. τὰς δὲ τοῖς θείοις ἀποδεδομένας οἰκήσεις, καὶ τὰ κυριώτατα τῶν ἀρχείων συσσίτια, ἁρμόττει τόπον ὀπιτήδειον τε ἔχειν, καὶ τὸν αὐτόν· ὅσα μὴ τῶν ἱερῶν ὁ νόμος ἀφορίζει χωρεῖς, ἤτοι μάντειον φησὶ πυθόχρηστον. εἴη δ' ἂν τοιοῦτος ὁ τόπος, ὅστις ὀπιφανείας τε ἔχει ἀρὸς τὸ τὸ ἀρετὸ θέσιν ἰκανῶς, καὶ ἀφὸς τὰ γένεσιν μέρη τῆς πόλεως ἐρυμνότερος. ἀρέπει δ' ἀπὸ μὲν τοῦτον τὸν τόπον διαύτης ἀγορᾶς εἶ) καταστρωτὴν, οἵαν καὶ ἀφὶ Θετταλίαν ὀνομάζουσιν, ἐν ἐλευθέραν καλοῦσιν. αὕτη δ' ἐστὶν ἐν ᾗ δεῖ καθαρὸν εἶ) τὸ ὠνίων πάντων καὶ μήτε βάναυσον, μήτε γεωργὸν, μήτ' ἄλλον μηδένα τοιοῦτον ἀφίστασθαι, μὴ καλουμένων ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. εἰ δ' ἂν ἄγοις ὁ τόπος, εἰ καὶ τὰ γυμνάσια τῶν ἀφεσβυτέρων ἔχοι τὴν τάξιν ἐν ταῦτα. ἀρέπει γὰρ διῃρῆσθαι κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τοῦτον τὸν κόσμον· καὶ ἀφὸς μὲν τοὺς ἱεροποιοὺς ἄρχοντας

ιβ. XII.

τὰς τινας ἀφιστεύειν· τοὺς δὲ ἀφεσβυτέρους, ἀφὸς τοὺς ἄρχοντας· ἡ γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἀρχόντων παιδεία μάλιστα ἐμποιεῖ τὸν δεσποτικὸν αἰδῶ, καὶ τὸν τῶν ἐλευθέρων φόβον. τὴν δὲ τῶν ὠνίων ἀγορὰν ἑτέραν δεῖ τούτης εἶ), καὶ χωρεῖς ἔχουσαν τόπον διακεκωλυμένον, τοῖς τε ἀπὸ θαλάττης πεμπομένοις, καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος διῄρηται τῆς πόλεως εἰς ἱερεῖς, εἰς ἄρχοντας, ἀρέπει καὶ τῶν ἱερέων συσσίτια ἀφὶ τοὺς τῶν ἱερῶν οἰκοδομημάτων ἔχειν τὴν τάξιν. τῶν δ' ἀρχείων ὅσα ἀφὶ τὰ συμβόλαια ποιῆται τὴν ὀπιμέλειαν, ἀφί τε γραφὰς δικῶν, καὶ τὰς κλήσεις, καὶ τὴν ἄλλην τὴν τοιαύτην διοίκησιν· ἔτι δὲ ἀφὶ τὴν ἀγορανομίαν, καὶ τὴν καλουμένην ἀστυνομίαν, ἀφεῖς ἀγορᾶς μὲν δεῖ, καὶ συνόδου τινὶ κοινῆς, κατασκευάσθαι. τοιοῦτος δ' ὁ ἀφὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀγορὰν ὄστ τόπος· ἐνορμίζειν μὲν γὰρ, τὴν ἄνω πλευρὰν· ταύτην δὲ, ἀφὸς τὰς ἀναγκαίας ἀφοδους. μεμιμῆσθαι δ' ἐχρὴ τὴν εἰρημένην τάξιν, καὶ τὰ ἀφὶ τὴν χώραν· καὶ γὰρ ἐκεῖ τοῖς ἄρχουσιν, ὃς καλοῦσιν οἱ μὲν ὑλωροὺς, οἱ δ' ἀγρονόμους, καὶ φυλακιτήρια καὶ συσσίτια ἀφὸς φυλακὴν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. ἔστι δ' ἱερὰ καὶ τὴν χώραν εἶ) νενεμημένα· τὰ μὲν θεοῖς, τὰ δὲ ἥρωσιν. ἀλλὰ δὴ διατείνειν νῦν ἀκριβολογουμένους καὶ λέγοντας ἀφὶ τοιούτων, ἀργόν ὄστιν. ἁγὼ λαμβάνω ὄστ τὰ ἀνάγκαια νοῆσαι, ἀλλὰ ποιῆσαι μᾶλλον. ὃ μὲν γὰρ λέγειν, δύχης ἔργον ὄστ· ὃ δὲ συμβῶναι, τύχης. διὸ ἀφὶ μὲν τὰ τοιαῦτα τῶν τόπων ὀλίγα πλείων ἀφείσθω τὰ νῦν. ¶ Περὶ δὲ τῆς πολιτείας αὐτῆς, ἐκ τίνων, καὶ ἐκ ποίων δεῖ συνεστάναι τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι πόλιν μακαρίαν, καὶ πολιτεύεσθαι καλῶς, λεκτέον. ἐπεὶ δὲ δύ' ὄστιν ἐν οἷς γίγνεται τὸ εὖ πᾶσι τοῦτοιν δ' ὄστιν, ἓν μὲν, ἐκ τῶν σκοπὸν κεῖσθαι καὶ τὸ τέλος τῶν ἀφαιρέσεων ὀρθῶς· ἓν δὲ, τὰς ἀρὸς τὸ τέλος φερούσας ἀφαίρεσις δύεισθαι· ἐνδέχε) γὰρ ταῦτα καὶ διαφωνεῖν ἀλλήλοις καὶ συμφωνεῖν· ἐνίοτε γὰρ ὁ μὲν σκοπὸς ἔκκει) καλῶς, ἐν ᾧ δ' ἀφαίπεν, τοῦ τυχεῖν αὐτοῦ διαμαρτάνουσιν· ὁτὲ δὲ, τὸ μὲν ἀφὸς

ιγ. XIII.

Duo ad rem bene gerendam necessaria

τὸ τέλος πάντων ἐπιτυγχάνουσιν, ἀλλὰ τὸ τέλος ἔθεντο φαῦλον· ὁ-
τὲ δὲ ἑκατέρου διὰ μὲν τάνουσιν· οἷς, περὶ ἰατρικήν· οὔτε γὰρ, ποῖόν τι
δεῖ τὸ ὑγιαῖνον εἶναι σῶμα, κρίνουσιν ἐνίοτε καλῶς, οὔτε πρὸς τὸν ὑ-
ποκείμενον αὐτοῖς ὅρον τυγχάνουσι τῶν ποιητικῶν· δεῖ δ' ἐν ταῖς τέ-
χναις καὶ ἐπιστήμαις ταῦτα ἀμφότερα κρατεῖσθαι, τὸ τέλος, καὶ τὰς
εἰς τὸ τέλος πράξεις· ὅτι μὲν οὖν τοῦτ' εὖ ζῆν, καὶ τῆς εὐδαιμονίας
ἐφίενται πάντες, φανερόν. ἀλλὰ τούτων τοῖς μὲν ἐξουσία τυγχά-
νειν, τοῖς δὲ οὔ, διά τινα τύχην ἢ φύσιν· δεῖται γὰρ καὶ χορηγίας τινὸς τὸ
ζῆν καλῶς· τούτου δὲ, ἐλάττονος μὲν, τοῖς ἄμεινον διακειμένοις·
πλείονος δὲ, τοῖς χεῖρον. οἱ δ' εὐθὺς οὐκ ὀρθῶς ζητοῦσι τὴν εὐδαιμο-
νίαν, ἐξουσίας ὑπαρχούσης. ἐπεὶ δὲ τὸ προκείμενόν ἐστι, τὴν ἀρίστην
πολιτείαν ἰδεῖν· αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄριστ' ἂν πολιτεύοιτο πόλις·
ἄριστα δ' ἂν πολιτεύοιτο, καθ' ἣν εὐδαιμονεῖν μάλιστα ἐνδέχεται
τὴν πόλιν· δῆλον ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν δεῖ, τί ἐστι μὴ λανθάνειν. φα-
μὲν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἠθικοῖς, εἴ τι τῶν λόγων ἐκείνων ὄφελος, ἐνέργειαν
εἶναι καὶ χρῆσιν ἀρετῆς τελείαν· καὶ ταύτην οὐκ ἐξ ὑποθέσεως, ἀλ-
λὰ ἁπλῶς. λέγω δ' ἐξ ὑποθέσεως, τὰ ἀναγκαῖα· τὸ δὲ ἁπλῶς, τὸ
καλῶς· οἷς, τὰ περὶ τὰς δικαίας πράξεις αἱ δίκαιαι τιμωρίαι, καὶ κο-
λάσεις, ἀπ' ἀρετῆς μὲν εἰσιν· ἀναγκαῖαι δὲ, καὶ τὸ καλῶς ἀναγκαίως ἔ-
χουσιν· αἱρετώτερον μὲν γὰρ μηθενὸς δεῖσθαι τῶν τοιούτων, μήτε τὸν
ἄνδρα, μήτε τὴν πόλιν. αἱ δ' ἐπὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς εὐπορίας, ἁπλῶς
εἰσι κάλλισται πράξεις. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον, κακοῦ τινος αἵρεσίς ἐστιν·
αἱ τοιαῦται δὲ πράξεις, τοὐναντίον· κατασκευαὶ γὰρ ἀγαθῶν εἰσι καὶ
γεννήσεις. χρήσαιτο δ' ἂν ὁ σπουδαῖος ἀνὴρ καὶ πενίᾳ, καὶ νόσῳ, καὶ ταῖς
ἄλλαις τύχαις ταῖς φαύλαις, καλῶς. ἀλλὰ τὸ μακάριον ἐν τοῖς ἐν-
αντίοις ἐστί. καὶ γὰρ τοῦτο διώρισται κατὰ τοὺς ἠθικοὺς λόγους, ὅτι τοιοῦτός
ἐστιν ὁ σπουδαῖος, ᾧ διὰ τὴν ἀρετὴν τὰ ἀγαθά ἐστι, τὰ ἁπλῶς ἀ-
γαθά. δῆλον δ' ὅτι καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον σπουδαίας καὶ καλὰς
εἶναι ταύτας ἁπλῶς. διὸ καὶ νομίζουσιν ἄνθρωποι τῆς εὐδαιμονίας

αἴτια

αἴτια τὰ ἐκτὸς εἶναι τῶν ἀγαθῶν· ὥσπερ εἰ τοῦ κιθαρίζειν λαμπρὸν
καὶ καλῶς αἰτιῷτο τὴν λύραν μᾶλλον τῆς τέχνης. ἀναγκαῖον τοίνυν
ἐκ τῶν εἰρημένων, τὰ μὲν ὑπάρχειν, τὰ δὲ παρασκευάσαι τὴν νομο-
θέτην. διὸ κατ' εὐχὴν εὐχόμεθα τὴν τῆς πόλεως σύστασιν, ὧν ἡ τύ-
χη κυρία· κυρίαν γὰρ αὐτὴν ὑπάρχειν τιθέμεν· τὸ δὲ σπουδαίαν εἶναι
τὴν πόλιν, οὐκέτι τύχης ἔργον, ἀλλ' ἐπιστήμης καὶ προαιρέσεως.
ἀλλὰ μὴν σπουδαία πόλις ἐστὶ, ᾧ τοὺς πολίτας, τοὺς μετέχοντας
τῆς πολιτείας, εἶναι σπουδαίους· ἡμῖν δὲ, πάντες οἱ πολῖται μετέχουσι
τῆς πολιτείας. τοῦτ' ἄρα σκεπτέον, πῶς ἀνὴρ γίνεται σπουδαῖος. καὶ γὰρ
εἰ πάντας ἐνδέχεται σπουδαίους εἶναι, μὴ καθ' ἕκαστον δὲ τῶν πολι-
τῶν, οὕτως αἱρετώτερον. ἀκολουθεῖ γὰρ ᾧ καθ' ἕκαστον, καὶ τὸ πάντας.
ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γε καὶ σπουδαῖοι γίγνονται διὰ τριῶν. τὰ τρία δὲ
ταῦτά ἐστι, φύσις, ἔθος, λόγος. καὶ γὰρ φῦναι δεῖ πρῶτον· οἷς, ἄνθρω-
πον, ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων τι ζώων· εἶτα, καὶ ποῖόν τινα τὸ σῶμα καὶ τὴν
ψυχήν· ἔνιά τε οὐθὲν ὄφελος φῦναι. τὰ γὰρ ἔθη μεταβαλεῖν ποιεῖ· ἔ-
νια γάρ ἐστι διὰ τῆς φύσεως ἐπαμφοτερίζοντα διὰ τῶν ἐθῶν ἐπὶ τὸ
χεῖρον καὶ τὸ βέλτιον. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ζώων, μάλιστα μὲν τῇ φύ-
σει ζῇ, μικρὰ δὲ ἔνια καὶ τοῖς ἔθεσιν, ἄνθρωπος δὲ καὶ λόγῳ· μόνον γὰρ
ἔχει λόγον. ὥστε δεῖ ταῦτα συμφωνεῖν ἀλλήλοις. πολλὰ γὰρ παρὰ
τοὺς ἐθισμοὺς καὶ τὴν φύσιν πράττουσι διὰ τὸν λόγον, ἐὰν πεισθῶσιν ἄλ-
λως ἔχειν βέλτιον. τὴν μὲν τοίνυν φύσιν, οἵους εἶναι δεῖ τοὺς μελλόντας εὐ-
χειρώτους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ διωρίσμεθα πρότερον. τὸ δὲ λοιπὸν
ἔργον ἤδη παιδείας. τὰ μὲν γὰρ ἐθιζόμενοι μανθάνουσι, τὰ δ', ἀκού-
οντες. ¶ Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πολιτικὴ κοινωνία συνέστηκεν ἐξ ἀρ- ιδ.
χόντων καὶ ἀρχομένων, τοῦτο δὴ σκεπτέον, εἰ ἑτέρους εἶναι δεῖ τοὺς XIIII.
ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρχομένους, ἢ τοὺς αὐτοὺς διὰ βίου. δῆλον γὰρ ὡς
ἀκολουθεῖν δεήσει καὶ τὴν παιδείαν κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην. εἰ
μὲν τοίνυν εἴησαν τοσοῦτον διαφέροντες ἅτεροι τῶν ἄλλων, ὅσον
τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας ἡγούμεθα τῶν ἀνθρώπων διαφέρειν, εὐ-

Quæ ad præstantiam requirantur. Plutarch. περὶ παιδ. ἀγωγῆς.

θὺς πρῶτον τοῦ σῶμα πολλοῦ ἔχοντας ὑπερβολήν· εἶτα τοῦ ψυχῆς, ὥστε ἀναμφισβήτητον εἶναι καὶ φανερὸν τὸν ὑπερέχοντα τῶν ἀρχομένων. δῆλον ὅτι βέλτιον ἀεὶ ἄρχειν τοὺς ἀρχομένους τῶν ἀρχόντων· δῆλον δὲ ποιήσαντι τοῦτο ἐκ τῶν ἐναντίων. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἐστὶ ῥᾴδιον λαβεῖν, οὐδὲ ἔστιν, ὥσπερ οἱ Ἰνδοῖς φησι Σκύλαξ, εἶναι τοὺς βασιλέας ποιοῦντας διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, φανερὸν ὅτι δεῖ πολλὰς αἰτίας ἀναλαβόντα πρῶτας ὁμοίως κοινωνεῖν τοῦ μέρους ἀρχῆς καὶ ἄρχεσθαι. τὸ τε γὰρ ἴσον τοῦτον τοῖς ὁμοίοις, καὶ χαλεπὸν μὴ εἶναι τὴν πολιτείαν τὴν συνεστηκυῖαν παρὰ δίκαιον. μετὰ γὰρ τῶν ἀρχομένων ἀποστάσεις, νεωτερίζειν βουλόμενοι, πάντες οἱ τοῦτο πεφυκότες εἶναι τοσοῦτοι τέ εἰσι τοῖς ἐν τῷ πολιτεύματι ὁ πλῆθος, ὥστε φίλιος πάντων τούτων, ἐν οἷς τῶν ἀδυνάτων ἐστίν.

ἀλλὰ μὴν ὅτι γε δεῖ τοὺς ἄρχοντας διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀναμφισβήτητον. πῶς οὖν τοῦτ' ἔσται, καὶ πῶς μεθέξουσι, δεῖ σκέψασθαι τὸν νομοθέτην. εἴρηται δὲ πρότερον περὶ αὐτοῦ. ἡ γὰρ φύσις δέδωκε τοῦτο μέρος, ποιήσασθαι αὐτῷ τῆς ἡλικίας τοῦτο· τὸ μὲν, νεώτερον, τὸ δ', πρεσβύτερον· ὧν τοῖς μὲν, ἄρχεσθαι πρέπει, τοῖς δ', ἄρχειν. ἀγροικίᾳ γὰρ οὐδεὶς καθ' ἡλικίαν ἄρχοντος, οὐδὲ νομίζει εἶναι χρεῖττων· δῆλως τε τὸν μέλλοντα ἀντιλαμβάνειν τοῦτον τὸν ἕτερον, ὅταν τύχῃ τῆς ἐναντίας ἡλικίας. ἔστι μὲν ἄρα ὡς τοὺς αὐτοὺς ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι φατέον· ἔστι δὲ ὡς ἑτέρους. ὥστε καὶ τὴν παιδείαν ἔστιν ὡς τὸν αὐλὸν ἀναλαβεῖν· ἔστι δ' ὡς ἑτέραν εἶναι. τὸν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. ἔστι δ' ἀρχὴ, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις εἴρηται λόγοις, ἡ μὲν, τοῦ ἄρχοντος χάριν, ἡ δ', τοῦ ἀρχομένου. τούτων δ', τὴν μὲν, δεσποτικὴν εἶναι φαμὲν, τὴν δὲ, τὴν ἐλευθέρων. διαφέρει δ' ἔνια τῶν ὑπαπτομένων, ἃ τοῖς ἔργοις, ἀλλὰ τῷ τίνος ἕνεκα. διὸ πολλὰ τῶν δοκούντων διακονικῶν ἔργων, καὶ τὸν νέων τοῖς ἐλευθέροις καλὸν διακονεῖν. πρὸς γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ μὴ καλὸν οὐχ ὅτῳ διαφέρουσιν αἱ πράξεις καθ' αὑτάς, ὡς

ὡς ἐν τῷ τέλει, καὶ τῷ τίνος ἕνεκεν. ἐπεὶ δ' ὁ πολίτης καὶ ἄρχων τοῦ αὐτοῦ ἀρετὴν εἶναι φαμὲν, καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀνδρὸς· τὸν δ' αὐτὸν ἄρχόμενόν τε δεῖν γίγνεσθαι πρότερον καὶ ἄρχοντα ὕστερον, τοῦτ' αὖ εἰπεῖν ὡς νομοθέτην πραγματεύτεον, ὅπως ἄνδρες ἀγαθοὶ γίγνωνται, καὶ δι' ἃ τίνων ἐπιτηδευμάτων· καὶ τί ὁ τέλος τοῦ ἀρίστης ζωῆς. διῄρηται δὲ δύο μέρη τῆς ψυχῆς· ὧν ὁ μὲν, ἔχει λόγον καθ' αὐτὸ, ὁ δ', οὐκ ἔχει μὲν καθ' αὐτὸ, λέγω δ' ὑπακούειν δυνάμενον. ὧν φαμὲν τὰς ἀρετὰς εἶναι, καθ' ἃς ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγεται πως. τούτων δ' ἐν ποτέρῳ μᾶλλον ὁ τέλος, τοῖς μὲν ὅπως διαιροῦσιν ὡς ἡμεῖς φαμὲν, οὐκ ἄδηλον πῶς λεκτέον. αἰεὶ γὰρ ὁ χεῖρον τοῦ βελτίονός ἐστιν ἕνεκεν· καὶ τοῦτο φανερὸν ὁμοίως ἔν τε τοῖς κατὰ τέχνην, καὶ τοῖς κατὰ φύσιν. βέλτιον δὲ ὁ λόγον ἔχον· διῄρηται τε διχῇ, καθ' ὅνπερ εἰώθαμεν ὁπόν διαιρεῖν· ὁ μὲν γὰρ, προσκλινὴς ὁποτὲ λόγος, ὁ δὲ, θεωρητικός. ὡσαύτως οὖν ἀνάγκη διῃρῆσθαι καὶ τὸ ὁ μέρος, δῆλον ὅτι κατὰ ταὐτὰ προσήκει δ' ἀνάλογον ἐρεῖν ἔχειν· καὶ δεῖ τὰς τοῦ φύσει βελτίονος ἀρετὰς εἶναι τοῖς δυναμένοις τυγχάνειν, ἢ πασῶν, ἢ τοῖν δυοῖν. αἰεὶ γὰρ ἑκάστῳ τοῦθ' αἱρετώτατον, ὃ τυγχάνειν ὁποτάτου. διῄρηται δὲ καὶ πᾶς ὁ βίος εἰς ἀσχολίαν καὶ εἰς σχολήν, καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην· καὶ τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, τὰ δὲ εἰς τὰ καλά. πρὸς ὧν ἀνάγκη τοῦ αὐλοῦ αἵρεσιν εἶναι, καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς μέρεσι, καὶ ταῖς πράξεσιν αὐτῶν· πόλεμον μὲν, εἰρήνης χάριν· ἀσχολίαν δὲ, σχολῆς· τὰ δ' ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, τῶν καλῶν ἕνεκεν. πρὸς πάντα μὲν τοίνυν τὸν πολιτικὸν βλέποντα νομοθετητέον, καὶ κατὰ τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὐτῶν· μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ βελτίω καὶ τὰ τέλη. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πρὸς τὸν βίον, καὶ τὰς πράξεις τῶν πραγμάτων διαιρέσεις· δεῖ μὲν γὰρ ἀσχολεῖν δυνατὸν εἶναι, καὶ πολεμεῖν, μᾶλλον δ' εἰρήνην ἄγειν καὶ σχολάζειν· καὶ τἀναγκαῖα, καὶ τὰ χρήσιμα δὲ πρακτέον, τὰ δὲ καλὰ δεῖ μᾶλλον. ὥστε πρὸς τὰ τοιοῦτον τοὺς σκοποὺς καὶ παῖδας ἔτι ὄντας παιδευτέον, καὶ τὰς ἡλικίας

ἡλικίας, ὅσαι δέονται παιδείας. οἱ δὲ νῦν ἄριστα δοκοῦντες πολιτεύεσθαι τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν νομοθετῶν οἱ ταύτας καταστήσαντες τὰς πολιτείας, οὔτε πρὸς τὸ βέλτιον τέλος φαίνονται συντάξαντες τὰ περὶ τὰς πολιτείας, οὔτε πρὸς πάσας τὰς ἀρετὰς τοὺς νόμους καὶ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ φορτικῶς ἀπέκλιναν πρὸς τὰς χρησίμους εἶναι δοκούσας καὶ πλεονεκτικωτέρας. παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ τῶν ὕστερόν τινες γραψάντων, ἀπεφήναντο τὴν αὐτὴν δόξαν. ἐπαινοῦντες γὰρ τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν, ἄγαμται τοῦ νομοθέτου τὴν σκοπὸν, ὅτι πάντα πρὸς τὸ κρατεῖν καὶ πρὸς πόλεμον ἐνομοθέτησεν. ἃ καὶ κατὰ τὸν λόγον ἐστὶν εὐέλεγκτα, καὶ τοῖς ἔργοις ἐξελήλεγκται νῦν. ὥσπερ γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ζηλοῦσι τῶν πολλῶν δεσπόζειν, ὅτι πολλὴ χορηγία γίγνεται τῶν εὐτυχημάτων, οὕτω καὶ Θίβρων ἀγάμενος φαίνεται τὸν τῶν Λακώνων νομοθέτην· καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος τῶν γραφόντων περὶ πολιτείας αὐτῶν, ὅτι διὰ τὸ γεγυμνάσθαι πρὸς τοὺς κινδύνους, πολλῶν ἦρχον. καί τοι δῆλον, ὡς ἐπεὶ νῦν γε οὐκέτι ὑπάρχει τοῖς Λάκωσι τὸ ἄρχειν, οὐκ εὐδαίμονες· οὐδ' ὁ νομοθέτης ἀγαθός. ἔτι δὲ τοῦτο γελοῖον, εἰ μένοντες ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ μηδενὸς ἐμποδίζοντος πρὸς τὸ χρῆσθαι τοῖς νόμοις, ἀποβεβλήκασι τὸ ζῆν καλῶς. οὐκ ὀρθῶς δ' ὑπολαμβάνουσιν οὐδὲ περὶ τῆς ἀρχῆς, ἣν δεῖ τιμῶντα φαίνεσθαι τὴν νομοθέτην. τοῦ γὰρ δεσποτικῶς ἄρχειν ἡ [τῶν] ἐλευθέρων ἀρχὴ καλλίων, καὶ μᾶλλον μετ' ἀρετῆς. ἔτι δ' οὐ διὰ τοῦτο δεῖ τὴν πόλιν εὐδαίμονα νομίζειν, καὶ τὸν νομοθέτην ἐπαινεῖν, ὅτι κρατεῖν ἤσκησεν ἐπὶ τὸ τῶν πέλας ἄρχειν. ταῦτα γὰρ μεγάλην ἔχει βλάβην· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τῶν πολιτῶν τῷ δυναμένῳ τοῦτο πειρατέον διώκειν, ὅπως δύνηται τῆς οἰκείας πόλεως ἄρχειν· ὅπερ ἐγκαλοῦσιν οἱ Λάκωνες Παυσανίᾳ τῷ βασιλεῖ, καίπερ ἔχοντι τηλικαύτην τιμήν. οὔτε δὴ πολιτικὸς τῶν τοιούτων λόγων καὶ νόμων οὐθεὶς, οὔτε ὠφέλιμος, οὔτε ἀληθής ἐστι. ταὐτὰ γὰρ ἄριστα καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὸν νομοθέτην ἐμποιεῖν δεῖ

ταῖς

ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων. τήν τε τῶν πολεμικῶν ἄσκησιν οὐ τούτου χάριν δεῖ μελετᾶν, ἵνα καταδουλώσωνται τοὺς ἀναξίους, ἀλλ' ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὶ μὴ δουλεύωσιν ἑτέροις· ἔπειτα ὅπως ζητῶσι τὴν ἡγεμονίαν τῆς ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ μὴ πάντων δεσποτείας· τρίτον δὲ, ᾧ δεσπόζειν τῶν ἀξίων δουλεύειν. ὅτι δὲ δεῖ τὴν νομοθέτην μαλλὸν σπουδάζειν, ὅπως καὶ τὴν περὶ τὰ πολεμικὰ, καὶ τὴν ἀλλὴν νομοθεσίαν τοῦ σχολάζειν ἕνεκεν τάξῃ, καὶ τῆς εἰρήνης, μαρτυρεῖ τὰ γιγνόμενα τοῖς λόγοις· αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν τοιούτων πόλεων, πολεμοῦσαι μὲν σώζονται, κατακτησάμεναι δὲ τὴν ἀρχὴν, ἀπόλλυνται. τὴν γὰρ βαφὴν ἀφιᾶσιν, ὥσπερ ὁ σίδηρος, εἰρήνην ἄγοντες· αἴτιος δ' ὁ νομοθέτης, οὐ παιδεύσας δύνασθαι σχολάζειν.

¶ Ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ τέλος εἶναι φαίνεται καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὴν αὐτὸν ὅρον ἀναγκαῖον εἶναι τῷ τε ἀρίστῳ ἀνδρὶ καὶ τῇ ἀρίστῃ πολιτείᾳ, φανερὸν ὅτι δεῖ τὰς εἰς τὴν σχολὴν ἀρετὰς ὑπάρχειν. τέλος γὰρ, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, εἰρήνη μὲν πολέμου, σχολὴ δ' ἀσχολίας. χρήσιμοι δὲ τῶν ἀρετῶν εἰσι πρὸς τὴν σχολὴν καὶ διαγωγὴν, ὧν τε ἐν τῇ σχολῇ τὸ ἔργον, καὶ ὧν ἐν τῇ ἀσχολίᾳ. δεῖ γὰρ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν, ὅπως ἐξῇ σχολάζειν. διὸ σώφρονα τὴν πόλιν εἶναι προσήκει, καὶ ἀνδρείαν, καὶ καρτερικήν· κατὰ γὰρ τὴν παροιμίαν, οὐ σχολὴ δούλοις. οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι κινδυνεύειν ἀνδρείως, δοῦλοι τῶν ἐπιόντων εἰσίν. ἀνδρίας μὲν οὖν καὶ καρτερίας δεῖ πρὸς τὴν ἀσχολίαν· φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν· σωφροσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χρόνοις· καὶ μᾶλλον εἰρήνην ἄγουσι καὶ σχολάζουσιν. ὁ μὲν γὰρ πόλεμος ἀναγκάζει δικαίους εἶναι καὶ σωφρονεῖν ἡ δὲ τῆς εὐτυχίας ἀπόλαυσις, καὶ τὸ σχολάζειν μετ' εἰρήνης, ὑβριστὰς ποιεῖ μᾶλλον. πολλῆς οὖν δεῖ δικαιοσύνης καὶ πολλῆς σωφροσύνης τοὺς ἄριστα δοκοῦντας πράττειν, καὶ πάντων τῶν μακαριζομένων ἀπολαύοντας· οἷοι, εἴ τινές εἰσιν, ὥσπερ οἱ ποιηταί φασιν, ἐν μακάρων νήσοις. μάλιστα γὰρ οὗτοι δέησονται φιλοσοφίας, καὶ σωφροσύνης, καὶ δικαιοσύνης, ὅσῳ μᾶλλον

ιε. XV.

σχολάζουσιν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν. διότι μὲν οὖν τὴν μηγοῦσαν εὐδαιμονήσειν καὶ σπουδαίαν ἔσεσθαι πόλιν, τούτων δεῖ τῶν ἀρετῶν μετέχειν, φανερόν. αἰσχροῦ γὰρ ὄντος μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ἔτι μᾶλλον μὴ δύνασθαι ἐν τῷ σχολάζειν χρῆσθαι· ἀλλ' ἀσχολοῦντας μὲν καὶ πολεμοῦντας φαίνεσθαι ἀγαθοὺς· εἰρήνην δ' ἄγοντας καὶ σχολάζοντας, ἀνδραποδώδεις. διὸ δεῖ μὴ καθάπερ ἡ Λακεδαιμονίων πόλις τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐ ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἄλλων, τῷ μὴ νομίζειν ταὐτὰ τοῖς ἄλλοις μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῷ γενέσθαι ταῦτα μᾶλλον διά τινος ἀρετῆ. ἐπεὶ δὲ μείζω τε ἀγαθὰ ἢ τὰ τοῦ πολέμου ταῦτα, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τὴν τούτων, ἢ τὴν τῶν ἀρετῶν, καὶ ὅτι δι' αὐτὴν, φανερὸν ἐκ τούτων. πῶς δὲ, καὶ διὰ τίνων ἔσται, τοῦτο δὴ θεωρητέον. τυγχάνομεν δὴ διῃρημένοι πρότερον, ὅτι φύσεως, καὶ ἔθους, καὶ λόγου δεῖ. τούτων δὲ ποίους μὲν τινας εἶναι χρὴ τὴν φύσιν, διώρισται πρότερον. λοιπὸν δὲ θεωρῆσαι πότερον παιδευτέοι τῷ λόγῳ πρότερον, ἢ τοῖς ἔθεσι. ταῦτα γὰρ δεῖ πρὸς ἄλληλα συμφωνεῖν συμφωνίαν τὴν ἀρίστην· ἐνδέχεται γὰρ διημαρτηκέναι καὶ τὸν λόγον τῆς βελτίστης ὑποθέσεως· καὶ διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίως ἦχθαι. φανερὸν δὴ οὗτό γε, πρῶτον μὲν, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἡ γένεσις ἀπ' ἀρχῆς ἐστι, καὶ τὸ τέλος ἀπό τινος ἀρχῆς ἄλλου τέλους. ὁ δὲ λόγος ἡμῖν, καὶ ὁ νοῦς, τῆς φύσεως τέλος. ὥστε πρὸς τούτους τὴν γένεσιν καὶ τὴν τῶν ἐθῶν δεῖ παρασκευάζειν μελέτην. ἔπειτα ὥσπερ ψυχὴ καὶ σῶμα δύ' ἐστὶν, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη· τό τε ἄλογον, καὶ τὸ λόγον ἔχον· καὶ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθμόν· ὧν τὸ μὲν ἐστιν ὄρεξις, τὸ δὲ νοῦς. ὥσπερ δὲ τὸ σῶμα πρότερον τῇ γενέσει τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ τὸ ἄλογον τοῦ λόγον ἔχοντος. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο. θυμὸς γὰρ καὶ βούλησις, ἔτι δὲ ἐπιθυμία, καὶ γενομένοις εὐθὺς ὑπάρχει τοῖς παιδίοις· ὁ δὲ λογισμὸς καὶ ὁ νοῦς, προϊοῦσιν ἐγγίνεσθαι πέφυκε. διὸ πρῶτον μὲν τοῦ σώματος τὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι προτέραν, ἢ [τὴν] τῆς ψυχῆς· ἔπειτα, τὴν τῆς ὀρέξεως· ἕνεκα

ἕνεκα μὲν τοι τῶν νοῦ τὴν τῆς ὀρέξεως· τὴν δὲ τοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς. Εἴπερ οὖν ἀπ' ἀρχῆς τὸν νομοθέτην ὁρᾶν δεῖ, ὅπως βέλτιστα τὰ σώματα γένηται τῶν τρεφομένων, πρῶτον μὲν ἐπιμελητέον περὶ τὴν σύζευξιν, πότε καὶ ποίους τινὰς ὄντας χρὴ ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τὴν γαμικὴν ὁμιλίαν. XVI.

16. ¶ Δεῖ δ' ἀποβλέποντα νομοθετεῖν [περὶ] ταύτην τὴν κοινωνίαν, πρὸς αὐτούς τε καὶ τὴν οὗ ζῆν χρόνον, ἵνα συγκαταβαίνωσι τῆς ἡλικίαις ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ μὴ διαφωνῶσιν αἱ δυνάμεις· τοῦ μὲν, ἔτι δυναμένου γεννᾶν, τῆς δὲ, μὴ δυναμένης· ἢ ταύτης μὲν, τοῦ δ' ἀνδρὸς μή· ταῦτα γὰρ ποιεῖ καὶ στάσεις πρὸς ἀλλήλους, καὶ διαφοράς. ἔπειτα, καὶ πρὸς τὴν τῶν τέκνων διαδοχήν. δεῖ γὰρ οὔτε λίαν ὑπολείπεσθαι ταῖς ἡλικίαις τὰ τέκνα τῶν πατέρων· ἀνόνητος γὰρ τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἡ χάρις παρὰ τῶν τέκνων, ἡ δὲ παρὰ τῶν πατέρων βοήθεια τοῖς τέκνοις· οὔτε λίαν πάρεγγυς εἶναι. πολλὴν γὰρ ἔχει δυσχέρειαν. ἥ τε γὰρ αἰδὼς ἧττον ὑπάρχει τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ ἡλικιώταις, καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν ἐγκληματικὸν τὸ πάρεγγυς. ἔτι δ', ὅθεν ἀρχόμενοι δεῦρο μετέβημεν, ὅπως τὰ σώματα τῶν γενομένων ὑπάρχῃ πρὸς τὴν τῶν νομοθέτου βούλησιν. σχεδὸν δὴ πάντα ταῦτα συμβαίνει κατὰ μίαν ἐπιμέλειαν. ἐπεὶ γὰρ ὥρισται τέλος τῆς γενήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, ἀνδράσι μὲν, ὁ τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμὸς ἔσχατος, πεντήκοντα δὲ γυναιξὶ, δεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς συζεύξεως κατὰ τὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς χρόνους καταβαίνειν τούτους. ἔστι δ' ὁ τῶν νέων συνδυασμὸς φαῦλος πρὸς τεκνοποιίαν. ἐν γὰρ πᾶσι ζώοις ἀτελῆ τὰ τῶν νέων ἔγγονα, καὶ θηλυτόκα μᾶλλον, καὶ μικρὰ τὴν μορφήν. ὥστ' ἀναγκαῖον ταὐτὸ τοῦτο συμβαίνειν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. τεκμήριον δέ. ἐν ὅσαις γὰρ τῶν πόλεων ἐπιχωριάζει τὸ νέους συζευγνύναι καὶ νέας, ἀτελεῖς καὶ μικροὶ τὰ σώματά εἰσιν. ἔτι δὲ ἐν τοῖς τόκοις αἱ νέαι πονοῦσί τε μᾶλλον καὶ διαφθείρονται πλείους. διὸ καὶ τὸν χρησμὸν γενέσθαι τινές φασι διὰ τοιαύτην αἰτίαν τοῖς

Τεθιζωίοις, ὡς πολλῶν δεφθαρμένων δεῖ τὸ γαμίσκεαθ τὰς
νεωτέρας, ἀλλ' ὑπὸ τὸν τῶν καρπῶν κομιδήν. ἔτι δὲ καὶ πρὸς σω-
φροσύνην συμφέρει τὰς ἐκδόσεις ποιεῖθαι πρεσβυτέρας· ἀκολα-
στότεραι γὰρ εἶναι δοκοῦσι νέαι γενόμεναι τῆς σωφρονίσεως. καὶ τὰ τῶν
ἀρρένων δὲ σώματα βλάπτεσθαι δοκεῖ πρὸς τὴν αὔξησιν, ἐὰν ἔτι τῶν
ἀπέρματος αὐξανομένου ποιῶνται τὴν συνουσίαν. καὶ γὰρ τότου ὁρι-
σμένος χρόνος, ὃν οὐκ ὑπερβαίνει πληθύον ἔτι. δεῖ δὲ τὰς μὲν ἀρμόττει
πρὸς τὴν ἑκκαιδεκαέτη ἡλικίαν συζευγνύναι, τὸν δ' ἄνδρα καὶ
τεσσαράκοντα, ἢ μικρόν· ἐν τοσούτῳ γὰρ ἀκμάζουσί τε τοῖς σώμασι σύ-
ζευξις ἔσται, καὶ πρὸς τὸν παῖδων ἡ τεκνοποιίας συνεκβαίνοι
τοῖς χρόνοις ἀκαίρως. ἔτι δὲ ἡ διδαχὴ τῶν τέκνων, τοῖς μὲν ἀρχο-
μένης ἔσται τῆς ἀκμῆς, ἐὰν γίνηται κατὰ λόγον οὗτος ἡ ἡλικία· τοῖς
δὲ ἤδη καταλελυμένης τῆς ἡλικίας πρὸς τὸν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν
ἀριθμόν. πρὸς μὲν οὖν τὸν πότε δεῖ ποιεῖθαι τὴν σύζευξιν, εἴρηται. τοῖς
δὲ πρὸς τὸν ὥραν χρόνοις, δεῖ χρῆσθαι, οἷς οἱ πολλοὶ χρῶνται καλῶς καὶ
νῦν, ὁρίσαντες χειμῶνος τὴν σπορὰν ποιεῖθαι ταύτην. δεῖ δὴ καὶ
αὐτοὺς ἤδη θεωρεῖν πρὸς τὴν τεκνοποιίαν, τά τε πρὸς τὴν ἰατρῶν λε-
γόμενα, καὶ τὰ πρὸς τῶν φυσικῶν. οἵ τε γὰρ ἰατροὶ τὰς καθάρσεις τῶν σω-
μάτων ἐκφυσῶσι λέγουσι· καὶ πρὸς τὴν πνεύματα οἱ φυσικοὶ, τὰ βόρεια
τῶν νοτίων ἐπαινοῦντες μᾶλλον. ποίων δὲ τινῶν τῶν σωμάτων ὑ-
παρχόντων, μάλιστα ὄφελος εἰπεῖν τοῖς γυναικείοις, ὅπως ἐπίσασι μὲν
μηδὲν λεκτέον ἐν τοῖς πρὸς τὴν παιδονομίας· τύπῳ γ' ἐκτὸς εἰπεῖν
καὶ ἰδίᾳ. ὅτε γὰρ ἡ τῶν ἀθλητῶν χρήσιμος ἕξις πρὸς πολιτικὴν εὐε-
ξίαν, ὅτε πρὸς ὑγίειαν, καὶ τεκνοποιίαν, ὅτε ἡ θεραπευτικὴ καὶ κα-
κοπονητικὴ λίαν, ἀλλ' ἡ μέση τούτων. πεπονημένῳ μὲν οὖν ἔχειν δεῖ
τὴν ἕξιν· πεπονημένῳ δὲ πόνοις μὴ διαφόροις· μηδὲ πρὸς ἕνα μόνον,
ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἐλευθέρων πρά-
ξεις. ὁμοίως γὰρ δεῖ ταῦτα ὑπάρχειν ἀνδράσι καὶ γυναιξί. χρὴ γὰρ καὶ
ἐκείνους ἐπιμελεῖσθαι τῶν σωμάτων, μὴ ῥαθυμοῦσας, μηδ' ἁρμα-

ζομένας πρὸς τὴν νομοθέτην ποιῆσαι, πρῶτος μὲν
ξαντι καθ' ἡμέραν πινὰ ποιεῖσθαι πορείαν πρὸς θεῶν ἀποθεραπείαν,
τῶν εἰληχότων τὰν πρὸς τὸ γένεσιν τιμάν. τὰν μὲν τοι Διόνοιαν
τοὐναντίον τῶν σωμάτων ῥᾳθυμοτέρως ἁρμόττει διάγειν. ἀπολαύ-
ονται γὰρ φαίνεται τὰ γιγνόμενα τῆς ἐχούσης, ὥσπερ καὶ τὰ φυόμενα
τῆς γῆς. πρὸς δὲ ἀποθέσεως καὶ ἐκφῆς τῶν γιγνομένων, ἕτερος νό-
μος, μηδὲν πεπηρωμένον βρέφος· δεῖ δ' ὅ πλῆθος τέκνων, ἐὰν ἡ τάξις
τῶν ἐθνῶν κωλύῃ, μηδὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γιγνομένων· ὡρίσθαι
γὰρ δεῖ τὴν τεκνοποιίας τὸ πλῆθος. ἐὰν δέ τισι γίγνηται παρὰ τοῦτο
σῶν δυναθέντων πρὶν αἰσθησιν ἐγγενέσθαι καὶ ζωὴν, ἐμποιεῖσθαι δεῖ
τὸν ἀμβλωσιν· τὸ γὰρ ὅσιον καὶ τὸ μὴ διωρισμένον, τῇ αἰσθήσει καὶ τῷ
ζῆν ἔσται. ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἡλικίας ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ
διώρισται, πότε ἄρχεσθαι χρὴ τῆς συζεύξεως, καὶ πόσον χρόνον
λειτουργεῖν ἁρμόττει πρὸς τεκνοποιίαν, ὡρίσθω. τὰ γὰρ τῶν πρεσβυ-
τέρων ἔκγονα, καθάπερ τὰ τῶν νεωτέρων, ἀτελῆ γίνεται καὶ τοῖς σώ-
μασι καὶ ταῖς Διανοίαις· τὰ δὲ τῶν μεγεθῶν, ἀσθενῆ. δεῖ καὶ τὸν
τὴν Διανοίας ἀκμὴν· αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τοῖς πλείστοις, ὧν περ τὴν ποιη-
τῶν τινες εἰρήκασιν, οἱ μεθορίους τὰς ἑβδομάδι τὴν ἡλικίαν, πρὸς
τὸν χρόνον τὸν τῶν πεντήκοντα ἐτῶν. ὥστε τετάρτην ἢ πέμπτην ἔτεσιν
ὑπερβάλλοντα τὴν ἡλικίαν ταύτην, ἀφεῖσθαι δεῖ τὰς τὸ φανερὸν
γιγνήσεως. τὸ δ' λοιπὸν, ὑγιείας χάριν, ἢ τινος ἄλλης τοιαύτης αἰτίας,
φάνεσθαι δεῖ ποιοῦντας τὴν ὁμιλίαν. πρὸς δὲ τὰς πρὸς ἄλλο
ἢ πρὸς ἄλλον, ἔστω μὲν ἁπλῶς μὴ καλὸν ἀπόλυτον φάνεσθαι μη-
δαμῇ μηδαμῶς, ὅταν ᾖ καὶ πρὸς σωφροσύνην πόσις. πρὸς δὲ τὸν
χρόνον τὸν τῆς τεκνοποιίας, ἐάν τις φαίνηται τοιοῦτόν τι δρῶν, ἀτι-
μία ζημιούσθω πρεπούσῃ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν.

17. ¶ Γενομένων δὲ τῶν τέκνων, οἴεσθαι μεγάλην εἶναι διαφορὰν 17.
πρὸς τὴν τῶν σωμάτων δυνάμιν, τὴν ἔκφυσιν, ὁποία τις ἂν ᾖ. φαί-
νεται δὲ διά τε τῶν ἄλλων ζώων ὑπισχνοῦσι, καὶ διὰ τῶν ἐθνῶν,

οἷς ἐπιμελές ἐστιν εἰσάγειν τὴν πολεμικὴν ἕξιν, ἡ τοῦ γάλακτος πληθύουσα τροφὴ, μάλιστα οἰκεία τοῖς σώμασιν· ἀοινοτέρα δὲ, διὰ τὰ νοσήματα. ἔτι δὲ καὶ κινήσεις, ὅσας ἐνδέχεται, ποιεῖσθαι τηλικούτων συμφέρει. πρὸς δὲ τὸ μὴ διαστρέφεσθαι τὰ μέλη δι' ἁπαλότητα, χρῶνται καὶ νῦν ἔνια τῶν ἐθνῶν ὀργάνοις τισὶ μηχανικοῖς· ἃ τὸ σῶμα ποιεῖ τῶν τοιούτων ἀστραβές. συμφέρει δὲ εὐθὺς καὶ πρὸς τὰ ψύχη συνεθίζειν ἐκ μικρῶν παίδων. τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν, καὶ πρὸς πολεμικὰς πράξεις, εὐχρηστότατον. διὸ παρὰ πολλοῖς ἐστι τῶν βαρβάρων ἔθος, τοῖς μὲν, εἰς ποταμὸν ἀποβάπτειν τὰ γιγνόμενα ψυχρὸν, τοῖς δὲ, σκέπασμα μικρὸν ἀμπισχεῖν· οἷον, Κελτοῖς. πάντα γὰρ ὅσα δυνατὸν ἐθίζειν, εὐθὺς ἀρχομένων βέλτιον μὲν ἐθίζειν· ἐκ προσαγωγῆς δ' ἐθίζειν. εὐφυὴς δ' ἡ τῶν παίδων ἕξις, διὰ θερμότητα, πρὸς τὴν τῶν ψυχῶν ἄσκησιν. περὶ μὲν οὖν τὴν πράτην συμφέρει ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν τοιαύτην τε καὶ τὴν ταύτῃ παραπλησίαν· τὴν δ' ἐχομένην ταύτης ἡλικίαν, μέχρι πέντε ἐτῶν, ἣν οὔτε πω πρὸς μάθησιν καλῶς ἔχει προσάγειν οὐδεμίαν, οὔτε πρὸς ἀναγκαίους πόνους, ὅπως μὴ τὴν αὔξησιν ἐμποδίζωσι, δεῖ τοσαύτης τυγχάνειν κινήσεως, ὥστε διαφεύγειν τὴν ἀργίαν τῶν σωμάτων· ἣν χρὴ παρασκευάζειν καὶ δι' ἄλλων πράξεων, καὶ διὰ τῆς παιδιᾶς. δεῖ δὲ καὶ τὰς παιδιὰς εἶναι μήτε ἀνελευθέρους, μήτε ἐπιπόνους, μήτε ἀνειμένας. καὶ περὶ λόγων δὲ καὶ μύθων, ποίους τινὰς ἀκούειν δεῖ τοὺς τηλικούτους, ἐπιμελὲς ἔστω τοῖς ἄρχουσιν, οὓς καλοῦσι παιδονόμους. πάντα γὰρ δεῖ τὰ τοιαῦτα προοδοποιεῖν πρὸς τὰς ὕστερον διατριβάς. διὸ τὰς παιδιὰς εἶναι δεῖ τὰς πολλὰς μιμήσεις τῶν ὕστερον σπουδαζομένων. τὰς δὲ διατάσεις τῶν παίδων καὶ τοὺς κλαυθμοὺς, οὐκ ὀρθῶς ἀπαγορεύουσιν οἱ κωλύοντες ἐν τοῖς νόμοις. συμφέρουσι γὰρ πρὸς αὔξησιν. γίνεται γὰρ τρόπον τινὰ γυμνασία τοῖς σώμασιν. ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος κάθεξις, ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τοῖς πονοῦσιν· ὃ συμβαίνει καὶ τοῖς παιδίοις διατεινομένοις. ἐπισκεπτέον δὲ τοῖς παιδονόμοις τὴν τούτων

τῶν διαγωγὴν, τήν τ' ἀλλήν, καὶ ὅπως ὅτι ἥκιστα μετὰ δούλων ἔσται. ταύτην γὰρ τὴν ἡλικίαν, καὶ μέχρι τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἀναγκαῖον οἴκοι τὴν τροφὴν ἔχειν. εὔλογον οὖν ἀπελαύνειν ἀπὸ τῶν ἀκουσμάτων καὶ τῶν ὁραμάτων ἀνελευθερίας, καὶ τηλικούτους ὄντας. ὅλως μὲν οὖν αἰσχρολογίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ ἄλλό τι, δεῖ τὸν νομοθέτην ἐξορίζειν. ἐκ τοῦ γὰρ εὐχερῶς λέγειν ὁτιοῦν τῶν αἰσχρῶν, γίνεται καὶ τὸ ποιεῖν συνεγγύς. μάλιστα μὲν οὖν ἐκ τῶν νέων, ὅπως μήτε λέγωσι, μήτε ἀκούωσι μηδὲν τοιοῦτον. ἐὰν δέ τις φαίνηταί τι λέγων ἢ πράττων τῶν ἀπηγορευμένων, τὸν μὲν ἐλεύθερον, μήπω δὲ κατακλίσεως ἠξιωμένον ἐν τοῖς συσσιτίοις, ἀτιμίαις κολάζειν καὶ πληγαῖς· τὸν δὲ πρεσβύτερον τῆς ἡλικίας ταύτης, ἀτιμίαις ἀνελευθέροις, ἀνδραποδωδίας χάριν. ἐπεὶ δὲ τὸ λέγειν τι τῶν τοιούτων ἐξορίζομεν, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ θεωρεῖν, ἢ γραφὰς, ἢ λόγους ἀσχήμονας. ἐπιμελὲς μὲν οὖν ἔστω τοῖς ἄρχουσι μηθὲν μήτε ἄγαλμα, μήτε γραφὴν εἶναι τοιούτων πράξεων μίμησιν· εἰ μὴ παρὰ τισὶ θεοῖς τοιούτοις, οἷς καὶ τὸν τωθασμὸν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος· πρὸς δὲ τούτοις ἀφίησιν ὁ νόμος τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν πλέον προήκουσαν, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν τιμαλφεῖν τοὺς θεούς. τοὺς δὲ νεωτέρους, οὔτ' ἰάμβων, οὔτε κωμῳδίας θεατὰς νομοθετητέον, πρὶν ἢ τὴν ἡλικίαν λάβωσιν, ἐν ᾗ καὶ κατακλίσεως ὑπάρξει κοινωνεῖν ἤδη, καὶ μέθης· καὶ τῆς ἀπὸ τῶν τοιούτων γιγνομένης βλάβης ἀπαθεῖς ἡ παιδεία ποιήσει πάντας. νῦν μὲν οὖν οὗτον ἐν παραδρομῇ πεποιήμεθα τὸν λόγον· ὕστερον δ' ἐπιστήσαντας δεῖ διορίσαι μᾶλλον, εἴτε μὴ δεῖ πρῶτον, εἴτε δεῖ διαπορήσαντας, καὶ πῶς δεῖ. κατὰ δὲ τὸν παρόντα καιρὸν, ἐμνήσθημεν ὡς ἀναγκαῖον. ἴσως γὰρ οὐ κακῶς ἔλεγε τὸ τοιοῦτον Θεόδωρος ὁ τῆς τραγῳδίας ὑποκριτής· οὐθενὶ γὰρ πώποτε παρῆκεν ἑαυτοῦ προεισάγειν, οὐδὲ τῶν εὐτελῶν ὑποκριτῶν, ὡς οἰκειουμένων τῶν θεατῶν ταῖς πρώταις ἀκοαῖς. συμβαίνει δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας, καὶ πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων.

" πρώτα γὰρ τέρψεθ᾽ μᾶλλον τὰ τοιαῦτα μᾶλλον. διὸ δεῖ τοῖς νέοις πρώτα
" ποιεῖν ξένα τὰ φαῦλα· μάλιστα δ᾽ αὐτῶν, ὅσα ἔχει ἡ μοχθηρία, ἢ
δυσμίμητα. διηρῆσθαι δὲ τῶν πέντε ἐτῶν, τὰ δύο μέχρι τῶν ἐ-
πτὰ δῆλον ὡς ἀτελεστέρως ἢ δεῖ γίγνεσθαι τῶν μαθήσεων, ἃς δεήσει μαθεῖν
αὐτούς. δύο δ᾽ εἰσὶν ἡλικίαι, τοῖς ἃς ἀναγκαῖον διηρῆσθαι τὴν παι- 5
δείαν· μέχρι τῶν ἀπὸ τῶν ἑπτὰ, μέχρι ἥβης· καὶ πάλιν μέχρι τῶν ἀφ᾽
ἥβης, μέχρι τῶν ἑνὸς καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. οἱ γὰρ ταῖς ἑβδομάσι διαιρῶν-
τες τὰς ἡλικίας, ὡς ὀρθῶς ὁ πολὺς, λέγουσιν ἀκαλῶς. δεῖ δὲ τῇ διαι-
ρέσει τὴν φύσεως ἐπακολουθεῖν. πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ παιδεία, ὃ προσ- 10
λῆψον βούλεται τῆς φύσεως ἀναπληροῖ. προσῆκον μὲν οὖν σκε-
πτέον, εἰ ποιητέον τάξιν τινὰ περὶ τοὺς παῖδας· ἔπειτα, πότερον συμ-
φέρῃ κοινῇ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, ἢ κατ᾽ ἰδίαν ὃν τρόπον·
ὃ γίνεται καὶ νῦν ἐν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων. τρίτον δὲ, ποίαν
τινὰ δεῖ τούτων. 15

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙ-
τικῶν ὃ Θ. 8.

α. ΟΤΙ μὲν οὖν τῶν νομοθετῶν μάλιστα προσ- 20
ηκόντως μέλλουσι τὴν τῶν νέων παιδείαν, ἐ-
δεὶς ἂν ἀμφισβητήσειε. καὶ γὰρ ἐν ταῖς πόλε-
σιν ἐγγινόμενον τοῦτο, βλάπτει τὰς πολιτείας.
δεῖ γὰρ τρόπῳ ἑκάστην πολιτεύεσθαι. ὃ γὰρ ἦ-
θος τῆς πολιτείας ἑκάστης ὃ οἰκεῖον, καὶ φυλάτ- 25
τειν εἴωθε τὴν πολιτείαν, καὶ καθίστησιν ἐξ ἀρχῆς· οἷον, ὃ μὲν δημο-
κρατικὸν, δημοκρατίαν· ὃ δὲ ὀλιγαρχικὸν, ὀλιγαρχίαν. ἀεὶ δὲ ὃ
βέλτιστον ἦθος, βέλτιστον ἄριστον πολιτείας. ἔτι δ᾽ ὁ τρόπος πάσας δυνά-
μεις καὶ τέχνας ἔστιν ἃ δεῖ τοιαῦτα παιδεύεσθαι καὶ τοιαύτας ἐθίζεσθαι τρόπους
τοὺς

τοὺς ἑκάστων ἐργασίας. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τοὺς τοῦ ἀρετοῦ τρόπους
ἕξεις. ἐπεὶ δ᾽ ἐν ὃ τέλος τῇ πόλει πᾶσι, φανερὸν ὅτι καὶ τὴν παι-
δείαν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι πάντων· καὶ ταύτης τὴν
ἐπιμέλειαν εἶναι κοινὴν, καὶ μὴ κατ᾽ ἰδίαν· ὃν τρόπον νῦν ἕκαστος ἐ-
πιμελεῖται τῶν αὑτοῦ τέκνων· ἰδίᾳ τε, καὶ μάθησιν ἰδίαν, ἰατρὸν ἢ διδάσκον. δεῖ δὲ τοῖς κοινοῖς κοινὴν ποιεῖσθαι καὶ τὴν ἄσκησιν. ἅμα δὲ οὐδὲ χρὴ νομίζειν αὐτὸν αὑτοῦ τινα εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πάντας τῆς πόλεως. μόριον γὰρ ἕκαστος τῆς πόλεως. ἡ δ᾽ ἐπιμέλεια πέφυκεν ἑκάστου μορίου βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἐπιμέλειαν.
ἐπαινέσειε δ᾽ ἂν τις καὶ τὸ Λακεδαιμονίους. καὶ γὰρ πλείστην ποιοῦνται σπουδὴν περὶ τοὺς παῖδας, καὶ κοινῇ ταύτην. ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας, καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν.

Β. 11. ΤΙΣ δ᾽ ἐστὶν ἡ παιδεία, καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων· οἱ γὰρ τὰ πρώτα νέμοντες ἀρετὴν τοῖς μεταλαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους, ἄλλοι μὲν πρὸς ἀρετὴν, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον. οὐδὲ φανερὸν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν προσῆκε μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. ἔκ τε τῶν ἐμπροσθεν παιδείας ἀφορμὴ δῆλη ἡ σκέψις· καὶ δῆλον οὐδὲν, πότερον ἀσκητὸν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν, ἢ τὰ περιττά· πρῶτα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτάς τινας. πρός τε τὰ πρὸς ἀρετὴν, οὐθὲν ὅτιν ὁμολογούμενον. καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν ἀ τὴν αὐτὴν ἀξιοῦσι πάντες περὶ αὐτῶν. ὥστ᾽ εὐλόγως ἀμφέεσνται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς. ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ ἃ πρῶτα διηρημένων τῶν τε ἐλευθέρων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθέρων, φανερὸν, ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν, ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάναυσον. βάναυσον δ᾽ ἔργον εἶναι δοκεῖ τοῦτο νομίζειν, καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς, ἀχρηστον ἀποργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων, ἢ τὴν ψυχὴν, ἢ τὴν

σχόλαιαν. δεῖ δὲ τάς τε τοιαύτας τέχνας, ὅσαι τὸ σῶμα ποιοῦσι βάναυσον ἀπεργάζονται χείρω σχεῖαν, βαναύσους καλοῦμεν, καὶ τὰς μισθαρνικὰς ἐργασίας· ἄσχολον γὰρ ποιοῦσι τὴν ψυχὴν, καὶ ταπεινάς. ἔστι δ' οὐδὲν ἐλευθεριόν, οὐδὲ μέτεστι μέρος τι τῆς ἀρετῆς, οὐκ ἀνελεύθερον· ποσεσθρύψαι δ' ἂν καὶ τὸ σῶμα πρὸς ἃ δεῖ χρήσιμον τὰς εἰρημένας ἕξεις λαβεῖν. ἔχει δὲ πολλὴν διαφορὰν καὶ τὸ, τίνος χάριν ποιήσει τις ἢ μανθάνῃ. ἐπὶ μὲν γὰρ χάριν, ἢ φίλων, ἢ διὰ ἀρετὴν, οὐκ ἀνελεύθερον· ὁ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιῶν διὰ ἄλλους, πολλάκις δοκεῖ πορνικὸν καὶ θητικὸν δόξειεν ἂν ποιεῖν. αἱ μὲν οὖν καταβεβλημέναι νῦν μαθήσεις, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἐπαμφοτερίζουσιν.

γ. III. Ἔστι δὲ τέτταρα σχεδὸν ἃ παιδεύειν εἰώθασι, γράμματα, καὶ γυμναστικὴν, καὶ μουσικήν· καὶ τέταρτον ἔνιοι γραφικήν· τὴν μὲν γραμματικὴν καὶ γραφικὴν, ὡς χρησίμους πρὸς τὸν βίον οὔσας καὶ πολυχρήστους· τὴν δὲ γυμναστικὴν, ὡς σωματείου σαν πρὸς ἀνδρίαν· τὴν δὲ μουσικὴν ἦδη ἀπορήσειεν ἄν τις. νῦν μὲν γὰρ ὡς ἡδονῆς χάριν οἱ πλεῖστοι μετέχουσιν αὐτῆς· οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς ἔταξαν ἐν παιδείᾳ, διὰ τὸ φύσιν αὐτὴν ζητεῖν, ὅπερ πολλάκις εἴρηται, μὴ μόνον ἀσχολεῖν ὀρθῶς, ἀλλὰ καὶ σχολάζειν δυνάσθαι καλῶς. αὕτη γὰρ ἀρχὴ πάντων, ἵνα καὶ πάλιν εἴπωμεν περὶ αὐτῆς. εἰ γὰρ ἄμφω μὲν δεῖ, μᾶλλον δὲ τὸ σχολάζειν· ἀγαθὸν γὰρ καὶ τὸ ἀσχολεῖν τὰς ἀσχολίας χρηστέον τοῖς παιδιαῖς. ὁ γὰρ πονῶν, δεῖται τῆς ἀναπαύσεως· ἡ δὲ παιδιὰ, ἀναπαύσεως ἕνεκά ἐστι· ὁ δὲ ἀσχολῶν συμβαίνει μετὰ πόνου καὶ σπουδῆς. διὰ τοῦτο δεῖ παιδιὰς εἰσάγειν, καὶ ἐφυλακτέον τοῖς παιδαγωγοῖς χρῆσιν, ὡς πρὸς ἀναπαύσεις φαρμακείας χάριν· ἀνίεσι γὰρ ἡ τοιαύτη κίνησις τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν ἀνάπαυσις· ὁ δὲ σχολάζειν ἔχειν δοκεῖ τὴν ἡδονὴν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ ζῆν μακαρίως. τοῦτο δὲ οὐκ ἐν τοῖς ἀσχολοῦσιν ὑπάρχει, ἀλλὰ τοῖς σχολάζουσιν. ὁ μὲν

μὲν γὰρ ἀσχολῶν, ἕνεκά τινος ἀσχολεῖ τέλους, ὡς οὐκ ὄντος ἀρχέντος· ἡ δ' εὐδαιμονία, τέλος ἐστὶν, ὡσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, ἀλλὰ μετ' ἡδονῆς οἰόντα πολλοὺς εἶναι. τούτῳ μὲν τοι τῇ ἡδονῇ οὐκέτι τὴν αὐτὴν πάντες ἀποδιδόασιν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστος, καὶ τῶν ἐξιν τῶν αὐτῶν· ὁ μὲν ἀρίστοις, τὴν ἀπὸ τῶν καλλίστων. ὥστε φανερὸν ὅτι δεῖ τινας τὴν ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ σχολὴν, μανθάνειν ἄπαξ καὶ παιδεύεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν τὰ παιδεύματα, καὶ ταύτας τὰς μαθήσεις ἑαυτῶν εἶναι χάριν· τὰς δὲ πρὸς τὴν ἀσχολίαν, ὡς ἀναγκαίας καὶ χάριν ἄλλων. διὸ καὶ τὴν μουσικὴν οἱ πρότερον εἰς παιδείαν ἔταξαν, οὐχ ὡς ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ ἔστι τοιοῦτον· οὐδ' ὡς χρήσιμον, ὥσπερ τὰ γράμματα πρὸς χρηματισμὸν, καὶ πρὸς οἰκονομίαν, καὶ πρὸς μάθησιν, καὶ πρὸς πολλὰς πράξεις πολλάς· δοκεῖ δ' καὶ γραφικὴ χρήσιμος εἶναι πρὸς τὸ κρίνειν τὰ τῶν τεχνιτῶν ἔργα κάλλιον· οὐδὲ καθάπερ ἡ γυμναστικὴ πρὸς ὑγίειαν καὶ ῥώμην· οὐδέτερον γὰρ τούτων ὁρῶμεν γινόμενον ἐκ τῆς μουσικῆς. λείπεται τοίνυν πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγὴν εἶναι ταύτην, καὶ φαίνονται ποιοῦντες αὐτῶν. διὸ γὰρ οἴονται διαγωγὴν εἶναι τῶν ἐλευθέρων, ἐν ταύτῃ τάττουσι. διὸ καὶ Ὅμηρος ἔπραξεν ἐποίησεν·

» Αλλ' οἶνον μὲν ἔπι καλὴν ἔπὶ δαῖτα θαλείαν.

καὶ ἔτερον τρόπον, ἑτέροις τινάς,

» Οἵ καλέουσιν ἀοιδὸν, φησὶν, ὅς κεν τέρπῃσιν ἅπασιν.

καὶ ἐν δήμοις δέ φησιν Ὀδυσσεὺς ταύτην ἁρίστην εἶναι διαγωγὴν, ὅταν μάλιστα φραγμοὶ τῶν ἀνθρώπων,

» Δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωσιν ἀοιδοῦ,

» Ἡμένοι ἑξείης. ὅτι μὲν τοίνυν ἔστι παιδεία τις, οὐκ ὡς χρησίμου παιδευτέον τὰς ψυχὰς, οὐδ' ὡς ἀναγκαίαν, ἀλλ' ὡς ἐλευθέριον καὶ καλὸν, φανερόν ἐστι. πότερον δ' μία τὸν ἀριθμὸν ἢ πλείους, καὶ τίνες αὗται, καὶ πῶς, ὕστερον λεκτέον πρὸς αὐτῶν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω πρὸ ὁδοῦ γέγονεν, ὅτι καὶ τῶν ἀρχαίων

ἔχομθύ τινα μ῀ρτυρίαν ἐκ τ῀ καλαβεβλημθύων παιδθυμάτων· ἡ δὲ μουσικὴ τ῀το ποιῆσαι δῆλον. ἔτι δὲ καὶ τ῀ν χρησίμων ὅτι δεῖ τινα παιδθύεσθαι τὰς παῖδας, ἃ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον· οἷ῀, τὴν τ῀ν γραμμάτων μάθησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πολλὰς ἐνδέχεσθαι γίνεσθαι δι' αὐτ῀ν μαθήσεις ἑτέρας. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν γραφικὴν, ἵνα μὴ ἐν τοῖς ἰδίοις ὠνίοις μὴ διαμ῀ρτάνωσιν, ἀλλ' ὦσιν ἀνεξαπάτητοι πρὸς τὴν τ῀ν σκευῶν ὠνιὰν τε καὶ πρᾶσιν· ἢ μᾶλλον ὅτι ποιᾷ θεωρητικὴν τ῀ περὶ τὰ σώματα κάλλους. ὃ δ' ζητεῖν πάντα χρὴ μᾶλλον ἢ τὸ χρήσιμον, ἥκιστα δημοτικὰ τοῖς μεγαλοψύχοις καὶ τοῖς ἐλευθερίοις. ἐπεὶ δὲ φανερὸν πότερον τοῖς ἔθεσιν, ἢ τ῀ λόγῳ παιδευτέον ἐστίν, καὶ πρὸς τοῦτο πότερον τὸ σῶμα πρότερον, ἢ τὴν διάνοιαν, δῆλον ἐκ τούτων, ὅτι παιδευτέον τὰς παῖδας γυμναστικῆ, καὶ παιδοτριβικῆ. τούτων γὰρ ἡ μὲν ποιάν τινα ποιεῖ τὴν ἕξιν τ῀ σώματος, ἡ δὲ τὰ ἔργα.

ζ. ΙΙΙΙ. Νῦν μὲν οὖν αἱ μάλιστα δοκοῦσαι τ῀ν πόλεων ὀρθῶς ἐπιμελεῖσθαι παίδων, αἱ μὲν ἀθλητικὸν ἕξιν ἐμποιοῦσι· λωβῶνται τά τε εἴδη, καὶ τὴν αὔξησιν τ῀ν σωμάτων. οἱ δὲ Λάκωνες ταύτην μὲν ὀκ ἤμ῀ρτον τὴν ἁμ῀ρτίαν· θηριώδεις δ' ἀπεργάζονται τοῖς πόνοις· ὡς τούτου πρὸς ἀνδρίαν μάλιστα συμφέρον. καί τοι, καθάπερ εἴρηται πολλάκις, ὅτε πρὸς μίαν, ὅτε πρὸς μάλιστα ταύτην βλέποντα ποιητέον τὸν ὀρθῶς ἐπιμελούμενον. εἰ τε καὶ πρὸς ταύτην, οὐδὲ τοῦτο ὀρθῶς ὑπολαμβάνουσιν. ὅτε γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις θηρίοις ζώοις, ὅτ' ὀρθὸν τὸ ἔθνεσιν ὁρῶμεν τὴν ἀνδρίαν ἀκόλουθοῦσαν τοῖς ἀγριωτάτοις, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἡμερωτέροις καὶ λεοντώδεσιν ἤθεσι. πολλὰ δ' ὅσα τ῀ν ἐθνῶν, ἃ πρὸς ὀλιγωρίαν ὑπερφυᾶ ἔχει, καθάπερ τὸ περὶ τὸν Πόντον Ἀχαιοί τε καὶ Ἡνίοχοι, καὶ τ῀ν ἠπειρωτικῶν ἐθνῶν ἕτερα· τὰ μὲν ὁμοίως τούτοις, τὰ δὲ μᾶλλον, ἃ λῃστικά μέν ἐστιν, ἀνδρίας δ' ὀ μετέχθησαν. ἔτι δ' αὐτοὺς τοὺς Λάκωνας ἴσμεν, ἕως μὲν αὐτοῖς πρόσῆρθον ταῖς φιλοπονίαις, ὑπερέχοντας τ῀ν ἄλλων· νῦν δὲ καὶ τοῖς γυμνασίοις καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσι λῃπο-

μένους ἑτέρων. ὀ γὰρ τ῀ς νέους γυμνάζων τὸν τρόπον τοῦτον διέφερεν, ἀλλὰ τ῀ μόνον μὴ πρὸς ἀσκησιν ἀσκῆν. ὥστε ὀ καλὸν, ἀλλ' ὀ θηριῶδες δεῖ προσλαμβάνειν. ὀ γὰρ λύκος, οὐδὲ τ῀ν ἄλλων θηρίων τι, ἀγωνίσαιτο ἂν ὀδένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός. οἱ δὲ λίαν εἰς ταῦτα ἀνειμένοι τὰς παῖδας, καὶ τ῀ν ἀναγκαίων ἀπαιδαγώγητοι ποιήσαντες, βαναύσους καὶ ἐργάζονται κατὰ γε ὀ ἀληθές· πρὸς ἓν τε μόνον ἔργον τὴν πολιτικὴν χρησίμους ποιήσαντες, καὶ πρὸς τοῦτο χεῖρον, ὡς φησιν ὁ λόγος, ἑτέρων. διὸ ὀκ ὀκ τ῀ν βελτίστων ἔργων κριτέον, ἀλλ' ἐκ τ῀ν νῦν· ἀνταγωνιστὰς γὰρ τ῀ παιδείας νῦν ἔχουσι, πρότερον δ' οὐκ εἶχον. ὅτι μὲν οὖν χρηστέον τῇ γυμναστικῇ, καὶ πῶς χρηστέον, ὁμολογούμενόν ἐστι. μέγεθος μὲν γὰρ ἡ ἕξις, καὶ φοβερώτερος γυμνασίᾳ πρὸς ὁποιουσοῦν, τὴν βίαιον ἕξιν καὶ τὰς πρὸς ἀνάγκην πόνους ἀπειργάσθαι, ἵνα μηδὲν ἐμποδίζῃ ἢ πρὸς τ῀ν αὔξησιν. σημεῖον γὰρ ὅτι μικρὸν ὅτι δύνανται τοῦτο πρᾶξαι θύζειν. ὀ γὰρ τοῖς ὀλυμπιονίκαις δύο τις αὐτὴ ῥῆξ δύσι τοῖς αὐτοῖς νενικηκόσι ἄνδρας τε καὶ παῖδας, ὥστε ὁ νέος ἀσκήσας, ἀφαιρεῖσθαι τ῀ δύναμιν τὸν τ῀ν ἀναγκαίων γυμνασίων. ὅταν δ' ἀφ' ἥβης ἕτερα πρὸς τοῖς ἀνδράσι μαθήμασι γένωνται, τότε προσθήκη καὶ τοῖς πόνοις καὶ τ῀ ἀναγκαφαγίας καταλαμβάνειν τ῀ ἐχούσῃ ἡλικίαν. ἅμα γὰρ τῇ τε διανοίᾳ καὶ τ῀ σώματι διαπονεῖ ὃ δεῖ. ἐναντίον γὰρ ἑκάτερος ἀπεργάζεσθαι πέφυκε τ῀ν πόνων· ἐμποδίζων, ὁ μὲν τ῀ σώματος πόνος, τὴν διάνοιαν· ὁ δὲ ταύτης, τὸ σῶμα.

ε. V. Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια μὲν διηπορήκαμεν τ῀ λόγῳ καὶ πρότερον. καλῶς δ' ἔχει καὶ νῦν ἀναλαβόντας αὐτὰ προαγαγεῖν, ἵνα ὡσαύτως ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις, ὃς ἄν τις εἰσποιεῖν ἀποφαίνηται πρὸς αὐτῆς. οὔτε γὰρ τίνα ἔχει δύναμιν, ῥᾴδιον πρὸς αὐτῆς διελθεῖν, οὔτε τίνος δεῖ χάριν μετέχειν αὐτῆς· πότερον παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἀναπαύσεως, καθάπερ ὕπνου καὶ μέθης· ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὰ μὲν, οὔτε τ῀ν σπουδαίων, ἀλλ' ἡδέα, καὶ ἅμα παύει

μέεμμαι, ὡς φησιν Εὐριπίδης. δεῖ γὰρ πάθεσιν αὐτῶν, καὶ χρῆσθαι πᾶσι τούτοις ὁμοίως, οἴνῳ, καὶ μέθῃ, καὶ μουσικῇ. ληθάσει δὲ καὶ τῶν ὄρχησιν ἐν τούτοις. ἢ μᾶλλον οἰητέον πρὸς ἀρετῶν τι τείνειν τὴν μουσικὴν, ὡς δυναμένην, καθάπερ ἡ γυμναστικὴ τὸ σῶμα ποιόν τι παρασκευάζει, καὶ τὴν μουσικὴν τὸ ἦθος ποιόν τι ποιεῖν, ἐθίζουσαν δύνασθαι χαίρειν ὀρθῶς, ἢ πρὸς διαγωγὴν τι συμβάλλεται, καὶ πρὸς φρόνησιν· καὶ γὰρ τοῦτο τρίτον θετέον τῶν εἰρημένων. ὅτι μὲν οὖν δεῖ τοὺς νέους μὴ παιδιᾶς ἕνεκα παιδεύειν, οὐκ ἄδηλον· οὐ γὰρ παίζουσι μανθάνοντες· μετὰ λύπης γὰρ ἡ μάθησις. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ διαγωγὴν τε παισὶν ἁρμόττει καὶ τὰς ἡλικίας ἀποδιδόναι τὰς τοιαύτας· οὐθενὶ γὰρ ἀτελὴς πρόσκειται τέλος. ἀλλ' ἴσως ἂν δόξειεν ἡ τῶν παίδων τοῦτο ἡ παιδιὰ εἶναι χάριν, ἀνδράσι γεγομένοις, καὶ τελειωθεῖσιν. ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἔστι τοιοῦτον, τίνος ἂν ἕνεκα δέοι μανθάνειν αὐλητάς; ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ τῶν Περσῶν καὶ Μήδων βασιλεῖς, δι' ἀκροάσεως αὐτὸ ποιουμένων μεταλαμβάνειν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μαθήσεως. καὶ γὰρ ἀναγκαῖον βέλτιον ἁρμόττεσθαι τοῖς αὐτὸ τοῦτο πεπραγμένοις ἔργον καὶ τέχνῃ, τῶν τοσοῦτον χρόνον ἐπιμελουμένων, ὅσον πρὸς μάθησιν μόνον. εἰ δὲ δεῖ τὰ τοιαῦτα διαπονεῖν αὐτούς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὄψων παρασκευὴν αὐτοὺς ἂν δέοι παρασκευάζειν· ἀλλ' ἄτοπον. τὴν δ' αὐτὴν ἀποδοτέον ἔχειν, καὶ εἰ δυνατὸν τὰ ἢ ἐπὶ βελτίω ποιεῖν. τοῦτο γὰρ τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς; ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἀκούοντας ὀρθῶς τε χαίρειν καὶ δύνασθαι κρίνειν; ὥσπερ οἱ Λάκωνες· ἐκεῖνοι γὰρ οὐ μανθάνοντες, ὅμως δύνανται κρίνειν ὀρθῶς, ὡς φασι, τὰ χρηστὰ καὶ τὰ μὴ χρηστὰ τῶν μελῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ εἰ πρὸς εὐημερίαν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέριον χρηστέον αὐτῇ, τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς, ἀλλ' οὐχ ἑτέρων χρωμένων ἀπολαύειν. σκεπτέον δ' ἐξεστι τὸν ἐπόλημιν ἐν ἐχομένῳ πρὸς τὴν ἠθῶν· οὐ γὰρ ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἀδῇ καὶ κιθαρίζῃ τοῖς ποιηταῖς· ἀλλὰ καὶ βαναύσοις καλοῦμεν τοὺς τοιούτους καὶ βαναύσους, ὅσοι πρὸς ἀγῶνα τοιοῦτον παρασκευάζονται, καὶ ἐπὶ τοῖς θεάτροις ἀγωνίζονται τοῖς ἀκροωμένοις οὐκ ἐλευθερίοις οὐδὲ μουσικοῖς, ὥστε δικαίως ἂν καὶ τοὺς τοιούτους βαναύσους εἶναι καὶ ἀγοραίους· ἐπιτήδειοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀκρόασιν γίνονται, ὥστε καὶ τὰ ἐργαστήρια ἀναγκαῖον γίνεσθαι διὰ τὴν τοιαύτην ἀκρόασιν. ἔτι δὲ καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τὸν πολιτικὸν ἢ τὸν ἐν τῇ τοιᾷδε πόλει, καὶ τὸν ἐν τῇ τοιᾷδε πολιτείᾳ, ἐπὶ τίνι δεῖ μανθάνειν αὐλεῖν, καὶ κριτὴν γενέσθαι τῶν ἐργαζομένων; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸν ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις καὶ τοῖς ἔργοις ἐπιτείνοντα τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν πολιτικῶν πράξεων ἐπιστήμην

μθύϊω χρείαν· καὶ δεῖ μὴ μόνον τ κοινῆς ἡδονῆς μετέχειν ἀπ' αὐτ, ἧς ἔχουσι πάντες ἀνθρωποι· ἔχει γὰρ ἡ μουσικὴ τ φυσικὴν ἡδονὴν φυσικοῦ· διὸ πάσαις ἡλικίαις, καὶ πᾶσιν ἥδεσιν, ἡ χρῆσις αὐτ ἐστι προσφιλής· ἀλλ' ὁρᾶν, εἰ πῃ καὶ προὸς τὸ ἦθος συμβαίνει, καὶ προὸς τ ψυχήν. τοῦτο δ' ἂν εἴη δῆλον, εἰ ποιοί τινες τὰ ἤθη γιγνόμεθα δι' αὐτ. ἀλλὰ μὴν ὅτι γιγνόμεθα ποιοί τινες, δῆλον ἔκ τε πολλῶν μὴ καὶ ἐν ἄλλοις, ἐκ ἧκιστα δὲ καὶ ἐκ τῶν Ὀλύμπου μελῶν. ταῦτα γὰρ ὁμολογουμένως ποιεῖ τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικάς. ὁ δ' ἐνθουσιασμὸς, τοῦτο περὶ τ ψυχὴν ἦθος πάθος ἐστίν. ἔτι ὅ ἀκροώμενοι τῶν μιμήσεων, γίγνονται πάντες συμπαθεῖς, καὶ χωρὶς τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν. ἐπεὶ ὅ συμβέβηκεν ἐπὶ τὴν μουσικὴν τῶν ἡδέων, τ δ' ἀρετ περὶ ὃ χαίρειν ὀρθῶς καὶ φιλεῖν καὶ μισεῖν, δεῖ δηλονότι μανθάνειν καὶ συνεθίζειν μηδὲν ἔργου, ὡς ὃ κρίνειν ὀρθῶς, καὶ ὃ χαίρειν τοῖς ἠθικοῖς ἥδεσι, καὶ ταῖς καλαῖς πράξεσιν. ἔστι δ' ὁμοιώματα μάλιστα τοῦτα τὰς ἀληθινὰς φύσεις ἐν τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τοῖς μέλεσιν ὀργῆς καὶ πραότητος· ἔτι δ' ἀνδρίας καὶ σωφροσύνης, καὶ πάντων τ ἐναντίων τούτοις, καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν. δῆλον ὅ ἐκ τῶν ἔργων. μεταβάλλομεν γὰρ τὴν ψυχὴν, ἀκροώμενοι τοιούτων. ὁ δ' ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐθισμὸς τὸ λυπεῖσθαι καὶ χαίρειν, ἐγγύς ἐστι τοῦ πρὸς τ ἀλήθειαν τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον. οἷον, εἴ τις χαίρει τ εἰκόνα ἵνος θεώμενος, μὴ δι' ἄλλο αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ μορφὴν αὐτὴν, ἀναγκαῖον τούτῳ καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο τὴν θεωρίαν, ὃ τ εἰκόνα θεωρεῖ, ἡδεῖαν εἶναι. συμβέβηκε δὲ τῶν ἀφανῶν ἐν μὲν τοῖς ἀνθρώποις μηδὲν εἶναι ὅμοιωμα τοῖς ἤθεσιν· οἷον, ἐν τοῖς ἀπλοῖς καὶ τοῖς γευστοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς σχηματοῖς ἠρέμα· σήματα γάρ ἐστι τοιαῦτα. ἀλλ' ὅπου μικρὸν καὶ πάντες τ τοιαύτης αἰσθήσεως κοινωνοῦσιν. ἔτι δὲ οὐκ ἔστι ταῦτα ὁμοιώματα τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ σημεῖα μᾶλλον τὰ γιγνόμενα πάθη καὶ ἕξεις τοῦ σώματος, τῶν ἠθῶν. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὅπου τοῦ σώματος ἐν τοῖς πάθεσιν. οὐ μὴν ἀλλ' ὅσον διαφέρει καὶ περὶ τ τούτων θεωρίαν, δεῖ μὴ τὰ

Παύ-

σωνος θεωρεῖν τοὺς νέους, ἀλλὰ τὰ Πολυμνήστου, καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν γραφέων, ἢ τ ἀγαλματοποιῶν ἐστιν ἠθικός. ἐν δὲ τοῖς μέλεσιν αὐτοῖς ἐστι μιμήματα τ ἠθῶν. καὶ τοῦτ' ἔστι φανερόν. εὐθὺς γὰρ ἡ τ ἁρμονιῶν διέστηκε φύσις· ὥστε ἀκούοντας, ἄλλως διατίθεσθαι, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς μὲν ἰάσας ὀδυρτικωτέρως καὶ συνεστηκότως μᾶλλον, οἷον πρὸς τὴν μιξολυδιστὶ καλουμένην· πρὸς δὲ τὰς, μαλακωτέρως τὴν διάνοιαν, οἷον πρὸς τὰς ἀνειμένας· μέσως δὲ καὶ διατεστηκότως μάλιστα, πρὸς ἑτέραν· οἷον δοκεῖ ποιεῖν ἡ δωριστὶ μόνη τ ἁρμονιῶν· ἐνθουσιαστικὴ δ' ἡ φρυγιστί. ταῦτα γὰρ καλῶς λέγουσιν οἱ περὶ τὴν παιδείαν ταύτην πεφιλοσοφηκότες· λαμβάνουσι γὰρ τὰ μαρτύρια τ λόγων ἐκ αὐτῶν τῶν ἔργων. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἔχει καὶ [τὰ] περὶ τοὺς ῥυθμούς. οἱ μὲν γὰρ, ἦθος ἔχουσι κατασταλτικώτερον, οἱ δὲ, κινητικόν· καὶ τούτων οἱ μὲν, φορτικωτέρας ἔχουσι τὰς κινήσεις, οἱ δὲ, ἐλευθεριωτέρας. ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν, ὅτι δύναται ποιόν τι τ ψυχῆς ἦθος ἡ μουσικὴ παιδαγωγεῖν. εἰ δ' ἔστι τοῦτο δυνατὸν ποιεῖν, δῆλον ὅτι προσακτέον καὶ παιδευτέον ἐν αὐτῇ τοὺς νέους. ἔστι δὲ ἁρμονία τοιαύτη προὸς τὴν φύσιν τὴν τηλικαύτην ἡ διδασκαλία τ μουσικῆς. οἱ μὲν γὰρ νέοι, διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀνήδυτον ἄνευ ἀναγκαίου πέφυκασιν ἐχθρεῖς· ἡ δ' μουσικὴ φύσει τ ἡδυσμένων ἐστί· καί τις ἔοικε συγγενὴς τὰς ἁρμονίας καὶ τοῖς ῥυθμοῖς εἶναι). διὸ πολλοί φασι τῶν σοφῶν, οἱ μὲν, ἁρμονίαν εἶναι τὴν ψυχὴν, οἱ δ', ἔχειν ἁρμονίαν.

Πότερον δὲ δεῖ μανθάνειν ἀὐτοὺς ἄδοντας τε καὶ χειρουργοῦντας, ἢ μὴ, καθάπερ ἠπορήθη πρότερον, νῦν λεκτέον. οὐκ ἄδηλον δὲ, ὅτι πολλὴν ἔχει διαφορὰν προὸς τὸ γίγνεσθαι ποιούς τινας, ἐάν τις αὐτὸς κοινωνῇ τῶν ἔργων. ἐν γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστι, μὴ κοινωνήσαντας τ ἔργων, κριτὰς γενέσθαι σπουδαίους. ἅμα δὲ καὶ δεῖ τοὺς παῖδας ἔχειν τινὰ διατριβὴν· καὶ τὴν Ἀρχύτου πλαταγὴν οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς· νῦν δίδασι τοῖς παι-

" δίοις, ὅπως χρώμενοι ταύτῃ, μηδὲν καταγνύωσι τῶν κατὰ τὴν οἰ-
" κίαν· ἃ γὰρ δύνανται ὀ νέον ἦσυχάζειν. αὕτη μὲν οὖν ὅτι τοῖς ἱππίοις
πρέπουσα τῶν παιδιῶν· ἡ δὲ παιδεία, πλαταγὴ τοῖς μείζοσι τῶν
νέων. ὅτι μὲν οὖν παιδευτέον τὴν μουσικὴν οὕτως, ὥστε καὶ κοι-
νωνῆσαι τοῦ ἔργου, φανερὸν ἐκ τῶν τοιούτων· ὁποῖον δὲ καὶ μὴ πρέ-
πον τοῖς ἠλικίαις, καὶ χαλεπὸν διαπεῖσαι, καὶ λύσαι πρὸς τοὺς φάσκον-
τας βάναυσον εἶναι τὴν ὑπομένουσαν. πρῶτον μὲν γὰρ, ἐπεὶ τὸ κρίνειν
χάριν μετέχειν δεῖ τοῦ ἔργου, διὰ τοῦτο χρὴ νέους μὲν ὄντας χρῆσθαι
τοῖς ἔργοις· πρεσβυτέρους δὲ γενομένους, τῶν μὲν ἔργων ἀφεῖσθαι,
δυνάσθαι δὲ τὰ καλὰ κρίνειν, καὶ χαίρειν ὀρθῶς διὰ τὴν μάθησιν τὴν
ἡδυσμένην ἐν τῇ νεότητι. πρὸς δὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς ὑπομήσεως ἰοῦσι τίνες ὑπο-
μένουσιν, ὡς ποιήσοντες τὴν μουσικὴν βαναύσους, ἃ χαλεπὸν λῦσαι, σκε-
ψαμένοις μέχρι τινὸς τοῦ ἔργων κοινωνητέον τοῖς πρὸς ἀρετὴν
παιδευομένοις πολίταις, καὶ ποίων μελῶν, καὶ ποίων ῥυθμῶν
κοινωνητέον· ἔτι δὲ ἐν ποίοις ὀργάνοις τὴν μάθησιν ποιητέον· καὶ γὰρ
τοῦτο διαφέρειν εἰκός. ἐν τούτοις γὰρ ἡ λύσις ἔστι τῆς ὑπομήσεως. ἐπεὶ
δὲ καλοῦσί τινες τὴν μουσικὴν ἀπαρχάξεσθαι δ λεχθέν.
φανερὸν οἶμαι, ὅτι δεῖ τινὰ μάθησιν αὐτὴν, μήτε ἐμποδίζειν πρὸς τὰς
ὕστερον πράξεις, μήτε δὲ σῶμα ποιεῖν βάναυσον καὶ ἄχρηστον πρὸς
τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀσκήσεις· πρὸς μὲν τὰς χρήσεις ἤδη,
πρὸς δὲ τὰς μαθήσεις ὕστερον· συμβαίνοι δ' ἂν καὶ τὴν μάθησιν, εἰ
μήτε τὰ πρὸς τὰς ἀγῶνας τὰς τεχνικὰς σκολαίνοντα διαπονοῖεν,
μήτε τὰ θαυμάσια καὶ πρόπαντα τὰ ἔργων, ἃ νῦν ἐλήλυθεν εἰς τοὺς ἀ-
γῶνας· ἐκ δὲ τῶν ἀγώνων, εἰς τὴν παιδείαν. ἀλλὰ καὶ τὰ τοιαῦτα μέχρι
πρὸ ἂν δύνωνται χαίρειν τοῖς καλοῖς μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς· καὶ μὴ μόνον
τὸ κοινὸν τῆς μουσικῆς, ὥσπερ καὶ τῶν ἀλόγων ἕνια ζώων· ἔτι δὲ καὶ
πλῆθος ἀνδραποδῶν καὶ παιδίων. δῆλον δὲ ἐκ τούτων καὶ ποίοις ὀρ-
γάνοις χρηστέον. ὅτε γὰρ αὐλοὺς εἰς παιδείαν ἀκτέον, ὅτ' ἀλλο τεχνι-
κὸν ὄργανον, οἷον κιθάραν, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐστίν· ἀλλὰ ὅσα
ποιή-

ποιήσῃ αὐτῶν ἀκροατὰς ἀγαθοὺς, ἢ τῆς μουσικῆς παιδείας, ἢ τῆς ἄλ-
λης. ἔτι δ' οὐκ ἔστιν ὁ αὐλὸς ἠθικὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιαστικόν. ὥστε
πρὸς τοὺς τοιούτους αὐτῷ χρηστέον, ἐν οἷς ἡ θεωρία κάθαρ-
σιν μᾶλλον δύναται, ἢ μάθησιν. πρὸς θεωρίαν δ', ὅτι συμβέβηκεν
ἐναντίον αὐτῷ πρὸς παιδείαν, καὶ ὃ κωλύειν τῷ λόγῳ χρῆναι τὴν
αὔλησιν. δεῖ καλῶς ἀπεδοκίμασαν αὐτὸ οἱ πρότερον τῇ χρῆσιν
οὐκ οἰκείαν νέων, καὶ τῶν ἐλευθέρων· καίπερ χρησάμενοι ὃ πρότερον
αὐτῷ. θρασυτέροι γὰρ γιγνόμενοι διὰ τὰς εὐπορίας καὶ με-
γαλοψυχότεροι πρὸς ἀρετὴν· ἔτι τε πρότερον καὶ μετὰ Μη-
δικὰ φρονηματιζόμενοι οὐκ τῶν ἔργων, πάσης ἥπτοντο μαθήσεως,
οὐδὲν διακρίνοντες, ἀλλ' ὁπτιζητοῦντες. διὸ καὶ τῷ αὐλητικῷ ἥ-
διστον πρὸς τὰς μαθήσεις. καὶ γὰρ ἐν Λακεδαίμονι τὸν χορηγὸν
αὐτὸς ἤυλησε τῷ χορῷ· καὶ πρὸς Ἀθήνας ἅπαξ ἐπεχωρίασεν, ὥστε
σχεδὸν οἱ πολλοὶ τῶν ἐλευθέρων μετεῖχον αὐτοῦ. δῆλον δ' ἐκ τῶν πί-
νακος, ὃν ἀνέθηκε Θρασίππου Ἐκφαντίδης χορηγήσας. ὕστερον δὲ
ἀπεδοκιμάσθη διὰ τὴν πείρας αὐτῆς, βέλτιον δυναμένων κρίνειν
ὁ πρὸς ἀρετὴν, καὶ ὁ μὴ πρὸς ἀρετὴν, σωτέον. ὁμοίως δὲ καὶ
πολλὰ τῶν ὀργάνων τῶν ἀρχαίων, οἷον πηκτίδες, καὶ βάρβιτοι· καὶ τὰ
πρὸς ἡδονὴν σωτέον τοῖς ἀκούουσι τῶν χρωμένων, ἐπάγωνα,
καὶ τρίγωνα, καὶ σαμβύκη· καὶ πάντα τὰ δεόμενα χειρουργικῆς ὑπο-
κρίσεως. διόλου δὲ ἔχει καὶ ὅ ὠφελεῖ τῶν αὐλῶν ἐκεῖνο τῶν ἀρχαί-
ων μεμυθολογημένον. φασὶ γὰρ δὴ τὴν Ἀθηνᾶν διεῦσαν ἀπο-
βαλεῖν τοὺς αὐλοὺς. ἀ κακῶς μὲν οὖν ἔχει φάναι καὶ διὰ τὴν ἀχρημο-
σύνην τοῦ προσώπου ὅτι ποιῆσαι, δεικτέον τὴν θεόν· ἀ μὲν
ἀλλὰ μᾶλλον εἰκὸς, ὅτι πρὸς τὴν διάνοιαν οὐδέν ἐστιν ἡ παιδεία
τῆς αὐλήσεως· τῇ δ' Ἀθηνᾷ τὴν ὑπομήμιν ὠφελήκαμεν, καὶ τὴν
τέχνην. ἐπεὶ δὲ τὸ ὀργάνων καὶ τὴν ἐργασίας ἀποδοκιμάζομεν
τὴν τεχνικὴν παιδείαν· τεχνικὴν δὲ πάντα τὴν πρὸς τοὺς ἀγῶνας·
ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ προάγων, ἀ τὸν αὐτὸν μεταχειρίζεται χάριν ἀρετῆς

ἀλλὰ τ̃ τ̃ ἀκουόντων ἡδονῆς, καὶ ταύτης φορτικῆς. διὸ ὥσπερ καὶ τ̃ ἐλευθέρων κρίνουσιν εἴ τινι τὼ ἐργασίαν, ἀλλὰ θητικωτέραν. καὶ βαναύσους δὴ συμβαίνει γίγνεσθαι. ποιητὴς γὰρ ὁ σκηπὸς ποιοῦσι οἵους ὀν ποιοῦσι τ̃ τέλος. ὁ γὰρ θεατὴς, φορτικὸς ὢν, μεταβολὴν εἴωθε τ̃ μουσικοῦ. ὥστε καὶ τοὺς τεχνίτας τὺς ποιὸς αὐτὸν μελετῶντας, αὐτοῖς τε ποιοὺς ἵνας ποιεῖ, καὶ τὰ σώματα, πρὸς ἡδονάς.

ζ. VII. ¶ Σκεπτέον δ' ἐπὶ ποῖόν τε ἕκαστα δεῖ τὰς ἁρμονίας, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς, καὶ ποὸς παιδείαν, πότερον πάσαις χρηστέον τὰις ἁρμονίαις, καὶ πᾶσι τοῖς ῥυθμοῖς, ἢ διαιρετέον· ἔτι δὲ τοῖς ποὸς παιδείαν ἀσκοῦσι, πότερον τ̃ αὐτὸν ἀσκητὸν φήσομεν, ἢ πλείω δεῖ ποιεῖν ἕτερον· ὁρῶμεν δὲ τὴν μουσικὴν ὁρισθεῖσαν πρὸς μελοποιΐας καὶ ῥυθμοὺς ἕνεκα. τούτων δ' ἕκαστον ἀξιοῦμεν μέρος ἔχειν τὴν παιδείαν. καὶ πότερον ποὸς ἁρμονίαν μᾶλλον τ̃ μέλη μουσικὰ, ἢ τ̃ ῥυθμόν.

νομίσαντες οὖν πολλὰ καλῶς λέγειν ποὸς τούτων, τ̃ τε νῦν μουσικῶν ἐνίους, καὶ τ̃ ἐκ φιλοσοφίας, ὅσοι τυγχάνουσιν ἐμπείρως ἔχοντες τ̃ ποὸς τὴν μουσικὴν παιδείας, τὴν μὲν καθ' ἕκαστον ἀκριβολογίαν ἀποδώσομεν ζητεῖν τοῖς βαλομένοις παρ' ἐκείνων· νῦν δὲ νομικῶς διέλωμεν, τὺς τύπους μόνον εἰπόντες ποὸς αὐτ̃. ἐπεὶ δὲ τὴν διαίρεσιν ἀποδεχόμεθα τ̃ μελῶν, ὡς διαιρῦσί τινες τ̃ ἐν φιλοσοφίᾳ, τὰ μὲν ἠθικὰ, τὰ δ' πρακτικὰ, τὰ δ' ἐνθουσιαστικὰ τιθέντες, καὶ τ̃ ἁρμονιῶν τὴν φύσιν ποὸς ἕκαστα τούτων οἰκείαν ἄλλην ποὸς ἄλλο μέρος λήψεσθαι· φαμὲν δ' ὑμᾶς ἕνεκεν ὠφελείας τῆ μουσικῆ χρῆσθαι δεῖν, ἀλλὰ καὶ πλειόνων χάριν· καὶ γὰρ παιδείας ἕνεκεν καὶ καθάρσεως· τί δ' λέγομεν τὴν κάθαρσιν, νῦν μὲν ἁπλῶς, πάλιν δ' ἐν τοῖς ποὶ ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον· τρίτον δ' ποὸς διαγωγὴν, ποὸς ἄνεσίν τε καὶ πρὸς τὴν τ̃ σπουδαίας ἀνάπαυσιν. φανερὸν ὅτι χρηστέον μὲν πάσαις ταῖς ἁρμονίαις, οὐ τ̃ αὐτὸν δὲ τρόπον πάσαις χρηστέον· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν παιδείαν, ταῖς ἠθικωτάταις· ποὸς δ' ἀκρόασιν, ἑτέρων θεωρησόντων, καὶ τ̃ ποὸς ἀκλι-

κῆς

κῆς, καὶ ταῖς ἐνθουσιαστικῆς. ὁ γὰρ ποὶ ἕκαστα συμβαίνει πάθος ψυχὰς ἰσχυρῶς, τοῦτο ἐν πάσαις ἐστὶ φύσει· ταῖς δ' ἧττον ἁρμόττει, καὶ τῶ μᾶλλον· οἷον ἔλεος καὶ φόβος. ἔτι δὲ ἐνθουσιασμός· καὶ γὰρ ἐστὶ τοῦτο τῆς κινήσεως κατακεχυμένοι τινὲς εἰσὶν. ἐκ δ' τῶν ἱερῶν μελῶν ὁρῶμεν τοὺς, ὅταν χρήσωνται τοῖς ἐξοργιάζουσι τὴν ψυχὴν μέλεσι, καθισταμένους, ὥσπερ ἰατρείας τυχόντας καὶ καθάρσεως. ταὐτὸ δὴ τοῦτο ἀναγκαῖον πάσχειν καὶ τοὺς ἐλεήμονας, καὶ τοὺς φοβητικοὺς, καὶ τοὺς ὅλως παθητικούς· τοὺς δ' ἄλλους, καθ' ὅσον ἐπιβαίνει τῶν τοιούτων ἑκάστῳ, καὶ πᾶσι γίγνεσθαί τινα κάθαρσιν, καὶ κουφίζεσθαι μεθ' ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μελητικὰ, παρέχει χαρὰν ἀβλαβῆ τοῖς ἀνθρώποις. διὸ τ̃ μὲν τοιαύτας ἁρμονίας καὶ [τοῖς] τοιούτοις μέλεσι θεατέον τοὺς τ̃ θεατρικῆ μουσικῆ μεταχειριζομένους ἀγωνιστάς. ἐπεὶ δὲ ὁ θεατὴς διττὸς, ὁ μὲν ἐλεύθερος καὶ πεπαιδευμένος, ὁ δ' φορτικὸς ἐκ βαναύσων καὶ θητῶν, καὶ δημιουργῶν τοιούτων συγκείμενος, ἀποδοτέον ἀγῶνας καὶ θεωρίας καὶ τοῖς τοιούτοις πρὸς ἀνάπαυσιν. εἰσὶ δ' ὥσπερ αὐτῶν αἱ ψυχαὶ παρεγραμμέναι τ̃ φύσιν ἕξεως, οὕτω καὶ τῶν ἁρμονιῶν παρεκβάσεις εἰσὶ καὶ τῶν μελῶν τὰ συντονα, καὶ ποικιλογεγραμμένα. ποιεῖ δ' τὴν ἡδονὴν, ἑκάστοις ὅτ̃ φύσιν οἰκεῖον. διὸ ἀποδοτέον ἐξουσίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς τ̃ θεατὴν τὸν τοιοῦτον, τοιούτῳ τινὶ χρῆσθαι τῶ ἁρμονίᾳ τ̃ μουσικῆς. πρὸς δὲ παιδείαν, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς ἠθικοῖς τ̃ μελῶν χρηστέον, καὶ τ̃ ἁρμονίαις [ταῖς] τοιαύταις. τοιαύτη δ' ἡ δωριστὶ, καθάπερ εἴπομεν πρότερον. δέχεσθαι δ' ἅμα χρὴ τὸν τινα δικαίως ἡμῖν δοκιμάζουσιν οἱ κοινωνοὶ τ̃ ἐν φιλοσοφίᾳ μᾶλλον τελεσθῆς, καὶ τ̃ περὶ τ̃ μουσικὴν παιδείας. ὁ δ' ἐν τῆ Πολιτείᾳ Σωκράτης καλῶς τ̃ φρυγιστὶ μόνην καταλείπει μετ' τ̃ δωριστὶ· καὶ τοῦτο ἀποδεξάμενος τῶν ὀργάνων τ̃ αὐλόν. ἔχει γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἡ φρυγιστὶ τ̃ ἁρμονίαν, ὥσπερ αὐλὸς ἐν τοῖς ὀργάνοις· ἄμφω γὰρ ὀργιαστικὰ καὶ παθητικά. δηλοῖ δὲ ἡ ποίησις. πᾶσα γὰρ βακχεία, καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη κίνησις, μάλιστα

τῶν ὀργάνων ἐστὶν ἐν τοῖς αὐλοῖς. τῶν δ' ἁρμονιῶν ἐν τοῖς φρυγιστὶ μέλεσι λαμβάνει ταῦτα τὸ πρέπον· οἷον, ὁ διθύραμβος ὁμολογουμένως εἶναι δοκεῖ Φρύγιον· καὶ τούτου πολλὰ παραδείγματα λέγουσιν οἱ περὶ τὴν σύνεσιν ταύτην· ἄλλά τε, καὶ διότι Φιλόξενος ἐγχειρήσας ἐν τῇ δωριστὶ ποιῆσαι διθύραμβον τοὺς μύθους, οὐχ οἷός τ' ἦν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐξέπεσεν εἰς τὴν φρυγιστὶ, τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν πάλιν. περὶ δὲ τῆς δωριστὶ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὡς στασιμοτάτης οὔσης, καὶ μάλιστ' ἦθος ἐχούσης ἀνδρεῖον. ἔτι δὲ, ἐπεὶ τὸ μέσον μὲν τῶν ὑπερβολῶν ἐπαινοῦμεν, καὶ χρῆναι διώκειν φαμέν· ἡ δὲ δωριστὶ ταύτην ἔχει τὴν φύσιν πρὸς τὰς ἄλλας ἁρμονίας· φανερὸν ὅτι τὰ δώρια μέλη πρέπει παιδεύεσθαι μᾶλλον τοῖς νεωτέροις. εἰσὶ δὲ δύο σκοποί· τό τε δυνατὸν, καὶ τὸ πρέπον. καὶ γὰρ τὰ δυνατὰ δεῖ μεταχειρίζεσθαι μᾶλλον, καὶ τὰ πρέποντα ἑκάστοις. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὡρισμένα ταῖς ἡλικίαις· οἷον, τοῖς ἀπειρηκόσι διὰ χρόνον οὐ ῥᾴδιον ᾄδειν τὰς συντόνους ἁρμονίας, ἀλλὰ τὰς ἀνειμένας ἡ φύσις ὑποβάλλει τοῖς τηλικούτοις. διὸ καλῶς ἐπιτιμῶσι καὶ τοῦτο Σωκράτει τῶν περὶ τὴν μουσικήν τινες, ὅτι τὰς ἀνειμένας ἁρμονίας ἀποδοκιμάσειεν εἰς τὴν παιδείαν, ὡς μεθυστικὰς λαμβάνων αὐτὰς, οὐ κατὰ τὴν τῆς μέθης δύναμιν· βακχευτικὸν γὰρ ἥ γε μέθη ποιεῖ μᾶλλον· ἀλλ' ἀπειρηκυίας. ὥστε καὶ πρὸς τὴν ἐσομένην ἡλικίαν, τὴν τῶν πρεσβυτέρων, δεῖ καὶ τῶν τοιούτων ἁρμονιῶν ἅπτεσθαι, καὶ τῶν μελῶν τῶν τοιούτων. ἔτι δ' εἴ τις ἐστὶ τοιαύτη τῶν ἁρμονιῶν, ἣ πρέπει τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ, διὰ τὸ δύνασθαι κόσμον τ' ἔχειν ἅμα καὶ παιδείαν· οἷον ἡ λυδιστὶ φαίνεται πεπονθέναι μάλιστα τῶν ἁρμονιῶν· δῆλον ὅτι τούτους ὅρους τρεῖς ποιητέον εἰς τὴν παιδείαν· τό τε μέσον, καὶ τὸ δυνατὸν, καὶ τὸ πρέπον.

ΑΡΙ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΟΙΚΟ-νομικῶν τὸ Α.

Ἡ Οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διαφέρει, οὐ μόνον τοσοῦτον ὅσον οἰκία καὶ πόλις· ταῦτα μὲν γὰρ αὐταῖς ἐστι τὰ ὑποκείμενα· ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ μὲν πολιτικὴ, ἐκ πολλῶν ἀρχόντων ἐστίν· ἡ οἰκονομικὴ δὲ, μοναρχία. ἔνιαι μὲν οὖν τῶν τεχνῶν διῄρηνται, καὶ οὐ τῆς αὐτῆς ἐστι ποιῆσαι καὶ χρήσασθαι τῷ ποιηθέντι, ὥσπερ λύρᾳ καὶ αὐλοῖς· τῆς δὲ πολιτικῆς ἐστι, καὶ πόλιν ἐξ ἀρχῆς συστήσασθαι, καὶ ὑπαρχούσῃ χρήσασθαι καλῶς. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἂν εἴη, καὶ κτήσασθαι οἶκον, καὶ χρήσασθαι αὐτῷ. πόλις μὲν οὖν, οἰκιῶν πλῆθός ἐστι καὶ χώρας καὶ κτημάτων, αὔταρκες πρὸς τὸ εὖ ζῆν. φανερὸν δέ. ὅταν γὰρ μὴ δυνατοὶ ὦσι τούτου τυγχάνειν, διαλύεται καὶ ἡ κοινωνία. ἔτι δὲ ἕνεκα τούτου συνέρχονται. οὗ δὲ ἕνεκα ἕκαστόν ἐστι καὶ γέγονε, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ αὕτη τυγχάνει οὖσα. ὥστε δῆλον ὅτι πρότερον γενέσει ἡ οἰκονομικὴ, πολιτικῆς ἐστι. καὶ γὰρ τὸ ἔργον. μόριον γὰρ οἰκία πόλεώς ἐστι. σκεπτέον οὖν περὶ τῆς οἰκονομικῆς, καὶ τί τὸ ἔργον αὐτῆς. α.

¶ Μέρη δὲ οἰκίας, ἄνθρωπός τε καὶ κτῆσίς ἐστιν. ἐπεὶ δὲ πρῶτον ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἡ φύσις ἑκάστου θεωρεῖται, καὶ περὶ οἰκίας ἂν ὁμοίως ἔχοι. ὥστε καθ' Ἡσίοδον δέοι ἂν ὑπάρχειν, β.

„Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα.

τὸ μὲν γὰρ, τῆς τροφῆς πρῶτον· τὸ δὲ, τῶν ἐλευθέρων. ὥστε δέοι ἂν τὰ περὶ τὴν τῆς γυναικὸς ὁμιλίαν οἰκονομήσασθαι καλῶς. τοῦτο δέ ἐστι τὸ, ποίαν τινὰ δεῖ ταύτην εἶναι παρασκευάσαι. κτήσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια ἡ κατὰ φύσιν· κατὰ φύσιν δὲ, γεωργικὴ προτέρα· καὶ δεύτεραι, ὅσαι ἀπὸ τῆς γῆς, οἷον μεταλλευτικὴ, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη· ἡ δὲ

γεωργικὴ μάλιστα, ὅτι δικαία. ἡ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων, ἢ θ' ἑκόντων, ὥσπερ καπηλεία καὶ αἱ μοιχαρνίαι· ἔστ' ἀκόντων, ὥσπερ αἱ πολεμικαί. ἔτι ὃ, κατὰ τὴν φύσιν. φύσει γὰρ ἀπὸ τῆς μήτρας ἡ θρέψη πᾶσίν ἐστιν· ὥστε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῆς γῆς. ὥσπερ δὲ τούτοις, καὶ ὡρῶσι ἀνδρίαν συμβάλλεται μεγάλα. ἡ γὰρ, ὥσπερ αἱ βαίαυσοι τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσιν, ἀλλὰ δυσάμυνα θυραυλοῦσι καὶ πονοῦσι· ἔτι δὲ δυσάμυνα κινδυνεύειν ποιοῦσι τοὺς πολεμίους. μόνον γὰρ τούτων τὰ κτήματα, ἔξω τῶν ἐρυμάτων ἐστί.

γ. Τῶν δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἡ κτῆσις γυναῖκα ποιητέα πολλαχῶς. κοινωνία γὰρ φύσει ἡ οἰκία, καὶ ταύτην ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τοὺς οἰκονόμους, ὥσπερ καὶ τοὺς ζώων ἕκαστον. ἀδύνατον δὲ ἄνευ ἄρρενος καὶ θήλεος ἀποτελεῖσθαι τὸ ζῷον. ὥστε ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἡ κοινωνία σωίσταται. οὐκ μόνον οὖν τοῖς ἀνθρώποις ζῴοις ἀλόγως τοῦτο ἐστὶ φύσει, καὶ ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ὅτι τοσοῦτον, καὶ τεκνοποιίας μόνον χάριν· οὐ γὰρ τοῖς ἡμέροις καὶ θρεπτικωτέροις διήρθρωται μᾶλλον. φαίνονται γὰρ μᾶλλον βοήθειαν γινόμεναι, καὶ ἄνοιαι, καὶ συνεργίαι ἀλλήλοις· οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ μάλιστα, ὅτι καὶ μόνον τῶν ζῴων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζῴων) συνέργια ἀλλήλοις ἐστὶν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῆς γῆς. ἡ δὲ τῶν τεκνων κτῆσις, καὶ λειτουργίας ἕνεκεν τῆς φύσεως μόνον οὖσα τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὠφελείας. ἃ γὰρ ἂν δυσάμενοι εἰς ἀδυνάτους πονήσωσι, πάλιν κομίζονται τοὺς δυναμένων ἀδυνατοῦντες· οὐ τοῦ γήρως. ἅμα δὲ καὶ ἡ φύσις ἀναπληροῖ ταύτην τὴν ἀποδοχὴν ἀεὶ ἄλλους· ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν μὲν δυνατὸν, ἀλλά γε κατὰ εἶδος· ὅταν παραγενόμενα τὰ μὲν θνήσκοντα, ἑκατέρα ἡ φύσις, τῆς τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς, ποιῇ τὴν κοινωνίαν. διείληπται γὰρ τοῦ μὲν ὅπως ταῦτα πρῶτα χρήσιμον ἔχει τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔνια μὲν, ὅπως τοῦναντία, εἰς ταὐτὸ δὲ συντείνοντα· ὁ μὲν γὰρ, ἰσχυρότερον· ὁ δὲ, ἀσθενέστερον ἐποίησεν· ἵνα, ὁ μὲν, φυλακικώτερον ᾖ, πρὸς τὸν φόβον· ὁ δὲ, ἀμείωτικώτερον, πρὸς τὸν ἀνδρίαν· καὶ ὁ μὲν, ποιεῖσθαι ἔξωθεν· ὁ δὲ, σώζεσθαι ἔνδον· καὶ ποιεῖν ἐργασίαν, ὁ μὲν, δυσάμυνον ἐδαφος ἔχει, ποιεῖν δὲ ταῖς ἔξωθεν θυραυλίας ἀδυνατεῖ· ὁ δὲ, ποιεῖν μὲν ταῖς ἡσυχίας χεῖρον, ποιεῖν δὲ ταῖς κινήσεις ὑγιεινόν· καὶ περὶ τέκνων, τὸν μὲν ἥδιον, καινὸν, τὴν δὲ ὠφέλειαν, ἴδιον· τῶν μὲν γὰρ, ὁ θρέψας· τῶν δὲ, ὁ παιδεύσας ἐστί.

Πρῶτον μὲν οὖν νόμοι ποιεῖν γυναῖκα, καὶ ὁ μὴ ἀδικεῖν· ὥστε γὰρ ἀνὴρ ἀνδρὶ αὐτὸς ἀδικοῖτο. τοῦθ' ὑφηγεῖται δὲ καὶ ὁ κοινὸς νόμος, καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὡς ἔστιν καὶ ἀφ' ἑστίας ἀρξαμένου, ὡς ἥκιστα δοκεῖν ἀδικεῖν. ἀδικία δὲ ἀνδρὸς, αἱ γυναῖκες συνουσίαν γινόμεναι. ποιεῖν δὲ ὁμιλίας, μήθ' ὡς ἔστε δεῖσθαι, μήθ' ὡς ἀπόντων ἀδυνατεῖν ἡσυχάζειν· ἀλλ' ὥστε ἐθίζειν ὡς ἔστε ἱκανῶς ἔχειν παόντος καὶ μὴ παόντος. οὗ δὲ ἔχει καὶ ὁ τοῦ Ἡσιόδου·

»Παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν ἠθῶν, ἥκιστα φιλικόν. ποιεῖ δὲ κοσμήσεως, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἤθη δεῖ ἀλλάττειν ὁμοίους ἀλλήλοις πλησιάζειν, ὥστε οὐδὲ τὰ σώματα. ἡ δὲ ὄψις τῆς κοσμήσεως, οὐδὲν ἀφανίζουσά ἐστι τῶν βαναύσων ἐν τῇ σκηνῇ ποιεῖς ἀλλήλοις, ὁμιλία.

Τῶν δὲ κτημάτων, ποῖον μὲν καὶ ἀναγκαιότατον, ὁ βέλτιστον καὶ ἡγεμονικώτατον. οὗτο δὲ ἐστὶν ἄνθρωπος. διὸ δὴ ποῖον δούλους παρασκευάζεσθαι σπουδαίους. δούλων δὲ εἴδη δύο, ὁ τε βοτὸς, καὶ ἐργάτης. ἐπεὶ δὲ ὁρῶμεν ὅτι αἱ παιδείαι ποιούς τινας ποιοῦσι τοὺς νέους, ἀναγκαῖον καὶ τοιαύτας παρασκευάζεσθαι φέρειν οἷς τὰ ἐλευθέρια τῶν ἔργων ποιεῖσθαι. ὁμιλία δὲ ποιεῖς δούλοις, ὡς μήτε ὑβρίζειν ἐκεῖνον, μήτε αἰδέσθαι· καὶ τοῖς μὲν ἐλευθεριωτέροις, τιμῆς μεταδιδόναι· τοῖς δὲ ἐργάταις, εὐφῆς πλῆθος. καὶ ὅπως ἡ τοῦ οἴνου πόσις καὶ τοῖς ἐλευθέροις ὑπάρχῃ πολλάκις, καὶ πολλὰ ἔθνη ἀπέχει καὶ τὸ ἐλευ-

θέρων, οἷτι οἱ Καρχηδόνιοι ἐπὶ στρατιᾶς· φανερὸν ὅτι τούτου ἢ μηδὲν, ἢ ὀλίγον μεταδοτέον. ὄντων δὲ τριῶν, ἔργου, καὶ κολάσεως, καὶ τροφῆς, τὸ μὲν μήτε κολάζεσθαι, μήτ' ἐργάζεσθαι, τροφὴν δὲ ἔχειν, ὕβριν ἐμποιεῖ· τὸ δὲ, ἔργα μὲν ἔχειν καὶ κολάσεις, τροφὴν δὲ μὴ, βίαιον, καὶ ἀδυναμίαν ποιεῖ. λείπεται δὴ ἔργα παρέχειν, καὶ τροφὴν ἱκανήν· ἀμίσθων γὰρ οὐχ οἷόν τε ἄρχειν· δούλῳ δὲ μισθὸς, τροφή. ὥσπερ δὲ καὶ τοῖς ἀλλοῖς ὅταν μὴ γίγνηται τοῖς βελτίοσι βέλτιον, μηδὲ ἆθλα ἢ ἀρετὴ καὶ κακίας, γίνονται χείρους· οὕτω καὶ περὶ οἰκέτας. διόπερ δεῖ ποιεῖσθαι σκέψιν, καὶ διανέμειν τε καὶ ἀνιέναι κατ' ἀξίαν ἕκαστα, καὶ τροφὴν, καὶ ἐσθῆτα, καὶ ἀργίαν, καὶ κολάσεις, λόγῳ καὶ ἔργῳ μιμουμένους τὴν τῶν ἰατρῶν δύναμιν, ἐν φαρμάκου λόγῳ, προσθεωροῦντας ὅτι ἡ τροφὴ, οὐ φάρμακον [δὲ,] διὰ τὸ συνεχές. γένη δ' ἂν εἴη πρὸς τὰ ἔργα βέλτιστα, μήτε δειλὰ, μήτε ἀνδρεῖα ἄγαν. ἀμφότερα γὰρ ἀδικοῦσι. καὶ γὰρ οἱ ἄγαν δειλοὶ, οὐχ ὑπομένουσι· καὶ οἱ θυμοειδεῖς, οὐκ εὔαρχοι. χρὴ δὲ καὶ τέλος ὡρίσθαι πᾶσι. δίκαιον γὰρ καὶ συμφέρον, τὴν ἐλευθερίαν κεῖσθαι ἆθλον. βούλονται γὰρ πονεῖν, ὅταν ᾖ ἆθλον, καὶ ὁ χρόνος ὡρισμένος. δεῖ δὲ καὶ ἐξομηρεύειν τὴν τεκνοποιίαις· καὶ μὴ κτᾶσθαι ὁμοεθνεῖς πολλοὺς, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσι· καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀπολαύσεις μᾶλλον τῶν δούλων ἕνεκα ποιεῖσθαι, ἢ τῶν ἐλευθέρων. πλείονα γὰρ ἔχουσιν οὗτοι ὥσπερ ἕνεκα τὰ τοιαῦτα ἐνομίσθη.

ϛ. ¶ Εἴδη δὲ οἰκονόμου τέτταρα, ἃ δεῖ ἔχειν περὶ τὰ χρήματα. καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάττειν· εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι· τῷ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἔστι, καὶ ὁ λεγόμενος τετρημένος πίθος. ἔτι δὲ καὶ εἶναι κοσμητικὸν τῶν ὑπαρχόντων, καὶ χρηστικόν. τούτων γὰρ ἕνεκα, κἀκείνων δεόμεθα. διηρῆσθαι δὲ δεῖ τῶν κτημάτων ἕκαστον· καὶ πλείω τὰ κάρπιμα εἶναι τῶν ἀκάρπων· καὶ τὰς ἐργασίας οὕτω νενεμῆσθαι, ὅπως μὴ ἅμα κινδυνεύσωσιν ἅπασι. πρὸς δὲ φυλακὴν, τοῖς τε Περσικοῖς συμφέρει χρῆσθαι, καὶ τοῖς Λακωνικοῖς.

καὶ ἡ Ἀττικὴ δὲ οἰκονομία χρήσιμος· ἀποδιδόμενοι γὰρ ὠνοῦνται· καὶ ἡ τοῦ ταμιείου θέσις οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς μικροτέραις οἰκονομίαις. Περσικὰ δὲ ἦν, τὸ πάντα τετάχθαι καὶ πάντ' ἐφορᾶν αὐτόν· καὶ ὃ ἔλεγε Δίων περὶ Διονυσίου· οὐθεὶς γὰρ ἐπιμελεῖται ὁμοίως τῶν ἀλλοτρίων, καὶ τῶν οἰκείων· ὥστε ὅσα ἐνδέχεται, δι' αὑτοῦ ποιεῖσθαι χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν. καὶ τὸ τοῦ Πέρσου, καὶ τὸ Λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι. ὁ μὲν γὰρ, ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ οὗτ' δεσπότου ὀφθαλμὸς, ἔφη· ὁ δὲ Λίβυς, ἐρωτηθεὶς ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη, ἔφη. ἐπισκεπτέον οὖν τὰ μὲν, αὐτὸν, τὰ δὲ, τὴν γυναῖκα, ὡς ἑκατέροις διαιρεῖται τὰ ἔργα τῆς οἰκονομίας. καὶ τοῦτο ποιητέον ἐν μικραῖς οἰκονομίαις ὀλιγάκις· ἐν δ' ἐπιτροπευομέναις, πολλάκις. οὐ γὰρ οἷόν τε, μὴ καλῶς ὑποδεικνύντος, καλῶς μιμεῖσθαι, οὔτ' ἐν τοῖς ἀλλοῖς, οὔτ' ἐν ἐπιτροπείᾳ· ὡς ἀδύνατον μὴ ἐπιμελείᾳ δεσποτῶν, ἐπιμελεῖς εἶναι τοὺς ἐφεστῶτας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα καὶ καλὰ πρὸς ἀρετὴν, καὶ ὠφέλιμα πρὸς οἰκονομίαν, ἐγείρεσθαι χρὴ πρότερον δεσπότας οἰκετῶν, καὶ καθεύδειν ὕστερον· καὶ μηδέποτε ἀφύλακτον οἰκίαν εἶναι, ὥσπερ πόλιν· ὅσα τε δεῖ ποιεῖν, μήτε νυκτὸς, μήτε ἡμέρας παριέναι· τό τε διανίστασθαι νύκτωρ· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν, καὶ οἰκονομίαν, καὶ φιλόσοφον, χρήσιμον. ἐν μὲν οὖν ταῖς μικραῖς κτήσεσιν ὁ Ἀττικὸς τρόπος τῆς διαθέσεως τῶν ἐπικαρπιῶν χρήσιμος· ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις, διαμεριστέντων καὶ τῶν πρὸς ἐνιαυτὸν, καὶ τῶν κατὰ μῆνα δαπανωμένων. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ σκευῶν χρήσεως τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ τῶν ὀλιγάκις, ταῦτα παραδοτέον τοῖς ἐφεστῶσιν. ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν διά τινος χρόνου ποιητέον, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὸ σωζόμενον καὶ τὸ ἐλλεῖπον. οἰκίαν δὲ, πρός τε τὰ κτήματα ἀποβλέποντα κατασκευαστέον, καὶ πρὸς ὑγίειαν, καὶ πρὸς εὐημερίαν αὐτῶν. λέγω δὲ, κτήματα μὲν, οἷτι καρποῖς καὶ ἐσθῆτι ποία συμφέρει· καὶ τῶν καρπῶν, ποία

ξηροῖς, καὶ ποία ὑγροῖς· καὶ τῶν ἀλλῶν κτημάτων, ποία ἐμψύχοις, καὶ ποία ἀψύχοις· καὶ δούλοις, καὶ ἐλευθέροις· καὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι· καὶ ξένοις, καὶ ἀστοῖς. καὶ πρὸς εὐημερίαν δὲ, καὶ πρὸς ὑγίειαν δεῖ εἶναι· εὔπνουν μὲν, οὗτ θέρους· εὐήλιον δὲ, τῶν χειμῶνος. εἴη δ' ἂν ἡ τοιαύτη κατάβορρος οὖσα καὶ μὴ ἰσοπλατής. δοκεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις οἰκονομίαις χρήσιμος εἶναι θυρωρὸς, ὃς ἂν ᾖ ἄχρηστος τῶν ἀλλῶν ἔργων, πρὸς σωτηρίαν τῶν εἰσφερομένων καὶ ἐκφερομένων. πρὸς εὐχρηστίαν δὲ σκευῶν, ὁ Λακωνικόν. χρὴ γὰρ ἓν ἕκαστον ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ κεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἂν, ἕτοιμον ὂν, οὐ ζητοῖτο.

ΙΑΚΩΒΟΣ Ο ΤΟΥΣΑΝΟΣ ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ.

Τὸ ἐφεξῆς μόριον, τὸ ὅσα γυναικί τε καὶ ἀνδρὶ πρὸς ἀλλήλω καθήκοντα, περιέχον, Ἀρρητῖνος μὲν ὁ Τυρρηνικὸς κατὰ τὸ αὐτοῦ ἀντίγραφον μετέφρασεν εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων φωνήν· εἶτα τοῦ ἀντιγράφου ἀφανισθέντος, ἅμα καὶ τὸ μόριον αὐτὸ παρ' Ἕλλησιν ἐξέλιπε παντελῶς. ἡμεῖς δὲ, τὸ τῆς Ἑλλάδος διστύχημα ἐλεήσαντες, μεταλαβόντες αὐτὸ ἐκ τῆς τῶν Ἀρρητίνου ἑρμηνείας, πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ ποιονοῦν δεδυνήμεθα, μετηνέγκαμεν. ἔσται δὴ τοῦτο, κατὰ μὲν τὴν λέξιν μόνην ὑποβολιμαῖόν τι· κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν, εἰ μὴ ὁ Ἀρρητῖνος διήμαρτεν αὐτὸς δηλαδὴ, γνησιώτατον.

† α. VII. ΤΗΝ καλήν τε καὶ ἀγαθὴν γυναῖκα, πάντων μὲν δεῖ ἄρχειν τῶν ἔνδον, ἅμα δὲ καὶ πάντων ἐπιμελεῖσθαι κατὰ τοὺς τεταγμένους νόμους· μηδένα ἐπιτρέπουσ' εἰσιέναι, ἀνδρός γε μὴ κελεύσαντος· τά τε περὶ γυναικῶν διαφθορᾶς θρυλλούμενα, μάλιστα αἰδουμένην. ὥστε εἴ τι τῶν ἔνδον συνέβαινε κακῶν, μόνην αὐτὴν συνειδέναι· καὶ τῶν εἰσιόντων δὲ ἄτοπόν τι εἰργασμένων, μόνον τὸν ἄνδρα τὴν αἰτίαν ὑπέχειν. ἀναλωμάτων δὲ εἰς τὰς ἑορτὰς, ὅσας αὐτῇ ὁ ἀνὴρ συνεχώρησε, κυριεύουσαν, δαπάνῃ τε καὶ ἐσθῆτι καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ χρήσασθαι καὶ ἐλάττονι ἢ κατὰ τοὺς τῆς πόλεως νόμους· ἐνθυμουμένην, ὅτι μήτε τὸ τῶν ἐνδυμάτων λαμπρὸν, μήτε τοῦ κάλλους τὸ ἔξοχον,

χον, μήτε χρυσίου μέγεθος, οὕτω συντελεῖ εἰς σύστασιν γυναικὸς, ὡς † ἡ τῶν πραγμάτων εὐταξία, καὶ τὸ τοῦ βίου σεμνόν τε καὶ εὐπρεπές· ὡς ἅπας μὲν τοιοῦτος ὁ τῆς ψυχῆς κόσμος ἐπέραστος μαλλὸν καὶ βεβαιότερος πολλῷ, ὥστε μέχρι γήρως ἑαυτῇ τε καὶ τοῖς παισὶ τὴν ἀληθῆ καλλωπισμὸν προσποιήσεσθαι. δεῖ οὖν ἐμποιεῖν ἑαυτῇ θάρσος τὴν γυναῖκα, καὶ τῶν πραγμάτων προϊσταμένην διατελεῖν. τῷ γὰρ ἀνδρὶ, τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ πραττόμενα εἰδέναι, ἀπρεπές· τἄλλα γεμὴν πάντα τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ ὑπήκοον εἶναι ἐκείνην, μήτε τῶν κοινῶν τι πολυπραγμονοῦσαν, μήτε τῶν περὶ τοὺς γάμους πραγματευομένην μηθέν. ὅταν δὲ θυγατέρας ἐκδοῦναι πρὸς γάμον, ἢ νύμφας εἰσαγαγεῖν καιρὸς ᾖ, πάντως καὶ ταῦτα πείθεσθαι τἀνδρί. οὕτως δὲ ἑαυτὴν σύμβουλον παρασχέσθαι, ὥστε καὶ τὸ ἀρέσκον ἐκείνῳ συνομολογεῖν, μὴ ἀγνοοῦσαν ὅτι οὐχ οὕτως ἀνδρὶ ἀπρεπὲς τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μεταχειρίζεσθαί τι, ὡς τῇ γυναικὶ τῶν ἔξω πολυπραγμονεῖν. ἡ δὲ εὔτακτος γυνὴ, τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἤθη παράδειγμα οὗ ἑαυτῆς βίου, καὶ νόμον αὐτῇ διὰ τῆς συζυγίας τῶν γάμου καὶ κοινωνίας ἐπικείμενον ὑπὸ θεοῦ νομίσειε δικαίως. ἐὰν γὰρ ἑαυτὴν πείσῃ τούτων εὐκόλως ἀνέχεσθαι, καὶ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ῥᾷστα διοικήσει· ἐὰν δὲ μὴ, χαλεπώτερον. ὥστε προσῆκον ἂν εἴη, μὴ εὖ πράττοντος μόνον τοῦ ἀνδρὸς καὶ εὐτυχοῦντος, ὁμόφρονα παρέχεσθαι ἑαυτὴν ἐκείνῳ καὶ εὐπειθῆ, ἀλλὰ καὶ πράττοντος κακῶς· καὶ τῶν πραγμάτων δὲ ἐπιλελοιπότων, ἢ ἀρρωστίας ἐπικρατούσης τοῦ σώματος, ἢ ἐκστάσεως τῆς φρενὸς γενομένης, φιλανθρώπως φέρειν ὑποχωροῦσαν, εἰ μὴ αἰσχρόν τι ἢ ἀνάξιον εἴη· εἰ δέ τι παθὼν ὁ ἀνὴρ διέπταισεν, μὴ αὐτὴν μνημονικῶς ἔχειν, ἀλλ' ἢ νόσον ἢ ἄγνοιαν ἐν αἰτίᾳ ποιεῖσθαι. ὅσῳ γὰρ νῦν ἐπιμελέστερον ὑπακούσει, τοσούτῳ μείζονα ἕξει τὴν χάριν αὐτῇ, ἐπειδὰν ἀπαλλαγῇ τῆς νόσου· ἂν δὲ τοιοῦτό τι αἰσχρὸν προστάξαντι μὴ πείσηται, ἄμεινον ἔπειτα ὑγιάνας αὐτὸς ἀναγνωρίσειεν ἄν. δεῖ οὖν τὰ τοιαῦτα φυλατ-

† τομένην τὴν γυναῖκα, πολλῷ μᾶλλον παρέχειν ἑαυτὴν πειθήνιον, ἢ εἴποτε ὠνηθεῖσα εἰς οἰκίαν ἀφίκοιτο. ὠνήθη γὰρ μεγάλῃ τιμῇ, τῆς τε κοινωνίας τοῦ βίου καὶ τεκνοποιΐας· ὧν μήτε μεῖζον, μήτε ὁσιώτερον ὑπάρχειν δύναιτο ἂν μηθέν. ἔπειτα δὴ, εἰ συνέζησεν ἀνδρὶ πράξαντι καλῶς, οὐκ ἂν ἡ ἀρετὴ αὐτῆς εἰς τοῦτο προὐχώρησεν εὐφημίας καὶ λόγου. οὐ μὲν δὴ μικρὸν τῇ εὐπραξίᾳ χρῆσθαι καλῶς, ἀλλά γε τὸ ἐναντίον φέρειν ἐπιεικῶς, πολλῷ μεῖζον. ἐπὶ γὰρ ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς καὶ ἀδικήμασι ταπεινότερον οὐδὲν ὑποφαίνειν, πάντως ὑψηλόφρονος ψυχῆς. εὐκταῖον δὴ, μηδὲν πώποτε τοιοῦτο περὶ τὸν ἄνδρα συμβαίνειν· ἐὰν δὲ καὶ ἐναντίον τι καταλάβῃ αὐτὸν, αὐτόθεν νομίζειν ὅτι κατορθωσάσῃ αὐτῇ πλέον δὴ ἐγκώμιον γενήσεται· διαμνημονεύουσαν τέως πρὸς ἑαυτὴν, ὅτι οὔτε ἡ Ἄλκηστις τοσοῦτον κλέος ἐκτήσατο ἂν, οὔτε ἡ Πηνελόπη τοσούτων ἠξιώθη ἐπαίνων, εἰ μετ' εὐδαίμονος ἀνδρὸς ἑκατέρα διῆγεν· ἀλλ' αἱ Ἀδμήτου τε καὶ Ὀδυσσέως δυσπραγίαι, μνήμην αἴδιον ἐκείναις προσεποιήσαντο. ἐπὶ γὰρ ταῖς τῶν ἰδίων ἀνδρῶν δυσποτμίαις πίστιν καὶ δικαιοσύνην τηρήσασαι, δόξης εἰκότως ἐπέτυχον. εὐημερίας μὲν γὰρ κοινωνοὺς ῥᾴδιον εὑρεῖν· δυσημερίας δὲ, αἱ γυναῖκες, πλὴν ὀλιγίστων τε καὶ βελτίστων, μεταλαβεῖν οὐκ ἐθέλουσιν. ὧν δὴ πάντων ἑκάστῃ προσήκει τῶν γυναικῶν, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἄνδρα τιμᾶν· μηδ' ἐκείνου καταφρονεῖν, ἂν μὴ ἱερὴ αἰδὼς αὐτῷ, κατὰ τὸν Ὀρφέα, καὶ πλοῦτος μεγαλόφρονος υἱὸς ὀπηδῇ. χρὴ μὲν οὖν τὴν γυναῖκα τοιούτοις τοῖς ἤθεσί τε καὶ νόμοις φυλάττειν ἑαυτήν.

β. VIII. Τὸν δὲ δὴ ἄνδρα ἔμπαλιν, νόμους εὑρεῖν πρὸς τὴν χρείαν τῆς γυναικός· ἥτις ἐς τὴν οἰκίαν ἀνδρὸς παρεγένετο ἐπί τε κοινωνίᾳ παίδων τε καὶ βίου, καὶ τῷ καταλιπεῖν τέκνα τῶν τε ἀνδρὸς καὶ αὐτῆς γονέων μέλλοντα ἕξειν τὰ ὀνόματα. ὧν τί δήποτε ὁσιώτερον δύναιτο ἂν ὑπάρχειν; ἢ περὶ ποῖόν τι ἄλλο ἀνὴρ ὑγιαίνων τὸν νοῦν θᾶττον σπου-

σπουδάσειεν, ἢ τὸ ἐξ ἀρίστης καὶ ἐπαινετωτάτης γυναικὸς ποιήσασθαι παῖδας τοὺς ἐσαῦθις γηροβοσκοὺς, καὶ ὥσπερ δὴ κρατίστους τε καὶ εὐσεβεστάτους πατρός τε καὶ μητρὸς φύλακας, καὶ πάσης τῆς οἰκίας φρουροὺς ἐσομένους; ὀρθῶς γὰρ ὑπὸ τῶν γονέων τρεφόμενοι κατὰ τὰ ἤθη, τά τε ὅσια καὶ δίκαια, χρηστοὶ ἀποβαίνοιεν ἂν δικαίως· τοὐναντίου δὲ γενομένου, μᾶλλον ζημιωθήσονται αὐτοί. ἐὰν γὰρ τοῦ βίου παράδειγμα τοῖς υἱοῖς μὴ παραστήσωσιν οἱ γονεῖς, πρόφασιν ἐκείνοις καθ' ἑαυτῶν καταλείψουσιν ἐναργῆ. καὶ ἔστι τοῦτο δέος μὴ αὐτῶν ὡς μὴ καλῶς βεβιωκότων οἱ υἱοὶ καταφρονήσαντες, ἀπολείψωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ γήρᾳ. διὰ οὗτο μηδὲν παραλειπτέον τῶν εἰς παίδευσιν γαμετῆς συντεινόντων· ὥστε ἐξ ἀρίστης, ὡς οἷόν τε μάλιστα, γείνασθαι παῖδας. οὐδὲ γὰρ ὁ γεωργὸς παραλείπει οὐδὲν, ὥστε τῇ ἀρίστῃ γῇ καὶ μάλιστα ἐξειργασμένῃ βαλεῖν τὸ σπέρμα, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ὡς καλλίστους ποτὲ μέλλων κομίσεσθαι καρπούς· ἐὰν δὲ δύναμίς τις ἐπιστῇ, μαχόμενος πρὸς ἐναντίους προαιρεῖται μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ ἐκείνης δηουμένης ἀνέχεσθαι. καὶ τὰ τοιαῦτα ἤθη ὡς μάλιστα ἐπαινεῖται. τοσαύτης οὖν περιγινομένης ἡμῖν φροντίδος ὑπὲρ τῆς τοῦ σώματος τροφῆς, ποίους τινὰς δεῖ ἡμᾶς εἶναι ὑπέρ τε τῶν τέκνων καὶ τῆς ἐκείνα τρεφούσης μητρός; οὐχὶ ὡς τάχιστα πᾶσαν σπουδὴν ποιητέον; κατὰ τοῦτο γὰρ μόνον ἡ τῶν ἀνθρώπων κατάστασις, οὖσα θνητὴ, ἐκ τῆς διαδοχῆς τοῦ ἀεὶ εἶναι τυγχάνει· καὶ αἱ τῶν γονέων εὐχαὶ εἰς τοῦτο πᾶσαι συντείνουσι. διὸ ὃ ὅστις τούτων ἠμέλησε, καὶ τῶν θεῶν φαίνεται ἀμελήσας. τῶν οὖν θεῶν χάριν, τῶν γαμήλια θύσαντι αὐτῷ παρεστηκότων, καὶ γυναῖκα ἐπήγαγε, καὶ πολλῷ μᾶλλον τῇ γαμετῇ παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ τιμᾶν μετὰ τοὺς γονεῖς. σωφρονούσης δὲ γυναικὸς μεγίστη τιμὴ, τὸ τὸν ἴδιον ἄνδρα ἰδεῖν τὰ περὶ τὴν αἰδῶ φυλάττοντα ἑαυτῇ, ἀλλὴν μὲν μηδεμίαν γυναῖκα διὰ φροντίδος ἔχοντα μᾶλλον ἢ αὐτὴν, ἀντὶ δὲ πασῶν τῶν ἄλλων ταύτην καὶ ἰδίαν

† καὶ πιστὴν ἑαυτῷ νομίζοντα. ὅσῳ γὰρ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ πιστῶς καὶ δικαίως κηδομένη αἰσθήσεται, τοσούτῳ μείζονα ποιήσεται σπουδὴν καὶ αὑτὴν τοιαύτην καθίστασθαι. ὅστις οὖν φρόνιμος ἀνὴρ, οὐκ ἀγνοήσειεν ἂν, ὅσαις μὲν καθήκει αὐτῷ τῶν τιμῶν τοὺς τοκεῖς, ὅσαις δὲ τὴν γεγαμημένην καὶ τοὺς παῖδας διαμείβεσθαι, ὅπως ἂν ἑκάστοις αὐτῶν διανέμων δίκαιός τε καὶ ὅσιος νομίζοιτο. πάντες
„ γὰρ τὰ γέρα τὰ ἴδια ἀποστερούμενοι, σφόδρα φέρουσι χαλεπῶς·
„ καὶ οὐκ ἔστιν ὃς τῇ ἀφαιρέσει τῶν ἰδίων ἀγαπᾷ, κἂν τις τῶν ἀλλοτρίων πλεῖστα διδῷ. καὶ μὴν οὐδὲν οὕτω τῆς γυναικὸς ἴδιον, οὐδὲ ὃ ἂν αὐτῇ ὁ ἀνὴρ δικαιότερον βεβαιώσειεν, ὡς ἡ ὁσία καὶ ἁγνοτάτη συνοίκησις. διὸ δὴ οὐκ ἂν προσήκοι ᾧ σωφρονοῦντί γε ἀνδρὶ, ἔνθα ἂν τύχοι, τὸ ἑαυτοῦ σπέρμα βαλεῖν, ἵνα μὴ ἐκ φαύλων τε καὶ πονηρῶν παῖδες γνησίοις ὅμοιοι γίγνωνται· ὅθεν δὴ, ἡ μὲν γυνὴ, τὸ γαμικὸν γέρας ἀφαιρεῖται· οἱ δὲ παῖδες, ἀδικοῦνται· αὐτὸς δὲ, ἐφ' ἅπασι τούτοις αἰσχύνῃ περιέχεται. δεῖ τοίνυν πλησιάσαι τῇ διόχῳ μετὰ σωφροσύνης τε πολλῆς καὶ εὐταξίας· καὶ εἴη, ἐν μὲν τοῖς λόγοις, αἰδῶ· ἐν δὲ τοῖς ἔργοις, τό τε θεμιτὸν, καὶ τὸ καλόν· ἐν δὲ τῇ ὁμιλίᾳ, τὸ πιστόν τε καὶ κόσμιον. καὶ τὰ μὲν μικρὰ τῶν πταισμάτων, καί τοι ἑκούσια ὄντα, συγγνώμης ἀξιοῦν· εἰ δέ τι καὶ ἀγνοοῦσα διήμαρτε, νουθετεῖν, μηδὲ φόβον ἐμβαλεῖν, ᾧ ἂν μὴ καὶ αἰδὼς καὶ σεμνότης προσῇ. τὰ γὰρ τοιαῦτα πάσχειν, τοῦ ἑταίραις μαλλον προσήκοι ἂν παρὰ τοῖς μοιχοῖς. οὐ μὴν ἀλλὰ μετ' αἰδοῦς τε καὶ σεμνότητος τὰ δίκαια φιλεῖν τε καὶ φοβεῖσθαι, τοῦτο καὶ μάλα πρὸς ἐλευθερίας γυναικὸς περὶ τὸν ἴδιον ἄνδρα. δύο γὰρ εἴδη τῶν φόβων· ὁ μὲν γὰρ, εὐλαβής τε καὶ σεμνός· οἵῳ δὴ χρῶνται τῶν τε παίδων οἱ μέτριοι πρὸς τοὺς πατέρας, καὶ τῶν πολιτῶν οἱ εὔτακτοι πρὸς τοὺς εὐνοϊκῶς διοικοῦντας. ὁ δὲ, τῇ ἀπερθείᾳ καὶ τῷ μίσει συνών· οἵῳ οἱ δοῦλοι πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ οἱ πολῖται πρὸς τοὺς ἀδίκους καὶ ἀνόμους τῶν τυράννων. ἔτι δὲ, ἐκ

πάντων

πάντων τῶν εἰρημένων τὰ κρείττω αἱρούμενον δεῖ τὴν ἄλοχον κατα- †
πραΰνειν ἑαυτῷ, καὶ πιστήν τε καὶ ἐπιεικῆ ἐξεργάζεσθαι· ὥστε τὴν μὲν, εἴ τε παρόντος ἀνδρὸς, εἴ τε καὶ μὴ, οὐχ ἧττον χρηστὴν εἶναι, ἢ ὡς ἀεὶ παρόντος· τὸν δὲ, ὡς τὰ κοινὰ πράγματα ἐπιτεταμμένον· καὶ τὴν μὲν, ἀπόντος αὐτοῦ, μηδένα τῶν ἀνθρώπων μήτε βελτίω μήτε δεξιώτερον αἰσθάνεσθαι ὄντα ἑαυτῇ, μήτε οἰκειότερον τοῦ ἀνδρός· τὸν δὲ, ἀεὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἀποτείνοντα, καί τοι μειρακίσκης οὔσης ἐκείνης καὶ νέας περὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτὸ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ὑπεμφαίνειν. εἰ γὰρ τῶν τοιούτων ἄρξοιτό ποτε, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ μάλιστα κρατήσοι, κἂν ἀρίστός τε ὅλου τοῦ βίου κυβερνήτης ὑπαρξείε, καὶ τὴν γυναῖκα διδάξειε χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς. οὐδὲ γὰρ Ὅμηρος τὸν ἔρον, οὐδὲ IX.
τὸν φόβον χωρὶς αἰδοῦς ἐπαινέσειεν ἂν, ἀλλὰ πανταχοῦ τοῦ μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς φιλεῖν εἰσηγητής ἐστι. φησὶ μὲν οὖν, ὅτι ἡ Ἑλένη τὸν τρόπον τοῦτον φοβεῖται τὸν Πρίαμον, λέγουσα·

„ Αἰδοῖός τέ μοι ἐσσὶ, φίλε ἑκυρὲ, δεινός τε· οὐδὲν ἀλλο εἰπὼν ἢ ὅτι αἰδουμένη φιλεῖ. πάλιν δὲ καὶ Ὀδυσσεὺς πρὸς Ναυσικάαν φησίν·

„ Ὡς σὲ γύναι ἄγαμαί τε τέθηπά τε. ἡγεῖται δὴ Ὅμηρος δεῖν οὕτως ἔχειν πρὸς ἀλλήλω τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα. οὐδεὶς γὰρ θαυμάζει καὶ καταπλήττεται τὸν χείρονα ἑαυτοῦ· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα πάθη τοῖς ἀλλήλων κρείττοσι καὶ τοῖς φύσει εὐμενεστέροις συμβέβηκεν· ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἧττον ἑαυτῶν σοφοῖς, πρὸς τοὺς μᾶλλον. τοιοῦτον ἄρα τὸν νοῦν περὶ τὴν Πηνελόπην ἔχων ὁ Ὀδυσσεὺς, κἂν ἀποδημήσας, οὐδὲν ἐπλημμέλησεν. ὁ μὲν τοι Ἀγαμέμνων, τῆς Χρυσηΐδος ἕνεκα, περὶ τὴν ἰδίαν ἄλοχον διήμαρτεν, ἐν τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησίᾳ τολμήσας εἰπεῖν, ὅτι καὶ αἰχμάλωτος γυνὴ, καὶ οὐδὲν τῇ φύσει διαφέρουσα, μαλλον δὲ, ὡς σαφέστερον εἰπεῖν, βάρβαρος οὖσα, ἐν μηδενὶ τῆς Κλυταιμνήστρας χείρων ἐστίν· ἐξ ἧς δὴ παῖδας ἔχων, ὀρθῶς τὰ τοιαῦτα ποιήσας οὐκ ἂν δόξειε. πῶς γὰρ τοῦτο; ὃς

† πρὶν εἰδέναι ὁποία τις ἰὼν πρὸς αὐτὸν, βίᾳ ἀγωνιῶν ἐκείνῳ ἑαυτῷ σῶν ἐζήτουν. ὁ δέ γε Ὀδυσσεὺς, ἀξιωσάσης τ' Ἀλκάντος συγκαθεύδειν, ἐφ' ᾧ τε συμφιλήσει αὐτῇ, καὶ ἀθάνατον φήσειν αὐτὸν ἐποιήσειν, οὐδὲ τούτου γε χάριν ἤθελε τῷ τ' ἀδύτου τοκέων καὶ φιλίαν καὶ πίστιν προέσθαι· μείζω ἑαυτῷ τιμωρίαν ἡγησάμενος, ὃ κακίᾳ σῶν ὄντα, ἀθανασίαν ἔχειν. Ἀλλ' οὐδὲ μὴν Κίρκης ἤθελε μιγῆναι, καίτοι γε τ' ἑταίρων σωτηρίαν ἀντοχρήσης· ἀλλ' ἀπεκρίνατο, μηδὲν ἑαυτῷ γλυκίον δοκεῖν φαίνεσθαι τῆς πατρίδος, καὶ ἀκόσμου τε καὶ βαχείας· καὶ ἐπεθύμησε τῆς τε ἑαυτοῦ γυναικὸς ἀνθρώπου καὶ παῖδα ἰδεῖν μᾶλλον, ἢ ἀθάνατον γενέσθαι αὐτόν. ὅτως ἐκεῖνος πίστιν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ τῇ ἀληθείᾳ φυλάττων διετέλει. ὥστε εἰκότως καὶ ἡ γυναικὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτυχεν ἀπολαύσας. ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς λόγοις τοῖς πρὸς Ναυσικάαν, τῷ ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς κοινωνίαν τῷ ἀγαθῷ μάλιστα φαίνεται ὁ ποιητὴς ἐπαινῶν. τοῖς γὰρ θεοῖς ἤυξατο, ὅπως αὖ ἐκείνῃ ἀνδρά τε καὶ οἶκον καὶ ὁμοφροσύνην ὑπάσσαι, ἃ τῷ τυχοῦσαν, ἀλλὰ
» τῷ ἐσθλήν· Οὐ μὴν γὰρ, φησὶ, τό γε κρεῖσσον καὶ ἄρτιον Ἢ' ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή. κατὰ ταῦτα οὖν, ὡς δῆλον, τῷ τοῖς ἀλλήλω ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς ὁμόνοιαν ἐπαινεῖ ὁ ποιητὴς, ἃ τῷ γε μὴν ἀμφὶ ταῖς θεραπείαις ταῖς μοχθηραῖς, ἀλλὰ τῷ νῷ τε καὶ φρονήσει δικαίως συνηλλαγμένῳ. Τὸ γὰρ νοήμασιν ἔχειν τὸν οἶκον, τοῦτο δηλοῖ. πάλιν ὁ αὐτὸς φησιν, ὅτι τοιαύτης
» μεταξὺ ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς ἁρμαζούσης ὁμονοίας, πολλὰ δύ-
» γεα δεσμοὶ ἔασι, χάρματα δ' ἐχθροῖσιν ὑπαρχεῖ. ὥστε ὡς ἀληθοῦντι συνομολογοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ, ὅταν τὰ ἄριστα τῶν πραγμάτων ἀσπάζηται ὁμοφώνως, ἀνάγκη καὶ ταῖς ἑκατέρου γνώμαις εἶναι ταῖς αὐταῖς. ἔπειτα διὰ τὴν ὁμόνοιαν ἡγοῦμαι ὕδατος, τῶν τε ἐν ὕδρᾳ ἀφαιρετον τὴν ἐλπίδα, καὶ τοῖς φίλοις ἀφθίτου-

ἀφθίτου· ὅταν δ' ἀφαιρῶνται ἀλλήλοιν, τότε καὶ οἱ φίλοι ἀφαιροῦνται, καὶ αὐτὸ μάλιστα ἀδυναμίας αἰσθάνεσθαι. Διὸ δὴ σαφῶς κελεύει ὁ ποιητὴς τὸν τε ἄνδρα καὶ τ' γυναῖκα ὑπὸ τοῖς πράγμασι τοῖς μοχθηροῖς καὶ αἰσχροῖς ἔχοντι μηδαμῶς δεῖν ἀλλήλοιν συμφέρεσθαι· ὑπὸ δὲ τοῖς ὡς οἷόν τε μάλιστα ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις, ὁμογνωμοσύνῃ θεραπεύειν ἀλλήλω, σπουδάζοντε, ὃ μὲν πρῶτον κτῆμάτων τῶν τοκέων ὑπὸ μελεῖσθαι, ὁ μὲν ἀνὴρ τῆς γυναικὸς ἀγαθοῦ ἢ κάλλιον ἢ τῶν αὐτοῦ· ἡ δὲ γυνὴ, τῶν τοῦ ἀνδρός. ἔπειτα δὲ, τῆς τε παίδων δέει μὴ, καὶ τῶν φίλων, καὶ τῆς πραγμάτων, καὶ ὅλης τῆς οἰκίας, ὡς οὔσης κοινῆς, ἀμφὼ ὑπὸ μελεῖσθαι, σπουδῇ τε καὶ ἀκριβείᾳ ἀλλήλω νικᾶν ὑπὸ χρεών τε· ἵν' ἕκαστος ὡς πλείστων ἀγαθῶν αἴτιος γίνηται, καὶ βελτίων τε καὶ δικαιότερος· καὶ τὸ μὲν ὑποπίπτειν ἀφιεμένω, τὸ δὲ φιλόπονον, δύνασθαι τε καὶ θαρρεῖν δείκνυ· ἵνα τοῖς τῆς ἡμέρας γιγνομένῳ ἥδηται τε οἰκονομίας τὸ ἔργον ἀπαγορεύσαντι, καὶ τῶν ὑπὸ θυμιῶν ἀπαλλάττηται, δυνατὸν ἑαυτοῖν τε ἑκατέρῳ ἐν μέρει, καὶ τοῖς ἑαυτοῖν παισὶ λόγον δοῦναι, ὁπότερος αὖ ζῶν ὑπὸ δοὺς πλέον ὑπὸ τὸ οἰκονομίας διετέλεσε· καὶ βίους εἰδέναι, ἤτοι διὰ τύχης, τὸ κακὸν, ἢ δι' ἀρετὴ τἀγαθόν. ἐν οἷς ὁ νικήσας, ἑνὸς μείζου τῶν θεῶν γέρως εἴη αὖ ὑπὸ τυχών. ὡς γὰρ φησι Πίνδαρος, γλυκεῖά οἱ καρδίαν « ἀπάλλοισα ἡ γεγυῖφος σωτὴρ ἐλπίς· ἑτέρου δὲ τὸ ὑδάμο- « νος, τῶν παίδων βέβαιος ἐν ᾧ ἡμέρᾳ. Ταῦτ' ἄρα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τῷ τὸν βίον διάγοντι πρέπον αὖ εἴη πρὸς πόλιν θεούς τε καὶ αὐθρώπους ἀποβλέπειν, ἐκ ἤκιστα ὃ πρὸς τὸν τε ἄλοχον, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ τοὺς γονῆς.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΟΙΚΟνομικῶν τὸ β.

ΤΟΝ οἰκονομεῖν μέλλοντα τινὰ κτῆ τόπον, δεῖ τῶν τε τόπων, οὓς ἂν πραγματεύηται, μὴ ἀπείρως ἔχειν, καὶ τῇ φύσει εὐφυῆ εἶναι, καὶ τῇ προαιρέσει φιλόπονόν τε καὶ δίκαιον. ὅ τι γὰρ ἂν ἀπῇ τούτων τῶν μερῶν, πολλὰ διαμαρτήσεται περὶ τὴν πραγματείαν ἣν μεταχειρίζεται. οἰκονομίαι δέ εἰσι τέσσαρες, ὡς ἐν τύπῳ διελέσθαι· τὰς γὰρ ἀλλάς εἰς τοῦτο ἐμπιπτούσας εὑρήσομεν· βασιλικὴ, σατραπικὴ, πολιτικὴ, ἰδιωτική. τούτων δὲ μεγίστη μὲν καὶ ἁπλουστάτη, ἡ βασιλική· ποικιλοτάτη δὲ καὶ ῥάστη, ἡ πολιτική· ἐλαχίστη δὲ καὶ ποικιλοτάτη, ἡ ἰδιωτική. ἐπικοινωνεῖν μὲν τὰ πολλὰ ἀλλήλαις ἀναγκαῖόν ἐστιν. ὅσα δὲ μάλιστα δι' αὐτῶν ἑκάστῃ συμβαίνει, ταῦτα ἐπισκεπτέον ἡμῖν ἐστι. πρῶτον μὲν τοίνυν τὴν βασιλικὴν ἴδωμεν. ἔστι δὲ αὕτη δυναμένη μὲν τὸ καθόλου, εἴδη δὲ ἔχουσα τέτταρα, περὶ νόμισμα, περὶ τὰ ἐξαγώγιμα, περὶ τὰ εἰσαγώγιμα, περὶ τὰ ἀναλώματα. τούτων δὲ ἕκαστον μὲν, περὶ τὸ νόμισμα λέγω, ποῖον, καὶ πότε τίμιον ἢ εὔωνον ποιητέον. περὶ δὲ τὰ εἰσαγώγιμα καὶ ἐξαγώγιμα, πότε, καὶ τίνα παρὰ τῶν σατραπῶν ἐν τῇ ταγῇ ἐκλαβόντι αὐτῷ λυσιτελήσει διατίθεσθαι. περὶ δὲ τὰ ἀναλώματα, τίνα περιαιρετέον, καὶ πότε· καὶ πότερον δοτέον νόμισμα εἰς τὰς δαπάνας, ἢ ἃ τῷ νομίσματι ὤνια. δεύτερον δὲ τὴν σατραπικήν. ἔστι δὲ ταύτης εἴδη ἓξ τῶν προσόδων· ἀπὸ γῆς, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἰδίων γενομένων, ἀπὸ ἐμπόρων, ἀπὸ τελῶν, ἀπὸ βοσκημάτων, ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν. αὐτῶν δὲ τούτων πρώτη μὲν καὶ κρατίστη, ἡ ἀπὸ τῆς γῆς. αὕτη δέ ἐστιν ἣν οἱ μὲν ἐκφό-

ρειον, οἱ δὲ δεκάτην προσαγορεύουσι. δευτέρα δὲ, ἀπὸ τῶν ἰδίων γινομένη, οὗ μὲν χρυσίον, οὗ δὲ ἀργύριον, οὗ δὲ χαλκὸς, οὗ δὲ ὁπόσα δύναται γίνεσθαι. τρίτη δὲ, καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ἐμπορίων. τετάρτη δὲ, καὶ ἡ ἀπὸ τῶν κτῆ γῆν τε καὶ ἀγοραίων τελῶν γινομένη. πέμπτη δὲ, ἡ ἀπὸ τῶν βοσκημάτων, ἐπικαρπία τε καὶ δεκάτη καλουμένη. ἕκτη δὲ, ἡ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἐπικεφάλαιόν τε καὶ χειρωνάξιον προσαγορευομένη. τρίτον δὲ, τὴν πολιτικήν. ταύτης δὲ κρατίστη μὲν πρόσοδος, ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐν τῇ χώρᾳ γινομένων, εἶτα ἀπὸ ἐμπορίων καὶ δι' ἀγώνων, εἶτα ἡ ἀπὸ τῶν ἐγκυκλίων. τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον, τὴν ἰδιωτικήν. αὕτη δέ ἐστιν ἀνώμαλος μὲν, διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἕνα σκοπὸν οἰκονομεῖν· ἐλαχίστη δὲ, διὰ τὸ καὶ τὰς προσόδους καὶ τὰ ἀναλώματα βραχέα γίνεσθαι. αὐτῆς δὲ ταύτης κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ γῆς γινομένη· δευτέρα δὲ, ἡ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐγκυκλημάτων· τρίτη δὲ, ἡ ἀπὸ ἀργυρίου. χωρὶς δὲ τούτων, ὃ πάσαις μὲν ἐποικονομεῖται τῶν οἰκονομίαις, καὶ προσήκει σκοπεῖν αὐτὸ μὴ παρέργως. μάλιστα δὲ ταύτῃ τὸ τἀναλώματα μὴ μείζω τῶν προσόδων γίνεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν τὰς διαιρέσεις εἰρήκαμεν, μετὰ τοῦτο πάλιν νοητέον ἡμῖν, εἰ σατραπεία περὶ ἣν ἂν πραγματευώμεθα, ἢ πόλις, πότερον ἃ πάντα ἄρτι διειλόμεθα, ἢ τὰ μέγιστα τούτων, εἰ δυνατὴ φέρειν ἐστὶ, τούτοις χρηστέον. μετὰ δὲ τοῦτο, ποῖαι τῶν προσόδων, ἢ τὸ παράπαν οὐκ εἰσὶ, δυναταὶ δ' εἰσὶ γενέσθαι· ἢ μικραὶ μὲν οὖσαι, μείζους οἷαί τινες κατασκευασθῆναι, ἢ τῶν ἀναλωμάτων τῶν νῦν ἀναλουμένων, τίνα τε, καὶ πόσα περιαιρεθέντα ὅλα, μηθὲν βλάψει. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς οἰκονομίας τε καὶ τὰ μέρη τὰ τούτων εἰρήκαμεν. ὅσα δέ τινες τῶν πρότερον πεπράγασιν εἰς πόρον χρημάτων, ἢ τεχνικῶς διῴκησαν, ἃ ὑπελαμβάνομεν ἀξιόλογα αὐτῶν εἶναι, συναγηόχαμεν. οὐδὲ γὰρ ταύτην τὴν ἱστορίαν ἀχρεῖον ὑπολαμβάνο-

μὴν εἴη). ἔστι γὰρ ζύτων ἅ τις ἐφαρμόσῃ τοῖς οἷα αὐτὸς πεφαματεύηται.

β. Κύψελος ὁ Κορίνθιος, δυξάμενος τῷ Διΐ, ἐὰν κύριος γένηται τῆς πόλεως, τὰ ὄντα Κορινθίοις πάντα ἀναθήσειν, ἐξέλθων
1. αὐτὸς ἀποτίμησιν ἐποιήσατο. ἀποτιμησαμένων δὲ τούτων, τὸ δέκατον μέρος παρ' ἑκάστου ἔλαβε, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐξέλθων ἐργάζεσθαι. πλεονάσαντος δὲ τοῦ σιταρκοῦς, τὸ αὐτὸ ἐποίησεν. ὥστε συνέβαινεν ἐν δέκα ἔτεσι, ἐκείνου τε ἅπαντα ἔχειν ἄφθονα ἱερᾶσθαι, τούς τε
11. Κορινθίους ἕτερα κεκτῆσθαι. Λύσδαμις Νάξιος, σκυβάλων φυγάδας, ὅπως τὰ κτήματα αὐτῶν ἐθέλοιεν ἀπολιπεῖν· ἀλλ' ἢ βαρέως ἀπεφέροντο, αὐτοῖς τοῖς φυγάσιν ἀπέδοτο· τά τε ἀναθήματα, ὅσα ἦν αὐτῶν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἡμίεργα ἀνακείμενα, ἐπώλησε τοῖς τε φυγάσι, καὶ τῶν δημοσίων τῷ βουλομένῳ· ὥστ' ὀπισθοφίλιππος ὁ τὸ τριακόσιοι ὄνομα.
111. Βυζάντιοι, δεηθέντες χρημάτων, τὰ τε μύρια τὰ δημόσια ἀπέδοντο· τὰ μὲν καρπίμα, χρόνον τινά, τὰ δὲ ἄκαρπα, ἐννέωσε, τά τε θρασωτικὰ καὶ τὰ πατεωτικά· ὡσαύτως καὶ ὅσα ἐν χωρίοις ἰδιωτικοῖς ἦν. νομοῦντο δὲ πολλοῦ, ὧν ἦν καὶ ὁ ἄλλο κτῆμα. τοῖς δὲ θρασώταις ἕτερα τὰ δημόσια, ὅσα ἦν περὶ γυμνάσιον, ἢ τὸν ἀγορᾶν, ἢ τὸν λιμένα, τοῖς τε τόποις τοῖς ἀγοραίοις ἐν οἷς ἐπώλει τίς τι, καὶ τὰ θαλάττης τῶν ἁλείαν, καὶ τὸν τῶν ἁλῶν ἁλατοπωλίαν, τῶν τ' ἐργαζομένων θωματοποιῶν, καὶ μαντέων καὶ φαρμακοπώλων, καὶ τῶν ἀγγέλων τῶν τοιουτοτρόπων. τέτον δὲ μέρος τὸ ἐργαζόμενον ἀποτελὲν ἔταξαν, τῶν τε νομισμάτων τὸν καταλλαγὸν ἀπέδοντο μιᾷ βαπέζῃ. ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐῶσι οὐδενὶ ἔστε ἀποδόσθαι ἑτέρῳ, οὔτε πρίασθαι παρ' ἑτέρου· εἰ δὲ μή, ζημίοις ἐῶσι. ὄντος δὲ νόμου αὐτοῖς μὴ εἶναι πολίτην ὃς ἂν μὴ ἐξ αὐτῶν ἀμφοτέρων ᾖ, χρημάτων δεηθέντες, ἐψηφίσαντο τὸν ἐξ ἑνὸς ὄντα, αὐτὸν καταβαλόντα μνᾶς τεν-

τεκαίδεκα, εἶναι πολίτην. ἐν σιτοδείᾳ δὲ ἡμόμνοι, καὶ ἀποστεῖλαι χρημάτων, κατήγαγον τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τοῦ πόντου. χρόνου δὲ ἡμομνοῦντος, τῶν ἐμπόρων ἀγοραζόντων, ἐτέλουν αὐλοῖς πόκους ὀπταδεκάτους. τοῖς δὲ ὠνουμένοις τι, ἔταξαν χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι δὲ ὀπταδέκατον. μετοίκων δὲ τινῶν ὀπταδεδημοκότων ὀπὶ κτήμασιν, ὧν οὐσίας αὐλοῖς ἐκτίσεως, ἐψηφίσαντο δὲ τέταρτον μέρος εἰσφέρεσθαι τὸ δημόσιον, τὸν βουλόμενον, κύριος ἔσται δὲ κτῆμα. Ἱππίας ὁ Ἀθηναῖος τὰ ἐσφερόμενα τῶν ἐσφόρων εἰς IIII.
τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τὰς ἀναβαθμοὺς, καὶ τὰ προσφερόμενα, καὶ τὰς φυγὰς τὰς ἀποδημούσας ἔξω ἐπώλησεν. ὠνοῦντο δὲ οἱ ὠνούμενοι τὰ κτήματα· καὶ συνελέγη χρήματα οὕτως συχνὰ, τό τε νόμισμα δὲ ὃν Ἀθηναίοις, ἀδόκιμον ἐποίησε. τάξας δὲ τιμὴν, ἐκέλευσε τοὺς αὐτὸν ἀνακομίζειν. συνελθόντων δὲ ὅτι τῷ κήρυκι ἕτερον χαλκοῦν ἔδωκε, ἐξέδωκε δὲ αὐτὸ ἀργύριον. ὅσοι τε τειχορχεῖν, ἢ φυλαρχεῖν, ἢ χορηγεῖν, ἢ τινα εἰς ἑτέρων λειτουργίαν ἐταύτην ἔμελλον δαπανᾶν, τίμημα τάξας μέτριον, ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον, ἀποτίσαντα τοῦτο, ἐγγράφεσθαι εἰς τοὺς λειτουργικούς. τῇ τε ἱερείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἐν ἀκροπόλει τῷ ἀποθανόντος, φέρειν χοίνικα κριθῶν, καὶ πυρῶν ἑτέραν, καὶ ὀβολόν. καὶ ὅτῳ δοῦ παιδίον γένηται, αὐτὸ τοῦτο. Ἀθηναῖοι οἱ ἐν V.
Ποτιδαίᾳ οἰκοῦντες, δεόμενοι χρημάτων εἰς τὸν πόλεμον, ἀποφέρεσθαι ἅπασι συνέταξαν τὰς οὐσίας, μὴ ἀφέντας εἰς τὸν αὖθις δῆμον ἕκαστον, ἀλλὰ κτῆμα ἐν ᾧ τόπῳ ἕκαστον εἴη· ἵνα οἱ πένητες δοῦναι τιμᾶσθαι. ὅτῳ δὲ μὴ ἦν κτῆμα μηδὲν, αὐτὸ σῶμα δοῦναι τιμήσασθαι. ἀπὸ τούτων οὖν εἰσέφερον αὐτὸ ὀπτὸν ἕκαστος σῶον τῇ πόλει. Ἀντιφάνης δὲ, δεηθείσης τῆς πόλεως χρημάτων, εἰσημένων λαμπρῶς ἄγειν Διονύσια, ἐν οἷς δῆλά τε πολλὰ ἀπήλισκον ἐξ ἰσιωτῶν θεασκευάζοντες, καὶ ἱε-

ρεῖα πολυτελῆ· ὑπεργύου δὲ οὔσης ταύτης τῆς ἑορτῆς, ἔπεισεν αὐτοὺς τῷ μὲν Διονύσῳ εὔξασθαι ἐς νέωτα ἀποδώσειν διπλάσια, ταῦτα δὲ συναγαγόντας ἀποδόσθαι. συνελέγη οὖν αὐτοῖς

VII. χρήματα οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν χρείαν. ¶ Λαμψακηνοὶ δὲ, προσδοκίμων οὐσῶν τριήρων πολλῶν πρὸς αὐτοὺς, ὄντος μεδίμνου τῶν ἀγφίτων τετραδράχμου, προσέταξαν τοῖς ἀγοραίοις πωλεῖν ἑξαδράχμου· καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν χοᾶ, ὄντα δραχμῶν τετταρῶν καὶ τριωβόλου· τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τὴν μὲν οὖν ἀρχαίαν τιμὴν ἐλάμβανεν ὁ ἰδιώτης, τὸ δὲ πλέον ἡ πόλις, καὶ εὐπόρησε

VIII. χρημάτων. ¶ Ἡρακλεῶται, πέμποντες ναῦς τεσσαράκοντα ἐπὶ τοὺς ἐν Βοσπόρῳ τυράννους, οὐκ εὐπορούμενοι χρημάτων, παρὰ τῶν ἐμπόρων συνηγόρασαν τόν τε σῖτον πάντα, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον, καὶ τὴν ἄλλην ἀγοράν. χρόνου δὲ ἱσταμένου ἐν ᾧ ἔμελλον ἀποδώσειν τὴν τιμὴν, τοῖς τε δὴ ἐμπόροις καλῶς εἶχε μὴ κοτυλίζειν, ἀλλ' ἀθρόα τὰ φορτία πεπρᾶσθαι· ἐκεῖνοί τε, διδόντες δι' ἄλλην, οὐ μισθὸν παρῆγον, ἀλλὰ τὴν ἀγορὰν ἐν ὁλκάσι, καὶ ἄνδρα ταμίαν ἐπέστησαν ἐφ' ἑκάστῃ τῶν νεῶν. ἀφικομένων δ' εἰς τὴν πολεμίαν αὐτῶν, ἠγόραζον οἱ στρατιῶται παρὰ τούτων ἅπαντα. πρότερον συνελέγη, ἢ ἀργύριον ἐδίδοσαν οἱ στρατηγοὶ πάλιν τὸν μισθόν. ὥστε συνέβαινε ταὐτὸ τὸ ἀργύριον δίδοσθαι, ἕως εἰς οἶκον ἀπῆλθον.

IX. ¶ Λακεδαιμόνιοι, Σαμίων δεηθέντων χρήματα αὐτοῖς εἰς τὴν κάθοδον δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ ὑποζύγια νηστεῦσαι· ὅσον δὲ ἐδαπάνα ἕκαστος, τοσοῦτον δοῦναι τοῖς

X. Σαμίοις. ¶ Καρχηδόνιοι δὲ, ξένων ἐν τῇ πόλει συχνῶν παρ' αὐτοῖς γινομένων, ὀφείλοντες αὐτοῖς μισθὸν, οὐκ ἠδύναντο διαλῦσαι. ἀνήγγειλαν οὖν, εἴ τις τῶν πολιτῶν ἢ μετοίκων σύλαν ἔχει κατὰ πόλεως ἢ ἰδιώτου, εἰ βούλεται λαβεῖν, ἀπογράψασθαι. ἀπογραψαμένων δὲ συχνῶν, τὰ πλοῖα τὰ πλέοντα εἰς τὸν πόντον, ἐσύλων μετὰ προφάσεως εὐλό-

εὐλόγου. ἔταξαν δὲ χρόνον, ἐν ᾧ λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἔφασαν ποιήσασθαι. συλλεγέντων δὲ χρημάτων συχνῶν, τοὺς μὲν στρατιώτας ἀπήλλαξαν, ὑπὲρ δὲ τῶν συλῶν διεδικάσαντο. τοῖς δὲ μὴ δικαίως συληθεῖσιν, ἡ πόλις ἀπὸ τῶν προσόδων ἀπεδίδου.

¶ Κυζικηνοὶ δὲ, στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, ἐπικρατήσαντος τοῦ XI.
δήμου, τῶν δὲ πλουσίων συνειλημμένων, ὀφείλοντες χρήματα στρατιώταις, ἐψηφίσαντο μὴ θανατῶσαι τοὺς συνειλημμένους, ἀλλὰ χρήματα πραξαμένους φυγαδεῦσαι. ¶ Χῖοι δὲ, νόμου ὄντος XII.
αὐτοῖς ἀπογράφεσθαι τὰ χρέα εἰς τὸ δημόσιον, δεηθέντες χρημάτων, ἐψηφίσαντο τοὺς ὀφείλοντας μὲν ἀποδοῦναι τῇ πόλει τὰ δάνεια, τὴν δὲ πόλιν ἐκ τῶν προσόδων τοὺς τόκους τοῖς δεδανεικόσι καταφέρειν, ἕως ἂν κατὰ τὸ ἀρχαῖον εὐπορήσωσι. ¶ Μαύσωλος, ὁ XIII.
Καρίας τύραννος, πέμποντος βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ τοὺς φόρους δοῦναι, συναγαγὼν τοὺς εὐπορωτάτους ἐν τῇ χώρᾳ, ἔλεγεν ὅτι ὁ βασιλεὺς αἰτεῖ τοὺς φόρους, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐπορεῖται· κατασκευαστοὶ δ' ἄνδρες αὐτῷ εὐθέως ἐπηγγέλλοντο ὅσον εἰσοίσει ἕκαστος. τούτων δὲ τοῦτο πραξάντων, οἱ εὐπορώτεροι τὰ μὲν αἰσχυνόμενοι, τὰ δὲ φοβούμενοι, πολλῷ τούτων πλείω ἐπηγγέλλοντο, καὶ εἰσέφερον. πάλιν δεηθεὶς χρημάτων, ἐξεκκλησιάσας τοῖς Μυλασσεῦσιν ἔλεγεν, ὅτι μητρόπολις οὖσα ἡ πόλις αὐτοῦ, αὕτη ἀτείχιστός ἐστιν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν στρατεύει. ἐκέλευσεν οὖν τοὺς Μυλασσεῖς φέρειν ἕκαστον ὅτι πλεῖστα χρήματα· φάσκων αὐτοὺς τοῖς νῦν εἰσενεχθεῖσι καὶ τὰ λοιπὰ σώζειν. εἰσενεχθέντων δὲ πολλῶν, τὰ μὲν χρήματα εἶχε, τὸ δὲ τεῖχος οὐκ ἔφη τὸν θεὸν ἐν τῷ παρόντι οἰκοδομεῖν. ¶ Κόνδαλος, Μαυσώλου ὕπαρχος, XIIII.
ὁπότε διαπορευομένῳ αὐτῷ διὰ τῆς χώρας προσενέγκοι τις πρόβατον ἢ μόσχον, ἀπογραψάμενος τὸν δόντα καὶ τὸν χρόνον, ἀγαγόντα εἰς οἶκον ἐκέλευσε τρέφειν ἕως ἂν ἐπανέλθοι. ὁπότε δὲ

δοκοίη χρόνος ἱκανὸς εἶναι, αὐτό τε τὸ τραφὲν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἀπῄτει. τῶν τε δένδρων τὰ ὑπερέχοντα ἢ πίπτοντα εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς, ἐπώλει τὰς ἐπικαρπίας. τῶν δὲ στρατιωτῶν εἴ τις τελευτήσειε, διαπύλιον ἐπώλει δραχμὴν τοῦ σώματος. ἅμα οὖν ἐντεῦθεν καὶ ἀργύριον ἐλάμβανεν, ἅμα τε οἱ ἡγεμόνες οὐ παρεκρούοντο αὐτὸν, πότε τετελεύτηκεν ὁ στρατιώτης. τούς τε Λυκίους ὁρῶν ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φέρειν, ἔφησε γράμματα ἥκειν παρὰ βασιλέως, κόμας ἀποστεῖλαι εἰς προκόμια. προστετάχθαι οὖν αὐτῷ ὑπὸ Μαυσώλου ἀποκεῖραι αὐτούς. ἔφησεν οὖν εἰ βούλονται ἐπικεφάλαιον τακτὸν δοῦναι, μεταπέμψασθαι ἐκ τῆς Ἑλλάδος κόμην. οἱ δὲ ἀσμένως ἔδοσαν ὃ ᾔτει· καὶ συνελέγη χρήματα πολλὰ ἀπὸ πολλοῦ ὄχλου.

XV. ¶ Ἀριστοτέλης Ῥόδιος, ἄρχων Φωκαίας, ἀπορῶν χρημάτων, ὁρῶν στάσεις οὔσας δύο τῶν Φωκαίων, λόγους ἐποιήσατο πρὸς τὴν ἑτέραν στάσιν ἐν ἀπορρήτοις, φάσκων αὐτῷ διδόναι χρήματα τοὺς ἑτέρους, ἐφ' ᾧ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἐγκλῖναι· αὐτὸς δὲ μᾶλλον βούλεσθαι παρὰ τούτων λαβεῖν, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν τούτοις διοικεῖν παραδοῦναι. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, εὐθέως τὰ χρήματα οἱ παρόντες ὅσα ἐκέλευσεν ἔδωκαν. ὁ δὲ τοῖς ἑτέροις πᾶσιν ἔδειξεν ἃ εἰληφὼς εἴη παρὰ τῶν ἑτέρων· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἔδοσαν οὐκ ἐλάττω. λαβὼν δὲ παρ' ἀμφοτέρων, κατήλλαξεν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους. τοῖς τε πολίταις κατιδὼν οὔσας δίκας πολλὰς, καὶ μεγάλας ἐκ πολλοῦ χρόνου ἀδικίας τούτοις διὰ πολέμου, δικαστήριον καθίσας, προεῖπεν ὅσοι ἂν μὴ δικάσωνται· νόμον δ' ἔθηκε μηκέτι εἶναι ὑπὲρ τῶν προτέρων ἐγκλημάτων κρίσεις· τότε δὴ παραβόλου πολλῶν δικῶν, καὶ τὰς ἐγκλήτους μετ' ἐπιτιμίου ἐφ' αὑτὸν ποιούμενος, καὶ παρ' ἑκατέρων δι' ἑτέρων λαμβάνων,

XVI. συνήγαγεν οὐκ ὀλίγα χρήματα. ¶ Κλαζομένιοι δ', ἐν σιτο-

δείᾳ

δείᾳ ὄντες, χρημάτων ἀποροῦντες, ἐψηφίσαντο παρ' οἷς ἔλαιόν ἐστι τῶν ἰδιωτῶν, δανεῖσαι τῇ πόλει ἐπὶ τόκῳ· γίνεται δὲ πολὺς οὗτος ὁ καρπὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. δανεισάντων δὲ, μισθωσάμενοι πλοῖα, ἀπέστειλαν εἰς τὰ ἐμπόρια, ὅθεν αὐτοῖς ἧκε σῖτος, ὑποθήκης γενομένης τῆς τοῦ ἐλαίου τιμῆς· ὀφείλοντες στρατιώταις μισθὸν εἴκοσι τάλαντα, καὶ οὐ δυνάμενοι, τόκον ἔφερον τοῖς ἡγεμόσι τέτταρα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἐπεὶ δὲ τοῦ μὲν ἀρχαίου ἀπέκοπτον οὐθὲν, ἀεὶ δὲ μάτην ἐδαπανῶν, νόμισμα ἔκοψαν σιδηροῦν εἰς ἀργυρίου λόγον εἴκοσι ταλάντων· εἶτα διδόντες τοῖς εὐπορωτάτοις ἐν τῇ πόλει κατὰ λόγον ἑκάστῳ, παρ' ἐκείνων ἔλαβον ἴσον. οἵ τε οὖν ἰδιῶται εἶχον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν χρείας ἀναλίσκειν, καὶ ἡ πόλις τοῦ χρέους ἀπηλλάγη. δεύτερον δὲ ἐκ τῶν προσόδων ἐκείνοις τόν τε τόκον κατέφερον, αἰεί τε διαιροῦντες ἑκάστῳ πρὸς μέρος διέδοσαν, τοὺς δὲ σιδηροῦς ἐκομίζοντο. ¶ Σηλυβριανοὶ δὲ, δεηθέντες χρημάτων, νόμου ὄντος αὐτοῖς σῖτον μὴ ἐξάγειν ἐν λιμῷ γενομένοις, ἐκείνοις δὲ ὑπαρχόντος σίτου παλαιοῦ, ἐψηφίσαντο τῇ πόλει παραδοῦναι τοὺς ἰδιώτας τὸν σῖτον τῆς τεταγμένης τιμῆς, ὑπολειπόμενον ἕκαστον ἐνιαυτοῦ τροφήν· εἶτα ἐξαγωγὴν ἔδωκεν τῷ βουλομένῳ, τάξαντες τιμὴν ἣν ἐδόκει καλῶς ἔχειν αὐτοῖς. ¶ Ἀβυδηνοὶ δὲ, διὰ στασιασμὸν τῆς χώρας ἀργοῦ γενομένης, καὶ τῶν μετοίκων οὐ προϊεμένων αὐτοῖς οὐδὲν διὰ τὸ καὶ ἔτι ὀφείλειν, ἐψηφίσαντο τὸν βουλόμενον τοῖς γεωργοῖς δανείζειν, ὡς ἐργάσωνται, ὡς πρότοις αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς ἐκ τοῦ καρποῦ, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ τῶν λειπομένων. ¶ Ἐφέσιοι, δεηθέντες χρημάτων, νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν χρυσὸν τὰς γυναῖκας· ὅσον δὲ νῦν ἔχουσι, δανεῖσαι τῇ πόλει· τῶν τε κιόνων τῶν ἐν τῷ νεῷ τάξαντες ἀργύριον ὃ δεῖ καταβαλεῖν, εἴων ἐπιγράφεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ δόντος ἀργύριον, ὡς ἀνατεθει-

XVII.

XVIII.

XIX.

XX. κότος. ¶ Διονύσιος Συρακούσιος, βουλόμενος χρήματα συναγαγεῖν, ἐκκλησίαν ποιήσας, ἔφησεν ἑωρακέναι τὴν Δήμητρα, καὶ κελεύειν τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον εἰς τὸ ἱερὸν ἀποκομίζειν. αὐτὸς μὲν οὖν τῶν παρ' αὐτῷ γυναικῶν τὸν κόσμον τοῦτο πεποιηκέναι· ἠξίου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους· μή τι μήνιμα παρὰ τῆς θεοῦ γένηται. τὸν δὲ μὴ τοῦτο ποιήσαντα, ἔνοχον ἔφησεν ἱεροσυλίας ἔσεσθαι. ἀνενεγκάντων δὲ πάντων ἃ εἶχον, διά τε τὴν θεὸν καὶ δι' ἐκεῖνον, θύσας τῇ θεῷ, τὸν κόσμον ἀπηνέγκατο ὡς παρὰ τῆς θεοῦ δεδανεισμένος. προελθόντος δὲ χρόνου, καὶ τῶν γυναικῶν πάλιν φορουσῶν, ἐκέλευσε τὴν βουλομένην χρυσοφορεῖν, τάγματα ἀνατιθέναι ἐν τῷ ἱερῷ. τριήρεις δὲ ναυπηγήσειν μέλλων, ᾔδει ὅτι δεήσοιτο χρημάτων. ἐκκλησίαν οὖν συναγαγὼν, ἔφη πόλιν αὐτῷ τινα προδίδοσθαι, εἰς ἣν δεῖσθαι χρημάτων· ἠξίου τε αὐτῷ τοὺς πολίτας εἰσενέγκαι δύο στατῆρας ἕκαστον· οἱ δ' εἰσήνεγκαν. διαλιπὼν δὲ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὡς διημαρτηκὼς τῆς πράξεως, ἐπαινέσας αὐτοὺς, ἀπέδωκεν ἑκάστῳ ὃ εἰσήνεγκαν. ποιήσας δὲ τοῦτο, ἀνεκτήσατο τοὺς πολίτας. εἶτα πάλιν οἰόμενοι ἀπολήψεσθαι, εἰσήνεγκαν· ὁ δὲ, λαβὼν εἶχεν εἰς τὴν ναυπηγίαν. οὐκ εὐπορῶν δὲ ἀργυρίου, νόμισμα ἔκοψε κατεπιτέρου· καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν, πολλὰ τοῦ κεκομμένου νομίσματος ὑπερεῖ τεν· οἱ δὲ ἐψηφίσαντο καὶ μὴ βουλόμενοι. ἕκαστος οὖν εἵλετο ἔχειν ὡς ἀργυροῦν, ἀλλὰ μὴ κατεπιτέρινον. πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων, ἠξίου τοὺς πολίτας εἰσενεγκεῖν αὐτῷ· οἱ δ' ἔφασαν οὐκ ἔχειν. ἐξενέγκας οὖν τὰ σκεύη τὰ παρ' αὐτοῦ, ἐπώλει, ὡς δι' ἀπορίαν τοῦτο ποιῶν. ἀγοραζόντων δὲ τῶν Συρακουσίων, ἀπεγράφετο τί ἕκαστος ἀγοράσειεν. ἐπεὶ δὲ τὴν τιμὴν κατέβαλον, ἐκέλευσε τὸ σκεῦος ἀναφέρειν ἕκαστον ὃ ἠγόρασε. τῶν δὲ πολιτῶν διὰ τὰς εἰσφορὰς οὐ τρεφόντων βοσκήματα, εἶπεν ὅτι ἱκανὰ ἦν αὐτῷ πρὸς τοσοῦτον· τοὺς οὖν νῦν κτησαμένους, ἀτελεῖς ἔσεσθαι. πολλῶν δὲ ταχὺ κτησαμένων πολλὰ βοσκήματα

σκήματα, ὡς ἀτελῆ ἐξόντων, ἐπεὶ καιρὸν ᾤετο εἶναι, τιμήσασθαι κελεύσας, ἐπέβαλε τέλος. οἱ οὖν πολῖται, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τῷ ἐξηπατῆσθαι, σφάζοντες ἐπώλουν. ὡς δὲ πρὸς τοῦτο ἔταξε, σφάζεσθαι ὅσα δεῖ τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ πάλιν ἱερόθυτα ἐποίουν· ὁ δὲ ἀπεῖπε θῆλυ μὴ θύειν. πάλιν δεηθεὶς χρημάτων, ἐκέλευσεν ἀπογράψασθαι χρήματα πρὸς αὐτὸν ὅσοι οἶκοι εἰσὶν ὀρφανικοί. ἀπογραψαμένων δὲ ἄλλων, τὰ τούτων χρήματα ἀπεχρᾶτο, ἕως ἕκαστος εἰς ἡλικίαν ἔλθοι. Ρήγιόν τε καταλαβὼν, ἐκκλησίαν συναγαγὼν εἶπε, διότι δικαίως μὲν ἂν ἐξανδραποδισθεῖεν ὑπ' αὐτοῦ· νῦν μέν τοι τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀνηλωμένα χρήματα κομισάμενος, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου σώματος τρεῖς μνᾶς, ἀφήσειν αὐτούς. οἱ δὲ Ρηγῖνοι, ὅσα ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένα, ἐμφανῆ ἐποίουν· καὶ οἱ ἄποροι παρὰ τῶν εὐπορωτέρων καὶ παρὰ τῶν ξένων δανειζόμενοι, ἐπόρισαν ἃ ἐκέλευε χρήματα. λαβὼν δὲ ταῦτα παρ' αὐτῶν, τά τε σώματα πάντα οὐδὲν ἧττον ἀπέδοτο, τά τε σκεύη ἃ τότε ἦν ἀποκεκρυμμένα, ἐμφανῆ ἅπαντα ἔλαβε. δανεισάμενός τε παρὰ τῶν πολιτῶν χρήματα ἐπ' ἀποδόσει, ὡς ἀπήτουν αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀναφέρειν ὅσον ἔχει τις ἀργύριον πρὸς αὐτόν· εἰ δὲ μὴ, θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ἀνενεχθέντος δὲ τοῦ ἀργυρίου, ἐπικόψας χαρακτῆρα, ἐξέδωκε τὴν δραχμὴν δύο δυναμένην δραχμὰς, τό τε ὀφειλόμενον πρότερον ἀνήνεγκαν πρὸς αὐτόν. εἰς Τυρρηνίαν τε πλεύσας ναυσὶν ἑκατὸν, ἔλαβεν ἐκ τοῦ τῆς Λευκοθέας ἱεροῦ χρυσίον τε καὶ ἀργύριον πολὺ, καὶ τὸν ἄλλον κόσμον οὐκ ὀλίγον. εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ οἱ ναῦται πολλὰ ἔχουσι, κήρυγμα ἐποίησε, τὰ ἡμίσεα ὧν ἔχει ἕκαστος, ἀναφέρειν πρὸς αὐτόν· τὰ δ' ἡμίσεα ἔχειν τὸν λαβόντα· τῷ δὲ μὴ ἀνενέγκαντι, θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ὑπολαβόντες δὲ οἱ ναῦται, ἀνενέγκαντες τὰ ἡμίσεα,

τὰ καταλοιπα ἔξω ἀδεῶς, ἀνιώσης. ὁ δ', ἐπειδὴ ἐκεῖνα ἔ-
XXI. λαβεν, ἐκέλευσε πάλιν τὰ ἡμίσεα ἀναφέρειν. ¶ Μενδαῖοι ὑ, τὰ μὲν ἀπὸ λιμένων καὶ τῶν ἀγώνων τελῶν αὐτοῖς προσπορίζομενα, ἐχρῶντο εἰς δίοικησιν τῆς πόλεως· τὰ δ' ἀπὸ τῆς γῆς καὶ οἰκιῶν τέλη, οὐκ ἐπρίαντο, ἀλλ' ἀνέγραφον τὰς ἐγγύας· ὁπότε δὲ δεηθεῖεν χρημάτων, ἀπεδίδοσαν ὀφείλοντες. ἐκέρδαινον οὖν τὸν παρελθυθότα χρόνον, ἀτόκοις τοῖς χρήμασιν ἀποκεχρημένοι. πολεμοῦντες τε πρὸς Ολυνθίους, καὶ δεόμενοι χρημάτων, ὄντων αὐτοῖς ἀνδραπόδων, ἐψηφίσαντο, καταλφπομένων ἑνὶ ἑκάστῳ δήλεος καὶ ἄρρενος, τὰ δῆλα ἀποδόσθαι τῇ πό-
XXII. λει, ὡς ἐκδημεῖσαι τὰς ἰδιώτας χρήματα. ¶ Καλλίστρατος ἐν Μακεδονίᾳ πωλουμένου τοῦ ἐλλιμενίου ὡς ὠνητὸ πολὺ εἴκοσι ταλάντων, ἐποίησεν ὑρφν τὸ διπλάσιον. καπηλῶν γὰρ ὠνουμένους τὰς ὑπερωτέρους αἰεὶ, δι' ὃ δεῖν ταλαιπώρους καθιστάναι τὰς ἐγγύας τῶν εἴκοσι ταλάντων, προεκήρυξεν ὠνεῖσθαι τὸν βουλόμενον, καὶ τὰς ἐγγύας καθεστάναι τοῦ τείτου μέρους,
XXIII. καὶ καθ' ὁπόσον ἕκαστος ὠνῆται πείθειν. ¶ Τιμόθεος Αθηναῖος, πολεμῶν πρὸς Ολυνθίους, καὶ ἀπορούμενος ἀργυρίου, κέρας χαλκῆν, διεδίδου τοῖς στρατιώταις. ἀγομένων δὲ τῶν στρατιωτῶν, ἔφη αὐτοῖς τὰς ἐμπόρους τε καὶ ἀγοραίους ἀποδώσας ὡσαύτως πωλήσειν. τοῖς δ' ἐμπόροις προσεῖπεν, ὃν αὖ τις λάβῃ χαλκῆν, τούτου πάλιν ἀγορεύειν τά τ' ὠνια, καὶ τὰ ὠνητὰ τῶν λαῶν ἀγόμενα. ὃς δ' αὖ προσελθοῦσα αὐτοῖς χαλκῆς, πρὸς αὐτὸν ἀναφέρουσας ἀργύριον λαμβάνειν. πρὸς Κέρκυραν δὲ πολεμῶν, καὶ ἄπορος χρημάτων, καὶ τῶν στρατιωτῶν τὰς μισθοὺς, καὶ ἀποδιδόντων αὐτῷ, καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους φασκόντων ἀποπορεύεσθαι, ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ἔφησεν ἐ δύνασθαι ἅμα τοὺς ἡμῶνας ἀπαγαγέσθαι αὐτῷ

ἀυτῷ ἀργύριον· ἐπεὶ τοσαύτην εἶχε πρὸς αὐτὸν δυσκολίαν, ὥστε τῶν προσδεδομένων τειμίων σιταρχίαν, δωρεὰν αὐτοῖς δίδοναι. οἱ δ', ὑπολαβόντες, οὐκ ἂν πολε προσέσθαι τοσαῦτα χρήματα τὸν Τιμόθεον αὐτοῖς, εἰ μὴ τῇ ἀληθείᾳ προσδόκιμα ἦν τὰ χρήματα προὺς αὐτὸν, ἡσυχίαν εἶχον τε μισθῶν, ἕως ἐκεῖνος διῳκήσατο ἃ ἐβούλετο. Σάμον δ' πολιορκῶν, τὰς καρπὰς καὶ τὰ ὄπτι τῶν ἀγρῶν ἀπέδιδοτο αὐτοῖς τοῖς Σαμίοις. ὥστε δύπόρησε χρημάτων εἰς μισθοὺς τοῖς στρατιώταις. τῶν τε ὀπτιτηδείων ἐπεὶ ασφυὶς ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, δρᾶ τὰς ἀφικομένους, ἀπηγόρευσε μὴ πωλεῖν σῖτον ἀλλεσμένον, μηδὲ μέζον ἕλασσον ἢ μέδιμνον, μηδὲ τῶν ὑγρῶν μηδὲν ἔλαττον ἢ μεζητόν. οἱ μὲν οὖν ταξίαρχοί τε καὶ λοχαγοὶ, ἀγοράζοντες ἀθρόα, διεδίδοσαν τοῖς στρατιώταις· οἱ δ' εἰσαφικνούμενοι, ἦγον αὐτοῖς τὰ ὀπτιτήδεια· καὶ ὁπότε ἀπαλλάττοιντο, εἴ τι προσέλθοιτον εἴη αὐτοῖς, ἐπώλουν. ὥστε συνέβαινεν δύπορεῖσθαι τὰς στρατιώτας τῶν ὀπτιτηδείων. ¶ Διδάλης Πέρσης, XXIIII
ἔχων στρατιώτας, τὰ μὲν καθ' ἡμέραν προσίζειν ἐδωάτο ἐκ τῆς πολεμίας αὐτοῖς· νόμισμα δὲ οὐκ ἔχων δίδοναι, ἀπαιτούμενος δ', χρόνου γιγνομένου οὗ ὤφελε, τεχνάζει τοιόνδε· ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ἔφη οὐκ ἀπορεῖσθαι χρημάτων, ἀλλ' εἶναι αὐτῷ ἐν χωρίῳ τινὶ, λέγων ἐν ᾧ εἴη· καὶ ἀναζεύξας, ἐβάδιζεν ἕως αὐτοῦ εἶπε ὡς ἐγγὺς τοῦ χωρίου ἐγένετο, προσελθὼν εἰς αὐτὸ, ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐόντων ἱερῶν ὅσος ἐνῆν κοῖλος ἄργυρος· εἶτ' ὀπισθυάσας τὰς ἡμιόνους ὡς ἀγούσας ἀργύριον, προσφανούσας τε ταῦτα, ἐβάδιζεν. ἰδόντες δὲ οἱ στρατιῶται, καὶ νομίσαντες ἄπρυτα εἶναι ἄργυρον τὸν ἀγόμενον, ἐθάρρησαν ὡς κομιούμενοι τὸν μισθόν. ὁ δ' ἔφη δεῖν εἰς Ἄμισον ἐλθόντας ὀπισημήνασθαι· ἐν δ' εἰς τὴν Ἄμισον ὁδὸς πολλῶν τε ἡμερῶν καὶ

χειμέριος· τὸν δὲ χρόνον τοῦτον ἀπεχρᾶτο τῷ στρατοπέδῳ, τὰ ἐπι-
τήδεια μόνον διδοὺς· τοὺς δὲ τεχνίτας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐ-
τὸς εἶχε, καὶ τοὺς καπήλους τοὺς μεταβαλλομένους τι· ἀλλῷ δὲ οὐκ
XXV. ἦν οὐδενὶ οὐδὲν τούτων ποιεῖν. ¶ Χαβρίας Ἀθηναῖος Ταῷ τῶν
Αἰγυπτίων βασιλεῖ ἐκστρατεύοντι καὶ δεομένῳ χρημάτων, συνε-
βούλευε τῶν τε ἱερῶν τινα καὶ τῶν ἱερείων ὃ πλῆθος φάναι πρὸς
τοὺς ἱερεῖς δεῖν παραλυθῆναι διὰ τὴν δαπάνην. ἀκούσαντες
δὲ οἱ ἱερεῖς, καὶ ὃ ἱερὸν παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι βουλόμενοι εἶναι, καὶ
ἴδια αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς ἐδίδοσαν χρήματα. ἐπεὶ δὲ παρὰ πάντων
εἰλήφει, προστάξαι αὐτοῖς ἐκέλευσεν εἰς μὲν ὃ ἱερὸν καὶ εἰς αὐ-
τὸν, τῆς δαπάνης ἧς πρότερον ἐποιοῦντο, ὃ δέκατον μέρος
ποιεῖσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῷ δανεῖσαι, ἕως ὁ πόλεμος ὁ πρὸς βα-
σιλέα διαλυθῇ. ἀπ' οἰκίας δὲ ἑκάστης ἐκέλευσεν ἅπαντας εἰσ-
ενέγκαι τάξαντα ὃ δεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὡσαύτως· τοῦ σίτου
τε πωλουμένου χωρὶς τῆς τιμῆς, διδόναι τὸν πωλοῦντα καὶ ὠ-
νούμενον ἀπὸ τῆς ἀρτάβης τὸν ὀβολόν· ἀπὸ τῶν πλοίων τε καὶ
ἐργαστηρίων, καὶ τῶν ἀλλήν τινὰ ἐργασίαν ἐχόντων, τῆς ἐργασίας
μέρος ὃ δέκατον τέλος ἀποτελεῖν. ἐκστρατεύειν δ' αὐτῷ μέλλον-
τι ἐκ τῆς χώρας, εἴ τίς τι ἔχει ἄσημον ἀργύριον ἢ χρυσίον, κελεῦ-
σαι ἐνέγκαι πρὸς αὐτόν. ἐνεγκάντων δὲ τῶν πλείστων, ἐκέλευσε
τούτῳ μὲν ἐκεῖνον χρῆσθαι, τοὺς δὲ δανείσαντας συστῆσαι τοῖς ναυάρ-
XXVI. χοις, ὥστ' ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς ἀποδοῦναι. ¶ Ἰφικράτης Ἀθηναῖος,
Κότυος συναγαγόντος στρατιώτας, ἐπόρισεν αὐτῷ χρήματα τρό-
πον τοιοῦτον· ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν ἦρχε, προστάξαι σπεῖραι
αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίμνων· τούτου δὲ πραχθέντος, συνελέγη σίτου
πολὺ πλῆθος. καταγαγὼν οὖν ἐπὶ τὰ ἐμπόρια, ἀπέδοτο, καὶ ηὐ-
XXVII πόρησε χρήματα. ¶ Κότυς Θρᾷξ παρὰ Πειρινθίων ἐδανείζετο
χρήματα εἰς ὃ τοὺς στρατιώτας συναγαγεῖν· οἱ δὲ Πειρίνθιοι
οὐκ

οὐκ ἐδίδοσαν αὐτῷ. ἠξίωσε γοῦν αὐτοὺς ἄνδρας γε τῶν πολιτῶν
φρουροὺς δοῦναι εἰς χωρία τινὰ, ἵνα τοῖς ἐκεῖ στρατιώταις νῦν
φρουροῦσι σχῇ ἀποχρήσασθαι. οἱ δὲ τοῦτο ταχέως ἐποίησαν, οἰό-
μενοι τῶν χωρίων κύριοι ἔσεσθαι. ὁ δὲ Κότυς, τοὺς ἀποσταλέντας
εἰς φυλακὴν ποιήσας, τὰ χρήματα αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀποστεί-
λαντας, ἃ ἐδανείζετο παρ' αὐτῶν, κομίσασθαι. ¶ Μέντωρ υἱὸς XXVIII.
Ἑρμείαν συλλαβὼν, καὶ τὰ χωρία αὐτοῦ κατασχὼν, τοὺς ἐπιμελη-
τὰς εἴασε κατὰ χώραν τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἑρμείου καθεστηκότας. ἐπεὶ δὲ
ἐθάρρησάν τε ἅπαντες, καὶ εἴ τί ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμέ-
νον ἢ ὑπεκκείμενον, τοῦτο μεθ' ἑαυτῶν εἶχον, συλλαβὼν αὐτοὺς,
πάντα παρείλετο ἃ εἶχον. ¶ Μέμνων Ῥόδιος, κυριεύσας Λαμ- XXIX.
ψάκου, δεηθεὶς χρημάτων, ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις αὐτῶν
πλῆθός τι ἀργυρίου. τούτοις δὲ τὴν κομιδὴν ἔσεσθαι παρὰ τῶν
ἀλλῶν πολιτῶν ἔφησεν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται εἰσήνεγκαν, ἐκέ-
λευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι ἐν χρόνῳ, διειπάμενος ἐν ᾧ πά-
λιν αὐτοῖς ἀποδώσει. πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων, ἠξίωσεν αὐ-
τοὺς εἰσενέγκαι, κομίσασθαι δὲ ἐκ τῶν προσόδων. οἱ δ' εἰσήνεγ-
καν, ὡς διὰ ταχέων αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς. ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ
καταβολαὶ τῶν προσόδων παρῆσαν, ἔφησεν ἐπ' αὐτῷ χρείαν
εἶναι καὶ τούτων, ἐκείνοις δὲ ὕστερον ἀποδώσειν ἐν τόκῳ. τῶν τε
στρατευομένων παρῃτεῖτο τὰς σιταρχίας καὶ τοὺς μισθοὺς ἓξ ἡμε-
ρῶν τὸν ἐνιαυτόν· φάσκων ταύταις ταῖς ἡμέραις οὔτε φυλακὴν
αὐτοῖς εὐδεμίαν, οὔτε πορείαν, οὔτε δαπάνην ποιεῖσθαι· τὰς ἐξ-
αιρεσίμους λέγων. τόν τε πρὸ τοῦ χρόνον διδοὺς τοῖς στρατιώ-
ταις τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας τὰς σιταρχίας, τῷ μὲν πρώ-
τῳ μηνὶ παρέβη τρεῖς ἡμέρας, τῷ δ' ἐχομένῳ πέντε. τοῦτον
δὲ τὸν τρόπον προῆγεν, ἕως εἰς τὴν τριακάδα ἦλθε. ¶ Χαρίδη- XXX.
μος Ὠρείτης, ἔχων τῆς Αἰολίδος τινὰ χωρία, ἐπιστρατεύοντος ἐπ'

αὐτὸν Αρταβάζου, χρημάτων ἐδεῖτο εἰς τοὺς στρατιώτας. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰσέφερον αὐτῷ, εἶτα οὐκέτι ἔφασαν ἔχειν· ὁ δὲ Χαρίδημος, ὃ ᾤετο χωρίον εὐπορώτατον εἶναι, ἐκέλευσε, καὶ εἴ τι νόμισμα ἔχοισιν, ἤ τι ἄλλο σκεῦος ἀξιόλογον, εἰς ἕτερον χωρίον ἀποστέλλειν, παραπομπὴν δὲ δώσειν· ἅμα δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν φανερὸς ἦν. πεισθέντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, προαγαγὼν αὐτοὺς τῆς πόλεως μικρὸν, καὶ ἐρευνήσας ἃ εἶχον, ἔλαβεν ὅσων ἐδεῖτο, ἐκείνους δὲ πάλιν εἰς τὸ χωρίον ἀπῆγε. κήρυγμά τε ποιησάμενος ἐν ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχε, μηδένα μηδὲν ὅπλον κεκτῆσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ· εἰ δὲ μὴ, ἀποτίσειν ἀργύριον ὃ ἐπεκήρυξεν· ἠμέλει καὶ οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. τῶν δὲ ἀνθρώπων οἰομένων τὸ κήρυγμα μάτην αὐτὸν πεποιῆσθαι, εἶχον ἃ ἔτυχον ἕκαστοι κεκτημένοι κατὰ χώραν. ὁ δὲ, ἐρευνὰν ἐξαίφνης ποιησάμενος τῶν οἰκιῶν, παρ' οἷς εὗρεν ὅπλόν τι, ἐπράττετο

XXXI. τὸ ἐπιτίμιον. ¶ Φιλόξενός τις Μακεδὼν, Καρίας σατραπεύων, δεηθεὶς χρημάτων, Διονύσια ἔφασκε μέλλειν ἄγειν, καὶ χορηγοὺς προέγραψε τῶν καρπῶν τοὺς εὐπορωτάτους, καὶ προσέταττεν αὐτοῖς ἃ δεῖ παρασκευάζειν. ὁρῶν δ' αὐτοὺς δυσχεραίνοντας, ὑποπέμπων τινὰς ἠρώτα, τί βούλονται δόντες ἀπαλλαγῆναι τῆς λειτουργείας. οἱ δὲ πολλῷ πλέον ἢ ὅσον ᾤοντο ἀναλώσειν ἔφασαν δώσειν, τοῦ μὴ ὀχλεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι. ὁ δὲ, παρὰ τούτων λαβὼν ὃ ἐδίδοσαν, ἑτέρους κατέγραψεν, ἕως ἔλαβε παρὰ τούτων ἃ ἐβούλετο· καὶ προσῆν παρ' ἑκάστοις.

XXXII ¶ Εὐαίσης Σύρος, Αἰγύπτου σατραπεύων, ἀφίστασθαι μελλόντων τῶν νομαρχῶν ἀπ' αὐτοῦ, αἰσθόμενος, καλέσας αὐτοὺς εἰς τὰ βασίλεια, ἐκρέμα ἅπαντας, πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους ἐκέλευσε λέγειν ὅτι ἐν φυλακῇ εἰσιν. ἕκαστος οὖν τῶν οἰκείων ἔπραττον ὑπὲρ ἑκάστου, καὶ χρημάτων ἐξεωνοῦντο τοὺς συνειλημμένους.

ὁ δὲ

ὁ δὲ, διομολογησάμενος ὑπὲρ ἑκάστου, καὶ λαβὼν τὰ ὁμολογηθέντα, ἀπέδωκεν ἑκάστοις τὸν νεκρόν. ¶ Κλεομένης Αλεξανδρεὺς, XXXIII.
Αἰγύπτου σατραπεύων, λιμοῦ γενομένου ἐν μὲν τοῖς ἀνίοις τόποις σφόδρα, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ μετρίως, ἀπέκλεισε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. τῶν δὲ νομαρχῶν φασκόντων οὐ δυνήσεσθαι τοὺς φόρους ἀποδοῦναι τῷ μὴ ἐξάγεσθαι τὸν σῖτον, ἐξαγωγὴν μὲν ἐποίησε, τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν. ὥστε συνέβαινεν αὐτῷ ἐξαγομένου ὀλίγου, πολὺ τέλος λαμβάνειν, αὐτούς τε τοὺς νομάρχας πεπαῦσθαι τῆς προφάσεως. Διαπλέοντος δ' αὐτοῦ τὸν νομὸν οὗ ἐστι θεὸς ὁ κροκόδειλος, ἡρπάσθη τις τῶν παίδων αὐτοῦ. καλέσας οὖν τοὺς ἱερεῖς, ἔφη πρότερον ἀδικηθεὶς, ἀμύνεσθαι τοὺς κροκοδείλους, καὶ προσέταξε θηρεύειν αὐτούς. οἱ δὲ ἱερεῖς, ἵνα μὴ ὁ θεὸς αὐτῶν καταφρονηθῇ, συναγαγόντες ὅσον ἠδύναντο χρυσίον, ἔδωκαν αὐτῷ· καὶ οὕτως ἐπαύσατο. Αλεξάνδρου τοῦ βασιλέως ἐντειλαμένου αὐτῷ οἰκίσαι πόλιν πρὸς τῷ Φάρῳ, καὶ ἐμπόριον τὸ πρότερον ὂν ἐπὶ τοῦ Κανώβου ἐνταῦθα ποιῆσαι, καταπλεύσας εἰς τὸν Κάνωβον πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς κτήματα ἔχοντας ἐκεῖ, ἐπὶ τούτῳ ἥκειν ἔφη, ὥστε μετοικίσαι αὐτούς. οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ κάτοικοι, εἰσενέγκαντες χρήματα, ἔδωκαν, ἵν' ἐᾷ κατὰ χώραν αὐτοῖς τὸ ἐμπόριον. ὁ δὲ, λαβὼν, τότε μὲν ἀπηλλάγη· εἶτα δὲ καταπλεύσας, ἐπεὶ ἦν εὐτρεπῆ αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, ᾔτει αὐτοὺς χρήματα, ὑπερβαλὼν τῷ πλήθει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ διάφορον εἶναι, τὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐμπόριον, καὶ μὴ ἐκεῖ. ἐπεὶ δ' οὐκ ἂν ἔφασαν δύνασθαι δοῦναι, μετῴκισεν αὐτούς. ἀποστείλας τέ τινα ἐπ' ἀγοράσματι, αἰσθόμενος ὅτι εὐώνων ἐπιτετύχηκεν, αὐτῷ δὲ μέλλειν ἐκτετιμημένα λογίζεσθαι, πρὸς τοὺς συνήθεις τοῦ ἀγοραστοῦ ἔλεγεν, ὅτι ἀκηκοὼς εἴη τὰ ἀγοράσματα αὐτὸν ὑπερτίμια ἠγορακέναι. αὐτὸς

οὖν οὐ προσέξειν· καὶ ἅμα τὴν ἀβελτηρίαν αὐτοῦ ἐλοιδόρει μετ' ὀργῆς προσποιήτου. οἱ δὲ, ταῦτα ἀκούσαντες, οὐκ ἔφασαν δεῖν πιστεύειν αὐτὸν τοῖς λέγουσί τι κατ' ἐκείνου, ἕως αὐτὸς παραγενόμενος, τὸν λόγον αὐτῷ δῷ. ἀφικομένου δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ, ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ Κλεομένους. ὁ δ', ἐκείνοις τε βουλόμενος ἐνδείξασθαι καὶ τῷ Κλεομένει, ἀνήνεγκε τὰς τιμὰς ὧν παρ' ἦν ἠγορακώς. τοῦ τε σίτου πωλουμένου ἐν τῇ χώρᾳ δέκα δραχμῶν, καλέσας τοὺς ἐργαζομένους, ἠρώτα πῶς βούλονται αὐτῷ ἐργάζεσθαι. οἱ δ', ἔφασαν ἐλάσσονος ἢ ὅσου τοῖς ἐμπόροις ἐπώλουν. ὁ δ', ἐκείνοις μὲν ἐκέλευσεν αὐτῷ παραδιδόναι ὅσου παρ' ἐπώλουν τοῖς ἄλλοις· αὐτὸς δὲ τάξας τριάκοντα καὶ δύο δραχμὰς τοῦ σίτου τιμὴν, οὕτως ἐπώλει. τούς τε ἱερεῖς καλέσας, ἔφησε πολὺ τὸ ἀνώμαλον ἀνάλωμα ἐν τῇ χώρᾳ γίνεσθαι εἰς τὰ ἱερά. δεῖν οὖν καὶ τῶν ἱερῶν τινα καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος καταλυθῆναι. οἱ δὲ ἱερεῖς, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ κοινῇ, τὰ ἱερὰ χρήματα ἐδίδοσαν· οἰόμενοί τε αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ μέλλειν τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἕκαστος βου-

XXXIIII. λόμενος τό τε ἱερὸν τὸ αὐτοῦ εἶναι κατὰ χώραν, καὶ αὐτὸς ἱερεύς. ¶ Ἀντιμένης Ῥόδιος, ἡμιόδιος γενόμενος Ἀλεξάνδρου περὶ Βαβυλῶνα, ἐπόρισε χρήματα ὧδε. νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ παλαιοῦ, δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων, χρωμένου δὲ αὐτῷ οὐθενὸς, τηρήσας τοὺς τε σατράπας ἅπαντας προσδοκίμους ὄντας, καὶ στρατιώτας, οὐκ ὀλίγους τε πρέσβεις καὶ τεχνίτας κλητοὺς ἄλλους ἄγοντας, καὶ ἰδίᾳ ἀποδημοῦντας, καὶ δῶρα πολλὰ ἀναγόμενα, τὴν δεκάτην ἔπρασσε κατὰ τὸν νόμον τὸν κείμενον. πάλιν τε πορίζων τἀνδράποδα τὰ ἐπὶ τῷ στρατοπέδῳ ὄντα, ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀπογράφεσθαι ὁπόσου θέλοι· μέλλειν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀκτὼ δραχμὰς ἀποτίσαι· ἂν δὲ ἀποδρῷ τὸ ἀνδράποδον, κομίζεσθαι τὴν τιμὴν ἣν ἀνεγράψατο. ἀπογραφέντων οὖν πολλῶν

ἀνδρα-

ἀνδραπόδων, οὐκ ὀλίγον συντελεῖν ἀργύριον. εἰ δέ τι ἀποδρῴη ἀνδράποδον, ἐκέλευε τὸν σατράπην τῆς ἐν ᾗ ἐστι τὸ στρατόπεδον, ἀνασώζειν, ἢ τὴν τιμὴν τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι. ¶ Ὀφέλας Ὀλυνθίος, καταστήσας ἐπιμελητὴν εἰς τὸν νομὸν τὸν Ἀρθριδίτην, ἐπεὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ νόμαρχοι οἱ ἐκ τοῦ τόπου τούτου, ἔφασαν βούλεσθαι πλείω αὐτοὶ πολὺ φέρειν, τὸν δ' ἐπιμελητὴν τὸν νῦν καθεστηκότα ἀπαλλάξαι αὐτὸν ἠξίουν· ἐπερωτήσας αὐτοὺς, εἰ δυνήσονται συντελεῖν ἅπερ ἐπαγγέλλονται· φησάντων αὐτῶν, τὸν μὲν ἐπιμελητὴν κατὰ χώραν εἴα, τοὺς δὲ φόρους πράσσεσθαι ἐκέλευεν ὅσους αὐτοὶ ὑπετιμήσαντο. οὔτε οὖν ὃν κατέστησεν ἀτιμάσαι ἐδόκει, οὔτ' ἐκείνοις πλείους φόρους ἐπιβαλεῖν, ἢ αὐτοὶ ἔταξαν· χρήματα δὲ πολλαπλάσια αὐτὸς ἐλάμβανε. ¶ Πυθοκλῆς Ἀθηναῖος, Ἀθηναίοις συνεβούλευσε τὸν μόλυβδον τὸν ἐκ τῶν Τυρίων παραλαμβάνειν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν τὴν πόλιν, ὥσπερ ἐπώλουν, δίδραχμον· εἶτα τάξαντα αὐτοῖς τιμὴν ἑξαδράχμου, οὕτω πωλεῖν. ¶ Χαβρίας πληρωμάτων τε κατειλεγμένων εἰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ναῦς, τῶν δὲ νεῶν ἑξήκοντα μόνον οὔσης χρείας, προσέταξε τοῖς ἐκ τῶν ἑξήκοντα νεῶν αὐτοῦ τῶν ὑπομενουσῶν τοὺς πλέοντας εἰς δίμηνον σιτηρεσιάσαι, ἢ αὐτοὺς πλέειν. οἱ δὲ, βουλόμενοι ἐπὶ τῶν ἰδίων εἶναι, ἔδωκεν ἃ προσέταξεν. ¶ Ἀντιμένης τούς τε θησαυροὺς τοὺς παρὰ τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἀναπληροῦν ἐκέλευε τοὺς σατράπας κατὰ τὸν νόμον τὸν τῆς χώρας. ὁπότε δὲ διαποροίη τὸ στρατόπεδον, ἢ ἕτερος ὄχλος ἄνευ τοῦ βασιλέως, πέμψας τινὰ παρ' αὐτὸν, ἐπώλει τὰ ἐκ τῶν θησαυρῶν. ¶ Κλεομένης, προσπορευομένης τε τῆς νουμηνίας, καὶ δέον τοῖς στρατιώταις σιταρχίαν δοῦναι, κατέπλευσεν ἐξεπίτηδες. προσπορευομένου δὲ τοῦ μηνὸς, ἀναπλεύσας, διέδωκε τὴν σιταρχίαν. εἶτα τοῦ εἰσιόντος μηνὸς, διέλιπεν ἕως τῆς νουμηνίας. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται, διὰ τὸ νεωστὶ εἰληφέναι τὴν σιταρχίαν, ἡσυχίαν

XXXV.

XXXVI.

XXXVII.

XXXVIII

XXXIX.

εἶχον. ἐκεῖνος δὲ, παραλλάξας ἕνα μῆνα παρὰ τὸν ἐνιαυτὸν, ἀ-
XL. φῄρει μισθὸν ἀεὶ μηνός. ¶ Σταβέλβιος ὁ μυσῶν, στρατιώταις μι-
σθὸν συγκαλέσας, ἔφησεν αὐτῷ τῶν μὲν ἰδιωτῶν οὐδεμίαν χρείαν
εἶναι, τῶν δὲ ἡγεμόνων, ὅταν δέηται στρατιωτῶν, ἐκείνων ἑκάστῳ δοὺς
ἀργύριον, ἀποστέλλειν ἐπὶ ξενολογίαν· τούς τε μισθοὺς οὓς δεῖ ἐ-
κείνοις δοῦναι, τοῖς ἡγεμόσιν ἂν ἥδιον διδόναι. ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς
ἀποστέλλειν ἕκαστον τοὺς αὐτῶν καταλόγους ἐκ τῆς χώρας. τῶν δὲ
ἡγεμόνων ὑπολαβόντων χρηματισμὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι, ἀπέστει-
λαν τοὺς στρατιώτας, καθάπερ ἐκεῖνος προσέταξε. Διαλιπὼν δὲ
ὀλίγον χρόνον, καὶ συναγαγὼν αὐτοὺς, οὔτε αὐλητὴν ἄνευ χοροῦ,
οὔτε ἡγεμόνας ἄνευ ἰδιωτῶν οὐδὲν ἔφη χρησίμους εἶναι. ἐκέλευεν
XLI. οὖν αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι ἐκ τῆς χώρας. ¶ Διονύσιος, τὰ ἱερὰ
περιπορευόμενος, εἰ μὲν τράπεζαν ἴδοι παρακειμένην χρυσῆν ἢ
ἀργυρᾶν, ἀγαθοῦ δαίμονος κελεύσας εὐχέαι, ἐκέλευεν ἀφαιρεῖν.
ὅσα δὲ τῶν ἀγαλμάτων φιάλην εἶχε προτετακότα, εἴπας ὅτι
δέχομαι, ἐξαίρειν ἐκέλευε. τὰ δ' ἱμάτια, τά τε χρυσᾶ, καὶ τοὺς στε-
φάνους, περιῄρει τῶν ἀγαλμάτων· φάσκων αὐτὸς καὶ κου-
φότερα καὶ εὐωδέστερα δοῦναι· εἶτα ἱμάτιον
μὲν λινοῦν, στεφάνους δὲ λευκίνους
περιετίθει.

PE-

PETRVS VICTORIVS
LECTORI.

QVANTVM iudicio diligentiq; animaduersione consequi potui, collatis pluribus exemplaribus, accurateq; perspecta vetere tralatione, correxi plures pluresque locos, qui tuto posse emendari videbantur. cum enim certior subtiliorq; sententia ex lectione, quæ reperitur in scriptis libris eliceretur: quibus etiam plerumque se comitem adiungebat simplex illa impolitaque tralatio, quid de veritate scripturæ dubitandum fuit? & cur non noua contaminataque expuncta, prisca atque integra reponenda? Verum quia nonnulli loci exstitere, de quibus nihil certi statuere potui: cum aut vtrique lectioni locus esse videretur posse, aut huiuscemodi aliqua difficultas orta esset, illos nunc cum fide indicabo; in arbitrioq; eruditorum ac prudentium virorum relinquam quid illis fieri oporteat. Vale lector optime; ac si qua in re lapsus sum, ignosce. cupiditas enim te adiuuandi studiumq; vtilissimum atque elegantissimum opus expoliendi, me vt hoc periculum subirem, impulerunt. Nam quod ipsius desideratur, (illa autem est optima ac perfectissima pars huius scriptionis) cum multis antea seculis amissum sit, laboribus ac vigiliis meis restitui non potuit. Adnotauit autem quoque in extremo auctor veteris tralationis, se reliquum huius operis, a se studiose conquisitum, nondum inuenisse.

Pag. 15, vers. 24, ἑκατέρα τῆς χρηματιστικῆς. sic omnes scripti libri: quã lectionem etiã sequitur vetus tralatio. ceteri tamen Latini interpretes videntur legisse patrio casu ἑκατέρας. 20, τῆς οἰκονομικῆς ἔργον. in pluribus scriptis inuenitur οἰκονομίας.

87, 10, τύραννον. libri quidam scripti habent τυραννίον: quod, cum verba sint prisci poetæ, non omnino negligendum putaui.

89, 1, τετρήμερον. vetus tralatio legit τριήμερον.

99, 6, πολεμίους. vetus tralatio legit πολέμους.

104, 12, κτωμένῳ. quidam scripti habẽt κταμένῳ. ibid. 25, ἀγαθόν quidam calamo exarati habent ἀγαθήν.

125, 9, εὐπορία. vetus tralatio secuta est exemplar in quo esset ἀπορία: mendose, vt patet.

127, 14, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ. vetus tralatio habuit in suo exemplari παρόντι χρόνῳ: vt puto, corrupte.

135, 5, 6, συναπολαύειν ποιοῦσι τὴν ὅλην πόλιν. auctor veteris tralationis videtur habuisse in suo libro συναπολαβεῖν. nisi forte, vt nõ valde peritus, lapsus hic est. nam meo iudicio quadrat mirifice peruulgata lectio: deque his etiam rebus apte ἀπολαύειν dici consueuit.

153, 5, καὶ τὴν τροφήν. vetus tralatio interpretatur τρυφήν.

159, 5, φρονήματά τε. quidã scriptus vnitatis numero φρόνημά τε.

170,26, πότερον οὖ αὕτη ἡ πολιτεία. vetus tralatio in suo exemplari videtur habuisse πότερον οὖ αὕτη ἡ κτ' τὸ πλῆθος τῶν ὁμοίων πολιτεία. verum ego non addidi quæ illic superabant, existimãs fuisse totum illud scholium.

188,27, ἀλλ' ὁποσηοῦν τοῦτο φαῦλος. postremum horum verborum non expressit vetus tralatio.

194,16, βέλτιστα πολιτευόμενον. vetus tralatio μάλιστα interpretatur. ibid.27, ἀπέχεο. ita inueni in quodam scripto libro: quã lectionem sequitur etiam vetus tralatio: quamuis alius scriptus habeat ἀπάχθεο, vt prius in excusis legebatur.

197,5, δεῖ ζῆν τοὺς πολίτας. vetus tralatio legit ζητεῖν: falso, nisi fallor.

201,13, κτ' τ' ἀρχαῖον χρόνον. vetus tralatio ὕστερον exprimit.

202,23, εἰ) κατασκευλώ. vetus tralatio habuit in suo exemplari ἀφαιρεσκευλώ.

203,14, μεμιμῆσθαι ἢ χρή. vetus tralatio exprimit νενεμῆσθαι. quæ lectio non inelegans est.

204,14, φαμὲν ἢ καὶ ἐν τοῖς ἠθικοῖς. vetus tralatio videtur habuisse φαμὲν ἢ καὶ διωρίσμεθα. quod non addidi, veritus ne declaratio quondam fuerit.

209,3, ὅπως ζητῶσι πῶς ἡγεμονίαν. vetus tralatio ζηλῶσι. quo verbo etiam paulo supra in eadem re ostendenda vsus fuerat. 18, ὅπως ἐξῆ χολάζειν. vetus tralatio ita legit, ὅπως ἐξῆς χολάζῃς. cui lectioni vt locus esse commode potest, ita non video cur receptæ anteponenda sit. 24, πολλῆς οὖ δεῖ. structura verborum valde dura. vetus tralatio videtur legisse, πολλῆς οὖ δέονται δικαιοσύνης καὶ πολλῆς σωφροσύνης οἱ ἀρίστα δοκοῦντες θεραπεύειν, καὶ πάντων τῶν μακαριζομένων ἀπολαύοντες. in qua lectione omnia plana sunt.

212,5, ἔτι τ' σώματος αὐξανομένου. vetus tralatio legit σώματος. nec tamẽ nõ receptam lectionem veriorem puto.

214,1, οἷς ὀπτικὸς ἔστιν εἰς ἀγὼν πῶς πολεμικῶν ἕξιν. hanc lectionem erui e vetere tralatione. nam in excusis prius erat, οἷς ὀπτικὸς ἔστιν ἀεὶ πῶς πολεμικῶν ἕξιν.

215,26, ὡς οἰκημένων τ' θεάτρων. vetus tralatio videtur legisse θεάτρεων: quod elegans esset. qua ratione Cicero quoque in Oratore inquit; *Inuersus quidẽ theatra tota exclamant.*

218,15, πῶς δ' μουσικῶν ἥδη διαπορήσειεν ἄν τις. vetus tralatio videtur in suo exemplari habuisse πρὸς δ' μουσικῆς διαπορήσειεν ἄν τις.

219,13, γραφικὴ χρήσιμος ἐστί). sunt plures scripti libri, in quibus legitur καὶ γραφικὰ χρήσιμα. veteri tamen tralationi conuenit cum excusis. ex his tamen scriptis, qui γραφικὴ retinent, quidam χρησίμη habent, nõ χρήσιμος.

221,12, κουφοτέρα γυμνασία πρὸς οἰστέον. vetus tralatio habuit κουφοτέρα γυμνάσια πρὸς οἰστέον: sententia omnino eadẽ, diuerso modo loquendi. 20, καὶ τῆς αὐλοσκαφαγίας. scriptis libris in hoc quoq; conuenit cum excusis. vetus tamen tral. videtur habuisse in suo exemplari ξηροφαγίαις, vel ἀφαιροφαγίαις. quod paulo ante inquit πῶς βίαιοι σοφιῶ ἀπείργοντας, videtur receptam lectionem confirmare.

227,2, οὐκ ἔστιν ὁ αὐλὸς ἠθικόν. in hac lectione nullus est scrupulus. videtur tamẽ vet. tral. aliam scripturam

indicare, quæ habet, *non est idipsum* (scilicet fistula) *morale*. vt fortasse pronomine ostenderit Aristot. instrumẽtum musicum, de quo locutus fuerat, additumque illic ab aliquo sit scholiõ; quæ declaratio postea irrepserit pro pronomine illo in contextum sermonis Arist.

229,12, μέσῃ θεάτρου. in exemplari quod vetus tralatio secuta est, erat, vt suspicari licet, θεάτρου. sed eadem verbum θεατρικῶν, quod sequitur, nõ exprimit: quod fortasse vitio eiusdem libri factum est: nam paulo supra etiam pro χαρᾷ, videtur illa χώραν legisse. ita enim conuertit, *Exhibent innocuam regionem hominibus.* Nonnullos autem huiuscemodi locos, qui manifesto corrupti sunt, omisi.

NOTATIO DIVERSÆ LECTIONIS E PRÆcipuis editionibus; Veneta, Ioannis Baptistæ Camotii; Basileensi recentiore, Theodori Zuingeri, quæ cum Victorii & Lambini versione, eorundem commentarios & annotationes continet: nõnunquam etiam e vetustiore editione Basileensi, Michaelis Isingrinii: præterea ex Ioachimi Camerarii explicationibus, aliorumque præstantium virorum obseruationibus: opera & studio Frid. Sylburgii; qui de suo quoq; adiecit nonnulla.

Pag. 2, v. 6, in Camotii editione duplex est lectio; καὶ ἐν τύποις, & sine præpositione ἐν τύποις. V. 8, inclusa μὲ, addita ex eadem ed. Cam. V. 16, inclusum adiectiuum ἁψικήν, ab eadem ed. abest. abest etiam a Basileẽsi editione Isingrinii: sed adscriptum tamen est eiusdem editionis margini: idemque agnoscit etiam Victorii & Lambini versio; *gladium Delphicum.* V. 23, Hesiodi locus exstat Ergon li. 2. V. 27, ὁμοκάπνους agnoscit etiam Lambini versio, *vno & communi fumo seu foco vtentes.* Victorius & Camot. habent ὁμοκάπους, *communi mensa vtentes.* nam κάπη Hesychio est φάτνη *præsepe.*

P. 3, v. 5, Homeri locus exstat Odyss. θ. V. 17, Isingr. & Cam. αὐτάρκεια καὶ πέλος, βέλτιστον. V. 20, Homeri locus desumptus est ex Il. θ. V. 22, Cam. ed. ἄζυξ ὤν: Isingr. αὖ εὐ ζεύγοις. V. 27, Cam. προσῆλθεν pro ἐλήλυθεν. Eadem seq. v. post σημαίνειν addit τῶν πόλεων: perperam.

P. 4, v. 10, Cam. ἡ πόλις ἐν φύσει, καὶ πρότερον ἡ ἕκαστος. V. 11, obscura hæc sunt. at si ante nomen αὐτάρκης hypodiastolen collocemus, erit talis quædam sententia, quæ mihi nõ improbatur. Perspicuũ esse dixerat, quod exstet ciuitas ante domesticã communitatem, atque adeo ante singulos nostrum; idque naturali constitutione, vt totum. Infert igitur: *Id si aliter se habeat, vnusquisq; scilicet, separatus, & seipso contentus, in ea ratione futurus est, quo respectu totius sunt partes cetera.* Ita, vt videtur, Aristoteles. Partes autem a toto separa-

tæ,& per se cõsistentes,iam proprie partes non sunt. Hæc Ioach.Camerarius. V.15,Cam.πελέκων, per 4. V.21, clausulam capitis Victorius eodem verborum ordine reddidit, *Ius autem,iusti existimatio*: Lambinus ordine trãsmutato,sic; *Iuris autem disceptatio,iudicium est*: quasi maluerit sic legere; ἡ δὲ τοῦ δικαίου κρίσις, δίκη. Ethic.Nicom. li.5,89,1,eodem ordine quo hic,legitur, ἡ δὲ δίκη,κρίσις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου. V.23 & 24, q. cod. περὶ οἰκίας: sicut viceuersa Camot.v.25 habet οἰκονομίας δὲ μέρη. V.26,Cam.ἐπὶ δ' ὧν τοῖς ἑλ.omissa καί: minus belle.

P.5,v.1, particulam αὖ Cam. initio membri collocat post τειῶν. V.3, Cam. τέτταρα πεντοπωλική, omisso articulo,vt in principio periodi. sed ea lectio videtur paulo durior. Ibidem mox rectius, ☪ αὕτη δ', *nam hæc quoq;*. sic certe Lambinus; *nam neq; huic propriũ nomen impositum est*. V.6,C. χρηματιλικῆς sed χρηματιστικῆς infra quoq; mentio frequentissima. V.10,C. ὀπτικήμη πέλις.

P.6.v.4,C.δέοντας ὄν,pro ☪ δέοντας. V.22,Cam.βελτίωνων καὶ ἐχομένων. V.27, ἐμψύχοις probat etiam Lambini versio,*in animatis inest*. Victorius legit ἀψύχοις, *inest in his quæ sunt sine animo*: eiusdemq; lectionis vestigia in vetere tralatione apparere adnotat.

P.7,v.6,C.disiunctiue, μεχθηρῶν ἢ μοχθ. ἐχ. V.9, Isingr. τὸ σώματος δεσποτικὸν ἔχει: subintellecto scilicet e præcedentibus accus.ἀρχὴν. V.20, Cam. omittit coniũctionem ὄν post δέοντας. Victorius ea in sequenti membro cum apostropho post ὅσων collocata, duas periodos ex hac vna facit: eandemque lectionem sequitur etiam in versione; *Quicũq; igitur tantum distant quantum animus a corpore, & homo a bellua, dispositi sunt hoc modo. at quorum opus est vsus corporis, & hoc est quod ab ipsis optimum capitur, hi sunt natura serui.* Lambini versio nostram lectionem sequitur: eademque lectio Camerario etiã commoda videtur. V.25, Isingr.margo,λόγῳ αἰωνιζομένα, dandi casu. vulgatam scripturam probat & Victorii & Lambini versio; *cum rationem non sentiant.*

P.8,v.7,q.c.εἰς ταὐτόν: perperam. V.16,C.geminata coniunctione,καὶ κατὰ νόμον δοῦλος, ☪ δουλεύων.

P.9,v.4, pro ὅλως Is. & C. habent ἅμα: sed Is. margini adnotatum,pro ἅμα rectius legi ὅλως aut ἁπλῶς. Vetus quoq; tralatio agnoscit ὅλως: sed libri calamo exarati vnanimi consensu habent ἅμα: idemq; eodẽ modo sic vsurpatum Rhet. lib.1,(5,22) vt adn.Victorius. Ex eiusdem Vict. & Zuingeri editione addita est inclusa π. V.14,fortasse nõ temere suspicetur aliquis,omissam esse a librario coniunctionem: vt legẽdum sit εὐθὺς ☪ ἐλεύθερον: & in versib. Theodectis scribendum ἔκγονον: inquit Ioach.Camerarius. In Camotii editione scriptum θεῶν: vt sensus sit, ἔκγονον τὸ ἀπ' ἀμφοῖν ῥιζωμάτων (id est γενέων) θεῖον, *prolem quæ ab vtroq; parente diuina est*. Camerarius eos Theodectis versus in Latinos conuertit hos:

Diuis ab ambabus satam radicibus,
Quis ausit ancilla vocare nomine?

V.23,in libris Aldinis hoc modo legimus,☪ εἰσὶν οἱ μὲ φύσει δοῦλοι,οἱ δ' ἐλεύθεροι:id est,*& esse alios natura seruos, alios liberos*. sed ne hoc quidem ferri potest.Vtrumque enim docuit philosophus, quosdã natura, quosdam præter naturam,& seruos & liberos esse.Verũ igitur est, quod ego cum prius coniecissem, postea scriptum repperi in eis libris quos Aldi heredes (a Camotio recognitos) edidere,καὶ εἰσὶ ☪ οὐκ εἰσὶν οἱ μὲ φύσει δοῦλοι,οἱ δ' ἐλεύθεροι: id est, *& esse & non esse alios quidem natura seruos,alios autem liberos*. Hæc inter alia M. Antonius Muretus,Var.lect.lib.15,c.12.

P.11,v.2,Victorii & Zuingeri editio habet κυριδοποιητική. nostræ lectioni patrocinatur ὀφοποιϊκὴ supra 10,13. V.6, forsan mutatis casib. leg. οὐχ ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἢ χρηματιστικὴ,vt v.1. V.23,C. pro πολλοῖς habet πολὺ,*multum*.

P.12,v.3,inclusus articulus τὸ,abest ab ed.Vict.& Z. V.16,forsan ᾠνωμένοις,vt v.præced. ᾠνηθέν.

P.13,v.13,Is. margo pro αὐτὸ ponit ὅπω.

P.14,v.4, ad distinctionem nostrã accedit etiam Victorii versio; *qui vero disiuncti sunt,multis præterea & aliis*. Lambini versio post πολλῶν distinguit; *hi autem, a multis semoti ac seiuncti,rursus etiam alia inter se habebant*. Camotii editio habet,οἱ δ',κεχωρισμένοι πολλῶν πάλιν ἑτέρων, omissa cõiunctione ☪, & vnica tantum distinctione facta.

P.15,v.2.C. ☪ εἷς νόμος. V.7,dat. αὐτῷ abest ab edit. Cam. Quod vero Midæ hîc accidisse dicitur, idem Pythopolis apud Polyænũ Stratagem. lib.8,cap.43,fecit Pythę, marito suo: vt scilicet famulitium non omne in metalli fodinis, sed pars in agricultura exerceretur. V.11,malet fortasse aliquis ἀλλ' ἢ, *sed tãtum modo*: vt supra 9,18. V.20, particulam τῇ adverbii significatione poni suspicatur Camerarius: vt hoc videatur dici: Non est œconomices istud opus, nimirum id quod illius pecuniariæ rationis. & ideo hactenus (seu hoc pacto, seu etiam quodãmodo) quidem omnes diuitias terminum aliquem habere necessãrio, palam est: sed intuentes in ea quæ fiunt,cernimus accidere contrarium.

P.16,v.2, ὅσης positũ hic pro ἰόσης: quod alibi quoq; apud philosophũ notare memini. V.10,Vict. ed.diphthongωs h.αὐδρείας:itidẽq; alibi. V.12,C.χρηματιστικῆς. V.19,Z.annotat, si aduersatiuam μὲ retineamus, aut sequentia omnia, ὥς-δ', vsq; ad ὃν τοῦτων,parenthesi includẽda esse, aut certe aliud quid subintelligendum.si vero pro μὲ legamus μόνον,explicatiorẽ fore ratiocinationem:Opes ad vitã sustẽtandam necessarias œconomo adesse oportet,in quib. condendis,disponendis, & ad vsum promẽdis, industriam suã exerceat: si non adsint,œconomi non erit officium illas comparare; sed tantum rationes comparandi nouisse. V.28,art. ☪ non habet C.ed.

P.17,v.1,Z.ed.ὑγιείας,incõtracte. V.2,in vet.quod.cod.legitur ☪ κέρδους ὑπηρετικῆς: quam scripturam Camer. sibi probari adnotat: (vt de pecuniaria hoc tantum dici intelligatur,

cuius opus est facere lucrum) atque Aretinum etiam ista ex Græco in Latinum ita conuertisse. V. 11, ἐφ' ὅῳ agnoscit etiam Lambini versio, *ad quā rem paratus est*. alioqui maluerit forsan aliquis dandi casu, ἐφ' ᾧ ὦῳ. Victorius ambige vertit, *cui primó inuentus est*. V. 14, inclusa ☪ abest a Z. editione: itidemque articulus τὰ seq. v. V. 22, C. pro εἶπα habet disiunct. ἢ, *aut*. Seq. v. μιγτπυργία dicitur *tractatio rei apiariæ*: vt θαλαττιυργία, & similia. at μιμιπυργία esset *melli tractatio*.

P. 18, v. 3, Victorius (inquit Zuin.) pro πείπν legit πάροον: deceptus fortasse colo isto, (quod præcedit versu 1) πείπνῳ μιαθητία. ceterum methodus ipsa, de tertia specie hic agere Aristotelem, non de quarta, conuincit. neque enim μιπαθλικῆς quartam speciem hic assignat, sed χρημαθιστικῆς in vniuersum cõsideratæ duabus speciebus simplicibus hanc tertiam, velut ex vtraque mixtam, adiungit: eamque mediam facit, μιπαξὺ ἑαύτης, ἢ μιπαθλικῆς scilicet in genere sumptæ; ☪ ἢ τρεσότης, quam paulo ante χρημαθιστικὴν οἰκειοπάτην appellauit. V. 11, inclusus articulus τῆς, abest a C. ed. In eadem seq. v. scriptum ἀγρυέσατη, vno ν. V. 25, C. & Z. ἐλαιυργιῶν. sed cum sequatur adiectiuum neutrum, ὅ,τι τῶν, vel ἐλαιυργίων legendum cum Isingrinio, vel ἐλαιυργείων. ac ἐλαιυργίων quidem eo fine dicitur quo ἐμπορείων, pag. seq. v. 8: ἐλαιυργείων vero, vt σιδηρείων ibidem. est autẽ ἐλαιυργεῖον seu ἐλαιυργιον, olei officina, seu olei conficiendi locus: ἐλαιυργία vero, ipsa olei confectio. V. 28, cõma istud, πολλὰ χρήματα συλλέξαντες, si mendo caret, accipietur absolute interpositum: vt significetur, cum magnam pecuniæ vim confecissent, ita demonstrasse ostentando, facile esse philosophis diuitias parare, si velint: verum huius rei studio ipsos non teneri. Hæc Ioach. Camerarius.

P. 19, v. 10, Camerarius mauult ἀπέλαβεν, *recepit*. V. 14, ὅεγμα præsensionis aut cõsiderationis & perspicientiæ significationem habere, Camerarius scribit sibi non esse exploratum, neque in Græco sermone ita vsurpari existimat. itaque veretur ne imperitus librarius ex eo quod esset εὕρημα, istud ὅεγμα fecerit. pag. præced. v. 20, pro eodem philosophus dicit καταύημα, *cõmentum*. Ibidem If. & Z. editio nominandi casu habet τῶτο, *hoc*: itidemq; C. V. 19, inclusum vocabulum μέρη abest a C. ed.

P. 20, v. 1, Amasidis dictũ de pelui, petitum ex Herodoti lib. 2: Homericum autem hemistichium, quod mox citatur v. 4, exstat Od. α, & alibi. V. 11, inclusus articulus πλῶ abest ab edit. I. Z. C. V. 15, I. & C. αἰδρεία, diphthongως. V. 19 C. pro δὲ habet δή. V. 21, C. Z. & I. παῖς ὄζι ☪ ἀκόλαστος καὶ σώφρ. duplicata coniunctione. nobiscum facit & Victorii & Lambini versio, *vtrum puer sit intemperans & temperans*. V. 27, τὸ ὃ agnoscit præter Victorium etiam Lambini versio, *magis autem & minus, nihil specie differũt*. alioqui maluerit fortasse aliquis πῶ ὄ, vt v. 26.

P. 21, v. 27, pro ὡὲ v. 8 legitur ὅπῃ; itidemque alibi. Sequens autẽ gnome, desumpta est ex Sophoclis Aiace.

P. 22, v. 1, If. & Z. δικονόμ, coniuncte. V. 3, τὸν πλοῦν agnoscit etiam Lambini versio; *ad perfectum seu adultum*. Victorius legit τὸ τέλος, *ad finem*. V. 9, τοῦτο agnoscit eadem Lambini versio; *an plurimum interhos interest*: Victorius legit τῶτο, *plurimũ hoc interest*. quæ scriptura exstat etiam in If. & C. ed. V. 18, I. C. Z. τὸν ὅπον τῶτον: & mox, ὡὲ ὁ αὐδρὸς ☪ γων. V. 22, Z. διελθεῖν pro ἐπελθεῖν. Ibidem Victor. legit ἐπὶ γδ: Aldus omissa 38, sententiam suspendit: & rectius quidem inquit Z. Idem Z. v. 24 legit αὐαλκαῖον ὄ, *necessariũ quin etiam*. nisi enim legamus ☪ αὐαλκαῖον, vel αὐαλκαῖον ὄ, ait suspensam esse sententiam, & a præcedentibus pendere; adeoque duo argumenta sub vnam velut Myconon congeri: quæ tamen a se inuicem separanda esse, ipsam docere methodon. V. 25, C. βλέπονπα, singulariter.

P. 23, v. 18, If. margo, ἕπῃ ὁ ἵνα τὸ ζητῶν τ. V. 26, Vict. & Lamb. contra vulg. ed. consensum legunt, ὁμῦ γδ πόπες εἰς ἐκ μιᾶς πόλεως. nam vt Vict. vertit, *locus enim vnus est vnius ciuitatis*: ita etiam Lambinus, *locus enim vnius ciuitatis vnus est*. Similiter etiam Muretus in suo codice emendarat.

P. 24, v. 10, coniunctionem ὄ post λέγω non habet C. ed. Sic seq. v. inclusum ὅ, abest ab If. C. & Z. ed. V. 21, ἐλκώσῃ habent eædem editiones: cum verius esse videatur ἑλκώσῃ, eadem structura qua v. 28: vel ἑλκώσας.

P. 25, v. 7, If. & C. ἄρχονπα κ' μέρος. V. 8, inclusus articulus τῶ abest ab I. C. Z. nec agnoscit eum Victorii versio; *eodem tam modo imperantibus*. Lambinus nobiscum; *eorum qui reip præsunt*. V. 27, eædem editiones ante ὅπ μὲν ζῶνω, hoc præterea membrum habent; ὁμοίως ὃ καὶ πῶ ἀδίαν, παύπις μ', ἐχ ὡς ἕκασος ἡ αὐτῶ. Sed in distinctione discrepãt. nã C. & Z. ante negatiuam ἐχ distinguunt: at If. post. Cũ priori distinctione consentit præter Victorii versionem, Lambini quoque versio; *itemq; rem familiarem omnes quidem suam esse dicent; sed non vnusquisque eorum singulatim*.

P. 26, v. 12, Z. oxytonως habet ὁπότες: & sequens participium ὤν, abest ab If. & C. minus belle. V. 16, If. & C. copulatiue, δικαίων ☪ μοείων.

P. 27, v. 8, If. & C. ἄπῃεν per o scribunt. V. 26, eædem σασιάζοιμεν, prima persona.

P. 28, v. 1, Aristophanica hæc disputatio de amoribus, est apud Platonem in Symposio. V. 8, διαφρονπίζειν ἤνισα αὐαγκαῖον ὄν, Camerarius 79, interpretando coniungit: hoc videlicet sensu; quod in ciuitate ad istum modum constituta, minime necesse sit distribui aut portendi curam atque respectum aut patris ad filios, aut filii ad patrẽ, aut ad fratres mutuo. sed addit, suspicari aliquem posse, quod librarius vnum verbũ mutilatum cum altero coniunxerit; & scripturã integram huiusmodi quãdam fuisse; πῶ οἰκιότητα πῶ πρὸς ἀλλήλους πῶ ἀπὸ τύχης οὕτως, διαφορηθῶναι, id est diffluere & dissipari, φρον-

πόζιν ἤκιστα καὶ ἧκιστα. ὅν. aliter enim orationem ἐλαφρικλῶ fore. V.14, l. C.Z. πχεπτῶν per π ſcribunt. V.20, commation iſtud, τοὺς φύλακας, l. & C. in præcedentib. ponunt poſt ☾ μητέρας.

P.29, v.10, comma iſtud, ἀλλ' αὐτῶν, abeſt ab l. & C. ed. V.26, πρὸς ante τὸ χεῖρον abeſt ab eadem ed. C.

P.30, v.2, l. & C. χεῖραι κοινοῖς, ſine aduerbio ὡς. V.13, eædem, καὶ τὸ βουλῆσαι, repetito articulo. V.20, Z. & noſtrum exemplar, ὃν τὴν δὲ χρήσ. ego lſ. & C. ſequi malui.

P.31, v.2 & 3, l. & C. ὀλίγοις τοῖς ὅπλ' ἔχουσιν. V.10, ἔσται ante χείρων, abeſt ab eisdem ed. V.12, adiectiuum μίαν poſt βάσιν, non habet C. ed. V.23, Camerarius 83, adnotat ſe in quodam libro vetere reperiſſe ſcripturam hãc; ἃ δὲ δυνήσεται, μὴ μείζων, ποιῆσαι τὴν πόλιν: *non poterit ciuitatem efficere, niſi partiendo distribuat tum in communes epulas, tum curias atq; tribus.* vt ſuſpicari liceat, explicationem illam alicubi adſcriptam, fuiſſe a librario cũ auctoris oratione contextam.

P.32, v.3, incluſa ☾ abeſt a Z. ed.

V.6, Victorius adnotat ſe in excuſis omnibus & ſcriptis libris reperiſſe ἡ μαθόντες, idq; interpretatur *quomodo inſtructi & eruditi?* Verum, quia indicio veteris tralationis perſpicitur, in exemplari, quod illa ſecuta eſt, ſcriptum olim fuiſſe ἡ παθόντες, hãc quoq; lectionem admitti poſſe putat; hoc ſenſu, *quomodo inducuntur?* ſeu, *quid venit ipſis in mentem?* Camerarius quoque 83, vtramque lectionem adnotat, & explicat.

V.8, l. & C. ἐφέντες. Camer. 83 legit πάλλα πάντα τοῖς δούλοις ἀφέντες, *cum cetera cuncta permittant ſeu relinquãt ſeruis.* V.20, εἰλωτείας habet etiam C. & Z. ſed rectius lſ. εἱλωτίας, aſpirate. nam, vt Pauſanias, Stephanus, & alii tradunt, Ἕλος Laconicum fuit oppidum maritimum, πρὸς τὸ ὀνέλη τῇ, quod paludoſo in loco ſitũ eſſet: cuius ciues appellati fuerunt non tantum Ἕλοι, & Ἑλεάται, ſed etiam Εἱλῶται, & Εἵλωτες. qui cum a Lacedęmoniis deſciuiſſent, & vi poſtea iterum capti, in ſeruitutem redacti eſſent, ceteri dehinc eodem modo ſubiugati, eodem nomine Hilotæ dicti ſunt. Fœmina eius loci & conditionis, Εἱλωτίς: poſſeſſiuum, Εἱλωτικός. Regionem eorundem, Εἱλωτίαν nominatam fuiſſe, legitur apud eundem Stephanum. ſed rectius ſine diphthongo ſcribetur Εἱλωτία. nã εἱλωτεία, vt hic apud Ariſtot. legitur, potius verbale nomen eſt, a verbo εἱλωτεύειν deductum, & ſignificat publicam ſeruiturem, qualis Hilotarum fuit in Laconia: ſicut ſcilicet δουλεία deriuatum eſt a δουλεύειν. V.24, Zuing. ποίους τινας, duplici interrogatione: minus belle. V.26, incluſum iſtud membrum Iſing. Cam. & Zuing. editio in finem periodi reiicit, poſt οἱ αὐδρες αὐτῶν. quam lectionem ſecuta eſt etiam Victorii verſio; *Quinetiam ſi vxores faciet communes, bona autem propria, quæ domus curam ſuscipiet, quẽadmodum in agris ipſarum viri? & ſi bona communia, & agricolarũ vxores.* Lambini verſio ad noſtrã ſcripturam accedit; *Iam porro ſi mulieres quidem faciet cõmunes, poſſeſſiones autem & facultates proprias, (etiamſi ſint communes agricolarum poſſeſſiones atque vxores) quis rem familiarẽ administrabit ac procurabit, quẽadmodum rem ruſticam earum viri administrant?*

P.33, v.4, l. & C. ἤπου δεῖ δή. V.12, disiunctiuam ἢ probat etiam Lambini verſio; *niſi aut plurimi, aut omnes, aut nonnulli beatitudinem ſint conſecuti.* At Victorius conditionaliter legit εἰ μὴ πάντων. ſic enim vertit; *niſi plurimi, ſi non omnes partes, aut quidam, vitam beatã nacti ſint.*

V.23, C. διώεισιν, aoriſtos. ſed διώκει legitur etiam pag. ſeq. v.2, & infra, 40, 9, & alibi.

P.34, v.10, lſ. & Cam. ζῶντα δίδασιν, ſine præpoſ. V.19, eædem h. περὶ τούτοις, *circum eos.* V.23, eædem πρὸς πθῶσι, *addi.* V.34, Muret. legit βίον πολεμικὸν, *vitam militarem.*

P.35, v.8, l. & C. ἀρεταί: parũ congruenter. V.17, incluſus articulus τὸ, abeſt ab l. C.Z. non male.

P.36, v.6, πενταπλασίας repetitur etiam in ſequentibus, 38, 8. ſed cum Plato quadrupli augmentum in patrimoniis permittat, & ſic pro ratione cẽſus, quatuor τιμημάτων claſſes faciat; de quibus ipſe Ariſtoteles agit paulo poſt, 37, 8: propterea Z. dubitat ſitne hoc auctoris erratum μνημονικὸν, an potius librariorum, qui τετραπλασίας ſcribere debuerint.

V.10, mixtam reipublicæ formam probat apud Dionyſ. Halicarnaſſ. etiam M' Valerius, Roman. Antiq. 461, 3. V.21, ἐφορείαν habet etiam Camot. & Zuing. at Iſingr. ἐφορείαν: quorum vtrumque in ſequentibus quoque repetitur: illud, ab ἔφορος deriuatum; hoc, a verbo ἐφορεύειν.

P.37, v.6, cum ταῖς μηλίσσαις ſubaudiendum ſubſtantiuum ἀρχαῖς: vt infra cum alibi, tum 169, 24. V.8, aduerſatiuã ἀλλ' agnoſcit præter Victorium, Lambini quoque verſio; *ſed primum ex primo cenſu.* Muretus in ſuo codice pro ea repoſuiſſe dicitur numeralem notam ϟ, quæ ſignificat ἐννενήκοντα, *nonaginta.* V.9, lſ. margo poſt ἔπειτ' ὀκ πρῶ τείτων, addit tertium hoc comma, ἔπειτ' ὀκ τῶ πτάρτω: quod agnoſcit etiam Lambini verſio; *primum ex primo cenſu; deinde iterum aquales numero ex ſecundo; deinde ex iis qui ſunt tertii cenſus; deinde ex claſſe quarti cenſus.* Victorius vulgatam lectionem ſequitur.

V.11, C. & Z. pro πρῶ πετάρτων habent τῶ πεπάρων: minus conuenienter. immo tollendum videtur hoc ipſum commation, vel præcedẽs τῶ πετάρτω. videtur enim librarius, cum duplex ſcriptura eſſet annotata, τῶ πετάρτω, & τῶ πεπάρτων, vtramque per errorem in textum inſerſiſſe. Poſteriorem lectionem πρῶ πετάρτων, ſequitur Lambini verſio; *ſed iis qui ſunt quarti cẽſus, primis tantum & ſecundis:* priorem ſequitur verſio Vict. *e quarta autẽ claſſe illis ſolis neceſſe eſt qui primi ſunt & ſecũdi.* In lſ. marg. hæc adnot. lectio, πλὼ δὲ πᾶσιν ἐπαύαγκις λῶ τοῖς ὀκ τῶ πείτω ἢ πετάρτων, ἀλλὰ μόνοις ἐπαύαγκις τοῖς πρώτοις & τοῖς δευτέροις. V.14, incluſa, abſunt ab lſ. & C. ed. V.17, Cam. πρῶ ῥηθησομένων, omiſſo aduerbio ὕστερον. V.26, lſ. & C. ἀλλος, *alius:* quod nec Victorii nec Lambini verſio agnoſcit.

P.38,v.20,Locrensium legi similis lex infra tribuitur Oxylo,173,6. V.24,l.& C.ἀλλ' εἰς τὸ πλῶ ισ. Nostrum ἔσι probat tum Victorius, qui vertit *stat.*;tum Lambinus,qui vertit *fieri potest.*

P.39,v.1,vt Aristoteles hic magis cupiditates quam opes æquari vult, sic App.Claudius apud Dionys.Hal. Antiq.Rom. 609,12,ait τὸ ἄπορον τῆς πολλῶν, ὄκ ἐν ταῖς τύχαις αὐτῆς ὀνοικεῖν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἤθεσι. V.13,versus qui hic citatur,Homeri est,Il.θ.

P.40,v.11,Camerarius 90 adnotat, hæc ob breuitatem obscutiora esse,ac ne mendo quidē videri prorsus carere: declarari autem sententiam subiecto exemplo: vt hoc dici intelligendum sit;eas esse facultates mediocres ciuitatis bene constitutæ existimandas, propter quas potentiores,tamquam ingentes atque nimias,non putent vtilitatis suæ causa bellum mouendum; sed eiusmodi,quæ tantæ non esse existimētur, vt domini illarum bello sint petendi. De Eubulo & Hermia idem ibidem plura,& infra in Oeconomicis.

P.41,v.12, Aristotelē hic in Hippodamo reprehēdendo parum bona fide versatum esse, prolixe docet M. Antonius Muretus Var. lect. lib. 1,c.14:& lib.15,c.18: licet diuersum videatur Petro Victorio Var. lect. lib.38,cap.11. V.17,C.pro λόγιος habet ἀπυδαῖος: & in præced. mēbro θεικοί. V.21,in τὸ ὅπλα ἔχον consentiunt editiones. sed possis etiam legere τὰ ὅπλα ἔχον: vt hoc adiectiuū referatur ad articulum præcedētem, vt pag. seq. v.16.

P.42,v.1,ὥσπ abest a C. ed. Sic v.5 ab ead.ed.abest prior disiūctiua ἤ.quæ lectio Camerario etiam probatur,92:vt hoc dicatur,Si suffragia & sententiæ coniectis calculis indicentur, iudicibus ita periurii imponi necessitatem, siue hæc siue ista pronuntient, nimirum non definito neque explicato quid cuique visum sit. V.27, C. singulari fine h. δυώπαν. In vetere libro (inquit Camerarius) legitur, πᾶσαν γὰ δεῖ παν πόλις πεχειτῶν, ὦ δυώπαν διαγίγνεσθαι. atq; hoc dici videtur;officina nullas ciuitates carere:& in ista quoque Hippodami ciuitate posse durare & vitam colere homines quæstibus officinæ,quemadmodum in ceteris.

P.43,v.3,χωρῆσιν probat etiam Lambini versio,*colunt:* C. habet χωρησίσιν, itidemque Victorius *colent.* Seq.v.eadem edit. C.h. ἔξοισι βοφλῶ,sine articulo. V.5,C.εἰ δ' ἕτεροι:& in seq. mēbro, πέπαρτον ἂν μόριον. sicut Victor. quoque vertit, *Quarta igitur hæc pars erit.* Lambinus nobiscū, *Quarta rursum hæc erit pars.* V.6,inclusam ὦ nec C.agnoscit,nec Lambini versio,*sed a reip.statu aliena.* ἀλλὰ καὶ probat versio Victorii, *quinetiam.* V.10,C.ἕκαστος χωρήσ. V.14,C.τὸ κινεῖν ἀξιοῦ:& v.18,ζῶν ἀνθρώπου ζύτων τῶν νομ.

P.44,v.1,C.πρὸς ὃ ζύτοις εὐείσκ.parū conuenienter. V.6,C.negatiue τὸ μὴ κινεῖν. V.14, posses etiam diuise legere δῆλον ὅτι. V.23,C. ὁκ φορᾶς ζυγός:minus apte.

P.45,v.5, C. νομοθετῶν τῶν ἀρχόντων, appositiue. V.8, inclusus articulus τὸ abest a Z.ed. V.13, ζύσι agnoscit etiam Lambini versio, *quibusnam.*C.habet indefinite ζυσί, vt Vict. quoque vertit *quibusdam.* Præced. v.eadem ed.Cam.h. πότερον πάντες, sine καί. V.22,cum ὑπαρχόν e præced. membro subaudiēdum δεῖ, vt Lambinus quoque vertit; *sed quomodo esse oporteat.* Victorius finite legit ὑπάρχει, dum vertit; *quomodo autē hoc contingat.*

P.46,v.1,C. Μεσσήνιοι, vnico σ: cuius scripturæ Stephanus quoq; meminit. Seq.v.Ll. margo habet ἐφίσαντο, *adoriebātur.* Ibidem mox quidam interpungunt post πολεμεῖν. sed nec Victor. nec Lambinus vllam ibi distinctionem agnoscunt. V.10, C.πρὸς εὐνομίαν πόλ.

P.47,v.1, posses etiam legere ἀλλ' ἤπερ, *quam.* ἐγκύκλια vero Lamb. interpr. res quotidianas atque vsitatas. V.6,C.τὰ οἰκείας,ſ.χώρας. V.17, C.αὐτῶ καθ' αὐτῶ.Lamb. maluit αὐτὰ καθ' αὐτά, *videntur ipsa per se non solum remp.dedecorare.* Ad nostram lectionem accedit Victorii versio; *ipsamq; in se spectatam inquinare.* V.22,bonorum venditio supra quoque prohibita,38,19:& infra 173,6. V.24,C.τῶν συμβ.*hoc conting.*

P.48,v.1, de ἐπικλήρου elocatione idem refertur infra,143,27. V.6, Spartæ labefactatæ causſam eādem allegat Dionys.Hal. Antiq.Rom.li. 2,89,25. V.19,Z.ἐφορείαν, monophthongως, vt supra 36,21.Quod vero hic de Lacedæmoniorum ephoris censet philosophus, idem de tribunisplebis apud Dionysium Appius, Marcius, & alii. V.23, αὐθρίοις appellatiue significat αἰθρῶν συνοπίοις, *virorum conuiuiis.*

P.49,v.6,Zuing. ἐφοείαν, monophthongως:vt supra 36,21. V.13, forsan rectius αὕτη, *hæc.* V.20,de senio vt corporis,sic etiam animi & mentis, vise Hieron. Mercur. Var. lect.l.4,c.3. V.25,pro αὐευθώιος infra 53,12, habemus ἀὐπευθώιος.

P.50,v.20,C.συμβαίνει, indicatiue. V.25,C.μετέχειν αὐτῆς.sed conuenientius esse αὐτῆς, satis declarat repetitio,52,21. V.26,Victorius sic legit,ὅπη δὲ τοῖς βασιλεῦσιν, ὅσοι φρατηγοῖς διὰ βίου,ἵνα ωαρχία ᾖ δὲ ὂν ἑτέρα βασιλεία καθίστηκε: *in reges namque, qui sunt perpetui duces exercituum, præfectura classis ferme alterum regnum constituta est.* Lambini versio nostram lectionem probat; *classis enim præfectura sempiterna, regibus, qui sunt belli duces atque imperatores, addita, alterum propemodum regnū euadit.*

P.51,v.6,C.ζύπου, generio casū. V.14,quod in Sparta hic desiderat philosophus,id a Roma diligenter obseruatum indicat Fabricius apud Dionysium Halicarn.746,34; dum significat publicas opes Romæ amplas fuisse,priuatas vero exiguas. V.19,Ising. margo pro πλεῖον reponit πλεῖστον. V.22,Vict.& Ll.legunt Χαιλάν: vt scilicet apud Suidam Lycurgus Lacedæmoniorū legislator dicitur fuisse θεῖος πρὸς πατρὸς Χαιλάν τῶ βασιλεύσαντος Σπάρτης, Εὐνόμου ἀδελφός.itidemq; apud Plutarchum: necnon infra 166,9.

P.52,v.4,q.c.Ῥόδου,generio casu: quam lectionem secutus est Lambinus:alteram,Victorius. V.7,C. πρὸς κάμινον, perperam:vt ex Strab.ac

ac Steph. Byz. prolixius docet Petr. Victor. Var. lect. lib. 16, c. 18. V. 22, C. ἐπὶ τοῦ πεύπτων: minus cõuenienter. Ab eadem ed. C. seq. v. a' est inclusa καί forsan rectius expuncta sequenti ℳ legemus, καὶ ὀκτὼ τῶν δημοσίων φόρων: vt Lamb. quoque vertit, *& ex publicis vectigalibus.*

P. 53, v. 6, cum τούτων e præced. subaudiendum πρὸ ἀρχείου: vel legendum τούτω. V. 10, q. C. ἄλλων γερόντων. sed γερόντων agnoscit præter Victorium etiam Lambinus, *ex quibus dã generibus.* V. 16, q. C. διαφερόντων. notrum διαφθερομένων cum eodem Victorio probat idem Lamb. *ab iis qui corrupturi sint.* V. 23, gen. τῶν δυνατῶν C. & V. in præced. ponunt post τὴ ἀκοσμίας. itemque Lamb. vertit, *magistratus huius vacuitas, totiusque reip. status perturbatio, quam sæpenumero potẽtes inducunt.* Ibidem Cam. h. συσσῶσι pro καθισῶσι. V. 27, C. καίπερ διαφ. omisso ἡ.

P. 54, v. 6 C. & Z. ὃς πεπόνηκε: f. πολεμεῖς. V. 13, inclusus articulus τὴν, abest a Z. edit. V. 22, nota in altero commate μὴπ, in altero μηδὲ. Seq. v. locus obscurus est, & non solum dissentanea verbis oratio, sed interpretatio etiam Latina indicat esse deprauatã scripturam. Aretinus cognationis nomẽi seruit, vt sententia talis colligi posse videatur: melius esse creari reges, neque ex iis qui eiusdem gentis sint, neque etiã conditionis vulgaris, vel sane præstantis secũdum cognationem aut ætatem. quæ Græce forsasse sic perscribere liceat, εἴ τε διαφέρον, ὁκ τούτων αἱρεῖτε ἢ κατ' εὐγένειαν, ἢ καθ' ἡλικίαν, inquit Camer. 104. μᾶλλον sane a C. ed. abest. V. 25, q. c. τῶ Καρχηδονίων. sed τῶν Λακεδαιμονίων agnoscit præter Vict. etiam Lamb.

P. 55, v. 1, C. & Z. pluraliter τὰ μέν: quod ferri potest, si in seq. commate itidem legamus τὰ δέ. V. 5, C. τοῖς φερομένοις: minus conuenienter. V. 10, malet fortasse quispiam μένοντες, *manentes.* V. 23, C. & Z. ἀριστοκρατείας, diphthongos.

P. 56, v. 9, Cam. τὴν εὐπορίαν, sensu contrario. Eadem ed. v. 15 omittit rationalem τὴν. V. 26, forsan rectius cum articulo τὴ Κρητικῆς, vt in seq. commate.

P. 57, v. 4, q. c. τῶν ἐθνέων ὑσὶ: minus conuenienter. quamquam Victorii quoque versio ad eam lectionem alludit; *externis quibusdam populis.* V. 25, Genesius Sepulueda pro ναυαρχίαι reponit ναυαγίας. sed vulgatam lectionem tuetur Petrus Victorius tum in commentariis suis, tum Var. lect. lib. 34, c. 5: vbi hanc loci mẽtem esse dicit; ex victoria nauali, quam resp. Athenien sium adepta est populi virtute ac robore, factum esse vt illi haberent præfecturam nauium; nec suas tantum reliquo tẽpore triremes in bello ducerẽt, sed etiam sociorum. Sunt qui putent (inquit Camer. 108) veriorem scripturam esse τὴ ναυμαχίας: vt significetur prœlium nauale, quod ad Salamina sic commissum est, vt virtus populi Atheniẽsis emineret. Vulgatæ lectioni patrocinatur locus Isocratis, quẽ in posteriore tomo citat Dionysius Halicarn. 188, 27.

P. 58, v. 15, vulgati libri habent Βακχιάδαν. qui accentus cum fœminini sit generis, ego Βακχιαδῶν malui: sicuti scilicet infra habemus Κυψελιδῶν 159, 20: 164, 29: & Πεισιστρατιδῶν 153, 26: 157, 16. appellantur aũt hi principes non tantum Βακχιάδαι, sed etiam Βακχίδαι: sicut Agidis posteri, & Ἀγιάδαι & Ἀγίδαι. cuius diuersitatis quæ sit ratio, apud Pausaniam exposui 426, 26. V. 17, C. Ἀλκωόνης: spiritu vsitatiore quidem, sed minus tamen consentaneo. V. 22, C. & alii cod. πλὴν γραφῶν: vt intelligatur monumẽti titulus seu inscriptio. παφλῶ agnoscit etiam vetus interpretatio, *ordinasse sepulturam*, vt adnot. Victorius & Camer. In sequentibus ἄπτηος regio est quæ conspici posset, seu in quam pateret prospectus: cũ apud Sophocl. contraria signif. ἄπτηος sit non aspiciens, & non apparens, vt iidem adnot. V. 27, ἔνιοι agnoscit etiam Lãb. versio, *leges positiuas.* Pet. Vict. Var. lect. li. 28, c. 11, significari hoc vocabulo putat leges de liberis adoptandis.

P. 59, v. 4, ἀνομάλωσις Victorio est *æqualitas*, Lambino *inæqualitas.* V. 7, C. γίνωνται, subiunctiue: & seq. v. τῶν χρῶν. V. 13, αὖ πυθήσωσι agnoscit præter Victorium etiam Lamb. versio, *siquẽ pulsarint.* sed verior lectio est αὖ πλήσωσι, vt docet Muret. Var. lect. lib. 14, c. 12. Camer. quoq; 109 ex scripto cod. legit αὖ πλήσωσι, sicut etiam Plutarch. in Conuiu. sept. sap. Pittaci legem istã ita refert, ἐὰν πις μεθύων ἁμάρτῃ, διπλασίαν ἢ τῷ νήφοντι πλὴν ζημίαν τίθ).

P. 60, v. 23, pro συμβόλων pag. seq. v. 28 habemus συμβολαίων: quę diuersitas etiam apud Dion. Hal. a me notata est aliquoties. Sic infra 749. Seq. v. locus in superioribus editionibus mutilus, a Petro Victor. Var. lect. lib. 7, c. 22, e vetere tralatione correctus est: itidemque a Camerario p. 111.

P. 61, v. 8, C. & Z. ὁ δ' ἄριστος: articulo non ad præced. relato, sed ad sequentia.

P. 62, v. 6, C. βάλεσθαι: parum conuenienter. βουλεύεσθαι probat v. 8 ἀρχῆς βουλευτικῆς ἢ κριτικῆς. V. 9, C. πόλις ὁ, nom. casu: vt v. 8, ὁ πολίτης. V. 13, Camer. 112 adnotat legi posse ἐπὶ πάντων: & sequ. v. παχέως, *crassa minerua*: & rursum v. 19 λεπτογνωμοσύνης. V. 22, C. ἐπιτίθω μᾶλλον ἔχει λόγον. parum apte. V. 27, Victor. dandi casu, τούτῳ: *huic dubitationi illa præterea adiungi potest.* nomin. τῶν probat Lambini versio; *de hoc quoque præterea dubitauerit aliquis.*

P. 63, v. 5, Camot. σωφάτῃ πλὴ ἐφ. omissa πρός. Sic v. 9, ἄλλα τῶν τοιούτων, omisso πολλά: & v. 22, καὶ τὸν τόπον κατ.

P. 64, v. 1, Camot. & Zuing. πόσον. Ibidem mox Cam. πόπρον ἔν, omisso substantiuo ἔθνος. V. 25, C. σκεπτέον pro λεκτέον.

P. 65, v. 2, ὁμοίως probat etiam Lambini versio, *Similiter.* Victorius mauult ὅμως, *Verumtamen.* de qua scriptura tum in Commẽtariis suis disputat, tum Var. lect. lib. 36, c. 15. V. 14, forsan rectius ἐπιδὴ ἀδικῶ. V. 22, inclusa δὲ abest ab Camot. & Zuing. ed. sed probat eam Lambini versio.

P. 66, v. 3, C. πολιτικὴν pro πολεμικήν: minus cõuenienter. V. 12, infin. τίθ)

agnoscit etiam Victorii versio, *ciuis esse spectati*. sed cõgruentius finitum δεῖ: vt Lamb. quoque vertit, *tum probi & spectati ciuis est*. V. 18, λεχθέντα agnoscit eadem versio Victorii, *quod pertinet ad ea quæ Necessaria dicuntur*. alii codices habent λέγομεν: sicut & Lamb. vertit, *hoc dico quod versatur in iis quæ Necessaria dicuntur*. Sequens relatiuum ἃ, non habet C. ed.

P. 67, v. 4, inclusum σφαττεῖν abest a Z. editione: minus recte. Sequentis etiam brachylogiæ hic sensus est, καὶ τὸ ξιφαρχεῖν παξιαρχηθέντα, καὶ λοχαγεῖν λοχαγηθέντα. Ibid. C. & Z. transposita ⊛ legunt, διὸ λέγεται καὶ τῦτο καλ. V. 12, C. τῷ ἀγαστῷ: minus apte. V. 16, I. & C. ⊛ μωμῆ δήλως. nostrum κάλως e Victorii & Sepulvedæ iudicio repositum est. vt significetur, præcipuam τῆ ἀκοσμίας speciem in muliere esse τὸ κάλον, loquacitatem: quod Sophocles etiam innuit. alioqui antithesi magis conueniret ἄκοσμος, vel ἀκόλαστος.

P. 68, v. 6, I. margo h. ἐκ τῶν θέσεως. V. 13, C. κοινοὶ, *communes*. V. 25, vetus tralatio, μὴ μετέχειν ἀρετῆς: perperam. Seq. v. cum ξένων subaudiendum ὄντας.

P. 69, v. 2, inclusa ἡ, addita e C. & Z. V. 4, C. singulariter γυναικός. V. 20, forsan rectius ταῖς δημοκρατίαις, vt in seq. membro ταῖς ὀλιγαρχίαις. V. 23, C. δὴ pro ᾗ. V. 27, C. τῶν ἀλλήλων: parum ad rem.

P. 70, v. 8, inclusa γε abest a Z. ed. Seq. v. C. διοριζόμεθα, præs. temp. Ibidem If. margo pro διελεῖν habet διελθεῖν. sed διελεῖν a philosopho cum alibi sic vsurpatur, tum infra 97, 13.

P. 71, v. 1, haud scio an verior lectio sit τὸ κοινῇ συμφέρον, *publicam vtilitatem*: vt mox v. 5.

P. 72, v. 5, C. μικρὸν, accus. casu. V. 10, δεσποτικὴ in sequentibus etiam aliquoties sic legitur. sed nescio an non conuenientius δεσποτική. V. 15, rectius (opinor) εἴ που συμβαίη, optatiuo verbi modo. V. 24, malim cum articulo πλείους οἱ εὔποροι, vt in sequ. commate.

P. 73, v. 13, C. & quædam aliæ ed. transposito articulo legunt, δοκεῖ ἴσον τὸ δίκαιον εἶ): sicut Lamb. quoq; vertit, *ius videtur esse quod æquale est*. Victorius nobiscum, *videtur æquale iustum esse*. atque eodem articuli positu in antithesi mox sequitur τὸ ἄνισον. Seq. v. inclusam δὲ agnoscit cum C. eadem Victorii versio, *est etenim*. Lambini versio eãdem prætermittit; *& est plane*. V. 25, C. ἐλευθέριοι, ὅλως ἴσοι.

P. 74, v. 11, forsan rectius ἕτερα παρ' ἑτέροις, vt in seq. membro. V. 14, inclusa, absunt a Z. editione: perperã. V. 18, Zuin. mauult συμμαχία ἀλλήλων: vt paulo post, v. 20, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις. V. 20, ⊛ ante καθάπερ abest a C. ed. V. 27, C. post ἄπορον addit εἶεν. Ibidem mox si pro εἰ ἦσαν coniuncte scribamus εἴησαν, (vt infra 100, 11) maior erit verborum in modo conuenientia. Seq. v. coniunctionem εἰ post οὖ Cam. omittit: minus congruenter.

P. 75, v. 6, conuenientius ὡς συμμαχίας οὔσης: sicut præter Victorium Lambinus quoq; vertit, *tamquã belli societate & fœdere coniuncti*.

V. 23,

V. 23, πλεῖον agnoscunt iidem interpretes. at Z. edit. h. πλῆθον, vt in præc. membro.

P. 76, v. 4, inclusa αὖ abest a C. & Z. V. 10, ἀδίκως probat etiam Lambini versio; *necesse est iniustas esse*. Victorius cum C. legit δικαίας, *necesse erit cuncta iusta esse*. Seq. v. C. h. ἆρα, sine interrogatione. V. 12, Victor. & Lamb. pro τῷ τα legunt τὼπὶ, *hæc eadem*. Iidem v. 15, locum istum, ἀλλὰ τοῖς ὀπτήκεις ἄρχειν δεῖ, sine interrogatione legunt: & cum præcedentibus coniungunt: itidemq; v. 19. V. 21, Victorius comma istud, ἔχοντά γε τὰ συμβαίνοντα πάθη τοῖς ἤθεσι τῆς ψυχῆς, in fine periodi collocat, post φαῦλον: atque ita locum vertit; *Sed fortasse dicat quispiam, dominum omnino esse hominem, & non legem, vitiosum esse; cuius animo hærẽt turbidi motus, qui cadunt in ipsum*. Sic etiam C. nisi quod articulum τὰ ante συμβαίνοντα omittit. sed eadem ed. C. in præcedentibus aliquanto magis variat. sic enim locũ distinguit; τὸ κύριον, ὅλως ἄνθρωπον εἶ), ἀλλὰ μὴ νόμον φαῦλον. Lambini versio nostram scripturam probat; *Verum dixerit fortasse quispiam, omnino hominem dominatum in republ. obtinere, qui quidem eos affectus habeat, qui in hominis animum cadunt, & non legẽ, malum esse*. V. 26, locum istum, δόξειεν ἂν λύεσθαι, Camerarius mendi suspectum habet. hoc autem dici videri; Incidere quædam de quib. quæri possit, quæ & explicanda sint, & quorum explicatio a veritate non abhorreat.

P. 77, v. 5, καὶ ante πολλὰς abest a C. ed. V. 15, posses etiam legere ἐπ' οἰῶν, vt in seq. V. 21, inclusa, absunt a Z. edit. sed agnoscit ea vterque interpres, & postulat ipsa structuræ ratio.

P. 78, v. 12, C. post τῶπι addit καὶ, *etiam*. V. 26, C. pro αὐτῇ h. αὐτὸ: quod etsi ad τῷ πιστεύσας referri potest, magis tamen consentaneum est αὐτῇ.

P. 79, v. 7, C. ἀρχὰς ἔχουσιν: itidemque v. 16, ἀρχὰς ἐχόντων. quam scripturam in posteriore loco habet etiam Z. editio; nulla sensus discrepantia.

P. 80, v. 6, interrogatiua τί & πῶς agnoscit præter Victorium etiam Lambinus, dum vertit, *& quidius, & quibus sit ius*. Videtur tamen non minus apte huc quadrare indefinita τί & ὑοὶ: hoc sensu; *nam & aliquod esse ius, & aliquibus*: vt supra 73, 13, philosophus dicit, δοκεῖ τὸ ἴσον δίκαιον εἶ), καὶ ἔστιν, ἀλλ' ἐπῶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἴσοις: & paulo post v. 18, τὸ δίκαιον, ὑοὶ, f. δίκαιόν ἐστι. Seq. v. si aduersatiuam δὲ post ποίων cũ vetere Camerarii libro expũgamus, magis erit καταλληλος verborum structura. Lambini quoque versio periodi redditionem hic statuit; *qualium rerũ sit æqualitas, qualiumq; inæqualitas, non est ignorandum*. V. 14, Lambinus interrogatiue locum legit; *an hæc est aperta vanitas?* Victorius ambigue; *aut hoc perspicue falsum est*. V. 28, indefinitum τι agnoscit cũ Victorio idem Lambinus; *si magis est tale quod aliqua magnitudine tale est*.

P. 81, v. 3, vulgatam lectionẽ probat cum Victorio Lambini quoque versio; *si enim tanta magnitudo tan-*

ta magnitudine maior est, licet intelligere tantam æqualem fore. V.13, posses etiam diuise scribere δῆλον ὅτι, contra editionum consensum. V. 18,C & Z.ἀμφιζητοίης. Seq.v.C. παίτων ἴσων, eodem casu. V.26,Z. mauult ἤ τε εὐχήμα.

P.82,v.11,C.& l.σκοπῶσι μέν: sed aptius σκοπήσομεν. V.13,εἶεν, & seq. v.inclusus articulus τό, absunt ab eadem ed. Cam. Interrogatiue autem hæc legunt etiam Vict. & Lamb. V.19,posterius δῆλονότι, seu(vt C.& Z. habent) δῆλον ὅτι, vel epanalepticum est, vel temere a librario repetitum, vt adnotat Camerarius.

P.83,v.4,inclusa ὡὲς, abest a C. & Z.ed. V.11,ἴσως Victorius pro *Fortassis* accipit,in vtroq; membro. sic enim locum vertit; *Rectũ autem fortasse sumendum est: fortasse vero id rectum est, quod ad totius ciuitatis vtilitatem pertinet.* Sed conuenientior est Lambini versio; *Rectum autem sumendum est æqualiter: æqualiter autem rectum, ad totius ciuitatis vtilitatem.* V.26,C.coniuncte δηλονότι.

P.84,v.10,Victorius & Zuingerus Aristotelẽ hic memoria lapsum putant, qui, quod ab Herodoto tribuitur Thrasybulo, Periandro adscripserit: præsertim cum etiam Dionysius Halicarnasseus & Polyænus Herodotum in hac narratione sequantur. sed cum infra quoq; 153, 13,hoc factum Periandro adscribat philosophus,suspicatur eum Camerarius alios auctores vel alias rationes secutum esse. V.20,C. & aliæ ed.κωλύων. sed κολάειν probat etiã Lambini versio;*incidere ac decurtare pœnas.* itidemque Victorius ex Herodoto citat, φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπέρογκα πάντα κολούειν. & illud ipsum loquendi genus exstat etiam infra 159,2.

V.23,C. ὡφελιτὰς σωθ. minus conuenienter.

P.85,v.12,Camerarius 133, ex vet.lib. hãc lectionem adnotat; δεύτερος δ' ἂν πλοῖς συμβῶ, διὰ τοῦτο ἀπὸ διορθ.δ. Idem in præcedenti membro coniuncte scribit ἐξαρχῆς.

P.86,v.12,ὀνχρὸς νόμῳ quid sit prolixe declarat Victorius Var.lect.lib. 36,c.12. V.15,C.post μάχης addit φύλοντα μιχίῳ. Sed ne sic quidem totus expletur locus. atque adeo philosophus hic quoq; memoria lapsus putatur:cum ea quæ ipse hic tribuit Agamemnoni, in vulgatis Homeri editionib.ll.o adscribantur Hectori, & quidem verbis paulo diuersis. sic enim ibi: ὦν δ' αὖ ἐγὼν ἀπαύσθε μεῶν ἐπέρωθι οἰόσω, Αὐτῆς οἰ θάλαττον μπάσομαι, ὐδέ νυ πάγχ Γιωπί τι γνωτάλ τε πυρὸς κελάχοιθανόντα, Αλλὰ κύνες ἐρύουσι πρὸ ἄστεος ἠμαπρο.o. qua de re monuit etiam Ioann. Hartũgus Decur.1,c.4. V.22,lectio nostra cũ Lãbini versione cõsentit; *nã propterea quod & barbari moribus sunt seruiliorib. quam Græci, & Asiani quam Europæi.* at C.&Z.hab. δουλικώτερα ἔῃ) τὰ ἔθνη φύσ. eandemq; lectionem sequitur etiam Victorii versio: *quia enim magis seruiles sunt gentes natura; barbari quidem, Græcis; qui autem Asiam incolunt, his qui in Europa.* De Asianis vero ingeniis disputat etiam Hieron. Mercurialis Var.lect.lib.4,c.4. V.25,C.ὐδὲ διαχ. V.26, nota hic πάτειαι, sicut etiam p. seq.

seq.v.16. sed auctor fortasse scripsit πάτειαι, vt p.g. seq.v.6, πῇ μὴ πάτειος ἔῃ). itidemque paulo ante, v.22; vbi legitur πατειαί. V.28, malim cum articulo τὸ ξενικὸν, vt in præced.membro οἱ πολῖται.

P.87,v.4, αἰσυμνήτας veterũ Græcorum, Dionysius Hal carn.(336,35) eosdem propemodum fuisse dicit cum Romanorum dictatoribus. V.9, Antimenidem agnoscit etiam Vict. & Lãbinus. Antigenides apud Suidam alius est. V.11,μὴ δὲν C. omittit, velut ἐξήγημα.

P.88,v.3,C.ὠφελισμένων: minus apte. V.5,αἰσυμνητῖαι & dictaturam Dionysius quoque loco iam citato vocat αἱρετὼ τυραννίδα, 336,17. V.12, C.generio casu οἰκονομίας: minus congrueter. V.18,pro κατ' μέρος l.margo habet κατ' ἀρετώ. V.21,τῶν πρώτων Victorius vertit *primum*, seu prima vice; Lambinus, *in præsens.* siquis maluerit ἡ πρώτην, fruatur suo iudicio. Seq.v. inclusum πολιτείας abest a Z.edit. sed agnoscit illud cũ Victorio etiam Lambinus. V.26,C.& Z.singulariter βουλεῖ, cõtra normam syntaxeos.

P.89,v.1,vetus tralatio & Thom. Aq. legunt τειήμερον, teste Victorio; sicut apud Herodotum quoq; lib.2, 74, Ægyptii συρμαίζοισι βεῖς ἡμέρας ἑπτὰς μούνους ἑκάστῳ, ἐμέ τοισι ἀρῶμενοι τῶν ὑγιήν & κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τ' βεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους ἔσεσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. quæ de re vide & Hier. Mercur. Var.lect.lib.2,c.18. V.2,singulare ἀπὸ probat etiam Lambini versio, *suo periculo.* Victorius legit αὐτ', *ipsorum periculo.* V.10,Vict.& Lamb. hoc membrum parenthetice accipiunt; & post sequens ὅτα inserta ϑ, vnam e duabus sequentibus faciunt sententiam: sic; ὅστα ϑ' μὴ δίωσα τὸν τ' νόμον κρίνῃ, ἢ ὅλως, ἢ εὖ, πότερον ἕνα τ' ἄρχον δεῖ ἄρχειν, ἢ πάντας; quæ lectio est etiam in C.editione: nisi quod illa pro πάντας h.πολλούς. V.16,C.κρίνῃ τ' ἀμείνων. V. 22,C.ὡφελὲ ὄν: minus conuenienter. V.26,C.φασιάσουσι, fut.temp.

P.90,v.4, ὁμοίως agnoscit etiam Lambini versio; *si plures itẽ viros bonos sumere liceat.* Vict.l.ὁμοίους, *plures similes:* vt mox v.8. Seq.etiam v.legere queas, αἱ ἄφρας πολλοὺς διαφέρ.κατ' ἀρετὼ, vt eodem v 8. Eodem v.8 C. aduerbialiter h.ὁμοίως, vt v.4. V.20, lectionem nostram probat etiam Lambini versio; *At nõ relinquet rex tales filios regni successores, cum sit in eius potestate positum hoc facere?* eãdemq; Camer.quoque(137) e vetere libro adnotat. C. locum sic edit; ἀλλ' ὃ ὠφελήσας, ὡμελος ὢν, τοῖς πάνοις; itidẽq; Victorius; *At non tradet pater, cum hoc in manu ipsius sit, liberis?* nullo sensus discrimine.

P.91,v.10,C.pro πολιτείας h.βασιλείας. V.14 pro ἀρχὰ πάντων versu 7 legitur ἀφ' ἁπάντων. V.15,inclusum λεκτέον abest a C.& Z.quã lectionem sequi si libeat, pro seq. ϑ scribendum fuerit δή. Eædẽ editiones ibidem habent ὐδὲ κατὰ φύσιν, *ne secundum naturam quidem.* V.19,C.pluraliter τὰ ὠφελίας τ. V.27,Vict.Var.lect.li. 23,c.16,pro ἦ ἀνθρωπε putat legendum ὅ ἦ ἀνθρωπε, *hic vir.*

P.92,v.3,V.in cõmen.suis adnotat, plerosq; cod.& scriptos & impressos pro νῦν habere νόμοι. sed sibi nũ cũ

vetere interprete & Thoma Aq. magis probari. V.13, Vict. & Lamb. πιστευθέντας accipiunt pro πεισθέντας, *persuasos, inductos.* V.22, C. ἐφορᾶν τὸν ἕνα, omisso πολλά. Sic v.25, ὃ & post ἔτι, absunt ab eadem ed. Sequenti v. ὃ Lãbinus redditiue accipit, dum ita vertit; *vno viro bono duo viri boni sunt meliores.* Camer. mauult δή.

P.93, v.12, congruentius διοὶ τὸ μασι: vt in seq. commate διοὶ ἀκοαῖς. V.16, αὐτὸ (teste Victorio) agnoscit cum manuscriptis libris etiam vetus interpres: cum structura diuerso numero & casu postulet αὐτῆς, *ipsis.* est igitur a multis ad vnum factus transitus, & subaudiendum ἕκασος: vt significetur singulos principes hoc solere obseruare. V.22, rectius δεσποτὸν, vt δήμοσιν, & similia: atque ita infra est 187, 17. V.28, nota diuersitatem in absolutis casibus.

P.94, v.6, quatuor ista verba, ὃ πέφυκε φέρειν πλῆθος, Victorius contra librorum consensum delenda censet: quia nec sententiam quidquam adiuuant, & structuram orationis perturbant. V.9, inclusa & non agnoscit Victorii versio; *in qua natura datum est vt gignatur multitudo bellica.* Sed probat ea cũ Camotio etiam Lambinus. εὐπόροις seq. v. probat idem Lamb. & Cam. sed V. legit ἀπόροις, *egenis magistratus tribuat.* V.22, C. cum articulo, πλὴ τὴν αὐτῶν.

P.95, v.3, αἱρὸς elliptice positum pro ἄριστος αἱρὸς, seu κατὰ δύναμιν αἱρὸς, vt in præced. aliquoties. V.9, malim interrogatiue, πῶς, vt pag. seq. v. 28. indefinite tamen vertit etiam Lambinus; *certo modo institui.* In sequenti clausula nobiscum cõsentit eadem Lambini versio; *necesse enim est de ea conueniẽter & ita vt res postulat, commentari ac disputare.* Victorii editio habet; ἀναίκη δὴ τὸν μέλλοντα περὶ αὐτῆς ποιήσει τὴν θεωρ. σκ. *necesse iam est eum qui de ipsa consideraturus est vt decet:* sententia plane imperfecta. V.26, C. & Z. pro ἔτι habent ἔτι.

P.97, v.13, inclusa περὶ abest a Z. ed. sed agnoscit eam cum Victorio etiam Lambinus. V.19, C. συνιστάναι: minus congruenter. V.27, inclusa ἢ abest a Z. ed. sed agnoscit eam vterque interpres. Seq. v. inclusa & abest quidem a versione Victorii, at non item a versione Lambini.

P.98, v.21, inclusum τινες abest a Z. ed. sed agnoscit illud vterque interpres. V.28, C. ἄνοπλον.

P.99, v.11, C. singulariter διημόμεν: at non item supra 97, 13, & alibi. V.25, Z. & Lamb. genetio casu legunt δημοκρατίας: repetito scilicet e præcedentibus accusatiuo εἶδος.

P.100, v.10, periodum istam, ὑπὸ ὀλιτορχίαν, C. editio post sequentem periodũ collocat, v.14: parum congruenter.

P.101, v.12, Is. ἀποδιωρίζομεν, præterito imperfecto. sed possimus etiam optatiue legere ἀποδιορίζοιμεν. V.27, C. βοφλὼ, *alimentum.*

P.102, v.11, C. mutato verb. ord. καὶ πάντα ταῦτα γ. V.13, copulam π post συντῶν omittit C. V.15, C. ἀπομέτων: subaudito scilicet extrinsecus substantiuo πολιτῶν. Possis etiam ibidem transponitis articulis legere

γῆν ἢ πλησίον, sc. κτήσιν, *finitima regionis facultates.* V.24, Romulus quoq; & Ancus Marcius in Romana republ. agriculturam cum rei militaris studio coniunxerunt, vt testatur Dionys. Hal. 98, 27: 177, 45: 178, 15.

P.103, v.10, inclusum ἀρχὰς ex Z. & Lamb. additum est. Camerario tamen (150) ταὶς πλείσας ἀρχὰς intelligere, non videtur quadrare ad hunc locum. veriorem scripturã esse putat ταὶς πλείσας ἐχόντοις ταῦ. V.13, C. coniuncte ὅλῃ πολύ. V.22, C. cum articulo περὶ τὴν θάλ. V.25, forsan ὃ post πρθμευτικὸν repetenda, vt in præcedentibus. Pro eodem πρθμευτικὸν Cam. habet πορθμικὸν: at non item v.23.

P.104, v.1, forsan congruentius ὥσπερ ἕτερον. Seq. v. inclusum ὅμοια abest a C. & Z. ed. quod licet etiam vetus interpres agnoscat, veretur tamen Victorius illud in cõtextum recipere: cum absque eo verborum plena sit sententia, καὶ τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν τούτοις διαφοραὶ λεγόμεναι, *& quæ eadem quæ hæc dicuntur differentia.* V.5, Victorius legendum putat, vel, μηδὲν μᾶλλον ἄρχειν, vt infra lib. 6, in fine 2 capitis, 170, 17: vel dandi casu, μηδὲν μᾶλλον κατ' ἀρχὴν τοῖς ἀπόροις ἢ τοῖς εὐπόροις. Lambinus transpositis vocabulis legit τοὺς εὐπόρους ἢ τοὺς ἀπόρους: *vt nihilo plus sint locupletes quã egentes.* V.14, C. diuise ὅστι αὖ κατ' εὐθυωσι: itidemque Camerarius 151. V.20, C. pluraliter κατὰ νόμους, vt v.22. V.28, possis etiam legere δεσποτικός: vt deriuatio sit a verbo δεσπόζειν.

P.105, v.4, commation istud παρ' ἑκατέρους, abest a C. ed. V.11, Ising. margo h. θεσκλησιν: minus recte. quã de re apud Dionysium quoque non semel monui. V.17, Lamb. singulariter legit ψηφισμαῦσι: *in qua psephismate administrantur omnia.* V.23, C. μικρῶν, *paruo censu.* cuius scripturæ vestigium etsi etiã in vet. tralatione apparet, mauult tamen Victor. μακρῶν, vt supra 68, 22: & infra 111, 9: 119, 5: item 101, 4: 178, 2. V.26, C. ἕτερον εἶδος, omissa δή. V.28, possit etiam omitti præpos. ὑπ, vt infra 108, 3: 113, 2.

P.106, v.18, Is. margo pro ζῶν habet ζῶν. V.21, inclusa, absunt a C. V.25, post αὐτυπυθωίοις desiderati vocem μετέχειν, vel ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetendam esse, Z. ex Lamb. adnotat.

P.107, v.19, ἀπὸ τῆ πόλεως, *ex redditibus ciuitatis.* V.21, C. εἰ μὴ τὸ πρότερον. sed aduersatiuam ἢ a vetere quoque interprete agnosci, adnotat Victorius. In sequenti etiam membro, Is ingr. ed. post πλείω ὃ addit verbum ἔχωσι: quod Victorii quoque & Lambini versio exprimit. Camerarius 156, sic legit; εἴη μὲ τὸ πρότερον πλείοις ὃ, τὸ τῆ δ. vt hoc dicatur: si in paucorum potestate summa rerũ sit, prius genus oligarchiæ istud esse: sin ad plures ea perueniat, secundum.

V.24, C. ἰσχυρόν: minus congruenter. Seq. v. ὀλιγαρχίνωσι Lamb. vertit, *potentiam suam intẽderint*; Victorius, *vires auxerint.* in fine pag. cognatum verbũ vsurpatur, ὑπερβάλλωσι. Sequentem datiuum τῷ exprimit etiã Lambini versio; *eo quod.* Victorius vertit, *ita vt.*

P.108, v.26, C. & I. X δημοκρατίαν. sed

Καρχηδόνι legit cum Victorio etiam Lambinus; *veluti Carthagine.*

P.109,v.4,Vict. & Lamb. τὸ ὀνομαζομένης, *de ea quæ Politia vulgo nominatur:* vt p. præced.v.9. Sequenti v.idem Lamb.pro ὑκοῦσῃ legit ὃ δοκοῦσαν: *tametsi neque hæc videatur declinatio seu degressio a recta rep.* vulgatam lectionem sequitur versio Victorii. V.17,C. post μᾶλλον distinguit,non ante. V.19,Z transposito verbo, δοκοῦσιν οἱ εὖ πεποιηκέναι. V.28,C. substant.νόμοις omittit: vt τοῖς κειμένοις neutraliter ac substantiue accipiatur pro τοῖς νενομοθετημένοις, vt initio pag.seq.

P.110,v.1,C.καλῶς:minus conuenienter. V.27,Camerarius 160 adnotat,quosdam interpretes videri legisse συμβολὼ aut συμβολὴ, dum verterunt *regulam.* Seq.v.inclusus art.οἱ,additus ex Z.ed.

P.111,v.6,οὗ post εἷς μὲν omittit C.ed. V.28,Camerarius adnotat, & de interpretationib. quibusdam, & de disputationis consideratione reponendum videri εὔδηλος: vt hoc dici intelligatur;nullain re manifestum aut perspicuum esse discrimẽ inter pauperes ac diuites. quam lectionem sequitur etiam Vict.& L.

P.112,v.3,C.& Z.τὼ δύο.sed dativum τῷ probat etiam Lamb.versio, *propterea quod.* V.7,εἰ post ὀλίγοις omittit C.minus perspicue. V.24, C.ταύτας ἀρχάς, omisso articulo.

P.113,v.1,inclusam Ω, ex Z.additam, nec C. agnoscit, nec Victorii aut Lambini versio. V.11,in vetere libro exstat simplicior scriptura, ἢ φύσεως δεῖται, nimirũ παιδεία: inquit Camerarius163. V.21, ὃ ἐκάστης ἐνδεχομένης ψυχῆς, *eius quam quisq; consequi potest.* Sequ.v.C. dandi casu habet τύπις. sed accus. τύπις cum vetere libro probat etiam Camer. V.26, malet fortasse aliquis τὸ μέρος: sicut scilicet & Chilo & Phocylides ait, Παῖ τῶν μέτρον ἄριστον: inquit Victorius.

P.114,v.3,Lambinus legit πανοῦργοι, *malitiosi ac fraudulenti:* itidemq; mox v.5, διὰ πανουργίαν, *ex calliditate & malitia.* Ibidem quidam libri scripti habent φιλαρχοῦσι. quod licet a vetere tralatione expressum sequatur etiam Thomas Aq. & Sepulueda,Victorius tamen non probat. V.9,C.τροφὴν, *alimentum:* & sequ.v. διδασκαλείοις *schol.gymnast.* Sed διδασκαλίοις agnoscit cum pluribus libris calamo exaratis etiam vetus interpres.vt, nisi librariorum vitio facta est commutatio, is fere Atticismus sit quo Xenophon in Laced.rep.dicit πέμπουσιν εἰς διδασκαλῆον: inquit Victorius. V.14,C.Ω δεύλων Ω δεων. V.22,Lamb.post τὸ τούτων inserit substantiuum οὐσίας.

P.115,v.5,q.C.ἀκρατὴς, id est *incontinens,* seu *impotens:* mendose:inquit Lambinus. ἄκρατης agnoscit etiam Victorii versio; *paucorum dominatus merus.*

P.116,v.11,C.ἡνιωμένων: parum congruẽter. Theopompum autem hic innui,Lãb.adnotat; Camerarius Gelonem.Dionys.Halicarn. Antiq. Rom. 695,19, ait complures tyrannide sine periculo depositaprisitinã reip.formam ciuibus reddidisse.

P.117,v.6,Camerarius165 adnotat,

tat,& κἂν δέ μοι δοκῶ legi posse πρὸς ἀλλήλα, *mutuo quodam ad ea respectu:* & ὑφ' ἓν, πρὸς ἀλλήλα, *cõparatione inter se.* V.8,inclusa,absunt a C.ed. itidemq; μᾶλλον v.13.

P.118,v.1,quidam malunt ἀκολουθεῖσθαι, *accidi,* vt Lamb.adn. Seq. v.C. aduerbiali fine habet τῷ ψευδῶς ἀγαθῶν.

P.119,v.3, accus. ἐλεγμένες referendus ad infin. verbum εἰπεῖν, non ad finitum ἔστιν. V.22,C. & alii αἱ ἀρχαί.sed αἱ ἀρχαῖαι cum ver.cod.probat etiam Vict. & Lamb.versio.

P.120,v.1,C.I.& Z.pluraliter ποῖα: vt Vict.quoque vertit, *qualia qualibus quadrent.* sed aptius singul. ποῖα: & sic Lambinus, *qualis qualib. conueniat.* V.3,malet fortasse aliquis ὅπῃ τῷ ἐφεξῆς, *in sequentibus.* V.10, C.τῶν ἔστιν,omissa δέ. V.15,C.I.& Z. geminato accus. πάσας, habent, ἀποδεδοῦναι πάσας ταύτας τὰς κλίσεις, ἢ ἔνιοι πάσας:itidemque Victorius; *sine omnibus ciuibus traditas esse omnes has existimationes, sine quibusdam omnes.* Lãbinus nobiscum; *vel ciuib.omnib. hæc iudicia esse tradita, vel nonnullis, omnia.* Seq.v.C.habet ἢ πλείοσιν ἑτέραις ἢ ἑτέρας. sed nostrã scripturam cum Vict. & Lamb. probat etiã Camerarius e vetere quodam libro. Idem præced. versu ex eodem libro legit ἢ ἀρχῇ: triplicata scilicet disiunctiua. V.24,possis etiam transposita præposit. legere, καὶ πρὸς τῷ τῆς πολιτείας.

P.121,v.20,ἕνεκ post ἕνεκα inculcatum censet Camerarius, ideoque inducendum, astipulante interpretatione Latina, & postulante loci sententia. Ibid.C.Ω ἁπλῶς εἰρῆσθαι. V. 22,articulũ demonstratiuum ἡ probat cum Camerario etiam Lamb.ni versio; *hæc quidẽ resp. administrandæ forma aristocratica est.* Camotiana editio disiunctiue habet ἀριστοκρατία ἢ πολιτεία: itidemque Victorius, *status optimorũ erit vel respublica.* V.25,C.αὐτῆς, *ipsis.*sed αὐτῆς probat etiam Camerarius 168: quamquam in vetere libro non exstet. V.26,C. διοικεῖ sed passiuum διοικεῖται probat cum Victorio etiam Lambinus.

P.122,v.3,C.οἷς δημοτικοῖ,μιᾷ. Seq.v. Lãb.maluit ταὐτὸ, *hoc idem.* V.6,C.συμφέρᾳ ὃ Ω αὖ.sine articulo. Seq.v.aduerbium ἴσως,probat etiam Lambini versio, *æqualiter ex mẽbris & particulis ciuitatis.* Victorius legit ἴσοις, *æquales e partibus.* V.11,Lamb. κατασκευάσασθαι ἀρχεῖον, *curiam cõstituere:* vt Victorius quoque *fabricare curiam.* Seq.v.C.sine præpositione legit οἷς ἐνίαις π.δεῖ. V.20,forsan rectius ἐπαιάγεσθαι,vt v.22. V.21, C.αἱρεσραμμ. V.23,I.& C.δεῖ. quod ferri potest si infinitiue legamus δυνατὸν.sed δὴ habet etiam Camerarii liber vetus.Siquis οὖ malit,p me licet.

P.123,v.6, forsan conuenientius τοῖς ποίαις πολιτείαις συμφ. V.11,C.ἔτι ὄχρ.omissa priori καί. rursus eadẽ v.15 post ὑπηρεσίαις hanc coniunctionem inserit. V.28,cum fœm.art.ταῖς subaudiendum esse subsit. ἀρχαῖς, declarat etiam Lambini versio; *ita vt alios magistratus diu intermittere, alios semel gerere liceat.* alioqui etiã ἕως scribi posset,& ad πολίτας referri.

P.124,v.2,C. πολυπραγμοσύνης. V.9,Camer. 171 mauult ἐμποδίσειν

ἀλλήλας, accuſ. caſu: vt apud Plat. in Phædone, ἐμπεδίζοισι ἡμῦν πλὴ τῦ ὄνπς ἦραν. Seq.v. ὀβελισκολύχια Lambinus interpretatur *inſtrumenta quæ candelabri & veruculi vſum præbent.* Pollux apud Theopompū comicum dicit eſſe inſtrumētum militare. V.12, μ̃ poſt αἰαξαῖον omittit Cam. edit. Sequentis loci ſcriptura Camerario eſt ſuſpecta. coniicit autem vel aliud quidpiam in archetypo fuiſſe, vel tale; πάσας ἁρμόττῃ πωάγην ἀρχὰς εἰς μίαν ἀρχὴν, ἢ μὴ ἁρμόττῃ. δεῖ ᾗ καὶ τῦτο μὴ λεληθ.. V.17, Lamb. pluraliter legit κῦ τὰ ᾠρά̃ματα: *vtrum ex rebus facienda ſit diuiſio.* V.22, aduerſatiuam ᾗ poſt ἐξ ἴσων, non habet C.ed. V.24, malim cum articulo ὀκ τῦ πλουσίων, vt in ſeq. membro ὀκ τ̃ ἐλευθ. Seq.v. Victorius nom. caſu legendum putat διαφοραὶ, expuncto præcedente art. παί.

P.125, v.9, vetus interpres legit ἀσπελία: minus conuenienter. V.20, in πειῶν Camerarius mendum eſſe putat, nec videre ait quomodo hæc ſcriptura cum iis quæ ſubiiciuntur congruat. V.23, de Megarenſibus quod hic dicitur, clarius explicatur infra 137,21.

P.126, v.2, q. cod. πολικῶν: mendoſe: vt Lamb. quoque adnotauit. V.17, commation iſtud, μὴ χῤῥόμενον δὲ ὁμοίως, expreſſit verſio Victorii, *non tamen ſimiliter geſtum:* ſed omiſit Lambinus. ſic enim locum vertit; *at quosdam ex quibusdam electione fieri, oligarchia cõuenit; & quosdam ex quibusdam ſorte; & itẽ quosdam ex quibusdam vtroque.* Camerarius e vetere libro breuiorẽ lectionem adnotat; hanc; τὸ ᾗ ἐνιαὶ ὀκ ἐνιῶν, ὀλιγαρχικὸν, & τὸ ἐνιαὶ ὀκ ἐνιῶν, ἀμφοῖν· τὸ ᾗ ἐνιαὶ ἐξ ἁπάντων, τό τε ὀκ ἐνιῶν αἱρέσει πάντας, ἀριστοκρατικόν. quam lectionem in poſteriori membro habet etiam Camotii editio. Eadem v.17 poſt ὀκ ἐνιῶν omittit datiuum κλήρῳ. quem Iſingr. quoque non in textu habet, ſed in margine. V.19, neg. οὐκ ante ὀλιγαρχικὸν tollit Iſingr. margo. V.27, forsan conuenientius ſingulare ζύγου, ſ. τ̃ δικαστικῦ.

P.127, v.9, concluſiuam οὕτω non habet C.ed. V.13, nota hic ὁ Φρεαρῖος: apud Pauſaniam vero 27,34, nom. caſu Φρεαρίς. Stephano Byzantio municipium hoc eſt Φρέαρροι: cuius, Φρεάρειος; (vt apud Suid. quoque) aduerbia localia, Φρεαρρόθεν, Φρεαρρόνδε, Φρεαρροῖ. V.24, C. & alii, τοὶς μὲν κλήρῳ. ſed κληρωτοὶς ad ſequens αἱρετοὶς melius congruere, notauit etiam Lambinus.

P.128, v.1, ſi integra eſt ſcriptura, ita hæc accipientur; οἱ βόπι ωῦ τοῖς εἰρημένοις εἰσὶν οὗτοι, ὥσπερ ἐλέχθησαν: id eſt τῦ εἰρημένων: inquit Camerarius 174.

P.129, v.5, C. κῦ πλὴ ὑπόλοιπον ἐκ πόροι τυχαίωσιν ἔχοντες, & μετέχωσι τ̃ π. V.12, Lamb. cum C. & cet. ed. legit γίγνονται δικαίως. ſed διχῶς cum vet. interpr. & vet. lib. maluit Victorius. V.14, C. & Z. μετασήσωσιν. V.25, Z. ἐφοείαν, monophthongως. V.27, C. & Z. ἔπ τ̃ ὀν τῷ πολ. ad quam lectionem accedit verſio Lambini; *neceſſe eſt etiam nunc magiſtratus ex iis qui in reip. adminiſtratione verſantur, peruenire.* Victorius vertit; *neceſſe eſt adhuc accedere magiſtratus qui ſunt in republ.*

P.130,

P.130, v.1, C. παύτων pro παντα χοῦ. ſed aptius fortaſſe πάντως. V.5, C. ζω̃ τὸ, amputato ν finali. V.9, C. τῷ δυοῖν: at non item v.7 & 8. Ibid. incluſum articulum τὸ non agnoſcit Victorii verſio; *confitẽtes autem ſimpliciter iuſtum eſſe.* ſed probat eum verſio Lambini; *cum autem inter eos conueniat de eo quod iuſtum eſt ſimpliciter.* V.14, ζῶτα agnoſcit verſio Victorii; *hæc vero in multis.* Lambinus legit πάνα πάντα: *horum contraria autem in pluribus.* Seq.v. C. εὔτροποι: ſenſu contrario. V.26, Iſ. margo ἢ τῷ ὀλίγων, omiſſo articulo ἢ.

P.132, v.19, οἰνοφύτοις Victorius appellatiue vertit *vinetis.* ſed proprium eſſe nomen, teſtatur apud Thucyd. (35) etiam ſcholiaſtes, Bœotiæ locum eſſe tradens.

P.133, v.6, ἑβδόμης vocabulum alii temporis, alii loci eſſe volunt. Victorius mauult eſſe ordinis & dignitatis in ea republica. Lambinus quoque cũ Victorio & vet. interpr. vertit, *qui erant in Hebdoma.* V.10, ἄπορων agnoſcit verſio Victorii; *pluribus enim egenis factis.* Lamb. cum C. mauult εὐπόρων: *plurib. enim locupletibus exorientibus.* V.16, C. & Z. Ὠρεῷ, aſpirate. Victorii & Lambini verſio cum Steph. Byz. ſine aſpiratione ſcribunt. V.26, σωφρόνησαν probat Lambini verſio, *incoluerunt:* Victorius cum Cam. legit σωφίσαν, *condiderunt.*

P.134, v.4, Zanclen a Samiis occupatam narrat etiam Herodotus lib.6, 215: at Pauſanias a Meſſeniis, 134,9. In ſeq. Cam. diphthongως ſcribit Ἀπολλωνιάτην. at non item Stephanus Byz. V.13, rectius ἔχῃ, ſubiunctiue; contra editionum cõſenſum. V.14, Χύτρῳ probat cum Victorio etiam Lambini verſio; *qui Chytrum incolebãt.* ſed haud ſcio an verior lectio ſit Χυτρῦ: vt apud Stephan. Byz. ex Ephori libro 19, οἱ δ' ὀκ Κλαζομενίων κατῴκησαν τ̃ ἠπείρυ τὸ Χυτρὸν καλούμενον. vbi ἤπειρος fortaſſe non proprium regionis nomen eſt, ſed appellatiue continentem ſignificat: vt innuit etiam Pauſan. 208, 32. apud Strab. lib. 14, p.743, legitur Χύτειον.

P.135, v.5, ſi vera ſcriptura eſt, ad articulum ταὶ aſſumendum eſt nomen genere congruens, nimirum ἁμάδρυας: inquit Camerarius 188. Ibid. mox vet. tralatio legit συναπολαβεῖν, *coaſſumere*: quod Victorius nullo modo probat. ad vulgatam ſane lectionem belle quadrat Heſiodeũ iſtud, πολλάκι & ξύμπαν πόλις κακῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. Sequ. v. C. μετὰ & δημοτικά. ſed τὰ Μηδικὰ probat etiam Camerarii liber vetus. Ibidem C. τ̃ παρὰ νόμους, omiſſo altero articulo: minus belle. V.14, C. θύοντες. ſed θύοντος agnoſcit cum Victorio etiam Lambinus; *dum ſacrificaret.* verum in præcedentis commatis verſione diſſentiunt. Victorius enim vertit, *in loculos pecuniam ſacram iniecerunt*: Lambinus, *res quasdam ſacras in eum locum vbi ſacrificabat, occulte coniecerunt.* V.18, ἀφειωδιαδὶς probat cum Victorio idem Lambinus; *repulſam tuliſſet, ſpretus q; ac reiectus fuiſſet.* C.ed.h. ἀφειμενιαδὶς.

P.136, v.3, δι' ἓν τῦτο, *ob victoriam illam.* V.21, C. coniuncte διό.

P.137, v.10, συμφέρουσι, *coire & con-*

spirare cogunt. V.20, ⸀ ante καπηλεύοντες, abest a C.ed.

P.138, v.4, quod de Græcis δημαγωγοῖς hic dicitur, idem in Romana historia confirmat exemplum Cassii, Gracchorum, & aliorum.

P.139, v.3, If. margo pro δήμων habet αὐτῶν. V.19, βασιλίδων masculino genere accipiunt ambo interpretes. Victorius enim *Basilidarum* vertit: Lambinus explicatius, *regis Androcli posteris oligarchiã obtinentibus.* rectius ergo βασιλιδῶν, a recto βασιλίδης: βασιλίδων enim potius est a recto fœminino βασιλίς. qua de re supra quoque monui ad § 8, 15. V. 22, forsan rectius ἐξ αὐτῶν τε, seu καὶ ἐξ αὐτῶν. sic certe Victorius, *& suo vitio.* & Lamb. *etiam ipsorũ paucorum potentium culpa.* V.28, in q.c. reciproce scriptum αὐτοῖς, idq; ipsum hypodiastole a sequentibus est seiunctum. nostram scripturam probat cum Victorio etiam Lambinus; *quia ipsi a plebe legebantur, populi turbam & infimam multitudinem colebant.*

P.140, v.17, cum ἔτοι Lamb. subintelligit οἱ κλέπτοντες: in seq. membro vocem κλέπτοντας in contextum irrepsisse censet. V.20, idem legẽdum suspicatur τῶ πολλῶν κύριοί εἰσι, *in multitudinem dominatum obtinent.* V. 26, numerum xc ab Aretino interprete omissum esse, monet Camer. 201: cuius annotationes ibi cõsule.

P.141, v.9, Aleuadas non Sami, sed Thessaliæ principes facit Herod. lib.7, p.243, 279, & alibi. itaq; οἱ περὶ Σάμων, principis in ea familia nomen erit, ea periphrasi expressum qua supra 139, 25, οἱ περὶ Χαεικλέα, & οἱ περὶ Φρωίχον: si modo scriptura caret mẽdo. Lambinus cum Victorio gentis significationẽ vocabulo tribuit; *Aleuadis Samiis principatum obtinentibus.* V.11, pro αὐτῶν If. margo h. ἵππων. V.14, inclusa ⸀ abest ab If. ed. recte. V.16, If. margo στασιαστικῶς. sed στασιωτικῶς alibi quoq; sic vsurpatur. Seq. v. C. & If. h. Εὐπώιος: sed Εὐρυπώνος habet etiam Camerarii liber vetus: itidemq; Lamb. & Victorius. V.19, I. & C. κωφῶν: sed barytonως κώφων legitur etiam apud Hesych. & Suid. V.21, If. διεχεραινόντων, præs. tẽp.

P.142, v.2, C. disiunctiue ἢ λαυθανόσης. V.12, C. & I. ἀφ' ἱστοχεραπα εἶ), omisso altero nominatiuo ὀλιγαρχία. V.23, εὐνομίας agnoscit cum Victorio etiam Lambini versio; *quæ Eunomia appellatur.*

P.143, v.1, ⸂δ Victorio hic posita videtur pro δέ: quia potius nouam rem tradit, quam ratione cõfirmat quod dixerat. V.28, de γωνείμοσιν licentia in Spartana republ. meminit philosophus etiam supra 48, 1.

P.144, v.5, Lamb. adnotat deesse hic præpos. ⸂πρὸς in libris vulgatis, ac legendum esse τὸ πρὸς μικρόν: vt supra 133, 18. V.8, quidam vetus liber negatiue habet μὴ στρατηγεῖν. sed eam particulam non agnoscit vetus tralatio; teste Victorio. V.20, vulgatam lectionem probat etiam Victorii versio; *aliquando quidem a semetipsis, aliquando autem extrinsecus; cum contraria reip. vel propefuerit; vel longe quidem, eadẽ tamen potens.* Lamb. & mutilum esse locũ censet, & pro disiũctiua ἢ ponit articulum demonstratiuum ἡ. sic enim legit; ὁτὲ μὲν ἐξ αὐτῆς, ὁτὲ δ' ἔξωθεν. ἐξ αὐτῆς μέν, οἷα πάσχουσιν ἔξωθεν ⸀, ὅταν ἐναντία πολιτεία ἢ ἡ πλησίον: *modo ex se, & a caussis internis; modo extrinsecus, & a caussis externis. A caussis internis, cum seditiones excitantur: ab externis, cum vicina & propinqua est reip. administrandæ forma contraria.* V.26, If. pro ὅπη habet ὡς: C, neutram habet.

P.145, v.4, C. λανθάνῃ δὲ ἡ δαπάνη, οἷον τὸ μ. Seq. v. aduerbium ὥσπερ agnoscit etiam Victorii versio; *quemadmodum ratio captiosa se habet.* Lãbinus legit οἷός περ: *cuiusmodi est sophistica ratio.* V.6, C. παίων: quæ lectio stare nequit, nisi eodem casu in præced. membro legamus ἑκάστω. V.12, ὅπ probat etiam Lambini versio; *præterea intelligẽdum est.* Victorius cum C. legit ἔστι: *licet autem prope oculis intueri.*

P.146, v.14, genitiuum νομίσματος Sepulueda vacare arbitratur: vetus interpres videtur legisse τιμήματος, dum vertit *honorabilitatis.* sed retinere illam vocem nihil verat cum Victorio & Lambino: quorum ille vertit, *vbertate autem pecuniæ nata;* Lambinus, *sed ductaria nummaria.* V.15, inclusa, a vetere interprete non esse expressa, adnot. idem Vict. Sequ. v. Lambinus vulgatos libros mancos esse dicit: nam commation istud, κατ' ἐνιαυτὸν, bis ab Aristot. positum esse; hoc modo; ἐν ὅσαις μὲν πόλεσι τιμῶντες κατ' ἐνιαυτὸν, κατ' ἐνιαυτὸν: *in iis quidem ciuitatibus, in quib. quotannis ciues censentur, quotannis.* V. 25, commatiõ istud ⸀ μοναρχία, abest a C. ed. V.28, Lamb. legit ἢ βεαχυχρονίους ⸀ μεγάλας, *quam b. eues & magnos.* Cam. edit. in præced. membro pro μικρὰς habet μακρὰς: minus conuenienter.

P.147, v.2, ⸀ ante μάλιστα, abest a Cam. ed.

P.148, v.8, Lamb. inserto art. legit, μὴ μόνον τῷ τὰς κτ. μὴ ποιεῖν ἀναδάστους, nõ *solum eorum fundis & prædiis, sed etiam fructib. non diuidendis viritim atq; ad alios transferendis.* V.10, L. legit κολάζειν: & præterea post verbum λητουργεῖν e vet. cod. inserit verbũ αἰσχρολογίζειν: *sed vtilius est iis qui locupletiũ copias & opes imminuere ac decurtare volũt, eos cogere vt munerib. publicis fungantur.* In If certe & C. ed. lectionis huius est vestigium; quæ pro ἀναλισκάζειν habent λυθάνειν.

P.149, v.2, C. ποιεῖσθαι ἀίρεσιν, *electionem facere,* vt v.4. V.4, post δίκαιος ⸀ φίλος, If. ed. addit hoc commatiõ, μὴ στρατηγικὸς δέ: quod probat etiam Camer. 217. C. h. ἀστρατηγίτας δέ: mendose. verior enim scriptura est ἀστρατήγους ὄν, i. ⸂ στρατηγίας ἄπειρος, *nõ versatus in ducendis exercitib.* V.8, C. pluraliter ταὐτὰ πάντα. V.10, C. φιλία, nomin. casu. Seq. v. q. c. h. ⸀ τὰ δύο, sed κτ probat cum Vict. et Lãb. versio; *his enim duobus instructus, faciet quæ sunt e re publica.* V.26, C. ἀπόδημος, præs. tẽp.

P.150, v.1, δῆμος probat etiã Lambini versio; *de aliis omnibus reip. administrandæ formis.* sed Victorius eã vocem e superiore vicino loco importune huc inculcatam arbitratur; quia supra nullius alius reip. meminerit. Seq. v. malim ἔστιν ὡς, vt alibi passim. V.6, vulg. libros mẽdose habere ⸂ δημοτικὸν, monuit etiã Lãb. V. 10, C. & alii l. acc. casu τοὺς καθ. ὑπ. νόμους.

Victorius cum m.ſ.cod.& vet.interpret.maluit dandi caſu τοῖς κ.ὐ.νόμοις: *qui interimunt legibus inducentibus exſuperantiam.* at Lamb. χαίρουτις τοῖς κ.ὐ.νόμοις, *dum legibus ad præſtãtiam & exſuperantiam accommodatis delectantur.* V.14,Lamb.adnotat,in libris vulgatis poſt τοῖς εὐπόροις hoc totum deſiderari; ὧν ὐ πᾶς ὀλιτδρχίαις, οἱ ὀλιτδρχικοί: *nam dum locupletes oppugnant ciuitatem, quæ maxime debet eſſe vna, ſemper in duas partes ſcindunt ac diuidunt; in oligarchiis vero, oligarchiæ ſenatores.*

P.151,v.10, cum χρήζων ſubaudiendum δεῖ: vel legẽdum χρήζῃ. locum vero Euripidis ex Iphigenia Taur. deſumptum putat Victorius; vbi Oreſtes ait, ἡμᾶς δ' ὁ χρήζων κτανέτω. Camer.ex Hicetidibus deſumptum ait: quem viſe p.219; vbi etiam aliam huius loci lectionem affert, καὶ ὡς ὁ χρήζων.

P.152,v.18, cum χρήζων e præced. commate ſubaud. accuſ. caſus nomen ἀρετώ: vt cum Victorio declarat etiam Lamb. *virtute vel propria vel generis.* V.23,βούλεται Lãb. accipit pro ὀφείλῃ, *debet.* V.26,Ald. ed.εἰ μή τις, *niſi quis.* quæ ſcriptura ſi vera eſt, figurauit auctor orationẽ ἐνθυμαγῆ & ἐλλειψ: hac ſententia: Nihil curat quidquam tyrannis quod publicum eſt; niſi faciat hoc aliquis ſuę vtilitatis gratia: inquit Camer.225.

P.153,v.4, in I.& C. ed. prior articulus dandi caſu ſcriptus eſt: itidemque ſeq. verſu: cum potius hæ particulæ reſpiciant verbum ἔχει. Eodem v.5,C. ῥοφῶ: minus conuenienter. V.13, de Periandro & Thraſybulo ſupra dictum ad 84,10.

P.154,v.3, ἡ ὃ Φιλίππου, ſ.δὴ θέσις: inquit Camer.227. V.6,inter ὠπτὸ & ἀπέκτεινεν diſtinguit Camotii editio. V.9,αἰχμώεσθαι agendi notionem habet: vel ante μοναρχων deſideratur præpoſitio ὑπό: cuius tamẽ veſtigium nullum apparet nec in calamo exaratis libris, nec in vetere tralatione: inquit Victorius. V.11,C. ante διότι addit particulam ἤ. V.13, C.Ελυθείας: ſed Ελίμιαν cum Strabone agnoſcit etiam Stephanus. V.20, Παρῶν legitur etiam in Lambini verſione: apud Demoſthenem aduerſus Ariſtocratem, apud Plutarchum aduerſus Coloten, & apud Diog. Laert. in Platone, legitur Πύθωνι: quod mauult Victorius. V.24, C. ἐνεχείρισαν, *aliis in manus tradiderunt.* V.28, q. c. Σμέρδης. ego cum C.Σμέρδις malui; vt apud Herodotũ eſt: quamquam de alio. In ſequenti etiam nomine diuerſitas eſt. apud Pauſaniã enim legitur Πεισίλος, bis: apud Suidam Πεισηλός. ſed & paulo ante,v.26, Πεισαλίδας per θ ſcriptum habet Cam.editio: itidemq; Victor. & Camerarius.

P.155,v.6, rectius αἰτίων, barytonως: propter præcedentia neutra. V.8,pro Αρταπάνης apud Cteſiam eſt Αρτάπανος, apud Herodotum Αρτάβανος, quod Lambinus quoque ſequitur. V.9, idem Lamb. transpoſita negatiua legit, ὅτι οὐκ ἐκρέμασε κελ. Ξ. *quod eum in crucem agere a Xerxe iuſſus, non paruiſſet:* & mox dandi caſu, ὡς ἀμνημονοῦντι, *tamquam oblito.* V.28, forsan rectius τῷ ὄ, aduerſatiue.

P.156,

P.156,v.25,C. ἐξ ἀυτοῦ: perperam. ſtructuræ enim conſecutio hæc eſt; φθείρεται ὁ τύραννις, ἵνα μὴ βόπον, ἔξω θεν ἕνα τι, ἐξ αὐτῆς. & ſic Lamb. *altero modo euertitur tyrannis ex ſeipſa.*

P.158,v.8,C. ἐκκέεσαι βασιλεία: quod ad ſeq. τύραννος minus quadrat.

P.159,v.4, incluſum πάντα, abeſt a C.ed. V.14, Budæus e tribus Plutarchi locis maſculino genere legit οἱ παραφρόνες κρινούμενοι. ſed vulgatam ſcripturam Victorius retinere mauult: quoniam apud Salluſtiũ quoque Catilina huius generis mulieribus vſus eſt, non ſolum ad virorum conſilia exploranda, ſed etiam ad virilis audaciæ facinora exſequenda. atque adeo ſic pag. ſeq. v.3, γυναικοκρατίαν quoque a tyrannis foueri auctor dicit. Dicuntur autem παραφρόνες Dorice pro περιφρόνες, q. d. *adductrices.* V.19, μήτε exprimit etiam Lambini verſio; *vt neq; præſidium ab ipſo alatur.* Victorius mallet ἤ τι, ſi veteres libri aut vetus interpres id probarent. Sequenti v. C.dandi caſu habet πρὸς τῷ, vt ſupra 148,2. ſed retineri & hæc ſtructura poteſt, vt ſupra 29,25. Plebem autem tyrannis in continuis laboribus detinendam eſſe, docet etiam Tarquinii exemplum apud Dion. Halicarn. 246, 18: vbi narrat etiam alia huc pertinentia.

P.160,v.2, incluſa, addita ſunt ex Vict.& Lamb. V.10,κολακίας monophthongως habet etiam C.& Z. alioqui vſitatius κολακείας: hoc,a verbo κολακεύω; illud, a nomine κόλαξ. V.14, vulgatã prouerbii lectionem cum Victorio probat etiam Lamb. *clauus enim clauo pellitur.* itidem q; apud Pollucem eſt, ἥλῳ τὸ ἧλον, παλαίῳ τὸ παλαιόν: & apud Lucianum, ἥλῳ σκρῶν τὸ ἧλον: vt in Adagiis prolixius docet Eraſmus. Euſtathius tamen apud Homerum 126,12, videtur maluiſſe ἥλῳ, id eſt ἑάλῳ, *captus eſt.* V.20,αὐτὸ πεπιεμένους Victorius vertit *aduerſantes:* Lambinus, *putantes ad ſe pertinere.* V.26, C. relatiue αὐτῆς. ſed reciprocum αὑτῆς, vt mox v.28, ita hic agnoſcit cum Victorio etiam Lamb. *priusquam aliqui inter ſe fidem habeant.*

P.161,v.16,C.maſc.genere τὸ βασιλικὸν, vt infra 164,1: non abſurde. V.19,Lamb.legit πονούντων & γλίσχρως ζώντων, *in opere ac labore aſſidue verſantibus, & tenuiter parceque victitantibus.* Sed ferri vulgata lectio poterit, ſi γλίσχρως coniungatur non cum proxime præcedentibus participiis, ſed cum remotiori verbo: vt ſequenti ἀφθόνως διδῶσιν opponatur hic γλίσχρως λαμβανώσιν, ac γλίσχρως λαμβάνῃν ſit in exigendo atque accipiendo leuiſſimas quasq; minutias conſectari, atque ita tenacem eſſe, vt ne teruncium quidem remittas. V.25, C.ὀπποῖόν τι, more circũflexorum. V.27,C. ὑπολαμβανόμενοι pro ὑπομένοισι.

P.162,v.4,C.ἔτι pro ἔπι: minus apte. Sic eadem minus conuenienter omittit participium ὄντων v.26.

P.164,v.21, legendum videtur ἑπτὰ & ἑβδομήκοντα, vt e ſequenti annorum enumeratione particulari colligitur. V.23,C. ταῦτα, *hæc*; minus conuenienter.

P.165,v.2, nota περὶ Συρακούσας pro πρὸς Συρακουσίους. V.9,C. τῇ τῶ

Πλάτωνος πολιτεία, *in Platonis rep.* V.25, inclusa εἰς, addita ex Z. ed.

P.166 v.5, C. σωιχῶς, aduerbialiter. V.8, Cam. & Zuing. ἢ τῷ Γέλωνος: quasi dicat *Gelonis successorũ.* Victorius & Lambinus singulariter nobiscum verterunt *Gelonis tyrannis.* V.15, Camot. χρημαῖσαι ἐν ταῖς ἀρχ. omisso articulo οἱ. V.28, Lambinus ἀσωτευόμενοι καὶ καταπυζόμενοι: *quia dũ profuse ac luxurioſe viuunt, dumque ære alieno obruuntur & fœnore trucidantur, pauperes euadunt.*

P.167, v.5, Cam. οὐδὲ πῦτε, *ne tunc quidem.* V.9, Camot. φασί. sed singulare φησὶ melius quadrat ad λέγῃ, quo non tantum ſequenti verſu vtitur, ſed etiam pag. præced. verſu 2 & 28.

P.168, v.2, cum auctor exempla afferat eius copulationis cuius meminerat, Camerarius putat mentionem populatis generis, id eſt τῆς δημοκρατίας, ſcribæ negligentia omiſſam eſſe. vt lectio debeat eſſe talis: ὅτι, αὖ τὸ μὲν βουλευόμενον, δημοκρατικῆς, καὶ τὸ περὶ ἀρχαιρεσίας, ὀλιγαρχικῶς ἢ συμπαχνόμενον. ita enim apte illatum iri eã quæ ſequitur copulationis mentionem. niſi aliquis malit non δημοκρατικῆς ſed ἀριστοκρατικῆς inſeri poſt βουλευόμενον: vt ita reſpondeant ad hæc exquiſite ea quæ inferuntur. ſententiam certe euidentem eſſe; In copulatione diuerſorum modorum, respublicas vacillando mutari, id eſt, non permanere quaſi ſinceros ſtatus illorum, atque tandem penitus mutari. Camotiana editio ſic habet, αὖ τὸ μὲν βουλευόμενον, καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας, ὀλιγαρχικῶς ἢ συμπαχνόμενον. ita ſcribendum. Lambinus adnotat, καὶ τὸ περὶ τὰ βουλευόμενον, ὀλιγαρχικῶς. ſed ea contractio videtur parum conſentanea. V.21, indic. διαφέρει probat cum Camotio etiam Victorii verſio, *discrepat.* alii codices optatiuo fine habẽt διαφέροι, vt Lambinus quoque vertit *interſit.* V.25, nota in priore commate contractum ἐλάττω, & in ſequente incontractum πλείονα: cuiusmodi diuerſitas eſt etiam apud Dionyſ. Halicarnaſſ. 222, 4, 38: 223, 21, 22: 504, 19.

P.169, v.3, Cam. indicatiue λέγομεν: minus conuenienter. V.24, Lamb. hic adnotat, vocem ἀρχὴ abeſſe a libris vulgatis; ac legendum eſſe, τὸ ἄρχειν ἀρχὴ μιᾶς δεῖσθαι. Sed ellipſis hic ſtatui poteſt accuſatiui, vt ſeq. v. poſt ὀλιγαρχικὸν ſubaudiẽdum verbum ἄρχειν, εἶναι, vel aliud ſimile. ſic certe cum alibi, tum infra 172, 16.

P.170, v.2, Lambinus adnotat, negationem hic deſiderari in vulgatis libris. legendum enim eſſe; ἢ οὐ πᾶσι μᾶλλον, *aut non maximarum.* Aretinus ſic vertit; *dominatum eſſe concionem rerum maximarum, magiſtratum vero rerũ minimarum:* quæ Græce ſic ſonant; ἢ πᾶσι μὲν ἐκκλησίαν εἶναι τῶν μεγίστων, πᾶσι δὲ ἀρχὴν τῶν μικροπάτων κυρίαν. Quid auctor dicere voluerit, non eſt coniectu difficile; nimirum, ſummam poteſtatem & ius vniuerſum, eſſe in tali ſtatu penes populi cœtum; at penes vnum aliquẽ magiſtratum, neutiquam: inquit Camerarius 250. V.11, Zuing. ἀληθινὰ, dupl. νν. V.17, vulgatam lectionem ſecutus eſt cum Victorio etiam Lambinus; *nihilominus imperare re-*

nues atque egentes quam copioſos & locupletes. Aretinus legit τοὺς εὐπόρους ἢ τοὺς ἀπόρους, *diuites quam pauperes.* V.21, Cam. τμήματα, *ſectiones:* minus conuenienter. V.25, C. τῶν αἱρέσεων. Lamb. quoq; adnotat mendoſe in vulgatis libris eſſe διαιρέσεων: legendũ enim eſſe αἱρέσεων vel ἀρχαιρεσιῶν, *creandorum magiſtratuum.* Sed & Victorius contra omnium codicum cõſenſum, αἱρέσεων probat, ex 172, 10.

P.171, v.4, Cam. ἀρχὰ. ſed, etiamſi legas ἀρχὰ δικαίως, tamen noſtra lectio conuenientior eſt. V.14, L. nobiscum; *exempli gratia; hi quidẽ, decem; illi vero, viginti.* at Victorius, οἵδε, εἰ οἱ μὲν δ. *ceu, ſi hi quidem, decem; illi vero, viginti.*

P.172, v.19, Iſ. margo βουλευομένου. V.21, Zuing. ἀρξάντων δέ. ſed τὸ agnoſcit cum Victorio etiam Lãb.

P.173, v.6, τοὺς πρόπους probat cũ Victorio etiam Lambinus; *poſſeſſiones antiquas, quæ primæ obtigiſſent.* at Cam. ed. habet τοὺς πατρῴους, *paternos:* itidemque Camer. 253. Supra 38, 21, philoſophus dicit τοὺς παλαιοὺς κλήρους διαπωλῶν. V.8, C. Z. & alii Ἀφυταίων. itidemque Victorius, *Aphytalorum.* ſed Ἀφυταίων legendum eſſe, docet Heraclides ſub finem libelli περὶ πολιτειῶν. Stephanus Byzantius oppidum huius populi triplici fine prolatum fuiſſe refert, Ἄφυλον, Ἀφύτιον, & Ἀφύτειαν: ciues autem quadrifariam, Ἀφυλεῖς, Ἀφυταῖος, Ἀφυτεῖς, Ἀφυτησίους. V.27, lectionem noſtram probat etiam Victorii verſio; *in populiſtatibus non ſine illa multitudine quæ in agro degit, concliones facere:* itidemque Lambinus; *in democratiis, etiamſi ſit magna turba forenſis ſeu tabernaria & vrbana, non eſt tamen populus cogendus, neque concio aduocanda ſine multitudine agreſti & ruſtica:* nam mẽdoſe in vulgatis libris legi, ἐν ταῖς δημοκρατικαῖς ἐκκλησίαις. idem & Camerarius adnot. 253.

P.174, v.5, καὶ poſt συμβαίνῃ abeſt a C. ed. itidemque inclusa, v.10.

V.22, Lamb. adnotat, vulgatos libros hic mancos eſſe. nam inter ἕπεται & πειρᾶται, deſiderari hoc totum, καὶ αἱ ὑπάρχουσαι: hoc ſenſu; *nam & aliæ tribus faciendæ ſunt, & quæ in vrbe inſunt, multiplicandæ, & ſodalitates.*

P.175, v.3 in libris vulgatis vox ἔργον poſt ἔστι ὄν, ſuperuacanea eſt, atque iccirco delenda: inquit Lambinus. Seq. etiam verſu C. particulam ἐν omittit. V.17, εὐλαβεῖς agnoſcit cum Vict. etiam Lambinus; *nihilominus ſibi a peccando cauebũt.* Camerarius 254 legendum putat ἀβλαβεῖς, *nihilominus ita puniuntur ſontes.* V.23, C. μὴ πιγκ.

P.176, v.2, Iſ. margo συμφέρῃ: at non item v. ſeq. V.8, improbam egeſtatem inſatiabilẽ eſſe, queritur etiam App. Claudius apud Dion. Hal. 609, 13. V.14, congruentius infin. ἀφορίζειν. Seq. v. C. habet ἐμποείας: itidemq; Lambinus; *facultatẽ & adiumenta mercaturæ faciendæ atq; agriculturæ.* veterẽ quoq; interpretem ἐμποείας legiſſe, necnon Aretinum & Sepuluedam, adn. V. V.20, C. ἀφελοιμίας. V.22, C. ἀφορμὰς διδόντας, omiſſa μέν.

P.177, v.5, Camot. πῶ ἐὐκερᾶπου, omiſſa μὲ: at Lambinus in fine huius

membri post πρώτῳ in libris vulgatis hoc totum desiderari ait, πρὸς τῷ βελτίστῳ δημοκρατίαν καὶ πρώτῳ: hoc sensu; *ea quidem quæ oligarchiarum temperatissima & prima est, ad optimam democratiam & primam.* Idem v.7 cum præposit.legit ὡς ἢ, *in qua.* V.26,C.βιαιοσικὸν, vt præcedit κωφρικόν: itidemque Camerarius.

P.178,v.3, Lamb. legit ὁπλίτην, ac refert ad vocem χώραν: *vbi vero regio ad pedites grauioris armaturæ accommodata est, proxima in eo loco oligarchia cõstitui debet.* Camerarius quoque(258) fœm.genere legit ὁπλιτικὴ. V.15, ἔργον probat etiã Lambini versio; *militarium operum opifices & athletas.* Camerarius suspicatur reponendum esse ἑπέρων.

P.179,v.12, Z. ὑπογόπαζον, per diphthongum ϙ. Etymologus vtramque scripturam agnoscit; dum ὑπόγυον deriuatum ait a γῦον, *membrum:* ὑπέγυον autem, a γύη, *terra.* V.19,C. καθιστᾶσιν, a them.in ἀω. V.22, fortasse legendum ⟨ὃ⟩ περὶ τὰ ἔξω, expuncto priore articulo τὰ: quamquam infra quoque simile articuli duplicatio est, 182,13.

P.180,v.1, τύπις abest a C.ed. V.6, πεφυκότων videtur ferri posse, vt mox v.14 πεφυκότες: præsertim cum itidem πράξις & πραττομένοις habeamus v.20. Sed Lambinus & hic πεφυμηκότων mauult, & infra v.14 πεφυμότες legendum censet; ac locum ita vertit, *multas a multatis exigere atque efflagitare.* V.10,C. κῇ νόμοις, absque articulo. V.12, cum γιγνομένων subaudiendum ex præcedentibus substantiuum δικῶν, vt Lamb. quoque vertit, *iudiciorum vsu sublato.* V.14,C. δῆμος, fœmin. gen. Sequens etiam πεφυκότες mendosum videtur Lãbino; verius esse putat πεφυμότες. V.17, pro ὀνεστάτων alios εἰσιόντων legere, adn.Lamb. V.23, post πᾶσι verbum πιεῖ desiderari in libris vulgatis, adn.idem L. Sic & Ising.ed. margo habet ἀπορχέζεται πᾶσι. V.25, I.ed.margo, καὶ πόσφισμα, *& sophisma quodpiam.*

P.181,v.12, forsan rectius ὅλῃ παίπαν, vt mox v.14 ὅλῃ τούτων. Eodem v.14 C. singulariter habet καθίσαται ἀρχή: parũ congruenter. Sequenti v. articulus αἱ post κῦρος abest a quibusd.ed. V.17, Lamb.adnotat, mendose in libris vulg.legi ὁπηδυείας: nominandi enim casu legẽdum esse ὁπηδύεια. V.20,C.post αὐτῷ distinguit, non ante. Nostram distinctionem probat etiam Victorii versio; *qui rationes accepturus sit & delicta correcturus, ipsum quidẽ nihil aliud gerentem.* V.26,C. & Z. πῶ εἰσφορά: itidemque Victorius, *finem habet & aditum.* Lambinus nobiscum; *vectigalis curationẽ & tribunatum plebis (hoc est ephoriam) obtinet.*

P.182,v.14, C. diuise σωφηλάγματα, αἰαγεαφαί. Sequens πρᾶξις Victorius interpretatur *actiones:* Lambinus vtraq; significatione expressa vertit, *multarum exactionibus, rerumve iudicatarum exsecutionib.* Ibidem mox fortasse legendum πρὸς λογισμούς, vt pag. præced. v.20 & 22 sine præpositione λογισμοὺς habuimus & λογισάς. mox sane rectius coniuncte legemus πρεσευθυίας, vt pag. præced.v.20. V.16, Cam. ἰδίᾳ, adu-

uerb. V.27, C. & Z. ὠνύπω, cum præpos.

P.183,v.17, δεῖ abest a C.ed. V.22, If. margo post πῶ δημόσιον inserit ista, οὐ γὰρ εὐδαιμονίζοιτο οὗτ. Ibid. fortasse conuenientius διεφθαρμένον. Seq.v.post ὥς ⟨ὥρ⟩ desiderari verbum εἰρήκαμεν in libris vulgatis, adnotat Lambinus, ac locũ sic vertit; *omnes, vt diximus, vno ore concesserint.* V.28, idem L. mauult λαμβαίνῃ, expuncta præpos. δῆ.

P.184,v.14, libri vulgati habent εἵληφε, mendose: vetus cod. εἵληχε, *sortita est:* inquit Lamb. V.23, ἐπὶ agnoscunt etiam Vict. & Lambinus. Alioqui maluerit fortasse aliquis ἐπὶ ᾧ: vt redditio sit in ἐχόμενον δέ.

P.185,v.5, vulgati libri hab. πυγχάνειν: rectius vetus codex συγχαίρειν, id est, *neque enim ea non attingere fas non fuit:* inquit Lamb. V.8, C. καὶ ἰδίως ἐκάστῳ, vt infra in conclusione, 189,22: & seq.v. κεχορηγημένος, ⟨βίος.⟩ V.26, C. post ἐκεῖνο μὲ inserit τὸ: parum conuenienter. V.27, Lamb. censet legendum καθ' ἧς τάξιν, *ex cuius ordinatione,*

P.186,v.1, C. post ῥᾳθυμίας addit infin. verbum εἶ. V.11, I. & C. περὶ αὐτόν: vt Vict. quoque versio; *vitæ iucundæ & suæ securitati.*

P.187,v.8, Lambino videtur legendum, μὴ μόνον δικαίων, ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ ἀδίκως ἄρχειν: id est, *non solum iustis, verum etiam iniuste imperare.* In seq. etiam membro Cam. itidem habet, κρατεῖν δ' ⟨δεῖ⟩ καὶ μὴ δικαίων. V.17, vulgati libri mendose habent δεσποτῶν, vt etiam lib 3 cap.vltimo. legendum enim δεσποσῶν, *in eos qui apti sunt ad domini imperium subeundum.* Lambinus.

P.188,v.24, C. ὑπολογιεῖν, fut.tẽp. V.28, inclusum ψεῦδος agnoscit etiam Lambini versio, *& hoc falsum supponunt.* Victorius cum vet. interpr. & Thoma Aq. vocem istam delendam censet vt otiosam: quia ὑποτίθεσθαι significat, id quod dubium & incertum est, tamquam firmum & exploratũ statuere: vt infra, (189,28) διὸ δεῖ πολλὰ ὑποτιθεῖσθαι καθάπερ εὐχομένους.

P.189,v.15, C. λέγομεν κυρίως καὶ τὸ ἑξῆς. V.26, inclusa πρὸς abest a Cam. ed. V.29, forsan congruentius εὐχομένοις, dandi casu: vel act.signif. legendum πρὸς ὑποτίθεσθαι, vel absolutus erit casus.

P.190,v.3, αὐτὴ agnoscit etiam Victorii versio, *ipsa.* sed non minus apte cum Z. legemus αὖτη. V.8, rectius interrog. πόσῳ, vt in præced. & seq. V.10, posterius πόλα omittit Cam.ed.

P.191,v.9, C. μικρότ. sublata initiali littera, σ.

P.192,v.7, C. generalius, τῶν ἢ εἰ καλῶς ἦμ. V.11, inclusus articulus τῷ abest a C.ed. V.24, πολλὰ, *multa,* id est, *multum controuersantur, multum cõtrouersiarum seu quæstionum mouent:* vel πολλοὶ fortasse rectius scribetur, id est, *multi controuersari solent:* inquit Camer. 283. V.28, ὑπεναντίαν, ⟨ἢ⟩ πολυανθρωπίαν. sed in vetere libro est ὑπεναντίον: quod magis probo; cum sit simile illi supra posito ἀσύμφορον, significatione generali: inquit idem Camer. 284.

P.193,v.3, fortasse conuenientius πολέμους, *bella.* V.5, C. repetita

εἰ habet ἀλλ' εἰ κῦτ' ἄρα. V.9, σφᾶς αὐτοὺς vsurpatum pro παρ' αὐτοῖς: vt præter Victor. declarat etiam Lambini versio; *qui omnibus apud se mercatum præbent ac proponunt.* V.11, C. ἐπὶ δή. V.22, Z. ὁπόσκεπέον: C. sine præpos. σκεπέον. V.26, nomen μέρος abest a C. ed.

P.194, v.1, C. Ἡρακλεωτῶν, extrito ι: Stephanus Byz. vtrumq; agnoscit. Sequ. v. Lamb. pro ἐμβλεπέραν legit ὀνδεεστέραν, *minorem.* V.4, C. singulariter διωκισμένον. V.7, παῖς πόλις, abest a C. edit. V.12, de Asiaticis & Europæis ingeniis supra quoq; disseruit auctor 86, 23: & Hier. Mercurialis Var. lect. lib. 4, cap. 4. V. 16, vet. interpres pro βέλτιστα legit μάλιστα, teste Victorio. De Græcanicis autem populis vise & Dionysii Halicarn. tom. poster. 66, 3. V.18, C. καὶ πρὸς δήλα, *etiam inter se.* V.22, C. δεῖ: itidemque alii. sed infin. δεῖν probat cum Victorio etiam Lambinus, *oportere ineſſe.* V.28, C. & Is. πρὸς φίλων: minus conuenienter. Pro seq. ἀπάγχεο quidam cod. hab. ἀπήχεο: quod vetus quoque interpres expressit, teste Victorio. Lamb. legit ἀπήχεο, & quidem interrogatiue: *nonne appetebant iugulum amici ipsi tuum?*

P.195, v.14, τῶν δήμων omittit C. at non item Lamb. & Vict. Pro seq. autem τῶνδε rectius cum iisdem leges τῶνδα, *hæc.* V.15, C. ἂν εἴη, omissa potentiali ἄν. V.19, C. pro ἢ ἢ habet δή: itidemque alii. ego Victorium sequi malui. Seq. v. ex interpretationib. Latinis deprehenditur, interpretes alios aliam scripturã secutos esse; cum quidam non ἢ, sed ἃ, particulam negandi, conuerterint. videtur autẽ hoc dici: illud quod referatur ad aliud, & id ad quod illud referatur, non habere notionem eandem siue cõmunem, nisi quod vnũ ab altero quidpiam efficiẽte, hoc ipsum accipit siue admittit: inquit Camer. 292.

P.196, v.2, q.c. δι' ἄλλον, *propter aliũ:* minus conuenienter. V.5, non sine cauſſa suſpicetur aliquis in Græco exemplari ante αὐταρκῆ ἕκαστον ἐπαφήν, vnum aut alterum verbum defeciſſe. vetus sane tralatio id indicat, in qua sic legitur; *Proprie a quo:* vel, vt in alio, scripto itidem, *Proprie quod.* inquit Vict. V.19, fortaſſe rectius κατασκευάσουσι, fut. temp. Seq. v. L. legit κελεύσαι τὰ δικαίων καὶ τὰ συμφερόντων, *iudices qui de rebus iuſtis ac vtilibus ſtatuant:* vt v.13, & pag. seq. v. 9.

P.197, v.3, C. φανερὸν ὅτι τούτων ὡς. V.6, C. ὧδε δεῖ γεωργοὺς εἶναι τοὺς μέλοντας ἔσεσθαι πολίτας. V.15, τοῖς αὐτοῖς agnoscit etiam Victorii versio; *hac vtique eosdem:* in qua lectione Camerarius dicit ellipſin esse: ſubaudiendum enim esse εἶναι δεῖ: *eosdem esse oportet vtrosque*, id est quibus ambo munera mandentur. sed καταλληλότερον esse, si scribatur τοῖς αὐτοῖς, sc. ἀποδοτέον: vt v.13 & 17. quomodo Lamb. quoq; vertit; *hac ratione iisdem.* V. 20, εἶναι post δίκαιον vel tollendum videtur, vel in finitum δεῖ mutandum: quod indicant eiusdem Camer. adn. 295. V.28, infra 200, 10, ſine disiunctione legitur βαρβάροις πολεμίοις.

P.198, v.5, C. τούτοις αὖ εἴη ταῖς ἱερωσύναις ἀποδοτέον. V.21, Λαμπτικοῦ agnoscit etiam Vict. & Lamb. versio; *Lametico.*

metico. sed verius esse puto Ναπταίου, vt apud Dion. Halicarn. Antiq. Rom. 27, 46: vbi etiam præcedens sinus non Σκωλληκος dicitur, sed Σκωληπίος. V.28 & 29, C. & alii cod. habent Χάονες, sed Χάονας Epiri gentem esse, Χαόνας Italicam, Victorius tum in Cõment. ſuis docet, tum Var. lect. lib. 22, cap. 20: idemque confirmat Steph. Byzant. & Strabo initio lib. 6, pag. 283.

P.199, v.8, C. παίπως ἀρχαῖα. V. 10, εἰρημένοις agnoscit etiam Victorii versio, *his quæ tradita ſunt.* Lãbinus legit εὑρημένοις, *iis quæ tolerabiliter inuenta & tradita ſunt:* vt v.3. V.28, C. καθ' ἕκαστον pro ἑκάστῳ.

P.200, v.2, vsitatius ὁλιγαρχῆσαι τὸν πρ. τ. ὁμ. ἔχθρας. Sic v.8, pro εἰ δεῖ conuenientius fortaſſe legemus ἔδει, *oportebat*, ex 197, 27. V.10, ſupra 197, 28, disiuncte legitur βαρβάροις ἢ πολεμίοις. V.12, C. ἐν τοῖς ἰδίοις εἶναι ἰδίοις τῶν ἄκτ. V.17, alii, αὐτῷ ὃ πρ. vt Lamb. adn. V.21, pro εὐχείμεροι Muretus Var. lect. lib. 14, cap. 14, legit εὐδίεροι. vise & Oeconom. 236, 4. V.25, οἰκεῖον pro αὐτοφυὲς accipiendum videtur; vel legendum ἱκανόν. In seq. etiam membro cum Lamb. rectius legemus εὐρῆσθαι.

P.201, v.10. pro ἰχυροὶ Lãb. reponit ὀχυροί. V.12, C. Ἰαπυδάμιον, ſine diphthongo. V.16, L. τοῖς γεωργικοῖς, *in rel. uſticis.* Vict. ἐν τοῖς γεωργοῖς ita fere hic ab Ariſt. vſurpatum putat, vt apud Iſocr. in Areopagitico, de veterum Athenienſiũ iuuentute, ἃς ἐν ταῖς αὐλητρίσι διέτριβον, pro τοῖς αὐλητρίδων συλλόγοις.

P.202, v.18, C. τὰ ἀρχῶν συστήματα: vet. cod. & vetus interpres τὰ ἀρχαίων, *antiquorum*; minus apte: vt Vict. adn. V.22, cõuenientius Lamb. πρὸς τὴν θέσεως ἀρετὴν, *ad efficiendã ſitus præſtantiam.* V.24, idem L. pro ὀνομάζοισι l. ὁμοίζοισι, *quale in Theſſalia vſu receptum eſt.* Pro seq. ἐλευθέραν in quodam exemplari legitur ἐλευθερίαν, *aptum accommodatumq; liberis atq; ingenuis hominibus:* inquit Vict.

P.203, v.12, C. πρὸς αἰ ἀναγκαίων ἀγοραὶ, *rerum neceſſariarum:* vt v.3, πρὸς τῶν ὠνίων ἀγοραί. V.14, Victorius pro μιμεῖσθαι cum vet. interpr. mauult νεμεῖσθαι, contra exempl. conſenſum. V.19, vulgatã lectionem ἀρχὴν, Lamb. mendoſam esse ait, ac reponendum ἀφ' ἑαυτοῦ. V.25, coniunctio ὃ post τύπτει, a vetere libro abest, & ita oratio fit καταλληλοτέρα: inquit Camer. 308.

P.204, v.7, pro πυγμαίαν vetus Camerarii liber habet πυγμαίᾳ, indic. verbi modo.

P.205, v.1, καμπτὸν expressit cum Victorio etiam Lambinus, *canſſam clare & bene cithara canendi, lyræ potius quam arti adſcribat.* Muretus Var. lect. lib. 9, cap. 5, legit τὸ κιθαρίζειν Λάμπρου καλῶς, *eius quod Lamprus cithara bene canit.* Idem ibidem mauult αἰπῶν τι, vel εἴ τις· αἰπῶν τι. Lampri autem musici meminit etiam Plato in principio Menexeni, & Athenæus. V.10, Camerarius suſpicatur diſtinctionis notam post negãdi particulam μὴ ponendam esse, hac sentẽtia; *Etenim ſi cũcti ciues vt ſint ſtudioſi virtutis nõ cõceditur, ſed ad ſingulos illorũ hoc pertinet, fuerit id ſatius.* L. seq. v. post ὅπως αἱρετώτερον, in li-

vulgatis hoc totum desiderari ait, ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται: *si fieri potest vt omnes ciues sint viri boni, non singuli, ita optabilius est: sed non potest.* V. 14, vulgati libri pro εἶτα habent οὕτω, mendose; vt idem Lamb. & V. adn.

P. 206, v. 16, C. πῶ διαίρεσιν, *diuisionem.* Ibid. mox Isingr. ποιήσαις τῆ ἡμέρᾳ. Possis etiam legere, ποιήσαις αὐτὸ τῇ ἡμέρᾳ ταὐτό. V. 18, quidam malunt οὐδ' εἰ νομίζει, vt Victor. adnot. Pulchre huc quadrãt quæ consS. Romani a iunioribus senatoribus apud Dionys. Hal. postulant Antiq. Rom. 391, 37.

P. 207, v. 14, δῆλον ὅτι abest a Cam. editione. Camerarii liber vetus cõiũctim habet δηλονότι, & post illud ipsum distinguit, non ante. alioqui posset etiam transposita ὃ legi, δῆλον δὴ ὅτι ⊙ ταὐτὸ ποιήσεις αὐτῇ. ἐρ. ἔχειν. Lamb. adnotat, locum hunc in libris vulgatis omnibus esse mẽdosissimum. ipse totum sic vertit; *Semper enim quod deterius est, eius quod melius est, gratia est. atq; hoc apparet similiter in iis rebus quæ natura valent, atque in iis quæ arte constant. Rationis porro duæ sunt partes; quo modo nos quidem diuidere consueuimus. altera enim, in agendo versatur; altera, in contemplando. Quoniam igitur necesse est actiones ad eundem modum esse diuisas, quemadmodum ea quorum sunt actiones, diuisa sunt; hanc autem animi partem ita oportet esse diuisam; scilicet & harum partis animi partium actiones ex proportione inter se respondere dicemus: & partis animi melioris actiones etiam meliores esse necesse est, iis qui possunt assequi, vel omnes, vel duas. semper enim hoc cuique est optatissimum, quod ad potiendum est summum, summoq; in gradu positum.*

P. 208, v. 11, C. ζητοῦσι, *quærunt:* recte. V. 13, Θίερων legitur etiam apud Polyænum Stratagem. lib. 2: apud Xenophontem, Diodorum, & Suidam, est Θίμβρων. Ex iis autem qui de Laconica rep. scripserunt, Charon quoq; Lampsacenus (vt ex Suida intelligere est) peculiari Chronico Lacedæmoniorum φρυπάνης siue ἀρχοντας complexus est. V. 21, inclusus articulus τῆ abest a Z. ed. V. 29, ταὐτὰ exprimit etiam Lambini versio, *quæ sint eadem & priuatim & publice optima.* C. & Z. sic habent; ταῦτα γὰρ ἄριστα, καὶ ἰδίᾳ ⊙ κοινῇ τ νομοθέτην ἐμποιεῖν δεῖ ταῦτα ταῖς ψ. Veterem quoque interpretem agnoscere ταῦτα, *hæc*, testatur Victorius.

P. 209, v. 3, C. δουλεύστωσι: quod minus congruit cum seq. ζητῶσι. Pro eodem ζητῶσι vetus interpres legit ζηλῶσι: & v. 1 πολιτῆ pro πολεμικῶν, vt Victor. adn. V. 5, C. τὸ διαπόζην, nom. seu accus. casu. V. 26, nisi cum τοῖς δοκοῦσι subaudiamus verbum μετέχειν aut aliud simile, duriot erit loquendi modus; vt Vict. quoq; adn.

P. 210, v. 10, C. ἀγαθὰ ταῦτα, omissis intermediis: itidemque v. 15, πρὸς λόγῳ ἢ τοῖς ἤθεσι, omisso πρότερον: vt infra 1220, 10. V. 18, ὁμοίως Victorius adnotat se in omnibus calamo exaratis codicibus offendisse; sed vet. interpretem legisse ὁμοίων: quam scripturam sequitur cũ Camotio etiam Lambinus, *& simili consuetudine.* Sequens ἢ χθαμ incertum est valeátne

ne institutam esse & quasi informatam, vt ἀγωγὴ vocatur institutio puerorum; an perductam ad vitium & peccatũ: inquit Vict. V. 29, inclusus art. πῶ, additus e C. & Z. ed.

P. 211, v. 6, inclusam πρὸς Victorius ex ver. interpr. inseruit; sicut scilicet v. 3 philosophus dicit πρὸς πῶ σύζευξιν. V. 17, C. τῆ ἡμομένων, *eorum qui nati fuerint.*

P. 212, v. 6, ἀσπέρματος legitur etiam in Aldino exemplari & quibusdam calamo exaratis: in scriptis nonnullis neque ἀσπέρματος neque σώματος exstat; tamquam accipi debeat τὸν αὐξανομένων. ἀσπέρματος sane vocabulũ non plane alienum esse, declarat πληθύον seq. versu: quippe quod multitudinem magis copiamque, quam quantitatem ostendat, vt 214, 2: inquit Victorius. Lambinus ex vet. codice mauult σώματος. V. 9, commation istud, ἢ μικρὸν, Lamb. plane omittit; Victorius vertit, *aut paulo plus minusve.* Pro τοσούτῳ ibid. C. habet τούτῳ. Seq. ἀκμάζουσι agnoscit etiam vetus interpres: sed calamo exarati libri maiori ex parte habent ἀκμάζῃ: vt respondeat τῇ συζεύξει, *copulæ:* inquit Vict. V. 12, Z. ἡ ἡμῶσις, *generatio.* V. 15, pro οἷς C. habet aduerb. ὡς, *vt.* Seq. v. pro σωφρονίαν Lamb. mauult σωφροσύνην. V. 21, C. τοῖς ἡμιμένοις, *iis qui nati fuerint.* V. 27, C. τῆ ἐλευθερίων.

P. 213, v. 5, Lamb. l. τὰ ἡμενόμενα τῆς τεκούσης, duplici mutatione. V. 8, C. & vetus Aldina ed. h. τ ἐθῶν: & mox ἄσκησιν δὲ δή. nostram lectionem probat cũ vetere interprete Victorius. Camer. quoque liber vetus h. ἐσκῶν,

P. 214, v. 1, Cam. pro εἰς ἀγὼν habet aduerb. ἀεί: sensu plane mutilo, vt monet etiam Camerarius 329. Seq. v. eadem ed. C. habet πλήθουσα: quod magis est poeticum. V. 11, C. ἀρχομένῳ aptius ἀρχομένοις. V. 24, Lambinus legit ταυτὸ δὲ ἀθησομένων, fut. temp.

P. 215, v. 4, C. τ ὀρεγμάτων τ αἰσθητῶν. V. 14, C. ἔστ pro ἔστω: minus conuenienter. V. 17, comma istud, τοῖς ἔχουσι ἡλικίαν πλέον πεσήκουσι, abest a C. ed. Is. margo pro eodem habet τοῖς πρεσβυτέροις. V. 23, C. ὠσθήσονται. sed veriorem scripturam esse ὀθησόμενοι, adnotat etiam Camer. 332. V. 27, C. παρεσάγειν: parum apte. V. 28, πατῶν probat etiã Lambini versio, *quod existimaret spectatorum aures iis quæ prima audiunt, captas occupari.* Victorius legit πάντων, *vt conciliatis theatris primis auditionibus.*

P. 217, v. 10, forsan rectius χρ' ἅπτ, *ea in re*, seu *eam ob rem.* V. 27, δεῖ post εἶ abest a C. ed.

P. 218, v. 25, C. & Z. κωμοφυλακοῦντας: sicut scilicet νυκτοφυλακεῖν dicitur, itemque οἰνοφυλακεῖν, τριτοφυλακεῖν, ὠοφυλακεῖν, & similia. κωμοφυλακτεῖν autem, per τ, ita formatum vt ἀφυλακτεῖν.

P. 219, v. 6, rectius ἆρα, id est ἢ νά. nam ἆρα interrogatiue aut relatiue

vsurpari ſ. let pro ὕνα. V.11, C. χεμαλικὸν, minus apte; præſertim ſine articulo. Seq.v. poſt πρόξεις πολλὰς Lambinus in libris vulgatis deſiderari ait hoc totum, οὐδὲ ὥσπερ ἡ χραφικὴ: locumque ſic vertit; *neque quod ſit vtilis, quemadmodum ſunt litteræ, ad pecuniam faciendam, & ad tuendam rem familiarem, & ad artes mathematicas aliasque diſciplinas, & ad multas ciuiles actiones: neque vt ars pingendi: (videtur enim ars pingendi ad melius ſolertiusq; iudicandum de artificum operibus eſſe vtilis) neque vero vt gymnaſt.* V.19, prior Homeri locus e quo libro ſit petitus, Victorius ſibi conſtare negat: poſteriorem deſumptum ait ex Od.ι.

P.220,v.7, C. χωρητικῶ: parum cõgruenter. nam aut χωρητικὸν legendum, aut χωρητικεῖ. Sic v. 10, congruentius videtur παιδευτέον ὄσι. V. 25, Z. Ἠιόχοι: ſed Ἠιοχοι proparoxytonως legitur etiam apud Strab. & Steph. Byz. Sequẽs ἠπειρωτικῶν appellatiue accipit etiam Lamb. verſio, *ex gentibus mediterraneis.* Seq.v. C. λιμεν. καὶ.

P.221,v.4, C. pro ἢ habet neg. οὐκ ἂν, maiori emphaſi. V.12, Victor. cum vet. interpret. mauult κουφότητα γυμναίων, *leuiora exercitia.* V.19, vet. interpr. ξηροφαγίαις, vt adn. idem Victorius.

P.222,v.4 & 5, rectius ποιόν τι. V.9, C. fut. temp. παίξοιεν: minus conuenienter. V.25, C. & alii cod. καὶ ἄν. ſed εἰ cum Victorio agnoſcit etiam Lambini verſio; *ſiquis dicat ad tempus diei iucunde hilariterq; traducendum, & ad vitæ degendæ rationem liberalem ea eſſe vtendum.*

P.223,v.22, C. ὁμοιώματα: minus belle.

P.225,v.1, Cam. Γάσωνος: in Metaphyſicis 152,1, Πάσωνος: rectius in Poeticis 225,8, Παύσωνος: qua de re apud Pauſaniam quoq; monui, 473,2. V.12, incluſus articulus τὰ, abeſt a C. ed. V.17, C. ἔχει δὲ ἐρμαζόντως πως. V.23, pro vulg. χρεχρεωῦται rectius χρηχρεωῦται legi, Victorius oſtendit non tantum ex ſequẽtibus hic locis, 227,20: 228,29: ſed etiam ex Plutarchi Muſica, vbi itidem dicit χρηχρεωῦται κιθαρῳδὸν, & χρηχρικὸν μέρος eam muſicæ partem quę manu inſtrumẽta tractat: ſicut Lambinus quoque hic vertit *eos qui muneribus operibusq; muſicis manus admouẽat.*

P.226,v.3, ſtructuræ ordo eſt, αὕτη τῶν παιδιῶν, pro αὕτη ἡ παιδιὰ, *hic luſus.* Cam. edit. h. τῶν παιδικῶν. non minus apte legeris παιδίων, *puerorum.* V.26, eadem h. πρὸς κοινωνῶ.

P.227,v.15, Ἐκφαντίδη probat etiam Vict. & Lãbini verſio, *Ecphantidæ.* Iſ. margo habet ὠ Φαρπίδη: quam recte, mihi ſane haud conſtat. V. 29, neg. ὑ, cum articulo τὸ, abeſt a C. editione; errore manifeſto.

P.228,v.13, per numeros ſeu ῥυθμοὺς Victorius hic ſignificari ait numeroſos motus corporis, & maxime pedum: per modos autem ſeu μέλη, cantus, vt in libro περὶ ποιητικῆς. V.18, pro νομικῶς Lamb. legit γνωικῶς, *generaliter.* Iſ. margo h. γνικῶς διειλεγμένοις ἔφαμεν, τύπῳ μόνον εἰπεῖν.

P.229,v.11, incluſus articulus τοῖς abeſt a Z. ed. itidemque v.22. V.12, καπὸν probat etiam Lamb. verſio, *ſpectandi*

ſpectandi ſunt: vetus interpres videtur legiſſe σκηνὸν, vt adn. Vict.

P.230,v.10, C. Δωεικὴν: minus vſitate. V.16, quosdam ὑ καλῶς legere, adn. Lamb.

P.231,v.17, q. c. αὕτη. ſed demõſtr. αὕτη probat cum I. & C. etiam Aretini verſio, *hæc exſiſtit* V.22, Heſiodi locus exſtat Ergon lib.2.

P.232,v.1, quidam particulam ὅτι putarunt omittendam. ſed retineri quoque poteſt, ſi μᾶλλον ὅτι per transpoſitionem accipiatur pro ὅτι μᾶλλον. nõ enim poteſt iſta tamquam αἰτιολογία accipi: inquit Camerarius pag. 41. Seq.v. καταπλεῖα habet etiam Iſ. & C ſed ad ſequens μισθαρίαν magis quadrat κατηλεία. V.5, Iſ. αὐγείαν diphthongως: de qua diuerſitate alibi quoque dictum eſt. V. 16, C. διήρθωται: errore ambiguo. incertum enim διήθρωται ne ſcribere voluerit, an διώρθωται. V.24, I. & C. ἀλλὰ καὶ pro ἀλλά γε: minus apte. V. 26, q.c. ὅθεν ταῦτα *ad hæc.* ſed ταὐτὰ cum I & C. probat etiam Camerarii verſio, *non ad eadem.* V.28, Iſ. τὸ δ', omiſſa μέν.

P.233,v.11, I. & C. ἥκιστα δεῖν δοκεῖν ἀδικεῖν. V.14, Heſiodi locus, deſumptus eſt ex Ergon libro 2. V. 19, Iſ. margo τῇ πολῶν: & mox C. ὁμιλίας, genetio caſu. Camerarius vertit; *nam comta & ornata iſta coniugum vita, nihil differt a tragœdorum in ſcena verſantium ornatu.* V.25, Iſ. margo πρὸς τάχιον. *inuingendum.* Seq.v. C. μετὰ δίκτα: quod tũ demum ferri poterit, ſi καὶ ab initio membri tollatur.

P.234,v.12, incluſa ἢ abeſt ab Iſ. & Cam. V.27, & ἅπασι legi poteſt, & ἅπασιν.

P.235,v.6, χρὴ abeſt a C. ed. Ibid. malim τὸ τῶ Λίϐ. vt in præced. commate. V.13, Iſ. μὴ ὀπωμώγων ὄντων τῶν δεσποτῶν. V.18, malet fortaſſe aliquis πρὸ ὧν, *interdum etiam.* Seq.v. Iſ. margo l. Ϲ φιλοσοφίαν.

P.236,v.3 I. & C. εὐημερίαν: contra morem & analogiam. V.5, eædem h. καταῤῥοῦς: parum ad rem. καταῤῥοῦς probat etiam Camerarii verſio; *hæc fuerit ſcilicet eiusmodi, vt aquilonem ſpectet.* Capita quæ ſequuntur, in Latinis editionib. inſcribuntur ARISTOTELIS OECONOMICORVM LIBER SECVNDVS: eisdemque hoc argumentum præfigitur; *Quæ ſint leges probæ matris familias; item leges probi mariti ad coniugem; teſtimonia & exempla eorũdem ex Homero: poſtremo probi viri & bonæ mulieris inter ſe mutuo leges quæ ſint.* Eædem editiones eum Oeconomicorum librum, qui vulgo in Græcis editionibus Οἰκονομικῶν β inſcribitur, poſt Ethica ad Eudemum collocant, & *Oeconomicorum publicorum librum* vocant; quia ſuperiorum duorum librorũ præcepta maiori ex parte ad priuatam inſtitutionem pertineant; hic vero, publicus quidam liber ſit: præterea, ordinem eius cum Ariſtotelica docendi ratione non parum pugnare dicunt; qua ſcilicet vniuerſales præceptiones ſingularium rerum contemplationi præmittantur. adhæc, ſuperiores illos Oeconomicorum libros aiunt plenos eſſe ſanctiſſimis præceptis; hunc vero dignitate ac maieſta-

te longe inferiorem videri, ideoq; indignum qui cum illis coniungatur: præsertim cum Plutarchus in vita Aristotelis duos tantum libros Oeconomicorum ei adscribat. Hæc editionum illarum est cēsura: quam consentanea, iudicent doctiores. Ego Camerarium sequi malui, & hæc sequentia siue duo siue quatuor capita cum superioribus sex coniungere, retenta Græcarum editionum distinctione vulgata. quamquā Diogenes Laertius vnū dumtaxat Aristotelis librum Oeconomicum agnoscit. Porro, vt ad capita ista redeam, quæ in Latinis editionibus ex Aretini auctoritate secundum Oeconomicorum librum inscribi dixi, putant nonnulli, Græcum exēplar post Aretini versionem interisse: ideoque Tusanum ea de Latinis Græca fecisse. sed cum parum sit verisimile vnum tantum huius libri exemplar inuentum esse, idque postquam ab Aretino in Latinā linguam est conuersum, derepente velut ab harpyis e medio sublatum esse, non absre suspicetur aliquis, hæc ab Aretino supposita esse, non conuersa: præsertim cum quædam in illis ex aliis quam ex Aristotelicis dogmatibus petita videantur. qua de re penes doctiores esto iudicium. Ego adnotationū serie pertexere pergā.

P. 238, v. 19, scribendum ὧν ἅπ᾽ πάντων: vel ἃ ἅπ᾽ πάντα: vt Aretinus habet, *ob quæ omnia*. Idem Aretinus pro αὐτῷ habet τῷ Ἡρακλεῖ. sic enim Latini libri; *ob quæ omnia multo magis decet virum in honore habere, nec illum contemnere si sacra pudicitia, & opes, animositatis filiæ, secundum Orpheum, Herculem non sequātur*. Camerarius (p. 15) coniecturæ ductum secutus, hac paraphrasi Aretini verba expressit; *Has ob causſas honorem studiosius haberi viro par est, neque eum despici, si, pudicitia salua, copia, quæ est secūdum Orphea, animi magni soboles, non etiam consequatur*. Venit autem mihi in mentem, (inquit idem p. 48) εὐπρεῖαν fecisse Orphea alicubi (nihil enim de hoc certi habeo) filiam cōfidentiæ; quod fortasse θάρσος sit. & Hesiodeum versum hunc, αἰδὼς μὲν πρὸς αἰσχύνῃ, θάρσος δὲ πρὸς ὄλεθρον, aliqui sic interpretati sunt, vt significari traderēt; præposterum pudorem in opere faciundo, inopiam; confidentiam vero & sedulitatem, opes parere.

P. 240, v. 1, positiua pro comparatiuis vsurpata sunt. vsitatior loquendi ratio est, πιστότερον & δικαιότερον. Forsan etiam rectius τεθνηκυῖαν scripseris: quia κήδεσθαι in actiua quam passiua signif. est frequentius.

P. 241, v. 11, rationalem τὸ omittit Camerarii paraphrasis; *Neq; Homerus etiam*. poeticum autem ἔρον pro communi ἔρωτα seu Attico ἔρως, interpres de industria retinuisse videtur. Porro quod ad distinctionē attinet, in vulgatis editionib. Latinis caput hoc statuitur libri secundi tertium; in Camerarii autē paraphrasi, libri primi nonum: quod ipsum de sequentib. etiam dictum intelliges.

P. 242, v. 21, νοήμασιν οἶκον ἔχειν, agnoscit etiam Aretini textus, *voluntate domum gubernare*. videtur tamen in Homeri loco datiui casus vox νοήμασιν

ἐν potius ad præcedens ὁμοφρονέοντε, quam ad sequens ἔχητον pertinere: vt sit *mentibus seu animis consentientes*.

P. 243, caput quartū vulgatæ ed. Latinæ incipiunt v. 2; at Camerarii paraphrasis decimum v. 5. V. 20, Pindari locum de spe citat etiā Plato lb. 1 πολιτῶν, vt adn. Camer. p. 49.

P. 244, v. 1, de hoc libro quæ censura sit editionum Latinarum, paulo ante monui, ad 236, 10. V. 3, δεῖ abest a C. ed. κατὰ τρόπον vero cum præcedentibus coniungunt ambo interpretes. nam vt Iacobus Stapulensis vertit, *Cum quispiā debet aliqua debito modo dispensare*: ita Camerarius, *Qui rem domesticam quāpiam vero modo administraturus est*.

Seq. v. lf. margo pro οἷς legit ᾧ οἷς, vt pag. seq. v. 18. V. 7, fortasse rectius εἴ τι, *si quid*. V. 13, nota ποικιλοπάτη bis per ο scriptum, cōstanti exemplarium consensu: cū regula postulet ποικιλωπάτη per ω. V. 19, Camerarius putat omnino aliquid hoc loco deesse: nam ellipseōs figuram talem, nimis esse duram. Quod sequitur, ὧν τῇ παγῇ, v. 22, vel vsurpatum est pro ἐξ παγῆς, vel pro hoc illud scriba exaraui t: inquit idē Camer. p. 49. V. 26, & ἐμπόρων retineri potest, & ἐμποείων substituti, vt pag. seq. v. 3.

P. 245, v. 2, ἰδίων, s. ὧν τῇ χώρᾳ, vt mox v. 8, & pag. præced. v. 26. V. 9, pro ἐμποειῶν v. 3 est ἐμποείων: at pag. præced. v. 26 ἐμπόρων: exigua sensus mutatione. V. 14, C. ἐκκημάτων: Camerarius legit ἐπολαελημάτων. Seq. v. C. πᾶσι: Camerarius ex vetere libro legit πᾶσι μὲ ὅπκοιναυεῖται, *omnium administrationis domestica generum commune est*. it. idemque habet Isingr. margo. V. 18, Cam. pro cōiunctione εἰ habet articulum demonstr. ἡ: vt Camerarius quoque vertit; *nunc deinceps rursum & satraparum præfectura, & ciuitas, vbi versabuntur tractatus nostri, cōtemplanda est; sit ne vtendum cunctis quæ modo disseruimus, aut horū maximis, si ferri ab ea possint*. In sequentibus etiam plenior & expeditior erit structura, si v. 20 post τούτων inseratur φέρειν δυώατα, & copulatiua καί. alioqui & perplexa & soloœca structura fuerit. V. 26, nota πωρεύεσθαι actiua signif. pro πωρεύεσθαι.

Seq. v. lf. l. ὑπολαμβάνομεν, præs. tempore: minus conuenienter.

P. 246, v. 1, Camot. ἔστι δ᾽ ὅτε τούτων ἐφαρμ. quæ lectio aptior erit si legamus, τούτοις ἐφαρμόσῃ ὡς οἷόν. Iac. Stap. vertit, *fieri enim potest vt quispiam iis accommodet qualiacumque ipse efficienda susceperit*. V. 3, Isingr. & Camot. Κύψελος, gemino λ: itidemque Iacobi Stapulensis versio, & Raphaelis Volaterrani epitoma. ego cum Camerario Κύψελος malui vno λ, vt in oraculo isto apud Herodot. 203, Κύψελος Ἠετίωνος, βασιλεὺς κλεινοῦ Κορίνθου. V. 16, haud scio an verius sit φασειωλικὰ, seu φασειωλικὰ, *curialia*. V. 21, nota ἁλιείων pro ἀλιείων, *piscationem*: & sequenti versu φαρμακοπώλων pro φαρμακοπωλῶν. V. 27, procul dubio scribendum ἐξ ἀμφοτέρων: vt habet etiam Raphaelis Volaterrani epitome; *nisi ex vtroq; parente ciue natum*. Sic etiam seq. v. legendum potius ἐξ ἑνὸς ὄντα ἀνῦ, *altero tantum parente ciue*

natum: pro quo supra habuimus ὃς ἐξ ὑπερουσῶ πολίτου, 174, 10. vel αὐτὸ aduerbialiter accipiendum pro *in præsenti*.

P. 247, v. 10, C. ἀναγομένας: minus conuenienter. Sic v. 15, If. parum apte habet φιλαρχῖν. V. 26, σῶον exprimit etiã Camerarii versio, *a singulis integrum conferebatur*. Pro seq. Ἀγλωσσῶος Raphaelis Volaterrani epitoma legit Ἀνπαθένης Ἀθηναῖος, *Antisthenes Atheniensis*.

P. 248, v. 1, forsan rectius ὑπηγύε: sicut Etymol. ex nescio quo auctore citat ὁ μὲ οωῦ ἀχθὼν ὑπόγυος, pro παραπλήσια μέλλων γίνεσθαι, *instans*. Forsan etiam δὴ rectius legerimus pro sequ. δέ. V. 4, ὃ post Λαμψακηνοί, abest a Cam. ed. V. 15, Camerarius (52) adnotat, se locum hunc vertisse vt potuerit: nam de isto δὶ ὀλίγω, & aliis quibusdam, quid essent, ac potius quid esse deberent, non habuisse quod cõmisceretur. Paulo tolerabilior lectio esset, δίγα διδόντες ὀλίγοις, οὐ μᾶλλον παρεῖχον. nisi forte verior scriptura est διδόντες σκυτάλῳ, *dantes scytalam*; eius videlicet generis scytalã quæ vulgo etiam vsitata est, vt scilicet taleola seu bacillo in duas partes fisso, & inciso mercis numero, altera eius pars penes creditorem maneat, altera sit penes debitorem. V. 18, vulgatam scripturam expressit etiam Camerarii versio; *emebant ab his omnia milites, & argẽtum collectum fuit, stipendiumq; dederunt ductores*. Sed non aspernanda videtur If. marginis coniectura, ἅπαν τὸ πρότερον σωτελὲς τὰ γύεον ἢ ἑδίδ. V. 21, Rhaphaelis Volaterrani epitoma pro Σαμίων habet Τημωτέων, *Telmissensibus*. V. 27, C. pro εἰ habet disiunctiuam ἢ, *aut*. σύλαν autem vocat hîc auctor σύλληψιν siue συλήψεως πρόφασιν, *prehensionis ansam*, seruus prehendendi & retinendi aliena, donec satisfactũ sit. quomodo pag. sequ. v. 4, Camerarii vetus liber pro συληθῶσι habet συληφθῆσι.

P. 249, v. 2, If. margo ποιήσαι, fut. temp. V. 12, sententia verborum est, *donec ad pristinam copiam perueniatur*. Sed nos, suspicati mendosum esse locum, de sortis persolutione verba interpretati sumus: quasi scriptum esset, ἕως ἂν ἐς τὸ ἀρχαῖον ὀκ τοίσωσι: inquit Camer. 53. V. 14, C. φόβοις δοῶσαι: nihil ad rem. V. 20, αὐτὸ agnoscit cum Stapulense Camerarius quoque; *eam ciuitatem, principem regni, ex qua ortus esset ipse*. alioqui maluerit fortasse aliquis, μητρόπολις ἕσα ἡ πόλις αὐτῶν, αὐτὴ ἀπείχεσθαι, *vt bem ipsorum, quæ ceterarum sit mater & princeps, immunitã esse*. Sequenti etiam versu Camerarius fœm. gen. legit ἐπ' αὐτὼ, *aduersus illam*. V. 25, post οἰκοδομεῖν deest ἐᾶν, vel simile quid: vel sane duriuscula est ellipsis: inquit Camer. 53. Pro seq. Κόνδαλος in Raph. Volaterrani epitoma est *Cordaulus*, Κόρδαυλος.

P. 250, v. 4, δίγα πύλιον vocat *ius portam efferendi*. V. 9, C. ποιοκόμια, sicut scilicet hæc ipsa fucamenta dicũtur ποιόκομαι, *appositiæ comæ*. sed ποιόμιον tamẽ agnoscit cum Hesychio etiam Suidas. V. 11, rectius μεταπέμψασθαι, fut. temp. V. 14, C Φωκέων: sed rectius Φωκαέων seu Φωκαέων, vt docet Steph. Byz. *Phocæorum tamen* vsurpat etiam Horatius. V. 19, rectius cum Camerario legemus, ἑτέρους πάλιν ἔδοξεν, *alteris rursum ostendit*. V. 22, If. ζῆς ὃ πολ. V. 23, I. & C. post ἀδικίας distinguunt. nostram distinctionem probat etiam Camerarii versio; *& magnas in iis propter bellum iniurias*. V. 24, Camerarii vetus liber habet καὶ χρόνον προσέθηκε, *& prasfiniuit tempus*. Idem liber v. 26 habet προσκολλῶ: & mox μετ' ὀπτιμίων. Camerarius vertit; *complurium causarum atq; litium collationem & prouocationes mulctis propositis ad se referens*.

P. 251, v. 6, cum διωάμεως subaudiendum ὑποδοῶαι. V. 10, Camerarii liber vetus h. ὀργύειον πρὸς ὀκ. ἔλ. ἴσον. V. 13, C. ἀεὶ διωρ. omissa π: sed coniunctio ista potius e præced. cõmate quam ex hoc eximenda est. V. 14, vt hic Σηλυβριανοὶ sine μ scriptum est, ita Σηλυβρία apud Ptolemæum 195, & apud Strab. non tantum Σηλυβρία, sed etiam Πολυβρία & Μενυβρία, 371: Thraciæ scilicet oppida, a conditoribus suis Selye, Poltye, & Mene, denominata. βρία enim Thracum lingua πόλις sonat, vt idem Strabo ibidem docet. Apud Steph. Byz. est Σηλυμβρία & Πολυμβρία: sicut in eodem Straboni loco, & apud Ptolemæum 191, Μεσημβρία: inserto scilicet μ plenioris soni gratia, vt in πίμπλημι, πίμπρημι, & similibus. atque ita etiam Volaterrani epitoma hoc loco habet *Selymbriani*. V. 21, προϊεμένων Camerarius vertit *impendentibus*.

P. 252, v. 10, Camerarii vetus liber h. πάχμα π, *certa aliquid & statu-*

ti. V. 19, diuise fortassis legendum ὕωρ εἶπεν, vt τούτων ὧδι, & similia: præpositione scilicet nomini postposita. V. 21, I. καπηλικόν, oxytonως: cõtra materialiũ analogiã. Seq. v. C. ὐκ ἔφασαν ἔχειν: trãsposita negatione. V. 23, forsan rectius, τὰ παρ' αὐτοῖς: vt Camer. quoq; vertit *vtensilia sua*. Idem v. 27 cum ἱκανὰ subaudit τὰ εἰς ἐνεχθέντα: *satis sibi collatum esse ad tantum vsum*.

P. 253, v. 1, C. ὀπικαίρως τὸ ἓν: corrupte. V. 3, forsan leg. ὁ ὃ, πρὸς τοῦτῳ (vel πρὸς τούτοις) ἔπαξε, *ille insuper imperauit*. V. 6, χρήματα fortassis expungendum. Seq. etiam v. pro ὀλίγων legẽdum videtur πολλῶν aut πάντων. Ibidem nota ἀπηχθάτο cum accus. pro *vtenda accipiebat*: nam in abutendi signif. datiuum casum ascisci, vt infra 256, 1. V. 8, If. & alii καπαλιπών. mihi καπαλαβών cum Camerario & Volaterrano visum est magis consentaneum. V. 28, C. αἱνεσκόπες, aor. 2.

P. 254, v. 1, C. ἔχειν: minus conuenienter. V. 8, π post πολεμιωῦπες abest a C. ed. Tu si ὃ pro ea malis, facile assentiar. V. 10, nos, (inquit Camer. 54) arbitrati scribam transposuisse verba, Græca sic conuertimus ac si ista exstaret scriptura; ἀποδόσθαι ὡς ὀκδανεῖσαι τῇ πόλει χήματα ὑπὸ ἰδιωτῶν: quia scilicet de pretiis venditorum mancipiorum cõfici pecunia potuit, quæ mutuo daretur reip. a priuatis. V. 14, idem Camer. pro Θλαυπαίους reponendum censet gentile Ταυλαντίους seu Ταυλαυτίους, populũ Illyricũ: vt difficultas in conducendo fuerit, quod alterius gentis fide cõtrahen-

dum esset negotium. alioqui ταλαντιαῖοι fuerint οἱ ἀξιόχρεοι. V.16, si καταπάλαι malis, vt v. 14, facile patiar. Sic v.21, rectius προερῆσιν, vt sup. 150, 24: itidemq; προεκήρυξεν huius ipsius pag. v.15.

P.255, v.5, forsan leg. ὑπὲρ τῶν μεσῶν. V.9, Is. margo pro πὶ ponit aduersatiuam δέ. V.12, forsan leg. μετρητὼ, *metretam*: quæ mensura in Georgicis esse dicitur sextariorum LXXII. V.16 Διδάλης, *Didales*, est etiam in Stapulēsis versione, & Volaterrani epitome. Cameratius *Didalcem* vocat, ita vt *Sitalces* Thraciæ rex est apud Diodor. 312. V.20, C. πωλήσῃ, & mox εὐπορεῖσθαι: sed ἐπορεῖσθαι cum manuscripto libro maulit etiam Camerarius. V.22, C. τὰ χώρας: seq. autem v. κοῖλος ἄγγυρος dicuntur vasa, & alia huiusmodi. quapropter etiam v.25 cum τοῦτα subaudiendum τὰ σκεύη. V.26, Is. margo mauult τὰ ἀγόμενα. Seq. certe v. rectius singulariter legemus ἐλθόντα.

P.256, v.2, αὐτὴς legendum esse pro vulgato αὐτοὺς, indicat etiam Camerarii versio, *penes se habebat*. V.4, Ταῷ per τ scripsi cum Camotio & Camerario; qui Ταχὼν ab aliis nominari adnotat. Is ingr. habet Θαῶ per θ: apud Polyænum lib. 2 in *Chabria* legitur Θάμω. Potes ibidem etiam leg. πρὸς Is. βασιλεῖ. V.6, Camerarius legit πρὸς τε ἱερέων καὶ τὴν ἱερέων: *suasit vt demonstraret vtriusq; sexus sacerdotibus, sibi, propter sumptus belli, numerum ipsorum diminuere necesse esse*. Inf. a 260, 14, legitur πρὸς ἱερῶν ὕλην, καὶ πρὸς ἱερεῖα τὸ πλῆθος: non absurde. Sic v.9 rectius legerimus, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ κοινῇ ἅπαντα πάντες ἐθέλησαι χρήματα, vt infra 160, 15; vbi simile narratur stratagema. V.19, forsan leg. ἔχοι, & mox ἐκέλευσεν. V.20, nescio an rectius τὸ πλεῖστον, *plurimum*. Sequ. certe v. leg. videtur τῆς νομάρχοις, *præfecturæ cuiusque satrapis*: vt infra 261, 5. V.27, Πέλοπος & Πελοπίδαι apud Steph. Byzan. in prima syllaba scribuntur sine ι, itidemque alibi.

P.257, v.6, pro ὑὸς Camerarius suspicatur legendum esse Ῥόδιος. Aliud non absimile Mentoris stratagema recensēt Polyænus lib. 6, cap. 48. V.10, pro τῶν C. habet relatiuum articulum ὃ: perperā, vt monuit etiam Camerarius. V.15, ὧν χρόνῳ accipiendum pro *ad tempus*: vel trāspositō sto commate legendum διαπέμπειν ὧν ᾧ χρόνῳ. V.19, forsan leg. ἔφησεν ἑαυτῷ χρῆσαι τῇ. V.21, nescio an rectius παρῄρητο, *adimebat*: vt infra 262, 2. pro σιταρχίας vero, quod in seq. aliquoties repetitur, supra habuimus σιταρκίας 255, 2: idque verius esse putat Camerarius, quia reperitur σιταρκεῖν pro σῖτον ἐταρκεῖν. attamen & priorem scripturam per χ in hac signific. agnoscit Hesych. quoque. V.24, Is. & alii, ἢ περὶ τὴν χρόνῳ: parum congruenter. Camerario locus videtur mutilus; sententia vero hæc; cum antè frumentum dare consueuisset noua luna, cœpisse eum deinde dare duobus dieb. posterius. ita tandem cōsummatis diebus XXX, lucrum fecisse vnius mensis. cuiusmodi stratagema narratur etiam infra 262, 1. V.28, Is. Αἰωλίδος, errore ambiguo. sed Αἰολίδος cum Camotiana edit. probat etiam Camerarii versio, *tenens loca quædam Æolidos*.

P.258, v.5, Is. πρὸς τὴν κοπτὼ: perperam. V.20, λιποργίας per ι habent ceteræ quoque editiones: sed magis analogum λειτουργίας. V.23, Camer. legit προεκήρυξαν παρ' ἑκάστων, *& ita accedebat aliquid a singulis*.

P.259, v.10, Is. τὸν ὁμόν: perperam. oxytonως enim scribendum νομὸν, id est præfecturam seu prouinciam: vnde νομάρχαι dicuntur prouinciarū præsides. V.21, Is. εὐπρεπῆ: parum ad rem. V.25, fortasse rectius ἐπ' ἀγορασμάτων vel ἐπ' ἀγορασμάτα, *ad emenda quædam*. Seq. v. indicatiue quoque legere potes μίλλῃ.

P.260, v.3, C. λέγεται ἵνα: minus belle. V.6, ante αὐλώνεσι addendum videtur μείους, ἐλάττους, vel simile q.d. V.10, Cam. ἐκεῖνον: minus congruenter. V.18, ἡμιόδιος videtur quidem corruptum ex ἡμιόλιος: sed quia in sequentibus viarum fit mentio, accipiendum videtur pro viarum præfecto: inquit Camerarius 57. Pag. seq. v.20, auctor narrat θησαυροὺς ἀνοῖξαι τὰς βασιλικὰς ὁδούς. V.22, post κλητὴς distinguere potes, vt Camerarii versio; *artificum accersitorum, & alios adducentium*. V.24, cum πολίζων subaudiendum χρήματα: vel cum Camerario legendum ἀπορῶν, *indigens pecuniis*. V.27, rectius εἰ μὴ ἀποδρᾷ: vt pag. seq. v.1. εἰ δὲ omnino retinere velis, regula postulat ἀποδρᾷ.

P.261, v.1, forsan leg. σωτερεῖ πε: vt Camer. vertit, *non parum argenti conflatum fuit*. Sequ. v. C. pro ὅτι habet ἐσῆς, *intrauerit*. V.3, Ὀφέλας Ὀλωΐδιος est etiam in Iac. Stapulensis versione: sed haud scio an legēdum sit Ὀφέλλας Κυρλωΐτης: de cuius potentia & rebus gestis narrat Diodorus Siculus 753. V.4, rectius Ἀβριβίτιον, vt apud Strab. 919, 940, & apud Ptolemaū 262: vbi eius prouinciæ metropolis vocatur Ἄβριβα. Apud Stephanum Byz ex Herodiano est Ἀβαρράβις πόλις, & Ἀβαρραβίτης νομός: ex Hecatæo autem Ἀβαεσάμβη πόλις, & Ἀβαεσαμβίτης νομός. Seq. v. C. habet νομάρχοι. sed vel νομάρχαι scribendum, vel τὸν ὁμάρχοι. V.10, C. ὅσου, *quanti*. V.13, ἢ ὁπὸ τῶν Τυείων, Camer. vertit *Tyriū*. sed adnotat, fortasse versus esse ὁπὸ Τιρμιδῶν: quia sic in Attica dictus sit populus quidā tribus Oeneidos; vbi fortasse olim plūbi metalla fuerint, sicut alibi fuit arena argentifera. Nō absre suspicetur aliquis legendum esse τοῦ Λαυείων, seu τὸ Λαυείν: quia Λαύειον, siue Λαύριον, argenti metallum fuit in Attica, vt docet Pausanias Atticōn initio, & Thucyd. 65, 228. in argenti autem metallis plumbum quoq; inueniri, satis notum est. μόλιβδον C. ibidem per ι scribit: de qua scriptura alibi. V.14, διδραχμῳ excusari potest. sed legi potest etiam διδράχμῳ, vt seq v. V.15, rectius fortasse παῖδας αὐτὴς ἄμ. V.16, pro τοῦ ὑνιῶν Camer. ex ver. cod. legit τοῦ δὲ Ταῷ. vt supra 256, 4. V.22, legendum videtur δέμα πρεύσιπ σφαπόπδον. Sequenti versu nescio an rectius παρ' αὐτοῦ, *e suorum numero*. V.25, conuenientius fortasse προπρευομένῳ, *progrediente, procedente*.

P.262, v.2, Camerarius legit Σπ-

βέλβιος ὀφείλων στρατιώταις μισθόν. Rhaphaelis Volaterrani Epitome, Σταβέλβιος ὁ Μυσῶν βασιλεὺς, ὀφείλων στρατιώταις μισθὸν, τοὺς ἡγεμόνας συγκαλέσας: *Stabelbius rex Mysorum, debens stipendium militibus; duces eorum congregauit.* V. 4, post ὅταν deesse videtur ἢ, γὰρ, vel similis alia coniunctio. V. 7, Camerarius l. τοὺς αὐτῶν κατὰ λόχους, *suos manipulatim.* alioqui κατάλογοι metonymicos essent milites in catalogo conscripti. V. 15, Is. & Cam. προτεταχότα. sed verius est προτετακότα, a προτείνω: quod docet etiam Ciceronis ista de Nat. deorum, lib. 3; *Victoriolas aureas, & pateras coronasque, quæ simulacrorum porrectis manibus sustinebantur, sine dubitatione tollebat.* Sequenti etiam versu conuenientius ἐξαιρεῖν, vt paulo ante v. 14 ἀφαιρεῖν, & mox v. 17 περιῄρει. V. 19, pro λινοῦν Is. habet λευκόν: pro quo conuenientius reposueris λεπτόν. Cicero loco iam citato legit ἐρεοῦν. refert enim Dionysium Ioui Olympio aureum detraxisse amiculum, grandi pōdere; quippe quod æstate graue esset, hieme frigidum: eiq; laneum pallium iniecisse, quod aptum esset ad omne anni tempus. Pro λευκίνους quoque legendum fortasse λευκοΐνους. odoratiora enim sunt τὰ λευκόϊα quam ἡ λεύκη. sic certe Camerarius; *atque ita illis pallium linteum & coronas violaceas circumdabat.*

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
τὰ κεφάλαια.

ΤΟΥ Α ΒΙΒΛ.

1, Τί οἰκία, καὶ τί κώμη 1,3
2, Περὶ πόλεως 3,11
3, Οἰκονομίας διαίρεσις· καὶ ὅτι εἰσὶ φύσει τινὲς οἱ μὲν, δοῦλοι, οἱ δ', ἐλεύθεροι 4,23
4, Ὅτι ἔνιοι κατὰ νόμον δουλεύουσιν ἀδίκως· καὶ ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι δεσποτεία καὶ πολιτικὴ, οὐδὲ πᾶσαι ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί 8,14
5, Ὅτι ἐστί τις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκονόμοις, καὶ τοῖς πολιτικοῖς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν 10,26
6, Περὶ τῆς χρηματιστικῆς, τίς ἐστι, καὶ διὰ τί 13,12
7, Χρηματιστικῆς διαίρεσις καὶ μόρια 16,17
8, Οἰκονομικῆς μέρη· καὶ ποίας δεῖ εἶναι τῶν κατὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀρετάς 19,19

ΤΟΥ Β.

1, Ὅτι οὔτε πάντας πάντων κοινωνεῖν δεῖ τοὺς πολίτας, οὔτε μηδενός 23,11
2, Περὶ τῆς περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας Σωκρατικῆς κοινωνίας, ὅτι βλαβερά 25,18
3, Ὅτι ἡ Σωκρατικὴ τῶν κτήσεων κοινωνία οὐκ ἀγαθή 28,24
4, Τὰ περὶ τὴν Σωκρατικὴν πολιτείαν τὴν ἐν τοῖς νόμοις ψεκτά 33,20
5, Περὶ τῆς Φαλέου τοῦ Χαλκηδονίου πολιτείας· εἴ τι τυγχάνει καλῶς εἰρηκὼς ἢ μὴ καλῶς 37,23
6, Περὶ τῆς Ἱπποδάμου πολιτείας· καὶ πότερον κινητέοι νόμοι, καὶ τίνες, καὶ πότε 41,12
7, Περὶ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας, ὅτι φαύλη 45,16
8, Περὶ τῆς Κρητικῆς πολιτείας, ὅτι οὐκ ἀγαθή 51,18
9, Περὶ τῆς Καρχηδονίων πολιτείας, ὅτι φαύλη 54,9
10, Περὶ τῶν ἀποφηναμένων τι περὶ τῆς πολιτείας, καὶ περὶ τῶν νομοθετῶν 56,28

ΤΟΥ Γ.

1, Τί ποτέ ἐστιν ἡ πόλις, καὶ τί πολίτης 60,3
2, Πῶς χρὴ λέγειν τὴν πόλιν εἶναι τὴν αὐτὴν ἢ ἑτέραν 63,15
3, Ὅτι οὐ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου θετέον 64,22
4, Ὅτι πλείους θετέον τὰς πολιτείας 69,15
5, Πόσαι πολιτεῖαι· τί βασιλεία, καὶ ἀριστοκρατία, καὶ πολιτεία, καὶ τί αἱ τούτων παρεκβάσεις 71,9
6, Τίνας ὅρους λέγουσι τῆς ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, καὶ τί τὸ τούτων δίκαιον 73,10
7, Τί δεῖ τὸ κύριον εἶναι τῆς πόλεως 75,28
8, Ποίῳ ὑπερέχουσι νέμεσθαι χρὴ τὰς ἀρχάς 80,1
9, Πῶς ἐν ταῖς πόλεσι χρηστέον τοῖς λίαν ἀρετῇ διαφέρουσι 83,17
10, Περὶ τετταρῶν τῆς βασιλείας διαφορῶν 85,26
11, Ὅτι αἱρετώτερον ταῖς πόλεσιν ἀριστοκρατία βασιλείας 88,1
12, Περὶ παμβασιλείας, ὅτι βλαβερά 91,7

ΤΟΥ Δ.

1, Τί τῷ νομοθέτῃ ἐπισκεπτέον 95,16
2, Ἀνακεφαλαίωσις τῶν περὶ πολιτείας λόγων 97,13
3, Ὅτι δυεῖν ἡμιᾶς οὔσης τῆς καλῶς συνεστηκυίας πολιτείας, αἱ ἄλλαι παρεκβάσεις εἰσίν 98,24
4, Διορισμὸς τῶν δημοκρατίας εἰδῶν 100,8
5, Ὀλιγαρχίας εἴδη 105,20
6, Ἔτι περὶ τῶν δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας διαφορῶν 106,13
7, Ἀριστοκρατίας δύο εἴδη παρὰ τὴν πρώτην 108,5
8, Τῆς ὀνομαζομένης πολιτείας διορισμός 109,4
9, Τίνα τρόπον γίνεται ἡ καλουμένη πολιτεία, καὶ πῶς αὐτὴν δεῖ καθιστάναι 110,23
10, Τυραννίδος εἴδη 112,15
11, Τίς ἀρίστη πολιτεία, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν 113,9
12, Τίς πολιτεία τίσι, καὶ ποία συμφέρει 116,24
13, Τὰ ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας· καὶ τί ἐν ταῖς δημοκρατίαις πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται 118,5
14, Περὶ τοῦ βουλευομένου καὶ τοῦ κυρίου τῆς πολιτείας 120,3
15, Ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς διαίρεσις 122,25
16, Περὶ τῶν τῶν ἀρχῶν καταστάσεων 125,16
17, Ὅσους τρόπους ἐνδέχεται εἶναι τὰ δικαστήρια 126,27

ΤΟΥ Ε.

1, Ἐκ τίνων γίγνονται ἐν ταῖς πολιτείαις στάσεις 128,15
2, Τῶν στάσεων ἀρχαὶ καὶ αἰτίαι 130,28
3, Ἔτι τῶν διαστάσεων αἰτίαι 131,26
4, Ἐκ τίνων συμβαίνει γίγνεσθαι τὰς μεταβολὰς περὶ πάσας τὰς πολιτείας 134,21
5, Τῶν δημοκρατιῶν αἱ μεταβολαὶ διὰ τίνας αἰτίας γίγνονται 137,7
6, Διὰ τίνας αἰτίας μεταβαλλόουσι καὶ στασιάζουσιν αἱ ὀλιγαρχίαι 138,27
7, Διὰ τίνας αἰτίας μεταβαλλόουσι καὶ στασιάζουσιν αἱ ἀριστοκρατίαι 142,8
8, Τὰ τὰς πολιτείας σώζοντα καθόλου 144,25

9, Ἅπαντα χρὴ ἔχειν τοὺς μέλλοντας ἄρξειν τὰς κυρίας ἀρχάς 148,24
10, Ἐξ ὧν φθείρονται αἱ μοναρχίαι 151, 15
11, Πῶς σώζονται αἱ μοναρχίαι καὶ αἱ τυραννίδες 158,11
12, Ὅτι ὀλιγαρχία καὶ τυραννὶς ὀλιγοχρόνιοί καὶ ὅτι Σωκράτης ἀμφὶ τῶν περὶ τὰς πολιτείας μεταβολῶν ἀκόρως ἀπεφήνατο 164,10

ΤΟΥ Ζ.

1, Προοίμιον, πῶς τῶν πολιτῶν ἑκάστων χρὴ καταπεναζειν· καὶ περὶ τοῦ περὶ δημοκρατίας 167,16
2, Τὰ κοινὰ τῆς δημοκρατίας 169,4
3, Πῶς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἔχουσι τὸ ἴσον, ἀπορία 170,21
4, Πῶς δεῖ καταπεναζειν τὴν βελτίστην καὶ περὶ τὴν δημοκρατίαν, ὑπερ τῶν γεωργῶν καὶ νομέων 171,23
5, Τί ἔργον τῷ τῆς δημοκρατίας νομοθέτου 175,3
6, Τὰ τὰς ὀλιγαρχίας σώζοντα 177,3
7, Πῶς χρὴ καθίστασθαι τὰς ὀλιγαρχίας 177,25
8, Τὰ περὶ τὰς ἀρχάς· πόσαι, καὶ τίνες, καὶ τίνων 179,2

ΤΟΥ Η.

1, Ὅτι ὁ μετ' ἀρετῆς βίος αἱρετώτατος 183,3
2, Πότερον ὁ θεωρητικὸς αἱρετώτερος βίος, ἢ ὁ πρακτικός· καὶ περὶ τέλους δεῖ σκοπεῖν καθόλου πρῶτον περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας 185,12
3, Ὅτι ἡ αὐτὴ εὐδαιμονία ἑνός τε ἑκάστου καὶ πόλεως 188,4
4, Πόσον τι πλῆθος δεῖ εἶναι τῶν πολιτῶν 189,24
5, Ποίαν καὶ πόσην δεῖ εἶναι πόλεως χώραν, καὶ πῶς 192,2
6, Περὶ τῆς πρὸς τὴν θάλατταν κοινωνίας τῆς πόλεως 192,23
7, Ποίους τινὰ φύσιν δεῖ εἶναι τοὺς πολιτευομένους 194,6
8, Πόσα ἐστὶν ὧν ἄνευ πόλις οὐκ ἂν εἴη 195,13
9, Πόσα μέρη τῆς πόλεως 196,21
10, Ὅτι δεῖ διῃρῆσθαι χωρὶς καὶ ἡμῖν τὴν πόλιν, καὶ πῶς 198,10
11, Ποίαν δεῖ τινα θέσιν εἶναι τῆς πόλεως· καὶ ὡς τείχεσι περιβλημένην 200,15
12, Ποῦ τὰ φυλακτήρια καὶ ἀγορὰ καὶ συσσίτια καὶ ἱερὸς οἰκοδομητέον 202,13
13, Ἐκ τίνων καὶ ὁπόσων δεῖ συνίστασθαι τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι πολὺν μακαρίαν 203,22
14, Ὅτι ἀναγκαῖον πάντας ὁμοίως κοινωνεῖν τῆς τῶν μερῶν ἀρχῆς καὶ ἀρχέσθαι. καὶ τίνων τὸν νομοθέτην σοφίζεσθαι δεῖ 205,24
15, Ποίας δεῖ ἔχειν τὴν πόλιν ἀρετάς 209, 12
16, Πότερ' καὶ ποίους τινὰς ὄντας χρὴ πιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τὸν γαμικὸν ὁμιλίαν 211,6
17, Γενομένων τῶν τέκνων πίσιν πιὰ δεῖ ἀγαγεῖν πιεῖσθαι μέχρι τοῦ ἐπὶ τοῦτο ἐτῶν 213,27

ΤΟΥ Θ.

1, Ὅτι νομοθετητέον περὶ παιδείας, καὶ τούτων κοινῶν πιητέον 216,20
2, Τίς ὅτινη παιδεία, καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι 217,13
3, Τίνα παιδευτέον τοὺς παῖδας 218, 11
4, Ὅτι χρηστέον τῇ γυμναστικῇ, καὶ πῶς 220,14
5, Περὶ μουσικῆς, ὅτι καὶ τοῦτον μουσικοῦ παιδευτέον τοὺς παῖδας τοὺς ἐλευθέρους 221,23

CAPITA PRIORVM III LIBRORVM, ex Theodori Zuingeri sententia.

LIBRI PRIMI.

1, *Proœmium Politicum, de subiecto & modo doctrinæ Politicæ* 1,3
2, *Ciuitatis materiam, ipsam scilicet societatem domesticam, generatim proponit* 2,5
3, *Societatis domesticæ specialem enarrationem instituit* 4,23
4, *De herili societate domestica primo agit, & de seruo & seruitute generatim disputat* 5,16
5, *De seruitute naturali disserit* 6,14
6, *De seruitute legitima disputat* 8,14
7, *De domini & serui forma, quoad scientiam vtriusque, agit* 10,4
8, *De quæstuaria acturus, primã eius speciẽ, quæ naturalis est, explanat* 10,26
9, *Secundam quæstuariæ speciem, quæ artificialis est, explicat* 13,12
10, *Virum quæstuaria ad œconomiã pertineat, elucidat* 16,17
11, *Quæstuariæ theoria explicata, de iis quæ ad praxin eiusdem faciunt disputat* 17,15
12, *De reliquis duabus societatibus domesticis, coniugali & patria, agit* 19,19
13, *Forma societatum domesticarum, virtus scil. cet œconomica, declaratur* 20,9

LIBRI SECVNDI.

1, *De ciuitatis forma (de ipsa scilicet constitutione) acturus, aliorum opiniones de reip. optima constitutione primum explicandas proponit* 23,11
2, *Opinionem Platonis de reip. optima constitutione, primam libris decem comprehensam examinat: & vxorũ & liberorum cõmunitatem, per quã ciuitatis vnionem introducere conabatur, per ἔνστασιν impugnat* 24,6
3, *Eandem per ἀπαλλάσσειν enervat* 25,18
4, *Multa insuper alia incommoda communionẽ vxorum & liberorũ sequi, ostendit* 27,3
5, *Platonicæ reip. communionem patrimoniorum impugnat: diuisionem quinetiam ciuium in certas classes* 28,24
6, *Platonis alteram reipubl. constitutionem libris XII de Legibus traditã, examinat* 33,20
7, *A Phalea Chalcedonio introductam reip. constitutionem examinat* 37,23
8, *Ab Hippodamo Milesio propositã ideam reip. perpendit* 41,12

9, *Lacedæmoniorum rempubl. examinat* 45,16
10, *De Cretensium republ. disputat* 51,18
11, *Carthaginiensium rempublicam examinat* 54,9
12, *Atheniensium rempubl. considerat* 56,28

LIBRI TERTII.

1, *De forma ciuitatis, de politia scilicet, certũ subiectum habente, agere instituit* 60,3
2, *De politiæ materia proxima generatim agit, de ciuibus scilicet* 62,11
3, *Alteram politiæ materiam proximam, ciuitatem scilicet, generatim explicat* 63,4
4, *De ciuibus in specie agit, & primum de perfectis ciuib.* 64,22
5, *Qui ciues imperfecti sint, ostendit* 67,24
6, *De forma reipubl. quæritur, an una sit & simplex* 69,15
7, *Reipubl. formam multiplicem esse declarat* 71,9
8, *Ex subiecta materia, hoc est ex ciuibus, formam reip. variare ostendit* 72,5
9, *Ex diuersitate iuris ceu formæ imperii respubl. variare ostendit* 73,10
10, *De varietate imperii, ceu formæ reip. in genere agit, quinã imperare debeant* 75,28
11, *De imperii varietate in specie, hominibusne an legibus magis conueniat* 76,24
12, *Ex ipso fine, formas reipublicæ variare ostensurus, bonũ publicũ primo inuestigat* 80,1
13, *Ex boni publici diuersitate, respublicas variare demonstrat* 81,16
14, *Reipublicæ regiæ species enarrat* 85,26
15, *Vtrum regnum vniuersum inter bonas reipubl. formas connumerari debeat* 88,13
16, *Vtrum regnum plenum dictum, inter bonas respubl. connumerari debeat, ex aliorum sententia dubitat* 91,7
17, *Ex sua sententia de regno pleno inter bonas respublicas connumerando quæstionem decidit* 93,21
18, *Efficientis insuper respectu varias rerum publ. formas esse ostendit* 94,25

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ Α.

1, Οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς διαφορά 231,3
2, Οἰκίας διαίρεσις, & τίς κτήσεως τρόπων διαφορά 231,20
3, Τοῦ ἄρρενος & τῆ θήλεος φύσις καὶ ἔργα 232,9
4, Γῶς γαμικὴ χρηστέον 233,8
5, Πῶς δούλοις χρηστέον 233,20
6, Περὶ οἰκονόμου, & ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τάξεως 234,21

ΤΟΥ Β.

2, Περὶ τῶ πεπαρῳνοικονομῶν 244,3
2, Παραδείγματα τῶ χήματα πεχικῶς πελαμένων 246,3

INDEX

INDEX VERBORVM ET PHRASEωN

quæ in Politicis & Oeconomicis explicantur, aut alioqui notatu digna sunt.

Α

ἀβελτερία 161,24
ἀγαθοῦ δαίμονος ἐτύχαμεν 262,14
ἀγαθοῖς ὧδε πεπιγμένοις 162,25
ἄγαν & λίαν pro eodem 191,10
ἀγαπῶσι τὰ ὧδε 106,10
ἄγειν ὅτι τὸ μπελιώτερον 158,12
ἀγελαῖον ζῷον 3,24
ἀγλωΐα, ignobilitas seu obscuritas generis 170,11
ἀγλωνεῖς & γυναῖοι, oppos. 117,4 ἀγλωνὴς βίος 197,6
ἀγνῶτες ἀλλήλοις ἔσονται 159,7 sic 194,23
ἀγρεάζειν βεαχέος 246,11
ἀγρεάσμαῖα 259,25,28
ἀγρεασὴς, ἕptor 260,4
ἀγοραῖοι, qui merces in foro venditant 248,6. 254,20 ἀγοραῖες ὄχλος 173,27 ἀγοραῖον πλῆθος 101,28. 103,21 ἀγοραῖα τέλη 245,4 ἀγοραῖον βίον ζῆν 197,5
ἀγορανόμος 124,16 ἀγορανομίας curia 203,10 ἀγορανομικὰ νόμιμα 32,16
ἄγριος ὧδε - asper adu. 194,23
ἀγρονόμοι, magist. 179,23 ἀγρονόμων ades 203,16
ἀγωγὴ & ζῆσις ἥδεσι 106,8
ἀδιάφθορος 89,17,24
ἀδορυφόρητος διετέλ. 164,25
ἀδυλία, carere seruo 182,23
ἀεννάως ἀποδίδοσ 246,16
ἄζυξῶν 3,22
ἀθλητὰς τῆ ψυχῆ ἔργον 178,14
ἆθλον ὧδέκειται 200,14
ἀθρόοι & ἕκαστοι oppos. 83,6
αἱκιωθῆναι πληγαῖς εἰς τὸ σῶμα 154,23
αἱρεταὶ ἀρχαί 57,12 αἱρετὴ τυραννὶς 87,5 αἱρετώτατον ἑκάστῳ τί 207,17
αἰσυμνήτης 91,4 αἰσυμνῆται olim dicebantur μόναρχοι αὐτοκράτορες 112,26 αἰσυμνῆται apud veteres erant αἱρετὶ τύραννοι 87,4 αἰσυμνητεία, αἱρετὴ τυραννὶς 88,6: ut Roma dictatura, teste Dionysio Hal.
αἰσχροκέρδεια 90,14
αἰσχύνεσθαι εἰς τὸ σῶμα 154,8
αἶπα, ratio, βόπες 16,8
ἀκεραῶς ἀρχὴν 148,6
ἀκοινωνησία 30,28
ἀκολάθοις χρῆσθαι 182,23
ἄκος, remedium 39,14, 19. idem ἰατρεία ibid. 17 ἄκος τῶ μὴ γίνεσθαι 138,24. sic 147,11
ἀκοσμία, moderatorũ & rectorum vacuitas, ἀναρχία 53,22
ἀκκαλίζω τὰ ἀοιδοῦ 219,24
ἀκεσία πόλεως 150,26
ἄκεσπος, merus 115,5
ἀκελεῶσθαι ὧδὲς πᾶσαι ἀρετῶ 71,25
ἀλαπαλία τ᾽ ἀλῶν 246,21
ἀλεινὴ ἐδὴς 41,16
ἁλεία pro ἁλεία, piscatio 246,21 (10
ἀλλεσμένος, molitus 255, τῆ ἀληθείᾳ, re vera 255,4. 260,16. Idem κατ᾽ ἀλήθειαν 70,11
ἀλλ᾽ ἤ, nisi 52,18. 89,22. 139,16. 246,10. Sic ἄθενὶ ἀλλ᾽ ἤ 9,18
ἀλλαγὴ, permutatio 12,4
ἀλλῆς τ & ὅταν - 30,24
ἄλοχος, uxor 4,28
ἀμέλωσιν ἐμποιεῖ 213,11
ἀμοιδοὶ ἀρχαί 55,10
ἀμνημονεῖν, non memin. 155,10
ἀμπιχεῖν σκέπασμα μικρόν 214,10
ἀμώητον ὅσον 30,8
ἀμωὼν τοῖς ὀφείλοντας 40,6
ἀμφιδέξιους esse ciues suos vult Plato 59,7
ἀν᾽, in uno eodemq; commate geminata 40,19
ἀναβαθμοὶ gradus 247,9
ἀναγκαῖον, necessariò 116,19

ἀναγκοφαγίαι 221,19
ἀναγράφεσθαι πρὸς- 179, 27
ἀνάδαστον ποιεῖν τὴν χώραν 142,24 ἀναδάστους ποιεῖν τὰς κτήσεις 148,8. *sic* 137,28
ἀνακομίζειν πρὸς αὐτὸν 247, 13
ἀναλογίζεσθαι 177,5
ἀναλοῦσθαι, *impendi* 245, 23
ἀνάπαυσιν ἔχειν περὶ 198,4
ἀναπλήρωσις τῆς ἐπιθυμίας 40,24
ἀναρχία δούλων 174,26
ἀνδραποδωδίας χάριν 215, 11
ἄνδρια, ἀνδρῶν συστίτια *in rep. Spartana* 48,23
ἄνδρια *Lacones olim vocabant* τὰ φιδίτια 52,10
ἀνεγκλήτως ἔχειν 179,17
ἀνεξαπάτητοι ὦσι πρὸς τὴν- 220,6
ἀνευθύνους εἶναι 49,25
ἀνήδυντον ὑπομένει οὐθέν 225,19 (21
ἀνιέναι τοῦ ἐλάττω ποιεῖν 146,
ἀνιερῶσαι, *consecrare, dedicare* 246,8
ἀνομαλίωσις τῶν οὐσιῶν 59,4
ἀνομοθέτητος πόλις 46,14
ἀνόνητος αὐτοῖς ἡ χάρις 211, 12
ἀντεστραμμένως ποιοῦσι, *seu* ἀνεστραμμένως 122,21
ἀντεχόμενοι δικαίου τινός 9,2
ἀντίγραφα, *aduersaria* 148,5
τὸ ἀντιπεπονθός 24,26
ἀντιποιεῖσθαι τῆς τιμῆς 81,10
ἀντιπράττειν πρὸς ταῦτα 175,14
ἀντισεμνύνεσθαι 160,16
ἀντιτοφίζεσθαι πρὸς ταῦτα 118,25
ἀντίστροφος, *ex aduerso respondens* 105,28.108, 3.113,2
ἀντίτεχνοι 153,10
ἄξιον εἰπεῖν *pro* ἀξιόλογον 54,16
ἄοινος τροφή 214,2
ἄοπλον πλῆθος 98,28
ἀόριστοι ἀρχαί 61,8
ἀπαγορεύει μὴ κινῶσι, *vetat ne moueant* 121,13
ἀπηγορευμένα, *interdicta* 215,9
ἀπάτχεο 194,28
ἀπαιδαγώγους τῶν ἀναγκ. 221,6
ἀπάνευθε μάχης 86,15
ἀπειθεῖν τοῖς ἄρχουσι 45,6. 254,26
ἀπειπεῖν τὴν ἀρχὴν, *abdicare imperiũ* 53,20
ἀπειρήκασι τοῖς δούλοις τὰ γυμνάσια, *interdix.* 32, 8 ἀπειρηκότες διὰ τὸν χρόνον, *qui senio defessi se a ciuilib. negotiis abdicarunt* 198,5
ἀπεκτακὼς, *qui occidit* 186,27,29
ἀπέραντος τὸ πλῆθος 34,18
ἀπέχθεια τοῦ πάθους, *odiũ & detestatio* 58,22 ἀπέχθεια πρὸς τοὺς πλ. 138, 15 ἀπέχθειαν ἔχειν πολλὴν 180,8
ἀπηρτῆσθαι τῆς πόλεως πολύ 173,25
ἀπληστία εὐχῆς 15,7
ἀποβλέπειν πρὸς τὸ- 72,7. *idem* σκοπεῖν τὸ- 71,1,5
ἀπογράψασθαι, *dare nomina* 246,5 ἀπογράφεσθαι τὰ χρέα ἐς τὸ δημόσιον 249,9 ἀπογράφεσθαι ὁ πόσου θέλοι 260,26
ἀποδέκται, *magistr.* 179, 27
ἀποδημητικαὶ παραστάσεις 147,4
ἀποδιδράσκειν τὸν νόμον 49, 15
ἀποδικάζειν, *iudicio absoluere* 43,25,27. *oppos.* καταδικάζειν, *ibid.*
ἐπ' ἀποδώσει δανείσασθαι 253, 18. *sic* ἐπὶ τόκῳ δανεῖσαι 251,2
ἄποθεν, *procul* 74,27 οἱ ἄποθεν σύμμαχοι 74,19
ἀποθεραπεία θεῶν 213,2
ἀπόθεσις, *expositio fœtus* 213,6
ἀποικίαν ποιεῖσθαι ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, *rus secedere* 173, 26
ἀποικισμός 137,18
ἀποκληροῦν τοὺς πλείους 122, 10 ἀποκληρωτέον 171, 18
ἀποκλίνουσαι πρὸς τὴν δημοκρ. 109,16
ἀποκρίνων τῆς νίκης αὐτῆς, *victoriã illi abiudicans* 164,16
ἀπολαύσεις αἱ σωματικαί 16, 3.162,

3.162,11 ἀπολαυστικὴ ὑπερβολή 16,7 ἀπολαυστικῶς ζῆν 157,10
ἄπολις διὰ φύσιν ποῖος 3,19
ἀπολίτευτα ἔθνη 194,11
ἀπονέμειν, *attribuere* 109, 22 (47,6
ἀποξενοῦσθαι πολὺν χρόνον
ἄποπτος εἴη ἀπὸ- *prospici posset ex* 58,24. *pro* σύνοπτος, *ibid. v.* 20
ἀπορεῖσθαι χρημάτων 255, 20 ἀπορούμενος ἀργυρίου 254,18
ἀποσκεπτέον πρὸς 193,22
ἀποσκοπεῖν πρὸς τὸ ἴδ. 84,28
ἀποτεταγμένη, *deputata* 181,1
ἀποτίθεσθαι τὰ γεννώμενα 213,8
ἀποφαίνειν τὴν θησαυρόν 135,8
ἀποφορὰν φέρειν 32,18
ἀπεχρᾶτο τῷ στρατοπέδῳ 256,1 ἀπεχρᾶτο τὰ τούτων χρήματα 253,7: *vtenda accipiebat.*
τὸ ἀπρακτεῖν *an laudabilius quam* τὸ πράττειν 188,17
ἄπτονται δικαίου τινός 73,12
οἱ ἄπωθεν, *seu* οἱ πόρρω τῆς συγγενείας, *alieni* 27,8. *Item pero* 74,19
ἀργὸς χώρα 251,21
ἀρετὴ τί 21,24
ἀρισταρχεῖν δυνάμενοι 56,8
ἀριστίνδην αἱρεῖσθαι 54,20. 55,15.68,19.108, 21. *Idem* κατ' ἀρετὴν τοῦ κατ' ἀξίαν αἱρεῖσθαι 55, 18:68,19
ἀριστοκρατικὴ πολιτεία 36,15
ἀριστοκρατικὸν πλῆθος τί 94,6 ἀριστοκρατουμένη πόλις 95,5.109,24
ἄρκιον ἐσεῖται 86,16
ἁρμόττουσα πρὸς- *quadr.* 225,17
ἄρνυνται μισθόν 92,10
ἄρουρα, *aruũ, seges* 84,14
ἀρραβῶνας διαδοῦναι 18,24
τὸ ἀρχαῖον, *ãtiquitus* 3,7,9
λίαν ἀρχαίως ὑπολαμβάνουσι, *in eorum opinione simplicitas est nimis ãtiqua* 201,20
ἀρχαιρεσίαι 77,28. *idem* αἱ τῶν ἀρχῶν αἱρέσεις 79,2
ἄρχειν δεσποτικὴν ἀρχὴν 114,13 ἄρχειν τὰς μεγίστας. *s.* ἀρχάς 172,15. *sic* 37,6. & 169,24
ἄρχεσθαι οὐδεμιᾷ ἀρχῇ 114,12 ἄρχεσθαι δουλικὴν ἀρχὴν 114,12
ἄρξεται, *imperãti parebit* 67,13
ἀρχεῖον, *magistratus collegium* 48,28.135,38. *sic* ἀρχεῖα, *magistratuum collegia* 55,12
ἀρχεῖα, *magistratus* 124,10,14 ἀρχεῖον, *curia* 122,11
ἀρχαὶ τίνες μάλιστα 123,16
ἀρχὴ *omissum in structura* 37,6.169,24. 172,15 ἀρχὴν διλίην ποιεῖσθαι 23,3 ἀρχὴν, *omnino* 202,12
ἀρχικὴ ἀρετή 66,13 ἀρχικὴ ἀνδρία 21,21 (189,15
ἀρχιτέκτονες ταῖς διανοίαις
ἄρχοντες, *magistratus in sacerdotũ collegio* 182,9
ἀσέλγεια τῶν δημαγωγῶν 137, 9 ἀσελγῶς ζῶντες 140,10
ἄσημον ἀργύριον 256,19
ἀσκεπτότερον τῷ χρόνῳ λέγοντες 58,13
ἄσμενος ἀποδέχεται 30,22
ἀστασίαστοι πόλεις 115,12
ἀστασιάστους εἶναι 56,22
ἀστραβὲς σῶμα 214,6
τὸ ἄστυ τοῦ τὴν πόλιν 173,4
ἀστυγείτονες πόλεμοι 200,1
ἀστυνομία, *magistr.* 179,18
ἀστυνομίας *curia* 203,11
ἀστυνομικὰ νόμιμα 32,16
ἀσύμφορος τοῖς αὐτῶν 19,13 ἀσυμφόρως πρὸς τὴν πολ. 147,7
ἄσχολοι ὦσιν ἐπιβουλεύειν, *non hab. otium insidiandi* 159,20 ἄσχολος ὢν πρὸς τοῖς ἔργοις, *laborib. & negotiis occupatus* 138,13
ἀσωτευόμενοι 166,28
ἅτε, *velut, tamquã* 151,20
ἀτελῆ πάντων εἶναι, *ab omnibus immunẽ esse* 48,16
ἅτεπερ, *veluti* 3,22
ἄτεχνοι, καὶ τῷ σώματι μόνῳ χρήσιμοι 18,2
ἀτιμάζεσθαι παρ' ἀξίαν 132,5
ἀτίμητος μετανάστης 69,7
ἄτιμοι πολῖται 61,4 ἀτιμίᾳ ζημιοῦσθαι 213,25
ἄτοκα χρήματα 254,7
ἄττα *pro* ἄττα 219,6
ἡ αὐλητικὴ *s.* τέχνη 227,11
αὐλοποιός, *tib. fabr.* 67,21

αὐτὰ τὰ χρήσιμα, *sola necessaria* 14,6
αὐτάρκεια κτήσεως 13,4
αὐτογνώμονας κρίνειν 49,11
αὐτογνώμονας ἄρχειν 53,13
αὐτοπροσταζόντως εἶν 191,25
αὐτόφυτος ἐρασία 12,4
ἀφιδρῶς αὐτῶν ἔχειν 163,17
ἀφεῖται ἡ χώρα 143,24
ἀφωρισμένος τοῖς ταῖς θυσίαις, *deputatus ad sacr.* 182,7
ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιος 3,21
ἀφροδισιαστικὴ χρῆσις 154,17
ἄφρουρον εἶναι, *immune esse ab excubiis* 48,16
ἀφύλακτος οἰκία 235,17
ἀχόλως πόλεως 87,12
ἀχορήγητος τῶν ἀναγκ. 96,9

B

βαδίζειν εἰς τὰς ἀρχάς, *magistratus adire, id est capessere* 38,24.120,21. *Sic* βαδίζειν εἰς τὰ ἀρχεῖα 123,27
βακχεία, *bacchatio* 229,29 βακχευτικὸν ποιεῖ ἡ μέθη 230,19
βάναυσοι πλῆθος τῶν 101,25 βάναυσοι καὶ θῆτες, *sunt oi κοινῇ λάπυρωῶπες, ut δοῦλοι οἱ ἐπὶ λάπυρωῶπες* 68,13 βάναυσος *ex genere τῶν χειρώνων* 66,24 βαναύσου *servitus, limitata est* 22,11
βάναυσοι *an cives statuendi* 67,26 τὸ βάναυσον ἀμήχανον τῆς πόλεως 197,23 βάναυσοι *in quibusdam rebusp. erāt servi & exteri* 68,8 βάναυσοι τέχναι τίνες 218,2 βαναύσου τὰς τέχνας τίνες 18,11 βάναυσον ἔργον τί 217,27 βαναύσων ἔργων ἀπέχ. 178,17 βάναυσον βιοῦν ζῆν 197,5 βαναυσία 170,11
βαρυδαίμονος πόλεως 87,12
βασιλεῖς, *reges sacrorum* 182,9
βασιλεύειν 93,23 βασιλεύειν πλῆθος τί 94,4
βασιλίδαι, *regis filii* 139,19
βασιλικὸς *vulgo qui* 1,19 πρὸς βασιλικὸν ἀφιέναι 209,10 βίαιον ὄφελος 221,12 βιάζεσθαι ἔχειν τῶν τὰ μεγάλα 208,24 τῶν βιαζομένων 195,7
βλέπειν εἰς δύο, *spectare duo* 149,5. *sic* 98,5: 108,25 βλέψας ὅπῃ τὰς - *respic.* 194,7
βοηθὸν ἐπαγαγέσθαι τὸν δῆμον 140,8 βοηθητικὸς τοῦτος τὰμ. 39,26
βέλεται ἔτι, *pro* δηλονότι ἔτι ὃ καλεῖσθαι εἰώθει 25,14
βουλὴ *Cretensibus dicitur* ἡ γερουσία, *Senatus* 52,15 βουλή, *senatus, magistratus popularis seu democraticus* 125,1.170,3.181,27.182,26
βουλαρχεῖν 114,5
βουλευτικὴ ἀρχή 62,8
βραχέως ἀγορεύειν 246,11

Γ

γαμικὴ, *coniugium* 5,2
γαμικῶν ὁμιλίαν ποιεῖσθαι 211,5
γαμίσκεσθαι, *nubere* 212,1
γειτνιῶντες τόποι 34,24
γειτνιῶσαι πόλεις 45,26
ὁκτώχωρος 6,19
κτῆνος, *per successionem generis* 86,19
γερουσία, *senatus* 49,6
γηδίακτησις 176,14
γηγενεῖς οἱ ποῶτοι αὐθρ. 44,23
γήπεδα, *fundi* 29,2
γίγνονται γεγυμνασμένοι καὶ πανουργικότες 151,2 γίγνονται ποῶς ὀλίγους μαθήματα, *ceteris discip. incubuerint* 221,18
γλαφυρὸς νομοθέτης 59,2
ἥπιον γλαφυρῶς 51,19
γλίσχρως ζῆν 38,26 γλισχρως λαμβάνειν, & ἀφθόνως διδόναι, *oppos.* 161,19
γλιχόμενοι τοῦ ζῆν 70,7
γνώσεσθαι γίγνονται τοῖς ἄλλοις, *innotescunt ceteris* 156,6 γνώσεσθαι *cur appellentur* οἱ εὔποροι 109,20 γνώσεσθαι *quibus notis censeantur* 104,1 γνωρίμους *imperiis fungi, aristocraticum est* 147,25 γνώσεσθαι *adversus plebem insurgunt* 132,14 γνώσεσθαι *in democratiis cur seditiones moueant* 134,11 τῶν γνωρίμων τάσις καὶ φιλονικία 146,8 γνωρίμων διαφοραὶ 99,2 γνωρίμων *numerus Athenis bello Laconico imminutus* 133,9
κτῆμα γράμματα ἄρχειν, *ex legum præscripto imperium gerere* 53,13.88,28. *sic* κτῆμα γράμματα & νόμους 89,3 κτῆμα γράμματα ἰαβεύεσθαι 92,8 ἡ ὁκ γραμμάτων θεσπεία, *quæ ex præscripto fit* 92,14
γράφεσθαι τῷ νόμῳ 8,19
γραφόμενοι δίκην 175,20
γραφαὶ τῶν δικῶν 180,1.203,9 γραφὴ, *tabulæ scriptæ* 74,10
γυναικοκρατούμενοι 46,19
γυναικοκρατία *fouetur a tyrannis* 160,3
γυναικονόμοι, *magistratus aristocraticus* 125,11
γυναικονομία, *magistr.* 182,18,21
γεγυμνασμένοι τὰς ἕξεις 173,15
γυμνασία, *exercitatio* 214,27
γυμνασιαρχία, *magistr.* 182,18

Δ

τὰ δαιμόνια, *res diuina* 182,11. *pro eodem* τὰ περὶ τοὺς θεούς 181,28
δαιτυμῶν, *epulator* 78,27
τὸ δαίσιον ἀποδοῦναι 249,10
δανεῖσαι τῇ πόλει ὅπῃ ὅκω 251,2
δαπανᾶν εἰς - 247,16
δαπανηραὶ λειτουργίαι 148,10
δεῖν *in redditione* 37,5
δεῖνός περὶ νομοθεσίαν 58,9
δεινοὶ λέγειν, *eloquentes* 138,6
δεισιδαίμων, *metuēs diuini numinis* 162,22
δεσπόζειν, *dominari* 9,25
δεσπόζειν τῆς πόλεως 186,17 δεσπόζον τοῦ ἄρχοντος φύσει 2,12
δεσποτικὸν γένεσις 104,28
οἱ δεσποτοί 187,17
δεσπότης *vulgo qui* 1,16
δεσποτεία, *dominatus* 70,10 δεσποτεία *quibusdam videtur esse scientia quædā* 5,10
δεσποτῶν *pro* δεσποτῶν 93,23
δεσποτικὰ (*seu* δεσποτικὰ) τῶν βελτιόνων 105,2
δεύτερος πλοῦς ἀπὸ συμβῆναι 85,12 τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας, *altero die post noui lunium* 257,25
δημαγωγὸς & ῥατηνὸς *olim sæpe idem* 138,2
δημαγωγὸς ὁ τὸν δῆμον κολακῶν 160,9 δημαγωγοῦ & κόλακος *affinitas* 105,3 δημαγωγοὶ *in quib. democratiis exsistant, & in quib. non* 104,20 *populi ducēdi occasionem vnde acceperint in Athen. rep.* 57,26 *magni vndesiant* 105,8 *quib. reb. peccent in democratiis* 150,12 δημαγωγῶν ἀσέλγεια *democratias sæpe perdit* 137,9 δημαγωγῶν *veterum & recentiorum discrimen* 138,6 δημαγωγὸς ἦν, *pro* ἐδημαγώγει τὸ πλῆθος 164,24 δημαγωγεῖν τοῖς πολλοῖς 164,4 δημαγωγῶν τοῖς πειθομένοις 139,26 δημαγωγία *duplex est* 139,23
δημεύειν τὰ κτήματα 138,1
δημιουργικὸν νόμος, *l. condit.* 57,5.59,12 δημιουργὸν ἔργον 197,24
δῆμος *pro* δημοκρατία 61,26.100,18.101,2.128,25.130,13.135,27. *Sic* δῆμοι *pro* δημοκρατίαι 144,23 δῆμος ἔσχατος, *extrema democratia* 115,5
κτῆμα δῆμοις, *per municipia* 126,1
δημοκρατεῖσθαι 100,14 151,1 δημοκρατούμενοι κτῆμα νόμοις 104,20
δημοκρατικὸν τί 175,11
δημοτικῶν *multa, labefactant democratias* 149,20
διαβάλλειν ἀλλήλους 159,17
διαβάσεις τῶν ὀχετῶν 134,17
διαζῆν ἀπὸ τέχνης, *artis ope vitam sustentare* 42,28
διαγωγὴ ἐλευθέριος 222,25
διαδικάσασθαι τὰς - 249,3

διακονίαι οἰκετικαί 26,7
διακονικαὶ ἀρεταί 20,14
διακονικὰ ἔργα 206,27
διακονικὰς πράξεις ὑπηρετεῖν 66,21
διακοῦσαι τὰ δοξ. 55,4
διαλαμβάνειν τοὺς ἀπόρους 176,21 διαλαμβάνειν τὴν πίστιν pro λαμβάνειν 183,28
διαλογὴ τῶν ψήφων 43,24
διαλῦσαι τὸν μισθὸν, persolvere 248,25
διαμισήσας τὸν ἔρωτα 58,17
διαναπαύειν ἐν τῇ - 223,18
διανέμεσθαι, distribuere inter se 76,3,6
διανοήσεις αὐτοτελεῖς 189,14
διαπιστεῖν ἀλλήλοις 160,24
διαπονεῖν αὐτῷ τὰ - 29,8
διατύλιον 250,4
διήρθρωται ἧττον 51,21
διαστάσεις, dissidia 127,21
διεστασίας πάντας 135,1
διαστείλασθαι περὶ αὐτοῦ 44,10
διαστρέφεσθαι τὰ μέλη 214,4
διατείνεσθαι, distedi 214,29
διάτασις τῶν παίδων 214,25
διατρίβειν πρὸς τοῖς ἔργοις 148,2.172,1 διατριβὴ περὶ τὸ χρηματισμὸν ἐστι πᾶσα 16,5
τοῦτο αὐτῷ τὸ διάφορον ἐστι, id ipsius interesse 259,23
διαφωνεῖν ἀλλήλοις, & συμφωνεῖν, contraria 203,27 (21
διαχειρίζειν τὰ κοινά 181,19,
ἡ διδασκαλία τῆς μουσ. 225,18
διεπάμενος ἐν ᾧ χρ. ἀποδ. 257,15
διελεῖν περὶ αὐτῆς 221,27
διεστᾶσι, distant 7,19
δίκη τί 4,21
δίκαιον τὸ δημοτικὸν 169,8 δίκαιος ἄρχειν, iustũ est vt imperet 92,26.171,4
δικαστήριον καθίσαι 250,24
δικαστήριον κύριον ἓν 41,27
δικαστικὴ δικαιοσύνη 102,21
διμναῖον τιμήσασθαι 247,25
διομολογησάμενος ὑπερ- 259,1 (85,12
διορθώματι τοιούτῳ διορθοῦν
διστάζων τοῦτο 26,14
δίχα γίνεσθαι 171,17
διωβόλια, bini oboli 40,22
διώκειν τοῦτο ὅπως δύνηται, eó anniti vt possit 208,25
δοῦλος πρὸ δούλου 10,16
τὸ δοῦλον, seruitus 169,17 (17
δραχμιαῖα συνδιλάγμ. 127,
δύεσθαι ἀγῶνα 5,26
δυνάμενος τοιοῦτόν τι 173,7
δυνάμεις τῶν ἀρχῶν 126,22
δυναστεία, species oligar. 106,3 exsistere vnde soleat 132,9
δυναστευτικὴ ὀλιγαρχία 121,9 δυναστευτικὴ αἵρεσις 140,26 δυναστευτικὴ ἰατρεία 53,18
δυναστικὴ καὶ τυραννν. ὀλιγ. 177,14
δυοῖν ὄμμασι τοῦ δυοῖν ἀκοαῖς 93,13 δυοῖν ἀρεταῖν 30,16 δυοῖν σπιθαμαῖν 132,26
δυσγενεῖς, ignobiles 9,19
δυσέμβολος τοῖς πολ. 192,14
δυσεξερεύνητος τοῖς 201,14
δυσέξοδος τοῖς ξεν. 201,14
δυσπρίληπτος 200,24
δυσπρόσοδος τοῖς ἐναντ. 200,23
Δώριος ἁρμονία 64,15 δώρια συντάγματα 100,1

E

ἐᾶν κατὰ χώραν 259,20 εἴασε κατὰ χώραν 257,8
οἱ ἐν ἑβδόμῃ Argis 133,4
ἔγγονα, proles, nati 211,24
ἐγγράφεσθαι εἰς τοὺς λετ. 247,17
ἐγγραφαὶ, inscriptiones 180,7 (74,20
ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τῶν δικαίων
ἐγγύους καθιστάναι 254,15
ἐγγὺς οὖσα τῶν μὴ πόλις ἐστι 31,10
ἐγκληματικόν ἐστι, incusationes solet párere 211,16
ἐγκλήτους ποιήσασθαι 250,26
ἐγκλίνειν ἐπὶ τὸ - 143,13
ἐγκλίνει πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν 37,1 ἐγκλῖναι pro ἐνδοῦναι 250,16
ἔγκλισιν ἔχουσαι πρὸς ἕω 200,19
ἐγκυκλήματα 245,14
ἐγκύκλια, quotidiana & vsitata 47,1. Sic αἱ ἐγκύκλιαι διακονίαι, quotidiana & velut in orbem redeuntia ministeria 29,18 ἐγκύκλια διακονήματα 10,11
ἐγκυκλίων prouentus 245,9

ἔγκυοι,

ἔγκυοι, grauidæ 212,29
ἐγχειρίσαι, in manus trad. 141,2,7
ἐδεστὸν ζῶον 187,19
ἑδραῖον ἐστι 233,3
ὅσα δυνατὸν ἐθίζειν 214,11
εἱλωτεῖαι, hilotarũ seruit. 32,20. minus recte εἱλωτεία 46,8. origo enim ἀπὸ τοῦ ἕλους, aspirationem postulat.
ἐστι εἰς ἄπειρον, pro ἰέναι 16,1 ὄντος τετραδράχμου, cum 4 drachmis vẽderetur 248,5
εἴργεσθαι πάσης ὕβρεως 163,6
εἰργόμενοι τῶν ἄρχειν 147,18 εἰργομένους τῆς χώρας 200,27
εἰσαγώγιμα τοῦ ἐξαγ. 244,21
εἰ ἴη, ineat magistr. 121,18
εἰσιόντες, magistratum ineuntes 178,22 εἰσιόντος μηνός 261,27
εἰσφορὰ τῶν τελῶν 159,24
ἐκ μικρῶν, leues ob res 29,
ἐκβοήθεια 192,19 (16
ἔκγονον θεῖον 9,16 (212,3
ἐκδόσεις ποιεῖσθαι, elocari
ἐκκλησιάζειν τὰς ἀναγκαίας ἐκκλησίας 106,19
ἐκκλησιαστὴς τοῦ βουλευτής 79,10 ἐκκλησιαστὴς τοῦ δικαστής 62,4
ἐκκλίνει εἰς τὸν δῆμον 54,28
ἐκτετιμημένα λογίζεσθαι, carius in rat. inf. 259,26
ἐκτοπίζειν ἀπὸ τῆς οἰκίας, peregre abire domo 161,23
ἐκφόριον seu δεκάτη 245,1
ἐλαιούργια seu ἐλαιουργεῖα 18,
ἐλαιῶν φορά 18,23 (25
ἐλευθέριος πρᾶξις 30,19
ἐλευθεριάζειν 160,16
ἐλήλυθεν ἐκεῖθεν, inde profecta & orta sunt 52,11
ἐλλέλειπται τοῖς νόμοις τούτοις τὰ - prætermissa in his leg. s. 36,1
ἐλλιμενίου venditio 254,12
ἔμπειρον ἐστι περὶ τὰ κτήμ. 17,18 ἐμπείρως ἔχοντες τῆς - 228,15
ἐμπόδιον ἔχειν τῇ περὶ αὐτὸν εὐημερίᾳ 186,11 ἐμπόδιοι πρὸς τὴν ἀρχήν 153,11
ἐμποδιοῦσιν ἀλλήλαις 124,9
ἐμποιεῖν περὶ αὐτοῦ δόξαν 162,7 (26
ἐμπορία, mercatura 17,
ἐμπόριον κεκτῆσθαι 193,11
ἓν τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ, pro ἀδυνατόν ἐστι 102,4 ἓν μὲν ἓν δὲ 88,16.169,13 ἕνα μὲν - ἕνα δὲ - 156,16,25. ἓν δὲ, pro ἕτερον δὲ 41,21
ἐνάμιλλον εἴη πρὸς - 80,28
ἔνδημα & ὑπερόρια oppos. 87,22
ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις 221,25
ἔνθα μὲν - ἔνθα δὲ 124,27
ἐνθουσιασμὸς affl. 224,8
ἐνθουσιαστικὸν ποιεῖν 224,8.225,9
ἐνιαύσιαι ἀρχαί 122,28
ἑνοῦν τὴν πόλιν 25,13. idẽ μίαν ποιεῖν τὴν πόλιν ib. 21, & pag. præced. v. 11
ἔνοχος ἱεροσυλίας 252,6
ἐνσχολάζειν 203,13
ἐξαγωγὴν ἔδωκαν τῷ - 251,19 (244,21
ἐξαγώγιμα καὶ εἰσαγ.
ἐξαδυνατοῦσι λέγειν 79,20
ἐξαιρέσιμοι ἡμέραι 257,23
ἐξαρχεῖν 155,21
ἐξεκκλησιάσαι 249,19
ἐξέλθῃ τὴν χώραν 86,7
ἐξετάσεις τῶν ἀρχόντων 182,15
ἐξεταστὰ, magistr. p. 181,22
ἐξίστανται εἰς pro μεταβάλλουσι seu degenerant 142,5 (86,11
ἐξόδοις πολεμικαῖς, exped.
ἐξομηρεύειν δοῦλον 234,17
ἐξόμνυσθαι τὴν ἀρχήν 118,10
ἐξοργιάζοντα τὴν ψυχήν 229,5
τοῖς ἔξωθεν λόγοις πληροῦν τὸν λόγον 34,4
ἐξωνεῖσθαι μείζοσι τιμαῖς 163,13 ἐξεωνοῦντο χρημάτων 258,28
ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, externa b. 184,22,24 ἐξωτερικὴ ἀρχή 54,5 ἐξωτερικαὶ πράξεις 189,15,21
ἐξωτερικοτέρας ἐστὶ σκέψεως 7,1 ἐξωτερικοῖς λόγοις Aristoteles inter alia disseruit περὶ τῶν τῆς ἀρχῆς τρόπων 70,9
ἐξωτερικοῖς λόγοις disputatũ inter cetera de vita optima 183,13
ἐπάναγκες ἦν 37,10 ἐπάναγκές ἐστι τῷ - 129,27
ἐπανακρέμασθαι, τοῦ μὴ πᾶν

ἐξεῖναι ποιεῖν 172,23
ἐπανάστασις 132,22
ἐπανάτασις τ σκήπτρ 87,22
ἐπὶ cum infin. 255,1
ἐπιδύσεως φάσεις 145,2
ἐπιλῆσμεν σωτόμως πῶς δεῖ 168,11
ἐπιξευγνυμένας νεῶν 202,9
ἐπιρεαδείς 135,26 πρὸς ἐπήρειαν προφάσιν 92,11
ἐπὶ τὸ πλέον, plerumq; 81, 24 ἐπὶ τὰς πόλιτας, aduersus c. 87,3 ἐφ' ᾧ cum infin. 250,16
ἐπιβολὴ σκέψις 37,17
ἐπιβολὴ ἑκάστῳ, ad quẽque pertinet, cuique conuenit 26,6 sic 21, 18 ἐπιβολὴ ἑκάστῳ τοῦτον, tantum cuique competit 184,19
ἐπιβολὴ μέρος ἑκάστῳ τῶ ζῆν καλῶς 70,1 ἐπιβάλλειν, adderein licendo 18,26 ἐπίβλητέλος, tributum imposuit 253, 2. sic ἐπιβαλεῖν πλείους φόρους 261,11 ἐπιβολὴ λοντατ τ εὖ ζῆν 16,3
ἐπιβαὶς τ γῆς 156,14
τὸ ἐπιβατικόν 193,26
ἐπιγαμίας ποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους 74,24
ἐπίχαψε, imposuit 257,12
ἐπιδανείζειν ἐπὶ κτήμασι 247,5
ἐπιδεκατοι τόκοι 247,4
ἐπιδέχεται πλείους ἀμβολὰς 177,18. proeodem φέρει ibid. 21
ἐπιτηδεῖος τῇ φύσει 40,26
ἐπικαιροι τόποι 202,15
ἐπικαρπία seu δεκάτη 245, 5 ἐπικαρπίαν πορίζειν πλείω 17,28
ἐπικατεῖσαν 158,19
ἐπίκτητοι χρημάτων τούτοις 118, 16
ἐπικτᾶσθαι, prouent. sp. 245,6 ἐπικτᾶσθαι τὰ κτὸν δουῶαι, certam summam in singula capita pendere 250, 10. sic κτ' κεφαλὴν ἕκαστος εἰσφέρει 52,20
ἐπίκληροι θυγατέρες 135,15
ἐπικλήρων ius apud Spartanos 48,1 ἐπίκληροι apud Spartanos multæ 47,26
ἐπικοινωνεῖν ἀλλήλαις 244, 14 ἐπικοινωνεῖται πᾶσι 245,15
ἐπικόψας χαλκῆσα 253, 19
ἐπικοσμηθεῖς ἦσι 29,20
ἐπικρατοῦσι τῶν εὐπ. 178,9
ἐπιλέγειν τοῦτοις 184,11
ἐπιλογισμοὶ pro λογισμοὶ 182,15. 181,20
ἐπιμαχία p συμμαχ. 75,6
ἐπιμελὲς ἐστὶ, cura esse 74, 17 ἐπιμελὲς ἔστω τοῖς 214,22. 215,13. & 125,2
ἐπιμέλειαν τ ἵππων ποιεῖσθαι πολλῷ 148,13
ἐπίμηνται, curatores, praefecti 257,7 ἐπιμήνιοι καταπᾶσαι εἰς 261,4
ἐπιμίσγεσθαι πρὸς ἀλλ. 193, 17
ἐπίνεια ἐλιμένες 193,12
ἐπιξενοῦσθαι 192,25
ἐπιπλέον, amplius 14,7
ἐπίπλοων κατασκευή 41,3
ἐπιπόλαιον ψεῦδος, euidens mendacium 80,14
ἐπισημαίνεσθαι, significare 150,19 ἐπισημαίνεσθαι ἀργυρον, signare 255,27
ἐπισκοπεῖν τὸ κοιν. ἀγαθ. 85,1
ἐπισῶσαι, absol. 212,21
ἐπιστάται, magistratus nomen 180,3 ἐπιστάτης πολλῶν δεῖται ἡ πολιτικὴ κοινωνία 123,8
ἐπίστρατος ἐπ' αὐτ 257, 28
ἐπισφοφὴν ἐποιεῖτο τὸ δέμιαν, nihil curabat 258,11 τὸ ἐπιτάττειν, ἀρχικώτερόν ἐστι 123,18
ἐπιτάγματα τυράννων 105,3
ἐπιτείνειν & ὑφιτείνειν, potentiam suam extendere long. 107,25,28
ἐπιτιθέναι τὰ ἀρετ 68, 20
ἐπίτιμια, mulcta 148,15 τὸ ἐπίτιμον ἔταξε θάνατον 253,19
ἐπίτριτος ῥυθμὸς 165,13
ἐπίτροπος, commissarius, curator 10,22
ἐπιτροπεία, tutela 51,22 ἐπιτροπεία, curatio 235,13
ἐν ὅσοις ἐπιχωριάζεται τὸ- 211,26
ἐπομένως, consequenter 174,2
ἐπάρχια, instr. mus. 227. 19
ἔργον τ ἔτι οἰκοδομεῖν 206,19
ἐργαζόμενοι σῖτον 260,8
ἔργον, difficile est 38,15
ἐρέτης, remex 64,27
ἔρευναν ποιεῖσθαι τῶν 258, 13
ἐλευθερίως 133,14 ἐλευθερία 131,24 ἐλευθέρια mutationes interdum in rebus p. excitant 133,13
ἐρύμασι κεκαπεῖσ 193,14
ἐρυμνοὶ τόποι 201,7
ἐρυμνότερως 202,22
ἐρυμνότης τειχῶν 201, 23,26
ἑσίασις συμφορητός 89,15
ἑταιρία sodalitium 159.3
εὐάγωγον ἔστι τῶν νομ. 194.21
εὔαρχοι δοῦλοι 234,14
εὐβούλητοι ἔστι κατ' 193,3
εὐγνῶμες τινες 129,10 εὐγένεια 110 14 εὐγλωσία, ἀρετὴ γλώττης 81 27 εὐγλωσία vbi honorata est 81,26
εὐδαίμονας καὶ μακαρίους 162,15
εὐδιάφθορος ἐξ αὐτ 140,19
εὐέλεγκτα 208,10
εὐέμβολος χώρα 202,1
εὐέξοδος τοῖς πολίτ. 192,15. 200,23
εὐεπίθετος ὁ μεθύων 162,17
εὑρέται τ πλήθους 87,17
εὐετηρίας γιγνομένης δι' εἰρήνην 141,27
εὐήλιος οἰκία 236,4
εὐθυωρεῖν, feliciter prouenire 17,22
εὐθύνειν τὰς ἀρχάς 49,26
εὐθυνωκὸν δικαστήριον 127,5 (28
εὐθῦναι τ ἀρχόντων 77, εὔθυνοι, magistratus n. 181,21
εὐθὺς ἔωθεν 162,13 εὐθὺς ἐκκλησιάζουσιν ἀρχὰς παισὶν ἔσι, statim a prima puerstia 114,9 εὐθύνομένοις, simulatq; nascerentur 33,8
εὐκοσμίας curator 124, 15,18
εὐμεταχείριστος πρὸς τὸ ζῆν 14,16
εὐνομία quid sit, & quotuplex 109,27 εὐνομία oportet vt sit εὐταξία 190,8 εὐνομούμεναι πόλεις 23,16. 109,26
εὐόφθαλμον ἀκοῦσαι, speciosum auditu 44,3
εὐπαιδαγώγητος 192,22
εὔποτος οἰκία 236,4
εὐπορεῖν ὧνες λέγ. 102,27
εὐπορεῖσθαι τ ἵππων 255, 15 εὐπορούμενοι χρημάτ 248,11
εὐπορία & εὐδαιμονία non sunt idem 188,9
εὐπρόσωπος νομοθεσία 30, 21
εὐσημάντους τόπους 203,4
εὐσώστοι πλῆθος 192,16 εὐσώστοί ἐσμεν 184,7 εὐσώστοι ἀλλήλοις 58, 19 (5
εὐχυμοσύνη & πεῖνα 199, εὔτομος θέσις 201,11 εὔτομος πόλις 201,17
εὐτυχία diuersa ab εὐδαιμονία 184,23
εὐφυῶς ἔχει 177,28 εὐφυῶς κειμένα πρὸς- 193,12
εὐχείμεροι πόλεις 200,21
εὐχείρωτον ἐστὶ πῶς 205,21
εὐχῆς ἔργον ἐστὶν, in votis positum est, optari potest 203,21
εὔχεσθαι πρὸς ὑγίειαν 214,8
εὐχρηστία σκευῶν 236,8
εὔωνον, vili pretio parabile 244,20 εὐώνων ἐπιτυγχάνειν 259,25
ἐφεδρεύειν τοῖς ἀτυχήμασι 45,24
ἐφεδρεύειν τοῖς εἰρημένοις 128, 22
ἐφίεσθαι, permittit, relinquit 92,1 ἐπέσθαι ἐφ' ἑκάστῳ, vnicuiq. praefecerunt 248,16 ἐφέσθαι τοῦτο ὁ λόγος tempus est vt nunc dicamus 91,8
ἐφόδια ἐκ ἀγρῶν 30,4
ἐφορεία 129,25 ἐφορεία Spartana an recte constituta 48,19.49, 7 ἐφορία, τυραννὶς πις 36, 21 πῶς ἐφορίαν ἔχει 181, 24
ἡ ἔχουσα ἐξουσία περί 213,5

Z

ζευγῖται in Ath. rep. 58,3
ζημιῶσαι, pass. signif. 175,17
ζῆν ἀπὸ βουκημίας 173,13
ζωοφαγία 11,19

H

ἠθμῷ ἀντλεῖν 234,23
ἡλικιῶται, *æquales* 211,15
ἥλῳ γὰρ ἧλος: *prouerb.* 160, 14
ἡμιόδιος Ἀλεξάνδρου 260, 18
ἡμιπόνηρος ὤν 164,9
ἡμίχρηστος ὤν 164,8
ἠπειρωτικὰ ἔθνη 220,25
ἤπουθεν δή 33,4

Θ

Θέλγεω τοῦ Μιλησίου 18,19: & 19,14
θαυματοποιοί 246,22
θεμιστεύει παίδων ἠδ' ἀλόχων 3,6
θετικοὶ νόμοι, *l. de adoptione liberorum* 58,27
θεωρίαι, *spectacula lud.* 182,20
θηλυτόκα ἔγγονα 211,24
θηρευτὸν τί 187,19
θησαυροὶ *frumentarii* 261, 20 θησαυρισμὸς χρημ^τχ 13,1
θῆτες & βάναυσοι, οἱ κοινῇ λειτουργοῦντες: *vt* δοῦλοι, οἱ λειτουργοῦντες ἑνί 68,13
θητικὸν *Athenis priuatum* 58,5 θητικὴ ἐργασία 228,2
θιασωτικὰ τεμένη 246,16
θιγγάνειν αὐτοῦ. *atting.* 185,5
θλιβόμενοι διὰ τὸ πόλεμον 142,24
θοίνη, *cœnæ dapes* 78,27
θυραυλεῖν, *foris cub.* 173, 16 θυραυλεῖν καὶ πονεῖν 232,6 θυραυλίαι αἱ ἔξωθεν 233,4

I

ἰατρείας δεῖσθαι 85,11 ἰατρεία ἐπιθυμίας 39,17
ἴδιος μεταβολή 165,18 ἰδίοις ποιεῖσθαι τὸ ἀρχῆς, *cõciliare & familiares efficere* 163,23
ἰδίως, *peculiariter* 58, 27
ἰδιωτεύοντες τὸ βίον 57,2
ἰδιωτικὴ οἰκονομία 245, 10
ἱδρυμένοι περὶ τὴν θάλ. 52,2
ἱερατεία *ciuitati in primis necessaria* 196,12
ἱερατικαὶ θυσίαι 87,20
ἱερόθυτα ποιεῖν 253,4
ἱερομνήμονες, *magistratus* 180,3
ἱεροποιοί, *sacrifici* 182,5
ἰῇ τιμῇ, *eodem honore* 39, 13
ἱκανὸς πρὸς αὐτάρκ. 62,10
ἡ ἱκνουμένη ἡλικία 206,20
ὁ Ἰόνιος, *s.* κόλπος 198,28
ἱππαρχεῖσθαι 67,4 ἱππαρχίαι, *magist.* 181,15
ἱππαὶ, *ordo in Ath. rep.* 58,4
ἱππάσιμος χώρα 177,28
ἰσάζῃ ἀλλήλοις 136,18
ἰσοπλατὴς οἰκία 236,5
ἰσοτύραννος ἀρχή 48,25

K

καθαρτικὰ μέλη 229,10
καθεστᾶσι *pro* καθεστήκασι 125,5
καθεστηκότως ἔχειν πρὸς- 225,8
καθήμενος, *positus, colloc.* 164,18
καθιστάναι τὰς ἀρχὰς, *constituere seu creare mag.* 125,19 καθίσταντο εἰς εὐπορίαν 148, 18 καταστῶσιν εἰς πόλεμον 102,16 καθεστηκότας ὑπὸ τοῦ - *constitutos* 257,8
καθομιλεῖν τοῖς γνωρ. 164,3
τὸ καινοτόμον ἔχοντες λόγοι 34,15
καινοτομεῖν ἀλλῶς 37,26
καιροφυλακτεῖν, *seu* καιροφυλακεῖν 218,25
κακόνοις ἔσομαι τῷ δήμῳ 150,17
κακοπάθειαν πολλὴν καρτερεῖν 70,6 κακοπαθεῖν 10,22 κακοπαθῶς ζῶντες 46,6
κακοπάτρειδα Πιττακόν 87, 11
κακοπονητικὴ ἕξις 212,23
κακοπραγία *in magna inopum multitudine* 115,19
κακουργῆσαι 145,26
καλῶς εἶχε τοῖς ἐμπ. 248,14
καλῶς ἔχειν αὐτῷ τὸ θάνατον, *pulchram & præclaram illi mortem esse* 156,15
κἂν εἰ *pro* τοῦ εἰ- 31,11
κἂν εἰ *pro* εἰ 190,16
καπηλικὴ, *cauponaria* 13, 28
καρποφάγα ζῶα 11,19
καρτερεῖν πολλὴν κακοπάθειαν 70,6 καρτερικὴ πόλις 46,15
κατὰ γένος, *per successionẽ generis* 86,19 κατὰ γράμματα καὶ νόμους 89,3
καθ' ἑαυτοὺς *pro suæ cõditionis modulo* 115, 27
καταδαπανᾶν τὴν οὐσίαν 167,7
καταβολὴ τῶν προσόδων 257, 19
κατάβορρος οἰκία 236,5
καταγορεύειν ἑαυτῶν 161,1
κατέγραψεν ἑτέρους 258,22
καταδωροδοκούμενοι 49,23
κατάκλισις ἐν συσσιτ. 215,9
κατακλίσεως κοινωνεῖν 215,20
κατακτησάμενοι τὴν ἀρχήν 209,9
κατακώχιμοί εἰσιν ὑπὸ - 229, 4 κατακώχιμοι πρὸς- 46,24
κατειλημμένα νόμοις 187,3
κατήλλαξεν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους, *conciliauit* 250, 21 καταλλάττεσθαι, *commutare seu permutare* 14,7
κατάλογοι, *pro milites in catalogũ relati* 262,7
τὰ κατάλοιπα, *reliqua* 254,1
κατανέμεσθαι ἐν - 202,14
κατανόημα χρηματιστικόν 18, 20
καταριθμοῦνται μετὰ τούτων 109,8
κατασκευάζειν, *instr. subor.* 140,11
κατασκεύασμα, *institutum* 50,21 κατασκευάσματα τοῦ ἀρχ. 174,26
κατασκευαστοὶ ἄνδρες, *subornati* 249,16
καταστασιάζεσθαι κατὰ γάμους 141,12
κατέτεμε τὸν Πειραιᾶ 41,13
κατατοκιζόμενοι, γίγνονται πέν. 167,1
κατατυγχάνειν 200,17
καταχαρίζεσθαι τὰ κοινά 49, 23
καταψηφιεῖται τῶν κρινομ. 175,18
κατέχειν τὴν πρᾶξιν, *rem conficere* 156,10
κάτοικοι, *habitatores* 259, 19
κατοικιζόμεναι πόλεις 38,3
κατοικούμεναι πόλεις 38,5
κερδαίνειν μεγάλα 180,9
κερδαίνειν τὰς ἀρχὰς, *quæstui habere magistratus* 147,17 κερδαίνειν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 147,27
κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταί 5, 26 κερκιδοποιϊκή 11,1
κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος εἰσφέρει, *pro suo quisque capite* 52,20
ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν 157, 18
κηδεύειν ὅτῳ θέλωσι 143, 28
κηδεῖαι *cur factæ* 75, 15
κηδομένους τῆς πολιτείας 175, 14
κήρυγμα ποιεῖν 253,25.258, 8,11
κινεῖν νόμον 144,16
κλέπτειν τὰ κοινά 147,20. 148,3
κλήρους τοῖς παλαιοῖς διασώζειν 38,22
κληρωταὶ ἀρχαί 55,11
κληρωτοὶ ἐξ αἱρετῶν 37,2
κοῖλος ἄργυρος 255,23
κοινολογοῦνται πρὸς ἀλλήλους 43,19 κοινολογοῦνται ἀλλήλοις περὶ- 43,16
οἱ κοινωνοὶ κοινόν τι ἔχουσι 195, 18
κοινωνικὴ ἀρετή 82,1
κόλακες, *tyrannorum adulatores sunt*; δημαγωγοί, *assentatores populi* 105,5
κολακία, *pro* κολακεία 160,10
κολούειν τοὺς ὑπερέχοντας 84, 20.159,2
τὴν κομιδὴν ἔσεσθαι αὐτοῖς παρὰ τῶν - *recepturos ab-* 257,13,18
τὸ κομψὸν ἔχοντες λόγοι 34, 15
Κορινθία, *Corinthius ager* 58,23
κορυναῖς τύπτειν 154,26
κορυφαῖος τῶν χορευτῶν 65, 25
κόσμοι *apud Cretenses idem fere magistratus qui apud Lacedæmonios Ephori* 52,13, 16 κόσμοι *apud Cretenses an recte instituti* 53,4
οἱ κεκοσμηκότες, *qui fuerunt* κόσμοι *seu moderatores reip.* 53,10

κοτυλίζειν, *cotyla vendere* 248,14
κρατεῖσθαι, *firmari* 193,14
κρίκων κόσμος 186,25
κριτικὴ ἀρχή 62,8
κρόκη ἐξ ἑτέρου ἐρίου 36,4
κτᾶσθαι δούλοις, *acquirere* s. 10,19
τὰ κτήματα ἀφαιρῶνται τοῦ πλήθους 76,13
κτήσεως εἴδη 231,26
ἡ κτητικὴ, *acquirendi ars* 5,14
κύει ἐξ αὐτοῦ 154,3
κυλίεσθαι περὶ τὴν ἀγορ. 173,21
κυρία, *auctoritas, potestas* 126,26. *sic ibid. v.* 24. κυρία τῶν προσόδων 126,23
κύριόν ἐστι, *ratum habetur* 110,8
κυρίως ἔχειν, *firmiter & rata potestate possidere* 247,7
ἐν κύφωνι δεθῆναι 141,19
κώμη *quid* 2,28. & 3,1

Λ

τῶν λαμβανομένων καὶ δαπανωμένων λόγον ἀποδιδόναι, *accepti & expensi rationem reddere* 161,20
λαμπαδαρχία 148,11
Λαρισσοποιοὶ, *vel potius* Λαρισσαιοποιοὶ 62,19
λάτρις, *ancilla* 9,17
λειπομένους ἑτέρων τοῖς ἀγῶσι 221,1
λειτουργεῖν περὶ τὰς ἀρχὰς 102,28 λειτουργεῖν πρὸς τεκνοπ. 213,14 λειτουργεῖν ταῖς οὐσίαις 102,27
λειτουργοῦντας τῇ πόλει ταύτην τὴν λειτουργίαν 103,2
λειτουργίαι αἱ πρὸς τοὺς θεοὺς 199,26
λεύκινοι στέφανοι 262,19: *nescio an rectius* λευκόϊνοι.
λήμματα, *quaestus* 148,13. 178,26 λήμματα ἢ μεγάλα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν, *m. quaestus* 172,3 λήμματος οὐδὲν ἐστι τοῖς κόσμοις 53,15
λῆρος, *nugae, res nihili* 15,1
λῃστικὰ ἔθνη 220,26
λόγιοι, *litterati, docti* 198,17 λόγιος περὶ τὴν φύσιν 41,17
λογισμὸν λαμβάνειν 181,20
λογισταὶ, *magistr. publ.* 181,22
λόγος τῷ ἀνθρώπῳ διὰ τί δέδοται 4,1
λοχαγία, *magistratus inferior quam* ταξιαρχία 181,16
λωποδυτεῖν διὰ τὸ ῥιγοῦν 39,15

M

μακαρίζειν, *beatum iud.* 185,16
μακρὰ τιμήματα, *amplus census* 68,22. 105,23. *Sic* μακρὸν τίμημα 111,9 μακρὰν οὐσίαν κεκτῆσθαι 101,4 μακρὰς οὐσίας κεκτημ. 178,2
μάλιστα μὲν - εἰ δὲ μὴ - 115,1. 169,18
μᾶλλον *cum comparatiuo* 91,23
μαντικὴ τέχνη 58,11
μεγαλοπόνηροι 114,3
αἱ μεθέξεις τῶν ἀρχῶν 68,22
μελιτουργία 17,23
τῶν μελῶν διαίρεσις 228,19
μελοποιΐα *musica* 228,11 μετὰ μελῳδίας 223,10
μένειν ἐπὶ τῶν ἴσων 136,17
ἐν μέρει, *vicissim* 169,7
παρὰ μέρος *seu* κατὰ μέρος 25,7
μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους 194,14
μεσίδιος ἄρχων 141,7
τὸ διὰ μέσου, & τὸ μέσον, *pro eodem* 115,11,13
μετάβασις τῶν νομίμων 133,20
μεταβλητικὴ, *permutandi ratio* 13,25 (18,7
τὰ μεταλλευόμενα ἐκ γῆς μεταλλευτικαὶ τέχναι 18,6
μεταλλευτικὴ κτῆσις 231,28
μετανάστης, ὁ μέτοικος 69,7
μέτριοι τὸ πλῆθος 37,20
μετριότητα τοῦ βίου διώκειν 164,2
μετριάζειν τοῖς τοιούτοις 162,15 μετριάσας τοῖς δίλοις 158,18
μέχρι τοῦ 174,27
μὴ γὰρ - ᾖ - *subaudito* δέος ἐστὶ 102,4
τὰ Μηδικὰ, *bellum Pers.* 227,9
μήνιμα παρὰ θεοῦ γ. 252,5
μιγνύμενοι τοῖς βελτίοσι 78,2

μικρῷ διὰ μακροτέρων, *paulo prolixius* 72,5
μικροπόνηροι 114,4
Μίνω, *Minois* 51,28
ἡ μιξολυδιστὶ ἁρμονία 225,7
μισθαρνία, *species* τῆς μεταβ. 18,1 μισθαρνικαὶ ἐργασίαι 218,2 μισθαρνοῦντες 117,11. *alibi diuise* μισθὸν ἀρνύμενοι 92,10
μισθοφόρα δικαστήρια 57,21
μνείας ἄξιον 59,10
μνήμονες, *magistratus nomen* 180,4
μόναρχοι 85,7. 93,14 μόναρχοι αὐτοκράτορες 112,25 μόναρχος ἐκ πολλῶν σύνθετος *est populus in democratia* 104,22
μοναρχία βασιλική 87,15 μοναρχιῶν εἴδη δύο 71,19,28
μοναρχεῖν ἑκόντων 112,28 μοναρχεῖται πᾶς οἶκος 10,7
μοναχῶς 147,21
μόνιμος πολιτεία 56,21. 117,21. 130,17
μονόκωλος φύσις 194,18
μονοπραγματοῦσα ἐπιμέλεια 124,2
μονοπωλίαν αὐτῷ κατασκευάζειν 19,4
μυρίανδρος πλήθει πόλις 41,20

N

νάματος τοῦ μὲν ἐπιγινομένου, τοῦ δὲ ὑποξιόντος 64,6
ναοφύλακες, *aeditui* 182,5
ναυαρχίαι, *magistr.* 181,14 ναυαρχία *Spartae* 50,27 ναυαρχίαν *Atheniensium reip. populus peperit* 57,25
ναυκληρία, ἐμπορίας εἶδος 17,26
ναυπηγὸς, *nau. fabr.* 85,4
ναυπηγεῖν τριήρεις 252,11
ναυτιλία, *nauigatio* 65,3. 177,17. 191,8
ἐς νέωτα 248,2
νεωτάτη, *nouissima* 138,21
νεωτεροποιοὺς εἶναι 38,15
νήπια, *infantes* 226,2
νομάδες ἄνθρωποι 11,24
νομαδικὸς βίος 12,5
νομάρχαι, *prouinciales, seu prouinciarũ praetores* 258,25. 259,5,9. *Iidem* νόμαρχοι 261,5
τὰ νομιζόμενα ποιεῖν πρὸς τοὺς θεοὺς 41,23
νομικῶς διελεῖν 228,18
νόμιμα ἀρχαῖα εὐήθη 44,19
νομίσματος χρῆσις πόθεν 14,13
οἱ ἐν νόμοις, *qui in legum studio versantur* 8,18. *at* νομὸς, *praefectura* 259,10
νομοθεσία περὶ τοὺς ἴσους 83,25
νομοθετητέον, *seu* νόμους θετέον 83,9 νομοθετήματα δημοτικά 145,22
ἡ νομοθετικὴ, s. 187,29
νομοφύλακες 122,12 νομοφύλακες, *magistratus aristocraticus* 182,25
νομοφυλακία, *magistr.* 182,18
νοσακροὶ, *morbosi* 71,3
νοσρῶς ἔχον σῶμα 177,19

Ξ

ξαίνειν, *lanã carp.* 155,11
ξενηλασία 54,3
ξενικοὶ σύσσιτοι 160,18 ξενικὸν δικαστήριον 127,9,15 ξενικὸς βίος 185,21
ξενικὸς πόλεμος 54,5
τὸ ξενικὸν, *peregrini, exteri* 68,8
ἐπὶ ξενολογίαν ἄπος. 262,5
ξένον ποιεῖν τοῖς - 216,2

O

ὀβελισκολύχνια 124,10
ἡ ὀβολοστατική 17,10
πρὸ ὁδοῦ γέγονε, *expedit* 219,29
ὀδυρτικωτέρως ἔχειν 225,6
ὀθνεῖοι, *exteri* 57,4
οἴαξ, *clauus nauis* 5,19
οἰκετικαὶ διακονίαι 26,7
οἰκίζειν κήπους 52,6
οἰκοδόμησις ὀλυμπίου 159,22
οἰκονόμος *vulgo qui* 1,16
οἰκοπέδων διαίρεσις 36,8
οἶκος, *domus cum familia* 231,12
οἰωνισάμενός τι σύμπτωμα, *casum nescio quem auguratus* 35,12
ὀλιγαρχεῖσθαι 106,8
ὀλιγαρχικὴ τάξις 121,18
ὀλιγαρχικαὶ παρεκβάσεις 100,5 ὀλιγαρχικὸν τί 175,12
ὀλίγιστα, *paucissima* 170,2
ὀλιγοσιτίας *ratio* 52,27
ὀλιγωρεῖν *cũ accus.* 200,2
ὀλμοποιοὶ 62,17

ὁλυμπιάσι νικήσας 58,16
ὁμαλότης τῆ οὐσίας 38,17. 150,9
ὁμαλίζειν τὰς οὐσίας 40,25 ὁμαλίζειν τὰς ὀρέξεις μᾶλλον δεῖ ἢ τὰς οὐσίας 39,1 ὁμαλιοῦσθαι ταῖς κτήσεσι 38,5. *idem* τὰς οὐσίας ἴσας ποιεῖσθαι, *ibid.* 27. *Sic* ὡμαλισμένη κτῆσις 48,11
ὁμαλίζεσθαι εἰς τὸ αὐτὸ πλῆθος 35,13
ὁμαλῶσαι τὴν ἄρουραν 84,14
ὁμιλία πρὸς σφᾶς αὐτούς 22,20 ὁμιλία πρὸς - *tractatio* 233,25
ὁμοχάλακτες 3,2
ὁμοιώματα 224,14
ὁμόκαπνοι *seu* ὁμόκαπνοι *Epimenidi qui* 2,27
ὁμοσίπυοι *Charondæ qui* 2,27
ὁμωνύμως ἔχειν 4,7
ὁμοστιγίους τὴν χώραν οἰκεῖν τοῖς ἄλλοις 156,6
ὁπλῖτις χώρα 178,3
ὁπλιτεύειν καὶ γεωργεῖν 102,24 ὡπλιτευκότες 119,12
ὁπόσος τὸν ἀριθμόν 26,12
ὁρᾶν ὅπως μὴ - ἢ 176,9 ὁρῶμεν συμβαῖνον *videmus accidere* 95,27
ὅρισμα *pro* εὕρημα 19,14. *idem* κατανόημα 19,20
ὀργιαστικὸν ὄργανον 227,2. 229,28
ὀρθοπραγεῖν 21,24
ὁρμᾶν πρὸς - *incitare* 156,28
ὅρος *finis, scopus* 110,4
ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, *quantum in se erat* 48,24
ὁσιαρχίζειν καὶ μεδιτεύειν ὁλης πόλεως 84,6 ὁσιαρχίζειν τ. ὑπερέχ. 94,19 ὁσιασμὸς *curinnectus in resp. qu.* 84,2,19.85,10.132,9
ὅπη μικροπάτου, *quam minimi* 169,24. *sic* 170,2 ὅπη ἥκιστα, *quam minime* 215,1
οὐδέτερα 158,24 οὐ μέν, *non tamen* 61,25
ὄφελος οὐδέν, *nil prodest* 39,1,6. *Sic* ὄφελος αὐτῶν οὐδέν 184,9
ὀχετὸς, *riuus, aquaeduct.* 134,17
ὀψοποιική 10,13

Π

παθήματα, *pro* πάθη, *affectus* 7,26
τὸ παθητικὸν μόριον, *ea animi pars in qua sunt affectus* 7,12
παιδαγωγίαν 49.9
παιδείαν εἰσάγειν εἰς τὴν π. 31,14
παιδονόμοι, *aristocraticus magistratus* 125,11
παιδονόμων *munus* 214,22,29
παιδονομία, *magistr.* 182,18,21
παιδοτρίβης, *nonnũquam est* εἰς τοὺς γυμναζομένων 70,19 παιδοτρίβου ἔργα 70,19 παιδοτρίβικὴ 95,25
παιδοτριβική 220,12
ἐκ παίδων, *apueritia* 178,14
παμβασιλεὺς, ὁ κατὰ πάντων βούλησιν πάντα πράττων 91,7
παμβασιλεία 88,15
παμβασιλεία ἡ 91,13
παμφαγίζειν 11,19
παντροφορος χώρα 192,4
πάντα τὰ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ πλείω 62,13
παρ' ἐμοὶ, *penes me* 86,17
παρακολουθεῖν δίκαιον 250,25
παρακρομῆ λέγειν 215,22
παραλογίζεσθαι 35,18
παραίρεσις ὅπλων, *arm. ademptio* 153,6.163,26
παράκρουσις, *error. aluc.* 31,7
παραλογίζεται ὑπ' αὐτῶν 145,5
παραλογισμὸς *fallacia* 25,27
παραιρεῖσθαι χάριν 8,19
τὸ παράπαν, *omnino* 36,25
παραπίπτειν 183,19
παραπομπὴ τῶν καρπ. 192,21 παραπομπὴν διδόναι 258,5
παρασκευάζειν τὸ σῶμα πρὸς ὑ 222,5
παράστασις 147,5 παράστασις, ἐμπειρίας εἶδος 17,26
παραστάτης τοῦ κορυφαίου 65,25
παρεσκαμμένος τ. φ. ἐξ. 229,16
παρεσφάνωσαν τῶν πα 255,24 παρεσ-

παρακεχωρισμένα μὴ 229,18
παρεγκλίνει ὅτι τῶν τις 51,18
τὸ παρεγκλίνειν 211,16
παρεκβαίνειν τὰ πάτεια 152,5
παρεκβάσεις τ. ὀρθῶν πολιτειῶν 71,7,17
παροξύνειν πρὸς - *irritare aduersus* 174,16. *Sic* παροξύνονται πρὸς ἀλλήλους 131,20 παροξύνοντες πρὸς ἀρετὴν ταύτην, *incitantes* 186,24
πατρικὰ καὶ πάτεια *pro eodem* 86,22,26 πατρικῶς τὰς κολάσεις ποιεῖσθαι 163,11
πάτεια καὶ πάτρια 87,6,16,19 πάτριόν ὅτι, *patrio usu receptum est* 40,22
πατριωτικὰ τεμένη 246,16. *verius fortasse* φατριωτικὰ, *curialia.*
ἡ παῦλα τ. τεκνοποιίας, *requies a lib. procr.* 212,10
πεδίακοι, *ciu. Athen. pars* 138,16
εἰ πεζεύοντες *ped. cop.* 193,27
πεινᾶν, *esurire* 39,16
πεμπάς *pro* πενταὰς 165,13
πένεσθαι καὶ πλουτεῖν 103,18
πενεστῖαι, *Penestarum seruit.* 32,20 πενεστεία Θετταλῶν 45,23
πενιχρῶς 2,16
πεντάδραχμα σωφρόνισμ. 127,17
πεντακοσιομέδιμνοι 58,3
πεντακισχιλίας πλέω οὐσίαν γίνεσθαι *non sinit Plato* 36,6.38,8
πενταρχίαι *in Carth. rep.* 55,7
πρὸς τοῦτο προσβαίνειν 174,14 οἱ πρὸς ὀργὴν ἔχοντες, πέφυκε μισοῦσι 195,9
πρὸς ἓν ἔχειν 184,7 πρὸς τὸ τέλος τείνουσι 15,17
πρὸς συνακούσεις *pro* πρὸς συνακοισίοις, *apud Syr.* 165,2
προσοικοῦσιν ἀλλήλοις ταῖς οἰκίαις 202,2 προσοικημένοις πέριξ πρὸς τὴν πόλιν 202,4
προσηφθῶσαι τοῖς νόμοις 93,5 προσηλημμένα τειχίοις εἶδεσι 160,22
προσοίκοις ἔθη 255,15
προσιδεῖν τ. γῆς προσμαπύεσθαι 26,26
προσοίκοι, *Cretensium coloni* 52,9
προσποιοῦνται αὐτῆς δυναστείαν 141,4
προσῆκος πρὸς τὸν βίον 41,14
προσωθεῖσθαι ὑφ' ἑτέρου 141,11 προσωθισθεὶς, *repulsam passus, reiectus* 135,18
πτηκτίδες, *vet. instr. mus.* 227,18
πτηχῶν *pro* πτήχεων 132,26
πτοεῖσθαι, *persuasi* 92,13

πτοὶ πρὸς τὰ συμβόλαια 81,24
πλαταγὴ Ἀρχύτου 225,29
πλέον ἐποίουν οὐδὲν, *proficiebant nihil* 144,17
πλεῖον τοῖς - *quidemolum.* 32,5
πλεονάζειν, *abundare* 14,13
πλεονεξία τις τῶν δικαίων τοῖς ὑπερέχουσι 80,13
πλῆθος τῆ πόλεως τ. μεγάλης *quomodo accipiendũ* 190,17
πλῆθύς ἀνδρῶν ἡ πόλις 48,12 πλῆθύοντα ἀέρμα 212,7 πλῆθύσα τροφή 214,2
πλῆκβα εἰ ἐκπιάζειν αὐτὸ 5,27
πλήρωμά τι παρέξονται τῆς πόλεως 41,6. *sic* 83,18
πλουτίνδην αἱρεῖσθαι 55,16. 108,20. *sic* διορίσασθαι αἱρ.
πλοῦτος ἡ 14,27.20,12
πλουτοῦν νομίσματος 15,4
πλωτῆρων *genera diuersa* 64,26
πυελοπλὴρ, *peluis* 20,1
πεπεῖσθαι *fecisse* 258,11
πίνοσις & πρᾶξις, *specie differunt* 6,3
ποιητὴ πολίτης, *factitii ciues* 60,19
τὸ ποῖον, *qualenam* 16,24
πολέμαρχοι πῶς 181,12
πολεμικὰ ἐθνῶν ἦθη 46,20

πολεμοποιὸς ὁ τύραννος 159, 26
πόλις, *vox ambigua* 60,7 πόλις ἡ 3,11. 60,14. 231,13 πόλις ἡ, & ἡ πολίτης 62,9
πολιτεία ἡ 60,11. 69,17. 97,4. 99,15 πολιτεία, βίος τις ὅλης πόλεως 113, 23 πολιτεία & πολίτευμα *idem significãt* 71,12 πολιτῶν διαφοραὶ 61,19 πολιτεία ἀριστοκρατικὴ τίς 108,21 πολιτεία *specialiter quæ reip. forma dicatur* 71,23 πολιτείας *peculiari nomine sic appellatæ definitio* 109,4. 110,16 πολιτεῖαι *specialiter quæ dicantur, & quomodo ab aristocratiis differant* 143,9 πολιτεία *proprie dicta, oligarchia & democratia mistura est* 109,14 *reipubl. genus medium inter oligarchiam & democratiam* 36,11
πολιτεῖαι *vulgo quæ nominentur* 109,17 πολιτεῖαι *quæ nunc dicũntur, prius δημοκρατίαι vocabantur* 119, 21 πολιτικὴ *peculiariter sic appellatã quidam democratiæ speciem faciunt* 99,25
πολιτεία *quomodo instituatur ad probam oligarchiæ ac democratiæ tẽperiem* 110, 23 *quibus ex caussis mutationes experiatur interdum* 141,23. 142,28
πολιτεύεσθαι, *rẽp. administr.* 57,4 πολιτεύεσθαι κατὰ νόμους 106,17
πολίτευμα *quid* 69,19 εἰς τὸ πολίτευμα βαδίζειν 107,23
πολιτικὴ δύναμις 80,3
πολιτικὴ ὁμιλία 44,14
πολιτικοὶ εἰσιτοι, *qui e civium numero sunt* c. 160,19 πολιτικὸν πλῆθος τί 94,8 πολιτικὸς *vulgo qui* 1,20 πολιτικὸς *non est idem qui* βασιλικὸς, οἰκονομικὸς, δεσποτικός 1,13: & 5,10
πολίτου & πολίτης 62,21
πολυφύλακες 42,20 πολιφύλακες *Larissæ* 139, 28
πολλαπλασίωσις 146,20
πολλοσημόεσσον τὸ πρότερον 146,18
πολὺ ὑπερβολήν, *longe sup.* 122,8 πολὺ βέλτιον 176,4 πολὺ δικαιότερον 8,10 πολὺ μᾶλλον 189,13
πολυκοιρανίαν *quam Homerus bonam esse neget* 104,25
Πολυκράτεια ἔργα 159,23
πολυλογία περὶ- 112,15
πολύχλωρα πλήθη 103,24
πολυπραγμαθοῦσα ὀλιγαρχία 124,2
πονηροκαθουμένη πόλις 109, 25 (11
πονηρόφιλον ἡ τυραννὶς 160,
πορθμευτικὸν πλῆθος 103, 23,26
πορίζειν αὐτῷ τὸ ζῆν 12,15
πορίσασθαι, *acquirere* 11,7
πόρος χρημάτων, *acquis. pec.* 245,26 πόροις εὑρίσκειν, *rei quærendæ rationes inuenire* 19,13
πόσις & ἄλοχος, *maritus & uxor* 4,28 *sic* 213,24
πραγῳδίδες, *delatrices* 159,14
πρόεδροι ἐχατὸν ἕδρας 186,6
προσμαρτυρόμενοι ταῖς τῆς περιόδοις, *in terrarum orbe circumlustrando operam ponentes* 26,26 προσμαρτυρῶν περὶ- 216,21
προσκοῦσα βίαιος τίς 189,10
προσκοῦσα δίαιοια 189, 12
τὰ προσκτῶν *differentia* 207,19
πρόξεις τῶν καταδικασθέντων, *exactiones seu exsecut. iud.* 180,6
προῖκες & ὠναί 102,1
πρόσπεσθαι, *exigere* 180, 18. 258,14 προσγαγσιν, *act. sign.* 245,26
προσοδεία, *ataris priuileg.* 20,3 (5,24
προσταδαιότατος τὸ τελευτόμενον προσαναχρίνειν 121,7
τὸ προβούλευμα ὅτι προβεβουλεύκασι 84, 26
προβουλεύειν προβεβουλεύκασι 122,13
προβουλεύειν τὸ δήμου 125,2
πρόεδροι, *magistratus oligarchicus* 122,12. 124,28. 125,6. 181,26. 182,26 πρόεδροι ὅτι τῶν βουλευτῶν 125,5
προεδρίαν νέμειν τοῖς 148, 19 ἡ προεδρία τίς 104, 21
προεδρεύσαι πρὸς 216,29
προιέναι, *quare* προκηρύξαι.
προίσασθαι ἑαυτὸν, *ante se in theatrum prodire* 215,27
προστάται τοῦ πλήθους, *populi præses seu antistes est* 181,24
προκηρύξαι, *edicere* 254, 15. *idem* προιέναι 254, 21. 250,24
πρὸς τὴν προκλησιν ἀσμένως δέχεσθαι 105,11
προκόμια *seu* προσκόμια 250. 9. *alibi* πρόκυκλοι κόμαι.
πρόκυκλοι 121,23
πρύτανις τῆς πόλεως 135,20
προωδοποιημένος 47,9
προωκονόμηται ὑπὸ τοῦ θεοῦ 232,24
προπυλαίας πρὸς- 216, 29
τὸ προπολεμοῦν μέρος 33, 26 τὸ προπολεμοῦν *in qua reip. forma terrã potiatur* 71,27
πρὸς αἵματος *ratione consanguinitatis* 26,19
πρὸς τοῖς ἔργοις διατελεῖν 172,1 πρὸς τὸ καθ' ἡμέραν εἶναι, *quotidianis lab. inuigil.* 159,20
πρὸς σῖτον διδόντες *frumento permutantes* 14,8
προσάγειν, *adiungere sibi* 35,9
ὁμοπροσηγὴς & ὁμόρους *oppos.* 147,2. 163,4. *sic* 142,2. 214,12
προσαναπληροῦν τὸ ἐνδεές 12,7
προσαποδεῖν ἄρ- 62,27
προσάπτουσιν ἐκείνῳ *illi tribuunt* 18,21
προσδόκιμοι, *exspectabantur* 255, 4. *sic* 248,4
προσεδρεύειν πρὸς τὰ ἴδια 29,25 *sic* 218,5 προσηδρευον τοῖς φιλοπ. 220, 27
προσεῖπον *pro* προεῖπον 254, 21
προσευθυμίαν 181,20 προσευθυμία τῶν ἀρχόντων 182,15
προσεφέλκεσθαι, *insuper attr.* 68,26 (1
προσέχειν, *aures prab.* 260,
προσκρούοντες ἀλλήλοις 29, 16
προσόδων εἴδη ἕξ 244,25
τὰ προσποιούμενα αὐτοῖς ἀπὸ- 254,3
προστάττειν νέμειν 60,25
προστάτης & ἡγεμὼν, *cognata signif.* 139,1
προστίμησις, *in iudic. for.* 180,6 *stidemq. v.* 14
προστίθεσθαι τὰ ἀναγεγραμμένα.
προφέρειν τὰ δίκαια 94,15
προφάσεις ἀδίκων 247,9
πρόωνται, *neglex.* 144,5
πρυτανὶς, *magistratus in sacerdotum collegio* 182,9 πρυτανεία *Miletiin 1 γυ annidẽ versa* 138,10
πρωταγωνιστεῖν τὸ καλὸν 221,3
πυθόχρηστον μαντεῖον 202,20

P

ῥᾳθυμότερος διάγειν 213,4
ῥέπειν πρὸς τὴν ὀλιγαρχ. 109,2
ῥᾴθω, *frigere* 39,15
ῥιζώματα *pro* ῥίζες 9,16
ῥυθμῶν & ἁρμονιῶν *affin.* 225,21 ῥυθμὸν *non facit* βάσις μία 31,11

Σ

σαμβύκαι, *instr. mus.* 227, 20
Σαπαίων Λιγύπιος 258,24
Σαπαίων Καρίας 258, 15
σιδηρεῖα, *officina ferraria* 19,8
σιταρχίαν δοῦναι 261,25 ταῖς σιταρχίαις διδοῖς τοῖς ῥ. 257,25 ταῖς σιταρχίαις παραιρεῖσθαι τῶν ῥ. 257,21 σιταρχίαν εἰληφέναι 261,28. *rectius* σιταρχία τέλμιος 255,2

σιτηρεσιάσαι εἰς δίμηνον 261, 18
ἐν σιτοδείᾳ γίνεσθαι 247,1
σιτομέτρα 123,15
σκέμμα περὶ δυοῖν ἐστι 88,16
σκέψιν ποιεῖν περὶ- 112, 19
σκολιὰ μάγη 87,11
σκοποῦντες πρὸς τὸ- 116,8: pro ἀποβλέποντες πρὸς τὸ, vt ibid. 6
σκυτεῖς & σκυτοτόμοι 25,1
σκυτοτομεῖν 56,14
σκύφος περιφερόμενος 186, 28
σοφίζονται τοιοῦτόν τι 32,7
σοφιστέον πάντα ὅπως ἀν- 174,24
σόφισμα ζητεῖν περί τι 180,25 σοφίσματα τῶν πολιτειῶν 145,11 σοφίσματα πολιτικά 118,5
σπιθαμιαῖον πλοῖον 191,7
σπορᾶδικὰ ζῶα 11,17
οἱ σπουδαρχιῶντες 138,22
σταθμὸς, pondus 24,21
στάσιμον ἦθος ἔχειν 225,13
στάσεις & διαστάσεις factiones & dissidia 115,11
στάσιν κινοῦσι 136,15
στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους 40,18
στασιωτικὸν τὸ μὴ ὁμόφυλον 133,22 στασιωτικῶς, per factionem 141,16
τὸ στημόνιον ἐξ ἑτέρου ἐρίου γίνεται τῆς κρόκης 36,3
στοχάζεσθαι ἀγαθοῦ τινος 1,9
στοχαστέον τοῦ μέσου 38,28
στρατηγοὶ & πολέμαρχοι qui 181,12
στρατηγικὸς ἀνήρ 149,3
στρατηγικῆς ἔργον 16,10
στρατηγεῖσθαι 67,5
συγγνώμην ἔχειν μεθύοισι 59,15
συγκαταβαίνειν ταῖς ἡλικίαις ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρόν 211, 7. 212,10
ὡς συγκεφαλαιωσαμένους εἰπεῖν 182,11
σύγκλητοι pro ἐκκλησίαις 61, 27
συγκρούειν ἀλλήλοις τοὺς- 159, 17
συγκτήσασθαι τὴν χώραν ὅλην 143,21
συγχορεύειν 85,6
συζευγνύναι, de connub. cop. 211,26 σύζευξις ἀνδρὸς & γυναικός 5,2
σύζευξιν ποιεῖσθαι 212,14
συκοφαντεῖν τοὺς ἔχοντας 137,9
συκοφαντίας ἔχειν 44,3
σύλαν ἔχειν κατ'- prehendendi ius habere aduersus - 248,26 συλῶν actio 249,3
συλᾶν μετὰ προφάσεως εὐλόγου 248,28
σύλλογοι σχολαστικοί 159,6
συμβέβηκεν ὥστε- εἶναι 106,4
συμβαλλεῖν πρὸς- conferre, comparare 31,3 συμβαλλεσθαί τι πρὸς- aliquid conferre 47,17. 222,6. Sic συμβαλλέται μεγάλα πρὸς 232,5 συμβαλλέται πλεῖστον πρὸς- 201,3 συμβαλλόνται πλεῖστον εἰς 75,22
συμβλητὸν πᾶν πρὸς πᾶν 80, 27
σύμβολα pro συμβόλαια, contractus 60,23. Sic οἷς ἐστι σύμβολα πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ- 74,8
συμβόλαια, cõtractus 179, 10 συμβόλαια τὰ περὶ τὴν ἀγοράν 126,26
τὰ συμβόλαια διαλύειν 63,8 συμβολαίων δίκαι 61,28
συμβούλευμα, consil. 153,13
σύμβουλοι Thuriorũ 144, 14
συμμαχεσάμενοι πρὸς- 125,23
συμπείθεσθαι, persu. adduci 116,10
συμπλειόνων, complurium 91,2
συμπνεῖν, conspirare, in concordiã coalescere 133,23
συμπολιτεύεσθαι 185,21
συμποσιαρχεῖν τοὺς νήφ. 59,6
συμπρεσβευτὰς ἐκπέμπειν 50,13
συμπρίασθαι, coemere 19,7
ἀπὸ συμπτώματος, casu 57, 25
συμφερόντως ἔχει τοῖς πράγμασι 49,2
συμφορητὰ δεῖπνα 77,1
συμφορητὸς ἑστίασις 89, 15
συμφράδμονες, consil. 93,1
συμφυές 89,6
συμφωνεῖν πρὸς ἀλλήλα συμφωνίαν τὴν ἀρίστην 210, 16 συμφωνίαν ποιεῖν ὁμοφωνίαν

μοφωνίαν 31,11
συναγηόχαμεν, collegimus 245,27
συναγοράζειν πάντα 248,12
συναλλάγματα ἴδια 127,7
συναλλαγμάτων μικρῶν δικαστήρια 127,16 συναλλαγμάτων ἀναγραφαί 182,14
συναμφότεροι 39,8 συναμφότερα τὰ ἄκρα 117, 19
συναναγκάζει ἡ χρεία 12,10
συναποδημεῖν 161,27
συναποδήμων κοινωνίαι 29,14
συναπολαύειν 135,5
συνάρχοντες, collegæ 53,19
σύναρχον ποιεῖν 93,16
συναρχίαι, collegia magist. 120,21
συναυλίαν ποιεῖσθαι pro σύζευξιν γαμικὴν & συνοικίαν ποιεῖσθαι 212,16
συνδυάζειν τὰ ἄνευ ἀλλήλων μὴ δυνάμενα εἶναι 2,7
συνδυάζειν πρὸς- 178,7
συνδυασμὸς & συναγωγὴ pro eodem 168,1. 167,25 συνδυασμὸς τῶν νέων 211,23
σύνεγγυς ἀλλήλοις εἰσί 54,11
συνεθίζειν πρὸς τὰ ψ. 214,7
συνεκτίκτειν τροφήν 12,14
συνεπιβλάπτεσθαι ταύτῃ 48, 26
συνεπιψηφίσαι τὰ δόξαντα 52,18
σύνεργα ἀλλήλοις τοῦ εὖ εἶναι 232,19
συνεστηκότως ἔχειν 225,6
συνήγοροι, magist. p. 181,22
συνήθεις τῶν- familiares 259, 27
συνημερευταὶ ξενικοί 160, 18
συνθῆκαι αὐτοῖς εἰσὶ περὶ- 74,9
συνιστάναι πολιτείαν ἐκ- 37,16
σύνοις γενόμενος 40,16
συνοικίσαι, vnâ condere 133,26
σύνοπτος, conspicuus 58, 20
συντάττεσθαι πρὸς τὸ βελτ. σκοπόν 186,8
σύνταξις τῆς πολιτείας 187,22
συντελεῖν, contrib. 261,1,8
συντονωτέραν ποιῆσαι τὴν πολιτείαν 136,2. ibidem pro eodem ἰσχυροτέραν v. 5 συντονώτερον ἐπιτίθενται 157,13
συνωμολογημένον ἡμῖν 184, 20 (9
συσσιτεῖν μετ' ἀλλήλων 170,
συσσίτια Laced & Cret. 31,16 συσσιτίων Cretensium & Laconicorum cõparatio 52, 19 συσσίτια Spartæ an recte instituta 50,15
συσσίτια γυναικῶν 34,13. 37,27 συσσιτίων institutum vetus est 198, 15 συσσιτίων ratio quæ optima 199,18
αἱ συστάδες τῶν ἀμπέλων 201, 17
συστρέφουσιν αὐτοὺς, coire illos & conspirare cogunt 137,10
σφάζειν, iugulare 253,3
σφετεριστής 164,2
σχολαὶ, scholæ 159,5 ἑτέρας ἔργον σχολῆς ταῦτα 185,7
σχολαστικαὶ πόλεις 182,17
σωφρόνως ζῆν non sufficit ciuitati 35,4 σωφροσύνη ἡ περὶ γυναῖκας ἀλλοτρίας, continentia 30,16

T

τὰ μὲν, τὰ δὲ, partim 178,24
ταγὴ, impositio, imper. 244,22
τάγμα τι pro τακτόν τι 252, 10
ταλαντιαίους καθιστάναι τοὺς ἐγγύους 254,14
ταμίαι, magistratus publ. 179,27
ταμιεύειν, quæsturam gerere 79,7 ταμιεία, quæstura 149,8 ταμιεῖον θέσις 235,2
ταυτῶν, in præsentia 98,10
ταξιάρχαι & λοχαγοί 255,12
ταξιαρχίαι, magist. 181, 15
ταξιαρχῆσαι 67,5
ταπεινῶς ὁμιλοῦντες 160,10
τείνοντα πρὸς ἀρετὴν 217, 19
τειχοποιοὶ, magist. 179,20
ἡ τεκνοποιητική 5,3
τεκνοποιΐα ἀόριστος 35,13
τεκνοποιΐας νόμος 48,13
τελέως pro τελείως 60,24
τέλος εἶναι, decerni 169,10

τέλος ἀποτελεῖν, *tributum pendere* 256,18
τέλος πολὺ ἐπέβαλε τῷ σίτῳ 259,7 τέλος πολὺ λαμβάνειν 259,8 τὸ τέλος τῶν τὴν ἐφορίαν ἔχειν 181,24
τέλος, *ad extremum* 182,16.149,26.150,4
τεμένη δημόσια, *eaq; κάρπιμα vel ἄκαρπα, venduntur* 246,15
τεχνάζει τοιόνδε 255,19 τεχνάζειν *cum verbo infin.* 19,15 τεχναστέον ὅπως γένοιτο 176,10
τεχνικὴ παιδεία 227,28
τεχνικοὶ τὴν ψυχὴν 194,12
τηλικοῦτοι, *qui ea ætate sunt* 214,21.215,4
τηρεῖν ἀλλήλους, *obseruare se inter se* 163,1 τήρησιν τῆς πολιτείας καταλύειν 146,7
τιμαλφεῖν τοὺς θεοὺς 215,18
τιμήματα μακρὰ, *amplus census* 68,22
τίμιον τῶν εὔωνον, *carum & vile, oppos.* 244,20
τόκος, *fœnus, unde dict.* 17,12
τοκισμὸς, *fœneratio* 18,1
τοὐντεῦθεν 66,17
τοῦ *pro* τινός 174,27 τῆς *pro* ταύτης 261,2
τρέπειν ἐπ' ἔργα 176,22
ἡ τριακὰς, *s.* ἡμέρα 257,27
τρίγωνα, *instr. mus.* 227,20
διὰ τριετηρίδος ἢ πενταετηρίδος, *tertio aut quinto quoque anno* 146,17
τριηραρχία, *magistratus inferior quam* ναυαρχία 181,16
τρίχωμα φέρειν 250,7
κατὰ τρόπον, *debito modo* 244,3
τρυφᾶν, & γλίσχρως ζῆν, *oppos.* 38,26
τετύχηκε *pro* ἐστὶ 171,9. *sic* τετύχηκεν ὄντα *fuerunt* 167,22 τετυχηκότα, *nacta* 177,20
τοὺς τύπους μόνον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν 228,18 τύπῳ εἰπεῖν 212,22.182,27
τύπῳ διορίζειν 131,3 ἐν τύπῳ διελέσθαι 244,10
τύπῳ τινὶ ληπτέον 64,25
τύραννος & αἰσυμνήτης 91,4
τυχηρὰ χορηγία 113,12
τῷ - *eo quod* - 259,6
τωθασμὸς 215,16

Υ

ὕβρις, *petulans seu cõtumeliosa iniuria* 153,19 ὕβρις *multiplex est* 153,24
ὑγιᾶ τῆς νόσου ποιεῖν τὸν κάμνοντα, *e morbo sanare* 78,7. *Idem* ὑγιάσαι τὸν κάμνοντα 92,11
ὑδαρὴς φιλία 28,4
ὑλοτομία 18,5
ὑλωροὶ, *magistr.* 179,24
ὑλωρῶν *ædes* 203,16
ὑπακούειν λόγῳ 207,7
ἐξ ὑπαρχῆς, *ab initio* 107,3
ὕπαρχος Μαυσώλου 249,25
ὑπεγγύου οὔσης, *pro* ὑπογύου οὔσης, *instante* 248,1
ὑπεκκείμενον 257,10
ὑπεναντίως τῆς προκ. 45,19
ὑπὲρ *in compos. idē quod* σφόδρα, *admodum. supra modum* 114,1
ὑπερβαθενὴς 114,1
ὑπερβαίνει ἐπὶ τὸ σκληρόν 49,14
τὰς ὑπερβολὰς διώκειν 164,3 ὑπερβολὴν τῆς τιμῆς ποιήσας οὐ πολλὴν, *non intenso seu exaucto nimiũ pretio* 19,9
ὑπερεῖπεν πολλὰ τοῦ ν. 252,19
ὑπερευγενὴς 113,28
ὑπερίσχυρος 113,28
ὑπέρκαλος 113,28
ὑπερπλούσιος 114,1
ὑπέρπτωχος 114,1
ὑπερτείνειν τῷ πλήθει 115,19
ὑπερτείνει τοῖς χρόνοις τῶν - 199,2
ὑπερτίμια ἠγορακέναι, *carius emisse* 259,28
ὑπερῷα εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς ὑπερέχοντα 247,8
ὑπηρετεῖν διακονικὰς πράξεις 66,20 ὑπηρετικαὶ ἐπιμέλειαι 123,15
ὑπόγυιον πρὸς αὐτάρκ. 179,12
ὑποδεικνύναι, *præmonstr.* 235,12
ὑποδοχαὶ ὑδάτων 200,26
ὑπόθεσις, σκοπὸς, ὅρος, *pro eodem* 169,4.6,15
πρὸς ὑπόθεσιν, *explic.* 116,21 (4
ὑποθήκης γενομένης τῆς - 251,
ὑπό-

ὑποκείται ἡμῖν ἐν δίλοις, *hæc a nobis posita est hypothesis* 232,10
ὑποκρίνεσθαι τὸν βασιλικὸν, *regiam personam agere* 161,16
ὑπομένει ἀρχόμενος ἀεὶ 197,15
ὑπομνηστευσάμενος θυγατέρα 135,24
ὑποπέμπειν 258,19
ὑποποιεῖσθαι 134,26. *pro eodem* ἀναπείθειν ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν, *ibid.* 27
ὑποτιμῆσαι, *censere* 261,10. *Sic* ὑποτιμᾶσθαι, *cēseri* 247,24
ὑφαντικῆς ἔργον 16,23

Φ

φάρμακον, *remedium* 56,24 φάρμακον πρὸς τοῦτο λαβεῖν παρὰ - *remedium ad hoc petere ab* - 178,6
ἔφασαν, *dixerunt* 258,2
φείδεσθαι τῶν εὐπόρων, *parcere opulentis* 148,8
φέρει πρὸς - *pro* συμφέρει 176,2
φεύγειν τὸ ἀπογράφεσθαι 118,17 φεύγων φόνου, *reus homicidii* 127,12
φιδίτια *Spartana dicebãtur olim* ἄνδρια 52,10
φιδίτια *Spartæ an recte instituta* 50,15
φίλαυτον εἶναι *quid, & quale* 30,10
φιλητικὸς τῶν γν. *amans n.* 194,22
φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὴν, αὐτὸς ἔχει ἕκαστος φύσει 309
φιλικῶς ἔχειν πρὸς 42,22
φιλοσοφεῖν, *philosophice excogitare* 52,27 φιλοσοφεῖν περὶ μέθοδον ἑκάστην 72,7. *Sic* πεφιλοσοφηκότες περὶ 225,11
οἱ ἐκ φιλοσοφίας, *philosophiæ sectatores* 228,15. *pro eodem* οἱ ἐν φιλοσοφίᾳ *ibid.* 19
φιλοχρήματος *qui, & qualis* 30,11
φοβητικοὶ, *meticulosi* 229,7
φονικαὶ δίκαι 62,1 φονικὸν δικαστήριον 127,8
φορὰ, *fertilitas* 18,23
φορβειὰν περιεζῶσθαι 186,27
τοὺς φόρους δοῦναι 249,14 φόρων δημοσίων *ratio* 52,24
φορτηγία, ἐμπορίας εἶδος 17,26
φρατρίαι τῶν φυλαί, *curiæ & tribus* 31,24 κατὰ φρατρίας τῶν λόχους τῶν φυλαί 148,5.126,1
φράτωρ, *curialis* 26,21
ἐν Φρεαττοῖ 127,13
πεφροιμίασται 189,24 πεφροιμιασμένα τῷ λόγῳ 185,5
φρονημάτων πλήρεις 32,19
τοὺς φρονηματίας αἰαιρεῖν 159,3
φρονηματίζεσθαι 57,26
φρονηματισθέντες ἐκ τῶν ἔργ. 227,10 πεφρονηματισμένοι διὰ τὸ - 84,25
Φρύγια συντάγματα 100,1
Φρύγιος ἁρμονία 64,16
φυγαδεύειν 153,10
φύλακες, *custodes ciuitatis* 31,26.32,12
εἰς φυλακὴν ποιῆσαι 257,5
φυλακτήρια 202,14.203,16
φυλαρχία, *magistr.* 181,16
φυλαρχεῖν 114,5.247,15
φυλάρχων *loco* βουλὴ *instituta in Epidamniorum rep.* 129,26
φυλέτης, *tribulis* 26,21
φυλετεύειν ξένους τῶν μετοίκους 62,25

Χ

χαλεπὸν εἶναι πρὸς τοὺς 195,2
χαλεπήνας τούτῳ 134,27
χαλκουργική 11,2 (20
χαρακτὴρ τοῦ νομίσματος 14,
οἱ χρίεντες, *qui elegantioris ingenii sunt* 39,11.40,19 χρίεντες τῶν νοῦν ἔχοντες 176,21
χάρις ἀφροδισιαστική 154,17
χάριν ἀναπαύσεώς ἐστι 223,5
χειμέριος ὁδὸς 256,1
διὰ χειρῶν ἔχειν, *tractare* 146,4 ἐν χειρὸς νόμῳ 86,12
χειρουργεῖν, *de mus. instr. tractatione* 225,23.228,29 χειρουργικὴ ἐπιστήμη *musices instrumentalis* 227,20 (6
χειρωνάξιον, *prou. spec.* 245,
χερνῆτες, οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶντες 66,22 τὸ χερνητικόν 103,27

χρᾶ pro χρέα 248,7
χρηγία, munus publ. 148, 11 χρηγίαι τυχαίαι 8, 23 χρηγίας τυχαίας δέ-ασθαι 113,12
κεχρηγημένοι καλῶς 95, 21 κεχρηγημένος δεῖ τῷ συνόντι ὥσπερ, cui itaria supp petit copia ut 185,9
χρηματίζεσθαι 85,5
ἡ χρεία ἐσμὲν αὐτῶν 16,14
χρηματίζει περὶ πάντων, de omnibus negotiis cognoscit ac decernit 125,8 χρηματίζεσθαι ἀπὸ τῆς κοινῆς 90,10
χρηματισμὸν αὐτοῖς ἔπεσθαι, rei faciendæ occas. f. 262,8
χρηματιστικῆς περί, 10,28
χρηματιστικοῦ ἔργον τί 11, 10
χρὴ ὧν, oportere 230,9
χρῆσθαι μετρίως τοῖς- moderate tractare 164, 13
χρήσιμοι πρὸς ἡδονήν 47,3
χρηστὸς, vti scientem 234,24
χρόνιος εὐπορία 176,11
χρόνιοι κείμενα 186,18
κατὰ χώραν ἔασι, in loco suo manere sinit 261,9
χωρὶς ἢ λύπης, praeter s. ψ (38,14
ψυδεμβροτρεῶν κείσεις 30, 26
ψιλὴ γεωργία 17,23. & 18,15 ψιλὴ μουσική 223,9
Ω
ὠνὴ ἢ πρᾶσις 220,7
ὤνιοι αἱ θρωποι, venales, qui pecuniis se corrumpi patiuntur 48, 22
ἐν ἴδιοις ὠνίοις, in privatis emptionibus 220,6 (14
ὠπωνυσαῖ Hieronis 159,

INDEX RERVM QVÆ IN POLIT. & Oecon. visæ sunt memorabiliores.

A
Abortus ciere quando licitum 213,11
Abstinere ab alienis 30,17
Abydena sodalitia 141,9
Abydenorum magistratuum electio 140,4 Abydenorum stratagema œconomicum 251,21
Achæi Træzenios socios suos Sybari eiecerunt 133,26
Achæi, Thessalis finitimi 46,3 Achæi Pontici, crudeles 220,25
Acies diuellitur etiam paruorum riuorum transitu 134,17
Acquirendi ars 10,23 œconomiæ pars est 5,14
Acquisitionum genera quot, & quodnam maxime secundum naturam 231,26 acquisitionis species quænam, œconomiæ pars sit 12,28: & 15,26 acquisitionis species altera, pecuniaria ratio 13,12
Acquisita ni probe conseruentur, cribro hauritur aqua 234,22
Actionum differentia 207, 15 actionum differentia pro ratione finis seu scopi 218,7 actionum honestatem fine potissimum metimur 206,29 actionibus & negotiis vacare, an laudabilius quam actiones capessere ac negotiis implicari 188,17
Actuosa vita quæ 189,10
Adamas a Cotye cur defecerit 154,22
Aduersaria publica pecunia per curias & tribus curatores publici 179,15. 182,2. Vide & Domus.
Aedituus, ναοφύλακες 182,5
Aegina mercatoribus abundat 103,26 Aeginæ reip. mutatio quomodo tentata 140,14
Aegyptij, populus antiquiss. 199,8 Aegyptii agricolas a militibus distinctos habent 198,13. 199,2 Aegyptiorum medicorum in purgandis corporibus mos 89,1 Aegyptiæ pyramides 159,21 Aegypti satrapa 258,24. 259,3
Aenij, Aeni op. ciues 154,21
Aeolidis loca 257,28
Aequale & simile quid 189, 3 æquale, iustum videtur esse 73,13 æqualia inæqualibus non conueniunt 91,18 æquales in aliquibus, sed in omnibus æquales esse putant 73,24
Aequalitas & inæqualitas vt seditiones in rebus pub. pariat 134, 9 æqualitas quorum sit, & quorum inæqualitas 80, 7 æqualitas pro merito & dignitate, stabiles efficit resp. 143,18 æqualitatem in ciuitate Phaleas esse vult possessionis & institutionis 39,5 ad æqualitatem reuocandæ cupiditates potius quam facultates 39,1
æqualitas in democratia vt instituenda 170,21 æqualitas duplex est 130,4
Æqualiter rectum quod 83,11
Aequatio facultatum in rep. 150,9
Æquum esse videtur vt quod multitudini visum fuerit, ratum habeatur 151,8
Aerario publico præfecti 179,25 ærarij sacri quæstor 182,6 ærarium Spartæ an recte constitutum 51,9
Aerumnas multas etiam vita solius gratia toleramus 70,6
Aes & ferrum animis quibusdam a Deo mista 33,9
Aetates septenario annorum numero distinctæ 213,18. 216,7 ætatum distinctio in bellicis muniis 178,12
Aethiopes imperia pro statura dignitate conferunt 100,21
Affectiones aliæ aliis superant, & res in quas cadunt, aliæ aliis superiores sunt 184,14
Affectus mire cient musici moduli 224,17 affectus varie ciétur pro harmonia diuersitate 225,4
Afflatus enthusiastici 229,3
Agamemnon pro concione conuitia passurus in expeditione autem, imperij vires exserit 86, 12 in coniugali amore parum constans 241, 23 Agamemnonis votum de decem consiliariis 92,28
Agere præcipue dicuntur ij qui mente & cogitatione fabricantur 189,15
Ager ciuitatis, quantus & qualis esse debeat 192,2, 13 penes quos esse debeat 199,11 ager apud Spartanos paucis fuit communicatus 47,21 agri diuisio 199,24 agri diuisio Hippodamea 41,22 agrorum magistri 179,23 agrorum possessio, certa mensura olim definita 173,3 agri quantum libet parare, non vbique licitum 38,18 agrum ære alieno obstringere vetat Oxylis lex 173,7
Agricolæ, ciuitati alendæ necessarii 101,25 æquali hominum genere esse debeant 200,7 vel serui sunt, vel barbari aliqui, aut finitimi 197,28. 200, 7 agricolis a Socrate quæ tributa 32,18
Agriculturæ laus 232,1 agricultura, iustissima res faciendæ ratio 231,27. 232,1 agricul. an pecuniariæ rationis pars 11,12 agriculturæ studium & excitatio olim 173,1 agriculturæ & militiæ studium an diuisi in rep. debeat 198, 12 agriculturæ & militiæ studia apud multos coniuncta 102,24. 103,8 agricultura duplex 17,22. & 18,15 agricultura viua, est res pecuaria 11,27
Alcæi poetæ locus aduersus Pittacum & ciues suos 87,10
Alcyones matris suæ amorem detestatur filius Diocles 58,17 (141,9
Aleuadæ Larissæ principes
Alexander vrbem in Ægypto ad Pharum condit 259,15
Aliena nemo ita curat vt propria 235,5
Alimentorum ratio aliis aliæ obiecta est a natura 12,13 alimentorum diuersitas, vitas quoq; diuersas efficit 11,16 alimentum a matre petere natura docuit 232,3 alimenti minus puri cum puro commistio 78,3
Amadocus Seuthis insidias cur expertus 155,22 (20,1
Amasidis dictum de pelue
Amasii contumeliosi dicti

aut factis grauissime exasperantur 154,2,18
Amātes præ nimio amore coalescere cupiūt 28,1
Amatoriæ cōsuetudines, imperiosæ esse non debēt, nec contumelioſæ 163,12
amatoria controuersia inter duos adolescentes, Syracusana reip. mutationis caussam præbuit 134,25
Ambidextros esse ciues suos vult Plato 59,7
Ambitio sæpe ad insidias struendas incitat 155,28
Ambitiosi quā offensionem omnium ægerrime ferant 163,9
Ambracia censu olim exiguus, tandem prorsus neglectus fuit 133,20 Ambraciæ populus tyranno eiecto reip. clauum sibi asseruit 136,11
Amici, æquales & similes 93,18 amicorū bona communia 29,26
Amicitia, conuictus institutum quoddam est 75,17 maximum in ciuitatib. bonum est 27,25 amicitia diluta seu aquosa 28,4
Amisus, oppid. 255,27
Amoris sedes ἐν τῷ θυμῷ 194,24 amor an concedendus, vbi consuetudo adimitur amātib. 27,12 amori reuerentiam esse comitem vult Homerus 241,11 amorē matris suæ detestatur filius 58,17 amor ardens in ardens odium vertitur 195,9
Amor sui, Amor pecuniæ, & similia, si modum excedant, habentur vitiosa 30,10 amore sui non temere nec frustra quisque, sed natura ducitur 30,9
Amphipoli seditionem inter diuites & Chalcidenses colonos excitat Cleotimus 140,11 Amphipolitani a Chalcidensiū colonis maxima ex parte suis sedibus expulsi 134,8
Amyntas, Archelai gener 154,14 Amyntas minor 154,5
Anaxilaus, Rhegin. tyr. 166, 13
Androdamas Rheginus quibus & quas leges tulerit 59,16
Animam alij harmoniam esse, alij harmoniam habere, vnde dixerint 225, 22 anima corpore posterior ortu 210, 25 anima, imperat natura; corpus, imperio eius regitur 7,2 anima in corpus herile habet imperium 7,9 animâ (seu vitâ) redimit ira quod petit 163,19 anima partes duæ 210,22 anima partium diuisio 207,6
Animalia vt viuant 205,17 animalis partes, anima & corpus 7,1 animalium partes necessariæ 101,12 animalium species quomodo inuestigētur 101,11, 18 animantes & cicures & feræ, hominis caussa conditæ 12,19
Animis alis aurum, alis argentum, alijs æs & ferrum a Deo admistum 33, 7 animi forma & pulchritudo, non tam facile cerni potest, vt corporis species 8,11 animi partium habitus duo 210,23 animis mutamur in audiendis modulis musicis 224,18 animus grauidis mulieribus remissior & laxior esse debet 213,4
Annon Carthaginē tyrannidem affectauit 142,27
Annus magistratus 122,28
Annuli, vide Circuli.
Anteleon, Chalcid. tyr. 166,8
Antimenides & Alcæus, Mitylenensium exsulum duces 87,9
Antimenis Rhodij strategema œconomicum 260, 18. 261,20
Antissæi Chios exsules obinsidias eiiciunt 134,2
Antissæi (seu Antisthenis Athenensis) œconomicū strategema 247,26
Antisthenis dictum de leporum & leonum concione 83,28
Aphytæorum lex 173,8
Apollodori Lemnij scriptæ de re rustica 18,14
Apollonia in Ionio sinu quæ imperij forma sit vsa 100,27 Apollonia Pontica oligarchiæ mutationem vnde experta 140,18 Apolloniatæ ad Euxinū, ab inquilinis suis inuaduntur 134,4
Apophthegma Persæ, & Libyssæ seu Afræ 235,6
Appetitus post corporis curam in institutione puerorum informandus est 210,29
Aquarum & ventorum vis 201,3 aquarum copia ciuitati necessaria 200,24 aquarum in vrbe disparatio 201,6 aquæductuū curatores 179,20 aquæ pluuiæ receptacula 200, 26 aquæ salubres 200,29
Arbiter cur obliquè fidissimus 117,26
Arbitrariorum iudiciorum examen 43,25
Arca-

Arcadum habitacula sparsa 24,23
Archelaus Crateuæ insidias cur expertus 154,9. 155,1
Archia Thebani punitio 141,18
Archilochi locus de ira aduersus amicos excandescentia 194,26
Archytæ crepitaculū 225,28
Areas adium binas cuique ciui tribuit Plato 36,8
Areopagiticus senatus, oligarchicus est 57,12 Areopagitici consilij auctoritas & potentia Persici belli tempore 136,1 Areopagiticus senatus ab Ephialte accisus 57,20
Argentum animis quibusdam a Deo admistū 33,9
Argis nobiliores post Mantinēse prælium populum conuellere conātur 136,5 Argis ostracismus cur vsurpatus 132,9 Argiui a Cleomene Lacedæmonio attriti, finitimos in ciuitatem recipiunt 133,5
Argonautæ Herculem cur reliquerint 84,6
Ariobarzanes Mithridatis insidias cur expertus 155,23
Aristocratia qua vocantur 143,9 Aristocratiæ vulgo quæ nominentur 109,17 Aristocratia ἀπολελειμ specialiter sic dictis quæ re differāt 143,6 Aristocratiæ vulgo dictæ, in pleraq; ciuitatib. ab optima resp. forma desciscūt 113, 15 in Aristocratiis seditiones vnde existāt 142,8 Aristocratia quid sit, & vnde dicta 71,20. 110,17 Aristocratia maxime quæ 110,3 Aristocratia vere qua sit appellanda 108,16 Aristocratia, oligarchia quadā est 142,10 143,25 Aristocratiā oligarchiæ speciem faciunt nonnulli 99,23 Aristocratia rebus p. cōuenientior quā regnū 89,2 Aristocratia & εὐνομία separari nequeūt 109,24 Aristocratiæ scopus, virtus 110, 4 Aristocratiæ species 108,19
Aristocratica politia quæ dicatur 108,22 Aristocratica respublica, in qua pro virtutib. & meritis honores conferuntur 68, 19. Aristocratica resp. esse nequit vbi non maxima virtutis habetur ratio 56,4 Aristocratica multitudo qua 94,6 Aristocratica comitia 121,22 in Aristocraticarum rerūp. institutione qua re multi delinquant 117,28
Aristogiton Harmodii amicus & socius 154,1
Aristophanis apud Platonē dictum de amantib. 28,1
Aristotelis Rhodij strategema œconomicum 250,13
Arma ciuitati necessaria 196,7 de Armis lex polit. 118,20 arma domi habere, ciuib. interdicitur a tyr. 258,10 arma populo cur adimāt tyranni 153,6 arma & gymnasia seruis interdicta in Creta 32,9 Armatura grauis, opulentorū est, leuis, tenuiorū 178,3 armatura grauis sine ordine collocatione inutilis est 119,17
Arrhas dare 18,25
Arrhabæus & Sirrhas 154,13
Arraba, mensura frumentaria 256,16
Artabazus Chariclemum bello petit 258,1
Artapanus Xerxem cur peremerit 155,8
Arthridius, præfectura Ægypti 261, 4. rectius Athribitis, vt apud Strabonem & Ptolemæum.
Artes omnes primum sui ipsarum ratione habent 70,18 ars quæq; cōsiderat quid generi cuiq; conueniat 95,16 ars omnis & institutio, naturæ defectū supplere nititur 216,9 artiū & scientiarum omniū finis Bonū est 80,1 artib. omnib. extremum est finis 15,17 artes quadā a se inuicem seiunctæ 231,9 artiū mutatio nonnunquā admittitur 44,13 artiū quib. ciuitati opus est, genera duo 101,27
Artificū opera cuiq; ciuitati opus est 42,27 artifices an omnes publicè esse debeāt 41,5 artifices virtutē habere an necesse sit 22,8 artifices pleriq; dmites 68,24 artifices Thebis qua cōditione ad magistratus admissi 68,24. Vide & Opif. Artificiosissimæ operæ quæ 18,10
Arx, monarchica & oligarchica munitio 201,8
Asiatica ingenia qualia 194,12 Asiani seruilioris ingenij præditi quā Europæi 86,23 Asiatæ plerique equos aduersus hostes alebant 99,8
Asperi an magnanimi 195,3 ex Astrologia oles fertilitatē prospicit Thales 18,23
Atarnes obsidio intermissa Eubuli monitis 40,12
Athenienses reip. forma examinatur 57,8 Athen. resp. post tyrannos eiectos a

Clisthene vt mutata 62, 23 *Athenis populare imperium pro pascorum dominatu a Solone institutum est* 57,9 *Athenis γνωρίμων numerus imminutus bello Laconico* 133,7 *Athenienses populus sub Quadringentorum imperio qua spe deceptus fuerit* 137,1
Athenienses in ciuitatibus subiugatis tollebant oligarchias 144,22 *Samiis, Chiis, & Lesbiis positis, contra pacta eos acciderũt* 84,21 *ad bellum Mitylenẽse quomodo inducti* 135,19 *Atheniensium ii qui Piraum incolũt, magis plebeis sunt quam qui vrbem* 134,16 *Athenienses Potidaam habitãtes, quo stratagemate pecunias collegerint* 247,20
Athleticus corporis habitus 212,23 *Athletica habitudo an in ciuitatem introducenda* 220,15
Athribitis: quare Arthriditis.
Attalus in Pausaniam contumelia 154,4
Attica œconomia 235,1,20
Auaritia imperiorum formas mutauit 90,10
Audacia ad quæ vtilis 46, 28
Audaces facile ad insidias struendas inducuntur 163,3
Audire pueritiam quæ deceat 214,21.215,3
Auditionib. primis familiariores sese præbent auditores 215,27
Augmenta seu incrementa si præter proportionem fiant, seditiones nõnumquam in republ. excitant 132,23.135,28
Aurũ animu quibusdam a Deo admissum 33,8
auri gestatione mulieribus Ephesius interdicitur 251,26 *auri gestatio pretio redimitur a matronis Syracus.* 252,10
Ausones, pop. Italiæ 198,27
Autophradates quib. Eubuli monitis ab Atarnei obsidione auocatus 40,12

B

Babylon præ vasta amplitudine se captam esse toto triduo non sensit 63,25 *Babylone decima dãtur eorum quæ importantur* 260,18 *Babylonii a Persarum rege cur sæpius accisi* 84, 24 *Babyloniæ regionis amplitudo & felicitas* 34,18
Bacchatio 229,29 *Bacchanales ludi* 182,19 *Bacchanalia splendide celebrari solita* 247,27 *Bacchanalium sumptus diuitibus imperantur* 258,16
Baccho in annum sequẽtem vouentur dupli sacrificiorum sumptus 248,2
Bacchiadæ, Corinthiacæ vrbis principes 58,15
Barbari seruilioribus ingeniis præditi quam Græci 86,23 *Barbarorum seruitus Græcis quodãmodo debita* 2,21 *Barbarorum commercia, pleraq; permutatoria* 14,6 *Barbarica regna qualia* 86,20
Barbitus, vet. instr. mus. 227,18
Beata vita quæ 113,19 *beate viuere in quibus positum* 184,2 *in beatu quæ requirantur* 183,17
Beatorum insulæ 209,28
Beatitudo quid sit 195,27 *vulgo in opibus & voluptatibus ponitur* 162,15 *vulgo in externis bonis collocatur* 204,29 *cum voluptate esse coniuncta creditur ab omnib.* 219, 2 *sine virtute esse nõpotest* 197,2,24 *beatitudo vnius hominis & totius ciuitatis an eadẽ* 185,12.
Bellare ob eminẽtiam, non est vtile potentioribus 40,10
Bellum, pacis gratia est 207,21:209,15 *bellum ad iustitiam & temperãtiam ciues adigit* 209, 23 *bello interemptorum liberũ, alimenta e publico decreuit Hippodamus* 42,7 *bello victa, victorus esse, lex iubet* 8,17 *ad Bellicos vsus ciuitas apta vt sit* 200,23 *bellicis vsibus habiles, equites, grauis armaturæ milites, velites, nauales copiæ* 177,26 *bellicarum rerum cura, in rebusp. pulchra quidem est, non tamen summus omnium finis* 187,25 *bellicæ res penes quos in rep. esse debeant* 197,8 *bellatrix ciuitatis pars, an aruistica seiungi debeat* 198,12
Bellicæ artes cur exercẽdæ 209,1 *ad bellicas artes multorũ populorum institutio & leges directæ* 186,20 *bellica ars, & ipsa est acquirendi ratio* 12,24
Bene, in duob. positum 203, 25 *bene beateq; viuere quid* 75,20 *bene beateque viuere vulgus in diuitiis*

uitiis positum existimat 185,15 *bene cum iis agi nequit, qui bonis & honestis actionibus non student* 184,28
Benefactores populi aurgẽtis, reges olim creabãtur 152,20
Bestiæ, rationem nec orationem sentiunt, sed affectibus inseruiunt 7,26
Bonus vir qui 204,27 *bonus vir quomodo fiat aliquis* 205,9 *boni viri a promiscua multitudine quare differant* 77,8 *boni viri virtus quæ* 67, 10 *bonus vir etiã aduersis recte vti potest* 204,24 *bonus & vir & ciuis aliquis esse potest in Aristocratia* 108,17
Boni, virtutiq;, & honestatis studiosi, tribus modis simus 205,12 *boni ex bonis naturæ: sed nõ semper* 9,21 *boni simus institutione* 95,6 *boni fieri multi nõ possunt* 165,18
Bonum, finis est artium & scientiarum omnium 80,1 *boni caussa fiunt omnia* 1,7 *bonum quodcumq;, an cum quocumq; conferendum* 80,29
Bona animi quo maiora, eo vtiliora 184,10 *bona externa, a fortuna proficiscuntur* 184,24 *boni vti non posse, turpe* 210,4
Bonorum venditio Spartæ vetita 47,22 *bona sua vendere quando licitum apud Locros* 38,20
Bos, pauperibus pro seruo est 2,25
Bospori tyrannus 248,11
Byzantii piscatores multi 103,25 *Byzantij inquilinos cur eiecerint* 134,1
Byzãtiorũ stratagemata œconomica 246,14

C

Calces vsus duplex 13,21
Calculi ius plebi qua cautione dandũ in oligarch. 122,19. *Vide & Suffrag.*
Callistrati stratagema œconomicum 254,11
Camicus, opp. Siciliæ 52,7
Canobi emporium ad Pharum transfertur 259,16
Cantus, res hominibus suauissima 223,11 *cantus inter epulas delectat* 219, 21, 24 *cantus harmonia quæ quibus conueniat* 230,15
Capistrio incingi 186,27
Captiuorum corpora singula, ternis minis dimittũtur 253,11
Cariæ satrapa 258,15
Carthaginensis resp. examinatur 54,9 *Carthagine aristocratica est resp. forma* 108,26 *Carthagine plebs vt demulceatur* 176,19 *Carthaginẽsis democratia in pecuniæ studio nihilominus perstat* 166,19 *Carthaginenses pro expeditionũ numero, circulorũ quoq; seu annulorũ numerum militantibus augebant* 186,25 *Carthaginenses in expeditionibus a vino abstinent* 234,1 *Carthaginensium stratagema œconomicum* 248,24
Castratus: quare Exsectus.
Catanensiũ legislator Charondas 58,6
Cauponaria vnde exstiterit 14,22 *cauponaria nõ est pecuniariæ rationis pars, naturâ* 13,28 *cauponariæ obiectum* 15,10
Celiæ, bellicosa gens 46,20
Celtarum disciplina & leges, maxima ex parte ad bellicas artes directæ 186,23 *Celtæ natos suos aduersus frigora vt indurent* 214,10
Cõsus annui in quibusdam ciuitatibus: in maioribus, tertio aut quinto quoq; anno fiunt 146,16 *census quantus statuendus in bene cõstituta rep.* 119,3 *censum intendere & remittere* 146,19 *census æquatio in democr.* 170,21 *censuum diuisio in tẽperatissima oligarchiæ specie* 177,7 *census mutatio, resp. muranda occasionem præbet interdum* 141,25 *e census mutationes quæ fiunt in rebuspublicis, quomodo prohibendæ* 146,12
Censum legib. definitum qui expleuerint, ad magistratus admittuntur 106,20 *pro Census amplitudine ciues in quibusdam rebusp. admittuntur ad magistratus* 68,22 *pro census amplitudine magistratus conferuntur in quibusdam democratiis* 114,12 *pro censuũ amplitudine magistratus conferuntur in oligarchiis* 105,20 *pro census diuersitate, potestas quoq; diuersa in republ.* 79,6 *census pauperum* 247,24 *census Aphyteorum qualis* 173,10
Chabria Atheniẽsis stratagemata œconomica 256, 4.261,15
Chalcide populus reip. gubernacula sublato tyranno sibi asseruit 136,9

Chalcidensis tyrannis in olig archiam versa 166,7
Chalcidēses equos aduersus hostes alebant 99,7
Chalcidensium in Thracia legislator Androdamas 59,17 Chalcidenses colonos Amphipoli cōtradictiores concitat Cleotimus 140,13 Chalcidensiū coloni Amphipolitas magna ex parte eiecerūt 134,8
Chalcidicarum ciuitatum per Italiam & Siciliam legislator Charondas 58,7
Chaones, (vel potius Chones) pop. Italiæ 198,28
Charetis Parij scripta de re rustica 18,14
Charetis in Aegina conatus 140,14
Charicles triginta tyrannis assentatur 139,25
Charidemi Oritani strategemata œconomica 257,27
Charilai Spartanorum regis tutor & patruus Lycurgus fuit 51,22 Charilai tyrannis, Lacedæmone in aristocratiā versa 166,9
Charondas Catanensis, ciuitatis suæ legislator 58,6 Zaleuci auditor fuit 58,13 mediocris conditionis homo fuit 115,22 quas leges tulerit 58,28. Charondæ lex de sudiciis 118,13 Charōda μοιχίνυοι qui 2,27
Chius mercatoribus abundat 103,26 Chij oligarchia vnde connulsa 141,21 Chij ab Athenensibus cōtra pacta accisi 84,22 Chij exsules ab Antissæis ob insidias eiecti 134,3 Chiorum strategemata œconomica 249,8
Chones pop. Italiæ 198,28
Chorus vnus idemq; interdum comicus, interdum tragicus 64,11 Chori magister æquabilitatem in choro instituit 85,5
Choragus choro tibia ipse præcinuit Lacedæmone 227,12
Chryseidis amore exacerbatus Agamemnon 241,24
Chytron (seu Chyton) Clazomenitorum vrbis in cōtinenti pars 134,14
Ciborum apparatus 222,19
Cinadon seditionem Spartæ cur excitarit 142,19
Circe Vlyssem promissu quāuis magnis retinere non potest 242,7
Circulorum seu annulorum ornatus pro expeditionū numero augebatur Carthagine 186,25
Cisternæ, seu aquæ pluuiæ receptacula 200,26
Cithara pueritiæ interdicitur 226,29
Ciuis, vox ambigua 60,20
ciuis qui 62,9,11 ciuis generaliter qui, & qui specialiter in qualibet resp. forma 83,13 ciuis quibus rebus definiatur 61,5 ciuis definitio examinata 62,3 ciuis dicitur in potissimum qui honorum publicorum est particeps 69,6 ciuis in quibusdam democratiis quibusdam est, qui e ciuis filia natus est, etiam spurius 68,26 ciues an sint opifices manuarij 67,26 ciuis an non sit qui non iusto titulo ciuis est 62,27 ciues, consortes & participes eiusdem ciuitatis 23,26 ciues non sunt omnes sine quibus ciuitas esse nequit 68,4 ciuis in populari imperio maxime est & dicitur 61,24
Ciuium diuisio Hippodamea examinatur 42,15 ciues, seu vrbis incolæ, an recte in duas partes a Socrate diuisi 33,25 ciuium species plures, & plures species ciuitatium 68,16 ciuis pro diuersa reipubl. forma diuersus est 61,23
Ciues qualibus ingeniis esse conueniat in bene const. rep. 194,6,20 ciues vitam qualem in bene constituta republ. viuere debeant 197,5 ciuium vita, in otio libera & temperans esse debet 192,6 ciuis non suus quis q; est, sed ciuitatis 217,7
ciuis virtus qua 67,8
ciuis boni & viri boni virtus an eadem 65, 8, 27. 66,11 ciuis & magistratus virtus eadē qua viri boni 207,2 ciuem egregium eō anniti decet, vt reip. præesse possit 208,25
Ciues factitij 60,19
Ciuilis multitudinis partes duæ: altera, qua arma tractat; altera, qua consilia 198,2,8
Ciuitas seu πόλις, quid 3,11. 60,14. 62,9. 75,18. 231,13
res est naturalis 3,18 res e compositorum genere 60,12 ciuitas omnis composita ex domibus & familiis 4,24 ciuitas omnis, cōmunio quædam est 1,3 qualis sit communio & societas 75,9 liberorum hominum communio & societas est 71,8 societas est similium, ad vitam quam optime degendam instituta 195,26. 196,15 boni & viri communione congregatur ac conseruatur, vt familia 4,4 natura prior quam domus & vnusquisque nostrum 4,5,10 e quantitate & qualitate constat 116,27 finem & scopum quem habeat 75,17 honestatis magis quam necessitatis gratia constituta 102,12 sine quibus esse non possit 196,3,6 ciuitas appellari nō potest qua natura seruia est 102,4
Ciuitati omniane debeant esse communia 23,28
ciuitatem magis ac magis vnam fieri, an expediat 24,11. & 25,13 ciuitatem vnam esse oportet, sed non omni ex parte 31,8 ciuitatis perfecte vnitæ signa quæ statuerit Socrates 25,21 ciuitatis communio, est primum in loci consortio posita 23,25 ciuitates duas in vna facere 32,10 ciuitatis vnio distrahitur a δυμαγωγοῖς 150,13
Ciuitas cum marine & marinis hominib. commercium habere debeat 192,23 ciuitas negotiatoria esse debet, sibi non aliis 193,8 ciuitas vna eademque quo modo sit, quo modo item alia 63,16 ciuitas fecisse aut non fecisse aliquid quando dicatur 63,6
Ciuitatis quantitas, habitantium multitudo est: qualitas, libertas, nobilitas, diuitiæ, institutio, & consimilia 116,27 ciuitatis diuisio Hippodamea 41,20 ciuitas diuisa pro diuerso habitantium genere an debeat 198,11. 199,1 ciuitatis partes necessariæ quæ 99,11 ciuitatis partes præcipuæ & maxime necessariæ quæ 101,24 ciuitatis partes principales quæ, & ciuilis corporis velut anima 102,19 ciuitatis cuiusque partes tres; diuites, pauperes, mediocris fortunæ homines 113,24 ciuitatis partes duæ potissimum, diuites & pauperes 103,12. 171,9 ciuitatis partem maiorem qui sibi vindicare possint 75,23 ciuitatis partes omnes, esse & manere oportet easdem, si salnam velimus rempublicam 49,4 ciuitates pars, ob successus aliquos gloria & viribus aucta, respublica formam interdum mutat, vel sibi conformat 135,28
Ciuitatis imperium penes vnum an esse debeat 91,17 ciuitatis imperium ac potestas penes quē aut quos esse debeat 75,28 ciuitates imperio vtebantur primum regio, vt populi & gentes 3,3
Ciuitatis participes qui non sint 197,23 ciuitatis consortio qui natura abstinet, aut malus est, aut homine excellentior 3,19 ciuitatis ius communicatur in deterrimis democratiis etiam iis qui altero parente ciues nati sunt 174,9 ciuitatis ius xxx minus venditur ei qui altero tantum parente ciue natus sit 246,28 ciuitatis iure apud Spartanos carebat, qui ad conuiuia debitam portionem conferre non posset 50,24. 52,21
Ciuitatis species & differentiæ vnde existant 196,1 ciuitas magna qua, & qua parua 190,10,17 ciuitas magna & hominibus abundans, non est idem 190,23
ciuitas magnitudinis modum habere quem deceat 191,3,28 ciuitas hominibus abundans, recte & ex legum præscripto vix administrari potest 190,24 ciuitates magna a seditionibus cur magis vacua quam parua 115,12 ciuitates olim parua 90,6 ciuitates pulcherrima quæ 191,3 ciuitas beata qua 184,27 ciuitas beata per se sola qua sit 187,20 ciuitas beata qua futura sit, e quibus constare debeat 20, 22. 190,6 ciuitas beata esse an possit sine beatis seu opulentis custodibus 33,10
ciuitas beata non ad vnā dumtaxat partē respicit, sed ad ciues vniuersos 197,25 ciuitati suppetere quæ debeāt ad bene beateq; viuendū 190,6 ciuitas proba vt fiat 205,5

ciuitas virtutes quas habere debeat 209,12 ciuitas virtute quid opus habeat, cum potentia & amicitia pollet 149,10. Vide & Vrbs.
Ciuilis societas quarum rerum statuenda sit 75,21
ciuilis societas optima qua 114,27 ciuilis vita, in belli & pacis negotia distincta 8,4 ciuiles actiones otium requirunt 197,8 ciuilis principatus, liberorum & aequalium est imperium 10,7
ciuile bonum, ius 80,3
Classis praefectura Spartae an recte constituta 50,25
Claua cadere 154,26
Clazomeniorũ seditio 134,14 Clazomeniorũ stratagema œconomicum 250,28
Cleander, Gelatyr. 166,12
Cleomenes Lacedæmonius Argiuos aterit 133,6
Cleomenis Alexãdrini stratagemata œconomica 259,2. 261,24
Cleotimus Amphipoli seditionem ciet 140,12
Clisthenes post eiectos tyrãnos Athen. remp. vt mutarit 62, 24 Clisthenis machinamẽtum in amplianda democratia 174, 20
Clisthenes sublata Myronis tyrannide, aliam tyrannidem Sicyone instituit 166,7 Clisthenis Sicyonio auctoritatẽ qua conciliauerint 164,15
Cnidi oligarchia quomodo mutata 139,13 Vnde subuersa 141,21
Codrus rex cur factus 152,21
Cœna collatitia 77,2. 89,15
Cœtus instituti etiam vita ipsius caussa 70,2
Coam democratiam quid conuulserit 137,12
Coitus quas ob caussas amantibus a Platone negetur, & an recte 27,15
coitus vagi, alieni a marito cordato 240,12 de coitu lex 213,21
Collactanei 3,2
Collatitia cœna: vide Cœna.
Collegiorum cõuiuia 202,18
Coloniæ propter generis cõiunctionem 3,5
Colophon qua reip. forma olim vsa 101,2 Colophoniorum & Notiensium seditio 134,15
Colo seu cribro haurire 234, 23
Columnarum inscriptio in templis pretio venditur 251,27
Comas alere atq; ornare 41, 15 comæ alẽdæ vsus 250,7
Comitiorum ratio 120,21,26
Cõmunio, amicitiæ aliquid habet 114,16 communio & societas omnis, boni alicuius caussa institus solet 1,4 communio præcipua, & reliquas omnes complectens, est ciuitas, & ciuilis societas 1,11
communionis, in primis autem ciuilis, desiderio ducuntur omnes 4,14
communio an omnium rerum & omnib. esse debeat in ciuitate 23,28. 196,21 communio seu consortium humanorum omnium, difficilis 29,13
cõmunio aqualis an inter inaquales 73,26
Comœdias spectare, puericia non licitum 215,19
Comparatio cuiusuis cum quouis 80,27
Compositio & mistio in rerump. formis quibus limitibus definita 110,28
Conceptus: vide Harmonia.
Cõcionis ius penes populum 79,5 concionis ius in democratia 170,1 de concionũ iure lex 118,8,15,26
concionis cogendæ ius pro censu 111,8 conciones habentibus præmia in quibusdam rebusp. proposita 125,10 concionum & iudiciorum infrequẽtia, vbi reditus sunt exigui 176,1 concio potestatem quarum rerum habeat 79,4
Condalus, Mausoli praefectus, quibus stratagematis rem fecerit 249,25
Cõdemnatorum bona sacra esse iubentur, non publica 175,16
Coniugum concordia, res optima videtur etiã Homero 242,17 coniugum amor & fides, constans esse debet 241,22
Connubia quando & a qualibus iungi debeant 211,6 connubia quo anni tempore iungenda, & qua vtriusq; sexus ætate 212,16
Conseruare parta ni sciamus, cribro haurimus aquam 234,22
Consuetudo, secũdus ad honestatem assequendam gradus 205,13 consuetudo & mores, ingenium ac naturam mutant 205,15
consuetudo quo melior, eo meliorem efficit reip. formam 216,28
Consultatio de rebus ciuitati vtilibus penes quos esse debeat 120,3, 21, 26: 197,8 consultationum & iudiciorum potestas populo concessa 77,26 consilia si inter se communicẽt nobiliores & plebeii, rectius deliberationes fiunt in rep. 122,5
Contemplatio rectissime vt fiat 2,7
Contemptus & inuidia, a ciuili societate plurimũ absunt 114,15 cõtemptus sæpe ad insidias & manus inferendas concitat 155,10. 157,7 seditiones quomodo pariat 132,15
ira ardorem accendit 194,26
Continentia tollitur in rerum omnium communitate 30,16
Cõtractuum paruorum iudicia 127,16 contractib. priuatis destinatum iudicium 127,7
Contraria efficiunt cõtraria 144,28
Cõtroversis negotiis sui sunt magistratus 179,28
in Contubernium ciuitatis recepti inquilini, sæpe seditiones cient 133,25
Contumelia quomodo seditiones sæpe excitet 131,26
cõtumeliæ genera varia 153,24 contumelia duo potissimum genera vitãda monarchæ 163,6 contumeliosa insuriarum & manus aduersus tyrannos concitant 153,19
Conuictus & humanorum omnium cõmunitas, difficilis 29,13 conuictu exterorum magis quam ciuium gaudent tyranni 160,18 conuictus instituta 75,17
Conuiuiorum publicorum institutum vetus est 198, 15 a conuiuiis publicis arcentur, qui dictis aut factis turpitudinem aliquam admiserint 215,10
conuiuiis magistratuum peculiaris locus destinatus 202,18 cõuiuia Spartana recte instituta fuerint, nec ne 50,15 conuiuiorum Cretensium & Laconicorum collatio 52, 19 conuiuiorum magistros Plato vult esse sobrios 59,6
Copia ad vitam bene degendam sufficiens 13,4
Copulatio eorum quorum alterum sine altero esse nequit 2,7
Corinthiorũ tyrãnis quam diu duraverit 164,20
Corpus anima prius ortu 210,24 animi imperio a natura subiectum 7,2,7
corpora liberis alia, alia seruis a natura data 8,1,6 corporis cura, in institutione puerili, animi curã præcedit 210,28
Corrigere remp. non minoris artis quam instituere 96,21
Cotys Thracum regis stratagema œconomicũ 256, 27 Cotys Thracum regi pecunias vt collegerit Iphicrates 256,23. Cotys cur interfectus 154,21
Crataus (seu Crateuas) Archelao cur insidiatus 154,9
Crepitaculum Archytæ 225, 29
Cretæ insula situs 51,28
Cretensium & Laconum cognatio 51,24 Cretensis resp. constitutio examinatur 51, 18 Cretenses seruis quæ interdixerint 32,7 Cretenses cur minus insidiarũ a seruitijs suis experti quam Lacedæmonij 45,25 Creticæ institutio & leges, ad res bellicas directæ 186,20
Crocodilus pro deo colitur in Aegypto 259,10
Crudeles gentes quæ 220,24
Cumis democratia a Thrasymacho vt conuulsa 137, 25 Cumanis homicidij lex quæ fuerit 44,19
Cupiditas in pueris est a primo statim ortu 210, 26 ad cupiditatum expletionẽ vulgus plerumque viuit 40,24 cupiditas & animi impetus magistratũ sæpe peruertit 92,5 cupiditatis natura, infinita est 40,23
cupiditas si maior sit quã necessitas postulat, consequitur iniuria 39, 17 cupiditates potius ad æquabilitatem reuocandæ quam opes 39,1 cupiditatis immodicæ remedia 39,19. 40,25
Cura in hominibus excitari quibus rebus soleat 28, 11 cura priuatorum, maior esse solet quam publicorum 26,5
Curare aliena nemo ita solet vt propria 235, 4
curãtur negotia melius, si singuli singulis, quam si singuli plurib. præficiantur curatores 124,1
Curationes ciuiles quot generum sint 123,12 curationes plures simul sustineri an possint 124,8
Curatores eorũ quæ tum in vrbe tum foris ad commodum & decorum publicum spectant 179,9
curatores rei diuinæ 181, 28 curatores minus diligentes sunt, nisi herus

subinde opus inspiciat 235,14
Cursarum numerum augere 174,22
Custodes ciuitatis 28,20. *sunt velut præsidiarij* 32, 12 *quales esse debeant* 194,22 *liberos a terræ cultura* 31,26 *custodisb. ciuitatis an recte beatitas a Socrate adempta* 33,11 *custodibus multi magis indigent, quam custodire alios possiunt* 180,28
Custodia magistratus 90,23. 91,3 *custodia regia & tyrannica vt differat* 86,26 *custodia regia, e ciuibus; tyrannica, ex hominibus exteris* 153,1 *custodia vrbis* 181, 7 *custodiæ nocturnæ in ciuit. necessariæ* 146,7 *custodia vacare domus numquam debet* 235,17 *custoditionis & exactionis munera in quibusd. rebuspubl. distincta* 180, 23
Cypselus, Corinthi tyrannus e demagogo factus 152,14 *tyrannidem Corinthi per xxx annos tenuit* 164,21,24 *Cypseli stratagema œconomicũ* 246,3
Cypselidarum donaria & monumenta 159,22
Cypselidarum tyrannis quam diu durarit 164, 20
Cyrenaicæ democratiæ auctores quo instituto vsi 174,21 *Cyrenaicæ seditionis caussa* 174,17
Cyrus rex cur factus 152,22 *Astyagi arma & manus cur intulerit* 155,20
Cyzicenorum stratagema œconomicum 249,3

D

Dædali instrumenta 5,24
Daphnæus a Dionysio accusatur 138,18
Debita in album publicum referebãtur apud Chios 249,9 *debita priuata in pecunia inopia exigit ciuitas* 249,10
Decamnichus insidiarum aduersus Archelaũ dux 155,1
Decima fructuum 245,1 *decima pecoris* 245,5 *decima bonorum a principe exigitur* 246,5 *decima eorum qua importãtur* 260,20 *decima exigitur a negotiatoribus* 256,18 *decima vltra pretium exigitur* 247,5 *decima pro vsura datur* 247,4
Dedicatio emptitia 251,28
Dediscere non minus laboriosum quam discere 96, 22
Definitum vnumquodque opere ac facultate sua 4,8
Delatores tyrannorũ 159,14
Deliberãdi facultas in seruo nulla; in muliere, non sui iuris; in puero, imperfecta 21, 12. *Vide & Consult.*
Delphi ex affinium dissidio seditione & bello implicati 35,10
de Democratia quid sentiant quidam 98,6 *Democratia vulgo qua dicatur* 100, 8 *Democratiæ prius vocabantur quæ nunc πολιτεῖαι* 119,22 *Democratia quid sit* 72, 11 *Democratia vere quid* 100, 18. 101,5 *Democratia maxime qua esse videatur* 121,27 *Democratia definitio examinata* 72,14,22 *Democratia ab oligarchia qua re differat* 73,3 *Democratia duobus potissimum limitib. terminata* 151,6 *Democratia, πονηρία excessus est* 72,1 *in Democratiis resp. est penes populum* 69,20 *Democratia vnde exstiterit* 128,25 *Democratiæ tyrannidem nata* 90,13 *Democratia exsistere vbi solcat* 117,7 *Democratia instituti vbi possit* 171,27 *in Democratia ius vt æquetur* 170,21 *Democratia scopũ quem habeat* 72,3 *Democratia scopus, libertas* 110,5 *Democratia seditionib. minus obnoxia quam oligarchia* 130,22 *Democratia tutiores & diuturniores cur sint quam oligarchia* 115, 15 *Democratiæ quid conducat* 121,27 *Democratiæ species* 103, 20. 104,3 106,23 *Democratiæ species e quorum cõpositione oriantur* 168, 16 *Democratiæ species optima qua* 171,23 *Democratiæ species prima & optima vt constituenda; agricolarum scilicet & pastorum* 171, 23 *Democratiæ species postrema vt instituatur & stabiliatur* 174,3,7 *Democratiis cõmunia qua* 169, 4 *Democratias quid cõferuet* 177,22 *Democratia quib. ex causis mutari potissimũ soleant* 137,8 *Democratia pro oligarchia Athenis a Solone instituta* 57,10 *Democratiæ & oligarchiæ proba mistura qua* 111,18 *Democratica*

ratica resp. quib. limitib. sit definita 169,4 *Democratici legislatoris officium* 175,3
Derdas Amyntæ cur insidiatus 154,5
Deus beatus per se 184,21. *Diuinæ poëtæ opus* 190, 29 *Dei cultu resp. præceteris opus est* 196,12 *diuini cultus antistites* 181, 28 *deorum cultus quib. in rep. committi debeat* 198,4 *diuini cultus cura Lacedæmone penes reges* 86,8. 87,4 *Dei cultus principi studiose procurandus* 162,20 *Dei sui cõtemptum magno redimũt sacerdotes Aegyptii* 259,13 *deorum vt simulacra, ita & vitas suis similes fingũt homines* 3,9 *Dij natales a grauidis diligenter colendi* 213,2 *dij scurriles & ludicri* 215,15 *dij regio imperio vti cur credditi* 3,7 *Deus quidam inter homines est vir qui virtutibus ceteros antecellit* 83,24
Diagoras Eretriensem oligarchiã subuertit 141,14
Dicere quæ nõ verẽmur, eadem nec facere 215,6 *Dictorum testimonia e verbis petuntur* 225,12
Dictatores, ἀισυμνῆται 87,4
Didalia seu Didalea Perseæ stratagema œcon. 255,16
Dies exemptitij 257,23
Diffidere amicis, tyrannicum est 160,1,24
Dignitatis æqualitas controuersa est 130,10
Diocles, Philolai amasius, qua occasione patriam deseruerit, & quale sibi Thebis monumentum struxerit 58,16
Dion Dionysio cur insidiatus 155,13 *Dionis in Dionysio persequendo institutum* 156,12 *Dion Dionysii exactione seipsum perdidit* 157,3 *Dionis dictum de Dionysio* 235,4
Dionysius Daphnæum accusat 138,18 *custodiam a Syracusanis petens, quod responsum acceperit* 91, 4 *tyrannus Syracusis e demagogo factus* 152,15 *tyrannidem Syracusis Hipparini impulsu arripit* 140,11 *monopolam Syracusis ablegat* 19,11 *Dionysii Syracusanorũ tyranni, stratagemata œconomica* 252,1. 262,12 *Dionysius vno quinquẽnio omnes Syracusanorum opes vt collegerit* 159,25 *Dionysii affinitas Locros perdidit* 144,1
Dionysius iunior Dionis insidias cur expertus 155, 13 *Dionysii iuniores tyrannis ex se ipsa conuulsa* 156,26
Diophantus Athenis opifices fecit publicos 41,8
Disci solent quatuor ferme; littera, gymnastica, musica, pictura 218,11 *discimus alia consuetudine, alia auditione* 205, 23
Disciplina commoda vnice respublica opus est 150,21 *disciplinæ scopus* 218,7 *disciplinæ tempus duabus ætatibus distinctum* 216,5 *disciplinæ spectande primum pueris, deinde paullatim addiscenda* 216,4 *disciplina, cum labore & molestia coniuncta est* 222,9
Dissidium maximum virtutis & vitij 134,19
Distensiones in pueris ætate an vetande 214, 25
Dithyrambus ad Phrygiam harmoniam accedit 230,2
Diuisio in compositis procedit vsque ad incomposita 2,2
Diuites, viri boni ac spectati cur appellentur 109, 20 *quare ceteris ciuibus in republica potiores* 81,23 *Spartæ nihilo insigniores quam pauperes* 111,28 *diuitum in democratijs qua habenda ratio* 150,14. 148,8 *diuitum commodis in quibusdam fauent leges politicæ; in quibusdã commodis pauperum* 118,9, & *deinceps. diuites in oligarchia mulctantur nisi iudicia exerceant* 111,2 *diuitibus in republica non tribuendum nimium* 118,1 *diuites per seditionem oppressi, pecunijs & exsilio mulctantur* 249,6
Diuitiæ quid 20, 12 *diuitiarum nomine alias aliud accipitur* 14, 27 *diuitiæ ancẽsendæ in quarum copia persimus fame* 15,5 *diuitiæ infinitæ quæ, & cur* 15,13 *diuitiæ veræ vnde* 13,3. *Vide & Opes.*
Diuturnum esse quod vule, violentia carere debet 158,20,24
Dolium pertusum 234,23 *dolium perforatum est improba egestatis cupiditas* 176,3

Domini oculus pinguefacit equum 235,7 *domini effigia, optimum agro lætamẽ* 235,9 *dominorum multitudinẽ quam Homerus bonam esse neget* 104,25 *Vide Herus.*
Dominari multis plerique omnes cupiunt 208,11 *dominari quibus liceat* 187,17
Dominatus, seu herile imperium 206,25 *dominatus seu herilis imperij ratio* 70,10.71,7 *Dominiũ, & Imperium, seu Magistratus, non sunt idem* 188,14 *dominium a natura cui tributum* 2,12 *dominium rerum omnium an penes vnum esse expediat* 88,18
Domus seu Familia quid 2, 26 *domus & ciuitas, boni iurisq; communione congregata* 4,4 *domus seu familiæ partes* 231,20 *domus prima & minimæ partes quæ* 4,27 *dom⁹ seu familiæ partes præcipuæ, maritus & vxor* 46,10 *domus perfecta e liberis & seruis constat* 4,25 *domus imperium penes natu maximum* 3,4 *domesticum imperiũ, monarchia est* 10,5 *domus custodia & acuere numquam debet* 235,17 *domus vna esse debet, sed non omni ex parte* 31,8 *domus colonia, pagus* 3,1 *Domus duas inhabitare difficile* 36,9 *domus & ciues æquali numero manere voluit Phido Corinthius* 35,26 *domus strui & debeat* 235,26. *Vide & Aedes.*
Doria compositio 100,1 *Dorica harmonia propr.* 225, 9 229,22.230,10 *Dorii modulo in puerorum institutione permisi* 230,11
Dotes apud Spartanos dabantur magnæ 47,27 *de dotibus institutum Phaleæ* 38,6
Doxandri & filiorum repulsa 135,19
Draconis leges 59,9
Ducis opera populus in bello carere non potest 159, 27 *dux nimiæ multitudinis nemo esse potest* 191, 13 *dux belli apud Lacones rex est* 86,8 *duces in reges suos cur arma interdum vertant* 155,19 *duces bonis amissis sæpe res nouas moliuntur* 167, 3 *duces sine copiis nihil prosunt* 262,11
Ducatus perpetuus in rep. 88,7.91,10 *ducatus perpetuus an vtilis rebuspubl.* 88,17
Dulce exiguum, aqua copiosa admistum, nullum sui sensum in temperatura præbet 28,6
Duo vnà rem gerẽtes 92,28

E

Ebrios delinquẽtes grauius multari vult Pittacus quam sobrios 59,13 *ebriosus, contemptui & insidiis magis obnoxius quã sobrius* 162,17
Ephantides 227,15
Eturare magistratũ 118,10
Eligere recte non nisi scientes possunt 78,15 *eligere seipsos possunt quidam in quibusdam rebuspubl.* 121,18
Elidensis oligarchia 140,24
Elimea rex 154,13
Eloquentes, populari aura student 138,7
Eminens virtute, an summouendus e ciuitate, vt ij qui opibus & potentia præminent 85,20 *eminentis imperium quando debeatur* 94,22
Eminentia seditiones aliquando in rep. excitat 132,6 *eminentior ciuitatis pars mistione temperanda & castiganda est* 147,10 *eminentiores in republ. vel relegari solent, vel accidi* 84,4 *eminentiorum capitum detruncatio* 153,14
Emitti ad exteros solent quorum domi est abundantia 14,13
Emporia quibus ciuitatib. sint, quib. non 193,11
Emptio lucri caussa fit 56,5
Ephesiorum stratag. œcon. 251,25
Ephialtes Areopagiticum senatum accidit 57,20
Ephori Lacedæmone a Theopõpo rege instituti 158, 19 *e plebe sumebantur* 36,21 *numero erãt quinque* 52,13 *Ephororum Spart. munus* 49,26 *Ephori apud Lacedæmonios alij alias lites iudicant* 61,28 *Ephororum magistratus apud Lacedæmonios, democratica quadam est* 36,20 *Ephori Spartani eandem habent potestatem quam apud Cretenses οἰκόσμοι* 52,12 *Ephororum Spartanorum cum Carthaginensium* CIIII *magistratu collatio* 54,18 *Ephoros Sparta tollere conatus Pausanias* 129,25 *Ephororum magistratus an recte apud Spartanos constitutus* 48,19.53,5

Epi-

Epidamnus operas habet publicas 41,8 *Epidamni imperium penes vnum* 91,12 *Epidamni respubl. vnde mutata* 129,25 *Epidamnijs resp. mutationẽ attulit nuptialis controuersia* 135,23
Epimenidi ὁμόκαποι qui 2, 27
Equa iusta 27,3 *equum pinguefacit domini oculus* 235,7 *equos alere qui soleant* 99,3 *equi non nisi a locupletibus alipossunt* 178,2 *equorum & canum vsus Lacedæmone communis* 30,4
Equitum oligarchia 141,14 *in Equitatu olim consistebat bellicũ robur* 119,17 *equitatus & grauiori armaturæ additur etiã leuis armatura* 178,8
Eretrienses, equos aduersus hostes alebant 99,7 *Eretriensis oligarchia vt subuersa* 141,13
Eruditio & nobilitas, diuites magis comitantur 109,18
Erythris oligarchia vnde mutata 139,18
Ethicorum mentio 24, 25. 73,19.113,19.204,15
Euæsis Syri stratagema œconomicum 258,24
Euagoras Cyprius eunuchi insidias cur expertus 154,6
Eubulus Autophradatem ab Atarnei obsidione vt auerterit 40,12
Eunomia dicta poesis Tyrtai 142,23
Euripides ob exprobratum sibi oris fœtorem grauius commotus 155,3 *Euripidis locus de rebus politico necessarijs* 66,5 *locus de libertate democratica* 151,11 *sententia de somno & poculis* 222,1
Europæa ingenia qualia 194,9
Eurum noti specie quidam faciunt 99,25
Eurytion Heracleensis 141, 17
Euthycrates Onomarchi Phocensis filius 135,21
Exactio a Venditoribus & emptoribus & ceteris negotiatoribus 256,15 *exactores iidem & iudices esse non debent* 180,18,21
Excessus reprimi solent in omnibus artibus & scientijs 85,1 *excessus quibuslibet in rebus graues* 113,28 *excessus alius alio melior nõ est, sed minus malus* 98,9 *excessus primorum & præstantissimorum pessimi* 97,26 *excessus fines seu limites, ex effectis perspiciuntur* 191,18
Exclusio a conuictu publ. 215,9
Excubiæ & præsidia per opportuna loca disposita 202,14
Exercitatio qua quib. conueniat 95,19
Exploratores tyrannorum 159,13
Exponere fœtũ mutilatum seu mancum licet 213,6
Exsectus a rege suo deficit, velut contumeliam passus 154,22
Externorum ope indigemus ad impetranda ab illis necessaria 14,12 *exteri non admittuntur ad capessendam remp.* 191,26

F

Fabricari mente & cogitatione, præcipuarũ actionum vna est 189,16
Fabulas audire puritiam quas conueniat 214,21 *fabula de leporum & leonum concione* 84,1
Facere & agere, specie differunt; sed instrumentis ambo indigent 6,3
Facultates: vide Opes.
Familia: vide Domus.
Felicitas & beatitudo non sunt idem 188,9
Ferarum vsus 12,20 *ferarum exemplum non vbique locum habet* 32,28 *Ferini & belluini mores* 220,17.221,3
Ferrum animis quibus dam a Deo admistum 33,9 *ferrum gestabant veteres Gr.* 44,17
Figulus figulo inuidet 156, 20
Filios quatuor qui procreasset, Sparta immunis erat 48,16 *filius imperium cum patre gerere nõ poterat* 139,15 *filium patri succedit in oligarchicis rebusp.* 121,18
Finis, & id cuius caussa quidque fit, cẽsetur optimum 3,17 *finis artium & scientiarum omnium, Bonum est* 80,1 *finis, actionum honestatem turpitudinemve ostendit* 207,1
Finitimis contermini, in quibusdam rebusp. non admittuntur ad consilia de bellis aduersus finitimos gerendis 200,4
Fletus in puerili ætate an prohibendi 214,25
Fluuius vnus idemq; an dicendus 64,5 *fluuio frigido recens natos immergere* 214,9
Focus publicus 182,7 *focus*

sacer, & qui a foco abducuntur 233,10
Fœmina natura & munia 232,9 *fœmina nubere possit anno ætatis* XVIII 211,8
Fœminini & masculini sexus copulatio necessitate facta 232,13 *fœmineum genus apud barbaros eadem conditione est qua seruile* 2,18
Fœnus Vnde dictum, & cur 17,12 *fœnus duplum e monopolia* 19,10 *fœnore se interdum obligat ipsa resp.* 251,2
Fœtor oris exprobratus, grauem Euripidi iram mouit 155,4
Fons Genus idemq; an dicendus 64,6 *fontium curatores* 179,20
Fores quæ extrorsum aperiuntur, interdictæ 247,10
Fortitudinis officium 16,10 *fortitudo comitatur non agrestissimos quosq;, sed mitiorib. & leoninis moribus praditos* 220,22 *fortitudo* Viribus armata, audacia est 155,26
Fortuna, externorum causa est. seu auctor 184,25 *fortuna iustum aut temperantem reddit neminẽ* 184,26 *fortuna prospera & otium, petulantiores reddunt animos* 209,24 *fortunæ secundam ferre non cuiusuis est* 147,1
Forum rerum Venalium 203, 3 *forum rerũ venalium omnibus apud se præbent ea ciuitates quæ prouentuum* Vbertatem *spectãt* 193,9 *forum liberum, in Thessalia quodnam fuerit* 202,24 *fori structura qualis esse debeat* 202, 23 *fori curatores* 179,9
Frater maximus natu & minimus natu, quibusdã in locis non simul imperium gerunt 139,10 *e fratrib. plurib. maximus natu tantum ad imperium admittebatur* 139,16 *fratrum ex paternorum bonorum diuisione dissidium* 135,7 *fratrum bella grauia* 195,8
Frigida regiones qualia ferant ingenia 194,9 *Frigori a pueris assuefaciendi liberi* 214,6
Fructus pro priuatis Vsibus diuidi a populis quibusdam solẽt 29,5 *fructuum digestio in familia* 235, 21,28
Frumenti exportatio lege vetita 251,15
Fundos communes esse an expediat 29,2
Furta ex inopia 39,15
Futilia omnia iuuentuti debent esse peregrina & insolita 216,2

G

Gelæ oligarchia in tyrannidem Versa 166,12
Gelonis tyrannis 132,21 *Gelonis tyrannis ex se ipsa conuulsa* 156,26 *Gelonis tyrannis Syracusis in democratiam* Versa 166,8 *Gelonis tyrannus quam diu durarit* 165,2,4
Generationis terminus in Vtroq; sexu quis 211,19
Generis cõseruatio per proli prosemination em 232, 23 *generis propagãdi cupiditas innata & animali cuique &* Planta 2,10
Generis Virtus, nobilitas 81,27 *generis præstantia* Vbiq; honorata est 81,26 *ob generis præstantiam quidam plus dignitatis sibi arrogant* 129,9
Generosi, magis ciues sunt quam degeneres 81,26
Gentium & populorũ discrimen pro situs & loc. diuersitate 194,8
Gladius Delphicus 2,16
Gloria infinita quæritur copiæ; virtutis non item 183,26
Gordiæ filius Psammetich⁹ 164,23
Gorgias Leõtinus Larissæos Vt definierit 62,15 *Gorgiana* Virtutum enumeratio 21,25
Græcanicorum populorum differentia 194,17 *Græca nationis dotes* 194,14 *Græcorum resp. clarissima an ad rectam institutionis normam composita* 208,2 *Græciæ principes ciuitates, in oppidis sibi subiectis, ad suæ resp. normã,* Vel democratias *instituebant,* Vel oligarchias 116,5.144,22
Grammatica cur discatur 218,12
Grauidarũ dieta & exerc. 212,29
Grauis armatura, opulentorum magis est quam inopum 178,3
Gubernatoris scopus 70,21
Gymnasia & arma seruis interdicta apud Cretenses 32,8 *gymnasia seniorum* 202,27 *Gymnastica cur discatur* 218,14.219,17 *gymnastica quomodo* Vtendum 221,11 *de gymnasticis exercitijs leges politicæ* 118, 21
Gymnicis ludis, celeritatis & tarditatis habetur ratio 81,7

H

Habitationes olim sparsæ 3, 7 *in habitationis cõsortium recepti inquilini, sæpe seditiones excitarũt* 133,25
Habitus corporis qualis cõgruat ad prolis generationem 212,20
Hanno: Vide *Annon.*
Harmodius & Aristogiton cur Pisistratidis manus intulerint 153,27
Harmoniarum seu concentuum differentia 223,4. 228,21 *harmonia eorũdem sonis quomodo dicatur alia* 64,14 *harmoniarũ duas species primarias quidam faciũt, Dorsam & Phrygiam* 99,27 *harmonijs omnib.* Vtendum *an sit* 228,8 *harmoniarum* Vsus idẽ *non est* 228,27 *harmoniarũ degressiones seu deflexiones* 229,17 (23
Haurire colo seu cribro 234,
Helenæ erga Priamum socerum suum reuerentia 241,14
in Heliæam cõueniunt magistratuum collegia, cum magistratus aliquis creandus est 129,27
Hellanocrates Larissæus 154,17
Heniochi, gens crudelis 220 25
Heracleæ oligarchia e pauciori numero ad sexcentos extensa 139,12 *Heracleæ Pontica oligarchia quo casu mutata* 140,6 *Heracleẽsis populus imperio* Vt priuatus 137,17 *Heracleensis seditionis causa* 141,15,17 *Heracleotarum copiæ nauales* 194,1 *Heracleotarũ Ponticorum stratagema œconomicum* 248,10
Heracleodorus Orstanus 133,17
Heraclides Aenius 154,20
Heraclitu dictum de ira 183,19
Heraensi resp. mutationem quæ attulerint 133,13
Hercules ab Argonautis cur relictus 84,7
Heredis instituendi sua apud Spartanos ἀκληρώσις *concessum* 48,2 *de hereditatibus constitutio oligarchica* 148,15
Hermeas a Mentore captus 257,7
Heroum & deorum ab hominib. differentia 205,29
Herus hero præstat 10,16 *heri diligentis* Vigilãtia 235,16. *Vide & Domin. Herilis* Vestitus *qua* 10,17 *herile imperium* 206,25 *herilis imperij ratio* 70, 10.71,7 *herile imperiũ, multis ciuile seu politicum* Videtur 187,1
Hesiodi gnoma de inuidia 156,20 *sententia de* Vxore ducenda 233,14 *locus de primis rei familiaris instrumentis* 2,23 *locus de familia instituenda* 231,22
Hestiæensium seditio e duorum fratrũ dissidio 135,6
Hieronis exploratores 159, 15 *Hieronis & Gelonis tyrannis quamdiu duraverit* 165,2,5
Hilotæ Lacedæmonijs dominis suis sæpe insidiati 45, 24
Hipparinus Dionysium Syracusis ad tyrannidẽ arripiẽdam incitat 140,11
Hippiæ Atheniensis stratagemata œcon. 247,8
Hippocrates magnus medicus 190,14
Hippodamus Euryphontis filius, Milesius, resp formam quam instituerit 41,12 *Hippodami resp. examinatur* 42,14 *Hippodamia* Vrbis distinctio 201,12
Hispani, quare Iberi.
Homerus Iouem patrem hominumq; deumque cur Vocet 20,4 πολυκοιρανίαν *quam bonam esse neget* 104,24 *coniuges* Vt inter se affectos esse Velit 241,17 *Homeri locus de regis potestate in expeditione* 86,12 *locus de rei familiaris principatu* 3,5 *hemistichium de inquilino* 69,7 *locus de eo qui bellum cupit* 3,20 *loci duo de musica seu cantu inter epulas* 219,17
Homicidiorum iudicia 127, 9 *homicidij lex Cumanis quæ fuerit* 44,19
Hominum gentes 220,24
Homo proprium inter animalia cetera quid habeat 4,2 *natura ciuile & sociale animal est* 3,18, 23: & 69,26 *armatus est prudentia & Virtute* 4, 18 *sine* Virtute *agrestissimum est animal, tum in victu tum in reb. Venerijs* 4,19 *legum & iuris imperio excusso, animalest omniũ pessimum* 4,16 *hominis gratia condita & plantæ, & animalia cetera* 12,18 *homo alterius, qui* 6,13
Honesta spectanda magis quam necessaria & vtilia 207,18

Honoris nomine seditiones in rebusp. sæpe oriuntur 132,2 *honores qua proportione conferendi sint in rebusp.* 146,28 *honorum ademptione ambitiosi maxime irritantur* 163,9 *honorum publicorum qui non est particeps, est velut inquilinus* 69,8 *honorem sibi vindicant nobiles, diuites, liberi* 81,10 *honorũ communio in democratijs maior quã in oligarchijs* 115,17 *honores otio & quieti sæpe posthabentur a pauperibus* 119,7 *lucro postponũtur a vulgo* 172,5 *in honore pars mala & bona* 39,13
Honoratiores quosq; sequitur reliquum vulgus in iud. 56,2
Hostes multos qui occidisset, luculentis olim præmijs afficiebatur; qui nullum occidisset, afficiebatur pœna 186,27

I

Iambos audire & videre puertiam nefas 215,19
Ianitor in magnis familijs 236,6. *vide & Fores.*
Iapyges nobiliorem Tarenti partem attenuunt 133,4
Iapygiæ hab. bet. 198,28
Iason extra tyrannidem esurire se dicebat 66,9
Iberi quo præmio remunerarint eos qui plures occidissent hostes 186,29
Ignobiles seu degeneres censentur sola virtute 9,18
Ignominiæ si quæ illatæ esse videntur, maioribus honorib. diluendæ sunt & compensandæ 163,13
Imagines deorũ pro cuiusq; dignitate 8,8
Imitari nemo recte potest, nisi quis recte præmõstret 235,12
Imperare finitimis, nõ præcipuus ciuitatis scopus 208,24 *imperare vt dominum, cum iniuria cõiunctum censent nõnulli* 186,9 *imperare moderatos homines, vtilissimum rebusp.* 172,26 *imperare in sua republ. posse, ciuem egregium decet* 208,26 *imperare & parere nouit bonus tum magistratus tum ciuis* 66,11. 67,7 *imperare recte nequit qui non didicit bene imperio parere* 67,6. 206,22
Imperans & imperio parens, quibus discriminibus sint distincti 19,28
imperantis virtus 20,28: & 21,16
Imperator, πολέμαρχος, στρατηγὸς 181,12 *in Imperatore quæ præcipue spectẽtur* 149,6. *vide & Dux.*
Imperata vt differant 206,26
Imperia, honores appellantur 76,17 *imperium & obedientia plerisq; rebus a natura tributa* 21,8 *imperium & obedientia, conseruationis gratia a natura instituta* 2,11: & 6,18 *imperium obtinere omnes cupiunt* 186,19 *imperium nemo affectat nisi ambitiosus* 50,6 *imperium & dominium a natura cui tributum* 2,12 *imperium cui iure merito debeatur* 82,24. 83,3 *imperium potioribus iure debetur; secundum nonnullos* 8,28 *imperium senioribus cõuenit* 206,17 *imperium & potestas rerũ penes quos in rep. esse debeat* 75,28. 76,25 *imperium seu potestas rerum in republ. vel penes vnum est, vel penes paucos, vel penes plures* 71,13 *imperio præesse omnes simul non possunt* 24,26 *imperium & rerum potestas penes vnum an esse in rep. debeat* 91,16. 93,27 *imperium diuitibus ne ac nobilibus debeatur, nec ne* 82,18 *imperium administrari vtrum melius ab homine præstantissimo, an ab opt. legibus* 88,25. 93,7 *imperium ex legum præscripto an magistratus arbitrio rectius administretur* 92,20 *imperium an penes eosdem semper esse debeat* 205, 26. 207,3 *imperia & magistratus venales esse an expediat* 55,27 *imperia in olsgarchijs grãdi mercede redimuntur* 178,21 *imperium pro statuæ dignitate confertur ab Aethiopib.* 100,21
Imperiorũ seu magistratuum differentia 122,25 *imperij species & modi plures* 70,8 *imperium aliud, imperantis; aliud, subditi gratia est* 206,23 *imperium non omne, dominium est* 188,14 *imperia recta quæ sint, & quæ a recta norma deflectant* 71,15 *imperium melius, in quo meliores subditi* 6,21 *imperium herile, & imperium in liberos seu ingenuos* 206, 25 *imperium in liberos seu ingenuos, pulchrius quam*

quam herilis dominatus 208,21 *imperium ciuile, priuata tranquillitati & prosperitati officere creditur* 186,10 *imperia maxima a populo an committenda* 77,22 *imperium perpetuum cur pleriq; cupiant* 71,2
Imperium capessere filius cum patre nõ poterat, nec fratres natu minores cum fratre natu maximo 139,15. *vide & Magistratus.*
Improbis rerum potestatem committere, non est tutũ 180,27 *improbis cur gaudeant tyranni* 160,11
Improbitas hominum, res insatiabilis 40,21
Inæquales in aliquibus, se in omnib. inæquales esse iudicant 73,24 *inæquales æqualia participare an iustum* 73,28
Inæqualitas iusta videtur esse 73,14 *inæqualitas non opum tantummodo, sed etiam honorum, seditiones parit* 39,9
Incremẽta: vide Augmẽta.
Indorum reges 206,5
Indigentia sæpe plura simul experiri cogit 12,10
Infamia nota a mulctare 213, 25. 215,10
Ingenium seu natura, primus ad honestatem assequendam gradus 205,13 *ingeniorum diuersitas pro locorum seu regionum diuersitate* 194,9 *ingenium & natura, crebra assuetudine mutatur* 205,15
Ingenuorum ac nobilium discrimen 9,14 *ingenui ex altero tantum parente* 103,28
Inimicitia & ira qua re differant 157,18
Iniuria voluntariæ, pleraque omnes ex ambitione & auaritia proficiscuntur 50,6 *iniuriæ maximæ perpetrantur magis ob excessus seu exsuperãtias quam ob necessitates* 39,23
Iniustitia viribus armata, res asperrima 4,17
Inobedientiæ ansa omnis præcidenda in rep. 45,6
Inopes imperium & otium agere recte non possunt 55,17 *inopes ad opus faciendũ conuertendi* 176, 22 *inopum cupiditas improba, doliũ perforatum* 176,9. *vide & Pauperes.*
Inquilini & serui, ciuitatis seu habitationis in vrbe, sunt particeps 60,20 *inquilini honorum publicorum expertes* 69,7 *non admittuntur ad capessendam remp.* 191,26 *inquilinis oppigneratorum firma possessio non datur* 247,5 *inquilini sæpe seditiones in rebus-publ. cient* 133,25
Insatiabile votum 15,7 *insatiabilis est hominum improbitas* 40,21
Inscriptionis ius pretio venditur 251,28
Insidiæ quorum maxime vitandæ 163,14 *insidiæ aliæ corporib. struuntur, aliæ bonis & honorib.* 153, 22 *insidiari bene instructis nemo facile solet* 202,12
Inspectores constituẽdi, qui observent ne quid contra quam reip. sit vtile, fiat 147,6 *inspectione assidua opus est, si diligenter rem geri velit herus* 235,8,14
Institutio, naturæ defectum supplere nititur 216,9 *institutione boni reddimur* 95,6 *institutio ratione an consuetudine fieri debeat* 210,15 *institutio qua & quemodo instituenda* 217,13 *institutionis æqualitas in republ. an vtilis* 39,6 *institutio vna eademq; esse debet omnium in repub.* 217,3 *institutio iuuentutis in ciuitate, vna & communis esse debet* 31, 13 *institutio puerorum ad quos scopos referenda* 207,29 *instituendi ad reip. commodum ciues* 150,21 *institutio ad respubl. commodum quomodo fieri debeat* 150,26 *institutionis tempus duabus ætatib. distinctum* 216,5 *institutio solis custodibus vrbis a Socrate tributa* 32,17 *institutio pueri pro crepitaculo est* 226,3 *institutio in quibusdam nihil proficit* 165,17
Instrumenta sua quaq; ars desiderat 5,17 *instrumẽtis multis indiget hac vita* 196,7 *instrumenta, faciendi, possessio vero, tantum agendi facultatem præbet* 6,1 *instrumenta alia animata, alia inanima* 5,18 *instrumentum excellentius sibi vindicat qui excellit in opere* 80,18 *instrumentorum cura in bene instituta familia* 235,23 *instrumentorum loculi* 236,8
Intensio nimia, in qualibet

re vitiosa est 149,25
Inuenta propemodũ omnia; sed eorum alia non collecta sunt, alia non recepta vsu 31,20 inuenta primum necessaria; deinde pulchra magis ac magis addita 199,3 inuentis vtendum: sed quarẽda insuper quæ sunt prætermissa 199,10
Inuentori vtilitatis alicuius, an decernendum in rep. præmium 44,1
Inuidia & cõtemptus, a ciuili societate plurimum absunt 114,15
Ionia tyranni 152,13
Iphiadis sodalitia 141,10
Iphicratis Atheniẽsis strategema œconomicum 256,22
Ira odij pars quædã est 157,12 imperiosus & iracundus est affectus 195,1
vindictam magis spectat quam eminentiam 153,25 cum ira pugnare, difficile 163,19 ira in familiares & amicos cur asperior 194,25.195,4
Istri oligarchia in democratiam versa 139,12
Italus, Oenotrius rex 198,18
Itali regis instituta 198,23
Itali ab Italo rege denominati, qui olim Oenotri; & Italia quæ olim Oenotria 198,19
Italæ Græcanicæ legislator Charondas 58,8
Iucundum alijs aliud 11,21
Index operis bonus esse nequit qui eius notitiam nullam habet 225,27
iudicare recte de rebus possunt etiam ij qui eas non didicerint 222,23
iudicare vulgus de musicorum & poetarum operibus rectius cur soleat 77,6 iudicat melius populus vniuersus quam vnus aliquis homo 89,16
Iudices & exactores idẽ esse non debent 180,17
Iudicatorum exactio non penes eũ qui condemnauit, sed penes alium 180,17,21
Iudicium quid 4,21 iudiciorum differentia tribus limitibus definita est; e quib. scilicet, de quibus, & quomodo 127,1,22 iudicia a quibus, de quibus, & quomodo fiãt 127,22 iudicia in rebus pub. penes quos esse debeant 120,15 iudiciorum potestas populo concessa 77,26 iudicia de iure & vtilitate tum publ. tum pr. penes quos in republ. esse oporteat 197,9 iudicia omnia & omnib. de rebus populus sibi vindicat 120,18 iudicia penes magistratũ sunt in quibusdam casibus 93,2 iudicium de singularibus, magistratus est & reipublicæ: de vniuersalibus statuunt leges 105,15 iudicia publica an debeant esse arbitraria 43,14 iudiciorum ratio an recte a Solone instituta 57,16 iudicia de iustis & vtilibus, reipublicæ in primis necessaria 196,13
Iudiciorum species octo 127,4 iudicia forensia de tribus potissimum fiunt 41,26 iudicia iurãta 87,21 iudicia democratica quæ, quæ item oligarchica & aristocratica 128,6
Iudicium in singulis pleberis imperfectum est, in congregatis, perfectum 78,4,22 iudicium in re propria, minus sincerum 92,17: & 73,17,21
Iudicia prava, multas democratias euerterunt 175,27
Iudicij locus præcipuus ab Hippodamo statuitur vnus 41,27
de Iudicij desertione lex 118,11
Iupiter pater hominumque deumque cur dicatur ab Homero 20,5
Iuramenti ritus priscis regibus qui fuerit 87,22 iuramentum oligarchicum 150,15
Ius & Iudicium quid 4,21 ius quærentes, medium quærunt 92,18 ius, æquum videtur esse 151,8 ius est quod publice prodest 80,3 ius ciuitatem non corrumpit 76,8 ius & æquitas a rebuspublicis omnibus probantur quidem; sed non recte obseruantur 128,23 ius controuersum apud quosdam 8,26 ius diuersis an aliud sit 80,11 ius democratijs quod, quod item oligarchijs 170,27 ius populare quod 169,8.170,15,26
Ius dicturus ciuibus, oportet vt norit quales illi sint 191,21
Iussa: quære Imperata.
Iustum, æquale quiddam est 80,4 iustum, aliquibus iustum est 73,18 iusta & vtilia ab alijs petimus; ipsi tamen nõ eadem erga illos exercemus 187,13

Iustitia,

Iustitia, virtus socialis 82,1
Iuuenculas elocari an expediat 211,23.212,4
Iuuenum connubia cur improbentur 211,23 iuniorum proles qualis 213,15
Iuuenes ingenuos ministrorum vices in quibusdam obire non dedecet 206,28 iuniores parêre decet 206,17 iuniorum cœtui magistratus aliquos interesse conuenit 202,29 iuniores viribus, seniores prudentia valent 197,18
Iuuentus, irrequieta est 226,2 iuuentutis submissa reuerentia 206,18

L

Laborum & operarum discrimina 18,10 labores ad prolis generationẽ quales congruant 212,25 laboribus animum simul & corpus occupari non oportet 221,20
Lactis alimentum 214,1
Lacedæmon virtutem an recte colat 210,6 Lacedæmon seditiones quas & quib. de caussis experta 142,14, & ff. seq. Lacedæmone opes & facultates ad paucos e potentioribus & spectatioribus deuoluuntur 143,26
Lacedæmonij in puerorũ institutione diligentes 217,10 seruis, equis, canibus, & instrumẽtis rusticis vtuntur velut communib. 30,3 hilotarum suorum insidias sæpe experti 45,24 finitimos omnes habebãt hostes 45,28 in ciuitatib. subiugatis tollebant democratias 144,23 tyrannides plurimas euerterunt 156,23 Lacedæmoniorũ strategema œconomicum in tuuandis Samijs 248,21 Lacedæmoniorum resp. cur laudetur a nonnullis 36,17 Lacedæmoniorum regnum cur tam diu duraret 158,17
Lacones iuuentutem suam laborib. efferant; minus conuenienter 220,16 Lacones in bellicis concertationibus nunc alijs inferiores 220,27 Lacones de modulis recte iudicare norunt, etiamsi non discant 222,22
Laconica respubl. examinatur 45,16 Laconicæ resp. mistura seu temperatura quæ sit 111,22
Laconica disciplina an recte instituta 208,8
Laconicæ institutionis scopus 208,8 Laconica institutio & leges ad res bellicas dirrectæ 186,20
Laconica œconomia 234,28.236,8 Laconicorum iudicierum alia penes alios 61,28 Laconicorum regum potestas quæ fuerit 86,6.88,7
Laconico bello attritus Athenis nobiliorũ numerus 133,9. Vide & Sparta.
Lameticus seu Napetinus sinus 198,21
Lamprus musicus 205,1
Lampsacenorum strategema œconomicum 248,4
Larissa oligarchiæ mutationem experta sub Aleuadis 141,8 Larissæi πολιτοφύλακες 139,28
Larissæos vt desinerit Gorgias Leontinus 62,17
Legati & præcones 123,11
Leonum responsum in concione leporum 84,1 Leonini mores 220,23
Leontini pro oligarchia tyrannide oppressi 166,12
Lesbij ab Athenien sib. contrapacta accisi 84,22
Leucadica respublica vnde nimis popularis facta 38,22
Leucothea fanum 253,23
Lex, ordo quidam est 190,27 consensio quædam & conuentio est 8,16 pactum quoddam & conuentum est, spondens mutuum vtrimque ius 74,19 in vniuersalibus imperat: de singularibus decernit magistratus & respublica 105,14 leges ne an magistratus rerum potirs debeant 79,18 e legum ne præscripto, an viri præstantissimi arbitratu, rerum summam administrari magis expediat 88,25 leges ne optimas an virum optimum imperare satius sit 93,7 leges ad respublicæ formam accommodatæ esse debent, nõ contra 97,2.79,25 leges a legislatore accommodari debent & ad regionem, & ad homines regionis illius incolas 34,22 leges ad respublicæ conseruationem quomodo accommodandæ 175,9 leges ad plurium ne, an ad meliorum commodã referri a legislatore debeant 83,9,25 leges in rebuspublicis quædam

ad pauperum, quædam ad diuitum cõmoda lata 118,5,24 leges in rep. nil prosunt, nisi bona disciplina assuefiãt ciues 150, 22 leges patriæ an mutandæ in rep. 44,6.45,3 legis & eius violatio sæpe magnas mutationes in remp. inuehit 144,11 legum transgressio parua neglecta, sæpe magnis motibus occasionem præbet 133,20

Leges veteres, simplices erant & barbaricæ 44, 16 legum tria dumtaxat genera statuit Hippodamus 41,25 leges rusticæ 173,2

Legislator bonus spectare quæ debeat 187, 26. 207, 4,23 reipubl. partes tres spectare debet 120,6 ad media conditionis ciues semper in rep. respicere debet 117,16 legislatoris in disciplina instituẽda scopus 208,29 legumlatores institutionis rectam normam an secuti in instituendis rebuspublicis 208,2 legislatoris democratici officium 175,3

Legũlatores præcipui qui fuerint, & quas leges apud quos tulerint 58,5 legumlatores alij suis ciuibus, alij alienis leges scripserunt, & alij in reipubl. administratione, alij in vita priuata 57,3 legũlatores optimi, e mediocri conditionis hominibus fuerunt 115,21

Legum custodes & ministri qui constituendi 91,24 legũ custodia qua & tenduꝫ magistratui 90,27

Liberalitatis officium in opum usu cernitur 30,20 liberalitas tollitur in rerum omnium communitate 30,18

Liberiores populi qui 194, 11,15 liberi natura quidam sunt, & non sunt 9, 23 liberi & ingenui sola virtute censentur 9,18 libera ingenia abhorrẽt ab adulationibus 160,12 liberi homines quarum rerum potestatem in republ. habere debeant 77, 20 liberi hominis vita 188,7 libera vita, herili seu dominatrice an melior 188,11

Liberorum procreãdorum lex Spartæ an recte constituta 48,12 ad liberorum procreationem qualis requiratur corporis habitus 212,21 liberorum procreatio quorsum ref. 232,20 liberorum procreatio quo tempore spatio limitata 213, 14 liberorum procreatio numero limitata 213,9 liberorum procreatio ni limitetur, absurde possessiones æquantur 35,13 liberorum numerus limitandus & ubi opũ quantitati certus limes præscribitur 38.12 liberorũ nimia multitudo qua ratione olim impedita 52,28

Liberi alendi qui, quiꝫ exponendi 213,6 liberorũ victus qualis esse debeat 213,28 liberorum educatio & institutio quomodo institui debeat 213,27 liberos an suo quisque modo instituere debeat 217,5 liberi diuitum Spartæ eodem educantur modo quo liberi pauperum 111,25 liberi ætate nec nimis infra parentes esse debẽt, nec nimis ad eos accedere 211, 12 liberis pauperes tuẽtur pro ministris 182,23 liberos communes esse an expediat 26, 14 liberos pro similitudine cum parentibus, diuidũt Libya superioris incolæ 26,28 in liberos imperium patri regium 20,2 liberi iuniorum quales 211,24

Libertas vulgo putatur facere quod libuerit 151,9 libertas nimia, quorum malorum caussa 167,8 libertatis democraticæ signa duo 169,14

Libya superior mulieres habet communes 26,27

Licentia maior indies sumitur, & ubi semel quid indultum est 144,12

Limitum curatores publ. 179,16

Litteræ disci cur soleãt 218, 12.219,10.220,4

Lites publicæ quam pauciss ima esse debent 175,19 litium tabula ad magistratus controuersis negotijs destinatos deferũtur 180,1 litium omnium iudiciũ penes magistratus aliquos 62,2 lites minus recte iudicatæ, ad vnum præcipue forum ablegantur ab Hippodamo 41,28

Loci consortium 23,26 locus dignitati respondens 202,21 locus seditionis ansam ciuitati quomodo interdũ præbeat 134, 13 locus & homines interdum distinguũtur 63, 19 locorum peritia opus est bono œconomo 244,5

Locrẽsium lex de bonorum vsu & seditione 38,20 Locrensium Epizephyriorũ legislator Zaleucus 58,6

Locros perdidit Dionysii affinitas 143,28

Lucrum honori vulgo anteponitur 172,4 lucri cupiditas seditiones sæpe excitat 131,26

Ludus, requie i gratia institutus 218,23 ludi pueris quales conueniant 214, 20.24 ludorum & certaminum præfecti 182,19

Lustrationib. & expiationibus adhibetur musica 228,24.229,5 lustralia carmina, seu Lustrales moduli 229,10

Lycij comæ alendæ potestatem grãdi pecunia redimunt 250,7

Lycophronis sophistæ dictũ de lege 74,20

Lyctij in Creta, Laconum coloni 51,24

Lycurgus Charilai tutor fuit 51,22 peregrinationis sua maximã partem in Creta transegit 51,22 Thaletis auditor fuit 58, 12 mediocri conditionis homo fuit 115,22 & leges & rẽp. instituit, sicut etiã Solon 57,6 Spartanas mulieres frustra legib. subiicere conatus 47,11 Lycurgica disciplinæ scopus 208,8

Lydia harmonia 230,24

Lygdamis, Naxi tyrannus 139,2 Lygdamidis Naxij stratag. œcon. 246,9

Lysander regũ imperium Spartæ conuellere conatus 129,24 a regibus depressus 142,18

M

Macedonum reges 152,23 Macedonũ lex de eo qui nullum hostem occidisset 186,26

Machinæ bellicæ 201,28

Magistratibus, præsertim necessarijs, carere ciuitas nõ potest 102,28.179, 4 magistratus qui potissimum nominari debeãt 123,16 magistratus quot sint, qui, & quarum rerum 179,3.182,11 magistratũ differentia multiplex 122,26 magistratuum diuisio 61,6 magistratus quales qualibus rebusp. conueniãt 124,19 magistratus rebusp. quibusdam peculiares sunt 124,28 magistratus decoris magis quam necessitatis gratia instituti qui 182,17 magistratus amplissimi, & penes quos resp. summa est, in quales conferri debeant 148, 24 magistratus maximi populo an committendi 77,22

Magistratuũ creatio & iudicatio penes populum est 57,28 magistratuum legendorum & iudicandorum potestas populo a Solone cõcessa 77,28 magistratus e quo ciuũ ordine a Solone instituti 58,6 magistratuum constituendorum differẽtia triplex 125,15 magistratus creãtur vel electione, vel sorte, vel vtroꝫ modo 126,10 magistratus alios suffragijs, alios sorte creari Tarentini cur voluerint 176,26 magistratus sorte leguntur in democratia; suffragijs in oligarchia 111,12 magistratus e lectis deligi, nõsatis tutũ 37,19 in magistratibus legendis virtutis tantum, an etiam opum habenda ratio 55,16 in magistratus creatione spectantur virtus, genus, census, & similia 125,23 ad magistratus admittuntur qui censum legib. præscriptum expleuerint 106,19 magistratus pro census amplitudine conferuntur in quibusdam rebusp. 68,22 magistratus maiores pro census amplitudine conferũtur 79,7 magistratus e militaris ordinis ciuib. legebantur apud Malienses 119,14 magistratus opifici apud Thebanos nõ permittebatur, nisi toto decennio a foro venalitio abstinuisset 68,24 magistratus & imperia ciuib. pro merito diuisurus, oportet & norit quales sint ciues 191,21

Magistratuum creandorum ratio in democratia quæ 169,21.170,17 magistratus pro cẽsus magnitudine in quibusdam democratijs conferuntur 104,11 magistratus in oligarchia pro opũ & census qualitate 37,4.38,24. 105,20.111,14 magistratus in oligarchijs vel pro census amplitudine, vel pro sodalitiorum numero 140,2 magistratus oligarchici quib. onerẽtur munijs 178,22 a magistratib. & imperijs plebs in oligarchijs abstrerreri vt soleat 178,20

Magistratus ciuiles a

quibusdam plane improbantur 188,6 magistratus ciuilis scopum quem habeat 70,25 magistratus pauciores in paruis ciuitatibus; in magnis, plures 179,6 magistratus plures in paruarep. sæpe &ni committuntur 124,3 magistratus plures &num eundemq; gerere an expediat 56,11 magistratus qui plures res curare, qui item &no imperio fungi debeant 124,14 magistratu digni qui sunt, apud Spartanos etiam inuiti ad honores adiguntur 50,2 Magistratus a subditis quib. rebus differre debeat 206,13 magistratui discenda quæ 67,3 magistratus boni &virtus quæ 65,28 magistratus virtus propria, Prudentia 67,18 magistratus munus, imperare & indicare 191,20 magistratus non omnis dominium est 188,14 magistratus ne an legum esse debeat rerum potestas 79,18 magistratus cuiusque potestas est sua 126,22 magistratuum præsentia verum pudorem & liberalem timorem injicit 203,2 Magistratus cosdē semper esse, an recte præceperit Socrates 33,3 magistratus venales esse an expediat 55,27 magistratus quæstui haberi, præsentissima resp. pestis est 147,16 Magistratuum continuis peculiaris locus destinatus 202,18 Magistratuum accusatores, ad populi iudicium pronocant 105,10 de Magistratus eiuratione lex 118,10. *Vide & Imperium.*
Magna quæ dicantur 190, 14 magnum facere vnum solum monarcha nō debet, sed plures 163,3 Maior pars &biq; obtinet 100,10 Magnitudinis modus in omnibus reb. requiritur 191,4
Magnanimi non sunt asperis ingenijs 195,3
Magnesis ad Mæandrum, equos aduersus hostes alebant 99,7
Mala, cum parua sunt, oculos fallunt; cū augescunt, magis in oculos incurrunt 174, 17 malorum initia animaduertere, non cuiuuis est 146,10
Maliensis resp. penes quos fuerit 119,13
Mantinensis democratia 172,11 Mantinense prælium 136,6
Manus &triusque &sum æqualem ac dexteritatem requirit in suis ciuibus Plato 59,8
Manuarij opifices: quare in Opif. manuarium opus quod, quæque artes manuariæ 217,27
Marina ciuitatis turba 103, 22
Maritus quib. legibus &xori denunctus 238,24
Martis & Veneris copulatio non absurde conficta 46,22
Mascula fœminis natura potiora 7, 17 mascula ad ducatum & imperium aptiora quam fœmina 19,23 masculini & fœminini sexus copulatio ex necessitate facta 232,13 mas & fœmina generationis caussa copulati a natura 2, 8 mares matrimoniū contrahere possunt anno ætatis circiter XXXVII 212,18 maris natura & munia 232,9
Mascula &nus in bellicosis gentibus 46,20 Cretensibus cur a suo legislatore concessa 53,1
Massilię examen instituitur eorum qui digni &identur imperio 178,18 Massilię oligarchia quomodo in πολιτείαν &versa 139,6,11
Matris suæ amorem detestatus filius &tero exsultat 58,17 materfamilias quas ceu leges obseruare debeat 237,1,15
Materia quid 11,4 materia quo præparata melius, eo melius opus ab arte perficitur 190,3
Mausoli œconomica stratagemata 249,12
Medela &ix quidquam proficit cum malæ per longas inualuere moras 132, 11 Medici agrotantes, aliorum, non sua &untur operam 92,15
Medi a Persis cur sæpe accisi 84,24
Media &ita conditio in republica, optima 114,26 Mediocritas, & medium, in omnibus optima 113,26 Mediæ conditionis multitudo &bi maior est, quā eorum qui in summo aut opulentia aut paupertatis gradu sunt constituti, stabilis

stabilis est respublica 117,19
Megacles Penthalidas cur occiderit 154,26
Megarenses & Corinthij, finitimi 74,23 Megarensium magistratuum creatio 125,23 Megaris democratia &t conuulsa 132,20.137,21
Membra in pueris ne peruertantur 214,4
Memnonis Rhodij stratagemata œconomica 257,11
Mendæorum stratagemata œconomica 254,2
Mens in appetitum imperium habet politicum & regium 7,10 progressu ætatis in infantibus crescit, &t etiam ratio 210, 17
Mensæ deorum simulacris appositæ 262,13
Mentoris stratagema œconomicum 257,6
Mercatura, potissima permutatoria artis species 17,26
Mercenaria opera 218,2 mercenariæ cōciones, iudicia, magistratus 170,7
Messeniacum bellum 142, 22
Metallicæ artes 18,6 metallica rei faciendæ ratio 231,28
Metus seu timoris genera duo 240,24 metum incutis ciuibus prodest 146, 6 non metuendus populo princeps, sed potius &erendus 162,4 Metus sæpe ad insidias & manus inferendas concitat 155,6 metus seditiones quomodo excitet 132,12 metus communis periculi, etiam inimicissimos in &num cogit 137, 11. *Vide & Timor.*
Meum & Non meum 25,20
Midæ &tum stolidum 15,6
Miletj Prytanis tyrannidem inuasit 138,10
Militaris &ita, multas &rturis habet partes 47,10 militaris &rtutis incitamēta varia varijs populis 186,24 e militaris ordinis ciuib. magistratus legebātur apud Malienses 119,14 Militia & agricultura studium an seiunctum in rep. esse debeat 198,12 militiæ & agriculturæ studia apud multos contuncta 102.24.103,8
Minerua, artium & scientiarum auctor 227,26 tibias a se inuētas cur abiecerit 227,22
Minister, artibus est instrumenti quædam species 5, 20,23 ministri partes exsequi posse 66,20 ministri plures, sæpe minus recte inseruiunt quā pauciores 26,8 ministris quibus maxime succenseamus 29,17 Ministeria corporis 20, 17
Minos Cretensib. leges primus instituit 51,28 agricolas a militib. seiunxit in sua rep. 198,14 maris imperium &nde obtinuerit 52,5 &bi exstinctus 52,7
Miserationis & metus affinitas 229,3,7
Mistione temperāda & reprimenda ciuitatis pars quæ paulo magis eminere incepit 147,14
Mithridates Ariobarzanis cur insidiatus 155,24
Mitylenas Pittacum aduersus Alcæum & exsules dictatorem creant 87, 8 Mitylenensib. belli aduersus Athenienses quæ caussa fuerit 135,15
Mnaseas, Mnesonis pater, Phocensis 135,21
Modulaminū diuisio 228,19 modulamina morata ad puerilem institutionem admitti possunt 229,21 moduli sacri, seu Sacra carmina 229,4 de modulis recte iudicare possunt etiam ij qui non didicerint 222,24
Mœnia ciuitatem &nam eandemque non faciunt 63,24. *Vide & Muri.*
Molottorum reges 152,23 Molossorum regnum cur diu durarit 158,16
Monarchæ multos sibi comparant oculos, aures, manus, pedes 93,14 Monarchiæ genera quot 87,3 monarchia recta, regnum; &itiosa, tyrannis 71,19,28 monarchia exsistere &nde soleat 132,8 monarchia &raq; e contrarijs nata est 151,23 monarchia quibus rebus conseruetur, & quibus conuellatur 151,15 monarchia qualibet conseruari incolumis &t possit 162, 28 monarchiæ insidiæ quibus de caussis experiantur 153,18
Monetæ cudendæ taxandæque ius penes principem 253,19. 256,18 moneta ferrea 251,8 moneta stannea 252,18. *Vide & Numisma.*
Monopolia 19,4
Morbosa, ne minima quidem peccata ferre possunt 177,19

Mortui cadauer nõ sine &c. tigali efferri &c. ult dux 250,4
Motuum in rebup. principia & causſæ septē 131,16
Multārū discrepationi destinatum iudiciū 127,6
Mulieris &c. virtutes 20,21 *mulieris &c. virtus non eadem quæ viri* 21,19 *mulieris temperantia & fortitudo, alia est quam viri* 67, 14 *mulierum studia eadem an esse debeant quæ &c. virorū* 33,1 *mulieres belli socias esse, & iisdē studijs quib. ciuitatis custodes operā dare, &c. ult Socrates* 34,2 *mulierum & puerorū disciplina multum ad ciuitatis emendatam constitutionem cōfert* 22,26 *mulierum moderatores in aristocratijs tantum sunt, non in democratijs nec oligarchijs* 125,11 *mulierib. licentiæ frena an recte in Spartana republ. laxata* 46,9 *mulieribus apud Spartanos frena cur laxata* 47,5 *mulierū imperium an ferendum in republ.* 46,26 *mulierum impertū fouetur a tyrannis* 160,3 *mulieres silentium decet* 21,28
Mulierum conuictus a Socrate institutus 34,13. 37,27 *mulieres an communes esse expediat* 24,7 *mulieres communes in Libya superiori* 26,27 *mulieres apud veteres Græcos erant emptitiæ* 44,18 *mulieribus pauperes &c. tuntur pro ancillu* 182,23
Mulierib. illata probra, plurimas euerterunt tyrannides 162,10
Mulieres parere desinūt ætatis anno L 211,21
Muliebrem mūdum Ceres sibi poscit 252,3
Munia plura eidem in rep. obire possunt 103,7 *munia publica apud veteres diuturna erant* 152,7 *munia publica quo iure a tyrannis imperari debeant* 161,28 *munerib. publicis accidi potest eminentiorum potentia* 148,10 *munerib. grauibus onerandi honores in oligarchicis rebuſp.* 178, 20 *a muneribus publicis &c. vacatio, pretio redimitur* 247,15
de Munitionibus 201,7
Muris cingi &c. rbs an debeat 201,19 *murorū custodia* 181,9 *murorū cura* 202, 7 *murorum curatores publ.* 179,20
Musæi hemistichiū de cantu 223,10
Muscas timens 183,19
Musica, res dulcissima 223, 9 *modulatione & numeris constat* 228,11 *in disciplinarū numerum cur relata* 219,9 *cur discatur* 218,15. 221,27 *an mannarios & illiberales faciat sui studiosos* 225,23. 226,7,12 *duplex est* 223,9 *modulatáne an numerosa pueritiæ magis conueniat* 228,13 *&c. voce & manu an exercenda ingenuis* 225,23 *musicæ &c. sus quorsum* 228 22 *musica &c. sius omnibus ætatibus & morib. gratus* 224,3 *musicæ species mannartæ seu illiberales* 222, 28 *musica instrumenta qualia pueritiæ ingenuæ conueniant* 226,27
Mutantur quædam eodem tempore, quæ tamen non cœperunt eodem tempore exsistere 165,21
Mutationes in rebuspublicis &c. de fiant 129,12 *mutationum in imperijs causſas quas & quam reste statuerit Socrates* 165, 10 *ad mutationem in rebuſp. cur inclinent* 131, 6 *mutationes in rebuſp. fiunt interdum sine seditionibus* 133,12
Mylassa, seu Mylassenses, Cariæ metropolis 249,20
Myrsn, Sicyon. tyr. 166,7

N

Natis alimentum præbere, naturæ opus est 17,4. *&c. vise Liberi.*
Nationum diuersitas in rebuſp. sæpe seditiones excitat 133,22
Natura nil facit frustra 3, 25 *nihil frustra fecit, nec imperfectum* 12,22 *naturæ munia exsequi in conseruatione & propagatione generis* 232,20 *præter naturā quæ sunt, pulchra & honesta non sunt* 18 &c. 5 *natura mali nonnullis* 165,15 *natura cuiusq; qua dicatur esse* 3,16. *&c. vise & Ingenium.*
Naualia & portus 193,12 *Nauales copiæ* 193,26 *nauales copiæ, democraticæ magis sunt quam oligarchicæ* 178,4
Naxi tyrannidem inuasit Lygdamis 139,2
Necessaria & &c. tilia, honesti gratia sunt 207,22 *Necessitas seu indigentia sæpe plura experiri cogit* 12,10 *necessitas artes &c. alia quib. opus est, docet* 199,5
Necis potestas non penes omne regnum 86,10
Neglectus insidiosus 258,11
Negotia, otij gratia sunt 207,21. 209,15 *ad negotia fortitudine ac tolerantia opus est* 209,21
Nobiles quibus notis censeantur 104,1 *nobiles & ingenui censentur sola &c. virtute* 9,18 *nobiles dicētur qui maiorum &c. virtute & opulentia præstāt* 129,10 *nobilioribus imperium cōfertur in quibusdam rebuſp.* 101,1 *nobiliorum factiones & contentiones, diligenter in ciuitatibus cauendæ* 146,8 *nobilium seu τῶν γνωρίμων differentia* 99,2 *Nobilitas generis &c. virtus est* 81,27 *nobilitas est antiqua opulētia & &c. virtus* 110,14 *nobilitas & &c. virtus, paucorum sunt in rep.* 130,13 *nobilitas & eruditio diuites magis comitantur* 109,18
Noctu surgere 235,18
Nominis celebritas, sæpe ad audenda magna incitat 156,7
Nomina ne nimis multi darent, quo sophismate cautum in rep. 118,17
Notiensium & Colophoniorum seditio 134,15
Nouas res moliuntur duces amissis bonis suis 167,3
Numerus modum excedēs, ordinem habere non potest 190,28 *numero æqualia & parta* 130,6 *Numeris seu rythmis omnibus an &c. tendum in pueris instituendis* 228,8
Nummi interdum nauci sunt 15,1
Numisma, elementum & finis est permutationis 15,12 *Numismatis &c. sus &c. nde & cur introductus* 14,13 *Numismatis signatio* 14,19 *numismatis coacernatio in infinitum* 15,22. *Vide & Moneta.*
Nuptiales cōtrouersiæ graues interdum seditiones pariunt 135,11, 15,24 *nuptiales controuersiæ sæpe imperiorum subuersioni occasionem præbent* 141, 14. *Vide & Coniug.*

O

Obsidio quibus monitis impedita 40,16 *obsidionales machinæ* 201,29
Oculos multos sibi comparant monarchæ 93,14
Odium ardens ex ardenti amore 195,9
Oeconomorum genera quatuor 234,21 *œconomo necessaria quæ* 244,3
Oeconomia, regnum est domesticum 88,11 *œconomiæ studium hominibus maximum* 20,12 *œconomiæ species quatuor* 244,10 *œconomiæ species. b. commune quid* 245, 15 *œconomia &c. viri alia quam mulieris* 67,16 *œconomia ad mulieres, non ad viros pertinet* 33,1
Oeconomica & Politica &c. sus differant 231,3 *œconomica & domum familiamq; acquirere nouit, & recte illis &c. ti* 231, 12 *œconomices officium est magis &c. ti quam acquirere* 11,7
Oenophyta, & prælium ibi commissum 132,19
Oenotri, olim Sagi, quibus institutis ab Italo regæ suo exculti 198,23 *Oenotriæ rex Italus* 198,18
Olei prouentus magnus apud Clazomenios 251,2
Oligarchia &c. lgo quæ dicatur 100,10 *quid sit* 72, 10 *vere quid sit* 100,18. 101,6 *quibus definiatur* 170,10 *oligarchiæ definitio examinata* 72,17 *oligarchia, aristocratias excessus est* 72,1 *in oligarchijs respubl. est penes paucos* 69,21 *oligarchia a democratia quare differat* 73,3 *oligarchia scopum quē habeat* 72,3 *oligarchiæ scopus, diuitiæ* 110,5 *oligarchia propria* 37,5 *oligarchia ciuitates duas an habeat, alterā diuitum, alteram pauperum* 166, 21 *oligarchia &c. nde nata* 90,11. 128,27 *oligarchia exsistere &c. bi soleat* 117,14 *oligarchiæ esse dicuntur magis ex &c. viris bonis* 109,22 *oligarchiæ constitui &c. t debeant* 177, 25 *oligarchiæ cōseruari quibus rebus possint* 177, 3,23 *oligarchia & tyrannis, minus durabiles* 164,10 *oligarchiæ cur minus tutæ & diuturnæ quam democratiæ* 115,16 *oligarchia seditionibus magis obnoxia quam democratia* 130,22 *oligarchiæ mutationes experiri quibus de causſis soleant* 138,27 *oligarchia, si consentiat, non facile a seipsa labefactatur* 140,22 *oligarchia si in oligarchia exsistat, altera perimere alteram so-*

let 140,22 oligarchia in tyrannidem versæ exempla 166,10 oligarchiam Athenis Solon vertit in democratiam 57,9
Oligarchia species quæ sint 105,20. 107,12 oligarchiæ species quædam 100,25 oligarchiæ species teperatissima & prima quæ 177,6 oligarchia πολιτικὴ quæ 121,14
oligarchia alia alia melior non est, sed minus mala 98,9 oligarchia non omnes opib. augendis accommodata 166,18
oligarchiæ olim in quib. ciuitatibus fuerint 99,5
oligarchica cur fuerint priscæ respub. 119,22 oligarchicis rebuspubl. quæ conducant 147,18. 148,12
Oligarchica comitia 121, 14 oligarchica curia 122, 10 oligarchica disciplina vitiata 151,1 oligarchicum iuramentum 150,15
oligarchica legum sophismata & quæ illis in democratiis opponantur machinamenta 118,5,23
oligarchicâ quæ videntur, sæpe subuertunt oligarchias 149,21
Olympi carmina 224,7
Olympij structura 159,22
Olynthij a Mendæis oppugnantur 254,8 a Timotheo impugnantur 254,18
Omnes, vox ambigua 25,22, 27
Onomacritus legum later & vates antiquiss. 58,9
Onomarchi Phocensis filius Euthycrates 135,22
Opes, magnanimitatis mater 238,22 opum infinita quæritur copia; virtutis non item 183,25
opes vsque ad quintuplum exaugeri sinit Plato 36,5 opum amplitudo, prodest 40,9 opum inæqualitas Spartæ an recte instituta 47,19 opes mediocres, omnium optimæ 113,26. 115,4. vide & Diuitiæ.
Ophelæ (seu Ophellæ) Olynthij stratagema œconomicum 261,2
Opicorum sedes 198,26
Optatissimum quod 207,17
non Optima tantum spectanda, sed etiam Possibilia 96,15 ex optimis vnius ne imperium administrare debeat, an omnes 89,12
Opuntij imperium penes vnum 91,13
Opus vnum ab vno melius perficitur; plura ab vno eodemque recte peragi non possunt 56,13, 16 opus melius quod a melioribus perficitur 6,23
opus artis eo melius, quo melior est materia 190, 4 opere ac facultate sua definitum vnumquodque 4,8 in opere qui excellit, instrumentum quoque excellentius sibi vindicat 80,17 operum species plures, seruorum quoque plures efficiunt species 66,22
Opifices manuarij 62,22
opifices manuarij in quibusdam rebuspublicis erant serui & exteri 68, 8 opifices manuarij non sunt participes reipublicæ 197,23 opifices Thebis quæ conditione ad magistratus admissi 68, 24 opifices olim non capessebant magistratus 66,25
Organica musica e liberali disciplina excluditur 227,27
Oritanam oligarchiã quæ labefactarint 133,16
Orientales venti salubr. 200,20
Orpheus diuitias magnanimitatis matrem facit 238,22
Orthagoræ & filiorum tyrannis cur tamdiu durarit 164,12
Otium & priuata negotia multi honoribus præferunt 147,19,27 otio opus est ad studia virtutis & ciuiles actiones 197,7 otium agere non licet nisi sint reditus 106,20 otium agere inopes sæpe commodius possunt quam diuites 107, 7 otium vt recte agamus, non parum nostre refert 218,18 otium ciuile virtutes quas requirat 209,16 otium & res secundæ, petulantiores reddunt ciues 209,25
otium seruis non est: prouerb. 209,19
Otiosa vita qui delectãtur, ad pecuariam animum applicant 11,24
Oxyli lex 173,6

P

Paches Mitylenen capit 135,17
Pagus, seu κώμη quid 2,28: & 3,1
Panætius, Leont. tyr. 166,12 apud Leontinos tyrannus e δημαγωγῷ factus 152,14
Par & simile quid 189,3
Parére & seruire quæ voluerit natura 2,13 parere iuniores decet 206,17
parere

parere qui didicerunt, iidem recte imperare possunt 206,23 parere æque atque imperare nouit bonus tum magistratus tum ciuis 66,11. 67,7 parendum quibus 189,6
Paron & Heraclides fr. 154,20. Alijs Python dicitur.
Partes non sunt omnia ea sine quibus totum esse non potest 195,14 partes minimæ totius sunt, quæ sunt incompositæ 2,2
Participes qui sunt communionis alicuius, commune aliquid habeant oportet 195,18
Parthenia qua de caussa Lacedæmone in coloniam ablegati 142,15
Partus iuuencularum difficiles & periculosi 211, 28 parere mulieres quãdo desinant 211,21
Paruum a nihilo parum differre existimatur 133, 22 paruæ neglecta, sæpe magnis motibus occasionem præbent 133,20. 144,5
Pastoralis plebs optima post rusticam 173,13
Pater & filius quibusdam in locis non simul imperium administrant 139, 10 pater hominumque deumque Iupiter ab Homero cur dicatur 20,6
Paulatim quæ irrepunt, animum fallunt 145,5
Pauperes otium & quietem sæpe honorib. præferunt 119, 6 pauperes, magistratus & potestates in democratiis æque sibi vindicant ac diuites 170,17 pauperum commodis leges politicæ in quibusdam fauent; in quibusdam non 118, 9, & deinceps. pauperum ratio quæ habenda in oligarchiis 148,12 pauperes in oligarchiis cur res nouas moliantur 151,3
pauperes multos fieri e diuitibus, malum est 38, 14
ad Paupertatem redigere subditos, tyrannicum est 159,18 paupertas sæpe ex luxuria 167,1 paupertas improbitatem & seditionem in ciuitate gignit 35,25
Pausanias Spartæ rex, ephorum potestatem tollere conatus 129,24 tyrannidem Spartæ affectauit 142,26 a ciuibus suis quo nomine incusatus 208,27
Pausanias Philippo cur insidiatus 154,3
Pausonis pictura 225,1
Pax & otium bellicosa ingenia eneruant 209,10
pacem & otium agere vt possimus, magis scitu necessarium quam quomodo bella & negotia gerenda sint 207,27. 209,11
Peccata nonnulla legislatorum & magistratuum ferenda 45,5 peccata ne minima quidem ferre possunt quæ male sunt affecta 177,20
Peculatus intolerabilis in magistratu 147,20
Pecuniarum copia ciuitati opus est 196,10 pecuniarum publicarum ratio Spartæ an recte instituta 51,9 pecunia publica vt tradenda 148,4
pecuniæ acquirendæ ratio, cuiusnam cuiq; œconomiæ, anpars eius 10, 28. & 11,9
Pecuniaria ratio sit ne politici & œconomici 16, 19 cur œconomiæ pars sit 16,26 acquisitionis est species altera, & quidem potissima 13,13 pecuniariæ rationis obiectum & officium 14,25 pecuniariæ rationis partes vtiles quæ 17,17 pecuniariæ ratio duplex est, œconomica & cauponaria 17, 6 pecuniariæ rationis species altera, cauponaria, vnde exstiterit 16,5
pecuniariæ rationis species tertia 18,3 pecuniaria ratio naturalis est, quæ ex fructibus & animalibus quæstum facit 17,6
Pecuniæ conquirẽdæ, seu rei faciendæ, modi quatuor 244,10 pecuniæ faciendæ exempla varia: eorum scilicet qui resp. præfuerunt 245, 26, & deinceps. pecuniaria stratagemata priuata 18,19: & 19,4
Pecus alere ob nimias tyranni exactiones nõ audet ciuitas 252,26
Pecuaria vita 12,5
Pecuarij, νομάδες 11,24
Pecuarij, optima populi pars pelt agricolas 173,13
Peius, seu Deterius, melioris caussa est 207,10
Penestæ in Thessalia dominis suis sæpe insidiati 45,23
Penthalidæ Mitylenæ cur interempti 154,26
Penthilus a Smerdi occisus
Penuarij situs 235,2 (154,28
Peregrinorum dicasterium duplex 127,9,15
Peregrinantium cõsortium

seu communio non diu durat 29,14
Periander, Ambracia tyrannus, a populo expulsus 136,11 *insidias cur expertus* 154,1
Periandri Corinthij instituta 158,28 *Periander Thrasybulo consiliũ quod dederit* 84,10. 153,13 *tyrannidem Corinthi per* XL *annos tenuit* 164,22, 25
Pericles in Athen. rep. quæ innouarit 57,21
Periculæ præclaræ exantlare 221,4
Perinthijs pecunias & extorserit Cotys Thracum rex 256,27
Periodi mutationum 165,12
Permutationis causſa, & vſus 13,25
Permutatoriæ artis ſpecies 17,26
Perrhæbi, Theſſalis finitimi 46,3
Perſica œconomia 234,28. 235,3 *Perſicorum regum inſtituta tyrannica & barbara* 159,11 *Perſarũ diſciplina & leges, maxima ex parte ad bellicas artes directa* 186,23
Phaleæ Chalcedonij inſtitutum 38,2 *Phaleæ obiecto refelluntur* 39,3
Pharſalica politia 140,20
Pharſalica æqua, cognomento luſta 27,3
ad Pharũ in Ægypto vrbs condtur ab Alexandro 259,16
Phidon, tyrannus Argis pro rege 152,12
Phido Corinthius quomodo rempubl. inſtituerit, & quam recte 35,26
Philippus Pauſania inſidias cur expertus 154,3
Philolaus Corinthius, Thebanorum legislator fuit, & qua occaſione 58,14 *Thebanis quas leges tulerit* 58,25. 59,3 *Philolai monumentum* 58,23
Philoſophi non ſpectãt opes 19,1
Philoſophia, & inutilis, male vulgo audit 18,22 *Philoſophiã opus eſt otio politico* 209,21
Philoſophica vita 186,3
Philoxenus dithyrambum Doricis modulis perficere non potuit 230,4
Philoxeni Macedonis in Caria præfectura ſtrategema œconomicũ 258,15
Phocaenſium factiones & deceperit & conciliarit Ariſtoteles Rhodius 250, 14
Phocenſib. ſacri belli cauſſa qua fuerit 135,23
Phocylidæ votum de mediocri vita conditione in rep. 114,25
Phoxus, Chalcidis tyrãnus 136,9
Phrearrium dicaſterium Athenis 127,13
Phrygia compoſitio 100,1 *Phrygia harmonia enthuſiaſticos efficit auditores* 225,10. 229,27 *Phrygiam harmoniam an recte Socrates cũ Dorica in Platonis rep. admiſerit* 229,25
Phrynichus Quadringentis aſſentatur 139,26
Picta a veris qua re differant 77,9 *Pictura cur diſcatur a pueris ingenuis* 218, 13. 219,12. 220,4 *picturæ morata* 225,2 *picturas turpes ſpectare puerilem nefas eſt* 215,13
Pindari dictum de ſpe 243, 20
Piræum Athenis qui habitant, magis plebeij ſunt quam qui vrbem incolunt 134,16
Piſcatione vicitantes 11,28 *Piſcatores multi vbi* 103, 25
Piſiſtratus Athenis tyrannus e demagogo factus 152,15 *in Areopag. iudicium vocatus, comparere non recuſauit* 164,19 *tyrannidis ſuæ tempore bis exſulauit* 164,27 *Piſiſtrati Athen. diſſidium cum pediaſimis* 138,16 *Piſiſtratidarum opera ſtructum Olympium* 159, 22 *Piſiſtratidarum tyrannis Athenis nõ fuit continua* 164,26 *Piſiſtratidis manus curtallatæ* 153,27 *Piſiſtratidarum tyrannis qua re euerſa* 157,16
Pittacus Mitylenẽſium dictator in bello aduerſus exſules 87,8 *Pittaci leges* 59,12
Plato in libr. de Rep. quatuor reſp. formas ponit 108,12 *Platonis opinio de optima reſp. conſtitutione, decem libris comprehẽſa, examinatur* 24, 6 *Platonis altera reſp. conſtitutio, quæ* XII *libris de legib. exponitur, examinatur* 33,20 *in Platonis rep. an recte inſtituta mulierum, liberorum & poſſeſſionum communio* 24,3 *Platonis opũ amplificationis quem terminum præſcripſerit* 36,5:38,7 *leges præcipuas quas tulerit* 59,4 *in Spartanis legibus quid repre-*

henderit 51,1
Plebis pars optima, quæ agriculturam exercet 171, 26 *plebis quæ ratio habenda in oligarchiis* 150, 15 *plebs diuitibus ſæpe vim infert* 76,11. *Vide & Populus.*
Plebiſcitis vbi adminiſtrantur omnia, non eſt proprie Democratia 105, 16 *plebiſcita ſæpe tyrannica* 105,26 *plebiſcitum nullum generale* 105,18
Plumbi metallum 261,13
Pluribus viſum quod fuerit, in omnibus reipublicæ formis ratum habetur 110,8
Pluuiæ aquæ receptacula 200,26
Pœnas delinquentib. grandes intendit Draco 9, 11 *pœna paterno animo irroganda* 163,11 *pœnas per alium ſumere, honores ipſe conferre debet princeps* 162,27
Poeticorum, ſeu librorum de Poetica, mentio 228, 25
Politicus prudens ſit neceſſe eſt 66,1 *politicum animal eſt homo natura ſua* 2,14. 69,26 *de Politica ſcripſerunt etiam priuati homines* 56,28 *politica & ciuitatem inſtituere nouit, & conſtituta recte vti* 231,10 *politicæ conſtitutiones omnes ſcripto exacte comprehendi nequeunt* 44,27 *politica ſophiſmata ſeu ſtrategemata* 118,5. *Vide & Ciuil.*
Polycratis Samij opera 159, 23
Polygnoti pictura morata 225,1
Pontici populi, crudeles 220,25
Populus eſt velut vnus homo plura corporis membra & plures ſenſus habẽs 77,4 *populo ne magis an optimatibus imperium & poteſtas rerum debeatur in republ.* 76, 26 *populus vniuerſus, opibus & virtutibus æquat paucos præſtantes in republ. viros* 83,5 *populus iudicare recte an poſſit* 78,22 *populus rectius iudicat quam vnus aliquis homo* 89,16 *populo quæ poteſtas a Solone conceſſa neceſſario* 57, 28 *populus quarum rerum poteſtatem habere debeat* 77,20 *maiorum & grauiorum poteſtatem cur ſibi vindicet* 79, 13 *æqualitatem quam ſibi poſtulet* 120,18 *monarchiam vbi affectet* 104,26 *tyrannus quidam eſt* 57,18 *non facile a ſe inuicem diſſident* 130, 25 *populum tres vrbis partes ſtatuit Hippodamus* 42,11 *populus olim ruri habitabat* 138,12 *agricultura ſtudioſus & reddatur* 173,1
Popularis turba diuiſio 98,26 *populi ſpecies quæ* 103,20 *popularis multitudinis ſpecies præcipuæ quæ* 101,24 *populi partes potiſſimæ quatuor, agricolæ, opifices, forenſes, mercenarij* 177,25 *populi pars optima poſt ruſticam, pecuaria* 173,13 *populi numeroſitas in ciuitate quo modo accipienda* 190,17
Populi aſſentatores: vide *δημαγωγοὶ in Gr. Ind.*
Popularia quæ videntur, ſæpe ſubuertunt popularem imperium 149,20 *Populorum ducrimẽ pro locorum & ſitus diuerſitate* 194,8
Portarum cuſtodia 181,9
Portoria 254,3
Portuum cuſtodes publ. 179, 21
Poſſeſſio, pars domus eſt 5, 14. & 6,7 *inſtrumentum quoddam eſt ad vitam commode agendam* 5,21 *quale inſtrumentum* 6, 14 *poſſeſſionis partes quædam ſunt animatæ* 195, 25 *poſſeſſionũ omnium prima, potiſſima, & maxime neceſſaria, ſeruus* 233,20 *poſſeſſionibus aptanda domus* 235,26 *poſſeſſionis cuiusq; vſus duplex* 13,18 *poſſeſſiones non ſunt pars ciuitatis* 195,24 *poſſeſſiones & facultates in ciuitate penes quos potiſſimum eſſe debeant* 197,21,27 *poſſeſſionis quoque magnitudinem a legislatore ſpectari vult Plato* 35, 2 *poſſeſſionum magnitudo quanta eſſe debeat* 40,3 *poſſeſſiones æquari voluit Phaleas, & quomodo* 38,3 *poſſeſſionum æqualitas an recte a Socrate in Platonis republ. expoſita* 40,28 *poſſeſſiones æquari abſurdum, vbi liberorum procreationi certus limes non præſcribitur* 35,11 *poſſeſſionum æqualitas quorſum proſit* 40,17 *poſſeſſiones & bona communia eſſe an expediat* 28,26. 29,23. 30,6 *poſſeſſiones com-*

munes esse an debeant 199,16 possessiones veteres vendere non licebat 173,6
Potentiæ infinita quæritur copia; virtutis non item 183,26
Potentiorum eminentia accidit vt possit in repub. 148,10
Potestas faciendi quod lubet 172,24 potestas rerũ in rep. vel penes vnum est, vel penes paucos, vel penes multos 71,13 potestas rerum cui iure merito debeatur in republ. 82,24 potestas magistratuum cuiusq; sua est 126,22 potestas paulatim adimenda magnatibus, non vno impetu 163,4. Vide & Imperium, Magistratus.
Potidæatarum stratagema œconomicum 247,21
Psammetichus Gordiæ f. 164,23
Psephismata plebis: vide Plebiscita.
Præco Stentorius 191,14
Prædatores populi 220,26
Prædis vectitantes 11,28
Præesse reip. vt possit, ciuem egregium studere decet 208,26
Præfectis multis opus habet ciuilis societas 123, 8
præfecti minus diligentes sunt, si herus non subinde opus inspiciat 235, 14 præfecti a ciuibus delati rationẽ habet princeps 261,4
Prærogatiua diuitũ in rep. magis pernitiosa quam pauperum 118,3
ex Præscripto medicinam & alia facere 92,8
Prætermissa quarenda 199, 11
Præuenire malunt qui sibi metuunt, quã iniuriam pati 132,13
Prima quæq; maxime diligimus 216,1
Principis institutio qua 66, 2 principi discenda qua 67,3 principis boni virtus qua 65,28 principis virtus propria, Prudentia 67,18 princeps in iudicium vocatus, non recusat comparere 164,19
Principium, dimidium totius 135,3 in principio spectatur, finis quoq; malus consequitur 130,20
principis obstãdum 135, 1 principis obstare melius & facilius, quã confirmatis medelam adhibere 132,11
Priuatus esse nequit qui tyrannidi assuetus 66,10
priuatum & peculiare aliquid censeri, multum refert 30,8 priuatum emolumentũ spectant monarcha & oligarcha 71,17
priuata œconomia, seu rei faciendæ ratio 245, 10
Proles parentibus plerumq; similis 26,24 & 27,2. Vide & Liberi.
Propugnatores ciuitatis 33, 26 propugnatorib. ciuitatis opus est 102,2 propugnatores ciuitatis, in qua reip. forma primas teneant 71,27 propugnatores ciuitatis aluntur e publico 41,24
Prouentus parari vel amplificari vt possint 245,21
prouentuum genera sex 244,25
Prudentia, propria magistratuum virtus 67,18
Prytanis apud Milesios multorum & magnorum habebat potestatem 138,31. Vide & Græc. Ind.
Pubertas, anno ætatis XIIII 216,7
Publica opera 41,7 publica vtilitas spectatur in rectis ac veris rebuspubl. 71,5, 15
Publicare ditiorum bona 138,1 publicationes prædiorum aut structuum an inuehendæ in rempublicam 148,8 publicatio bonorum per iudices, nimis licenter a demagogis vsurpatur 175,13
Puer, imperfectus 22,1 pueri a primo statim ortu voluntatem & cupiditatem habent 210,26 pueris crepitacula cur dentur 225,29 puerorũ ingenia docilia 214,12 puerorũ institutio ad disciplinas, quo anno possit incipi 214,15. 216,4 puerilis institutio ad quos scopos dirigenda 207,29
pueris in quibus institui soleant 218,11
Puerilia moderatoribus qua in primis curanda 214,22,29
Pulchrum in magnitudine & multitudine cernitur 191,1
Pupillorum pecuniis vtitur tyrannus 253,7
Purgationis mos qui Aegyptiis medicis 89,1
Pusillanimes, nulli facile insidias struxerint 160, 24
Pyramides Aegyptiæ 159,21
Pythagoræ de vxoris tractatione quid sentiant 233,10
Pythoclis Athen. stratagema œconom. 261,12

Q
Quadringentis assentatur Phrynichus 139,26 sub quadringentorum imperio populus Athen. vt deceptus fuerit 137,1
Quæstores publici 179,27 quæstor sacri ærarij 182,6 in Quæstura quæ præcipue spectetur virtus 149, 8 quæstura lex 148,4
Quintuplum in opũ amplificatione Plato excedi vetat 36,6.38,8
R
Ratio & sermo homini curdata 4,1 ratio & mens in homine finis natura 210, 20 ratio & mẽs progressu ætatis in puerorum animis crescunt 210,27
ratio, tertius ad honestatem consequendam gradus 205,13 ratio nõ semper naturæ & consuetudinis ductũ sequitur 205, 20 ratione vitam regere, solius hominis est 205, 18 ratio duplex est; altera, in agendo; altera, in cõtemplando posita 207, 12 ratione carẽs anima pars, ortu prior quam ea quæ est ratione prædita 210,25
Rationes accepti & expensi 161,21 ratio reddenda medico inter medicos: itidemque aliis inter sua condit. homines 78,9
Ratum habetur quod plurib. visum fuerit 104,10. 169,13.171,8 ratum in qualibet resp. forma id habetur quod plurib. visum fuerit 110,8 ratum esse volũt in democratia, quod multitudini visum fuerit 151,8
Reciproca æqualitate conseruãtur ciuitates 24,24
Rectum, accipiendũ æqualiter 83,11 recte ac pulchre omnia explicari, difficile 34,16
Reddere captiuos pollicitus, mortuos reddit, non vinos 259,1
Reges olim qui facti, & cur 87,18.152,20 rex e quib. & in quem finẽ creetur 151,24 reges & duces quales legãt Carthag. 55, 22 reges perpetui in rebup. quis esse possint 85, 24 regis officiũ & scopus 152,24,28 regũ veterum munia 87,19 rex natura & ingenio subditis præstare debet 20,7 reges oblectamẽta non ipsi sibi cõsiliant, sed per alios ea sibi accersunt 222,15 regũ custodia qualis 86,26 regum dissidia alenda putabant Lacedæmonij 50,15 regum filij in equestri & militari arte instituuntur 66,3
Reges sacrorum 182,9
Regiũne an aliud imperiũ ciuitati & regioni magis vtile 86,1 regio imperio vtebantur primitus ciuitates, vt populi & gentes 3,3 regio imperio cur vsa prisca resp. 90,4. 119,22 regium imperium accedit ad aristocratiam 151,18 regij imperij custodia qua esse debeat 90, 23.86,26 regij imperij successio qualis sit conuenientior 90,18
Regia œconomia, seu rei augendæ ratio 244,16
Regnum, monarchia est 36, 19 qualis monarchia, & quomodo a tyrãnide differat 71,19,28 apud Spartanos an recte constitutum 50,8 quibus conseruetur & stabiliatur 158, 11 quot & quib. modis euertatur 157,22 regni species plures 86,4.88,1
regni species præcipuæ duæ 88,13 regna quæ nũc sunt, potius sunt monarchia ac tyrãnides 157,27
Regionis seu agri diuisio Hippodamea 41,22 regiones alia alia felicium proferunt 17,22. Vide & Ager.
Regula tuta 53,22
Requies, quia molestia ex laborib. percepta medela est, iucunda est 223,5
Respublica quid 69,17
resp. non est vbi legum imperium exsulat 105,13
resp. institutio seu ordinatio quid sit 99,15 resp. non ad leges accommodandæ sunt, sed cõtra leges ad resp. 97,2 respub. penes eos esse debet qui arma gestare possunt 119, 2,12 resp. stabilis vbi existat 117,20 respubl. quo temperatur seu miscetur melius, eo est stabilior 117,26
Rerumpublicarum differentia 61,19 rerump. forma plures cur sint, seu vnde exsistant 98, 24. 99,19.128,23.196,1,27
respublica recta seu veræ quæ sint, & qui earundem excessus 71,5,15
rerumpublicarum formæ rectæ quot; quot item a recta regula deflectentes 97,14 rerumpublicarum formæ potissimum duæ, democratia & oligarchia 99,20.103, 16. 130, 13 respublicæ

pleraq; omnes democratica sunt aut oligarchica 115,24 *respubl. nonnulla ratione obtinẽtis seu dominantis partis dicuntur* 63,10 *resp. primum genus post regium imperium apud Græcos fuit e militantibus* 119,15 *respubl. prisca cur regio aut paucorum imperio vsa* 119,22
Resp. qua quibus conducat 116,24 *rerumpubl. forma & copulentur & contemperentur* 167,26 *resp. forma optima qua* 94,26. 113,9. 114,19. 185, 27. 197,1 *resp. formam optimam ex omnib. mixtam esse volunt* 36,16 *resp. forma melior quæ e pluribus mista est* 36, 27 *resp. e mediocris fortuna ciuibus, ad democratiam magis accedit, & omnium est tutissima* 130,26 *resp. forma media cur optima* 115,10 *rerumpubl. formæ minus durabiles quæ* 164,10 *in Rebuspubl. constituendis quæ quærãtur* 168, 28 *rerumpublicarum partes tres spectandæ bono legumlatori* 120,5 *rempubl. corrigere non minoris est artis quam instituere* 96,21 *resp. incolumes quæ seruent* 144,25. 146,2 *rerumpub. mutationes vnde & quomodo fiant* 129,12. 136,25 *rerumpublicarum mutationes fiunt interdum sine seditionibus* 133,12 *respublicæ omnes labefactantur vel ab internis causis, vel ab externis* 144,19 *respubl. mutantur sæpe non in contrarias, sed in cognatas* 142,5 *de rerumpublicarum mutationib. an recte disputatum a Socrate* 165,10
Rerumpubl. sophismata varia, modo ad pauperum, modo ad diuitum commoda 118,5
Respubl. participes qui non sint 197,23 *rempublicam capessere in quibusdam ciuitatib. licet omnibus liberis* 106,28
Reuerentia inter æquales minor 211,15 *reuerentiam cum amore & timore cõiungit Homerus* 241,10
Rhegini perfide a Dionysio tractati 253,8 *Rhegij oligarchia in tyrãnidem versa* 166,13
Rhodiorum seditio 132,14 *Rhodi democratia quomodo sublata* 131,22. 137, 14
Rituorum copia ciuitati necessaria 200,24
Rusticorũ bona nullis munitionibus septa 232,8 *rusticorum instrumentorum vsus Lacedæmonis communis* 30,5

S

Sacerdotes 182,1 *sacerdos Mineruæ quibus reditibus donata* 247, 18 *sacerdotum connubia seu concœnationes* 203,7 *sacerdotum collegium, diuersum a politicomagistratu* 123,10 *sacerdotia pœnes quos esse debeant* 198,1 *sacerdotum & sacrificiorum multitudo minuitur in bellicis necessitatibus* 256,6. 260,14
Sacri moduli 229,4 *sacra belli Thocensibus caussa quæ fuerit* 135,22
Sacra esse iubentur condemnatorum bona, non publica 175,16
Sacra publica, & deputatus illis magistratus 182, 7 *sacrorum cura, resp. in primis necessaria* 196, 12 *sacrorum curatores* 182,1 *sacrorum sumptus de publico fieri debent* 199,22 *sacrorum priuatorum contractus* 174,23
Sacrifici 182,5 *sacrificia initio magistratus* 178, 22 *sacrificia seruorum potissimum gratia instituenda* 234,19 *sacrificia pœnes reges* 87,26
Sacrificãs sacrilegij crimine per dolum implicatur 135, 14 *sacrificare fœmines sexus pecudem interdicetur* 253,5
Salaminiam victoriam Athenien sib. peperere nauticæ copiæ 136,3
Saltatio cur exerceatur 222,3
Saltuariorum ædes 203,16
Salubrior cæli regio quæ 200,20 *salubritas ciuitatis in quib. potiss. consistat* 200,28
Samus Aleuades 141,9
Samus a Timotheo obsidetur 255,6 *Samij ab Athenien sib. contra pacta accisi* 84,22 *Samij exsules pecuniarium auxilij a Lacedæmonis petunt* 248,21 *Samij Zanclæos hospites suos e sedibus suis eiiciunt* 134,4
Sanitas etiam infinita spectatur a medicina 15, 14

Sardana-

Sardanapali cædes 155,11
Satrapica œconomia, seu res faciendæ ratio 244, 25. 245,18
Scientia & herilis, ita etiam seruilis 10,10 *scientiarũ omnium finis Bonum est* 80,1
Scopus & finis actionib. rectus proponendus est, & inuestiganda quæ ad finem illum ferant 203, 25 *scopus malus* 228,3
Scylacis narratio de Indorum regibus 206,5
Scylleticus (seu Scyletinus) sinus 198,21
Scyphus in solenni festo apud Scythas circumferebatur 186,28
Scythæ & multarint eos qui nullum occidissent hostem 186,28
Seditiones omnes vnde oriri putentur 38,1. 129,11 *de quibus seu ob quæ existere soleant* 131,13 *vbique ob inæqualitatem oriuntur* 130,2 *exsistunt non tantum ex opum, sed etiam ex honorum inæqualitate* 39, 9. 40,20 *de magnis rebus sunt, etiamsi e paruis exsistant* 134,21 *seditiones paruæ maxima incrementa capiunt, cum inter eos oriuntur qui rerum potiuntur* 134,22 *seditiones ducum & potentiorum in republica capitum, maxime dirimendæ* 135,2 *seditiones in magnis ciuitatibus cur minus oriantur quam in paruis* 105,12 *seditiones omnium minime concitant homines virtute præstantes; cum iustissimis de facere possint* 129, 6. 136,21 *seditione laborantes, imbecilli sunt* 139,18
Selybrianorum stratagema œconomicum 251,15
Seminis & corporis incrementum certo temporis spatio limitatum 212,6
Semestres magistratus 122, 28 *cur instituti* 145, 22
Senatus Cretensibus dicitur βουλή 52,15 *senatus, βουλή, collegium democraticum* 125,1,6 *senatus pro tribunatu institutus in Epidamniorum republica* 129,25 *senatus Platonicus e cuiusque censu classe pari numero lectus* 37,7 *Senatoria dignitas, virtutis præmium est* 49,6 *senatoria potestas in quibus democratiis labefactetur* 125,7
Senum magistratus apud Lacedæmonios, oligarchia quædam est 36,20 *senum magistratus, seu senatus, an recte in Spartana rep. constitutus* 49, 16,28
Seniores prudentia, iuniores viribus pollent 197, 19 *seniores imperare decet* 206,17 *seniorum gymnasia* 202,28 *seniorum proles qualis* 213, 14
Senium & corporis est, sic etiam animi ac mentis 49,20
Sententiis pluribus probatum quod fuerit, ratum habetur 169,13. 171,8
Septenarius atatum numerus 213,18. 216,7
Sepulcrorum structura memorabilis 58,19
Sermo datus homini ad significanda commoda & incommoda 4,1
Seruis, possessio est animata, & instrumentum primarium 5,22 *heri sui totus est* 6,10 *heri pars est* 9,28 *seruo sublato, herile imperium saluum esse non potest* 70,14
Seruus duobus modis dicitur 8,15 *serui natura quidam sunt, & non sunt* 9,23 *seruus naturâ qui* 6,12. & 7,23 *seruos ratione carere an recte quidam dixerint* 22,16 *seruus a bruto parum differt* 7,27
Serui an appellandi qui ex ingenuis ac nobilibus capti sunt & venditi 9, 6 *serui & ignobiles seu degeneres censentur sola virtute* 9,18 *seruorum species plures* 66,21 *seruorum genera duo; operarij, & operariorum inspectores* 233,22 *serui operarij quales esse debeant* 234,12
Serui tractandi & sint 233,25 *seruis non data ut:* prouerb. 209, 19 *serui merces, alimentum* 234, 6 *seruis libertas præmium proponenda* 200,14 *seruis duo tantum apud Cretenses interdicta, gymnasia & arma* 32,8
Seruitiorum census, & profugorum restitutio 260,25 *seruorum vsus Lacedæmonii communis* 30,3 *seruitia publica & tractanda* 46,5
Serui virtus an sit, & qua 20,14 *seruus seruo præstat* 10,16

Seruilis quoque scientia est 10,10 seruilissimi labores qui 18,12 seruiliores populi qui 194,13
Seruitus belli iure impositæ, iusta censetur 9, 3 seruitus habetur non vti vt velis 169,16
Seruire quæ voluerit natura 2,14 seruire, vtile & iustum est eos quos natura seruos fecit 8,13
seruire, duob. modis dicitur 8,15
Sesostris Aegyptij institutū 198,14 Sesostris Minoe multis annis antiquior 199,3
Seuthes Thrax 155,22
Siculæ oligarchiæ pleræq; in tyrannides uersa 166,11
Sicyoniorum tyrannis omnium diutissime durauit 164,11 Sicyoniæ tyrannidis mutatio 166,6
Siluarum curatores 179,24
Similes natura, idem ius & eandem dignitatem sibi vindicant 91,17 simile sui relinquere cupit & animal quodque, & planta 2,10
Simulacra phialas porrigentia 262,15 simulacris laneam vestem pro aurea, violaceam item coronam pro aurea, imponit Dionysius 262,16
Sirra & Arrabæus 154,13
Smerdis Penthilum cur occiderit 154,27
Societatis bellicæ caussa 24, 21. Vide & Communio.
Socratis respublica quasnam dubitationes afferat 33,18 Socrates ciuitatis partes an sufficientes enumerauerit 102,17 ciues seu vrbis incolas an recte in duas partes diuiserit 33,25 ciuitati perfecte vnitæ quæ signa statuerit 25,21 magistratus eosdem semper esse an recte præceperit 33,3 mulieris & viri eandem esse virtutem an recte dixerit 21,20 mulieres, liberos, & bona an recte in Platonis republica iusserit esse communia 24,3 vxores & liberos quibus de caussis voluerit esse communes 27,24 in vxorum & liberorum communicatione quam alucinationis caussam habuerit 31, 6 Phrygiam harmoniam an recte in Platonis republica admiserit 229, 20 reprehensus a quibusdam, quod remissos modulos e sua disciplina excluserit 230,16 de imperiorum mutationibus an recte pronuntiarit 165,10
Sodalium ex amatoriis negotiis graue dissidium 134,26
Solon & leges & respublicam instituit, vt etiam Lycurgus 57, 6,8 respublicam an recte instituerit 57,8 populo quæ concesserit 77,27 in posesi sua se media conditionis hominem fuisse docet 115,21 Solonis lex de possessionum æqualitate 38,18 versus de infinito diuitiarum studio 13,5
Sophismata politica 118, 5. 145,11
Sophoclis locus ex Aiace 21, 28
Sorte creantur magistratus quidam 125,24. 169, 22 sorte lecti ex iis qui lecti fuerant suffragiis 37,2 sortitio pro electione in Heræensem remp. cur inducta 133, 14 sorte iudicia quoq; fiunt nonnulla 127,23
Sortes seu possessiones pristinas seruare 38,22
Spartana resp. in plerisque ad Creticæ imitationem instituta 51,20
Spartana ciuitatu iure carebat, qui debitā portionem ad conuiuia non posset contribuere 50,24. 52,21 Spartani magistratus vt creentur 112,3
Spartanarū mulierum vitta 46,17 Spartanis exitij caussa quæ fuerit 51,4 Spartæ exitium attulit ciuium paucitas 48,6 Spartanorum ciuium aliquando fuerūt milia x 48,10. Vide & Lacedamon.
Spectare puritiæ qua licitum 215,13
Spectatores primis auditionibus familiariores sese prabent 215,27 spectatores duum generum 229,13
Spes iucundo pabulo animum alit vsq; ad senectutem 243,21
Spicarum eminentiorum decerptio seu detruncatio 84,13.153,14
Spiritus retentio, roborat 214,27
Sponsæ relictio, graues inter affines parit simultates 35,13
Sponsores tertiæ partis, in portorij elocatione accipiantur 254,16
Spurij quoque ciuitatis ius habent in quibusd. democratiis, modo altero parente ciues nati sint 174,10. & 68,28
Stabelbij stratagema œconomicum 262,2
Stamen ex alia lana fit quā subtegmen 36,3
Stateres bini singulis ciuib. imponuntur a Dionysio 252,13
Statua in foro posita 164,18 statua ex ære 11,5 statuæ moratæ 225, 2. Vide & Simulacra.
Stentorius praco 191,14
Stercus agris optimum, heri vestigia 235,8
Stipendia militib. dantur initio mensis 257,25.261, 25 stipendiū militib. callido commento detrahitur 257,21.262,1
Structuris plebem distinere 159,21
Subditi virtus quæ 67,20 subditi quales esse debeant 27,21 subditorum munia quatenus magistratui & politico discēda 66,26 subditorum bona omnia decēvij spatio tyrannus vt sibi pepererit 246,8
Succedere patrib. defunctis filios lex iubet 107,28
Suffragia in tabulis ferro 42,3 suffragiorum diiudicatio 171,11 suffragiorum æqualitas, sorte vel simili modo deciditur 171,18. Vide & Calculus.
Sumptuum ratio œconomica 244,23 sumptus non sunt faciendi maiores quam sint reditus 245,16 sumptus etiā exigui, latenter exhauriunt facultates 145,3 (26
Suspēduntur desertores 258, 5
Suis priuari, grauius quam donari alienis 240,8
suum cuiq; concedi, stabiles efficit resp. 143,18
Sybaritas psaculo quid obstrinxerit 133,27
Syracusani post tyrānos expulsos, extero & mercenario milite in ciuitatis consortium recepto, seditiones & bellum sunt experti 134, 6 Syracusani tyrannides multas euerterunt 156,24 Syracusis plebs, Atheniensib. deuictis, reip. formam politicam in democraticā vertit 136,7 Syracusis democratia quomodo sublata 132,21 Syracusana resp. mutatæ duorum adolescentum seditione 134,23
Syrtis accola 198,28

T

Tabulæ suffragiorum 42,3 tabulæ conuentorum, pactorum, fœderis ac societatis 74,10
Taos seu Tachos, Aegyptiorum rex 256,4
Tarentum Lacedamoniorum colonia 142,16 Tarenti piscatores multi 103,25 Tarentini pauperes & demereantur 176,23 Tarēti democratia ex πολιτείᾳ & exorta sit 133,3
Teleclis Milesii Politia 120, 20
Temperanter viuere, non sufficit ciuitati 35,4
Tēperata ingenia 194,19
Templa seu fana per agrū disposita 203,17
Temporis diuturnitas probat rectē ne aliquid an secus institutum 31,19
Tenedus transfretatoribus abundat 103,26
Terrarum orbem circumlustrātes homines 26,26
Terrigenæ primi homines 44,23
Testium qualicūq; numero reus condemnatur 44,20 testimonij falsi pœna 59,1
Thales Milesius, Onomacriti sodalis 58,11 Thaletis stratagema pecuniarū 18,19
Theagenes Megaris diuitum iumenta trucidat 138,17
Theatrica musica 229,12
Thebanorum in Laconiam irruptio 47,3 Thebis certo temporis spatio a manuariis operib. abstinent qui remp. capessere volunt 178,17 Thebis opifices magistratus non dabatur nisi decennium a foro venalitario abstinuisset 68,24 Thebis democratia quomodo sublata 132,19 Thebis seditio ex adulteris punitione 141,16
Theodectis Helene 9,15
Theodori histrionis mos 215,25
Theopompus Lacedæmoniorum rex, cur regiam potestatem moderandam censuerit 158,18
Thera qua imperij forma sit vsa 100,27
Thessali penestarum suorum insidias sæpe experti 45, 23. 46,2 Thessalicum forum 202,24
Thibron Lycurgum Lacedæmoniorum legislatorem cur miratus 208,13
Thracum disciplina & leges, maxima ex parte ad bellicas artes directæ 186, 23
Thrasippus choragus 227,15

Thrasybulus Hieronis fr. 156,27 *Thrasybulus tyrannus Syracus. Undecimo mense pulsus* 165,5
Thrasymachus Cumis democratiam euertit 137, 25
Thuriorũ lex de quinquennali pratura 144,7 *Thurios & Sybaritas dissidij caussa quæ fuerit* 133,28 *Thuriorum oligarchia quomodo connulsa* 143, 19
Tibia motus quales cieat 227,2 *tibiæ præstantiores debentur præstantiori tibicini* 80,24 *tibiis pueritia interdicitur* 226,28 *tibiæ excluditur etiam e Platonis republ.* 229,27 *tibias a se inuentas cur abiecerit Minerua* 227,23 *tibiæ cantus, quando & cur in disciplinarum numerum receptus* 227,11
Tibicẽ sine choro 262,10
Timophanes Mityl. nensis 135,17
Timophanes Corinthi tyrannidem vt inuaserit 141,3
Timor liberalis 203,3 *timori reuerẽtiam esse comitem vult Homerus* 241, 12. *Vide & Metus.*
Timothei Atheniensis strategemata œconom. 254,17
Tinctura amittere 209,10
Tolerantia & fortitudine ad negotia opus est 209, 21
Totum parte prius 4,5 *totius partes minimæ sunt, quæ sunt incompositæ* 2,2
Transgressio latenter serpsinuat 145,3
Tributa & Vectigalia 245, 1 *tributorum apud Cretenses ratio qua fuerit* 52, 23 *tributi loco binos stateres a singulis ciuib. exigit tyrannus* 252,13 *tributa quorsum exigi debeãt* 161,28 *tributorum exactio tyrannica* 159,24
Tributum auctio 62,25.174, 22
Triginta tyrannis assentabatur Charicles 139,25
Triopion in Asia 52.4
Trœzeniis oraculo quid responsum de crebriore iuuentutis interitu 212,1
Trœzenij ab Achæis Sybaritis cæsi 133 25
Turpiloquiũ e ciuitate inprimis exterminandum 215,5
Turres per opportuna loca dispositæ 202,15
Tyrannus e quibus creetur, & cur 151,27 *tyranni olim plerique ex δυναστῶν facti* 138,4 152,1.16 *tyranni scopus* 152,25 *tyrannorũ voluntates tribus fere limitib. circumscribi possunt* 161,4 *tyrannorum custodia quæ* 86, 27 *tyranni a seruorum & mulierum insidiis nihil fere sentiunt periculi* 160,5
Tyrannica instituta 159, 2 *tyrannica machinamenta* 174,26
Tyrannicidis magni honores propositi 39,25
Tyrannus, qualis sit monarchia 72,2,9 *regij imperij excessus est* 71,28 *omnium minime πολιτεία est* 109,10 *natura aduersatur* 93,24 *Vnde exstiterit* 90,12 *nascitur ex oligarchia & vigentissima democratia* 115,7 *expostrema oligarchia specie & democratia composita est* 151,19 *& democratia mala habet, & oligarchia* 153,3 *e duobus malis composita, subditis perniciosissima est* 151,20 *in oligarchiis quoque interdum exsistit* 141,3 *in oligarchiis & democratiis qua occasione exsistat* 145,28
Tyrannidis & democratiæ affinitas 105,1 *tyrannus spectat tria potissimũ* 160,23 *quot & quibus modis conseruetur incolumis* 158,25. 161,11 *tyrannus & oligarchia, minus durabiles* 164,11 *tyrannidis mutationes variæ* 166,6 *tyrannis conuellitur duobus modis* 156, 16
Tyrannides crebriores cur olim quam nunc 138, 9 *tyrannides præ ceteris quæ diutius durarint* 164,11
Tyrannidis species duæ 112,21
Tyria, metallum Atticum 261,13. *fortasse Laurium.*
Tyrtæi poesis, Eunomia dicta 142,23

V

Vectigalia 245,4
Veltes, & nauales copiæ, democratica magis sunt quam oligarchica 178,4
Venari quæ soleamus 187,19
Venatoriæ artis ortus & vsus 12,25 *Venatus vicissitudines* 11,27
Vendere possessiones veteres nõ licebat 173,5 *Vendere bona sua quibus dã in locis vetitum: nisi-* 38,19 *Venditio facultatum Sparta vetita* 47, 22

Vento-

Ventorum genera potissimum duo 99,21,25 *Venti salubriores qui* 200,19 *Veti boreales magis commendantur a physicis quam austrini* 212,19
Verberibus mulctare 215,10
Verẽdus magis populo princeps quã timendus 162,5
Veruta defunctorum ad sepulcra tot defiguntur apud Iberos, quot hostes defunctus occiderit 187,1
Vestitus Spartæ diuitibus & pauperibus idem 112,1
Vetera pleraque minus apte distincta 51,21
Vetita si quis dixerit aut fecerit inter pueros- 215,9
Viarum curatores 179,16 *ad vias regias thesauri frumentarij* 261,20 *in viam regiam propẽdentes aut prolabentes arbores, regi vindicat præfectus* 250,2
Vicatim diuisi populi 24,22
Victa victoris esse, belli ius dictat 8,17 *Victrix pars semper in boni alicuius eminentia est* 8,24
Victus e publico 52,26
Videre pueritiam qua licitum 215,4
Vigilantis heri officium 235,15
Vinum pueritiæ noxium 214,2 *Vino abstinent multi etiam ingenui* 233, 27
Viri gignere desinunt ætatis anno LXX 211,20. *Vide & Mas, Maritus.*
Virginem duci vult Hesiodus 233,15
Virtus quid 21,24 *Virtus moralis in aliis alio modo inest* 21,14 *Virtus viri alia, alia mulieris: sic alia magistratus, alia subditi* 67,14 *Virtus non vna eademque ab omnibus colitur* 217,21 *Virtutis portio quantacumque vulgo sufficere videtur* 183,25 *Virtute ciuitatis quid opus sit, si potentia & amicitia polleat* 149, 10 *ad Virtutis studium otio opus est* 197,7 *Virtutis officiis studere nequit, qui manuariam aut mercenariam vitam agit* 68, 20 *virtus possessorem sui non corrumpit* 76,7 *Virtus adminiculis & sumptibus adiuta, etiam si cogere potest* 8,23 *Virtute eminẽs, an sumouendus e ciuitate, vt ij qui præminent opibus & potentia* 85,20 *Virtute præstans ceteris, Deus quidam est inter homines* 83,24
Vis, non sine Virtute videtur esse 8,25
Vita instrumentis multis indiget 196,7 *Vita dulcedo multas ærumnas tolerare cogit* 70,7 *Vita priuata & a publicis negotiis vacua, an præferenda ei qua se ad reipublicæ administrationem cum ceteris applicat* 185,20. 186,1 *Vita philosophica putatur, qua soli contemplationi est dedita* 186,3 *Vita ciuitatis bene constitutæ ciues qualis deceat* 197, 5 *Vitam ad reipublicæ commodum instituere, non seruile sed salutare est* 151,12 *Vita actuosa qua* 189,10 *Vita optima qua* 113,21.189,10 *Vita optima qua & singulis hominibus, & vniuersis ciuitatibus* 185,8 *de Vita optima disputatum in exotericis libris* 183,13 *Vita Virtute prædita Stendum vt sit* 188, 5 *Vita honesta copiis aliquibus instructa sit oportet* 204,8 *Vitæ genera miscentur interdum & coniunguntur, ad necessitates commodius explendas* 12,6 *vitæ hominum & ceterorum animalium, inter se diuersa* 11,14,23
Viuere vt libet, libertas habetur vulgo 169,15 *viuitur in democratia vt cuiusque voluntas aut necessitas fert* 151,10 *Viuere incomposite vulgus mauult quam temperanter* 175,1
Vlyssis erga Penelopen suam constãs amor 241,22. 242,2
Vndecim Viri, magistr. Athen. 180,24
Vnũ & idem aliquid quomodo dicatur 64,3 *Vnam esse ciuitatem & domum oportet, sed non omni ex parte* 31,8
Voluptatem ex se ipso sine philosophia petere nemo potest 39,22 *in Voluptatibus perfruendis quæ cautio tyranno adhibenda* 162,11
Votum difficile vt persoluerit Cypselus 246,3
Vox animalibus a natura data, ad Voluptatis doloriisque signa edenda 3, 26
Vrbs seu oppidum quid 231, 18 *Vrbis situs* 192,17 *Vrbis situs in se qualis esse deaaa*

beat 200,17 Vrbis seu Vrbanorum ædium dispositio 201,10 Vrbium diuisio Hippodamea 41,12,20 Vrbs mœnib. cingi an debeat 201,19
Vrbs sine quibus esse nequeat, & sine quibus recte habitari non possit 81,15
Vrbanæ multitudinis diuisio 98,26 Vrbanæ multitudinis species præcipuæ quæ 101,24
Vrbes quædam ob amplitudinē gens potius quam ciuitas nominandæ 63,25 Vrbes olim nō erant magnæ 138,12. Vise & Ciuitas.
Vsus scientia, non minor quam acquisitionis 10,19
Vtilia, honesti gratia sunt 207,22
Vtilitatis in republ. inuentori an decernēdum præmium 44,1 Vtilitatis alicuius inuentori præmium decreuit Hippodamus 42,6 Vtilitatem vbiq; spectare, liberalia & magnanima ingenia non decet 220,9
Vulcani tripodes 5,25
Vulgus ex honoratiorum iudicio plerumq; dependet 56,2 Vulgus de musicorum & poetarum operibus cur rectius iudicet 77,6. Vise & Populus, Plebs.
Vxor a marito vt tractanda 233,8 Vxoris virtus, mariti reb. aduersis magis illustratur 238,13 Vxores communes esse an recte voluerit Socrates 32,25. Vise & Mulier.

X

Xerxes ab Artapano cur peremptus 155,7

Z

Zaleucus, Locrēsium legislator 58,5 Thaletis auditor fuit 58,12
Zanclæi a Samiis hospitib. suis eiecti 134,4
Zephyrum boreæ speciem quidam faciunt 99,26

EMENDANDA.

P.25, v.27, post αὐτῶν, adde, ὁμοίως δὲ τὴν οὐσίαν πάντες μὲν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ' αὐτῶν. quæ, licet tautologiam habere videantur, ideoque vt in superiori editione nostra, ita etiam in hac sint omissa, tamen quia non tātum in Camotii, Isingrinii, & Zuingeri editione leguntur; sed etiam a præstantissimis ætatis nostræ interpretibus Victorio & Lambino exprimuntur, propterea & nos ea nunc saltem reponenda ducimus. In ceteris etiam, si qua oculos nostros fugerunt, tu pro tua industria, benigne lector, emenda, & labores nostros æqui bonique consule.

3137